

МАТЕРІАЛИ VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

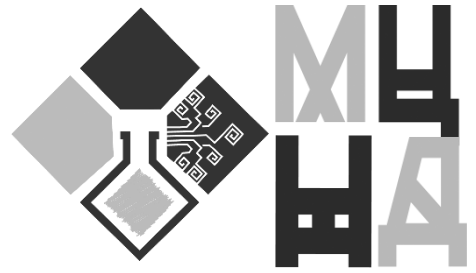
15 ГРУДНЯ 2023 РІК

М. КИЇВ, УКРАЇНА

**«НАУКОВИЙ ПРОСТІР: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ,
ДОСЯГНЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ»**

МАТЕРІАЛИ VI
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ

| 15 грудня 2023 рік
м. Київ, Україна

Вінниця, Україна
«UKRLOGOS Group»
2023

Організація, від імені якої випущено видання:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»

Голова оргкомітету: Рабей Н.Р.

Верстка: Білоус Т.В.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою у сфері управління Міністерства освіти і науки «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» в базі даних науково-технічних заходів України на поточний рік та бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення № 292 від 16.06.2023).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0).

Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації:

Н 64 матеріали VI Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 15 грудня, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2023. — 548 с.

ISBN 978-617-8126-92-6

DOI 10.36074/mcnd-15.12.2023

Викладено матеріали учасників VI Міжнародної спеціалізованої наукової конференції «Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації», яка відбулася 15 грудня 2023 року у місті Київ.

УДК 082:001

© Колектив учасників конференції, 2023

© ГО «Міжнародний центр наукових досліджень», 2023

ISBN 978-617-8126-92-6

© ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ТУРИСТИЧНУ ГАЛУЗЬ ТА
ЗАХОДИ З ЛІКВІДАЦІЇ ПАНДЕМІЇ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кулик О.М., Цільник О.Я. 21

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Гущин Б.М. 25

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

Поліщук Н.В., Галайко А.В. 27

МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА У СІЛЬСЬКОМУ, ЛІСОВОМУ ТА РИБНОМУ
ГОСПОДАРСТВІ

Коробка Р.В., Голян В.А. 29

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Селезньова Т.С. 31

СЕКЦІЯ ІІ. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

СУТНІСТЬ ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОНОВЛЕННЯ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Ємельянов О.Ю., Войцеховська Ю.В. 33

СЕКЦІЯ ІІІ. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА У ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИНАХ ЗСУ

Лугова А.К. 36

АНАЛІЗ ВІДСОТКОВИХ СТАВОК СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ
У ПЕРІОД ВІЙНИ

Сус Ю.Ю., Руденко Л.В. 41

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ	
Кузін Г.І.	44
ВИКОРИСТАННЯ ОБЕРНЕНОГО МЕТОДУ РОЗПОДІЛУ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ НА ОСНОВІ ІНШИХ ЗБОРІВ АБО ПОДАТКІВ З ОБОРОТУ	
Сук П.Л.	47
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	
Лесько М.О.	51
ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	
Бахмутян В.І., Камінський С.І.	54
ІНФОРМАЦІО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ	
Бондар Л.В.	57
МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ОБЛІКУ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД	
Очеретнова А.В.	60
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Масюк В.О., Артюх О.В.	63
РИЗИК СУТТЄВОГО ВИКРИВЛЕННЯ НА РІВНІ ТВЕРДЖЕНЬ ДЛЯ КЛАСІВ ОПЕРАЦІЙ, ЗАЛИШКІВ РАХУНКІВ І РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ	
Проскуріна Н.М., Скробіна Є.Д.	66
СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ	
Бондаренко Н.М., Федченко В.Ю.	69
ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ	
Андрусова Н.Ф., Камінський С.І.	72
ФІНТЕХ ІННОВАЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ЧЕРЕЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ АКТИВИ	
Шостак Т.С.	76
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	
Стоянова О.О.	79

СЕКЦІЯ IV.

МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МАРКЕТИНГОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
Груздо Д.Р., Онопрієнко І.М.	81

РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ Колодненко Н.В., Анісов Є.О.	84

СЕКЦІЯ V. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

SOFTWARE FOR PORTFOLIO MANAGEMENT IN IT-COMPANY PROJECTS Moskalova M.	87
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ Петрушин Є.І., Чуприна Ю.В.	89
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКОВИХ КАРТ В ІНТЕРНЕТ-КОМЕРЦІЇ Диса К.П.	91
ПРОБЛЕМА НЕЗВОРОТНИХ ЗАТРАТ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ Коломієць Є.Д.	93
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ Галан Л.В., Сорочан Т.А.	94
ЦИФРОВІ МОДЕЛІ ЛІДЕРСТВА ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА ЦИФРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ Логінова К.С.	96

СЕКЦІЯ VI. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ Кузін Г.І.	98

СЕКЦІЯ VII. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ Коротченко Я.О.	103
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ МІЖНАРОДНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР Семененко Т.М.	106

СЕКЦІЯ VIII.

ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Жовтобрюх Н.В., Нагорна О.О.	108
АКТУАЛЬНІ ЗМІНИ У ПРОЦЕДУРІ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ Угрін А.А.	110
ВАЖЛИВІСТЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Поливанюк В.Д., Фісун Н.О.	113
ВИДИ ПОКАРАНЬ ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ Хоменко М.М.	115
ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ДІЙ Хейло А.С.	117
ВИМОГИ ДО СТРОКІВ, ВСТАНОВЛЕНИХ СУДОМ Нянченко Д.О., Нагорна О.О.	119
ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ НАРОДЖЕННЯ ТА СМЕРТІ ОСІБ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ Ковалик А.С.	121
ДО ПИТАННЯ ПРО ЖИТЛОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ В УКРАЇНІ Волкова А.О.	123
ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ Потапчук В.О.	125
ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Колесник В.А., Нагорна О.О.	127
ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ Білоконь Є.	129
ЗАМАХ НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ Кожущенко Т.В.	132
ЗАСАДИ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В УКРАЇНІ, ПОЛЬЩІ ТА МОЛДОВІ Ковалик А.С.	134
ІЄРАРХІЯ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ Тимчук М.О.	136

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Філінович В.В., Левченко А.С. 138

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ: ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кабак Я.С., Копилов Е.В. 141

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВУЧАСНИКІВ

Сухомлін І.Ю., Войтко Н.С. 144

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Юдченко А.О. 146

КРИМІНАЛЬНЕ ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ, ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Яценко А.І. 148

КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Міхненко С.О. 151

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЛИТВИ

Шульженко Н.В. 154

ЛОКАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ФОРМА УЧАСТІ СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Гаєвий В.В. 156

МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Трубіцина Г.Ю., Батраченко Т.С. 159

ОБОВ'ЯЗОК СВІДКА ПРИБУТИ ЗА ВИКЛИКОМ ДО СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА, СЛІДЧОГО СУДДІ ЧИ СУДУ

Чепель О.В. 161

ОСНОВНІ НАПРЯМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Серемчук К.В. 165

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ІТ

Денисюк М.С. 167

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕМЕНТАРНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Жайворонок А.Ю. 170

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТАБОРІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Мальченко А.Л. 172

ПОНЯТТЯ ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО МЕТА Кузьменко О.С., Савенко Д.С.	175
ПОТЕРПІЛИЙ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ Гордіченко Д.В.	177
ПРАВОВА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ Книгіна П.В., Колісникова Г.В.	179
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАЄМНИЦІ СПОВІДІ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА КАНОНАХ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ Ткачук Т.Р.	182
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ СПІВРОБІТНИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ Авербах Д.В.	184
ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ ОНЛАЙН, ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Угрін А.А.	187
ПРОБЛЕМАТИКА ПРИНЦИПУ ВИННОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СПРАВИ Мігрін Б.О., Чорна А.Г.	189
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩО ДО ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ ПІДЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Ременний Д.Р.	191
ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ Статкевич О.Б.	193
ПРОЯВИ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ Паршина А.С.	196
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ Сушицька Н.В., Деркачова Н.О.	199
РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ПАСПОРТІВ З ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ ЛЮДИНИ ПРИ РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ Береговець Я.Б., Разінькова О.В.	202
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ Птиця В.А.	205
СТАТТЯ 51 ККУ ВИДИ ПОКАРАНЬ Анікєєв В.В.	207
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬ У ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ Байрак К.С., Козирь В.І.	209

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Деменко В.М., Нагорна О.О. 211

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ЯК КОМПЛЕКСУ ДІЙ ПРЕВЕНТИВНОГО АБО ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Макруха Є.О., Варич В.Ю. 214

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Рак Н.В., Нагорна О.О. 217

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ващишин П.В., Нагорна О.О. 219

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ВИРІШЕННІ ПРАВОВИХ ПИТАНЬ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Вергелес О.О. 221

СЕКЦІЯ ІХ.

**ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ,
СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ**

IMPORTANCE OF ENGLISH IS IN LIFE OF POLICEMAN

Yalanska Y., Pysmenna V. 224

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ СТОСОВНО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сухомлін І.Ю. 227

АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ ОСНОВИ ТА ПІДСТАВ ЗУПИНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Коломоєць О.А., Плахотний А.П. 229

ВАЖЛИВІСТЬ ЗОСЕРЕДЖЕННЯ УВАГИ НА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Богдан О.С., Плахотний А.П. 231

ВАЖЛИВІСТЬ ПРАВИЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯКІ НЕСТИМУТЬ СЛУЖБУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Коваленко О.О., Плахотний А.П. 233

ВЕДЕННЯ ВОГНЮ З МІСЦЯ ПО НЕРУХОМИХ ЦІЛЯХ І ЦІЛЯХ, ЩО З'ЯВЛЯЮТЬСЯ

Сугак Д., Халус Ю. 236

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Ременний Д.Р. 239

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЫГНЕНЬ ПОЛІЦІЄЮ Войтко Н.С.	242
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПРИ ВІЯВЛЕННІ ТА ПРИПИНЕННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ Вівденко К.М.	244
ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ В ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ Педоченко П.С., Плахотний А.П.	246
ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Письменна В.В.	248
ЗМІСТ І ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕННИХ СИТУАЦІЯХ Могуренко І.О.	252
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВУЧАСНИКІВ Коваленко Р.С.	254
КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЩОДО ВІЯВЛЕННЯ ПРОЯВІВ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОСОВІСНОСТІ Бубнова А.С., Котух Є.В.	256
МАСОВІ ЗАХОДИ ТА ПОВІТРЯНА ТРИВОГА, ЯК НАПРЯМОК ЗОСЕРЕДЖЕННЯ УВАГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ НАВЧАНЬ Доценко А.О., Плахотний А.П.	258
НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ Позивай С.Р.	260
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВЕРХНЕВОЇ ПЕРЕВІРКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Зайцев Д.А., Булдакова А.Є.	262
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ВСТАНОВЛЕНИЙ ПОРЯДОК УПРАВЛІННЯ Шаров З.А.	264
ОСОБЛИВОСТІ АЮДП В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ Савенко Д.С.	266
ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ГІЛЬЗ СНАРЯДІВ КАЛІБРУ 30 ММ В РАМКАХ ПРОВЕДЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СУДОВО-БАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ Андронов К.Ю.	269

ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ Бурда А.Ю.	272
СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ Комишна Р.В., Подборонов Е.Ю.	274
ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ Поливанюк В.Д., Шебела В.В.	276
ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО Шевченко Б.В., Щелкунов М.С.	278
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ Богдан О.С., Доценко А.О.	280
 СЕКЦІЯ Х. ВОЄННІ НАУКИ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ	
АНАЛІЗ НЕДОЛІКІВ ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ Анікєєв В.В.	283
ВИКОРИСТАННЯ ГЛОК 17 В ЛАВАХ ПОЛІЦІЇ Ременний Д.Р.	285
ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА НА ЕТАПІ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИКІВ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА Кравченко А.С.	287
ІННОВАЦІЇ В ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕАГУВАННЯ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ Сухомлін І.Ю.	289
ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАНЬ Кузьменко О.С.	292
ПЛЮСИ ТА МІНУСИ ПІСТОЛЕТА FN FIVE - SEVEN Позивай С.Р.	294
СУЧАСНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКОСПЕЦІАЛЬНОЇ, ВОГНЕВОЇ, ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Яковенко М.Д.	296

ТАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ БРОНЬОВАНОЇ ТЕХНІКИ У ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ	
Хейло А.С.	298

ШКІДЛИВІ ТА КОРИСНІ ДІЇ ЕЛЕКТРОМАГНІТНОГО ПОЛЯ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	
Шпатар В.О., Ілляшенко Л.М.	300

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	
Бодирєв Д.А.	302

СЕКЦІЯ ХІ. БІОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ

АКТИВНІСТЬ ФЕРМЕНТУ GST APIS MELLIFERA ЗА ВПЛИВУ ВУГЛЕВОДНИХ ДІЄТ ТА ТЕМПЕРАТУРНОГО СТРЕСУ	
Рильська Я.С., Караван В.В.	305

СЕКЦІЯ ХІІ. АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО

ЛАБОРАТОРНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ПОСІВНОГО МАТЕРІАЛУ СОРТУ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ ВОЛОВЕ СЕРЦЕ В ЛАБОРАТОРНИХ УМОВАХ	
Шумська К.С.	308

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ФЕНОФАЗ В ПЕРІОД ДОСЛІДЖЕННЯ РОСЛИН АГРУСУ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ	
Голубенко С.Р.	310

РОЗВИТОК ХВОРОБ ТРОЯНД В УМОВАХ СОФІЇВСЬКОЇ БОРЩАГІВКИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Константінов Б.Р.	313

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕВАТОРІВ ЯК ЛАНКИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ	
Герасимчук Л.В., Герасимчук Л.О., Кравчук М.М.	316

СЕКЦІЯ ХІІІ. ВИДАВНИЦТВО ТА ПОЛІГРАФІЯ

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ ВМІСТОМ ДЛЯ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ	
Хорошевський О.І.	318

СЕКЦІЯ XIV. ЗАГАЛЬНА МЕХАНІКА ТА МЕХАНІЧНА ІНЖЕНЕРІЯ

ОПИС УСТАНОВКИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРИБОТЕХНІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПОЛІМЕРНОГО КОМПОЗИЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ НА ОСНОВІ ФТОРОПЛАСТА-4 Дорошенко А.О.	320

СЕКЦІЯ XV. АТОМАТИЗАЦІЯ ТА ПРИЛАДОБУДУВАННЯ

РОЗРОБКА ФАЗІФІКАТОРА І ФУНКЦІЙ ПРИНАЛЕЖНОСТІ ДЛЯ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ ВАРІЛЬНИМ ВІДДІЛЕННЯМ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ПИВА Тігарєв А.М., Тігарєва Т.Г., Анікеєва О.А.	322
УДОСКОНАЛЕННЯ МІНІ-ГІДРАВЛІЧНИХ СИСТЕМ ЗАВДЯКИ 3D-ДРУКУ SLA (СТЕРЕОЛІТОГРАФІЯ) Костученко І.В.	327

СЕКЦІЯ XVI. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГЕТИЧНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ

INVESTIGATION OF THE STABILITY OF THE CASING OF THE HEAT EXCHANGER OF THE TPG Natalchenko O.	330

СЕКЦІЯ XVII. ЕКОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ ЛІСУ НА ПЛОЩАХ ЛІСГОСПУ Падун А.О.	333

СЕКЦІЯ XVIII. КОМП'ЮТЕРНА ТА ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ДАНИХ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА Товстенюк Б.С.	335
МЕТОД ЗМІЩЕННЯ БАЙТІВ, ЯК МЕТОД СИМЕТРИЧНОГО ШИФРУВАННЯ ЗОБРАЖЕНЬ Скуратовський А.В.	337

ПОБУДОВА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ НА ОСНОВІ БЕЗПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Шитов К.В.	339

РОЗРОБКА МЕТОДУ АВТОМАТИЗАЦІЇ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ У КРИПТОВАЛЮТІ Дубляк Є.В.	341

ШВИДКЕ ТРАСУВАННЯ ПРОМЕНІВ ТА ПОТЕНЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА ГРАФІКУ Вершинін М.В.	343

СЕКЦІЯ ХІХ. СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ЦІН НА РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ Чернов Л.О.	346

СЕКЦІЯ ХХ. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

USABILITY-ТЕСТУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ПОКАЗНИК УСПІШНОСТІ ВЕБ-ПРОДУКТІВ Глюза М.П.	348

ZUSTAND МЕНЕДЖЕР СТАНУ ДЛЯ REACT Мілюченко А.А., Савчин М.В.	351

ВИКЛИКИ В ОБЛАСТІ ЗАХИСТУ КЛАСТЕРІВ ОРКЕСТРАТОРА KUBERNETES Кухар О.П.	353

ЗАСТОСУВАННЯ ГІБРИДНИХ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ В РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА Медвинський А.О., Шибаєв Д.С.	355

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ АЛГОРИТМІВ В СИСТЕМАХ АНАЛІЗУ СПРОМОЖНОСТІ ПОКУПЦІВ Соколов А.А., Шибаєв Д.С.	357

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МАШИННОГО НАВЧАННЯ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ Войцеховський Ю.Ю.	359

ПРОФАЙЛІНГ І ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОГРАМ Тупало К.С.	361

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ДАНИХ У СФЕРІ ФІНТЕХ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ Мислюк А.С.	363

ШТУЧНІ НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ В ОЦІНЦІ ВАРТОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ	
Войтенко Ю.Д.	365

СЕКЦІЯ ХХІ. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

MAIN CONSIDERATIONS IN ESP COURSE DEVELOPMENT	
Pop N.	367

“THE WOMAN FROM THE PAST” BY ROLAND SCHIMMELPFENNIG AS INTERTEXT	
Savchenko T.	374

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ	
Завістовський О.Д.	377

АНАЛІЗ МЕНТАЛЬНО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ПОЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГЕНРИХА ГЕЙНЕ В ЙОГО ТВОРЧОСТІ 30-40-Х РОКІВ ХVІІІ СТОЛІТТЯ	
Журбенко М.Р.	380

АНТРОПОНІМИ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ	
Чорноус О.В.	383

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	
Білогорка Л.В.	385

МЕТОДИКА РОБОТИ З НАЙПРОСТІШИМИ МЕДІАТЕКСТАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ	
Манюк Ю.-М.	387

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ РОМАНУ «КНИГА ДЖУНГЛІВ» Р. КІПЛІНГА НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	
Гербич М.А.	390

ПРЯМІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ А. КРІСТІ «ЗАГАДКА БЛАКИТНОГО ПОТЯГА» ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ)	
Білик В.О., Єнчева Г.Г.	393

СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН	
Хотюн Л.В., Маринюк А.С.	396

ТИПОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПИТАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ З ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ	
Король Д., Сітко А.В.	399

СЕКЦІЯ XXII. ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

10 УРОКІВ ЗІБРАННЯ ЛЕКЦІЙ М. ФУКО «СУСПІЛЬСТВО МАЄ БУТИ ЗАХИЩЕНЕ» Панасюк М.О.	402
БІБЛІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ Данканіч Р.І.	405
ПРИРОДА МОРАЛІ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ СВІТІ Рубцов Д.О.	407
СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА Шафроненко Є.О.	408

СЕКЦІЯ XXIII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCY AS A FACTOR OF SUCCESSFUL EMPLOYABILITY AT THE GLOBAL LABOUR MARKET Arkhyrova V.O., Muraviova O.M.	412
ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ Й ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ Мозгова Я.П.	414
ВПРОВАДЖЕННЯ STREAM-ОСВІТИ В ЗДО Кантаржи Н.Д.	418
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ВИМОГИ ТА ПРОБЛЕМИ Берест А.О.	421
ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ Шевчук Л.М.	424
ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ Познякова С.В.	427
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ПЕРЕГЛЯД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДИК НА КОРИСТЬ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ Ковтун О.В.	430
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ, СТЕЙКХОЛДЕРСЬКА УЧАСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ УСПІШНОСТІ Ямполь Ю.В.	432

КРАЄЗНАВЧИЙ ПРИНЦИП НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Семенюк Р.І.	434
МУЗИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДІТЬМИ З ВАДАМИ СЛУХУ Гончаров М.С.	436
ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ І УЧНЯ У СПІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО УМОВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ Бережна Л.В.	440
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІГРАШКИ MAKEBLOCK НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ Шкуренко О.В., Лобирева Є.О.	443
ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ Вострова М.В.	449
ПРОЦЕС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Антонівська М.О.	454
РИТОРИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИХ КАДРІВ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ Баришовець Н.П.	457
СЕКЦІЯ XXIV.	
ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ	
ВПЛИВ ПОГОДНИХ УМОВ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ Савчук А.О., Хохлова К.Ю.	460
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Гопкало Ю.П.	462
ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ: НА ШЛЯХУ ДО ЕТИЧНОЇ ПРАКТИКИ Ярошенко А.А.	464
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ-МЕНЕДЖЕРІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗВО Алмаші С.І., Гавран О.В., Шевера М.М.	466
ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ Монастирська Ю.О.	468

СЕКЦІЯ XXV.

МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

UNRAVELING THE INTRICACIES OF MEDICAL ENDOCRINOLOGY: A COMPREHENSIVE INSIGHT INTO HORMONES, DISORDERS, TREATMENTS, AND ADVANCEMENTS

Ibragimov Sh.U., Rayimjanova K.F., Shahin Ibrahim D.S. 470

АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Ммюквелу Моніка Чінанія 474

АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО ОРГАНІЗМУ З ПОЗИЦІЇ АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ

Щирий Б.В., Червінська Д.Л. 476

ВАРІАНТНА АНАТОМІЯ ЛОПАТКОВО-ПІД'ЯЗИКОВОГО М'ЯЗА

Цуманець І.О. 478

ГЕПАТИТ А ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА

Колядич Я.О., Меркулова Є.О., Луценко І.В. 480

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 4 КУРСУ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Подзіна А.С., Савицька О.В. 482

ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО АНАЛІЗУ ЧАСТОТИ КЛІНІЧНИХ ОЗНАК У ІМУНОСКОМПРОМЕТОВАНИХ ХВОРИХ НА СЕПСИС ТА МЕНІНГІТ, СПРИЧИНЕНИХ L.MONOCYTOGENES

Ємельянов І.С., Боягін В.Р. 484

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ, ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ГАРЯЧКИ МАРБУРГ

Грищенко В.Г. 486

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ГЕМОРАГІЧНОЇ ГАРЯЧКИ ЛАССА

Грищенко В.Г. 488

СТРЕС ТА ХРОНІЧНА ІДІОПАТИЧНА КРОПИВ'ЯНКА

Радченко П.О., Ткаченко О.І. 489

УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ

Січкарь Д.В., Онопрієнко І.М. 492

ФАКТОРИ ,ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СОЦІАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Москалець М.О. 495

СЕКЦІЯ XXVI.**ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ**

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ Й УДОСКОНАЛЕННЯ СПРИТНОСТІ ТА КООРДИНАЦІЙНИХ
ЗДІБНОСТЕЙ

Письменна В.В., Порохнявий А.В. 497

ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ

Вязовський Д.О. 499

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ
СЬОГОДЕННЯ

Ребрик А.Р. 506

СУТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА
ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Сільченков Д. 511

ТЕХНІКО-ТАКТИЧНА БОРОТЬБА У ДЗЮДО

Боровик Б.А. 513

СЕКЦІЯ XXVII.**ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ**

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ САЙТІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ
ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ракущинець Н.В. 516

ВПЛИВ МАТЕРІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО НА ВИХОВАННЯ,
СТАНОВЛЕННЯ ХАРАКТЕРУ ТА ВИБІР ДУХОВНОГО ШЛЯХУ СИНА

Мазур Т.М., Каськів О.В. 519

ПОДІЇ ПІВНІЧНОЇ ВІЙНИ НА ТЕРЕНАХ СЛОБОЖАНЩИНИ: ПЕРЕБІГ
ТА НАСЛІДКИ

Самойленко А.Ю. 522

ПРАПОРІ ТА ІНШІ СИМВОЛИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У ПРОПАГАНДІ
ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА НІМЕЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Георгієв Т.І. 525

ХОЛОДНОЯРІВСЬКА РЕСПУБЛІКА: ПРИКЛАД БОРОТЬБИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ

Соколова Н.Д., Прудіус І.В. 527

СЕКЦІЯ XXVIII. ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОЛОГІЯ

INTO THE BLUE: HARNESSING THE POWER OF AI TO NAVIGATE OCEANOGRAPHIC CHALLENGES

Scientific research group:

Miller T., Łobodzińska A., Lewita K., Geroch K., Kaczanowska O. 529

UTILIZING MACHINE LEARNING FOR PREDICTIVE MODELING IN OCEANOGRAPHY

Scientific research group:

Miller T., Łobodzińska A., Lewita K., Żejmo J., Biedrzycka J. 537

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЧИННИК І НАСЛІДОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Влах М.Р., Зизень І.Д. 544

СЕКЦІЯ І. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ТУРИСТИЧНУ ГАЛУЗЬ ТА ЗАХОДИ З ЛІКВІДАЦІЇ ПАНДЕМІЇ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кулик Оксана Михайлівна

викладачка кафедри туризму

*Львівський державний університет фізичної культури
ім. Івана Боберського, Україна*

Цільник Олег Ярославович

аспірант 2-го курсу

Львівський університет бізнесу та права, Україна

Всесвітня пандемія COVID-19 не залишила без наслідків жодну країну світу та галузі ринкової економіки. «Постковідний синдром» (дозволимо собі вжити таку метафору) спостерігається в усьому.

Туристична галузь та супутні, пов'язані з нею галузі, виявилися надзвичайно уразливими до викликів подібного характеру. За даними Світової туристичної організації кількість міжнародних прибуттів у результаті обмежувальних заходів для запобігання наслідків COVID-19 впала від 60% до 94% залежно від регіону світу порівняно з «доковідним» 2019 роком.

Туристична галузь в Україні вважається одним з найперспективніших напрямів соціально-економічного розвитку: впродовж останніх десятиріч вона демонструвала стабільні темпи зростання. У 2019 році туристична галузь становила майже десяту частину світового ВВП. Зокрема, в цій галузі створювалося кожне четверте нове робоче місце, тому протягом останніх років галузь навіть називали глобальним драйвером світової економіки. Хоча туристична індустрія розвивалася значно швидше, ніж світова економіка загалом, проте у час пандемії та загального карантину на туристичний бізнес і поїздки був накладений мораторій – перед туристичною галуззю постало найбільше випробування за останнє сторіччя. Економічні показники розвитку туристичної галузі знизились, можна констатувати загальну збитковість туристичної діяльності в усьому світі. Проте, сьогоденне суспільство має запобігти знищенню туристичного бізнесу, який, окрім економічних показників, має ще суспільну значущість – забезпечення потреби людства у подорожах, адже це – феномен людської природи, який ще й досі не розгаданий психологами.

Внаслідок глобального поширення пандемії COVID-19 зменшилася кількість подорожей за кордон для людей у всьому світі, і зокрема в Україні ми можемо наразі лише оцінювати збитки, спричинені карантинними заходами за останні роки. Однак така ситуація стала поштовхом для відкриття нових туристичних ринків та стрімкого

розвитку внутрішнього туризму. Водночас дуже важливою сьогодні є державна підтримка туристичної індустрії, яка за рахунок застосування пільг, комунікації, інформатизації, заохочення інновацій, стимулювання малого та середнього підприємництва тощо дозволить зберегти та розвинути туристичний бізнес як в умовах пандемії, так і на етапі відновлення його діяльності.

Туристичній індустрії, як найбільш динамічному сектору економіки в докризовий період COVID-19, значну увагу приділяють науково-дослідні організації, вони здійснюють моніторинг змін в обсягах туристичної діяльності, туристичних потоків, безпеки туристів. За результатами такого моніторингу сформовано звіт ЄБРР «Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні». Підсумки цього звіту були висвітлені також і на багатьох конференціях. Для туристичної галузі Західної України, зокрема, найбільш історично популяризованої Львівщини, розробили пріоритети розвитку з урахуванням ситуації з пандемією COVID-19.

Алгоритм дій під назвою «Туризм в умовах COVID-19: план дій з 2021-2023 років» напрацювали представники експертного середовища разом з фахівцями управління туризму та курортів Львівської ОДА в межах стратегічної сесії, яка відбулася у Львові. Йдеться про проблеми та інструменти для їх вирішення і підтримки туризму в умовах пандемії. Відтак, експерти напрацювали заходи щодо дотримання протоколів безпеки в подорожах, підготовки маркетингових та промоційних кампаній, стимулювання внутрішнього туризму, а в майбутньому – в'їзного. За підсумком стратегічної сесії були визначені актуальні питання галузі туризму та інструменти їх вирішення, що ввійдуть до комплексної програми розвитку туризму, курортів і рекреації у Львівській області на 2021-2023 роки (див. рис. 1) [1].

Рис. 1. Стратегія розвитку туристичної галузі з 2021 до 2023 років

Враховуючи вищезазначену стратегію, розуміємо, що при успішному її впровадженні значно простіше буде почати процес відновлення туристичної галузі в період після пандемії.

Проаналізувавши статичні дані, можемо графічно представити вплив пандемії Covid-19 (рис. 2) [2].

На рис. 3 ми можемо спостерігати обсяги сплати податків від діяльності туристичної галузі, а саме – туристичними агентствами та туристичними операторами [2].

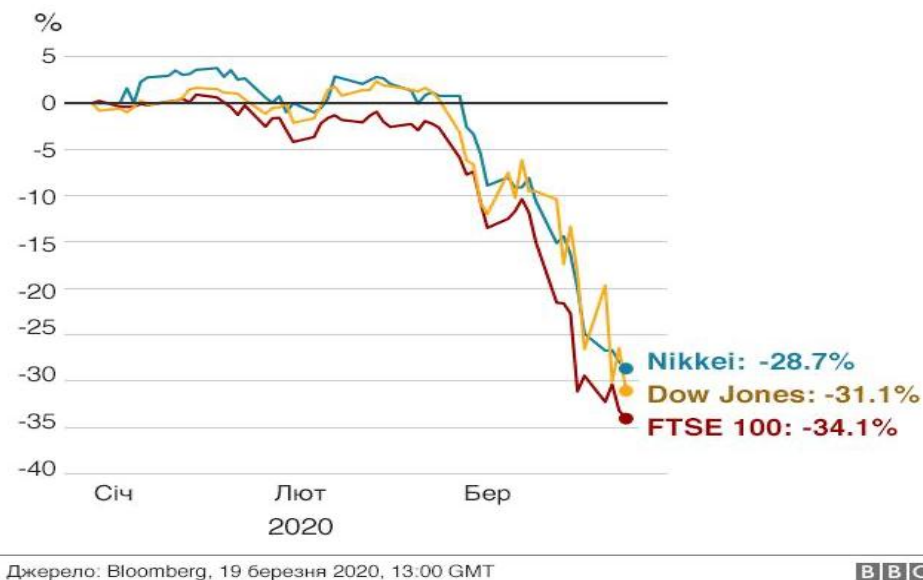

Рис. 2. Вплив коронавірусу на ринки від початку спалаху

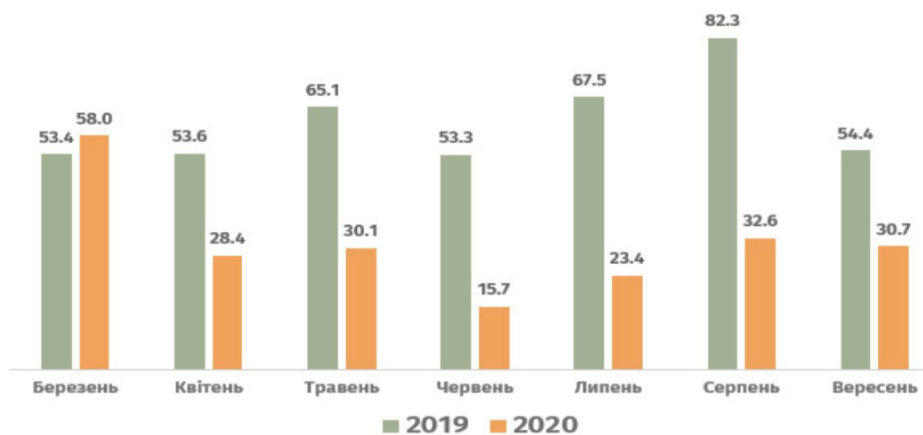

Рис. 3. Обсяги сплати податкових платежів (млн грн)

Варто зазначити, що в Україні на початку карантину (навесні) туристи надавали перевагу індивідуальним поїздкам власним транспортом на невеликі відстані (зазвичай, 20-30 км від місця проживання). Мода на локації формувалася через соцмережі. Найчастіше така ситуація спостерігалася в західних областях України, зокрема, Львівській. Масовий туризм на далекі відстані в цей час зупинився практично повністю. З настанням літа 2020 року і деяким послабленням карантинних обмежень українці почали здійснювати поїздки на внутрішні моря і в гори, тобто, мандрували вже в межах країни. Влітку найпопулярнішим був відпочинок за такими напрямками, як Трускавець, Буковель, Чернівці, Карпати [3].

Але, в той же час, зазначимо, що через пандемію ринок ділового туризму зазнає глибокого і незворотного падіння, адже людство навчилося успішно використовувати для ділових переговорів такі платформи, як Zoom, Google Meeting та інші. Навіть уже в теперішній час користування віддаленими засобами зв'язку стало значно комфортнішим та більш потрібним суспільству. Ймовірно, в подальшому ними буде замінено велику частку ділових поїздок. Тому тим вітчизняним та іноземним туристичним підприємствам, які, здебільшого, працюють над організацією ділового туризму, варто переорієнтовуватися на інші сфери, тому що діловий туризм перебазувався на онлайн платформу.

Також сьогодні ми спостерігаємо, як уже було сказано вище, що будь-яка криза чи форс-мажорні обставини неминуче призводять до пошуку нових можливостей. Тому пандемія COVID-19 стала каталізатором для сфери туризму щодо інновацій та інтеграції нових технологій.

Отже, на теперішній час є нові напрямки впровадження технологічних інновацій у туристичну галузь: широке застосування пристроїв, які дають змогу зменшити фізичний контакт клієнта під час подорожі; інтегровані цифрові рішення; безконтактні платежі для полегшення подорожі мандрівника; безконтактні варіанти підтвердження особи.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що в період пандемії COVID-19 туристична галузь зазнала значних змін, збитків і викликів. Збільшення обмежень та закриття кордонів призвели до різкого зменшення туристичного потоку. Але, в той же час, почався період активного застосування цифрових технологій, що, своєю чергою, дало новий поштовх розвитку туристичної галузі.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Л. А. Міжнародний туризм в Україні: проблеми та перспективи подальшого розвитку. Ефективна економіка, № 11, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5289>
2. Всесвітня туристична організація ООН (ЮНВТО). Офіційний сайт. URL: <https://www.unwto.org/>
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Гущин Богдан Максимович

Здобувач вищої освіти факультету економіки та управління бізнесом
Криворізький Національний Університет, Україна

Фінансові ресурси підприємства – кошти, залучені з різних джерел у фінансово-господарську діяльність підприємства для отримання прибутку або інших благ і використані на забезпечення поточної або інвестиційної діяльності. Таким чином, основними складовими фінансових ресурсів є прибуток, статутний капітал, кредиторська заборгованість, кредити банків та інші зобов'язання.

На рівні підприємства фінансові ресурси зазвичай поділяють на внутрішні та зовнішні, і саме диверсифікація джерел залучення фінансових ресурсів дозволяє підприємству оптимально реагувати на зміни умов діяльності.

Наявність у підприємства достатньої кількості фінансових ресурсів є основою підприємницької діяльності в цілому, адже вони забезпечують створення будь-яких інших видів ресурсів та їх кругообіг. Тому, в умовах конкуренції для підприємства важливим є оптимальне фінансування своєї діяльності, яке вимагає урахування великої кількості факторів впливу.

В умовах поточної ситуації в Україні, основними факторами впливу на формування фінансових ресурсів металургійних підприємств та на фінансову систему загалом є наступні:

- Інфляція
- Стан фінансового ринку
- Стан ринку металопродукції

Ринок металопродукції є своєрідним індикатором загальної економічної ситуації в Україні. Якщо бізнес впевнений у майбутньому, він будує і виробляє продукцію, що неминуче позначається збільшенням попиту на металопродукцію. Однак війна внесла значні корективи у роботу ринку та рівень попиту.

За оцінками «Метінвест СМЦ», на кінець 2022 року ринок в натуральному виразі зменшився на 55% і становив 2 млн т. У грошовому виразі обсяг ринку впав менше – на 46%. Зниження було зглажене за рахунок суттєвої девальвації гривні (офіційного курсу НБУ) у другому півріччі. Середній рівень цін у гривнях зріс у 2022 році на 20%. При цьому в доларовому еквіваленті ціни на металопродукцію також зросли на 5%. Причинами підвищення доларових цін стали різке зростання цін на міжнародних ринках у першому півріччі 2022 року після початку війни на території України, порушення логістичних ланцюжків поставок металопрокату з України, а також частковий відхід Росії з ринків ЄС та Туреччини через запровадження санкцій [1].

Що стосується інфляції, то у грудні 2022 року споживча інфляція в річному вимірі становила 26,6% та практично не змінилася, якщо порівнювати з темпами зростання цін у листопаді (26,5%) та жовтні (26,6%). У місячному вимірі ціни зросли на 0,7%. Про це свідчать дані, опубліковані Державною службою статистики України. Прискорення інфляції у 2022 році насамперед пов'язане із наслідками повномасштабної військової агресії росії. Серед них: руйнування підприємств та

інфраструктури, порушення виробництва та ланцюгів постачання, зростання виробничих витрат бізнесу, ситуативний ажіотажний попит на окремі товари та послуги. Впливали й непрямі наслідки війни, зокрема курсові ефекти та погіршення упродовж року очікувань населення та бізнесу. Крім того, на ціни в Україні тиснуло глобальне прискорення інфляції – саме минулого року більшість країн оновили багаторічні інфляційні максимуми.

Щодо фінансового стану та загального стану економіки України, – тут безпекова ситуація є визначальним фактором для економічної ситуації в Україні. За базовим сценарієм макропрогнозу НБУ очікується значне зниження безпекових ризиків із середини наступного року. Відповідно, ключовими ризиками прогнозу є триваліший термін високих безпекових ризиків та їх можлива ескалація.

Зберігається, попри певне послаблення, ризик розбалансування державних фінансів. З одного боку, НБУ дотримується анонсованих лімітів щомісячної монетизації бюджету в 30 млрд грн, а бюджет на 2023 рік наразі передбачає виключно беземісійне фінансування дефіциту. Українська влада продовжує роботу над залученням міжнародної допомоги для закриття всіх першочергових потреб бюджету. З огляду на непередбачуваний характер війни можливі проблеми з ритмічністю надходження міжнародної допомоги та появу додаткових бюджетних потреб зберігається ризик повторного виникнення потреби в емісійному фінансуванні бюджету з боку НБУ. Це додатково погіршуватиме інфляційні та девальваційні очікування. НБУ в такому разі буде змушений проводити жорсткішу монетарну політику, ніж передбачено в базовому сценарії макропрогнозу. Такий ризик проте послабився порівняно з попереднім прогнозом завдяки посиленню міжнародної підтримки та розробленню беземісійного проекту бюджету на наступний рік.

Висновки. Спираючись на зменшення об'єму ринку металопродукції, зниження споживання металопродукції в Україні у 2022 році, приріст інфляції, значні безпекові ризики в країні та проблеми бюджетування та державних фінансів, можна констатувати значний негативний вплив розглянутих факторів на можливості залучення та використання капіталу металургійних підприємств та, відповідно, необхідність пошуку альтернативних джерел формування капіталу і розробку більш оптимальних шляхів його використання.

Список використаних джерел:

1. Юрій Григоренко (2022) Обсяг металоспоживання в Україні знизився на 55%: огляд ринку за підсумками 2022 року GMK Center. Вилучено з: Ринок металоспоживання в Україні впав у 2022 році на 55 відсотків – Продаж сталевих продукції (gmk.center)

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

Поліщук Н.В.

д-р.екон.наук, професор, професор кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

Галайко А.В.

здобувач вищої освіти
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

Інвестиційний потенціал України – це важлива тема, що привертає увагу багатьох економістів, підприємців та інвесторів. Україна має значний потенціал для приваблення інвестицій, але також стикається з рядом викликів, які можуть впливати на цей процес.

Перше, що варто відзначити, це особливості економіки України. Країна має значний промисловий потенціал, багаті природні ресурси, а також розвинені сектори сільського господарства та інформаційних технологій. Країна багата на природні ресурси, такі як земля для сільськогосподарського виробництва, родючі ґрунти, мінеральні ресурси, що створює потенціал для розвитку сільського господарства та гірничої промисловості. Це надає широкі можливості для інвестицій у різні сфери.

Країна має велику кількість висококваліфікованих фахівців у різних сферах, що може бути використано як ресурс для розвитку нових проектів та бізнесу. Україна має потужний IT-сектор та талановиті фахівці в цій галузі, що може бути привабливим для інвестицій у технологічний розвиток, програмне забезпечення та стартапи [2].

Ще однією ключовою складовою інвестиційного потенціалу України є її географічне розташування. Україна має великий потенціал для розвитку торгівлі та залучення іноземних інвестицій через свої транспортні маршрути та стратегічне положення. Проте, розташування країни також є проблемним питанням, оскільки Україна знаходить поруч із Росією, через що уже тривалий час на території незалежної держави ведуться бойові дії та оголошено воєнний стан.

При цьому, війна завжди має серйозний вплив на інвестиційний потенціал країни. Військові дії, загроза безпеці, невизначеність щодо майбутнього ризику роблять країну менш привабливою для інвестицій. Інвестори часто уникають вкладення в регіони, де тривають конфлікти, через нестабільність і можливість втрат.

Війна призводить до зниження економічного зростання, зруйнування інфраструктури, втрати робочих місць та перерозподілу бюджетних ресурсів на військові потреби. Також військові дії призводять до перешкод для нормальної роботи підприємств через обмеження на торгівлю, переривання постачання, евакуацію зони конфлікту тощо [1].

Однак, важливо відзначити, що інвестиційний потенціал країни не залежить виключно від війни. Україна має ряд переваг, таких як розвинена промисловість, потужний аграрний сектор, та стратегічне географічне положення, які можуть привабити інвестиції навіть в умовах конфлікту. Тим не менш, завершення війни та відновлення стабільності буде ключовим фактором для покращення інвестиційного клімату України.

Інвестиційний потенціал України є значним, проте він потребує подальшого розвитку та удосконалення. Країна має ряд переваг, таких як стратегічне географічне положення, наявність природних ресурсів та інноваційний потенціал. Однак існують виклики, що ускладнюють інвестиційну активність, такі як політична нестабільність, корупція, бюрократія та неоднаковість умов для бізнесу [3].

Зростання інвестиційного потенціалу України можливе через впровадження ефективних реформ у сферах правової системи, боротьби з корупцією, спрощення умов для бізнесу та підтримки інноваційних індустрій. Покращення інвестиційного клімату та залучення іноземних інвестицій можуть сприяти стабільному економічному зростанню та розвитку країни на міжнародній арені. Загалом, Україна має потенціал стати привабливим місцем для інвестицій, але це вимагає системних зусиль у ряді сфер та підтримки як вітчизняних, так і іноземних інвесторів.

В Україні наявний значний інвестиційний потенціал країни, але він ще не використовується на повну силу. Інвестиційна привабливість України стикається з впливом численних негативних факторів, більшість з яких є суб'єктивними, такими як повільність структурних реформ через брак політичної волі у владних структурах, високий рівень корупції та неефективність боротьби з нею. Хоча на об'єктивні чинники складно вплинути, суб'єктивні можна мінімізувати або нейтралізувати. Зміни у цьому напрямку можуть значно підвищити інвестиційну привабливість України у найближчій перспективі, якщо будуть вжиті відповідні заходи.

Список використаних джерел:

1. Панухник О. В. Війна та український бізнес. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*. 2022. С. 32–34. URL: <https://cutt.ly/R6koKHf> (дата звернення: 02.12.2023 р.)
2. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 12, частина 2. 2017. С. 165–168. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/37.pdf. (дата звернення: 01.12.2023 р.)
3. Мельник А. В., Гук О. В. Механізм забезпечення інноваційного розвитку на промисловому підприємстві. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. II Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 228–229.
4. Поліщук Н.В., Рудь В. В. Розвиток ринку фінансових інвестицій в Україні. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetiana-Obikhod/publication/365926415_Kiberbezpeka_Ukraini_i_zasobi_ii_realizacii/links/638916eb2c563722f2299e3f/Kiberbezpeka-Ukraini-i-zasobi-ii-realizacii.pdf#page=1679 (дата звернення: 02.12.2023).

МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА У СІЛЬСЬКОМУ, ЛІСОВОМУ ТА РИБНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Коробка Ростислав Васильович

докторант, кандидат економічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

Голян В.А.

доктор економічних наук, професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

Структурні зрушення, котрі відбулися у національному господарстві в останні роки, призвели до підвищення вагомості природно-ресурсного сектора в системі суспільного відтворення. Квінтесенцією даного твердження виступає прискорений розвиток сільського, лісового та рибного господарства, що супроводжується нарощенням обсягів виробництва у цих ланках природно-ресурсного сектора. Водночас збільшення потужностей у названих ланках призводить до посилення техногенного та антропогенного впливу на природні біогеоценози, що потребує кардинального переформатування політики інвестиційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища у сфері господарського освоєння земельно-ресурсного, лісоресурсного та водно-ресурсного потенціалу, щоб упередити виснаження природного багатства і зберегти природно-ресурсні активи для прийдешніх поколінь.

Основними природокористувачами у сфері сільського господарства виступають великі агрохолдингові утворення, котрі в основному зорієнтовані на максимізацію обсягів виробництва продукції рослинництва, яка користується підвищеним попитом на світових ринках сільськогосподарської сировини. У той же час розширення площі експортоорієнтованих сільськогосподарських культур призводить до надмірного навантаження на агроландшафти, що вимагає вчасного здійснення агротехнічних, гідромеліоративних та агролісомеліоративних заходів для відтворення фізико-хімічних характеристик ґрунтів. Наслідки для сільського господарства та навколишнього середовища невітніші: в перші десятиліття 2000-х років обсяг внесення органічних добрив порівняно з початком 90-х років двадцятого століття зменшився більш як в 40 разів, поголів'я великої рогатої худоби стало нижчим відповідного показника середини кінця 40-х років, в рази зросли посівні площі сільськогосподарських культур енергетичної спрямованості [1, с. 9]. Такі структурні перегини у сільському господарстві призводять до надмірної мінералізації та хімізації процесу вирощування сільськогосподарських культур, що забезпечує максимізацію обсягів валового сільськогосподарського виробництва, але водночас поглиблює екологічні негаразди у розширеному відтворенні та господарському освоєнні земельно-ресурсного та водно-ресурсного потенціалу.

У лісовому господарстві основними лісокористувачами виступають філії ДП «Ліси України» та комунальні лісові господарства, котрі виконують весь комплекс лісгосподарських та лісоохоронних робіт згідно з матеріалами лісовпорядкування та вимогами природоохоронного законодавства. У рибному господарстві

функціонують як спеціалізовані суб'єкти рибогосподарського підприємництва, а також суб'єкти виробничо-господарської діяльності, що розвивають рибне господарство як елемент диверсифікації виробничої програми. Недостатні обсяги інвестиційного забезпечення охорони навколишнього природного у сільському, лісовому та рибному господарстві пов'язані з відсутністю критично необхідного набору регуляторів як карального, так і стимулюючого спрямування.

У динаміці капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві в 2015-2020 роках не спостерігається чітко вираженого висхідного чи спадного тренду. Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві становила 22,4 млн грн, у 2016 році – 43,7 млн грн, у 2017 році – 50,4 млн грн, у 2018 році – 8,9 млн грн, у 2019 році – 5,9 млн грн, у 2020 році – 15,1 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві зменшилася на 7,3 млн грн або на 32,6%. У 2015-2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві спостерігалось у 2017 році (50,4 млн грн), а найменше – у 2019 році (5,9 млн грн). Недостатні обсяги фінансування природоохоронних заходів у перерахованих ланках природно-ресурсного сектора національної економіки вже у короткостроковій перспективі призведуть до розширення масштабів природо-руйнівних та еколого-деструктивних процесів, що однозначно звужить ареал розвитку сільського, лісового та рибного господарства.

За таких умов актуалізується проблема нарощення обсягів інвестиційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища у публічному секторі (державна та комунальна власність), корпоративному секторі (великі товаровиробники) та у секторі домогосподарств. У публічному секторі необхідно забезпечити надійні джерела інвестування проєктів відтворення природно-ресурсного потенціалу сільського, лісового та рибного господарства, що дасть змогу розширити ареал здійснення природо-експлуатаційного та природо-відтворюючого підприємництва. Для сектору великих суб'єктів сільськогосподарського виробництва доцільно використовувати комплекс непрямих інструментів стимулювання запровадження природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій, що дасть можливість підвищити рівень комплексності ведення сільського господарства та упередити прояви виснажливого землекористування.

Список використаних джерел:

1. Голян В.А. Економічна криза в Україні: феномен «голландської хвороби» та рецидив «ресурсного прокляття». *Економіка та держава*. 2016. №7. С. 4–15.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Селезньова Тетяна Сергіївна

Здобувач фахової передвищої освіти відділення
фінансів та інформаційних технологій
Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу, Україна

Науковий керівник: Бринзей Богдан Сергійович

канд.екон.наук, завідувач відділенням фінансів та інформаційних технологій
Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу, Україна

В умовах ринкової економіки однією з важливих передумов економічного розвитку регіонів є реструктуризація регіональної економіки та інтенсифікація відтворення на регіональному рівні, яка досягається за рахунок підвищення продуктивності матеріальних, природних, фінансових, трудових ресурсів, а також ефективнішого використання наявного потенціалу в регіоні [1]. Подолання сучасних регіональних соціально-економічних проблем нерозривно пов'язано з поточним станом й перспективами розвитку інноваційно-інвестиційного забезпечення регіону та з мінімізацією негативного впливу на розвиток регіону низки зовнішніх та внутрішніх факторів.

Активізація інноваційно-інвестиційних процесів в регіонах країни обумовлена інноваційним спрямуванням реалізації регіональних цілей суспільного відтворення та механізмів його інвестиційного забезпечення. Якісне та ефективне використання соціально-економічного потенціалу регіону, раціональне використання різноманітних ресурсів, удосконалення державної регіональної економічної політики, в тому числі узгодження регіональних цільових програм з вирішенням нагальних проблем і потреб регіону, дозволить забезпечити стійке економічне зростання регіону та підвищення рівня його конкурентоспроможності [2].

Впровадження інновацій та реалізація інноваційної діяльності на регіональному чи національному рівнях нерозривно пов'язані з пошуком потоків інвестиційних ресурсів та їх активізації в умовах ринкової економіки. Посилення інноваційного розвитку регіональної соціально-економічної системи буде сприяти підвищенню її конкурентоспроможності. При цьому організаційний механізм забезпечення впровадження інновацій на регіональному рівні має відповідати таким принципам, як територіальне самоврядування, самофінансування, єдність і цілісність всіх ланок економіки. В цілому, всі існуючі механізми інвестування мають на меті постійне (безперебійне) залучення внутрішніх та/або зовнішніх інвестиційних ресурсів з метою вирішення різних соціально-економічних проблем регіону та сприяння розвитку регіонів [3]. Зовнішні джерела фінансування у вигляді іноземних інвестицій та внутрішні – в формі власних інвестиційних ресурсів, будуть відноситися до основних джерел інвестиційного забезпечення регіонального розвитку.

Механізм інвестиційного забезпечення розвитку регіональної соціально-економічної системи сьогодні повинен складатися з наступних елементів:

- визначення пріоритетних напрямків інвестиційного забезпечення;
- вибір інвестора і джерел фінансування;
- визначення організаційного механізму інвестування та стратегії (залежить від ризикових параметрів і інвестиційних цілей);

- визначення форм та строків здійснення інвестицій;
- аналіз поточної інвестиційної діяльності;
- прогнозування залучення майбутніх обсягів інвестицій тощо [2].

Здійснення державою комплексної і виваженою регіональної політики та формування комплексу заходів щодо створення сприятливих умов для оновлення технологічного рівня виробництва, його сучасної модернізації, підвищення якості й конкурентоспроможності продукції, активізації інноваційних процесів, буде сприяти усуненню структурних диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів нашої країни.

Таким чином, розробка комплексних регіональних програм, в тому числі спрямованих на залучення інвестицій, має враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на розвиток регіонів, а також відбуватися з урахуванням сучасних зарубіжних тенденцій щодо структурних змін в системі залучення інвестицій в сторону сервісних галузей економіки та всебічного розвитку їх інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Ярмач О.В., Червонецький С.М. Аналіз чинників, що впливають на рівень соціально-економічного розвитку регіону / О.В. Ярмач, С.М. Червонецький // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – №6 (23). – 2019. – С. 522-527.
2. Дорошенко Г.О. Інвестиційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку економіки регіону на основі інновацій / Г.О. Дорошенко // Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. – №3. – 2012. – С. 144-151.
3. Стеблянюк І.О., Дорошкевич В.І. Інноваційно-інвестиційні механізми регулювання економічної безпеки держави / І.О. Стеблянюк, В.І. Дорошкевич // European Journal of Management Issues. – Vol. 25 (3-4). – 2017. – pp. 154–161.

СЕКЦІЯ II. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

СУТНІСТЬ ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Ємельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Войцеховська Юлія Вікторівна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організацій
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Для того, щоб досягнути високих темпів економічного зростання підприємств, необхідно впроваджувати інвестиційно-інноваційну модель їхнього економічного розвитку [1–3]. Передусім, це стосується технічного та технологічного розвитку [4–8], який безпосередньо визначає конкурентоспроможність продукції підприємств [9–11] та впливає на ступінь ефективності використання їх економічних ресурсів [12–15]. Проте забезпечення тривалого економічного розвитку підприємств потребує попереднього розроблення його науково обґрунтованих стратегій [16–18], які повинні мати на меті покращення показників діяльності економічних суб'єктів, зокрема зростання їх ринкової вартості [19–21] та збільшення економічного потенціалу [22, 23]. Це вимагає врахування дії чинників, які зумовлюють таке покращення, зокрема інноваційності підприємств [24, 25] та рівня їх інноваційного розвитку, з метою подальшого управління ними [26].

Важливим напрямом інноваційного розвитку підприємств є реалізація заходів з оновлення їх основних засобів. Темпи та масштаби такого оновлення визначаються значною кількістю різноманітних чинників, серед яких важливе місце посідають наявні у працівників підприємств компетенції стосовно управління процесом такого оновлення, а також ресурсне забезпечення цього процесу, передусім, його фінансове забезпечення. При цьому перебіг процесу оновлення основних засобів суб'єктів підприємництва значною мірою залежить і від чинників зовнішнього середовища, у якому функціонують ці суб'єкти. Зокрема, на інтенсивність зазначеного процесу суттєвий вплив справляють ціни на ті економічні ресурси, які є необхідними для його перебігу. Також необхідно зважати на ту обставину, що заходи з оновлення основних засобів підприємств потребують вкладення інвестицій, тому реалізація цих заходів повинна забезпечувати належний рівень ефективності інвестування у їхнє провадження та, загалом, сприяти досягненню максимально можливої ефективності діяльності підприємств.

Враховуючи викладене, потенціал оновлення основних засобів підприємства може бути ототожнено із його здатністю здійснити таке оновлення впродовж

деякого проміжку часу та за певних умов зовнішнього середовища, виходячи з наявних у підприємства на теперішній час та очікуваних у майбутньому ресурсів та компетенцій, забезпечивши при цьому максимально можливий рівень ефективності господарської діяльності.

При цьому послідовність оцінювання потенціалу оновлення основних засобів підприємства повинна передбачати здійснення таких основних дій: встановлення дати (моменту часу), на яку відбудуватиметься таке оцінювання; збирання вхідної інформації (зокрема, про внутрішнє та зовнішнє середовища підприємства, а також про показники проєктів оновлення його основних засобів, зокрема про вартість нових основних засобів, на які можуть бути замінені наявні засоби праці); встановлення критерію ухвалення рішень щодо оновлення основних засобів (зокрема, одним з найбільш загальних таких критеріїв може виступати максимізація ринкової вартості суб'єктів господарювання); формування попередньої програми заходів з оновлення основних засобів підприємств без врахування наявних ресурсних обмежень згідно обраного критерію оптимізації такої програми; оцінювання потрібних обсягів фінансових та інших ресурсів, необхідних для реалізації зазначеної програми, та прогнозування очікуваних фінансово-економічних результатів від такої реалізації; визначення величини фінансових та інших ресурсів, які підприємство реально зможе отримати на момент оцінювання потенціалу оновлення його основних засобів і буде здатне використати з метою такого оновлення; оцінювання потенціалу оновлення основних засобів підприємства за умови, що воно на момент такого оцінювання отримає зазначені обсяги ресурсів; оцінювання потенціалу оновлення основних засобів підприємства за умови, що на момент такого оцінювання підприємство зможе використовувати з метою зазначеного оновлення лише власні ресурси, які будуть у наявності у даного підприємства на момент оцінювання.

Застосування наведеної вище послідовності дій щодо оцінювання потенціалу оновлення основних засобів підприємств у практиці господарської діяльності дасть змогу підвищити ступінь обґрунтованості планів такого оновлення.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук, В. Г., Довгань, Л. Є. & Давиденко, В. Р. (2006). Інноваційно-інвестиційний розвиток промисловості України: проблеми і перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*, (12), 14–17.
2. Найдюк, В. С. (2013). Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (4), 251–263.
3. Продіус, О. І. (2010). Інноваційний розвиток промисловості: реалії та перспективи. *Вісник ХНУ*, (1(1)), 106–110.
4. Петрушка, Т. О., Ємельянов, О. Ю. & Курило, О. Б. (2020). Підвищення ефективності господарської діяльності як чинник економічного розвитку підприємств. *Ефективна економіка*, (12). http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_12_23.
5. Balanska, O., & Yemelyanov, O. (2021). The risk planning methodological principles for housing investment. *Three Seas Economic Journal*, (2(1)), 8-13. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-1-2>.
6. Пирог, О. В. (2011). Технологічний розвиток промисловості України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*, (2 (7)), 248–252.
7. Piva, M. & Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian Bus. Rev.*, (8(1)), 13-32.
8. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Zahoretska, O., Kusi, M., Lesyk, R. & Lesyk, L. (2019). Changes in Energy Consumption, Economic Growth and Aspirations for Energy Independence: Sectoral Analysis of Uses of Natural Gas in Ukrainian Economy. *Energies*, (12(24)), 4724.

9. Ємельянов, О. Ю., Лесик, Л. І. & Петрушка, Т. О. (2016). Моделювання показників оцінювання конкурентного потенціалу промислового підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, (4), 340–348.
10. Ахматова, М. (2003). Теоретические модели конкурентоспособности. *Маркетинг*, (4(71)), 25–38.
11. Гнатушенко, В. В. (2006). *Управління конкурентним потенціалом підприємств* (дис. ... д-ра екон. наук). Донец. нац. ун-т, Донецьк, Україна.
12. Левченко, Н. М. (2012). Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики. *Інвестиції: практика та довід*, (2), 114–117.
13. Ємельянов, О. Ю., Петрушка, Т. О. & Крет, І. З. (2013). Методичні засади оцінювання економічної ефективності впровадження ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*, (754), 18–25.
14. Плешка, А. Р. (2011). Фактори, що впливають на розвиток виробничого потенціалу. *Наук. праці Нац. ун-ту харч. технологій* (37/38), 279–283.
15. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Vovk, O., Ivanytska, O., Symak, D., Havryliak, A., Danylovych, T. & Lesyk, L. (2021). Criteria, Indicators and Factors of the Sustainable Energy Saving Economic Development: the Case of Natural Gas Consumption. *Energies*, (14 (18)), 5999.
16. Власенко, В. А. (2014). Розробка та реалізація стратегії розвитку підприємства в умовах трансформації ринкових відносин: принципові підходи та інструменти. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*, (26(1)), 32–41.
17. Клименко, С. М. (2013). Формування стратегії розвитку підприємства з урахуванням ризиків. *Бізнес Інформ*, (8), 343–347.
18. Шавшин, О. С. (2017). Стратегія інноваційного розвитку підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*, (3(25)), 167–171.
19. Бурбан, О.В. (2021). Роль оцінювання вартості як інструмента підготовки рішень для обґрунтування ринкової капіталізації підприємства. *Економічний форум*, (1), 116–121.
20. Максименко, І. О. & Бокій, В. І. (2008). Ринкова вартість підприємства як результат реалізації його економічного потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету*, (3 (1)), 192–221.
21. Хіміон, О. О. (2010). Теоретичні і методичні засади оцінки управління вартістю компанії. *Актуальні проблеми економіки*, (5(107)), 150–158.
22. Ємельянов, О. Ю. (2019). *Інструментарій та моделі оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств* (дис. ... д-ра екон. наук). Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна.
23. Ємельянов, О., Петрушка, Т. & Симак, А. (2022). Інноваційність економічного розвитку підприємств: сутність, види та особливості оцінювання. *Економіка та суспільство*, (37). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1221>.
24. Гончар, О. І. & Хачатрян, В. В. (2018). Інноваційність – сучасна умова розвитку підприємницького потенціалу. *Підприємництво і торгівля*, (23), 77–81.
25. Курило, Л. І., Удовиченко, С. М. & Сльозко, Т. М. (2016). Інноваційність економіки з огляду рівня розвитку науки. *Глобальні та національні проблеми економіки*, (13), 129–133.
26. Харченко, В. А. (2014). Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Економіка промисловості*, (4 (68)), 97–104.

СЕКЦІЯ III.

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА У ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИНАХ ЗСУ

Лугова Анастасія Костянтинівна

головний судовий експерт сектору економічних досліджень відділу товарознавчих
та гемологічних досліджень

Донецький НДЕКЦ МВС України, Україна

Відповідно до статті 1 розділу I Закону України «Про Збройні Сили України»: «Збройні Сили України - це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.» [1].

За час російської агресії (починаючи з 2014 року) українська армія вже довела свою здатність обороняти країну від сильнішого противника, а після 24 лютого на полі бою почала застосовувати західні практики, опановувати нову зброю й продовжувати навчатися.

С початку повномасштабного вторгнення 24.02.2022 у ЗСУ відбулося чимало змін та реформ, які мали позитивний вплив на якість управління. Але, на теперішній час залишається достатня кількість організаційних проблем, які виникають у зв'язку зі специфікою діяльності ЗСУ та зовнішніми факторами, а саме:

1. Недостатня фінансова підтримка: ЗСУ може стикатися з викликами, пов'язаними з недостатньою фінансовою підтримкою, що може обмежувати їхню здатність до ефективного забезпечення військових потреб, включаючи сучасне озброєння та обладнання.

2. Кадрові проблеми: Недостатній рівень професійної підготовки та недостатня кількість кваліфікованого персоналу можуть бути проблемою для ЗСУ. Це може виникати через різноманіття факторів, таких як недостатній обсяг фінансування для військової освіти та навчання.

3. Неефективна система управління: Система управління та комунікації в ЗСУ може виявитися неефективною через бюрократію, відсутність прозорості та недостатню відповідальність.

4. Корупція: Корупція може впливати на ефективність та військову готовність ЗСУ. Вона може проявлятися в різних аспектах, включаючи угоди з постачальниками, розподіл бюджетних коштів та військових ресурсів.

5. Політичні та соціокультурні труднощі: Військові можуть стикатися з труднощами, пов'язаними з втручанням політики у військові питання, а також з соціокультурними викликами в контексті внутрішніх та міжнародних відносин.

6. Боротьба зі злочинністю та тероризмом: Забезпечення безпеки в межах країни та боротьба зі злочинністю та тероризмом можуть стати суттєвим завданням для ЗСУ.

7. Координація з іншими військовими та цивільними структурами: Необхідність ефективної координації дій з іншими військовими підрозділами та цивільними організаціями для забезпечення суцільного підходу до різних завдань та кризових ситуацій.

На деякі з вищенаведених організаційних проблем можна вплинути шляхом реформування та адаптації системи бухгалтерського обліку, а саме впровадження єдиного програмного продукту для бухгалтерського обліку у військових частинах, який враховує специфіку військового напрямку підприємства та відповідає чинному законодавству України.

На даний час бухгалтерський облік у військових частинах ведеться частково у MS Excel, ПО Парус, ПО MASTER, ПО ISpro, тощо.

Варто враховувати, при впровадженні єдиної системи бухгалтерського обліку наявність хмарного сховища є обов'язковою, оскільки інформація (документи, фотографії, відео тощо) зберігається на віртуальних серверах. Це дає можливість отримати до неї доступ із будь-якого пристрою та місця, де є інтернет а також: працювати з документами, обмінюватися файлами великого розміру, захистити інформацію від різних форс-мажорів, автоматично робити резервні копії. Окрім цього, програмний продукт повинен мати зручний інтерфейс, адаптацію під різні операційні системи, наявність адекватної технічної підтримки, загального чату бухгалтерів військових частин, застосування механізму нагадувань та дедлайну, реалізацію можливості перегляду операцій щодо закупівель та аналітичних даних для вищестоячих та контролюючих органів.

Перелічені вимоги особливо актуальні в умовах війни, оскільки забезпечують наступні переваги:

- прозорість проведених операцій з оприбуткування, руху військового майна, нарахування та виплати грошового забезпечення військовослужбовцям.

- прозорість у фінансових взаємовідносинах із військовослужбовцями (реалізація можливості відправляти персональні розрахункові листи по заробітній платі працівникам на їх персональну електронну пошту).

- швидкість прийняття рішень з урахуванням аналізу ефективності використання військового майна, товарно-матеріальних цінностей, благодійної та гуманітарної допомоги, а також подальшого планування їх використання.

- ефективність контролю над надходженням і використанням ТМЦ та іншого військового майна.

- своєчасна інвентаризація військового майна, відповідно до «Положення про інвентаризацію військового майна у Збройних Силах» № 748 від 03.05.2000 та «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879 від 02.09.2014.

- у разі встановлених фактів нестачі військового майна, перевитрачання бюджетних коштів на закупівлю товарно-матеріальних цінностей, нарахування та виплати грошового забезпечення; суми винагороди за безпосередню участь у воєнних діях (мається на увазі випадки відсутності військовослужбовця у місті проведення служби); неправомірного використання військових ресурсів для особистих чи нецільових потреб, що може включати використання транспорту, обладнання, пального та іншого майна, у перевіряючого або контролюючого органу буде можливість отримати всі підтверджуючі документи, та у подальшому сприяти до притягнення винних осіб до відповідальності.

Орієнтовні етапи реалізації:

- по-перше: обговорення із співробітниками бухгалтерії військових частин наявних проблем, з якими вони стикаються, анонімне опитування бухгалтерів, оскільки не всі можуть сказати прямо про наявні проблеми. Згрупування вищевказаних проблем для подальшого їх урахування у технічних вимог на розробку програмного забезпечення.

- по-друге: залучення до створення єдиної програми бухгалтерського обліку більшої кількості виробників аналогічних продуктів на ринку України, транслявання потенційним виконавцям вимог, рекомендацій, побажань майбутніх користувачів (бухгалтерів військових частин), а також вимог законодавства України. Забезпечення зворотного зв'язку між виконавцями (виробниками ПО) та майбутніми користувачами (бухгалтерами ВЧ), спільне тестування програмного продукту, виявлення недоліків та їх усунення. Створення кінцевого продукту, готового до використання.

- по-третє: контроль ринкової ціни кінцевого програмного продукту із боку державної влади, держаудитслужби та інших контролюючих органів для уникнення завищення вартості програмного забезпечення.

- в-четвертих: складання та заключення договору на поставку та обслуговування програмного забезпечення із урахуванням усіх юридичних аспектів, особливостей ринку. Застосування комплаєнс-контролю при заключенні договору.

- в-п'ятих: жорсткий контроль за виконанням умов договору кожної із сторін.

Окрім автоматизації бухгалтерського обліку у військових частинах залишається відкрите питання стосовно автоматизації обліку усього військового майна та синхронізації із програмним забезпеченням бухгалтерського обліку. Автоматизація обліку майна є важливим елементом ефективного управління. Використання сучасних інформаційних технологій може значно полегшити цей процес та забезпечити точність та швидкість обліку. Нижче наведено деякі аспекти автоматизації обліку майна у Збройних Силах, які необхідно враховувати при автоматизації обліку військового майна:

1. RFID-технології: Використання RFID-міток значно полегшить відстеження руху військового майна. Кожен предмет може бути обладнаний RFID-міткою, яка може бути зчитана з використанням спеціальних читачів, що дозволяє автоматизовано вносити дані про рух майна в систему обліку.

Приклад: «Одним із помітних прикладів застосування RFID у військовій аерокосмічній промисловості в США є впровадження технології RFID компанією Lockheed Martin для покращення управління ланцюгом поставок. У 2013 році Lockheed Martin почала використовувати RFID-мітки на своїх продуктах, щоб відстежувати їх протягом усього процесу виробництва, від складання до доставки. Компанія встановила зчитувачі RFID у ключових точках своїх виробничих потужностей для збору даних у реальному часі про місцезнаходження своїх продуктів, що допомогло оптимізувати управління запасами та скоротити час виконання робіт.

Іншим прикладом є використання ВПС США технології RFID для відстеження активів і управління обслуговуванням. Військово-повітряні сили почали використовувати RFID-мітки на своїх літаках і обладнанні в 2004 році, щоб підвищити точність і ефективність своєї системи відстеження активів. Ця технологія дозволила ВВС відстежувати місцезнаходження та стан своїх активів у режимі реального часу, що допомогло скоротити час і витрати, пов'язані з ручним керуванням запасами. Крім того, система RFID допомогла ВПС покращити управління технічним

обслуговуванням, надаючи точні дані про історію використання та технічного обслуговування свого обладнання.» [2].

2. Штучний інтелект та аналітика: Використання алгоритмів штучного інтелекту може допомогти в передбаченні потреб у ремонті, заміні або обслуговуванні конкретних видів озброєння та техніки. Аналітичні системи можуть бути корисними в оптимізації розподілу ресурсів між військовими частинами. Застосування штучного інтелекту дає змогу швидко опрацювати величезні обсяги даних, для виявлення потенційних проблем з шахрайством або підозрілою діяльністю, які в іншому випадку могли б бути пропущені людьми.

3. Хмарні технології: Застосування хмарних технологій дозволяє зберігати дані в централізованих сховищах, що полегшує доступ і обробку інформації з різних пунктів, забезпечення захисту бізнес-сервісів від численних кібератак, організовує можливість віддаленої роботи працівників (в умовах воєнного стану це досить доречно).

4. Мобільні додатки: Створення мобільних додатків для відстеження майна.

Як приклад (мається на увазі військові частини, розташовані в місцях, де є можливість користування мобільним телефоном): наразі у військових частинах застосовуються паперові Книги обліку військового майна та паперові Роздавальні відомості, в застосуванні яких не виключена підrobка підписів осіб, які беруть участь у прийманні-передачі військового майна, окрім того, паперові документи не захищені від наслідків військової агресії, тобто при пошкодженні або знищенні неможливо повністю відновити увесь рух військового майна, відповідальної особи за зберігання військового майна, особи, що передала-прийняла військове майно. Впровадження мобільних додатків, синхронізованих із вищенаведеною системою бухгалтерського обліку у військових частинах – зекономить час та дозволить зручно користуватися військовослужбовцем військовим майном та забезпечить прозорість при прийомі-передачі військового майна, його списанні, виключить підrobку паперових документів та як наслідок незаконного присвоєння військового майна).

5. Системи управління військовими запасами: Використання спеціалізованих систем управління військовими запасами може допомогти в ефективному плануванні та управлінні оборонно-промисловим комплексом, включаючи зберігання, транспортування та розподіл різних видів майна.

6. Блокчейн-технології: Застосування блокчейн-технологій може забезпечити високий рівень безпеки та прозорості в обліку військового майна, оскільки кожна транзакція фіксується в блоках, які надійно захищені криптографією. Технологія блокчейнів є перспективною, оскільки шифрування стає все більш важливим при забезпеченні конфіденційності інформації і є одним із фундаментальних частин безпеки комунікаційних та інформаційних систем, що так само є актуальним для Збройних Сил України та інших силових структур України [3].

Варто зауважити, що у другій половині 2023 року у ЗСУ впроваджується автоматизована система управління оборонними ресурсами на базі System Analysis Program Development (SAP). Це провідна система у світі у сфері логістики. Автоматизацію розпочато з обліку речового майна, обліку запчастин, у вересні було додано новий напрям — автоматизація обліку техніки. Завдяки цьому повністю оновлено процеси та обладнання декількох складів забезпечення. Результатом повсюдного запровадження системи - повноцінна відмова від паперового документообігу в логістичних операціях [4]. Отже, перші зміни у бік автоматизації обліку військового майна у логістичних операціях вже почались. Потрібно не

зупинятися на цьому, а впроваджувати і інші складові автоматизації обліку військового майна у ЗСУ.

Завдяки цим вище переліченим технологічним рішенням можна забезпечити точність обліку, збільшити швидкість реагування на зміни та оптимізувати управління ресурсами у Збройних Силах.

Окрім того, успішне реформування із застосуванням новітніх технологій в обліку військового майна ЗСУ у подальшому може бути застосовано у інших бюджетних установах України, що бути мати позитивний вплив на усунення корупції, а отже стане значним поштовхом до якісних реформ в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення 06.12.2023).
2. Військова аерокосмічна промисловість. URL: <https://gaorfid.com/uk/military-aerospace-manufacturing-industry/> (дата звернення 06.12.2023).
3. Навіщо впроваджувати блокчейн в державний устрій і як це допоможе у боротьбі з корупцією. URL: <https://ain.ua/2022/12/29/bornjakov-pro-blockchain/> (дата звернення: 06.12.2023).
4. Два дні замість місяця: система управління ресурсами SAP працює в українському війську. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2023/11/17/dva-dni-zamist-misyaczya-sistema-upravlinnya-resursami-sap-praczuje-v-ukrainskomu-vijsku/> (дата звернення: 06.12.2023).

АНАЛІЗ ВІДСОТКОВИХ СТАВОК СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Сус Юрій Юрійович

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту
Поліський національний університет м. Житомир, Україна

Руденко Людмила Володимирівна

магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Поліський національний університет м. Житомир, Україна

Військові дії на території України суттєво позначилися на фінансовому становищі населення. Погіршення фінансового стану громадян призвело до негативного впливу на ринок споживчого кредитування. Наслідком цього є погіршення здатності фізичних осіб отримувати доступ до кредитних ресурсів для задоволення своїх споживчих потреб та фінансування планів.

Як зазначають експерти «менше ніж за рік до початку повномасштабного вторгнення, у червні 2021 року, в НБУ оптимістично оцінювали ситуацію довкола споживчого кредитування. Після коронакризи попит зріс, а разом збільшилася й кількість схвалених банками заявок. Великі банки називали причиною цієї тенденції зниження відсоткових ставок та невідсоткових платежів, а також планували надалі пом'якшувати стандарти кредитування українців» [1].

Споживче кредитування вважається одним із найпривабливіших видів для кредиторів, що пов'язується з вищим рівнем процентних ставок за такими позиками, в результаті чого існує можливість отримати більші доходи. Однак, у перші місяці з моменту вторгнення держави-агресора в Україну активність в галузі кредитування клієнтів дуже сповільнилася. Величезна частка населення втратила своє житло, робоче місце чи бізнес, стабільний дохід, а окремі громадяни вимушено стали біженцями всередині країни чи виїхали за її межі. Все це негативно вплинуло на розвиток споживчого банківського кредитування, додатково враховуючи фактор послаблення з боку НБУ вимог до боржників стосовно стягнення несвоєчасно повернутих кредитів (реструктуризація, запровадження відстрочки по сплаті) у період дії воєнного стану в Україні.

Розмір процентної ставки при споживчому кредитуванні є важливим фактором його розвитку. Низька процентна ставка може зробити кредит більш доступним, і, відповідно, спонукатиме більшого числа позичальників до участі у кредитуванні, тоді як висока ставка буде мати абсолютно зворотній ефект.

У процесі дослідження ми здійснили порівняння величини процентної ставки за споживчими (без врахування іпотеки та інших форм забезпечення) банківськими кредитами у довоєнний період та у період війни за регіонами держави (рис. 1).

З початку війни вартість нових споживчих банківських кредитів зросла як загалом по банківському сектору України, так і по регіонам. Але особливого зростання було зафіксовано серед областей, де велися активні бойові дії і було окуповано територію. Винятком є дані Київської області, де було зафіксовано падіння процентних ставок по споживчим кредитам у грудні 2022 р. з 23,6 до 21,4 пунктів.

Після проходження шоку від воєнних дій, поступового відновлення економіки, тенденції щодо зростання відсотків зазнали окремих змін. Так, найвищі «споживчі

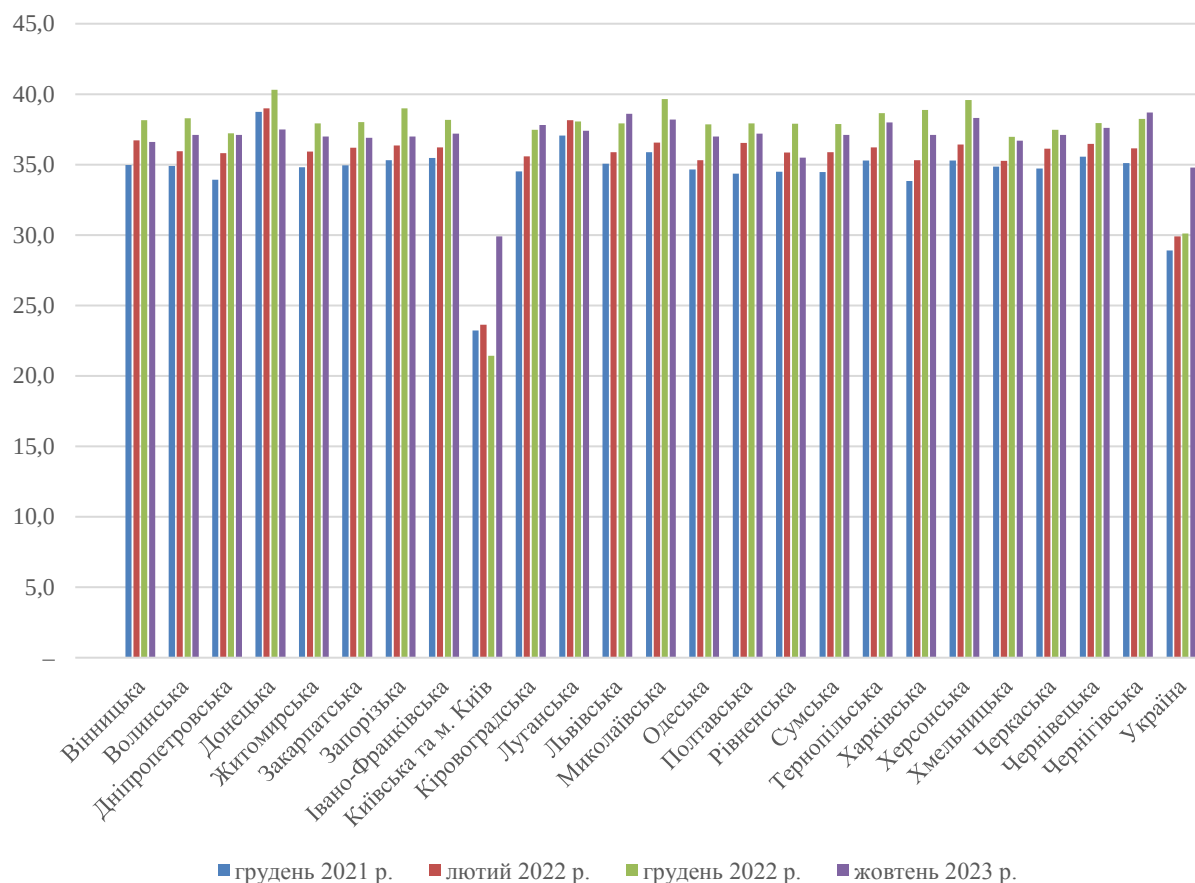

Рис. 1. Динаміка процентних ставок за споживчими банківськими кредитами в розрізі регіонів

Джерело: сформовано авторами за даними [2]

проценти» зафіксовано у Львівській – 38,6%, Чернігівській – 38,7% (за даними липня 2023 р.), Тернопільській – 38,0% та у регіонах бойових дій.

Окремий вплив на величину процентів по споживчим кредитам має облікова ставка Національного банку України. Зміни облікової ставки НБУ були наступними:

- 10.12.2021 р. – 9,0%;
- 21.01.2022 р. – 10,0%;
- 03.06.2022 р. – 25,0%;
- 28.07.2023 р. – 22,0%;
- 15.09.2023 р. – 20,0%;
- 27.10.2023 р. – 16,0% [2].

Облікова ставка НБУ і процентні ставки по споживчим кредитам мають певний взаємозв'язок, але це не завжди є прямим і однозначним. Взаємозв'язок між обліковою ставкою і процентними ставками по кредитах полягає в тому, що зі зменшенням облікової ставки може зменшитися вартість грошей для банків, і вони можуть бути більш схильні надавати кредити за меншими процентними ставками. З іншого боку, якщо облікова ставка зростає, банки можуть змушені підвищити процентні ставки, оскільки їм стає дорожче отримувати кошти.

Проте, взаємозв'язок між обліковою ставкою НБУ і процентними ставками по споживчим кредитам є складним і також залежить від ряду чинників, які впливають на фінансову систему в цілому. До таких можна віднести такі як інфляція, ризики (включаючи ризики безпеки бізнесу і для персоналу), вартість ресурсів для банків,

кон'юнктура ринку та політика банку. Також, комерційні банки можуть враховувати свої внутрішні стратегії та фінансовий стан.

Крім процентної ставки по споживчим кредитам для потенційних громадян-позичальників важливо також звертати увагу на інші аспекти кредитної угоди, а саме на термін позички, плату за обслуговування, штрафні відсотки за прострочення платежів та інші витрати, оскільки ці фактори можуть суттєво вплинути на вартість кредиту.

Список використаних джерел:

1. Споживчі кредити: як війна змінила ринок та що пропонують банки. *Мінфін*: веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/potrebitelskie-kredity-kak-voyna-izmenila-rynok-i-chto-predlagayut-banki-2/>.
2. Статистика фінансового сектору. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Кузін Галина Ігорівна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Ефективна діяльність банківського сектору в Україні позитивно впливає на розвиток економіки країни та дозволяє зберігати фінансову стабільність протягом багатьох років. Важливою складовою сучасного ринкового середовища є також функціонування небанківських кредитно-фінансових установ. Їхня діяльність призводить до кращого розвитку фінансового ринку, що, у свою чергу, сприяє формуванню інвестиційних та кредитних ресурсів у країні та стимулює розвиток економіки.

До небанківських фінансових установ належать, зокрема кредитні спілки, ломбарди, страхові компанії, довірчі товариства, недержавні пенсійні фонди та інші юридичні особи, винятковим видом діяльності яких є надання окремих фінансових послуг [1, с.95].

На ринку небанківських фінансових послуг упродовж 2019-2023 рр. найбільшу частку займають фінансові компанії, але спостерігається загальна тенденція до перманентного скорочення кількості небанківських посередників протягом аналізованого періоду (Рис.1).

Задля порівняння зіставимо кількість небанківських фінансових установ з кількістю банків: так, наприклад, станом на кінець 2023 року в Україні діє 63 банки і функціонує 1006 НБФУ, тобто майже в 15 разів більше, що вказує на їх колосальне превалювання.

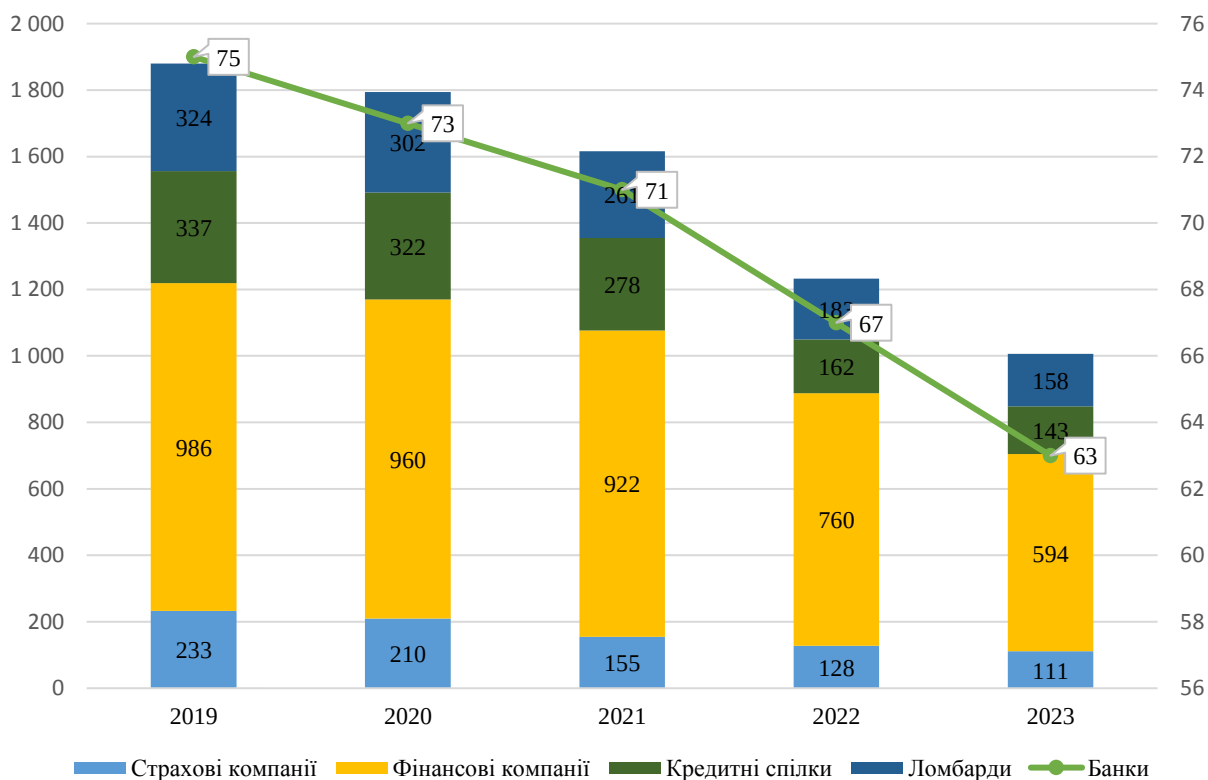

Рис. 1. Кількість надавачів фінансових послуг у 2019-2023 рр.*

*Побудовано автором на основі [2]

Попри кількісне переважання небанківських фінансових установ над банками, величина їх активів навпаки серйозно поступається обсягам банківських активів, внаслідок чого на ринку присутня недорозвиненість інститутів фінансового ринку, зосередження ресурсів в банках і домінування цього сектору (Рис.2).

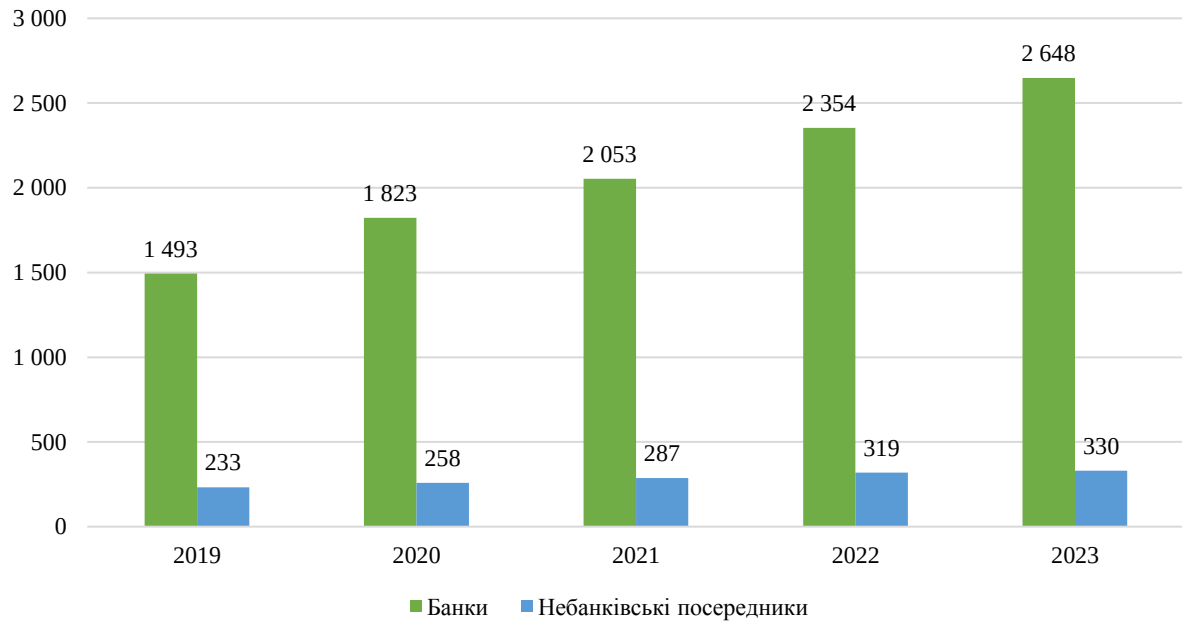

Рис. 2. Обсяг активів фінансових посередників протягом 2019-2023 рр.*

*Побудовано автором на основі [2]

Дослідники пов'язують це з історичним минулим командно-адміністративної системи та частково перехідною економікою в Україні, тому наразі ринок небанківських послуг України поступається рівнем охоплення фінансового сектору країнам із розвинутою економікою. Наприклад, у США цей показник становить більше 50% від загальних активів фінансового сектору, у Норвегії – 49%, у Туреччині – 49%, тоді як в Україні не перевищує і 15%.

Не зважаючи на суттєве відставання за обсягами активів від банківського сектору, небанківські фінансові установи можуть ефективно накопичувати та перерозподіляти фінансові ресурси на потреби економіки і мають усі перспективи для розвитку. Діяльність небанківських фінансових установ відзначається такими перевагами [3, с.103]:

- швидке та вчасне здійснення фінансових операцій;
- індивідуальний підхід до потреб клієнтів;
- різноманітність запропонованих продуктів та послуг;
- більш доступні умови кредитування населення;
- можливість інвестування в інноваційні проекти суб'єктів господарювання.

Відтак, створення оптимальних умов для діяльності небанківських фінансових установ, подальше впровадження міжнародних стандартів надання послуг небанківського сегменту у діючі закони України і прийняття відповідних державних заходів, диверсифікація фінансових інструментів і підвищення їхньої якості дозволять ефективно розвинутий цей сегмент ринку.

Отже, небанківські фінансово-кредитні установи є важливим елементом фінансових, суспільних та економічних відносин. Вони впливають на функціонування, стан та розвиток економіки держави, та потребують комплексного

дослідження щодо забезпечення конкурентних переваг та ринку фінансових послуг у перспективі. Можна спрогнозувати, що надалі суть небанківських фінансових установ буде зростати під впливом таких чинників, як збільшення потреби національної економіки у додаткових інвестиційних можливостях, необхідність розширення доступу до ресурсів для відновлення та розвитку діяльності домогосподарств, малого і середнього бізнесу, потреба в ефективному перерозподілі грошових фондів між банківськими і небанківськими інститутами, зростання попиту на новітні інвестиційні послуги та продукти.

Список використаних джерел:

1. Осташ С. Особливості функціонування небанківських кредитно-фінансових установ на вітчизняному фінансовому ринку. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та управління персоналом*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. Ужгород. 2023. С.94-98. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/55316/1/ЗбірникЕкономічний%20ф-т.pdf#page=95>
2. Огляд небанківського сектору, листопад 2023. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-listopad-2023-roku>
3. Кужелев М., Стабіас С. Діяльність небанківських фінансових установ в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний вісник університету*. № 58. 2023. С. 99-105. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b0bc1a2b-2b7c-4578-bf1a-1d46e2c57039/content>

ВИКОРИСТАННЯ ОБЕРНЕНОГО МЕТОДУ РОЗПОДІЛУ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ НА ОСНОВІ ІНШИХ ЗБОРІВ АБО ПОДАТКІВ З ОБОРОТУ

Сук Петро Леонідович

ORCID ID: 0000-0002-8556-7123

д-р. екон. наук, професор, професор кафедри і публікування

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”, Україна*

Щоб здійснювати діяльність підприємства повинні мати господарські засоби (активи). Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому [1; 2]. Одним із видів активів є витрати майбутніх періодів (далі – ВМП). ВМП є витратами, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів. ВМП розміщуються в активі Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма № 1), в розділі II “Оборотні активи”, в статті “Витрати майбутніх періодів” (код рядка 1170) [1; 3].

Розподіл ВМП між наступними звітними періодами здійснюють за певними методами. Одним із таких методів є обернений метод на основі інших зборів або податків з обороту.

Інші збори або податки з обороту – це непрямі податки і збори (крім податку на додану вартість і акцизного податку), що включаються в ціну товарів і при їх придбанні сплачуються покупцями продавцям, які ці податки і збори перераховують у бюджет.

Відповідно до П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, що діяв до 19 березня 2013 р., підприємства, які сплачують інші збори або податки з обороту, показують їх суму у вільному рядку 025 Звіту про фінансові результати (форма № 2). Зокрема, у цьому рядку відображають належні до сплати безпосередньо Пенсійному фонду України збори на обов’язкове державне пенсійне страхування з торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння, надання послуг стільникового рухомого зв’язку. У цьому рядку підприємства – платники відповідного податку, збору (обов’язкового платежу) наводять належні до сплати суми збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат тощо.

До податків і зборів, які відображають у цьому рядку також відносять готельний збір, податок з реклами (при наданні рекламних послуг) та інші збори або податки з обороту [4; 5].

Тепер у формі № 2 Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), яка затверджена НП(С)БО 1 “Звіт про фінансові результати” інші збори або податки з обороту не показуються, тому що в ньому не відображається дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а тільки чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) [1].

Розподіл ВМП за оберненим методом на основі інших зборів або податків з обороту здійснюється через попередній розрахунок методу розподілу ВМП на основі інших зборів або податків з обороту, але суми необхідно переставити у зворотній черговості: перший рік – в останній, другий – в передостанній і т.д.

Річна сума розподілу ВМП за методом на основі інших зборів або податків з обороту визначається множенням суми розподілу ВМП на коефіцієнт розподілу ВМП,

який вираховується діленням фактичного або планового обсягу інших зборів або податків з обороту за окремі періоди на плановий обсяг інших зборів або податків з обороту за увесь період.

При обчисленні методу розподілу ВМП на основі інших зборів або податків з обороту використовують такі формули:

$$PCBMP = CBMP \times KCBMP,$$

де $PCBMP$ – річна сума розподілу ВМП; $CBMP$ – сума розподілу ВМП; $KCBMP$ – коефіцієнт розподілу ВМП.

$$KCBMP = OI3PO : POI3PO,$$

де $OI3PO$ – плановий або фактичний обсяг інших зборів або податків з обороту за окремі періоди; $POI3PO$ – плановий обсяг інших зборів або податків з обороту за увесь період.

Розподіл ВМП за методом на основі інших зборів або податків з обороту можна виконувати також за іншим варіантом:

$$PCBMP = OI3PO \times KCBMP;$$

$$KCBMP = CBMP : POI3PO.$$

Прорахунок розподілу ВМП за методом на основі інших зборів або податків з обороту можна здійснювати за двома способами: 1) від початкової суми ВМП; 2) від залишкової суми ВМП.

Можна використовувати різні обернені методи розподілу ВМП на основі інших зборів або податків з обороту залежно від видів інших зборів або податків з обороту.

Застосуємо приклад щоб розподілити ВМП за оберненим методом на основі інших зборів або податків з обороту.

Приклад. Сума ВМП – 64000 грн, їх треба розподілити на 7 років. За цей час планується отримати 280000 грн інших зборів або податків з обороту, у тому числі: за 1-й рік – 70000 грн, за 2-й рік – 60000 грн, за 3-й рік – 50000 грн, за 4-й рік – 40000 грн, за 5-й рік – 30000 грн, за 6-й рік – 20000 грн, за 7-й рік – 10000 грн.

Коефіцієнти розподілу дорівнюють: за 1-й рік – 0,2500 ($70000 : 280000 = 0,2500$), за 2-й рік – 0,2143 ($60000 : 280000 = 0,2143$), за 3-й рік – 0,1786 ($50000 : 280000 = 0,1786$), за 4-й рік – 0,1429 ($40000 : 280000 = 0,1429$), за 5-й рік – 0,1071 ($30000 : 280000 = 0,1071$), за 6-й рік – 0,0714 ($20000 : 280000 = 0,0714$), за 7-й рік – 0,0357 ($10000 : 280000 = 0,0357$).

В таблиці 1 викладено розрахунок розподілу ВМП за 1-м способом методу на основі інших зборів або податків з обороту, а в таблиці 2 розкрито обрахунок розподілу ВМП за 1-м способом оберненого методу на основі інших зборів або податків з обороту.

Таблиця 1

Розподіл ВМП за 1-м способом (від початкової суми ВМП) методу на основі інших зборів або податків з обороту

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Інші збори або податки з обороту, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	64000	70000	0,2500	16000
2	64000	60000	0,2143	13715
3	64000	50000	0,1786	11430
4	64000	40000	0,1429	9146
5	64000	30000	0,1071	6854
6	64000	20000	0,0714	4570
7	64000	10000	0,0357	2285
x	Разом	280000	1	64000

[авторська розробка]

Таблиця 2

Розподіл ВМП за 1-м способом (від початкової суми ВМП) оберненого методу на основі інших зборів або податків з обороту

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Інші збори або податки з обороту, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	64000	10000	0,0357	2285
2	64000	20000	0,0714	4570
3	64000	30000	0,1071	6854
4	64000	40000	0,1429	9146
5	64000	50000	0,1786	11430
6	64000	60000	0,2143	13715
7	64000	70000	0,2500	16000
x	Разом	280000	1	64000

[авторська розробка]

На основі даних таблиць 1 і 2 можна зробити висновок, що використання 1-го способу простого і оберненого методів на основі інших зборів або податків з обороту дає змогу повністю віднести ВМП у витрати наступних звітних періодів протягом строку їх розподілу.

Вирахунок розподілу ВМП за 2-м способом методу на основі інших зборів або податків з обороту наведено в таблиці 3, а прорахунок розподілу ВМП за 2-м способом оберненого методу на основі інших зборів або податків з обороту відображено в таблиці 4.

Таблиця 3

Розподіл ВМП за 2-м способом (від залишкової суми ВМП) методу на основі інших зборів або податків з обороту

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Інші збори або податки з обороту, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	64000	70000	0,2500	16000
2	48000	60000	0,2143	10286
3	37714	50000	0,1786	6736
4	30978	40000	0,1429	4427
5	26551	30000	0,1071	2844
6	23707	20000	0,0714	1693
7	22014	10000	0,0357	22014
x	Разом	280000	1	64000

[авторська розробка]

Таблиця 4

Розподіл ВМП за 2-м способом (від залишкової суми ВМП) оберненого методу на основі інших зборів або податків з обороту

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Інші збори або податки з обороту, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	22014	10000	0,0357	22014
2	23707	20000	0,0714	1693
3	26551	30000	0,1071	2844
4	30978	40000	0,1429	4427
5	37714	50000	0,1786	6736
6	48000	60000	0,2143	10286
7	64000	70000	0,2500	16000
x	Разом	280000	1	64000

[авторська розробка]

При застосуванні 2-го способу (із залишкової суми ВМП) простого і оберненого методів на основі інших зборів або податків з обороту в останньому (табл. 3) і першому (табл. 4) роках ВМП не розподіляються і переносяться у витрати періоду.

Висновки. Розподіл ВМП можна здійснювати за оберненим методом на основі інших зборів або податків з обороту.

При розрахунку цього методу спочатку потрібно розподілити ВМП за методом на основі інших зборів або податків з обороту, і суми переставити у протилежній послідовності.

Обернений метод розподілу ВМП на основі інших зборів або податків з обороту можна вираховувати за двома способами: 1) від початкової суми ВМП; 2) від залишкової суми ВМП.

Інші збори або податки з обороту – це непрямі податки і збори (крім податку на додану вартість і акцизного податку), що включаються в ціну товару і сплачуються покупцем при їх купівлі продавцю, а він їх перераховує до бюджету.

Згідно з П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” інші збори або податки з обороту включаються до складу доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і відображаються підприємствами у вільному рядку 025 Звіту про фінансові результати (формі № 2) [4].

Інші збори або податки з обороту вираховуються із доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) при визначенні чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

У діючій формі № 2 Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), що затверджена НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” не відображається дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), і вирахування з нього (податок на додану вартість, акцизний податок, інші збори або податки з обороту, інші вирахування з доходу). Показується у окремій статті (код рядка 2000) лише чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) [1].

По видах інших зборів або податків з обороту можна застосовувати різні обернені методи розподілу ВМП на основі інших зборів або податків з обороту.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” (Наказ Міністерства фінансів України). № 73. (2013). Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні (Закон України). № 996-XIV. (1999). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності (Наказ Міністерства фінансів України). № 433. (2013). Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv#Text>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” (Наказ Міністерства фінансів України). № 87. (1999). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99#Text>.
5. Форма №2 “Звіт про фінансові результати”: методика підготовки. Реферат. (2023). Вилучено з : <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/17368/>.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Лесько М.О.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 6 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Науковий керівник: Рудик Н.В.

канд.екон.наук, доцент кафедри фінансів імені В. Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

У сучасних умовах стабільного розвитку суспільства та систематичних змін у фінансовому управлінні України, актуальність та важливість дослідження теми державного фінансового контролю на місцевому рівні у контексті фінансової децентралізації має особливе значення. Впровадження системи фінансової децентралізації є кроком до створення ефективної та автономної місцевої влади, вимагаючи вдосконалення механізмів державного фінансового контролю, для забезпечення фінансової стабільності та розвитку регіонів. Важливість державного фінансового контролю полягає в забезпеченні прозорості, ефективності та відповідальності в управлінні фінансами на місцях в умовах змінних управлінських структур та фінансових потоків.

Питання державного фінансового контролю на місцевому рівні в умовах фінансової децентралізації є і залишатиметься надзвичайно актуальним. Дослідженням цього питання займається чимало вчених і практиків. Проблемам теорії та практики державного фінансового контролю на місцевому рівні в Україні свої наукові дослідження присвятили Буряченко А.Є. [3,4], Бенч Л.[2], Котіна Г [6], Опарін В. М. [1], Сафонова Л. Д. [1], Філімошкіна І.О.[4], Федосов В. М. [1].

Бенч Л. та Котіна Г. займалися дослідженням фінансової децентралізації більше із законодавчого боку, а саме питаннями розподілу прав між державними та місцевими органами влади та проблемами регулювання місцевих податків.

Буряченко А.Є., Філімошкіна І.О., Федосов В. М., Опарін В. М., Сафонова Л. Д. навпаки, займаються дослідженням механізмів забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів в умовах децентралізації та оптимізації системи збору та розподілу місцевих податків та коштів, також розглядають складність узгодження локальних потреб територіальних громад з макроекономічними потребами країни та необхідність компромісів та координації між центральною та місцевою владою.

Хоч тема децентралізації і активно досліджується, однак окремі аспекти фінансової децентралізації в Україні, зокрема державний фінансовий контроль за ефективністю використання бюджетних коштів на місцевому рівні, потребують подальшого дослідження.

Ключовими проблемами фінансової децентралізації, які можна виділити на даному етапі є:

- Низький рівень ефективності використання бюджетних коштів;
- Недостатній фінансовий ресурс;
- Недостатнє фінансування місцевих інфраструктурних проєктів;
- Недостатня фінансова самостійність місцевих органів влади;

– Ускладнення процесу перерозподілу фінансових ресурсів через бюджет та управління бюджетним процесом в цілому.

Низький рівень ефективності використання бюджетних коштів може призвести до неефективного використання обмежених бюджетних ресурсів. Недостатній фінансовий ресурс впливає на обсяг і якість послуг, які можуть бути надані. Недостатнє фінансування місцевих інфраструктурних проєктів може обмежити здатність місцевих органів до раціонального використання бюджетних ресурсів. Недостатня фінансова самостійність місцевих органів влади призводить до того, що багато місцевих органів влади після фінансової децентралізації можуть залишатися залежними від фінансування з центрального бюджету.

Дані проблеми можна виміряти такими основними показниками, як: структура доходів місцевого бюджету за джерелами, рівень самофінансування місцевого бюджету, показник ефективності використання бюджетних коштів, ризики бюджетних втрат.

Таблиця 1

Структура видаткової частини місцевих бюджетів за економічною класифікацією, %

Показник	Рік					Відхилення 2022 р. до 2018 р., +/-
	2018	2019	2020	2021	2022	
Поточні видатки	64,85	63,70	92,64	91,00	96,73	35,73
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	13,08	12,34	18,68	17,63	36,76	19,13
Використання товарів та послуг	16,39	17,97	23,42	25,67	27,75	2,08
Обслуговування боргових зобов'язань	6,56	7,19	9,37	10,27	5,90	-4,37
Поточні трансферти	10,94	9,18	15,63	13,11	6,97	-6,14
Соціальне забезпечення	17,53	16,14	25,04	23,05	18,83	-4,22
Інші поточні видатки	0,36	0,89	0,51	1,27	0,53	-0,74
Капітальні видатки	5,15	6,30	7,36	9,00	3,27	-5,73
Придбання основного капіталу	1,41	1,51	2,01	2,15	2,14	-0,01
Капітальні трансферти	3,75	4,80	5,36	6,85	1,13	-5,72
Усього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-

Джерело: розроблено автором на основі [5].

Розглянувши структуру видаткової частини місцевих бюджетів за економічною класифікацією за 2018-2022 рр., можемо побачити, що загальні поточні видатки значно зросли протягом цього періоду, збільшившись на 1 260 883,1 млн грн., або на близько 151%, порівняно з 2018 роком. Основною причиною збільшення є суттєве зростання в оплаті праці і нарахуваннях на заробітну плату та використанні товарів та послуг.

Показник оплати праці і нарахування на заробітну плату зріс на 731 662,9 млн. грн. за останні п'ять років, що може бути пов'язано із змінами у виплатах праці та соціальних виплатах через реформи, збільшення кількості працівників, або зі змінами в законодавстві.

Показник використання товарів та послуг також значно зріс, збільшившись на 368 142,4 млн. грн. порівняно з 2018 р., що свідчить про збільшення обсягу закупівель товарів і послуг місцевими установами та організаціями.

Видатки на соціальне забезпечення зросли на 165 982,8 млн. грн. або близько на 74% порівняно з 2018 р., що свідчить про збільшення обсягу соціальних виплат, допомоги населенню тощо.

Капітальні видатки загалом зменшилися на 45 718,7 млн. грн. або приблизно на 69% порівняно з 2018 р., це може бути пов'язане з меншими інвестиціями в основний капітал та капітальні трансферти. Крім того, за досліджуваний період значно зменшилися видатки на соціальне забезпечення, охорону здоров'я та освіти, що може вплинути на розвиток та інвестиції в майбутньому.

Хоча ми можемо спостерігати тенденцію збільшення видатків бюджету, але це відбувається більшою мірою за рахунок оплати праці і нарахування на заробітну плату, що свідчить про низький рівень ефективності використання бюджетних коштів, що можна вирішити удосконаливши системи контролю та звітності шляхом постійного моніторингу та проведенням оцінки ефективності витрат для впровадження коригуючих заходів. Крім того, причиною може бути нестача фінансового ресурсу, що має прямий вплив обсяг і якість послуг, які можуть бути надані, цю проблему можна вирішити шляхом пошуку альтернативних джерел фінансування та оптимізації витрат.

Як ми бачимо, зростання фінансової автономії місцевої влади вимагає вдосконалення механізмів контролю, а саме забезпечення прозорості та ефективності управління фінансами. Це свідчить про важливість і необхідність державного фінансового контролю на місцевому рівні для забезпечення фінансової стабільності та розвитку регіонів в контексті фінансової децентралізації в Україні. Існує необхідність подальшого наукового дослідження даної теми, оскільки питання державного фінансового контролю залишається актуальним через виклики низької ефективності використання бюджетних коштів, обмежений фінансовий ресурс та нестачу фінансування місцевих проєктів інфраструктури. Удосконалення системи контролю та пошук альтернативних джерел фінансування стають ключовими завданнями для подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. V.Fedosov, A.Krysovaty, V.Oparin, P.Yukhymenko. Modern Ukrainian Financial Science: Theoretical Paradigm & Practical Concept of Public Finance. Oklahoma City: Draft2Digital Publishing House, Inc., 2018. 447 p.
2. Бенч Л., Тітова С., Топіліна О., Боргова політика В Україні. Сучасні питання економіки та фінансів: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 30 жовтня 2019 р. – К.: КНЕУ, 2019 (електронне видання). 275 с.
3. Буряченко А.Є. Фіскальна децентралізація як індикатор модернізації фіскального простору. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України : [монографія]. К. О. Ващенко, П. В. Пашко, С. В. Онишко та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. С. 137-152.
4. Буряченко А.Є., Філімошкіна І.О. Фіскальна децентралізація та фінансова спроможність місцевого самоврядування в Україні. Фінанси України. 2018. № 5. С. 56-68.
5. Бюджет України. Міністерство Фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 01.12.2023).
6. Котіна Г. (2020) Програмно-цільове бюджетування та ефективність бюджетних програм в Україні: проблеми та протиріччя в імплементації Степура М., Гиренко Х., Котіна Г. Ефективна економіка. №7. НАУ. Вип. 3(77). с.65-73

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Бахмутян Вікторія Ігорівна

здобувач вищої освіти економічного факультету
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Камінський Сергій Іванович

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Інвестиційна діяльність підприємства це цілеспрямований процес формування необхідних інвестиційних ресурсів, збалансований відповідно до обраних параметрів інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) на основі вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування та забезпечення їх реалізації [3].

Інвестиційна діяльність підприємства – це сукупність практичних дій інвесторів та учасників щодо здійснення інвестицій для одержання доходу або прибутку.

Основною метою інвестиційної діяльності є забезпечення ефективного здійснення інвестиційної стратегії підприємства, яка досягається шляхом реалізації таких завдань:

- досягнення високих темпів економічного розвитку підприємства;
- максимізація доходів (прибутків) від інвестиційної діяльності;
- мінімізація інвестиційних ризиків;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [2].

Інвестиційна діяльність можуть здійснювати:

- фізичними та юридичними особами резидентами;
- державою;
- іноземними інвесторами;
- спільно резидентами і нерезидентами.

Інвестиційна діяльність підприємства характеризується такими основними особливостями:

1. Забезпечує зростання операційної діяльності підприємства і підпорядкована щодо неї.
2. Менше залежить від галузевих особливостей підприємства ніж його операційна діяльність.
3. Нерівномірна за обсягами в окремих періодах.
4. Інвестиційний прибуток (інший ефект від інвестицій) формується зі значним «лагом».
5. Формує особливий самостійний вид грошових потоків підприємства.
6. Формує специфічні види ризиків - "інвестиційні ризики".
7. Показник чистих інвестицій характеризує темпи економічного розвитку підприємства [1].

Виробничі інвестиції (капітальні вкладення) – це кошти, що направляються на розширення відтворення основних фондів та об'єктів соціальної інфраструктури підприємства. Вони складаються із затрат на реконструкцію, розширення, технічне переоснащення діючих та спорудження нових підприємств, заміну основних фондів, що вибули.

Розрізняють *валові* та *чисті* капітальні вкладення підприємства.

Валові капіталовкладення – це загальна сума витрат капіталу на просте і розширене відтворення основних фондів та об'єктів соціальної інфраструктури підприємства.

Чисті капіталовкладення – це витрати капіталу лише на розширене відтворення основних фондів; вони визначаються як різниця між валовими капіталовкладеннями та сумою амортизаційних відрахувань.

Залежно від класифікаційних ознак та напрямів використання капіталовкладень розрізняють таку їх структуру:

- галузеву;
- територіальну;
- технологічну;
- відтворювальну;
- структуру за формами власності.

Необхідною умовою ефективності інвестиційної діяльності підприємства є розробка його інвестиційної стратегії. Процес її розробки включає:

1. формування напрямів інвестиційної діяльності, системи довгострокових цілей;

2. вибір найефективніших шляхів досягнення поставлених цілей.

Формування інвестиційної стратегії підприємства складається з таких етапів:

Визначення часових горизонтів формування інвестиційної стратегії. Визначення стратегічних цілей інвестиційної діяльності. Вибір найбільш ефективних шляхів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності. Оцінка розробленої інвестиційної стратегії. Офіційна методика оцінки економічної ефективності виробничих інвестицій (капітальних вкладень) передбачає визначення їх загальної (абсолютної) та порівняльної економічної ефективності.

Види інвестицій, їх характеристика.

Значну частину у складі ресурсів підприємства становлять інвестиційні ресурси. Їх формування, використання і поповнення регулюється чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про інвестиційну діяльність».

З економічної точки зору інвестиції розглядаються як нагромадження основного й оборотного капіталу. З фінансової точки зору інвестиції – це заморожування ресурсів з метою одержання доходів у майбутньому періоді. З бухгалтерської точки зору інвестиції – це об'єднання зроблених капітальних витрат в одну або кілька статей активів і пасивів балансу [2].

Інвестиції поділяються на:

Таблиця 1

Види інвестицій

Фінансові інвестиції	Реальні інвестиції	Прямі інвестиції
Непрямі інвестиції	Приватні інвестиції	Державні інвестиції
Іноземні інвестиції	Спільні інвестиції	Зовнішні інвестиції

[авторська розробка]

Висновки. Проаналізувавши суть основних понять інвестиційної діяльності підприємства можна дійти висновку, що інвестиційна діяльність є багатовимірним поняттям і з точки зору нормативних актів обмежена у своїх характеристиках, саме тому для цілей даної роботи інвестиційну діяльність буде визначено як інструмент нарощування економічного потенціалу, характер якого може свідчити про поточний рівень розвитку суб'єкту господарювання та його стратегічні напрями.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://surl.li/byaeu>.
2. [Електронний ресурс]. – Доступний з https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/24nikiforova_ekonomika_pidpriyemstva/p12.html
3. [Електронний ресурс]. – Доступний з https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18564/

ІНФОРМАЦІНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Бондар Лілія Володимирівна

студентка II курсу магістратури

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, Україна

Науковий керівник: Пилявець Віктор Миколайович

д-р.ekon.наук, доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, Україна

Економічний розвиток країни у воєнний час надзвичайно важливий, а саме безпосередньо пов'язаний з розвитком підприємств, діяльність яких спрямована на одержання прибутку. Результати роботи підприємства значною мірою залежать від організації оплати праці, коли зменшується собівартість продукції збільшується рентабельність виробництва.

З поміж економічних явищ, які входять до складу соціально-трудових відносин оплата праці є найбільш проблематичною. Складність пов'язана із тим, що організація оплати праці вимагає сукупності дій, які спрямовані на встановлення розміру заробітної плати, принципів її нарахування, строків виплати, диференціації, співставлення з іншими фінансовими показниками підприємства. Відповідно увесь комплекс дій потребує нормативного регулювання.

В нашій державі нормативно правове регулювання розрахунків з оплати праці здійснюється низкою нормативно-правових актів та документів а саме :

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.[1]

2. Закон України “Про оплату праці”. У цьому законі вживається два терміни – “Оплата праці” і “Заробітна плата”. Заробітна плата – це винагорода обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконавчої роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства (ст. 1 Закону України “Про оплату праці”).

Законом України “Про оплату праці” передбачаються дві сфери регулювання заробітної плати: на державному і договірному рівнях. Державний рівень заробітної плати полягає у законодавчому регулюванні оплати праці працівників підприємств усіх форм власності шляхом встановлення мінімальної заробітної плати, а також інших державних норм і гарантій; встановлення умов і розмірів оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, працівників підприємств, установ і організацій, що фінансують чи датуються з бюджету, регулювання фондів оплати праці працівників підприємств-монополістів, а також шляхом встановлення податків на доходи працівників. [2]

Договірне регулювання оплати праці здійснюється на основі системи соціально-партнерських угод, які укладаються на державному (Генеральна угода), галузевому (галузева угода) регіональному (регіональна угода) і виробничому (колективний договір) рівнях згідно із Законом України “Про колективні договори і угоди”. [3]

Наказ Міністерства фінансів України та Головного управління Державного казначейства України від 10 грудня 1999 року № 114 “Про затвердження Плану розрахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ.

Цей план рахунків розроблений на підставі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, призначений для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій установ і організацій, основна діяльність яких ведеться за рахунок коштів державних або місцевих бюджетів (надалі – установи), та операцій з виконанням сільських, селищних і міських (міст районного підпорядкування) бюджетів. [4]

Порядок формування в бухгалтерському обліку інформації про оплату праці та відображення її у фінансовій звітності визначається національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», а також Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам». Цей стандарт не розглядає звітність за програмами пенсійного забезпечення і має пряме відношення тільки до обліку виплат працівникам. У той час, як регулювання цього питання на національному рівні здійснюється із застосуванням положень, наведених у П(С)БО 26 “Виплати працівникам”. [5] Попри те, що національні стандарти були розроблені, спираючись на міжнародну практику, відмінності між ними все ж таки є. Такі розбіжності зумовлені національними особливостями та не одноразовими спробами наблизити положення міжнародної практики до вітчизняних реалій. Що стосується структури, то у МСБО19 вона є більш змістовною та розбудованою, ніж у П(С)БО 26, та містить обґрунтування всіх питань, що розглядаються. [6]

Методику розрахунку середньої заробітної плати для цілей виплат відпускних, лікарняних, вихідної допомоги, оплата відрядження відображено у Порядку обчислення середньої заробітної плати №100. До сфери державного регулювання відносяться також нарахування гарантійних та компенсаційних виплат. Мова про нарахування заробітної плати у випадках відхилення від тарифних умов, тобто при виконанні робіт, які не відповідають нормальним вимогам. Держава зобов'язує працедавців в таких ситуаціях компенсувати працівнику додаткові витрати праці, тобто зробити доплату.

На державному рівні провадиться також регулювання надання та оплати відпусток. Право на відпустку гарантує громадянам, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами незалежно від форми власності Конституція України. Більш детально умови надання роботодавцями відпусток деталізовано у Кодексі законів про працю України та Законом України «Про відпустки» [7]. Закон визначає види відпусток, їх тривалість, умови надання та оплати, право працівника на отримання відпустки без збереження заробітної плати.

Отже, заробітна плата — це основне джерело грошових доходів найманих працівників і разом з тим, це певна частка витрат суб'єкта господарювання та найефективніший засіб заохочування працівника до високопродуктивної праці. Тому бухгалтерській облік заробітної плати та відповідних утримань й нарахувань з неї має бути чітко налагоджений на кожному підприємстві, оскільки це дуже складна ділянка облікового процесу, яка вимагає чіткого та достовірного документування таких об'єктів, як відпрацьований час, вироблена продукція, виконані роботи, надані послуги та їх оплати.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

2. Закон України “Про оплату праці”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text>
3. Законом України “Про колективні договори і угоди”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>
4. Міністерства фінансів України та Головного управління Державного казначейства України “Про затвердження Плану розрахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0890-99#Text>
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 “Виплати працівникам” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text>
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 (МСБО 19). Виплати працівникам. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011#Text
7. Закон України «Про відпустки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр#Text>

МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ОБЛІКУ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

Очеретнова А.В.

Студентка 32 групи ФФБС

Одеський національний економічний університет, Україна

Науковий керівник: Артюх О.В.

канд.екон.наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту

Одеський національний економічний університет, Україна

В умовах ринку кожен суб'єкт управління прагне отримати таку інформацію, яка дасть йому змогу обґрунтувати та прийняти ефективні управлінські рішення. Важливим компонентом такої інформації є інформація про витрати. Витрати - одна з найважливіших економічних категорій, що відображає інформацію, необхідну для формування ціни на вироблений продукт, забезпечення і збільшення прибутку, прийняття ефективних управлінських рішень. Перехід низки вітчизняних підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності та бухгалтерського обліку потребує вдосконалення чинної облікової політики, методів і форм управління підприємством та його витратами.

Калькулювання - це визначення витрат на виробництво одиниці продукції в грошовому вираженні. Основним нормативним документом, що визначає порядок формування собівартості продукції, є П(С)БО 16 [1]. Згідно з цим нормативним документом, об'єктом витрат є продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення витрат, пов'язаних з їх виробництвом (виконанням).

Більшість вітчизняних науковців виділяє такі методи калькулювання, як позамовний, попередільний та нормативний. Відмінність названих методів полягає у різних підходах до виділення об'єкта калькулювання [5]

У вітчизняному обліку ці методи калькулювання використовують для ефективного регулювання і контролю виробничих витрат.

Попроцесний метод часто називають простим або одноступеневим. Виробничий процес в організаціях здебільшого ділиться на етапи або процеси, за допомогою яких можна організувати облік витрат. Такий поділ дає змогу посилити контроль над витратами і перевести частину непрямих витрат у прямі (за процесами), що позитивно позначається на точності калькулювання в разі виробництва не одного, а декількох видів продукції.

Суть попередільного розподілу полягає в тому, що облік витрат ведеться шляхом перерозподілу, навіть якщо в один підрозділ надходять різні види продукції. У зв'язку з тим, що напівфабрикати, отримані в одному переділі, використовуються як сировина в наступному переділі, необхідно оцінити їхню вартість для включення до собівартості продукції наступного переділу.

Основна сфера застосування позамовного методу - індивідуальне виробництво з механізованими процесами обробки матеріалів, де випускають екземпляри складних видів продукції, які не повторюються або рідко повторюються (турбіни, повітродувки, літаки, кораблі тощо), а також виробництва, що випускають експериментальні зразки продукції, і допоміжні виробництва (спеціальні виробничі

інструменти, ремонтні роботи). Нормативний метод являє собою лише додаткове групування витрат за встановленими нормами і відхиленнями від цих норм [4].

Описані методи мають свої переваги та недоліки для використання в організаціях, тому обрати найкращий з них неможливо. Використання цих методів залежить від безлічі різних чинників, наприклад, від вибору, масштабів виробництва.

Зарубіжна практика характеризується застосування таких методів калькулювання собівартості продукції, як «директ-костинг», «стандарт-костинг», «таргет-костинг», «кайзер-костинг», ABC-метод, «абзорбшен-костинг».

Країни з ринковою економікою активно використовують саме директ-костинг. Він є найбільш популярним в методі обліку витрат, а виник в США в період Великої депресії і набув значного поширення в 50-х рр. ХХ ст.

На перших етапах практичної реалізації цієї системи до собівартості, розрахованої за змінними витратами, включали тільки прямі витрати, а всі види непрямих витрат списували безпосередньо на фінансові результати. У результаті загальна сума змінних витрат збігалася із сумою прямих витрат, що і виражалося в назві [7].

Суть цього методу полягає в підході до включення витрат до собівартості таким чином, що вони поділяються на постійні та змінні. До собівартості включаються тільки змінні витрати. Для її визначення сума змінних витрат ділиться на кількість виробленої продукції [3, с. 165].

Звісно, метод директ-костинг (або система змінних витрат), як і багато інших методів, має як переваги, так і недоліки, але він досі використовується великими компаніями в багатьох країнах світу з розвинутою економікою. У США цю систему вважають базовою 31 % опитаних підприємств, у Великій Британії - 52 %, у Канаді - 48 %, Швеції - 42 %, Японії - 31 % [2].

У міжнародній практиці найбільшого визнання набули два основні підходи до оптимізації витрат – таргет-костинг та кайзен-костинг.

Таргет-костинг - це метод стратегічного управління витратами підприємства, що включає розрахунок собівартості продукції на основі заздалегідь встановленої ціни, метою якого є забезпечення оптимізації виробничих витрат.

Кайзен-костинг - це цілісна система управління витратами, яка підтримує стратегію оптимізації витрат, спрямовану на підвищення ефективності виробничих процесів, що приводить до запланованих результатів. Вона використовується в японській моделі стратегічного управління витратами поряд із цільовим калькулюванням і його продовженням.

Обидва методи прагнуть до однієї мети - досягнення цільової собівартості: таргет-костинг - на етапі планування нового продукту, а кайзен-костинг - на етапі його виробництва. Головне завдання - усунути різницю між фактичною і цільовою собівартістю шляхом залучення всього персоналу компанії [6].

Порівнявши вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, визначивши їхню сутність, призначення та сфери застосування, а також розглянувши переваги й недоліки цих методів, можна зазначити, що впровадження зарубіжних методів усередині підприємств, на жаль, відбувається недостатньо швидко, або вони практично не використовуються на українських підприємствах.

Незважаючи на стабільну діяльність підприємств, необхідно вдосконалювати або змінювати традиційні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, впроваджувати зарубіжні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Варто наголосити, що вибору одного з цих методів для

регулювання та оптимізації управління витратами в організації необхідно звернути увагу на їхні характерні особливості та співвіднести їх з вимогами і результатами, які підприємство очікує отримати в результаті їх використання для визначення собівартості продукції.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати» : затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
2. Атамас, П.Й. Управлінський облік : [навчальний посібник] / П.Й. Атамас. – К. : ЦНЛ, 2006. – 440 с.
3. Гінзбург А.І. Економічний аналіз для керівників малих підприємств / А.І. Гінзбург. – СПб.: Пітер, 2007. – 224 с.
4. Управлінський облік : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни] / [В.М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова] ; за ред. В.М. Добровського. – К. : КНЕУ, 2003 – 235 с
5. Методи калькулювання затрат // Баланс. – 2009. – № 1 (830). – С. 21.
6. Проданчук М.А. Таргет-костінг та кайзен-костінг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління / М.А. Проданчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/768.pdf>
7. Скрипник М.І. Особливості калькулювання собівартості продукції з використанням «директ-костингу» / М.І. Скрипник // Міжнародний збірник наукових праць. – 2010. – № 1 (16). – С. 272–276

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Масюк В.О.

студентка 33Ф групи ФФБС

Одеський національний економічний університет, Україна

Артюх О. В.

доктор економічних наук,

професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний економічний університет, Україна

Основні засоби підприємства є ключовими активами, без яких неможливо уявити функціонування бізнесу, так як вони дають змогу підприємствам різних форм власності виробляти товари, виконувати роботи та надавати різні послуги. Воєнний стан в Україні вніс свої корективи, порушивши установлений порядок бухгалтерського обліку, оскільки частина основних засобів була пошкоджена або знищена, інша частина залишилася на тимчасово окупованих територіях, а майно було арештоване або примусово відчужене. За таких обставин актуальності набувають організаційні аспекти обліку основних засобів на підприємствах та питання їх нормативно-правового забезпечення. Ця проблема потребує подальшого дослідження, оскільки організація та ведення бухгалтерського обліку у воєнний час є новим викликом для всіх бухгалтерів в Україні.

Оскільки ОЗ є одними з найважливіших активів підприємства, для їх правильного формування та ефективного використання у виробничому процесі керівництво підприємства має мати повну, об'єктивну, своєчасну і детальну бухгалтерську інформацію, що досягається правильно організованим веденням бухгалтерського обліку основних засобів, яке ґрунтується на нормативно-правових актах. Із року в рік підприємства дотримувалися певних правил у веденні обліку основних засобів, але починаючи з 24 лютого 2022 року, перед підприємствами постали такі проблеми як:

- 1) відображення в бухгалтерському обліку пошкоджених або повністю знищених основних засобів через відсутність ефективної системи інвентаризацій на тимчасово окупованих територіях та на території, де активно ведуться воєнні дії;
- 2) примусове відчуження та вилучення майна.

Згідно з Положенням №879 у разі виявлення фактів пошкодження або повного знищення основних засобів це необхідно правильно відобразити у балансі. Для цього підприємство зобов'язане провести інвентаризацію[1]. Інвентаризація проводиться з метою підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності, а також оцінки негативного впливу форс-мажорних обставин та визнання суми збитків внаслідок зменшення корисності об'єктів основних засобів відповідно до стандартів. Для підприємств, які мають майно на тимчасово окупованих територіях або в районах воєнних дій, проведення щорічної інвентаризації може бути ускладненим і неможливим через відсутність фактичного (безпечного та безперешкодного) доступу власника до активів [2]. У зв'язку з цим Міністерство фінансів України вирішив відтермінувати проведення цієї процедури до того моменту, поки не буде забезпечено безпечний доступ до активів. До того часу, коли доступу до основних засобів немає, необхідно продовжувати їх обліковування на балансі та включати у фінансову звітність без підтвердження результатами інвентаризації, відображаючи у

складі інших витрат з одночасним збільшенням суми зносу: дебет 972 «Витрати від зменшення корисності активів» кредит 131 «Знос основних засобів», можна списати і повну суму, і тоді в балансі основні засоби будуть відображені з нульовою вартістю або залишити вартість основних засобів за умовною вартістю, наприклад в розмірі 1 гривні [3]. Важливо також зауважити, що інформацію про відсутність доступу до активів та первинних документів слід докладно вказати у Примітках до річної фінансової звітності (форма № 5-дс) [3]. У разі появи можливості безпечного та безперервного доступу до ОЗ, підприємство матиме можливість провести інвентаризацію, на основі результатів якої буде можливо прийняти рішення щодо відновлення корисності основних засобів або їх подальшого списання [3].

Якщо казати про знищене майно, то на підставі Акту на списання основних засобів, інвентарні картки обліку ОЗ закривають, а самі об'єкти ОЗ знімають з обліку. Залишкову вартість списаних активів і додаткові витрати на ліквідацію (демонтаж) включають до інших витрат (п.29 НП(С)БО 16 «Витрати», накопичену амортизацію знищених об'єктів також списують [4].

Іншою актуальною проблемою є примусове відчуження та конфіскація майна під час воєнного стану, регульовані Законом України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму військового або надзвичайного стану". Воно полягає у передачі власності за рішенням військового командування на користь держави з повним подальшим відшкодуванням вартості ОЗ. Дана операція в бухгалтерському обліку буде відображатися як продаж такого майна. У випадку, якщо підприємство вирішить відмовитися від компенсації на власний розсуд, вартість відчуженого майна буде зарахована на субрахунок 949 "Інші витрати операційної діяльності", а якщо відчужене майно залишилося, власник може відновити його власність через рішення суду або вимагати інше майно в обмін [5]. Для отримання компенсації за примусово відчужене майно підприємству потрібно подати за місцем відчуження «Заяву про виплату наступної повної компенсації за примусово відчужене майно» та документи, що до неї додаються.

Підприємство повинно дотримуватися встановлених законом норм, щоб забезпечити правовий захист свого майна в умовах воєнного стану. Крім того, важливо мати уважність до законних підстав для списання майна, яке може бути вилучене. Це допоможе підприємству ефективно управляти ситуацією і відстоювати свої права в рамках закону, забезпечуючи при цьому свої інтереси та можливості отримання компенсації в майбутньому.

Отже, виходячи з зазначених у тексті викликів, підприємствам необхідно впроваджувати систематичний моніторинг та вдосконалювати бухгалтерські процеси. Врахування особливостей ведення обліку в умовах воєнного стану вимагає від фахівців не лише високої кваліфікації, але й гнучкості в пристосуванні умов, що швидко змінюються. Загалом, в контексті воєнного конфлікту керівництво підприємства має завдання не лише забезпечити ефективне ведення бухгалтерського обліку, а й визначити оптимальні стратегії взаємодії з державними органами та регуляторами для мінімізації фінансових втрат та збереження стійкості бізнесу. Ця ситуація вимагає комплексного підходу та взаємодії всіх зацікавлених сторін для розробки ефективних та практичних рішень у сфері бухгалтерського обліку основних засобів в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ М-ва фінансів України від 02.09.2014 р. № 879: станом на 29 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

2. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03> (дата звернення: 10.12.2023).
3. Пчелинська Г. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-13> (дата звернення: 10.12.2023).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 "Витрати" : Наказ М-ва фінансів України від 18.05.2012 р. № 568 : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text> (дата звернення: 10.12.2023).
5. Лещук Г. В., Савків У. С., Іванюк Т. Л. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ. *Економіка країни і регіонів в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-297-8-29> (дата звернення: 10.12.2023).
6. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI : станом на 29 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

РИЗИК СУТТЄВОГО ВИКРИВЛЕННЯ НА РІВНІ ТВЕРДЖЕНЬ ДЛЯ КЛАСІВ ОПЕРАЦІЙ, ЗАЛИШКІВ РАХУНКІВ І РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ

Проскуріна Н. М.

д-р.екон.наук, професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет, Україна

Скробіна Є. Д.

Запорізький національний університет, Україна

Мета аудитора, при аудиті фінансової звітності, полягає в ідентифікації та оцінці ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства чи помилки на рівні фінансової звітності та тверджень через розуміння підприємства і його середовища, включаючи його внутрішній контроль, забезпечивши у такий спосіб основу для розробки і впровадження дій у відповідь на оцінені ризики суттєвого викривлення [1].

Основним нормативним документом, який регламентує порядок ідентифікації та оцінці ризиків суттєвого викривлення є МСА 315 (переглянутий в 2019 році) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення» (МСА 315). Стандарт вимагає від аудитора використовувати системний підхід до виявлення та оцінки ризиків, що може включати такі етапи:

1. Розуміння бізнесу та середовища, в якому функціонує суб'єкт господарювання, а також застосовних принципів фінансового звітування.
2. Розуміння компонентів системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання.
3. Виявлення недоліків заходів контролю в системі внутрішнього контролю суб'єкта господарювання.
4. Ідентифікація ризиків суттєвого викривлення.
5. Оцінка ризиків суттєвого викривлення.

За МСА 315, аудиторський ризик – це сукупність ризику суттєвого викривлення (перекуручена, недостовірна фінансова звітність) і ризику не виявлення (неефективність аудиторських процедур). Так, ризик суттєвого викривлення оцінюється на двох рівнях:

- фінансова звітність загалом (викривлення рядків або повноти розкриття інформації),
- твердження і складається з двох компонентів (табл. 1).

Таблиця 1

Твердження, що використовуються аудитором при розгляді різних типів потенційних викривлень*

№ з/п	Твердження щодо класів операцій та подій, а також пов'язаних розкриттів протягом періоду аудиту	Твердження щодо залишків рахунків та відповідних розкриттів на кінець періоду:
1.	Настання – операції та події, які були зареєстровані або розкриті, дійсно мали місце і стосуються суб'єкта господарювання.	Існування – наявні активи, зобов'язання та власний капітал.

Продовження табл. 1

№ з/п	Твердження щодо класів операцій та подій, а також пов'язаних розкриттів протягом періоду аудиту	Твердження щодо залишків рахунків та відповідних розкриттів на кінець періоду:
2.	Повнота – всі операції та події, які повинні реєструватися, були зареєстровані, а всі пов'язані розкриття, які необхідно було включити у фінансову звітність, було включено.	Повнота – всі активи, зобов'язання та власний капітал, які мають реєструватися, були зареєстровані, а всі пов'язані розкриття, які необхідно було включити у фінансову звітність, було включено.
3.	Точність – суми та інші дані, пов'язані із зареєстрованими операціями і подіями, були записані правильно, а пов'язані розкриття були відповідно виміряні й викладені.	Точність, оцінка та розподіл – активи, зобов'язання та власний капітал включені до фінансової звітності у відповідних сумах, усі пов'язані з цим коригування щодо оцінки або розподілу належно зареєстровані, а пов'язані розкриття було відповідно виміряні та викладені.
4.	Закриття періоду – операції та події були зареєстровані у правильному обліковому періоді.	Права та зобов'язання – суб'єкт господарювання має або контролює права на активи, а зобов'язання є його зобов'язаннями.
5.	Класифікація – операції та події були зареєстровані на належних рахунках.	Класифікація – активи, зобов'язання та участь у капіталі було відображено на відповідних рахунках.
6.	Подання – операції та події відповідно узагальнені або деталізовані й чітко викладені, а пов'язані розкриття є релевантними та зрозумілими в контексті вимог застосовної концептуальної основи фінансового звітування.	Подання – активи, зобов'язання та участь у капіталі відповідно узагальнені або деталізовані та чітко викладені, а пов'язані розкриття є релевантними і зрозумілими в контексті вимог застосовної концептуальної основи фінансового звітування.

*узагальнено за [1]

Ризики суттєвого викривлення включають як ризики внаслідок недобросовісних дій, так і ризики внаслідок помилок.

Ризик суттєвого викривлення складається з двох компонентів:

- невід'ємний ризик: бізнес-ризик та недосконалість облікової системи;
- ризик засобів контролю: незрілість системи внутрішнього контролю.

МСА 315 вимагає окремо оцінювати компоненти ризику суттєвого викривлення на рівні тверджень. Наприклад, для торговельної компанії невід'ємний ризик, пов'язаний з твердженням «оцінка» запасів, може бути визнано стандартним, якщо товари купують у вітчизняних виробників і їхня вартість складається винятково з ціни купівлі, а знижок і бонусів немає. Тоді аудиторські процедури можуть бути обмежені тестуванням первинних документів, щоб підтвердити вартісну оцінку одиниці запасів за найсуттєвішими позиціями або отриманими внаслідок застосування випадкової вибірки. Водночас ризик засобів контролю для передумови «існування» запасів може бути встановлений як «підвищений», якщо регулярна інвентаризація не проводиться або «значний», якщо матеріально-відповідальна особа відсутня. У цьому випадку аудитор може дійти висновку про необхідність 100% перерахунку залишків або проведення альтернативних аудиторських процедур, таких як тестування по суті обсягу закупівель і реалізації за розширеною вибіркою внаслідок високого рівня ризику.

МСА 315 заохочує використання автоматизованих інструментів і методів для оцінки ризиків при значних бсягах даних, у тому числі для подальшого аналізу, який виконується через інструментарій аналітичних процедур.

Аналітичні процедури можуть включати як фінансову, так і нефінансову інформацію, і допомагають ідентифікувати закономірності та виявляти аномалії. Аналіз вихідних даних виконується із застосуванням різних методів візуалізації. Наприклад, зміни виручки від реалізації товарів, робіт (послуг) можна проаналізувати з використанням базових функцій Excel:

1. Побудова графіків обсягу реалізації товарів, робіт (послуг) та виручки за два періоди й аналіз наявності/відсутності сезонного фактора.

2. Факторний аналіз і побудова так званих мостів (розбивка причин змін показників за обраними категоріями) або діаграм зміни:

- за рахунок обсягу, підвищення цін, структури клієнтів, коливання валюти;
- цін реалізації за рахунок оновлення прайс-листів, структури товарів, робіт (послуг), клієнтської бази.

Майбутнє аудиту нерозривно пов'язано з цифровізацією та відмовою від перевірки на підставі вибірки елементів на користь аналізу загального масиву даних, а саме:

- автоматизація, зокрема з використанням штучного інтелекту для збору, сортування та обробки даних;
- статистичний аналіз даних (кореляційний і регресійний);
- використання систем розпізнавання тексту, зокрема автоматичного звіряння pdf-файлів з первинною документацією з реєстром операцій клієнта;
- технології «великих даних», якщо вдасться забезпечити їх повноту, надійність і можливість інтеграції з різних джерел.

МСА 315 допомагає аудиторам ефективно виконувати свої обов'язки. Використання цього стандарту дозволяє аудиторам підвищити якість аудиту та забезпечити достовірність фінансової звітності.

Для підвищення ефективності застосування МСА 315 аудиторам необхідно: Поглибити розуміння бізнесу суб'єкта господарювання, Використовувати системний підхід до виявлення та оцінки ризиків, документувати результати процедур з ідентифікації та оцінки ризиків.

Таким чином, при ідентифікації та оцінці ризиків суттєвих викривлень аудитор використовує твердження для розгляду різних типів потенційних викривлень, які можуть виникнути. Твердження, щодо яких аудитор виявив пов'язані з ними ризики суттєвих викривлень, є релевантними твердженнями [1].

Список використаних джерел:

1. Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення: Міжнародний стандарт аудиту 315 (переглянутий у 2019 році) URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_ISA_315_\(Revised_2019\)_Full_Standard_and_Conforming_Amendments_\(uk\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_ISA_315_(Revised_2019)_Full_Standard_and_Conforming_Amendments_(uk).pdf)

СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ

Бондаренко Наталія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

Федченко Віктор Юрійович

студент факультету економіки

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

Впровадження передових цифрових технологій у сферу обліку має великий вплив не лише на методологічні аспекти організації обліку та обробки інформації, але також на технологічні та інформаційні процеси взагалі. Завдяки можливостям хмарних технологій процедура реєстрації господарських операцій стає більш продуктивною, оскільки працівник може виконувати роботу з будь-якого місця та пристрою, що має доступ до мережі Інтернет. Використання спеціалізованих програм з можливістю зворотного зв'язку під час обробки інформації та отримання вхідних документів робить цей процес більш гнучким і ефективним.

Усі дані вводяться одноразово та миттєво обробляються, що сприяє ефективності процесу. Технологічний процес обробки даних у сучасному програмному забезпеченні можна розглядати на трьох етапах, на яких використання цифрових технологій призводить до численних переваг. Перший етап – це збір та реєстрація первинних даних для подальшої обробки в програмі, що включає введення початкових документів у програмне забезпечення. Другий етап – формування господарських операцій, що включає структурування рахунків і заповнення довідників постійною інформацією. На цьому етапі здійснюється контроль за введеними даними та їх відображення в програмі [1, с. 339]. Третій етап – отримання результатів за звітний період за запитом користувача, включаючи бухгалтерські виписки, управлінські звіти та регламентовану звітність.

Зміни в техніці збору та обробки облікової інформації внаслідок використання цифрових інструментів зберігають всі основні аспекти обліку, але водночас трансформують їх за формою та сутністю. Ці технології надають можливість не лише полегшити рутинні завдання обліку, а й розширити можливості в сфері обробки інформації, забезпечуючи більш гнучкий та продуктивний підхід до організації робочих процесів.

Однією з особливостей реєстрації фактів господарського життя, яка виокремлюється використанням цифрових технологій, є можливість накопичення та первинної обробки облікових даних не лише на робочих станціях із встановленими комп'ютерами та програмним забезпеченням, але й в будь-якому місці з доступом до мережі Інтернет, при використанні хмарного програмного забезпечення. Це призводить до істотного скорочення обігу паперової документації та переходу до повністю електронного ведення обліку. За допомогою хмарних технологій користувачі можуть звертатися до документів у їх первинному вигляді та переглядати дані в будь-який зручний для них момент. Новітні облікові програми дозволяють створювати нові документи на основі вже існуючих, з введеними даними, і надають можливість використовувати різноманітні інструменти для введення даних.

Використання технології Інтернету речей вносить значні трансформації у процес обліку. За допомогою встановлених датчиків, виконавчих та контрольних пристроїв, а також процесорів на ключових вузлах станків і механізмів під час виробничого процесу, збираються аналітичні дані. Після їх обробки та передачі в інформаційні системи обліку автоматично формується база даних, що містить інформацію про стан обладнання та відповідні виробничі процеси [2, с. 175]. При ефективному функціонуванні фізичних пристроїв, таких як датчики та сенсори, людська участь у складанні первинних документів стає зайвою, оскільки цифрові засоби автоматизації виконують цю рутинну роботу.

Для максимізації результативності впровадження цифрових технологій необхідно провести всеосяжну цифровізацію країни, охоплюючи всі галузі, а не обмежуючись лише окремими секторами. Ця стратегія набуває особливого значення, оскільки цифрові тенденції визначають розвиток різних сфер життя та економічної діяльності, навіть якщо їх вплив не завжди проявляється прямо і може вимагати додаткових заходів для повноцінної реалізації.

Зокрема, технологія блокчейн, що спочатку асоціювалася з фінансовим сектором, має потенціал внести значний вплив на область обліку. Забезпечуючи постійний цифровий запис даних та децентралізований доступ, блокчейн забезпечує швидкість, надійність та безпеку операцій. Наразі ця технологія володіє великим потенціалом для впровадження у фінансово-економічній сфері, зокрема в банківському секторі, ринку цінних паперів та державному управлінні [3, с. 167]. Перспективи використання цієї технології в управлінському обліку беззаперечні, а для фінансового обліку важливе чітке регулювання на державному рівні з внесенням відповідних змін до законодавства.

Технологія блокчейн та супутні смартконтракти, нові угоди, що передбачають врахування умов контракту на етапі його створення та вираження їх у програмному коді, можуть суттєво змінити взаємодію суб'єктів господарювання [4]. Застосовуються вони успішно у фінансах, електронній торгівлі, логістиці, аудиті та оподаткуванні. Впровадження смартконтрактів може вплинути на обіг документів, але існує питання взаємодії віртуального та реального світу, що ускладнює цей процес.

Цифрові технології відкривають можливості для гнучкого розподілу облікової роботи між представниками різних секторів обліку. У великих компаніях для оптимізації облікової роботи може використовуватися спеціальний сервер, до якого можна підключитися для виконання завдань. Використання «хмарного» програмного забезпечення спрощує цей процес та дозволяє користувачам працювати в єдиній інформаційній базі, зекономивши витрати на облаштування окремого робочого місця та сервера.

У контексті впровадження цифрових технологій у економіку виникає необхідність нових вимог до фахівців, зокрема тих, які спеціалізуються в галузі обліку. Сучасна ринкова ситуація визначає, що працівники повинні володіти не лише професійними знаннями, а й іноземними мовами, вміти працювати в онлайн-середовищі, мати творчий підхід до вирішення завдань, а також демонструвати професійну відповідальність та готовність до гнучкої адаптації. Цифрові технології, встановлюючи високі вимоги до знань та навичок працівників, сприяють більш ефективному виконанню їхніх обов'язків і розширенню сфери діяльності. Наприклад, виконуючи завдання, отримані від управлінського персоналу щодо надання інформації в конкретних контекстах, працівник повинен розбиратися у функціоналі

програмного забезпечення, щоб налаштувати необхідні параметри та створити відповідну форму звітності.

Таким чином, зміни, що настають у зв'язку з впровадженням цифрових технологій у сферу обліку, охоплюють всі етапи технологічного процесу обробки інформації. У цьому контексті основні принципи залишаються незмінними, але вони перетворюються як за формою, так і за сутністю. Розгляд характеристик таких цифрових інновацій, як хмарні технології, блокчейн і Інтернет речей, визначив особливості організації процесу документування та роботи облікового персоналу.

Список використаних джерел:

1. Бардаш С.В. Внутрішній контроль інформаційних комп'ютерних технологій. Інноваційна економіка. 2013. № 8. С. 339-341.
2. Король С.Я., Клочко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 1. С. 170-176.
3. Когут Ю.І. Цифрова трансформація економіки та проблеми кібербезпеки: практич. посіб. Київ: Консалтингова компанія «СІДКОН», 2021. 368 с.
4. Що таке смартконтракти і які принципи їх роботи? LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі. URL: <https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/shho-take-smart-kontrakty-i-yaki-pryntsypy-yih-roboty/>

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ

Андрусова Надія Федорівна

здобувач вищої освіти економічного факультету
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Камінський Сергій Іванович

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Особливо гостро в сучасних економічних умовах постали проблеми управління ризиками підприємств, діяльність яких безпосередньо визначається економічною ситуацією в країні. Проблеми, пов'язані з фінансовим ризиком підприємств, стали життєво важливими в сучасних умовах бізнесу.

Ситуація, яка має невизначеність щодо того, чи вплине вона на організацію позитивно чи негативно, при наявності несприятливих економічних, політичних та моральних наслідків, відома як ризик.

У більшості випадків успіх підприємницької діяльності залежить від готовності самого підприємства найбільш точно та вчасно визначити певний тип ризику, а також правильно визначити метод оцінювання цього ризику.

Фінансовий ризик – ризик, пов'язаний з імовірністю втрат фінансових ресурсів (грошових коштів). Фінансові ризики насамперед пов'язані зі змінами на фінансовому ринку та змінами в економіці.

Поділ фінансових ризиків на зовнішні та внутрішні є найпоширенішим способом класифікації.

Згідно з цією ознакою, до зовнішніх фінансових ризиків належать такі: інфляційний, депозитний, податковий, процентний, валютний.

Внутрішні фінансові ризики включають: ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, ризик інвестицій, ризик кредитний, ризик утраченої вигоди.

Ступінь ризику – це можливість втрат, а також розмір можливого збитку. Ризик може бути:

- допустимим - тобто, загроза повної втрати прибутку від реалізації проекту;
- критичним - ймовірність не тільки відсутності прибутку, а й неможливості покриття збитків підприємства;
- катастрофічним - ймовірність банкрутства підприємця [3].

Причини виникнення фінансових ризиків:

1. **Зовнішні:** нестабільна економіка країни, зміни рівня інфляції, неефективне державне регулювання банківської облікової ставки, політичні та геополітичні конфлікти, підвищення рівня конкурентної боротьби, ризик прийняття управлінських рішень, природні катаклізми та екологічні проблеми [2].

2. **Внутрішні:** недооцінка ризиків, підвищення витрат на підприємстві, неефективне управління витратами, доходами і фінансовими результатами, недостатність ресурсів, недостатньо продумана фінансова стратегія [2].

3. У міжнародній практиці ризик-менеджменту поширеною є **система класифікації ризиків на основі Generally Accepted Risk Principles (GARP)**, що була розроблена аудиторською групою Coopers & Lybrand, в якій виокремлено шість типів

ризик: кредитні, ринкові, ризик ліквідності, операційні ризики, ризики концентрації, ризики бізнес-події, але ця система не охоплює усі сфери економічної діяльності суб'єкта підприємництва [2].

Під час аналізу фінансових ризиків система управління ними заслуговує особливої уваги. Система методів нейтралізації фінансових ризиків підприємства включає різноманітні стратегії та інструменти для мінімізації негативного впливу фінансових ризиків на діяльність підприємства.

Нейтралізація ризиків – це фінансово-математична технологія обґрунтування, прийняття, виконання та контролю виконання управлінських фінансових рішень щодо реалізації превентивних заходів організаційного, фінансового або правового характеру з метою забезпечення зіставності результативності господарської операції та рівнів операційних і фінансових важелів, які складають сукупний ризик підприємства [1].

Система управління ризиками має такі основні етапи: ідентифікація, оцінка ризиків, нейтралізація ризиків:

на першому етапі для кожного виду економічної діяльності визначаються притаманні ризики, на основі яких формується перелік можливих несистематичних ризиків підприємства;

на другому етапі визначається перелік систематичних ризиків господарської діяльності підприємства [2];

на третьому етапі складається основний перелік усіх фінансових ризиків підприємства, як систематичних, так і несистематичних [2].

Управління ризиками означає виявлення, оцінку ймовірності та ступеня небезпеки, а також своєчасну реакцію на них. На практиці існує кілька способів управління фінансовими ризиками: уникнення ризику, послаблення ризику, передача ризику, прийняття ризику, мінімізація ризику (диверсифікація, лімітування, хеджування).

1. Уникнення ризику, що передбачає відмову від дій з метою зниження ймовірності ризику до мінімуму.

2. Послаблення ризику, що передбачає зниження ймовірності настання події або зменшення матеріальних втрат.

3. Передача ризику, що передбачає укладення угоди зі страховою компанією, якщо знизити ризик неможливо або це надто дорого.

4. Прийняття ризику, що передбачає прийняття ситуації та корекцію власних фінансових планів для мінімізації збитків у випадках, коли на події, які відбуваються, не можна впливати.

Наприклад, економічна криза, війна, стихійне лихо, карантинні заходи - це події, на які ми не можемо впливати, тому залишається прийняти такі ризики та внести корективи в власні дії з урахуванням можливих наслідків.

Уже майже два роки пройшло з того часу, як Росія розпочала війну в Україні, яка за своїми масштабами є найбільшою з часів Другої Світової війни. За цей період часу економіка країни відновилась після глибокого шоку та оціпеніння, які були характерними для перших місяців війни, а бізнес зумів адаптуватись до викликів, що стали перед ним. Однак, незважаючи на це, величезні втрати продовжують накопичуватись. Війна стала тригером появи в державі сукупності ризиків (політичний, інфляційний, валютний, ринковий, економічний, фінансовий тощо), які призводять до значних фінансових втрат держави, суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Місцевий бізнес змушений пристосовуватися до нових суворих умов, що викликані цією війною. Багато підприємств, зокрема на початку конфлікту, зазнали значних втрат. Деякі підприємці взагалі втратили все. Однак, в цілому, бізнес-середовище продовжує працювати [7].

Крім зменшення доходів, було багато інших змін, які негативно вплинули на ведення бізнесу, а саме: атаки на енергетичні об'єкти, які призвели до широкомасштабних та тривалих перерв у електропостачанні; зменшення попиту та недостатня спроможність клієнтів оплачувати свої зобов'язання; зростання конкуренції; паливна криза; руйнуванням ланцюгів постачання; обмеження у можливості отримання фінансування; збільшення витрат на сировину, матеріали та енергоресурси; нестача кредитних ресурсів; мобілізація робочої сили; недостатня кількість кваліфікованих кадрів; інфляція; активізація військових дій та наближення до зони бойових дій; знищення майна та будівель [7].

Основні методи нейтралізації фінансових ризиків :

1. Запобігання ризику – найрадикальніший метод нейтралізації фінансових ризиків полягає в розробленні таких заходів внутрішнього характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. Наприклад:

- відмову від здійснення фінансових операцій, рівень ризику за якими надмірно високий;
- відмову від використання в значних обсягах позичкового капіталу;
- відмову від надмірного використання оборотних активів у низько ліквідних формах.

2. Диверсифікація, що є процесом розподілу інвестованих коштів між різними об'єктами вкладення капіталу, безпосередньо не пов'язаними між собою. Диверсифікацію здійснюють з метою зниження рівня ризику і втрат доходів. Наприклад:

- диверсифікація постачальників основних груп товарів;
- диверсифікація інвестицій;
- диверсифікація ринків збуту;
- диверсифікація портфеля цінних паперів;
- диверсифікація депозитного портфеля;
- розподіл відповідальності між партнерами [5].

3. Лімітування – це встановлення ліміту, тобто граничних сум витрат, продажу, кредиту тощо. Лімітування застосовують для зниження фінансового ризику в кредитній та інвестиційній діяльності підприємства [3]. Наприклад:

- встановлення відповідних економічних і фінансових нормативів;
- встановлення максимального обсягу комерційної операції по закупівлі товарів, що укладається з одним контрагентом;
- встановлення максимального розміру сукупних запасів товарів на підприємстві;
- встановлення граничного розміру використання позикових коштів в обороті.

4. Хеджування дає можливість зменшити ризик за допомогою укладення відповідної угоди. Найчастіше хеджування застосовують як засіб страхування вартості товарів або прибутку, а також валютних ризиків підприємства.

Хеджування фінансових ризиків шляхом здійснення відповідних операцій з виробничими цінними паперами є високоефективним механізмом зменшення можливих фінансових втрат при настанні ризикової події. Однак воно вимагає певних витрат на виплату комісійної винагороди брокерам, премій по опціонах і т.п. Проте

рівень цих витрат є значно нижчим, ніж рівень витрат з зовнішнього страхування. Наприклад:

- хеджування з використанням ф'ючерсних контрактів;
- хеджування з використанням опціонів [6];
- хеджування з використанням операції "своп". В основу операції "своп" покладено обмін (купівлю-продаж) відповідними фінансовими активами чи фінансовими зобов'язаннями з метою покращання їх структури і зниження можливих втрат.

5. Розподіл ризиків - механізм цього напряму нейтралізації фінансових ризиків базується на їх частковому трансферті (передачі) партнерам за окремими фінансовими операціями. При цьому партнерам за господарськими операціями передається та частина фінансових ризиків підприємства, за якою вони мають більше можливостей нейтралізації їх негативних наслідків і мають ефективніші способи внутрішнього страхового захисту. Наприклад:

- розподіл ризику між учасниками інвестиційного проекту.
- розподіл ризику між підприємством і постачальником сировини і матеріалів.
- розподіл ризику між учасниками лізингової операції.
- розподіл ризику між учасниками факторингової (форфейтингової) операції.

6. Самострахування передбачає створення підприємством певних резервів грошових фондів задля покриття потенційних майбутніх збитків та непередбачуваних витрат підприємства. Ці резервні фонди створюються за рахунок відрахувань підприємства. Одним з типових варіантів такого виду фондів є резервний капітал, як складова власного капіталу підприємства [4];

Висновки. Проведення комплексної діагностики фінансових ризиків забезпечить виявлення ряду проблем, які необхідно вирішити з мінімальними втратами для підприємства. застосування певних методів управління допоможуть знайти шляхи протидії реальним та потенційним загрозам, небезпекам та ризикам у певних умовах, гарантувати фінансову безпеку підприємству.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – доступний з <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/282.pdf>
2. [Електронний ресурс]. – доступний з <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64>
3. [Електронний ресурс]. – доступний з <https://core.ac.uk/download/pdf/339163088.pdf>
4. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посібн. – К. : Вид-во "Атака", 2005. – 432 с.
5. [Електронний ресурс]. – доступний з <https://core.ac.uk/download/pdf/11320342.pdf>
6. [Електронний ресурс]. – доступний з <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=323690&chapterid=116887&lang=uk>
7. Управління фінансовими ризиками підприємств в умовах війни/ Наукові записки львівського університету бізнесу та права. серія економічна. серія юридична. випуск 37/2023. – 312 с.
8. [Електронний ресурс]. – доступний з <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/01cad83d-3b7a-435b-9951-e91f3b10854e/content>

ФІНТЕХ ІННОВАЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ЧЕРЕЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ АКТИВИ

Шостак Тимур Сергійович

аспірант кафедри фінансів

Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Міщенко Світлана Володимирівна

ORCIDID: 0000-0002-1840-8579

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів

Державний торговельно-економічний університет, Україна

З розвитком фінансових технологій операційні моделі компаній постійно змінюються. З'являються нові терміни, оскільки швидкі та ефективні рішення стають незамінними в економіці та фінансовій рутині. Однією з нових та перспективних технологій за останні роки є фінтех. Фінтех являє собою похідну від злиття фінансів та технологій, що всебічно трансформує фінансовий сектор та охоплює широкий спектр інновацій – від розвитку віртуальних банків, які працюють виключно в онлайн-режимі, до децентралізованих активів (DeFi), що пропонують альтернативу традиційним фінансовим структурам [1, 2]. DeFi функціонують на основі технології децентралізованої реєстрації (DLT). Така технологія здійснює створення фінансових продуктів поза межами централізованих посередників, наприклад таких як банки, страхові компанії тощо. Децентралізовані активи надають своїм користувачам широкий спектр фінтех-рішень: інвестування, хеджування, кредитування, фінансова торгівля криптовалютою та розробка інших фінансових інструментів. Додатковим важливим аспектом використання фінтех-рішень є токенизація активів. Цей процес полягає в перетворенні традиційних або не ліквідних активів – таких як нерухомість або мистецтво – у цифрові токени, що можуть бути легко куплені, продані або обмінені на децентралізованих ринках, тим самим забезпечуючи кращу доступність і ліквідність цих активів.

Зауважимо, що на глобальному ринку сума транзакцій з використанням фінтех стрімко зростає: обсяг цифрових платежів у 2023 році сягає 9,4 трлн дол. США, що на 1,1 трлн дол. США (або +13%) більше за 2022 рік. До того ж, рівень використання необанкінгу у 2023 становить 4,96 трлн дол. США, приріст в порівнянні з 2022 складає 1,5 трлн дол. США (або +43%) [3]. Що зумовлює глобалізацію фінтех-рішень поміж учасників фінансового ринку.

Однак, поряд з перевагами, розвиток фінтех та DeFi супроводжується ризиками та викликами, такими як питання юридичної відповідальності, виконання смарт-контрактів та необхідність нормативної ясності, особливо у сфері криптовалют. Завдання для фінтех-компаній полягає у розробці стратегій, які оптимально використовують ці нові можливості, зосереджуючись на інноваціях та створенні доданої вартості, одночасно враховуючи ризики та виклики, з якими вони можуть зіткнутися. Суттєвим ризиком також є те, що як показує аналіз практики криптоактивів – наразі, відсутнє чітке пояснення їхнього ціноутворення, що сприяє високій волатильності цін на даний вид активів [8]. Задля часткового усунення цінового ризику набуває практика впровадження стейблкоїнів, ціни на які майже не змінюються, оскільки забезпечені реальними активами, такими як золото, нафта або національні фіатні валюти (євро, долари тощо). Тому стейблкоїни представляють свою реальну вартість.

Децентралізація обігу та безпосередньо випуску криптовалюти зумовлює ряд особливостей при розробці та імплементації регуляторних, наглядових заходів[7]. Виходячи з цього – уряди та регулюючі органи по всьому світу активно відповідають на виклики, що виникають у зв'язку зі стрімким розвитком цифрових технологій у фінансовому секторі. Вони розробляють та впроваджують нові нормативно-правові документи та регуляції для забезпечення захисту прав споживачів та зміцнення стабільності фінансової системи. Одним із прикладів такої реакції є робота Європейської комісії, яка визнала значення децентралізованих технологій та сформувала цифрову стратегію цифрових фінансів («Digital Finance Strategy») у вересні 2020 р., націлену на інтеграцію інновацій у фінансовий сектор ЄС [4]. Аналізуючи поточні тренди використання електронних грошей в Україні, не спостерігається очікуваного поширення через законодавчі обмеження щодо максимальної суми коштів, що можна зберігати на електронному пристрої, та максимальної суми платежів, а також через запровадження обов'язкової ідентифікації користувачів електронних гаманців, внаслідок чого частка платежів електронними грошима в загальному обсязі платіжних операцій у 2021 році становила лише 0,38% [9]. Однак, за оцінками CoinDesk – успішна реалізація змін на фінансовому ринку України може вивести країну до ТОП-10 найкращих крипто-країн, де за прогнозами на 2024 р. 47% населення використовуватиме цифрові активи, а 10% компаній матимуть свої активи в формі токенів [5].

В майбутньому успіх фінансового сектору буде значною мірою залежати від здатності адаптуватися до швидкозмінних цифрових викликів та вимог сучасних клієнтів. Децентралізовані фінансові моделі, такі як блокчейн та криптовалюти, з'являються як новаторські рішення, що потребують уважного та адекватного регулювання для забезпечення їх безпеки та ефективності. Ці моделі мають потенціал стати ключовими елементами фінансової системи майбутнього, пропонуючи більшу прозорість, ефективність та доступність фінансових послуг для широкого кола споживачів. Таким чином, взаємодія між технологічними нововведеннями та регулюванням відіграє ключову роль у формуванні майбутнього фінансового ландшафту, забезпечуючи баланс між інноваційним розвитком та необхідною стабільністю та безпекою.

Компанії, що надають нефінансові послуги: роздрібні продавці, технологічні платформи, розробляють власні фінансові послуги на основі технологій, пропонуючи цілісні продукти та додаткові послуги, як-от страхування та кредитування. Ці компанії часто зазнають трансформацій навколо інноваційних технологій, переробляючи свої початкові ціннісні пропозиції, щоб стати більш привабливими для цільової аудиторії. Споживачі готові розглядати фінтех-рішення, які пропонують нефінансові компанії (68% респондентів). Споживачі найбільш відкриті для роздрібних торговців і телекомунікаційних компаній як постачальників послуг і найбільш охоче користуються послугами фінтех [6]. Так 52% електронних гаманців, що можуть бути застосовані для платежів між різними бізнесам, розроблялися технологічними компаніями з нефінансового сектора. У 2023 р. в Україні було близько 246 фінтех-компаній, з яких 7 були створені в 2022 р., з них 33% відсотки працюють на міжнародному ринку [6]. Навіть у період значної нестабільності в Україні це демонструє зростання реального інтересу стейкхолдерів до фінтех.

Висновок. Фінтех стрімко модифікує фінансовий сектор та сприяє його економічній еволюції за допомогою передових рішень, таких як цифрові валюти, блокчейн та криптовалюти. Такі інноваційні технології, що використовуються та активно впроваджуються фінансовими компаніями суттєво підвищують

ефективність та доступність фінансових послуг. Але при вищенаведених перевагах, фінтех має ряд проблем: відсутність чітко регламентованої юридичної бази та уніфікованих правил, особливо щодо криптоактивів. Це зумовлює активізацію регуляторних інституцій в частині розроблення нормативно-правового поля, що сформує захист споживачів та гарантування фінансової стійкості. Саме від «акліматизації» до цифрових змін та попиту споживачів залежатиме майбутнє децентралізованих моделей на фінансовому ринку. Розширення фінтех-індустрії в Україні має позитивну динаміку, граючи невід'ємну роль на глобальному фінансовому ринку, фокусуючись на транзакціях, платежах, цифровій модернізації під час триваючого конфлікту. Одним із компонентів трансформації фінансової системи України є впровадження блокчейн-технологій та криптоактивів, що в свою чергу оптимізує відкритість інформації, безпеку та доступ до міжнародного ринку. Ця зміна вимагає правової інфраструктури, відповідного рівня освіти та міжнародної співпраці для створення конкурентоспроможної, стабільної та безпечної фінансової екосистеми.

Список використаних джерел:

1. Babarinde G. F., Gidigbi M. O., Ndaghu J. T., Abdulmajeed I. Digital Finance and the Future of Nigerian Banking System (2022): A review. *NileJournal of Business and Economics*. №6(16). С. 24–35. Режим доступу: <https://www.semanticscholar.org/reader/dc27c6494e4b9641eeb1ff6cff0a179d1c54d21c>
2. Xu M. Review and Prospect of Digital Finance Research (2022). *Scientific and Social Research*. №4(1). С. 80–88. – Режим доступу: <https://ojs.bbwpublisher.com/index.php/ssr/article/download/4586/3979>
3. The Statista (2023) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/worldwide#assets-under-management>
4. EU Digital Finance Platform. (2023). – Режим доступу: <https://digital-finance-platform.ec.europa.eu>
5. Ukraine presents roadmap for developing the digital assets industry. *CoinDesk*. (2023). – Режим доступу: <https://www.coindesk.com/markets/2021/07/22/ukraine-presents-road-map-for-developing-the-digital-assets-industry/>
6. The Ukrainian fintech catalog (2023). *UAFIC*. 2023. Режим доступу: <https://fintechua.org/en/fintech-catalog-2023>.
7. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Методологічні засади регулювання випуску та обігу цифрових грошей центральних банків. *Економічний простір*. – 2022. – 180. – С. 174-181. Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-29>.
8. Міщенко С.В., Науменкова С.В., Міщенко В. І., Теоретичні засади та практичні аспекти впровадження і використання цифрових грошей. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 44–66. – Режим доступу: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.044>
9. Mishchenko V., Naumenkova S., Grytsenko A., Mishchenko S. Operational Risk Management of Using Electronic and Mobile Money. *Banks and Bank Systems*. – 2022. – 17, 3. – Р. 142-157. – Режим доступу: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.17\(3\).2022.12](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.17(3).2022.12).

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Стоянова Олександра Олександрівна

здобувачка вищої освіти факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет, Україна

Науковий керівник: Артюх Оксана Валентинівна

д-р. екон. наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет, Україна

В сучасних умовах швидкого розвитку технологій та посиленої конкуренції на ринку, питання ефективного ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів стає надзвичайно актуальним для підприємств. Управління запасами визначає ефективність виробничого процесу та фінансову стійкість підприємства. Виробничі запаси відзначаються не лише як складова майна підприємства, але й як ключовий елемент у структурі витрат, тому що вони становлять значну частину собівартості готової продукції.

Виробничі запаси забезпечують сталість, неперервність і ритмічність функціонування підприємства, забезпечують його економічну стійкість. Водночас, для їхнього утримання потрібні значні фінансові ресурси. Таким чином, проведення обліку та аналізу виробничих запасів має вплив на точність у визначенні фінансового стану підприємства, його прибутку, конкурентоспроможності на ринку та загалом ефективності його функціонування [1, с. 147].

Не дивлячись на те, що виробничі запаси були одним з найдавніших об'єктів обліку та піддавалися суворому контролю, деякі аспекти їхнього обліку все ще залишаються недосконалими.

Головна передумова здійснення успішного виробничого процесу, що є основною складовою діяльності підприємства, – це необхідність в доцільному використанні виробничих запасів. Для підвищення ефективності обліку наявності та руху виробничих запасів слід задуматися над спрощенням процесу оформлення операцій, що пов'язані з витратами та оприбуткуванням матеріальних цінностей. У разі можливості відпуск матеріалів для виробництва можна оформлювати на основі визначеного ліміту, прямо в картках обліку матеріалів на складі, при цьому вносячи туди підпис особи, що отримала цінності. Проте можна відображати і внутрішні переміщення цінностей в картках обліку.

Враховуючи вимоги ринкової економіки, потрібно вдосконалювати методологію бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів. Важливо акцентувати увагу на своєчасному та ретельному проведенні інвентаризацій, на таких перевірках, як контрольні і вибіркові, оскільки вони відіграють важливу роль у збереженні матеріалів [2, с.5].

Для забезпечення ефективного управління виробничими запасами, правильного проведення приймання, зберігання та відпуску важливо мати достатню кількість складських приміщень на підприємстві, обладнаних ваговими та вимірювальними пристроями, мірною тарою та іншим необхідним обладнанням.

Для покращення обліку виробничих запасів на підприємствах було б доцільним розглянути такі напрями його вдосконалення, як-то:

1) узагальнення теоретико-методологічних засад обліку, контролю та аналізу виробничих запасів, а також дослідження їх сутності та класифікації;

2) створення системи для автоматизації обліку виробничих запасів;

3) покращення оперативності інформаційного забезпечення щодо управління запасами шляхом впровадження інформаційних технологій з обробки економічної інформації;

4) узгодження між механізмами податкового та бухгалтерського обліку виробничих запасів;

5) постійна моніторингова діяльність, що спрямована на визначення стану зберігання матеріалів, ідентифікацію їх наявності, виявлення нестач та надлишків, розкриття причин їх виникнення і встановлення винних в цьому осіб;

6) виявлення фактів неповного оприбуткування виробних запасів та пошкодження матеріальних цінностей.

Нині є необхідність у впровадженні нових методичних та організаційних підходів щодо вирішення проблем обліку запасів, які пов'язані з переходом на міжнародні стандарти з одного боку та широким застосуванням комп'ютерних технологій – з іншого.

Поліпшення постачання ресурсів можна досягти шляхом впорядкування первинної документації, впровадження типових уніфікованих форм, покращення рівня автоматизації, обліково-обчислювальних операцій та забезпечення точного контролю за прийманням, зберіганням і витратами сировини, матеріалів та комплектуючих [3, с. 149].

Загалом, вдосконалення ведення обліку виробничих запасів вимагає комплексного підходу, який охоплює технологічні інновації, оптимізацію та автоматизацію процесів тощо. Впровадження цих заходів дозволить підприємству отримати ряд переваг, зокрема, підвищити ефективність управління виробничими запасами, що призведе до зниження витрат та підвищення прибутку. В подальшому це може допомогти забезпечити підприємству конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Одношевна О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6(2). С. 146-148. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(2\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(2)_38)
2. Смалій Ю. О., Бенчак В. І., Польова Т. В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7360>.
3. Малярова С. В. Організація обліку виробничих запасів: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 17(2). С. 147-149. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdn_en_2016_17\(2\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdn_en_2016_17(2)_40).

СЕКЦІЯ IV. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МАРКЕТИНГОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Груздо Дмитро Русланович

здобувач вищої освіти факультету економіки та менеджменту
Сумський національний аграрний університет, Україна

Онопрієнко Ірина Миколаївна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та логістики
Сумський національний аграрний університет, Україна

Маркетингове планування та управління збутом продукції на підприємстві - це ключова складова стратегічного підходу у контексті сучасного бізнесу та вимагає глибокого аналізу і дослідження. Робота спрямована на вивчення сучасних підходів до маркетингового аналізу, планування та оптимізації процесів збуту для забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах зростаючої конкуренції та швидкозмінюваних ринкових умов[2, 3].

Планування розглядається як процес визначення цілей, стратегій, а також заходів щодо їхнього досягнення за певний період часу виходячи із припущень про майбутні ймовірні умови виконання плану. Маркетингове планування охоплює комплекс стратегічних та тактичних заходів, спрямованих на вивчення, аналіз та оптимізацію маркетингових дій підприємства з метою досягнення поставлених цілей. Розгляд цієї теми може включати в себе різні аспекти маркетингу, такі як розробка стратегій продажу, вивчення ринкового середовища, аналіз конкурентів, визначення цільової аудиторії, впровадження інструментів просування, аналіз та інше[4]. Основні функції маркетингового планування:

- аналіз ситуації;
- формулювання цілей;
- визначення цільової аудиторії;
- розробка стратегій розповсюдження та просування;
- забезпечення ефективного розподілу ресурсів;
- впровадження та контроль стратегій;
- аналіз результатів.

Управління збутом продукції охоплює стратегічне та оперативне керівництво всіма аспектами процесу збуту продукції підприємства, спрямоване на оптимізацію реалізації товарів чи послуг на ринку. Вона включає в себе планування, координацію та контроль усіх етапів життєвого циклу продукції від виробництва до кінцевого споживача[2]. Основні функції управління збутом продукції:

- організація складського і товарного господарства;
- організація продажів і доставка продукції споживачу;
- організація обслуговування покупців;

- організація каналів руху товарів;
- проведення рекламних кампаній щодо стимулювання збуту;
- організація взаємодії всіх підрозділів підприємства для досягнення цілей збуту.

Основна мета маркетингового планування та управління збутом продукції на підприємстві полягає в досягненні ефективності та конкурентоспроможності на ринку[1,2]. Основні цілі цього процесу включають:

- максимізація прибутковості;
- збільшення обсягів продаж;
- підвищення лояльності клієнтів;
- ефективне управління постачанням та збутом;
- адаптація до змін ринку;
- підвищення пізнаваності торгової марки;
- оптимізація роботи маркетингового відділу.

Актуальність даної теми базується на постійних змінах у споживчих уподобаннях, конкурентному середовищі та технологічних інноваціях. Забезпечення успішного маркетингового планування та ефективного управління збутом є критично важливим для підприємств, оскільки це визначає їхню здатність адаптуватися до змін та зберігати конкурентні переваги[3].

Дослідження маркетингового планування та управління збутом продукції на підприємстві передбачає систематичний аналіз та розробку стратегій для оптимізації процесів збуту та максимізації результативності [3].

Основні етапи маркетингового планування та управління збутом представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Етапи маркетингового планування збутом

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Таким чином, систематизація та дослідження проблематики маркетингового планування та управління збутом на підприємстві, сприяє здобуттю нових знань та практичних вмінь у цій області. Впровадження принципів маркетингового планування в організаційну структуру управління збутом підприємства передбачає

зіставлення функцій, пов'язаних із збутом продукції, у відділі маркетингу та логістики. Такий підхід відкриває широкі можливості для оптимізації логістичних процесів на етапах вивчення ринкової ситуації, постачання товарів, а також на етапах розподілу та реалізації продукції споживачам.

Список використаних джерел:

1. Григорчук Т. В. Планування маркетингу. Distant course. 2023. URL: <https://sites.google.com/site/marketingdistance/тема-4/4-1-планування-маркетингу> (дата звернення 20.11.2023).
2. Терент'єва Н. В. Управління збутовою діяльністю в системі управління підприємством. EasternEurope-ebm. 2023. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/19_2019/28.pdf (дата звернення 20.11.2023).
3. Балабанова Л. В., Холод В. В., Балабанова І. В. Маркетинг підприємства: навч. посіб. Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. 612 с.
4. Планування маркетингу в умовах ринку. Букліб. 2023. URL: <https://buklib.net/books/37402/> (дата звернення 20.11.2023).

РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Колодненко Наталія Володимирівна

канд.екон.наук, доцент кафедри маркетингу та логістики
Сумський національний аграрний університет, Україна

Анісов Євгеній Олександрович

здобувач спеціальності «Маркетинг»
Сумський національний аграрний університет, Україна

Ведення ефективної рекламної діяльності є одним з факторів стабільності та збільшення прибутку підприємства.

Завдання рекламної кампанії – донести серію якісних рекламних повідомлення до кінцевого споживача за допомогою найбільш підходящих рекламних носіїв, які складають інтегровану маркетингову комунікацію. При цьому враховуються зміст і форма повідомлення, засоби поширення реклами (радіо, газети, журнали, телебачення і т.д.), час і кількість публікацій або виходу в ефір і багато іншого. Чим вище якість реклами, тим меншої кількості розміщень вона вимагає для ефективного впливу на цільову аудиторію.

Створення і підтримання позитивного іміджу фірми в очах споживача повинно відбуватися в процесі руху споживача і рекламодавця до своєї мети. Особливо слід підкреслити, що досягнення мети повинно викликати задоволення потреб як рекламодавця, так і споживача. У момент досягнення мети споживачем і рекламодавцем відбувається злиття обох з метою, яка в подальшому може послужити причиною для повторного контакту між рекламодавцем і споживачем.

На думку експертів, основною причиною вибухових темпів зростання ринку є зростання аудиторії мережі інтернет. При цьому, потенціал зростання інтернет-рекламного ринку за рахунок прискореного зростання аудиторії майже вже вичерпано, а при існуючому кризі і стагнації економіки рекламодавці, які оперують великими бюджетами, вважають за краще переводити їх в телевізійну рекламу, через що падає сегмент реклами медійної [2].

Необхідно ефективно управління рекламною діяльністю за допомогою сучасних інтернет-технологій реклами: контекстної реклами, соціальних мереж та ін.

Можна виділити наступні критерії ефективності рекламної діяльності:

Ефективність різних входів на сервер. Цей показник характеризує ефективність використання різних джерел залучення відвідувачів на сервер. Оцінка відвідуваності Web-сторінок, що характеризує популярність сторінок.

Ефективність рекламної діяльності в мереже LinkedIn, що визначає ефективність кожного рекламного банера. С допомогою цього показника можна провести порівняння рекламних банерів, намічаючи шлях їхнього удосконалювання. Ефективність банерної реклами залежить від числа відвідувачів, що завдяки рекламі скористалися банером-посиланням і перейшли на Web-сервер фірми.

Вивчення ефективності реклами - одне з важливих і перспективних напрямків сучасного маркетингу. Методи дослідження рекламних послань постійно удосконалюються, однак точно виміряти їх ефективність досить складно. Виною тому - відсутність єдиної впорядкованої класифікації існуючих підходів і плутанина в термінах, запозичених із зарубіжної маркетингової літератури.

Дослідження в рекламі проводяться з метою підвищення ефективності рекламних заходів. Основні завдання, які вирішують дослідження в рекламній діяльності компанії, представлені нижче:

- оцінка і розрахунок ефективності проведення рекламної кампанії;
- позначення основних характеристик носіїв реклами для вибору тих, які найповніше відповідають цілям просування продукції;
- вимірювання основних показників медіаканала;
- тестування ідеї або концепції самої реклами.

Виділяють наступні етапи процесу проведення досліджень в рекламі [3]:

- формулювання проблеми і постановка цілей дослідження вибір джерел;
- рекламної інформації;
- проведення рекламного дослідження;
- аналіз даних, висновки та рекомендації.

На першому етапі необхідно чітко сформулювати проблему і визначити цілі дослідження. Метою рекламних досліджень може бути отримання відомостей про зміст і концепції реклами, про ідеї, на яких засновано рекламне повідомлення, визначення оптимальних медіаканалів і медіаносіїв і т.д. Другий етап дослідження в рекламі - це вибір джерел інформації. Будь-яке дослідження починається з вивчення вторинної інформації, яка була зібрана раніше для певних цілей.

Основною перевагою вторинних даних є їх доступність і низька вартість отримання. Але ця інформація не завжди відповідає поставленим цілям дослідження, або її недостатньо для вирішення проблеми, тому слід приступати до збору первинної інформації. Головне гідність первинних даних - це достовірність інформації, але на відміну від вторинних джерел, вимагає значних вкладень трудових і матеріальних ресурсів.

Безпосередньо проведення рекламного дослідження здійснюється на третьому етапі. Дослідники визначаються з методами збору даних, розраховують обсяг вибірки, складають кошторис витрат. Після отримання всієї необхідної інформації необхідно її узагальнити і проаналізувати. Далі дослідник робить висновки, розробляє рекомендації та складає загальний звіт про виконану роботу. Звіт надається керівництву компанії або безпосередньо замовнику дослідження.

Проте не кожна реклама приносить позитивні результати і дозволяє досягти компанії як комунікаційних, так і загальних цілей. Частіше всього керівники компаній, використовують рекламу в своїй діяльності тому, що більшість компаній так працюють. І не розуміючи справжнього ефекту від реклами, частіше всього компанія виводить на ринок рекламу, що не приносить позитивних результатів через наявність непрофесійності при її розробці.

Поряд з цим визначають такі основні причини складності формування та неефективності стратегій на вітчизняних підприємствах:

1. Відсутність навичок і прагнення стратегічно планувати;
2. Захоплення цілями, а не засобами їх досягнення (розроблення плану досягнення кожної цілі із встановленням конкретних дат та відповідальних осіб);
3. Переоцінка можливостей підприємства, впевненість у збереженні переваг на ринку (відсутність прогресу у діяльності призводить до втрати ринкових позицій);
4. Недостатнє врахування потреб споживачів (часто пріоритет надається товару, а не потребам, які він задовольняє);
5. Політизація компанії (інтереси різних груп у компанії часто суперечать один одному і не дають можливості діяти згуртовано);
6. Використання чужого досвіду, рекомендацій без адаптації до умов підприємства [1].

Підводячи підсумки необхідно зазначити, що дійсно реклама - це потужний і безперебійно працюючий інструмент, який здатний виконати колосальну кількість поставлених перед ним завдань над вдосконаленням реклами працюють творчі люди, які перебувають у вічному пошуку нових ідей, а також новітні технології, машини та інше обладнання.

Список використаних джерел:

1. Інтернет-портал для управлінців [Електронний ресурс]. Федін М.– Режим доступу: www.management.com.ua
2. Обрицько Б. А. Реклама і рекламна діяльність / Б. А. Обрицько – К.: МАУП, 2002. – 240 с.
3. Олексієнко Н. Проблеми впливу засобів масової інформації на пострадянські суспільства / Н. Олексієнко // Нова політика. – 1999. – № 6. – С. 14-17.
4. Рогожин М. Теорія и практика рекламної діяльності / м. Рогожин – М.: Узд-во РДЛ, 2004. – 224 с.
5. Ромат Є. Державне регулювання в загальній системі зовнішнього контролю рекламної діяльності / Є. Ромат // Вісник УАДУ. – 2003. – № 2. – 423-429.
6. Ромат Є. Державне управління рекламою та саморегулювання у рекламній сфері / Є. Ромат. - К.: Студцентр, 2003. – 112 с.
7. Сепер В. Основні чинники, що визначають специфіку національних систем державного регулювання реклами / В. Сепер // Статистика України. – 2009. – № 11. – С. 57-65.
8. Тепчик К. Державне регулювання рекламної діяльності: досвід Естонії / К. Тепчик // Вісн. НАДУ. – 2009. – № 13. – С. 55-62.

СЕКЦІЯ V. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

SOFTWARE FOR PORTFOLIO MANAGEMENT IN IT-COMPANY PROJECTS

Moskalova Maryna

student

Kharkiv National University of Radio Electronics, Ukraine

Scientific adviser: Kurdenko Oleksandr

Senior lecturer of Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security

Kharkiv National University of Radio Electronics, Ukraine

A project portfolio is a collection of projects, programs and processes that are managed together and optimized for the financial and strategic goals of an organization. A portfolio can be managed at either the functional or the organizational level.

Unlike a project, which has a defined end goal or deliverable, a portfolio represents a more strategic planning commitment to continuously optimizing the allocation, prioritization and scheduling of resources across many projects.

As IT companies navigate the complex environment of project management and resource allocation, the role of project portfolio management software is becoming increasingly important.

Project portfolio management software serves as the linchpin in the project-oriented IT industry, facilitating the systematic organization, monitoring, and optimization of a company's project portfolio. One of the main benefits is its ability to provide a holistic view of projects, resources, and overall organizational goals. By consolidating this information on a centralized platform, IT companies can streamline their operations, improve collaboration, and make informed decisions to maximize productivity [1].

Thus, the goal of portfolio management is to maximize the efficiency of the implementation of the entire set of projects. In this regard, it is especially important to choose a flexible development methodology and a software product for its implementation that controls the product creation process, provides the functionality necessary for fast and comfortable development, and allows you to quickly identify problems and solve them effectively [2].

Portfolio management software can support and control the entire project management cycle for IT companies, thereby streamlining the software development process and reducing costs.

Today, there are many software products on the market for portfolio management in the activities of IT companies, for example: Jira, Asana, Monday.com, Bitrix 24. Let's consider the most popular product for managing Jira.

Jira is a powerful task management tool for everything from requirements management and test scenarios to agile software development [3].

For teams implementing agile methodologies, Jira offers ready-to-use scrum and kanban boards. Boards are a task management center where tasks are mapped to customized workflows. Boards provide transparency in teamwork and visibility into the status of each work item. Time tracking and real-time performance reports (burnout/sprint graphs, Sprint reports, and velocity graphs) allow teams to closely track results over time. Permission settings allow administrators to define who has access to certain actions. If you have complete project information, you can create detailed reports on performance and progress.

Jira's effective workflow management system ensures that bugs are automatically assigned and prioritized as soon as they are discovered (bugs are not discovered during software development).

The advantages of Jira include extensive integration with a variety of software decoupling, easy creation and modification of workflows of any size, and flexible project management dashboards. The disadvantage is that with a large number of subtasks, the process of performing common tasks is difficult to recognize, and it is very difficult to master Jira.

Thus, project portfolio management software acts not only as a tool for systematizing and monitoring projects, but also as a key component of an organization's strategic management. Its ability to provide a holistic view of projects, resources, and global goals makes it an integral part of modern management practices.

These project portfolio management programs, such as Jira, are setting a new standard for effective management and helping to reduce costs in the IT industry. Choosing the right tool and using it competently can solve problems and ensure successful project implementation, which is becoming an essential condition in the competitive world of technology.

References:

1. [Online resource] - <https://www.projectmanager.com/guides/project-portfolio-management>
2. [Online resource] - <https://thedigitalprojectmanager.com/projects/pm-methodology/project-portfolio-management-guide/>
3. [Online resource] - [https://en.wikipedia.org/wiki/Jira_\(software\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Jira_(software))

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ

Петрушин Є.І.

Україна

Чуприна Ю.В.

канд.екон.наук, доцент кафедри ЦТПАР

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», м. Запоріжжя, Україна

На сьогоднішній день оренда активів є ефективним інструментом оптимізації діяльності бізнесу, забезпечуючи гнучкість, ефективне використання ресурсів та уникнення деяких витрат та ризиків, пов'язаних з власністю (рисунк 1).

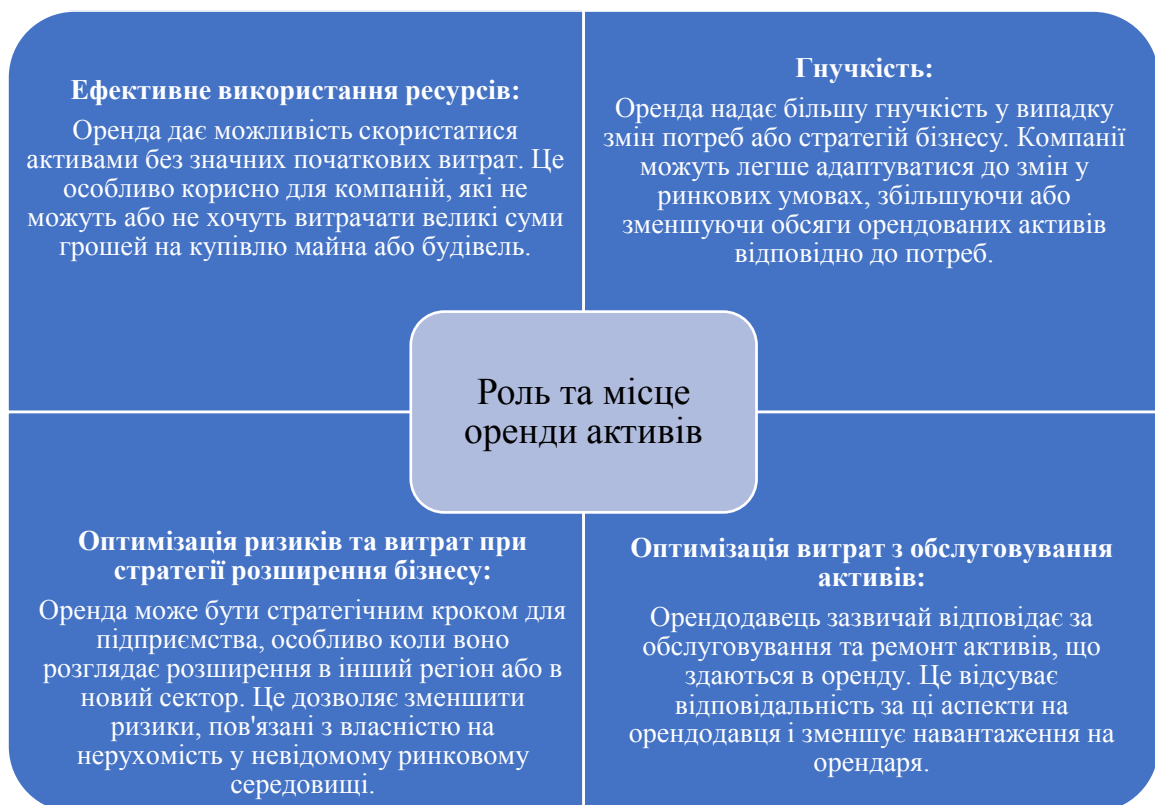

Рис. 1. Роль та місце оренди активів, як інструменту оптимізації діяльності бізнесу

У зв'язку з введенням нового Міжнародного стандарту фінансової звітності (МСФЗ) 16 "Оренда" з 01.01.2019, орендарі зобов'язані визнавати більшість лізингових операцій на балансі як фінансові зобов'язання та активи. Це революційна зміна в управлінні контрактами компаній, і її адаптація вимагає інвентаризації та аналізу всіх орендних угод.

Основна мета Ради з МСФЗ - зробити облік договорів оренди більш прозорим для запобігання неповної та спотвореної інформації щодо фінансового стану компаній у фінансовій звітності [1].

Мета роботи - аналіз аспектів та принципів побудови бізнес-процесу орендних операцій відповідно до національних та міжнародних облікових стандартів,

визначення засад формування ефективного управління бізнес-процесом облікового забезпечення орендних операцій на підприємстві.

Бізнес-процес облікового забезпечення орендних операцій на підприємстві має певний регламент. На підставі аналізу інформації у відкритому доступі автором узагальнено ключові аспекти зазначеного бізнес-процесу (таблиця 1).

Таблиця 1

Ключові аспекти регламентації бізнес-процесу облікового забезпечення орендних операцій на підприємстві

Аспекти регламентації бізнес-процесу	Сутність
Призначення процесу	забезпечення системного та ефективного обліку всіх аспектів орендних операцій на підприємстві для забезпечення відповідності законодавству та оптимального використання ресурсів
Мета створення процесу	забезпечення прозорості та точності обліку орендних угод, своєчасне виявлення та усунення можливих ризиків та невідповідностей
Власники процесу	головні бухгалтери, керівники фінансових відділів, керівники підрозділів з операційної діяльності підприємств. Вони відповідають за точність та своєчасність обліку орендних операцій, забезпечення дотримання вимог законодавства, інтеграцію процесу з іншими бізнес-процесами, виявлення та вирішення внутрішніх та зовнішніх аудиторських вимог [2].

Таким чином, у бізнес-процесі облікового забезпечення орендних операцій на підприємстві доцільно виокремити наступні етапи [3]:

- Етап 1: планування орендних операцій
- Етап 2: укладання угод
- Етап 3: реєстрація угод
- Етап 4: моніторинг виконання умов угод
- Етап 5: звітність та аналіз
- Етап 6: завершення угод
- Етап 7: аудит та вдосконалення

Подальше завдання автора – детальний опис бізнес-процесу процесу облікового забезпечення орендних операцій на підприємстві відповідно його основним етапам із вказанням обов'язкових елементів, що дозволить провести аналіз ефективності поточного процесу та виявити можливості його удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 Оренда, URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf
2. Слесарев В.В., Ус С.А., Хом'як Т.В. Моделювання та реінжиніринг бізнес-процесів: підручник – Міністерство освіти і науки України; Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». – Дніпро: НТУ «ДП», 2022. – 163 с.
3. Козенков, Д., Альошина, Т., & Гайдук, І. (2022). Процесний підхід до управління підприємством – Економіка та суспільство, (38). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1325>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКОВИХ КАРТ В ІНТЕРНЕТ-КОМЕРЦІЇ

Диса Катерина Петрівна

здобувач вищої освіти факультету управління та економіки
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Науковий керівник: Корюгін Андрій Валерійович

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Дана тема є актуальною, оскільки онлайн торгівля набуває все більшого значення у сучасному світі, і пластикові картки виступають основним інструментом для здійснення платежів. Використання пластикових карт дозволяє споживачам легко та швидко здійснювати платежі в інтернеті, що відповідає їхнім потребам у зручності та миттєвості.

Перевагами використання пластикових карток є:

1. Зручність і швидкість. Оплата за допомогою пластикових карток є швидкою та зручною опцією, особливо для онлайн покупок. Клієнти можуть здійснювати платежі всього лише кількома кліками миші;
2. Доступність. Пластикові карти, такі як кредитні та дебетові, загалом прийняті в усьому світі. Це дозволяє магазинам обслуговувати клієнтів з різних країн без значних труднощів;
3. Безпека. Багато пластикових карт обладнані системами захисту, такими як чіпи та PIN-коди, що підвищує рівень безпеки операцій;
4. Можливість кредитування. Кредитні картки надають клієнтам можливість розтермінування платежів, що може бути зручним для деяких покупців;
5. Можливість здійснювати операції цілодобово та будь-де [1].

Недоліками використання пластикових карток є:

1. Ризик крадіжки даних. Злочинці можуть спробувати зламати інтернет системи для отримання особистої інформації або кредитних карток;
2. Комісії та оплати. Деякі банки та платіжні системи можуть стягувати комісії за використання карт в інтернеті, а це може становити додаткові витрати для покупців і продавців;
3. Залежність від інтернет з'єднання. Щоб здійснити оплату, користувачеві потрібне стабільне з'єднання. Проблеми з інтернетом можуть стати перешкодою для проведення операцій;
4. Необхідність зберігання фізичної картки. У разі втрати чи крадіжки фізичної картки може виникнути ризик несанкціонованого використання;
5. Деякі види карток можуть обслуговуватися лише в окремих банкоматах;
6. Вплив на картки негативних факторів (перепад температури, вологість, прямі сонячні промені та ін.) [2].

Використання пластикових карт зменшує необхідність використання готівки, що може призвести до зменшення виробництва паперових грошей, а це, в свою чергу, може зменшити вирубку лісів. Але, окрім цього варто зауважити що пластикові картки можуть виявитися відходами, які важко утилізувати чи переробити. Часто вони не піддаються переробці та можуть закінчити свій термін служби на смітнику,

що призводить до негативного впливу на навколишнє середовище. Процес виробництва пластикових карт може призводити до викидів токсичних речовин, що можуть впливати на повітря та водні ресурси [3].

Отже, використання пластикових карт є важливим елементом фінансової системи, що дозволяє споживачам ефективно та зручно проводити онлайн-платежі. Спостереження за тенденціями в розвитку фінансових технологій та впровадження нововведень у безпеці та зручності користувачів є важливими аспектами для подальшого вдосконалення цього методу оплати.

Список використаних джерел:

1. Александров В. Переваги та недоліки використання платіжних карток в Україні. confer. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/1051/> (дата звернення: 24.11.2023).
2. Краус К., Манжура О. Електронна комерція та інтернет-торгівля: навч. посіб. Київ: ТОВ "Аграр Медіа Груп", 2021. 456 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37044/1/Kraus_Elektronna_komertsii_2021.pdf (дата звернення: 24.11.2023).
3. Шалева О. Електронна комерція: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2018. 216 с. URL: https://kcollegeht.kr.ua/images/Electronni_pidruchniki/EK_Shaleva_navch_posibnik_2011p.pdf (дата звернення: 24.11.2023).

ПРОБЛЕМА НЕЗВОРОТНИХ ЗАТРАТ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Коломієць Єгор Дмитрович

Студент третього курсу

Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

У повсякденному житті ми стикаємося з виборами та рішеннями, які визначають наше сьогодення та впливають на наше майбутнє. Однак у деяких з них існує неочевидна проблема, яка має величезний вплив на наше життя. Назва цієї проблеми - проблема незворотніх затрат.

Проблема незворотніх затрат – когнитивне викривлення, під час якого людина схильна продовжувати роботу, в яку були вкладені зусилля, навіть якщо поточні витрати переважають вигоди. Люди роблять помилку незворотніх затрат як у повсякденному житті, коли ми втрачаємо незначну кількість часу чи грошей, так і під час прийняття важливих рішень в компанії, коли помилка може коштувати більше мільярду доларів.

Прикладом побутової проблеми незворотніх витрат є перегляд нецікавого фільму в кінотеатрі, виправдовуючи це витраченими коштами на білет. В такому випадку ми втрачаємо як гроші, так і 2-3 години свого часу. Більш великі втрати можна зробити у випадку, коли під час навчання в університеті чи проходження курсів людина розуміє, що їй це не підходить. В такому випадку витрати з пари годин зростають до декількох років та десятків тисяч.

На мою думку найвідомішим прикладом помилки незворотніх затрат в великих компаніях є сумісна англо-французька розробка надзвукового пасажирського літака «Конкорд». На етапі проектування була виявлена неможливість розмістити достатню кількість пасажирів та велике споживання палива, що негативно вплине на розмір прибутку та збільшило вартість перельоту. Іншу проблему визначили аналітики та економісти. Виявилося, що витрачені кошти окупляться тільки через 30 років, хоча строк експлуатації літака – 20 років. Після того, як Конкорд почав використовуватися деякі аеропорти відмовилися приймати його. Для приземлення Конкорду була потрібна довга злітна смуга. Через велику швидкість літак був надто гучним, що заважало людям, які жили біля аеропоту. Це все ще більше зменшило кількість прибутку компанії. Кількість перельотів на Конкорді зменшувалась, а остаточно його використання припинилося після авіакатастрофи в аеропорті Парижу «Шарль де Голль». Цікавим фактом є те, що американська компанія «Boeing» також розробляла надзвуковий пасажирський літак, але вчасно проаналізувавши можливі витрати та прибутки, було вирішено припинити розробку.

За допомогою цих прикладів можна визначити, що помилка незворотніх затрат виникає в результаті поганого аналізу й планування та психологічних особливостей людини. Люди вважають витрати більш значущими, ніж прибутки, а деякі можливості стратегії вирішення ситуації можуть бути відхилені, через представлення їх в негативному світлі. Таким чином, для того, щоб не потрапити в пастку незворотніх витрат потрібно об'єктивно оцінювати та аналізувати ситуацію та на їх основі розробляти реалістичні плани.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Галан Л.В.

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Сорочан Т.А.

здобувач вищої освіти факультету бізнесу та соціальних комунікацій
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

В сучасному світі, де бізнесове середовище піддається постійним змінам і нестабільності, комплексне оцінювання ризиків стає важливою складовою стратегічного управління організаціями, що забезпечує актуальність даної теми.

Питанням комплексного оцінювання ризиків займалися, багато науковців серед них: Тарасова К.І., Мамчин М.М., Мних О.Б., Паробецька І.М., Донець Л. І., Лапуста М.Г., Шаршукова Л. Г. та ін. Але недостатньо повно вирішені всі питання, тому дана тема потребує подальшого вивчення.

Метою є формування сучасних напрямів управління ризиками для забезпечення стабільності та успішності організацій.

У сучасному світі, де економічні, соціальні та технологічні зміни відбуваються з надзвичайною швидкістю, ризики стають більш складними та непередбачуваними. Комплексне оцінювання ризиків охоплює як кількісні, так і якісні методи оцінювання, дозволяючи отримати повну картину ризиків та їхніх впливів [1].

Комплексне оцінювання та управління ризиками використовують для ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків у різних сферах діяльності, таких як бізнес, фінанси, наука, громадський сектор і багато інших. Основними етапами процесу управління ризиками є наступні: ідентифікація ризиків, комплексне оцінювання ризиків, аналіз ризиків, оцінка ризиків, планування стратегій управління ризиками, моніторинг та контроль [2].

Основні етапи процесу управління ризиками допомагають організаціям розуміти потенційні загрози та можливості, і відповідно реагувати на них.

Для подальшого розвитку області комплексного оцінювання та управління ризиками сформуємо наступні напрями:

1. Використання штучного інтелекту та машинного навчання для прогнозування ризиків. Цей напрямок дозволяє автоматизувати процес виявлення ризиків, а також прогнозувати їхні наслідки на основі великої кількості даних. Штучний інтелект може виявляти зв'язки та закономірності, які можуть залишитися непоміченими людським аналізом. Це дозволяє більш точно реагувати на потенційні ризики та уникати їхніх негативних наслідків.

2. Розробка стандартів та методологій для оцінювання ризиків у різних сферах діяльності. Стандартизація методів оцінювання ризиків допомагає створити єдиний підхід та спростити процес управління ризиками. Це особливо корисно в галузях, де існують великі ризики, такі як фінансовий сектор, медицина або виробництво [3].

3. Застосування новітніх технологій у зборі та аналізі даних для покращення точності оцінювання ризиків. Використання сучасних технологій, таких як аналіз даних в реальному часі та розширена аналітика, дозволяє отримувати більш точні та актуальні дані для оцінювання ризиків. Це допомагає знизити ймовірність непередбачених подій та поліпшити реагування на ризики.

Запропоновані напрями сприяють підвищенню якості та ефективності управління ризиками, що є ключовим фактором для забезпечення стійкості та успіху в різних галузях. Вони допоможуть організаціям більш ефективно впроваджувати стратегії управління ризиками та зменшити ймовірність фінансових втрат та репутаційних проблем на майбутню перспективу.

Список використаних джерел:

1. Комплексна оцінка ризиків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/11070515/ekonomika/kompleksna_otsinka_rizikiv.
2. Лук'янова В. В. Економічний ризик : Навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. – К. : Академ – видав, 2007. – 464 с.
3. Гранатуров В.М. Підприємницький ризик. Ризикологія: методичні вказівки для самостійного вивчення дисциплін / Гранатуров В.М. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2018. – 28 с.

ЦИФРОВІ МОДЕЛІ ЛІДЕРСТВА ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА ЦИФРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Логінова Катерина Сергіївна

ORCID ID: 0009-0000-0513-0072

канд.екон.наук, старший викладач кафедри менеджменту та бізнесу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

В сучасному бізнес-суспільстві лідерство залишається проблемою для організацій та корпорацій у всьому світі через необхідність переходу до нової організаційної структури та компанії в цілому, а саме – до цифрової організації. Цифрова організація або цифрова організаційна структура детермінує появу нового лідерства – цифрової моделі лідерства.

Цифрова модель лідерства передбачає наявність у нового покоління лідерів більш розвинені навички та досвід, але більшість компаній не спробаються розвиватися та розвивати цифрових лідерів.

Причини цієї проблеми можна згрупувати в три основні блоки [1]: по-перше, низький рівень розвитку лідерів та нівелювання значення лідера в компанії та його спроможність вирішувати організаційні проблеми; по-друге, генеральне керівництво компаній лише вказує на необхідність розвитку лідерства; по-третє, відсутність сильних та реальних програм для розвитку лідерства.

Старі моделі не справляються з поставленою ціллю, лідерам потрібні нові здібності. Однак, більшість компаній є цифровими «іммігрантами», які є симбіозом старих моделей, таких як механізми контролю та фінансова віддача. Але зараз компанії прагнуть досягати інших цілей, інновації та швидкого руху. 90%компаній реорганізують свою організацію, з метою бути більш динамічними, орієнтованими на командну роботу та ефективнішу комунікацію. Ці зміни потребують не тільки сучасних операційних моделей, а й іншого типу керівництва для мобілізації і реалізації цих моделей.

Через ці зрушень організації мають потребу в людях, які можуть очолювати команди і співпрацювати в рамках більш широких екосистем. Цей новий тип керівника повинен розуміти, як будувати команди і керувати ними, підтримувати зв'язки між людьми і їх залучення, а також розвивати культуру інновацій, стійкість до ризику і постійне вдосконалення. Вони також повинні мати вміння керувати персоналом, який тепер включає в себе не тільки штатних співробітників, але фрілансерів, тимчасових працівників, краудсорсінг.

Цифрові інвестори мають на меті освіта вищої ланки керівників, які не можуть або не хочуть брати до уваги необхідність змін. Цифрові піонери – це рушійні сили новаторів, оскільки саме вони визначають основний курс функціонування компанії на найближчі роки, а також забезпечують реалізацію планів для усієї цифрової організації [2]. Щодо цифрових трансформаторів, то це лідери, які є базою радикальних змін, в тому числі, і в процесі впровадження антикризового менеджменту як радикальної стратегії компанії.

Першочергові зміни необхідні для повноцінного переходу до цифрового лідерства є такі:

1. Переосмислення моделі лідерства організації: нова модель повинна включати концепції інновацій, зростання, рівноправності, командної роботи і співпраці.

2. Визначення ймовірних цифрових лідерів в організації: необхідно визначити, хто може бути інвесторами, піонерами і трансформаторами. Потім роз'яснити новим цифровим лідерам розуміти їх можливості.

3. Розподілення відповідальності: слід визначити людину або відповідальну групу перед керівництвом або правлінням за розвиток лідерів в рамках бізнес-стратегії.

4. Забезпечення кар'єрного росту і розвитку саме молодих людей до лідерства, тому що вони набагато швидше сприймають нові тенденції: надання можливостей вчитися на роботі і керувати командами і проектами за підтримки старших керівників. Доцільним є використання цих нових молодих цифрових лідерів самих як наставників, щоб допомогти старшим керівникам дізнатися про технології, методи роботи і культуру молодих співробітників.

5. Заохочення до прийняття ризику і експериментування з допомогою стратегії лідерства: програми лідерства повинні бути міждисциплінарними і фокусуватися на нових продуктах і інноваційних послугах, заохочуючи прийняття ризику і експериментування, оскільки люди розвивають нові навички.

6. Вихід за рамки традиційного навчання лідерству: замість цього слід зосередитись на стратегії лідерства з акцентом на культуру, розширення прав і можливостей, прийняття ризику, обмін знаннями, вплив, управління матрицями і роботу з талантами в якості провідника. Введення зовнішніх лідерів і перегляд внутрішніх: багато хто внутрішніх лідерів занурені в старі моделі і традиційне лідерське мислення.

Сучасні реалії вимагають у менеджера більшого залучення в діяльність організації та його підлеглих. Для українських менеджерів, яким характерна, в основному, орієнтація на досягнення результату, по суті недоступна взаємодія з підлеглими, заснована на «орієнтації на підлеглих».

Отже, саме емоційний аспект заважає керуючому партнеру максимально ефективно здійснювати свою діяльність, що відповідає елементу емоційної трансформації. Поведінкові характеристики міняти вкрай складно, оскільки вони обумовлені і національними характеристиками. Разом з тим, дуже важливо, щоб поведінка лідера відповідало тим завданням, які стоять перед компанією і підлеглими. Національним управлінцями бракує поведінки менеджера-лідера, орієнтованого на персонал.

Розвиток емоційного інтелекту дозволить менеджерам позбутися головного недоліку - неувага до підлеглих. Це не означає, що відразу вони розвинути емпатію, але це означає, що лідер отримає здатність мігрувати між настроями й емоціями, навчиться сприймати емоції іншого, управляти своїми емоціями, не впадаючи в крайності.

Список використаних джерел:

1. Stogdill R. Handbook of Leadership: a survey of theory and research. New York : Free Press, 1974. 613 p.
2. Yukl G. An evaluation of conceptual weaknesses in transformational and charismatic leadership theories. *The Leadership Quarterly*, 1999. № 10 (2). P. 285–305.

СЕКЦІЯ VI. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Кузін Галина Ігорівна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Приймак Ірина Ігорівна

канд.екон.наук, доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Становлення економіки ринкового типу передбачає реформування всіх елементів економічної системи, в тому числі соціального захисту населення і пенсійної системи. Досвід розвинутих країн, показує, що достойна пенсія і кардинальне зменшення пенсійного навантаження на державні фінанси можливі лише через глибоку пенсійну реформу шляхом створення трьохрівневої збалансованої пенсійної системи.

Система недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) становить третій рівень пенсійної системи. Її розбудова здійснюється починаючи з 2004 року після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Основу такої системи становлять недержавні пенсійні фонди [1].

Таким чином, недержавні пенсійні фонди діють у межах пенсійної системи, створюються в організаційно-правовій формі неприбуткових товариств, здійснюють збір та накопичення пенсійних внесків, виплати учасникам на їхню вимогу при досягненні пенсійного віку або у разі нагальної потреби, а також здійснюють управління, експлуатацію та обслуговування пенсійних активів і захист їх від внутрішніх і зовнішніх загроз [2].

Недержавні пенсійні фонди вирізняються унікальними можливостями щодо інвестування програм із тривалим терміном. У багатьох країнах світу такі фонди є активним учасником інвестиційного процесу, що для України поки не властиво. Загальносвітова практика, коли кошти інвестиційних ресурсів недержавних пенсійних фондів вкладаються у фінансування розвитку економіки країни, ще поки не може бути повною мірою реалізованою у нас через не достатню розвиненість ринку фінансових послуг за участю небанківських фінансових установ, якими і є пенсійні фонди.

Світовий досвід організації національних пенсійних систем показує, що додаткові недержавні пенсії займають істотну частку в загальному рівні пенсійного забезпечення. **Недержавні пенсійні фонди** в усіх країнах світу визнані важливими соціальними інститутами щодо поліпшення матеріального становища

непрацездатних членів суспільства і мають **високий рівень довіри** громадян до пенсійної накопичувальної системи.

Розглянемо декілька прикладів пенсійних систем розвинутих країн світу, зокрема недержавне пенсійне страхування. Уваги, у першу чергу, заслуговують такі країни Європи, як Німеччина, Австрія, Італія, Франція та деякі інші представники Західної Європи, моделі недержавного пенсійного забезпечення яких досить схожі. Вони характеризуються як «розподільчо-накопичувальні» та складаються із трьох рівнів (подібно до пенсійної системи України). Перший рівень – обов'язкове пенсійне страхування. «Пенсії від підприємств», тобто добровільна виплата забезпечення колишнім працівникам додатково до пенсії, яку фінансує держава, – складають другий рівень пенсійної системи. Третій рівень – страхування за рахунок приватного сектору, шляхом здійснення, наприклад, страхування життя з метою накопичення коштів на пенсійне страхування [3].

Сучасна пенсійна система Великобританії вважається однією з найдосконаліших у світі. **Пенсійна модель – трирівнева**, вона розділяється на базові державні пенсії, державні пенсії за вислугою років і недержавні пенсії. **І саме недержавна пенсійна система** користується найбільшою популярністю серед населення Великобританії. Саме вона дає змогу отримувати досить велику пенсію, розмір якої працівник регулює самостійно, виходячи зі своїх внесків. **Приватне пенсійне забезпечення** поступово витісняє державне [2].

Практика Франції із досліджуваного питання вирізняється обов'язковістю участі усього приватного сектору економіки при акумуляції та розподілі коштів, що забезпечує гнучкість у сфері збереження права на отримання пенсії на весь час роботи, що дозволяє полегшити процес зміни місця роботи, на умовах, що не притаманні для більшості зарубіжних країн.

Також три рівні пенсійної системи діють у Польщі. Перший із них являє обов'язкову державну пенсійну систему, яка охоплює всіх громадян країни. У рамках другого пенсійного рівня діють приватні відкриті пенсійні фонди, до яких громадяни сплачують обов'язкові пенсійні внески. Третій рівень пенсійної системи Польщі надає можливість кожному учаснику робити добровільні пенсійні внески, які надходять на рахунки комерційних страхових установ.

В Чеській Республіці добровільний рівень пенсійної системи, що представлений недержавними пенсійними фондами, був запроваджений одним із перших. Ним охоплюється більше половини чисельності всього населення.

Багато країн створили стимулюючі заходи для участі у приватних системах пенсійного забезпечення громадянам працездатного віку. Наприклад, у Швеції працівник має можливість вибрати приватний пенсійний фонд чи навіть кілька фондів, де він розміщує свої накопичення.

Щодо діяльності недержавного пенсійного страхування в Україні, то цей напрям з кожним роком розвивається все більше.

Як видно з рис. 1, починаючи з 2018 р. кількість учасників недержавних пенсійних фондів поступово збільшується, що можна визначити як позитивні тенденції, адже громадяни усвідомлюють важливість додаткового фінансового забезпечення на пенсію. Такі позитивні тенденції можуть мати важливе значення для загальної економічної стійкості та соціального благополуччя у майбутньому.

Станом на 30.06.2023 загальна кількість учасників НПФ становила 886,5 тис. осіб (станом на 30.06.2022 – 889,3 тис. осіб), з яких отримали/отримують пенсійні виплати 92,8 тис. осіб (10,5% від загальної кількості учасників).

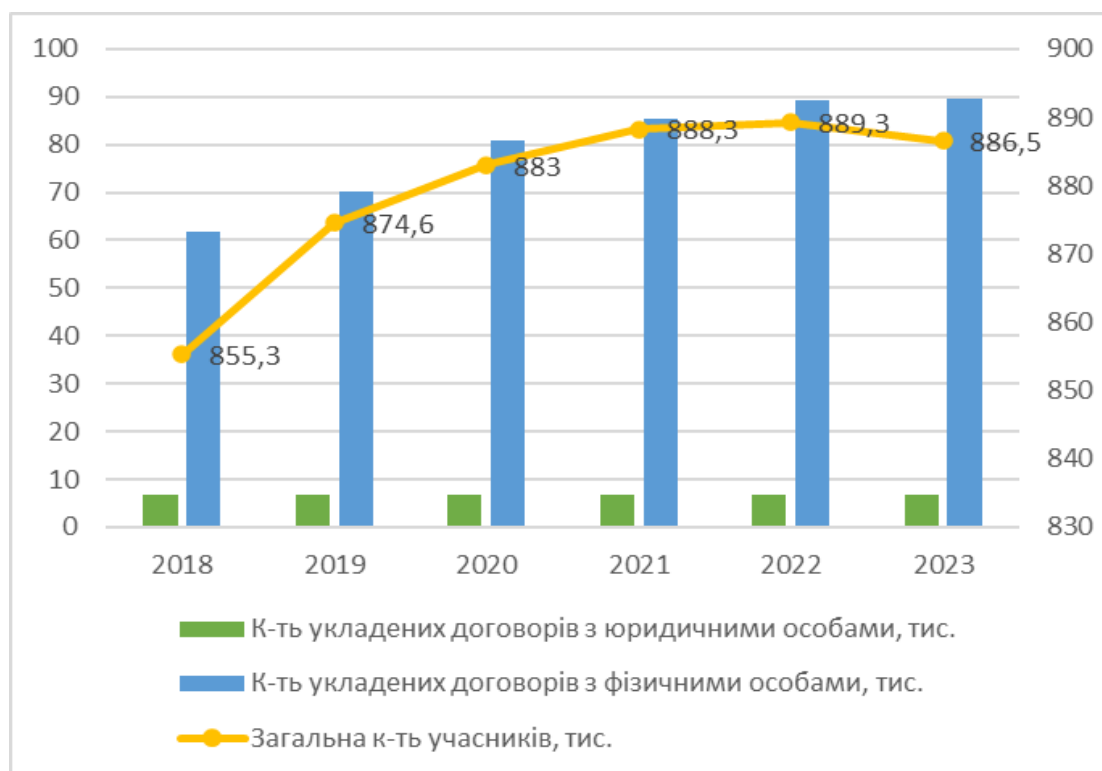

Рис. 1. Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів і загальної к-ті учасників НПФ протягом 2018 - 2023 рр., тис.

Джерело: складено за [1,4]

Щодо пенсійних внесків (Рис. 2.), то вони станом на 30.06.2023 становить 2 923,8 млн. грн., тобто збільшившись на 7,1% (194,0 млн. грн.) в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року.

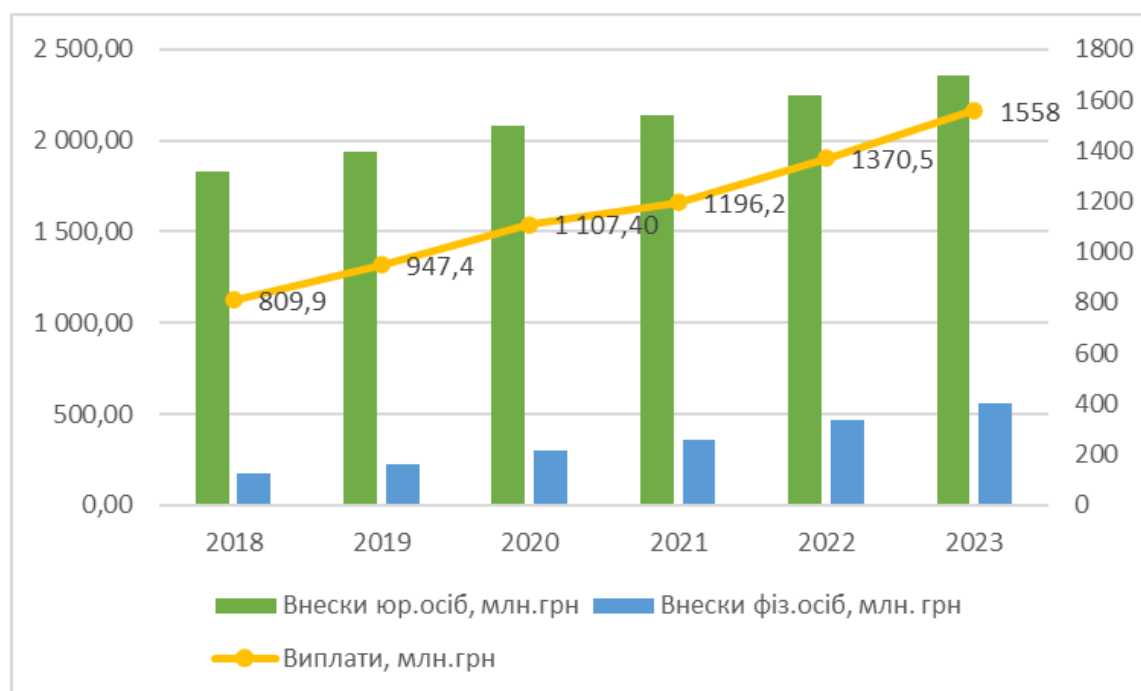

Рис. 2. Динаміка здійснення пенсійних вкладів і виплат протягом 2018 - 2023 рр., млн. грн.

Джерело: складено за [1,4]

У загальній сумі пенсійних внесків станом на 30.06.2023 основну частину, або 80,6%, становлять пенсійні внески від юридичних осіб, на які припадає 2 355,5 млн. грн.

Отже, аналіз динаміки основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів свідчить про позитивні тенденції їх функціонування. Так, є суттєвими темпи приросту таких показників, як кількість укладених пенсійних контрактів, загальна кількість учасників, сума пенсійних внесків та виплат за договорами, свідчать про певний розвиток в цій сфері.

Таким чином, можна визначити такі якісні характеристики недержавних пенсійних фондів на сучасному етапі [5]:

1. Недержавні пенсійні фонди є складовою накопичувального пенсійного забезпечення;

2. Вони додаткове накопичення грошових пенсійних виплат протягом життя, що характеризується добровільною участю учасників;

3. Участь недержавних пенсійних фондів не виключає участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного забезпечення.

Натомість, серед основних недоліків недержавного пенсійного страхування можна виділити [6]:

- 1) необізнаність та недовіра громадян до даної системи;

- 2) нестабільне економічне становище в Україні;

- 3) проблема ухиляння платників від сплати страхових внесків шляхом отримування тіньової заробітної плати;

- 4) недосконалість нормативно-правової бази з питань недержавного пенсійного забезпечення, що потребує опрацювання та удосконалення.

Однак, сьогодні існує найбільша кількість проблем у самій солідарній системі пенсійного забезпечення громадян. По-перше, соціальна несправедливість закладена в самій суті солідарної системи, що передбачає утримання старшого покоління за рахунок молодшого. По-друге, в Україні поглиблюється демографічна криза. За останні 15 років населення скоротилося більше, ніж на 5 млн. осіб (щорічно зменшення населення відбувається на 300 тис. осіб). Причиною цього є перевищення смертності над народжуваністю, ковід, війна. Ще однією проблемою в Україні є непропорційність між платниками внесків до Пенсійного фонду України з одного боку, і пенсіонерами з іншого.

Тому солідарна система потребує підтримки недержавного пенсійного страхування. Світовий досвід функціонування недержавних фондів пенсійного страхування засвідчує їх високу ефективність та відповідність цілям розвитку суспільства. Крім того, в розвинених країнах система недержавних фондів пенсійного страхування дає змогу знизити рівень соціальної напруги, створити передумови для реалізації високоефективних соціальних програм.

Для розвитку НПФ в Україні слід впроваджувати заходи, які безпосередньо впливають на ефективність подальшого реформування сфери пенсійного забезпечення, а саме: створити дієвий механізм для функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення, ознайомити населення із перевагами пенсійного страхування, необхідно підвищувати рівень фінансової грамотності серед населення. Окрім того, розвиток НПФ в Україні неможливий без подальшого розвитку фінансового ринку та зростання доходів населення [6].

Загалом, розвиток недержавного пенсійного страхування має потенціал позитивно впливати на економічний стан країни, поліпшувати якість життя населення і сприяти зміцненню соціального захисту громадян, особливо тих, хто

досяг пенсійного віку або втратив працездатність. Недержавне пенсійне забезпечення представляє собою перспективний шлях для фінансування майбутнього добробуту громадян.

Список використаних джерел:

1. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2023. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/npf_2_kv-2023.pdf
2. Національний банк України. Пенсійні фонди у світі. URL: https://knpf.bank.gov.ua/uchasnykam/baza_znan/pensiini_fondy_u_sviti.html
3. Медвідь А.О. Зарубіжний досвід здійснення недержавного пенсійного забезпечення та національні перспективи у цій сфері. *Одеські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Одеса, 2017 р. С. 85-87.
4. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2020.
5. Мельник Є.І. Юрко Т.С. Тенденції розвитку недержавних пенсійних фондів. *Сучасні тенденції розвитку економіки і обліку: наукові горизонти: Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Луцьк, 23 березня 2023р., С. 149-151. URL: <https://science.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/zbirnyk-tez-konf-23.03.2023-1.pdf#page=149>
6. Найдьон Ю.О. Недержавне пенсійне забезпечення в системі соціального захисту населення України. *Світ наукових досліджень: збірник наукових публікацій міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет конференції*, м. Тернопіль, 27-28 вересня 2023 р., С. 49-51

СЕКЦІЯ VII. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Коротченко Ян Олександрович

студент групи МEB-м21, спеціальність «Міжнародні економічні відносини»
Вищий навчальний заклад «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна

Науковий керівник: Стрілець Вікторія Юріївна

д-р.екон.наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин
Вищий навчальний заклад «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна

В умовах геополітичних напружень та військових конфліктів досягнення конкурентоспроможності українських підприємств стає особливо актуальною та складною задачею. Військові події визначають не лише безпековий аспект, але й суттєво впливають на економічний ландшафт країни. Зміна геополітичних реалій, обмеження ресурсів, втрати інфраструктури та торговельних зв'язків – усі ці чинники можуть значно підірвати конкурентоспроможність бізнесу. В даному контексті вивчення та аналіз факторів, які впливають на успішність українських підприємств у період воєнних подій, стає надзвичайно важливим завданням.

Дослідження діяльності підприємств в умовах воєнного стану України та їх конкурентоспроможність є об'єктом досліджень багатьох українських вчених. Так, Бакум А. А., Стрілець В. Ю. досліджують конкурентоспроможність ТНК в умовах глобалізації економіки [2]; Андришин В. розглядає конкурентоспроможність регіону в умовах воєнного стану [1]; Омельченко Т. аналізує конкурентоспроможність українських підприємств в умовах війни [5]; Омельчак Г. визначає особливості формування конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану [4]; Сапотницька Н., Козак В. розробляють стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах війни [6]. Проте погіршення економічної ситуації в цілому, та підприємств зокрема, під руйнівним впливом війни пролонгує актуальність теми і необхідність ґрунтовного аналізу усіх її аспектів.

Бізнес є критично важливою складовою економіки держави, оскільки підприємства є основними платниками податків, які держава використовує для фінансування соціальних програм, підтримки Збройних Сил та інших витрат. Незважаючи на цю війну, українські підприємства продовжують працювати, надаючи громадянам робочі місця та сплачуючи податки в державний бюджет. Саме тому дослідження конкурентоспроможності українських підприємств є особливо актуальним в нинішній час.

Початок війни в лютому цього року суттєво змінив розвиток подій не лише в Україні, але й у всьому світі. Наслідки руйнувань, завданих Україні та продовжуваних досі, вимагатимуть багатьох років на відновлення. У лютому 2022 року російська федерація здійснила повномасштабне військове вторгнення, яке призвело до

значних економічних втрат для України. Згідно з даними Київської школи економіки [3], станом на 1 серпня 2022 року загальний обсяг прямих збитків економіки України, включаючи пошкодження та руйнування житлових і нежитлових будівель та інфраструктури (в грошовому виразі), складає 108,3 млрд дол. В цілому, сумарні втрати України станом на травень 2022 становлять 97420 млн. дол. США. Найбільше постраждали дороги, житлові будинки та активи підприємств, в сумарно значенні ці втрати складають 75% усіх втрат.

Війна суттєво вплинула на конкурентоспроможність українських підприємств. Деякі ключові аспекти цього впливу включають:

1) Економічні втрати. У результаті вторгнення понад 109 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків [5]. За місяць війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки оцінити важко, адже бойові дії на території країни тривають. За оцінками Національного банку, під час війни економіка України втрачає 50% «невиробленого» ВВП.

2) Пошкодження підприємств. Загальна сума прямих збитків, включаючи державні та приватні підприємці, оцінюється в 13 млрд дол. (табл. 1). З них 9 млрд дол. становлять збитки великих та середніх підприємств. Загальні непрямі втрати підприємств оцінюються в 33,1 млрд дол., а їх відновлення потребує приблизно 24,9 млрд дол.

Таблиця 1

Найбільші пошкоджені підприємства станом на грудень 2022 року [3]

Об'єкт	Розташування	Промисловість	Активи, млн. дол
ММК Ілліча	Маріуполь	Металургія	2385
Азовсталь	Маріуполь	Металургія	1777
Мотор Січ	Запоріжжя	Виробництво двигунів	450
Кременчуцький НПЗ	Кременчук	Нафтопереробка Важка промисловість	405
Зоря Машпроект	Миколаїв	Важка промисловість	264
Українські енергетичні машини	Харків	Коксохім	181
Авдіївський коксохімічний завод	Авдіївка	Тютюнові вироби	166
Філіп Морріс Україна	Харків	Будівництво літаків	154
ДП Антонов	(передмістя)	Нафтопереробка	151
Линік	Київ	Харчова	126
Органік Системс	Лисичанськ Миколаївська обл.	промисловість	121
Новокраматорський машинобудівний завод	Краматорськ	Важка промисловість	113
Завод ім. Малишева	Харків	Оборонна	101

Більшість із зруйнованих та пошкоджених підприємств зосереджені в шести областях, а саме Київській та Донецькій (по 17% від загальної кількості), Запорізькій (14%), Харківській (13%), Луганській (10%) та Миколаївській (8%).

До числа найбільших підприємств за розмірами активів, які понесли прямі збитки від збройної агресії Росії в 2022 році, входять Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча, Азовсталь, Нібулон та Мотор Січ. Згідно з оцінкою експертів

проекту, 19 приватних та державних підприємств (17%) серед великих та середніх були зруйновані повністю, а ще 90 (83%) пошкоджені частково.

3) Підтримка та відновлення. Українські підприємства проявляють бажання відновити свою діяльність, що підтверджується зростанням кількості виданих кредитів під час конфлікту. Починаючи з початку конфлікту, кількість виданих кредитів зросла у 1,5 рази порівняно з аналогічним періодом у 2021 році. Такі показники ще раз свідчать про велике бажання українського бізнесу відновити свою діяльність і почати знову генерувати прибуток, як для власних потреб, так і на благо країни.

Найбільше пільгових кредитів було надано компаніям у сфері сільського господарства, що складає 45% від загальної кількості виданих кредитів. Це зрозуміло, оскільки аграрний сектор становить основу українського експорту. Далі у рейтингу йдуть компанії у галузі торгівлі з 26% та промисловості з 17%.

4) Міжнародна підтримка. Україна отримує важливу підтримку для відновлення своєї економіки та підвищення конкурентоспроможності бізнесу від світових країн, які надають фінансову допомогу та не лише постачають зброю. Так, найбільша підтримка України надійшла від США, яка надала фінансову допомогу у розмірі 42,67 млрд євро. Протягом періоду з 22 лютого по 22 червня 2022 року, країни світу надали Україні фінансову підтримку у розмірі 32,26 млрд євро, а також гуманітарну допомогу на 11,19 млрд євро та військову техніку в грошовому еквіваленті на суму 38,56 млрд євро. Західні країни підтримують Україну не лише фінансово та військово, але також докладають максимум зусиль для сприяння її швидкій перемозі [7].

З урахуванням цих аспектів можна стверджувати, що війна справила негативний вплив на конкурентоспроможність українських підприємств через економічні втрати, пошкодження структури підприємств та небезпеку для регіональної економіки. Однак важливо відзначити, що навіть в умовах воєнного конфлікту українські підприємства виявляють рішучість та бажання відновлення та продовження економічної діяльності. Аналізуючи вплив війни на український бізнес, можна спостерігати, що незважаючи на великі втрати, підприємства в Україні активно відновлюють свою діяльність. Вони переміщують свої активи на західні території, користуються державним кредитуванням та фінансовою підтримкою зі світових країн.

Список використаних джерел:

1. Андришин В. Конкурентоспроможність регіону в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-46>
2. Бакум А. А., Стрілець В. Ю. Конкурентоспроможність ТНК в умовах глобалізації економіки (на прикладі Alfabet Inc.). Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті : тези доповідей XLV Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2021 рік (м. Полтава, 13–14 квітня 2022 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2022. – Ч. 1. – С. 263–265.
3. Інформація сайту Київської школи економіки. 2023. URL : <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/> (дата звернення 09.11.2023)
4. Омельчак Г. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2023. №184. С. 114-117.
5. Омельченко Т. Конкурентоспроможність українських підприємств в умовах війни. *Економіка і організація управління*. 2022. №3(47). С.94-103.
6. Сапотницька Н., Козак В. Стратегія підвищення конкурентоспроможності підприємства та їх синергія в умовах війни. *Трансформаційна економіка*. 2023. №2 (02). С. 49-52. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-2-9>
7. A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine (2022) URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-supporttracker/?cookieLevel=not-set> (дата звернення: 09.11.2023).

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ МІЖНАРОДНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР

Семененко Тетяна Михайлівна

ORCID ID: 0000-0003-4476-6123

Кандидат економічних наук, доцент

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Довгостроковий успіх бізнесу визначається не тільки ефективним розподілом обмежених фінансово-економічних ресурсів в процесі впровадження своєї операційної діяльності, а й шляхом постійного аналізу, планування та прогнозування економічної ситуації на макроекономічному рівні, на рівні формування організаційних зв'язків і внутрішнього середовища самого суб'єкта господарювання. Діагностика відіграє важливу роль у процесі стратегічного аналізу, а її результати є основою для подальшого розвитку та вибору стратегії.

Діагностика діяльності бізнесу є багатогранною економічною категорією, сутність і зміст якої був завжди предметом постійних дискусій серед науковців. Діагностика діяльності підприємства вважається одним з найефективніших інструментів пошуку проблем, що заважають розвитку господарюючого суб'єкта. Під нею слід розуміти систему методів систематичного аналізу, вивчення ознак або симптомів та оцінка результатів, яка служить інформаційною базою для вищого керівництва приймати рішення, щоб уникнути деструктивних змін або стимулювати позитивні зміни в майбутні періоди. [1, с. 496]

При визначенні сутності поняття діагностики з точки зору часового діапазону, вона розглядається як *ретроспективна* (де досліджуються результати минулих періодів), *оперативна* (аналізується поточний стан операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю) та *перспективна* (прогнозування майбутньої діяльності та розвитку економічних подій). Отже, бізнес-діагностика, з одного боку з боку, допомагає виявити проблеми, що заважають розвитку бізнесу, з іншого боку - є універсальним інструментом управління, який дозволяє своєчасно знайти рішення виявлених негараздів та впливає на вибір корпоративної стратегії. [2, с.247]

Аналіз наукової літератури показав, що на розвиток сучасного бізнесу впливає цілий ряд факторів, серед яких найбільш суттєвими є зростання концентрації ринку, зменшення частки праці в доходах, співвідношення між підвищенням концентрації і зменшенням частки праці, зростаючий розрив у продуктивності транснаціональних корпорацій і компаній національного, зниження швидкості ринкового проникнення, зменшення частки молодих компаній на ринку, уповільнення перерозподілу робочих місць, зниження темпів зростання бізнесу корпорацій. З метою виявлення фінансово-економічних компаній повинні проводити діагностику, яка, в свою чергу повинна охоплювати аналіз внутрішнього та зовнішнього (ділового) середовища відповідно до етапів життєвого циклу корпорацій.

Корпоративна стратегія має велике практичне значення в сучасному бізнес-середовищі хоча його сфера здебільшого спрямована на визначення факторів конкурентної переваги [3, с.16]. Важливу роль відіграє контроль усіх сфер діяльності компанії. Якщо бізнес-діагностика більше зосереджена на виявленні проблем, то корпоративна стратегія націлена на їх вирішення за допомогою методів.

Обґрунтування вибору корпоративної стратегії є важливим для визначення

Майбутніх перспектив розвитку бізнесу і пов'язана з диференціацією напрямків її розвитку. Зокрема, вчені пропонують імплементувати такі стратегії за різними

критеріями на основі: ефективності бізнесу та впливу ринкового середовища, адаптивності стратегічного управління та ступеню прояву кризи, потреби компанії та обмеження середовища. Зрозуміло, що вибір конкретних критеріїв залежить від розробленої методології діагностики. Методичний підхід до визначення напрямків і стратегій розвитку бізнесу автомобільних корпорацій пропонується здійснювати в 4 етапи:

Етап I - діагностика ефективності бізнесу корпорацій.

Етап II - оцінка ефективності стратегічного управління.

Етап III - групування проблем бізнесу.

Етап IV- Уточнення перспективних напрямів та розробка стратегії розвитку бізнесу [4]

Отже, дестабілізація економічного розвитку та зростання економічних загроз, які супроводжують функціонування міжнародних компаній, призвело до необхідності трансформації підходів до управління у вирішенні ділових проблем. Розробка передбачає використання комплексу методів, вибір яких залежить від дослідження області, напрямів їх реалізації. Поетапне впровадження методики (діагностика ефективності бізнесу, оцінка ефективності стратегічного менеджменту, аналіз больових точок бізнесу, уточнення напрямів розвитку і стратегії бізнесу), на основі системи інтегральних показників, забезпечує аналітичне узагальнення обґрунтовані та достовірні результати досліджень.

Список використаних джерел:

1. Hughes, P., Morgan, R.E., Hodgkinson, I.R., Kouropalatis, Y., & Lindgreen, A. (2020). A diagnostic tool to determine a strategic improvisation Readiness Index Score (IRIS) to survive, adapt, and thrive in a crisis. *Industrial Marketing Management*, 88, 485-499.
2. Fuertes, G., Alfaro, M., Vargas, M., Gutierrez, S., Ternero, R., & Sabattin, J. (2020). Conceptual framework for the strategic management: A literature review-Descriptive. *Journal of Engineering*, 2020, 245-249 pp.
3. Contractor, F., Foss, N.J., Kundu, S., & Lahiri, S. (2019). Viewing global strategy through a microfoundations lens. *Global Strategy Journal*, 9(1), 3-18.
4. Stout, M., & Love, J.M. (2018). *Integrative governance: Generating sustainable responses to global crises*. Routledge.

СЕКЦІЯ VIII. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Жовтобрюх Нікіта Владиславович

Здобувач вищої освіти
Навчальної групи СР-142
3 курсу ННІПФППН

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Нагорна Олена Олександрівна

Старший викладач кафедри цивільного права та процесу
старший лейтенант поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Згідно із Законом України "Про адвокатуру", адвокат у цивільному процесі виконує дві ключові ролі - правозахисника і представника. Він бере участь у справах, забезпечуючи представництво та захист майнових та особистих прав громадян і юридичних осіб. Адвокат сприяє об'єктивному вивченню обставин справи та допомагає суду в цьому процесі. Його відносини із замовником (громадянином чи юридичною особою) базуються на договорі доручення, охоплюючи як матеріально-правові, так і процесуально-правові аспекти. Важливо відзначити, що процесуальне представництво адвоката є широко застосовуваним у судовій системі України, де йому доручається представляти та захищати інтереси сторін у цивільних справах[1].

Повноваження адвоката для участі у судових процесах охоплюють широкий спектр дій, включаючи вчинення процесуальних кроків, зміни позовних вимог, укладання угод та інші аспекти. Ці повноваження мають бути чітко визначені у виданому адвокату дорученні, яке видається довірителем. Адвокат, що працює самостійно, отримує повноваження після подачі судового доручення від довірителя та отримання свідоцтва від атестаційної комісії, що підтверджує його право на зайняття адвокатською діяльністю.[2]

Процесуально-правове становище адвоката при веденні цивільних справ у суді першої інстанції.

Адвокати, маючи відповідні повноваження, допомагають зацікавленим особам звертатися до суду для захисту їх цивільних прав. Для цього вони використовують цивільні процесуальні інструменти, зокрема, складаючи позовні заяви. [3] Перед подачею позову адвокат проводить обширну та складну попередню роботу, аналізуючи матеріали справи та формулюючи заяву. Матеріали справи включають усні пояснення сторін та представлені ними документи. Закон дозволяє адвокатам збирати інформацію про факти, які можуть служити доказами у цивільних справах. Позовна заява складається у письмовій формі, і після її надходження до суду розглядається суддею. Відмова у прийнятті заяви мотивується та може бути оскаржена адвокатом з належним повноваженням.[4] Після прийняття позовної заяви виникають цивільні процесуальні відносини, у яких бере участь адвокат як представник у судовому розгляді цивільних справ.[5]

Процесуальним забезпеченням участі адвокатів у судовому засіданні є право на своєчасне одержання від суду викликів і повідомлень про день, місце і час розгляду судом спірної справи, а також про відкладення судом розгляду справи при відсутності відомостей, що їм вручено повістки.[6]

У підготовчій частині судового засідання процесуальні представники встановлюють можливість розгляду справи в поточному судовому засіданні, за участю даного судді (або колегії суддів у випадку колегіального розгляду) та інших учасників процесу. Вони можуть отримати інформацію про склад суду, а також прізвища прокурора, експерта, перекладача, секретаря судового засідання, та подавати їм відвід, якщо це є доцільним.[7] Представник позивача може вносити заяви про зміни в предметі або підставах позову, розмірі позовних вимог, чи відмову від позову, а представник відповідача може подавати заяви про визнання позову повністю чи частково. Також представники сторін можуть укладати мирові угоди в ході цієї стадії.[8]

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
2. Закон України “Про адвокатуру” від 18.12.1992 р.
3. Закон України “Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004р.
4. Положення про Вищу кваліфікаційно – дисциплінарну комісію адвокатури від 5.05.1993р.
5. Св’ятоцький О. Д. Адвокатура: історія і сучасність. – Київ “Ін Юрс”, 1997.
6. Ковальський В. С. Адвокатура України. – “Юрінком інтер”, 2000.
7. Варфоломеева Т.В. Історія адвокатури.- Київ.- 1992р.
8. Маляренко В. Суд, правоохоронні та правозахисні органи прокуратури.- Київ.- Юрінком Інтер.- 2004р.- с. 350 – 359.

АКТУАЛЬНІ ЗМІНИ У ПРОЦЕДУРІ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Угрін Андрій Андрійович

курсант навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Логінова Марина Вікторівна

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У сучасному правовому середовищі, де швидкі та динамічні зміни стають невід'ємною частиною суспільного розвитку, питання актуальних змін у процедурі розгляду цивільних справ займає центральне місце в обговореннях юридичної спільноти. Зміни в цивільному процесі обумовлені не лише внутрішніми потребами правової системи, але й відповідають викликам сучасного глобального світу та технологічного прогресу.

У сучасному контексті змін у цивільному процесі, спостерігається низка значущих тенденцій, які визначають його перебіг та форму. Перш за все, варто відзначити широкий вплив технологій на процедуру розгляду справ. Використання електронних технологій та цифрових платформ в цивільних справах дозволяє прискорити процес, зменшити витрати та зробити його більш доступним для учасників. Ця технологічна революція створює не лише нові можливості для ефективного ведення справ, але і вимагає від системи правосуддя відповідних змін у законодавстві. Актуальним залишається здійснення судочинства в умовах воєнного стану. 24 лютого 2022 року у зв'язку із вторгненням Російської Федерації в Україну по всій території держави введено воєнний стан. Судова гілка влади як і інші правові інституції зазнала впливу війни, що, безумовно, внесло свої корективи в процес здійснення цивільного судочинства. Відповідно до ст. 26 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється. [1] У той же час, гарантування неперервної функціонування судової системи в умовах війни не завжди вдається. Більше того, існують судові установи, які взагалі не виконують судочинство або фактично не здійснюють судові засідання, оскільки, згідно із даними Верховного Суду, 20 % судів опинилися під окупацією чи в зоні бойових дій. Для вирішення даного питання 24.02.2022 Рада суддів України (далі – РСУ) ухвалила ряд суттєвих та актуальних рішень "Щодо застосування невідкладних заходів для забезпечення неперервного функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та введення воєнного стану внаслідок збройної агресії з боку Російської Федерації".

02.03.2022 РСУ оприлюднила рекомендації стосовно оптимізації роботи судів під час воєнного стану, серед яких такі ключові аспекти: а) відкладання розгляду справ (за винятком невідкладних юридичних процедур) та відхилення їх з розгляду, оскільки значна кількість учасників юридичних процесів часто не може подати заяву про відкладення розгляду справи або не може взагалі з'явитися у судовому приміщенні у зв'язку з загрозою для їхнього життя; б) розгляд справ, що не є

невідкладними, тільки за письмовою згодою всіх сторін юридичного процесу; в) пояснення громадянам можливості відкладення розгляду справ у зв'язку з воєнними загрозами та можливості розгляду справ у форматі відеоконференції; для цього всі учасники справи повинні подати заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Питання впровадження можливості дистанційного правосуддя виходило на пік своєї актуальності ще в лютому-березні 2020 року, коли вся світова спільнота потерпала від наслідків Covid-19 та викликами, які виникли внаслідок його поширення. В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України, питання дистанційної участі в судових засіданнях набуває особливої актуальності та необхідності. Застосування цього підходу стає не лише технічною можливістю, але й важливим інструментом для забезпечення безпеки учасників судового процесу та неперервності правосуддя в умовах зростаючої загрози. Дистанційна участь у судових засіданнях у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України забезпечує можливість для учасників справи взяти участь у процесі, не ризикуючи власною безпекою. Це особливо важливо, враховуючи обставини воєнного стану, коли переміщення громадян та юридичних осіб може бути ускладненим або небезпечним.

До того ж ще однією важливою проблемою є незаконне вивезення українських дітей Російською Федерацією.

Незаконне вивезення українських дітей Російською Федерацією порушує міжнародне право та конвенції, спричиняє дипломатичні напруження та ставить перед Україною важливі завдання юридичного і соціального характеру.

Судді Касаційного цивільного суду, які складають Верховний Суд, доклали основоположні відомості про актуальні аспекти захисту прав дітей в умовах військового стану. Сергій Погрібний розгорнуто висвітлив рішення, які прийнято у Касаційному цивільному суді Верховного Суду (КЦС ВС) щодо юрисдикції та процедур вирішення конфліктів, пов'язаних із незаконним вивезенням дітей із території України. В спеціально спрямованій постанові КСУ висунуто твердження щодо можливості одночасного використання Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25 жовтня 1980 року та Конвенції про юрисдикцію, право, визнання, виконання та співробітництво у справах батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19 жовтня 1996 року. Спікер відзначив, що при розгляді цього питання колегія суддів зверталася за консультаціями стосовно застосування зазначених конвенцій до Гаазької конференції. «Ми виконали одну з ключових функцій Верховного Суду, а саме - визначили стандарти практики вирішення аналогічних спорів. Рішення відповідає не лише міжнародним стандартам, а й глобальному розумінню зазначених Гаазьких конвенцій, і може слугувати довідником для судової практики», – підкреслив Сергій Погрібний. У вироку докладено послідовність дій суду під час розгляду аналогічних справ, що створює певний шаблон для подальшого вирішення подібних конфліктів.[2]

Зазначені актуальні зміни у процедурі розгляду цивільних справ свідчать про важливий етап еволюції юридичної системи. Ці модифікації не лише відображають відповідь на сучасні виклики суспільства та технологічний прогрес, але й спрямовані на підвищення ефективності правосуддя, підтримку рівного доступу до судового захисту та забезпечення справедливого розгляду цивільних справ. Ці зміни виступають ключовим елементом для створення гнучкої та відповідальної юридичної системи, яка враховує динаміку соціально-економічних та культурних

реалій, а також покликана забезпечити справедливий, швидкий та доступний доступ до правосуддя для всіх громадян.

Список використаних джерел:

1. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. Chernivtsi law school. URL: <https://law.chnu.edu.ua/osoblyvosti-zdiisnennia-sudochynstva-v-umovakh-voiennoho-stanu/>
2. Судді КЦС ВС обговорили особливості розгляду справ в умовах війни та шляхи подолання спричинених нею викликів. Судова влада України. URL: <https://mk.arbitr.gov.ua/archive/1335231/>
3. ЗАКОН УКРАЇНИ Про правовий режим воєнного стану 2015, № 28 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

ВАЖЛИВІСТЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поливанюк Василь Дмитрович

кандидат юридичних наук, доцент

професор кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Фісун Наталія Олександрівна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

В умовах сьогодення дотримання законності є важливим принципом в діяльності правоохоронців. Цей принцип виражається як у правозастосовному характері самої діяльності поліції, так і в тому, що ця діяльність здійснюється на основі чіткого дотримання законів та норм.

Дотримання прав людини є дуже важливим питанням, оскільки відповідно до ст. 21 Конституції України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [1].

Діяльність поліції полягає у спеціальних, профілактичних, охоронних, режимних, захисних заходах і діях, що ведуться під керівництвом центрального органу виконавчої влади з метою забезпечення громадської безпеки та охорони публічного порядку, контролю за дотриманням громадянами та службовцями принципів громадського порядку та громадської безпеки, запобігання та припинення кримінальних правопорушень та притягнення винних до відповідальності за незаконні дії [2].

Окрім припинення адміністративних та кримінальних правопорушень, поліція повинна чітко та законно діяти в межах своїх повноважень та у порядку, встановленому законом. Верховенство закону в роботі поліції особливо важливе, оскільки вона зобов'язана зупиняти злочини та запобігати їм. Поліція несе відповідальність за захист життя, здоров'я, права і свободи громадян, майна, інтересів суспільства та держави від злочинів та інших незаконних дій.

Але не дивлячись на все вищевикладене, правоохоронні органи у своїх повноваженнях мають широкий діапазон примусових законів. У цьому відношенні будь-які порушення закону є неприйнятними, оскільки вони порушують конституційні принципи особистої недоторканності, житла, конфіденційності листування, телефонних розмов, поштового, телеграфного та іншого зв'язку та свободи пересування в Україні [3].

Більше того, своїми незаконними діями працівник поліції підривають авторитет держави. Варто зазначити, що будь-яке обмеження прав і свобод громадян правоохоронними органами допускається лише на законній підставі та в порядку, прямо визначеному законом. У всіх випадках обмеження прав і свобод громадянина службова особа зобов'язана пояснити йому причини такого обмеження та пов'язані з цим його права та обов'язки.

Так, поліція повинна поважати гідність та гуманно ставитися до людей, захищати права людини незалежно від соціального походження, фінансового та іншого статусу, раси та національності, громадянства, віку, мови та освіти, релігії, статі, політичних та інших переконань.

Для реалізації прав і свобод людини, закріплених в Конституції України, кожна держава повинна мати встановлений соціально-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини - систему заходів та факторів, що забезпечують необхідні умови для поваги всіх основних прав і свобод людини [4].

Завданням механізму соціально-правового забезпечення прав людини є захист, відновлення порушених прав, а також формування загальної та правової культури населення. У разі порушення прав людини без їх відновлення, а також юридичної відповідальності винного, правові гарантії механізму захисту прав людини не можна вважати повністю реалізованими.

Захисні заходи - це початкова захисна реакція на сам факт відхилення від захисних заходів, які покликані змусити зобов'язану особу виконати обов'язки, покладені на неї законом.

Завдання правоохоронних органів - захист соціального ладу держави, економічної та політичної систем, прав та законних інтересів громадян, підприємств, організацій, установ, суб'єктів усіх форм власності, економічної та інформаційної безпеки, суверенітету та територіальних цілісності України. Особливе місце серед завдань правоохоронних органів займає захист прав людини, свободи та життя; здоров'я, гідності, недоторканності та безпеки [5].

З огляду на вищевикладене можна дійти висновку, що працівники поліції не мають права чинити дії з обмеження свободи особи, що виходять за рамки закону, гарантії захисту, які виражаються в системі правових і організаційних засобів, а навпаки оберігати людей, їхні законні права та інтереси. Кожна країна світу, що взяла на себе зобов'язання виконувати міжнародні конвенції, зокрема з прав людини, повинна керуватися засадами і нормами цих угод у своєму внутрішньому законодавстві, створювати умови для здійснення і захисту прав кожної особи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 01.01.2020 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.11.2023)
2. Завістовський, О., & Поливанюк, В. (2023). Вдосконалення питання професійної підготовки працівників підрозділів поліції України на етапі викликів сучасності. *Матеріали конференцій МЦНД*, (17.11.2023; Івано-Франківськ, Україна), 110–112. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/816>
3. Дотримання прав людини в правоохоронній діяльності: навч. посібник / І. П. Андрусяк, Д. Є. Забзалюк, П. М. Лепісевич та ін.; за заг. ред. Д. Є. Забзалюка, Р. Б. Тополевського. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 320 с.
4. Громовенко К.В., Тицька Я.О. Роль правоохоронних органів у забезпеченні прав людини: теоретико-правовий аспект. *Держава та регіони. Сер. Право. Запоріжжя: Гельветика*, 2021. № 2. С. 120–125.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 05.10.2023 року № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 26.11.2023)

ВИДИ ПОКАРАНЬ ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Хоменко Марк Миколайович

Курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
Кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

Доктор філософії в галузі права
Капітан поліції

Старший викладач кафедри кримінального права та Кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Сучасна система покарань для неповнолітніх частково не відповідає сучасним вимогам, оскільки існують ситуації в правоохоронній сфері, коли неповнолітній, що скоїв кримінальне правопорушення, залишається непокараним через законодавчі обмеження. Це порушує основні принципи справедливості та правової системи. Дослідження показує, що існують проблемні аспекти призначення покарань для неповнолітніх, які потребують уваги.

Важливо відзначити, що неповнолітні мають унікальний кримінально-правовий статус, обумовлений їхнім віком, рівнем правосвідомості, психологічною стійкістю та правовою культурою. Ці фактори впливають на формування особистості та їхнє ставлення до вчинених злочинів. Держава повинна гарантувати, що всі етапи кримінального процесу, включаючи виконання вироків, відбуваються з дотриманням прав і свобод людини, що не суперечить самому покаранню [1].

Згідно із чинним Кримінально-процесуальним кодексом, передбачено особливості застосування запобіжних заходів стосовно неповнолітніх, які вчинили кримінальне правопорушення. Це включає можливість застосування спеціальних та загальних заходів, визначених положеннями ст. ст. 176, 493 Кримінально-процесуального кодексу. Важливо зауважити, що затримання та тримання під вартою застосовуються лише у випадках підозри чи обвинувачення неповнолітнього у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, якщо інші запобіжні заходи не перешкоджають спробам уникнення відповідальності перед правоохоронними органами [2].

Крім того, відповідно до Кримінально-процесуального кодексу передбачено можливість використовувати альтернативні запобіжні заходи для неповнолітніх. Однією з таких альтернатив є передача неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників. У випадках, коли неповнолітній перебуває в дитячому закладі, передбачена можливість його передачі в цей заклад під нагляд адміністрації (ч. 1 ст. 493 КПК) [2]. Такий підхід надає органам, які вирішують питання стосовно неповнолітніх, можливість індивідуального вибору запобіжного заходу, враховуючи різноманітні фактори, такі як тяжкість злочину, вікові та психологічні особливості, стан здоров'я, місце проживання та ефективність заходів.

Важливо відзначити, що необхідно враховувати не тільки загальні вікові особливості неповнолітніх, але й ураховувати особливості підлітків різних вікових категорій, зокрема 14–15 та 16–17 років. Крім того, сучасні положення Кримінального

кодексу та його окремих статей щодо покарання неповнолітніх не завжди повністю відповідають глобальній тенденції гуманізації системи покарань для неповнолітніх [3].

Для вирішення цих проблем пропонується внести зміни до ряду статей Кримінального кодексу, спрямовані на поліпшення процесу призначення покарання для неповнолітніх. Зокрема, важливо внести зміни до статей 97-103, які визначатимуть критерії мінімального впливу та пропорційності покарання. Додатково, рекомендується доповнити Кримінальний кодекс новими статтями, які регулюватимуть порядок призначення покарання, з урахуванням особливостей вчинених злочинів, вікових та психологічних характеристик неповнолітніх, а також інших обставин. Переконані, що основна мета покарання для неповнолітніх повинна бути спрямована на їхнє виховання, і цю мету слід закріпити у чинному Кримінальному кодексі [2].

Наприклад, на законодавчому рівні необхідно вирішити питання про перегляд санкцій статей Особливої частини КК та забезпечити їх відповідність вимогам покарань, які можуть застосовуватися до неповнолітніх. Також, слід закріпити у кримінальному законодавстві положення, які дають суду право вибору більш м'якого покарання за системою, передбаченою ст. 51 КК, у випадках, коли жодне з запропонованих в Особливій частині покарань не є застосовним до конкретного неповнолітнього [4, с. 221].

Отже, можна зробити висновок, що інститут покарання неповнолітніх є ключовим елементом кримінального законодавства, спеціальною галуззю, яка потребує серйозного удосконалення в Україні. Головним негативним фактором, що впливає на ефективність ювенальної юстиції, є недоліки в кримінальному законодавстві, особливо щодо призначення покарань неповнолітнім [3]. Це вимагає неодмінних змін у відповідних нормах кримінального законодавства, які відповідали б принципам гуманізації покарань для неповнолітніх і сприяли більш ефективному виховному впливу на молодих правопорушників. Зокрема, важливо внести зміни, які враховуватимуть європейські стандарти, спрямовані на досягнення стабільності та визначеності у сфері ювенальної юстиції. Українські судді повинні брати до уваги ці розробки для вдосконалення правозастосування та забезпечення відповідності високим стандартам у справедливості для неповнолітніх.

Паралельно із змінами в законодавстві, слід постійно вдосконалювати як нормативно-правову базу у сфері захисту прав та законних інтересів неповнолітніх, так і практику її застосування під час вибору заходів стосовно цих суб'єктів. Це важливо для забезпечення ефективного захисту прав і інтересів неповнолітніх у сучасному правовому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Ільїна О. В. Особливості організаційно-правового забезпечення виконання вироків щодо неповнолітніх осіб. Publishing House «Baltija Publishing». 2020. С. 659–675.
2. Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III, чинний, поточна редакція, підстава - 2472-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 No 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Устрицька Н. І. Призначення покарання неповнолітнім: окремі проблеми. Аналітично-порівняльне правознавство 2021. С. 173-177.

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ДІЙ

Хейло Андрій Сергійович

курсант навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Інтернет-технології є ключовим елементом сучасного суспільства, забезпечуючи ефективну комунікацію та обмін інформацією в глобальній мережі. Ці технології визначають різноманітні сервіси та можливості, що базуються на використанні інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж.

Сфера високих інформаційних технологій включає в себе різні галузі людської діяльності, де інформаційні процеси автоматизовано обробляються за допомогою передових технологій. Однак разом із зростанням використання цих технологій збільшується й ризик кіберзлочинності [1, с. 72].

Злочини в сфері високих інформаційних технологій визначаються як кримінальні дії, в яких для вчинення злочину використовуються методи автоматизованої обробки інформації. Злочинці володіють високою технічною озброєністю, використовують електронне середовище як місце вчинення злочину та оперують з високим рівнем латентності.

Найбільш характерними рисами злочинності в цій сфері є транскордонність, організований характер дій і використання інформаційних та телекомунікаційних технологій як засобів для здійснення злочину. Ці аспекти ставлять перед сучасним суспільством виклики, пов'язані із забезпеченням кібербезпеки та захистом інформаційних ресурсів [3, с. 11].

Стратегія боротьби з організованою злочинністю визначає необхідність наукового забезпечення цього процесу через проведення інженерно-технічних та дослідно-конструкторських робіт, а також створення апаратних і програмних комплексів для ефективної боротьби з злочинністю. Одним із пріоритетів розвитку системи кадрового забезпечення є підвищення рівня спеціалізації, фахової підготовки та перепідготовки кадрів, які активно займаються протидією організованій злочинності [4, с. 63].

Важливо зауважити, що використання інтернет-технологій для запобігання злочинності базується на кримінологічних засадах, які включають в себе систему заходів на різних рівнях: загальнонаціональному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному. Такий підхід передбачає збір, зберігання та аналіз кримінологічно значущої інформації, прогнозування злочинності та протидію її детермінації, а також ресоціалізацію потенційних злочинців.

Основними інтернет-технологіями у цьому контексті є технології великих даних, Інтернету речей, хмарні технології, технологія QR-кодів та інші. Високотехнологічні розробки, які вже використовуються для протидії злочинності,

включають обробку кримінологічних даних з використанням технологій великих даних, використання віртуальної реальності для реконструкції сцен злочинів, а також використання дронів для моніторингу і збору інформації [2, с. 4].

Зарубіжний досвід свідчить про ефективність використання технологій Інтернету речей у сфері правопорядку. Це включає розпізнавання обличчя за допомогою камер високої роздільної здатності, роботизовані комплекси для усунення терористичних загроз та використання безпілотних літальних апаратів для отримання інформації з місць злочину. Зокрема, дрони оснащені тепловізорами забезпечують ефективний нагляд у нічний час та дозволяють отримувати деталізовану інформацію для виявлення злочинців та їхніх дій. Це відкриває нові можливості для забезпечення безпеки та правопорядку в сучасних мегаполісах [4, с. 27].

Отже, успішна протидіяння злочинності в умовах постійного розвитку інтернет-технологій є можливим лише за умови технологічної переваги правоохоронних органів перед злочинцями, які використовують технологічний прогрес для злочинних цілей. Сутність полягає у використанні високотехнологічного підходу до запобігання злочинності, який представляє сучасну тенденцію у розвитку кримінологічної науки та сприяє підвищенню ефективності запобіжної діяльності правоохоронних органів.

Цей підхід передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій для збору, обміну, аналізу, зберігання, картографування кримінологічної інформації, прогнозування злочинності та розроблення заходів для її запобігання на різних рівнях - загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному.

Для забезпечення законодавчої підтримки цього процесу важливим є розроблення та прийняття Стратегії запобігання злочинності з використанням інтернет-технологій, а також відповідного Плану заходів для реалізації цієї стратегії. Він повинен враховувати шляхи вирішення проблем, пов'язаних із технологічним оновленням правоохоронних органів, підвищенням професійного рівня їх працівників та створенням баз даних кримінологічної інформації, забезпечуючи їх ефективне функціонування.

Список використаних джерел:

1. Благута Р. І. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання. 2020. С. 67-69.
2. Ковальчук А.Г. Інформаційно-психологічні впливи як засіб маніпуляції свідомістю, що застосовується організованими злочинними угрупованнями. Інформація і право 2022. С. 94-98.
3. Шевчук В.М. Проблеми формування та удосконалення окремих криміналістичних методик. Proceedings of the 5 th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays»(July 16-18, 2020). Washington, USA: EnDeavours Publisher. 2020.
4. Шепітько Валерій Юрійович. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці 2019. 147-150.

ВИМОГИ ДО СТРОКІВ, ВСТАНОВЛЕНИХ СУДОМ

Нянченко Дмитро Олександрович

Здобувач вищої освіти

Навчальної групи СР-142

З курсу ННІПФППН

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Нагорна Олена Олександрівна

старший лейтенант поліції

Старший викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вимоги до строків, встановлених судом в цивільному праві, є ключовим елементом правового регулювання, спрямованим на забезпечення справедливості та ефективності судочинства, вимагаючи ретельного аналізу та обґрунтування визначених термінів для здійснення справедливого рішення в конкретних справах. Ця теза передбачає розгляд підходів до визначення строків, встановлених судом, в контексті відповідності їхнього призначення законодавчим засадам справедливості та ефективності цивільного правосуддя.

Аналіз практики застосування таких строків визначає їхню роль у регулюванні поведінки сторін, а також їхній вплив на відновлення порушених прав та обов'язків учасників цивільного обігу. Додатково, вивчення вимог до строків, встановлених судом, враховує важливі аспекти, такі як можливість продовження чи зменшення строків залежно від конкретних обставин справи, а також вплив невиконання встановлених термінів на правовий статус учасників цивільного процесу. Це дозволяє розглянути роль встановлених строків судом, як засобу досягнення балансу між швидкістю судового розгляду та забезпеченням справедливості у цивільних судочинствах. Доцільність встановлення судом конкретних строків обумовлюється в контексті сприяння ефективному вирішенню справ та уникнення надмірної тривалості судочинства. Поряд із цим, важливо розглядати вплив встановлених строків на взаємодію сторін, адекватність таких строків з урахуванням конкретного характеру правовідносин, що розглядаються, а також їхній відповідність конституційним принципам справедливості та доступу до правосуддя.

Дослідження також включає в себе аналіз взаємодії судових строків із законодавством про забезпечення виконання рішень, спрямоване на забезпечення ефективної реалізації вироків суду та зміцнення авторитету правосуддя. Особлива увага приділяється проблемам, пов'язаним із порушенням встановлених строків та можливими наслідками для сторін участі в цивільному процесі. Такий аналіз спрямований на вдосконалення правового механізму регулювання строків у цивільному судочинстві для досягнення оптимального балансу між швидкістю та справедливістю. Крім того, вивчення вимог до судово встановлених строків враховує міжнародний досвід і стандарти у цій сфері, зокрема в контексті гарантування рівних можливостей та прав сторін. Акцент робиться на необхідності узгодження внутрішньодержавних норм із загальновизнаними принципами правосуддя для забезпечення консистентності та захисту прав людини у цивільних правовідносинах. Зокрема, аналіз можливостей узгодження та гармонізації судово встановлених строків у контексті європейської та міжнародної практики спрямований на вдосконалення національного законодавства, зокрема з урахуванням рекомендацій

та стандартів відповідних міжнародних організацій. Це сприяє збалансованому підходу до визначення строків, які враховують індивідуальні особливості конкретних справ та відповідають вимогам справедливості на різних рівнях правового простору. В контексті встановлення судових строків важливим аспектом є також забезпечення прозорості та доступності інформації щодо цих строків для всіх учасників цивільного процесу. Розгляд питань, пов'язаних із сповіщенням та інформуванням сторін про встановлені терміни, спрямований на забезпечення рівності перед законом та дотримання принципу рівних можливостей для всіх учасників цивільного судочинства. Такий підхід сприяє зміцненню довіри громадян до правосуддя та підвищенню ефективності правової системи в цілому. Удосконалення механізмів визначення та використання судових строків вимагає також уваги до можливостей альтернативних методів вирішення спорів, які дозволяють досягати ефективних результатів без зайвого затягування процесу. Аналіз пропозицій щодо конкретизації та адаптації судових строків до різних категорій цивільних справ, враховуючи, наприклад, особливості справ з участю вразливих груп населення чи складних правовідносин, є важливим етапом удосконалення судочинства. Висновок полягає в тому, що вивчення вимог до судово встановлених строків у цивільному праві є складним і багатогранним завданням. Враховуючи національний та міжнародний досвід, важливо забезпечити баланс між принципами справедливості та ефективності. Для цього необхідно вдосконалювати законодавство, узгоджувати його з міжнародними стандартами, забезпечувати прозорість та доступність інформації про судові строки, а також розглядати можливості альтернативних методів вирішення спорів. Це сприятиме підвищенню ефективності правосуддя та довіри громадян до правової системи.

Список використаних джерел:

1. Барановський, О. І. (2019). "Система строків у цивільному праві: теоретичний аспект."
2. Закон України "Про виконавче провадження."
3. Шевченко, І. В. (2017). "Поняття та значення строків у цивільному праві."
4. Лісовський, В. В. (2021). "Судова практика розгляду справ про порушення строків у вирішенні цивільних справ."
5. Літературні джерела, що вивчають питання строків у цивільному праві, доступні у бібліотеках та електронних ресурсах.

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ НАРОДЖЕННЯ ТА СМЕРТІ ОСІБ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Ковалик Анна Сергіївна

*Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна*

Встановлення фактів народження та смерті осіб на тимчасово окупованій території України (далі – ТОТ України) є важливим питанням, оскільки це дозволяє забезпечити дотримання прав та інтересів осіб, які проживають на цій території. Ця ситуація може суттєво ускладнити життя громадян, що опинилися під владою окупантів, які порушили їхні основні права та свободи.

Міжнародне законодавство визначає, що кожна особа має право бути зареєстрованою, має право на посвідчення статусу особи (народження, смерть) та на громадянство[1].

На відміну від інших справ окремого провадження, подача заяви про розгляд яких здійснюється фізичною особою безпосередньо, заява в порядку статті 317 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) може бути подана також родичами померлого або їхніми представниками до суду з урахуванням вимог правил підсудності за вибором заявника[2,с.24].

Процес встановлення факту народження або смерті особи ускладнюється через те, що державна реєстрація смерті проводиться у відділах реєстрації актів цивільного стану за останнім місцем проживання померлого, за місцем настання смерті чи виявлення трупа або за місцем поховання. Якщо заява прийнята після закінчення одного року з дня смерті і факт смерті встановлений в суді або особа оголошена судом померлою, державна реєстрація смерті проводиться за місцем проживання заявника[3].

Під час бойових дій на території України багато людей залишилися на окупованій території. Це спричинило проблеми з реєстрацією народжень і смертей. Однією з головних проблем стала відсутність доступу до документів, виданих окупаційною "владою" на тимчасово окупованих територіях. Документи, видані незаконними органами на території України, є недійсними і не мають юридичної сили, крім документів, що підтверджують факт реєстрації народження, смерті, шлюбу (розірвання) осіб на тимчасово окупованих територіях, які додаються до заяви про державну реєстрацію актів цивільного стану.

Факт народження на тимчасово окупованій території (ТОТ) України підтверджується Комісією з питань підтвердження факту народження на непідконтрольній території або судом в порядку передбаченому статі 317 ЦПК, і діяльність якої регулюється Законом України від 01 липня 2022 року № 2345-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи в умовах воєнного чи надзвичайного стану та на тимчасово окупованих територіях" та Постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 2022 року № 872 "Про затвердження Порядку встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України". Також комісія розглядає заяви щодо підтвердження факту народження дитини.

Якщо жінка з дитиною не може прибути до лікарні на підконтрольній території, то Комісія протягом 10 календарних днів приймає рішення про направлення фахівця для проведення такого медичного огляду на територію, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження та медичний виїзд працівників є добровільним.

Але питання виникає в тому, що через постійні обстріли є загроза втрати даних, а також сумніви в автентичності та повноті реєстраційних даних. Військові РФ можуть спробувати змінити або фальсифікувати реєстраційні дані у зв'язку зі своєю терористичною діяльністю, що можуть призвести до неправдивого відображення фактів народження та смерті.

Тому, під час тимчасової окупації встановлення фактів смерті стає не лише юридичною процедурою, а й елементом гуманітарного захисту прав людини. Систематична робота над удосконаленням правового регулювання реєстрації актів цивільного стану на тимчасово окупованій території є невідкладною задачею для забезпечення прав осіб, які опинилися під владою окупантів.

Отже, правове регулювання щодо встановлення цих фактів зрозуміло для пересічного громадянина, але основна проблема полягає в недоступності доказів, що знаходяться на ТОТ.

Для встановлення факту народження потрібні такі докази: медичне свідоцтво, що підтверджує факт народження; якщо жінка народжувала поза межами медичного закладу, то можливо потрібно провезти генетичну експертизу, щодо встановлення батьківства; картки вагітної; також інші докази, що можуть прийняті судом, а для встановлення факту смерті потрібно: медичне свідоцтво, видане лікарем; довідка про смерть, видана органом внутрішніх справ; акт про смерть, складений у разі виявлення трупа невідомої особи; свідчення свідків, які можуть підтвердити факт смерті; також інші докази, які можуть бути прийняті ДРАЦС[4].

Але, існують багато перешкод в отриманні цих доказів і в перевірці на їх достовірність, тому що ці докази знаходяться на недоступній для нас території.

Список використаних джерел:

1. Встановлення фактів народження та смерті осіб на тимчасово окупованій території України. Ігор Гулейко URL: PowerPoint Presentation (court.gov.ua) (дата звернення: 05.12.2023).
2. Науково-практичний коментар до цивільного процесуального кодексу України(статі 10, 73, 114-115, 290-292, 315-319).с.24 URL: <https://zenodo.org/records/3873328> (дата звернення: 05.12.2023).
3. Міністерство юстиції. Порядок державної реєстрації смерті. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_38197 (дата звернення: 05.12.2023).
4. Юридична газета online. Як встановити факт смерті, яка настала на непідконтрольній Україні території. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/yak-vstanoviti-fakt-smerti-yaka-nastala-na-nepidkontrolniy-ukrayini-teritoriyi.html> (дата звернення: 05.12.2023).

ДО ПИТАННЯ ПРО ЖИТЛОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Волкова Анастасія Олександрівна

ORCID ID: 0000-0002-3155-6592

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України», Україна*

Соціальний контракт між державою та суспільством, за якого держава бере на себе зобов'язання створити такі умови, за яких кожний громадянин мав би змогу мати адекватне, якісне, комфортне та найголовніше доступне житло, вже давно став частиною житлової політики багатьох розвинених країн світу. Статтею 47 Конституції України гарантовано право кожного на житло [1]. Саме на державу покладається обов'язок створити умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Разом з тим, кризовий стан житлової сфери та взагалі житлової політики держави України зумовлює необхідність перегляду усього комплексу правового регулювання забезпечення громадян житлом. На переконання автора вжиття державою правових та практичних заходів, які є необхідними та відповідають меті ефективного захисту права на житло, частково відбулося тільки внаслідок розгортання у 2014 році збройного конфлікту на Сході України, який призвів до масового внутрішнього переміщення громадян України в межах країни. Жодна європейська країна не має стільки викликів у сфері житлового забезпечення, скільки наразі має держава Україна. Ефективне реагування на ці виклики основне завдання нашої держави. Фокус держави повинен бути направлений на створення нових доктринальних підходів до забезпечення громадян житлом, заснованих на міжнародних стандартах прав людини та з урахуванням найкращих та науково обґрунтованих практик і досвіду держав Європи. Про це неодноразово зазначають експертні кола.

Пан Мачей Янчак, Голова Офісу Ради Європи в Україні, під час виїзного засідання Робочої групи щодо удосконалення основних засад житлової політики (проведено 23-24 листопада 2022 року Проектом Ради Європи «Сприяння розробці житлових рішень для осіб, постраждалих від війни в Україні» спільно з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України), зазначив, що триваюча відсутність безпеки в поєднанні з руйнуванням будинків та інфраструктури може призвести до того, що люди залишатимуться переміщеними протягом тривалого часу [2]. Реалізація права на доступне житло тісно пов'язано із здійсненням інших прав людини, таких як право на свободу пересування та вибір місця проживання, право на захист від втручання в приватне життя та житло, право на освіту тощо.

За даними Київської школи економіки станом на 01 вересня 2023 року загальна сума прямих задокументованих збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабні військові дії, зросла до \$151,2 млрд. (за вартістю заміщення). Внаслідок війни продовжуються руйнування житлових будинків, освітніх закладів, інфраструктури, що і призводить до зростання загальної суми збитків. У порівнянні з червнем 2023 року сума прямих збитків зросла ще на понад \$700 млн. – зі \$150,5 млрд. до \$151,2 млрд. На початок осені 2023 року у загальному обсязі прямих збитків найбільшою часткою залишаються втрати житлового фонду – \$55,9 млрд. Загалом

зруйновано або пошкоджено внаслідок бойових дій 167,2 тис. об'єктів житлового фонду, з них 147,8 тис. – приватні будинки; 19,1 тис. – багатоквартирні, ще 0,35 тис. – гуртожитки. З-поміж регіонів, які найбільше постраждали від руйнування житлового фонду, – Донецька, Київська, Луганська, Харківська, Миколаївська, Чернігівська, Херсонська та Запорізька області [3]. В будь-якому випадку, оскільки кількість зруйнованого житла збільшується кожного дня, вести точний підрахунок наразі доволі важко.

Підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити, що війна ще більше загострила проблематику житлового забезпечення громадян. Моніторинг відновлення зруйнованого або пошкодженого житла на рівні громад, оцінка потреб громадян у житлі – це та багато інших викликів наразі потребують свого негайного вирішення на держаному рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Рада Європи продовжує підтримувати Україну в розробці нових житлових рішень для осіб, постраждалих від війни. *Офіційний веб-портал Офісу Ради Європи в Україні* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-council-of-europe-continues-supporting-ukraine-in-the-development-of-new-housing-solutions-for-war-affected-people>.
3. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, сягає \$151,2 млрд – оцінка станом на 1 вересня 2023 року. *Офіційний веб-портал Kyiv School of Economics*. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-standom-na-1-veresnya-2023-roku/>.

ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

Потапчук В. О.

студентка 3 курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Договір купівлі-продажу є одним з найважливіших і найрозповсюдженіших юридичних інструментів, який регулює обіг товарів і послуг у сучасному суспільстві. Він становить основу економічних відносин, сприяє обміну ресурсами та забезпечуючи стабільність на ринку.

Договір купівлі-продажу є основою господарських відносин, визначає правовий режим переміщення товарів від виробника до споживача. Він сприяє розвитку підприємництва, забезпечуючи можливість обміну товарами та послугами на основі взаємовигідних умов.

Договір купівлі-продажу визначається як угода, за якою одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) іншій стороні (покупцеві), а покупець з свого боку приймає або зобов'язується прийняти це майно і виплатити за нього певну грошову суму (ціну).

Угода про купівлю-продаж має декілька основних ознак. По-перше, вона спрямована на передачу майна власності. По-друге, передача майна відбувається на визначено-еквівалентній основі. По-третє, це оплатний договір, в якому зустрічне надання, зазвичай, відбувається у грошовій формі, за винятком договору міни, де застосовується товарна форма. Проте в договорі міни може бути передбачена доплата за товар більшої вартості, що обмінюється на товар меншої вартості (згідно з частиною 3 статті 715 Цивільного кодексу України).

Угода купівлі-продажу може бути як реальною, так і консенсуальною, оплатною, двосторонньою. Консенсуальною вона вважається, коли сторони досягли узгодження стосовно умов, і продавець зобов'язується передати товар у визначений строк, або, якщо строк не визначений угодою, згідно з положеннями статті 530 Цивільного кодексу України (стаття 663 Цивільного кодексу України). Реальною вона вважається, коли передача майна від продавця до покупця є передумовою укладення цієї угоди.

Оплатною угодою купівлі-продажу вважається та, де майнове надання продавця відповідає грошовому відшкодуванню від покупця за отриманий товар. Двосторонньою угодою вона вважається тому, що обидві сторони мають права і обов'язки, причому права однієї сторони кореспондують з обов'язками іншої і навпаки.

Основною родовою ознакою угоди купівлі-продажу є перехід власності на придбане майно в покупця. Однак ця ознака є характерною і для інших видів договорів, які опосередковують обіг майна, таких як угоди дарування, позики, довічного утримання (догляду), ренти, спадкові угоди.

Угода дарування передбачає передачу майна від однієї особи іншій безоплатно. Таким чином, встановлення обов'язку обдарованого вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру не вважається угодою дарування (згідно з частиною 2 статті 717 Цивільного кодексу України).

Угода позики передбачає передачу позикодавцем грошових коштів або іншого майна позичальникові. Однак, на відміну від угоди купівлі-продажу, економічна мета цього договору полягає в тому, що позичальник повинен повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів або таку ж кількість речей того ж роду та якості.

Угода довічного утримання передбачає передачу відчужувачем житлового будинку, квартири або іншого майна набувачеві, який, в свою чергу, зобов'язується забезпечувати відчужувачу утримання та (або) догляд. Відзначимо, що, хоча право власності на майно переходить до набувача, цей договір відрізняється економічною метою: відчужувач, передусім, має на меті отримати догляд, і тому передача майна обумовлена цією метою.

Угода ренти передбачає передачу платником ренти у власність майно отримувачеві, а платник ренти, в свою чергу, зобов'язується періодично виплачувати ренту у вигляді грошової суми або іншої форми. Відмінність цього договору від угоди купівлі-продажу полягає в тому, що розмір ренти не залежить від вартості майна, а самі виплати можуть здійснюватися не тільки грошима, але і в натуральній формі.

Сторонами угоди купівлі-продажу можуть бути як фізичні особи, включаючи фізичних осіб-підприємців, так і юридичні особи, а також інші учасники цивільних відносин відповідно до статті 2 Цивільного кодексу України. Проте можливість участі суб'єктів у певних видів угоди купівлі-продажу може бути обмежена залежно від природи самого виду угоди чи особливостей правового статусу суб'єкта. Наприклад, угоду роздрібної купівлі-продажу може укласти тільки суб'єкт підприємницької діяльності як продавець, а покупцем, як правило, може бути фізична особа з урахуванням обсягу її цивільної дієздатності. Щодо угоди поставки, в ній як продавець (постачальник), так і покупець можуть бути тільки суб'єкти підприємницької діяльності.

Договір купівлі-продажу є складним правовим інструментом. Він взаємодіє з різноманітними сферами життя суспільства. Врахування всіх його аспектів та правових особливостей дозволяє ефективно регулювати торговельні відносини, забезпечуючи справедливість і законність в угодах між сторонами. Ретельна аналітика сприяє розвитку прозорих і надійних бізнес-практик, сприяючи стабільному економічному середовищу та покращенню правової культури у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
2. Договір купівлі-продажу / Л.М.Горбунова, С.В.Богачов, І.Ф.Іванчук, Ю.В.Трало; М-во юстиції України.– К.: [ТОВ “Поліграф-Експрес”], 2006. – 61 с.
3. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.

ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Колесник Володимир Андрійович

Здобувач вищої освіти

Навчальної групи СР-142

3 курсу ННІПФППН

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, України

Нагорна Олена Олександрівна

Старший викладач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, України

У цивільному судочинстві встановлення фактичних обставин справи, що мають юридичне значення, відбувається в процесі судового доказування, яке є багатосторонньою і складною діяльністю суду та осіб, що беруть участь у справі.

Жодні цивільно-правові спори не можуть бути вирішені без процедури доведення. Перманентне вдосконалення процедури доведення законодавцем і ухвали пленуму суду, присвячені проблемам доведення, свідчать про невичерпну актуальність інституту доказування. Без прозорості та зрозумілої сторонам процедури подання та оцінки доказів неможливо говорити про підвищення довіри населення до судової влади та як наслідок підвищення престижу держави. Сучасне суспільство потребує доступного та справедливого правосуддя.

Відповідно до ч. 1 ст. 57 Цивільного процесуального кодексу України «доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи» [1].

Доведення – це обов'язок сторін, а право, і виконання покладеної судом завдання з доведенню неспроможна тягнути будь-яких санкцій щодо осіб, які їх не виконали, але безумовно може призвести до програшу в судовому протистоянні [2].

Дозвіл цивільної справи означає, що суд встановлює фактичні обставини справи, застосовує норми матеріального права та виносить від імені держави рішення, яким владно підтверджує взаємини суб'єктів матеріального права, усуває їхню невизначеність. Одним із головних завдань правосуддя є точне встановлення судом фактичних обставин справи, тих даних, які існували між сторонами до звернення до суду і які є необхідними для ухвалення рішення судом.

До звернення до суду суб'єкти спірних правовідносин здійснювали дії, які прямо чи опосередковано торкалися інтересів протилежної сторони. Суд для прийняття законного та обґрунтованого рішення має отримати достатню кількість даних про дії та факти, які були у минулому. Для досягнення цієї мети у цивільному процесі передбачено процедуру збирання, перевірки та оцінки доказів [3].

Надання доказів здійснюється сторонами, які вивчає суд. Сторони в ході судового доказування прагнуть викласти та надати докази для обґрунтування власних інтересів [2]. Намагаючись схилити рішення суду на свою користь, переконати суд у необґрунтованості позиції протилежної сторони. Тому у суду досить складне завдання встановити істинність поданих доказів, обґрунтованість вимог однієї із сторін.

Правильно буде погодитись із А.С. Штефан та її твердженням і узагальненням про те, що судові пізнання має специфічні ознаки, на підставі яких воно розмежовується з іншими різновидами пізнання: практичне спрямування; спеціальні

умови здійснення – процес; власний предмет – фактичні обставини та інформація про факти, що мають значення для встановлення об'єктивної істини; власні засоби пізнання – докази; особливе коло суб'єктів; наявність обмеження у вигляді процесуального строку; об'єктивна можливість виправлення створених результатів [4, с. 67].

Кожна із сторін, яка бере участь у цивільному судочинстві, зацікавлена в тому, щоб мати найбільшу кількість доказової бази. Тут грає принцип змагальності: від того, наскільки достовірною та безперечною буде надана суду інформація про обставини та факти, що мають значення для вирішення справи.

Процес доказування в господарському процесі повинен відбуватися відповідно до законодавства та з урахуванням таких принципів, як презумпція невинності, рівність сторін та заборона самооскарження. Кожна сторона має право на доказування своїх тверджень та захист своїх прав.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що докази та доказування є невід'ємним елементом забезпечення повного, своєчасного, об'єктивного розгляду цивільної справи та постановлення судом вмотивованого та обґрунтованого рішення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 №1618-ІУ // Офіційний вісник України від 07.05.2004. 2004 р. № 16.
2. Федченко Т.К., К.Р. Резворович. Докази та доказування в цивільному процесі." редакційна колегія Киян Володимир Якович–завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, к. ю. н., доцент; Золотухіна Лілія Олександрівна професор кафедри цивільно-правових дисциплін, д. ю. н., доцент. 2021. 129 с.
3. Рудько К.А. Обов'язок доказування та подання доказів у цивільному процесі. Держава та регіони. Серія: Право. 2020. № 4 (70). С. 125-128.
4. Штефан А.С. Поняття судового доказування у цивільному процесі / А.С. Штефан // Часопис Академії адвокатури України. 2015. Т. 8, № 1. С. 64–72.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Білоконь Єва

студентка 2 курсу

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Прохазка Ганна

канд.юрид.наук, кафедри теоретико – правових дисциплін

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Конфлікт на наших землях призвів до безлічі порушень прав людини. Незаконна агресія російських військ спричинила знищення медичних закладів, шкіл та житлових будівель, а також масове порушення прав цивільного населення.

Захист прав людини завжди був і залишається найважливішою цінністю. Актуальність питання дотримання прав людини в умовах військових конфліктів полягає у тому, що під час таких подій в країні, часто відбуваються порушення права людини на життя, на вільне пересування, на інформацію тощо. А тому слід знати, коли це здійснюється правомірно, а коли – ні.

Права людини нерозривно пов'язані з самим її існуванням і не можуть бути відірвані від неї. Держава може накладати обмеження на ці права лише відповідно до Конституції України та міжнародних правових актів. Ці обмеження можуть бути справедливими лише в разі загрози державній та громадській безпеці, збереження конституційного ладу, охорони здоров'я громадян, прав і законних інтересів інших осіб [1, с.98].

Тимчасові обмеження прав людини можуть бути введені тільки в умовах надзвичайного або воєнного стану та повинні бути пропорційними ситуації, яка вимагає таких обмежень, і повинні бути скасовані негайно після припинення нормалізації обстановки та зміни причин, що спричинили їх введення.

Питанням дотримання прав людини під час військових конфліктів та правомірності застосування обмежень певних прав у такий період займалися багато науковців, зокрема: Швець Я., Соколова І., Бальжик І.А., Мануїлова К.В., Чулінда Л.І. Слуцька О.С. тощо [2-5].

На думку Мануїлової К.В. “особливості захисту прав людини під час війни полягають у тому, що в умовах збройних конфліктів часто виникають ситуації, які можуть загрожувати життю та безпеці цивільного населення, їхнім правам та свободам” [4, с.442].

Слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 2102-ІХ в Україні було введено правовий режим воєнного стану [6].

Законодавчі документи передбачають специфічні правові обмеження, які можуть бути введені під час режиму воєнного стану. Відповідно до статті 8 Закону № 389-VIII, військове командування або військові адміністрації, спільно з органами влади та місцевого самоврядування, мають право приймати рішення щодо тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб під час дії режиму воєнного стану [6].

Наприклад, можуть бути введені обмеження щодо трудових обов'язків працездатних осіб, обмеження вільної переміщеності громадян, іноземців та осіб без громадянства. Також можуть бути встановлені обмеження на рух транспортних засобів та заборона проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Військове командування або військові адміністрації можуть обмежувати місце проживання осіб на території, де діє воєнний стан.

Важливим у обмеженні прав людини під час військового конфлікту є те, щоб це обмеження переслідувало легітимну мету. Важливим аспектом є дотримання принципу пропорційності, тобто справедливого балансу між публічними інтересами та правами людини [1, с.100].

Такі науковці як Слуцька О.С. та Чулінда Л.І. зазначають, що “ у міжнародному праві визнається безумовна відповідальність держави, яка здійснює незаконний контроль щодо території у формі окупації, за дотримання прав людини” [5, с.269].

Міжнародне право визнає, що державна влада має специфічні повноваження для визначення публічних інтересів та вирішення питань, пов'язаних із цими інтересами. Враховуючи потреби і ситуацію, Європейський суд з прав людини широко застосовує концепцію «margin of appreciation» що можна перекласти як «свобода розсуду». Ця концепція передбачає, що державна влада, включаючи законодавчу, має значну волю у визначенні, які заходи відповідають публічним інтересам, оскільки національні органи добре розуміють потреби своєї країни та суспільства [8, с.134].

У умовах війни, яку розпочала країна-агресор, виникають обґрунтовані підстави і, у багатьох випадках, необхідність застосування більш суворих обмежень прав і свобод для захисту публічних інтересів. Ці публічні інтереси включають оборону України, стримування та відвернення збройної агресії, відновлення територіальної цілісності в міжнародно визнаних кордонах, підвищення обороноздатності держави та забезпечення національної безпеки та правопорядку.

Ці публічні інтереси вже були визнані на конституційному рівні до розпочатку агресії РФ. Проте саме сьогодні, в умовах війни, державі доводиться застосовувати обмеження прав і свобод на більшу шкалу та інтенсивніше, ніж у часи миру. Це обумовлено потенційними серйозними наслідками, які можуть виникнути, якщо не буде забезпечено належний захист публічних інтересів та якщо буде заподіяно шкоду цим інтересам.

Також можливі ситуації, коли певні публічні інтереси, які раніше тривалий час зберігали пріоритетність і визначали розвиток правових інститутів, зменшують своє значення в умовах збройної агресії. Це стається тоді, коли забезпечення цих інтересів може становити загрозу захисту інших інтересів, які стали актуальними в умовах війни. Публічні інтереси, які набувають великого значення в умовах воєнного стану, стають пріоритетними з точки зору забезпечення оборони держави, захисту її безпеки та територіальної цілісності [8, с.135].

Наприклад, у березні 2022 року було введено мораторій на виконання грошових та інших зобов'язань, які стосуються РФ, громадян РФ, а також юридичних осіб, пов'язаних з РФ.

Отже, в умовах введення воєнного стану в нашій країні, одним з найголовніших завдань держави є забезпечення та захист прав людини від обмежень та посягань. Обмеження прав людини можливі лише у конкретних випадках. У цій ситуації важливим також є дотримання стандартів міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Бані-Насер Особливості захисту прав людини в умовах збройних конфліктів. *Правові новели*. 2022, 361 с.

2. Швець Я., Соколова І. Порушення прав дітей під час війни Російською Федерацією. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право 71, 2022, 103 с.
3. Бальжик І.А. Захист прав людини під час сучасної війни. Видавництво «Юридика», 2023, 57с.
4. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/19359>
5. Чулінда Л. І., Слущька О.С. Порушення прав людини під час війни в Україні. *Modern problems in science* 19, 2022, 269 с.
6. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні": Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
7. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
8. Назар Н. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів. *Актуальні проблеми правознавства*, 2023, 136 с.

ЗАМАХ НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Кожущенко Тимур Вадимович

Курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
Кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

Доктор філософії в галузі права
Капітан поліції

Старший викладач кафедри кримінального права та Кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Замах на кримінальне правопорушення – це складна та важка для визначення категорія в кримінальному праві, яка охоплює різні сценарії дії особи з прямим умислом. Правова концепція замаху розглядається у контексті кримінального правопорушення, передбаченого 15 ст. Загальної частини Кримінального кодексу. Замах може бути закінченим або незакінченим в залежності від того, чи було виконано всі необхідні дії для завершення кримінального правопорушення [1].

У разі закінченого замаху особа вже виконала всі необхідні дії, які вона вважала необхідними для завершення кримінального правопорушення, однак саме правопорушення не було доведено до кінця через обставини, що не залежали від волі винного. Наприклад, внаслідок втручання правоохоронних органів чи інших непередбачуваних обставин.

З іншого боку, незакінчений замах виникає, коли особа, з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які були б необхідними для завершення кримінального правопорушення. Така ситуація може виникнути, наприклад, через технічні або фізичні перешкоди, які перешкоджають вчиненню всіх необхідних дій [3, с. 6].

Серед низки обставин, які виникають поза владою та бажанням особи та які ускладнюють доведення протиправної діяльності до стадії закінченого кримінального правопорушення, особливе значення набувають ситуації, коли повне виконання дій не має наслідків, що призводять до збиткових результатів. Це випадки, що охарактеризовані як невдалий протиправний замах, і вони пов'язані із помилкою суб'єкта щодо обраного об'єкта та засобів для посягання [2, с. 59].

В теорії кримінального права більшість вчених визнає цей вид замаху як «непридатний замах». Розрізняється два його підвиди: замах на непридатний об'єкт (предмет) та замах із непридатними засобами. Однак, не зважаючи на визначені аспекти, Кримінальний кодекс України не містить спеціальної норми, що регулює відповідальність за «непридатний замах».

В кримінально-правовій доктрині існують різні точки зору щодо вирішення проблеми «непридатного замаху». Деякі дослідники висловлюють діаметрально протилежні погляди. Важливою проблемою є питання замаху із непридатними засобами та на непридатний об'єкт. Хоча існує певна неоднозначність, більшість вчених нахилиються до думки, що природа «непридатного замаху» ідентична природі будь-якого іншого замаху на кримінальне правопорушення [4, с. 32].

Замах на непридатний об'єкт відбувається у випадках, коли об'єкт не має необхідних властивостей або його зовсім немає, що призводить до того, що

винуватець не може завершити кримінальне правопорушення. Прикладами можуть служити спроба крадіжки із порожнього сейфа чи порожньої кишені, постріл у труп, помилково прийнятий за живу людину, викрадення предмета, помилково прийнятого за бойові припаси чи наркотики.

Інший вид непридатного замаху - замах із непридатними засобами. Це стається, коли особа помилково чи через незнання використовує засоби, які об'єктивно не можуть призвести до завершення кримінального правопорушення. Правопорушник, вчиняючи замах, помилково вважає ці засоби придатними для реалізації протиправного умислу [2, с. 11]. Непридатність визначається тим, що ці засоби не можуть спричинити завершення кримінального правопорушення в даній ситуації. Наприклад, використання відмичок, які не можуть відімкнути замок для проникнення у квартиру.

Теорія кримінального права розрізняє декілька видів замаху з непридатними засобами, таких як використання непридатного засобу замість придатного, використання придатного засобу не в достатній кількості або не в тому способі, в якому він може спричинити результат, або коли засіб взагалі не є достатньо ефективним у даній ситуації.

Отже, замах на кримінальне правопорушення – це складний юридичний випадок, де важливо враховувати не тільки дії особи, але і обставини, які перешкоджають або заважають завершенню кримінального правопорушення. Це поняття дозволяє судам об'єктивно оцінювати ступінь вини та відповідальності особи в контексті спроби вчинення злочину.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Кондратьєва А.О. Поняття замаху на кримінальне правопорушення. The 9 th International scientific and practical conference Scientific progress: innovations, achievements and prospects (May 29-31, 2023) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2023. 668 p.. 2023.
3. Матвієнко А.С. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення. Національний авіаційний університет, 2021. С. 95.
4. Муштай Н.О. Проблемні питання кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення. Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті 2020. С. 179.

ЗАСАДИ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В УКРАЇНІ, ПОЛЬЩІ ТА МОЛДОВІ

Ковалик Анна Сергіївна

*Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна*

Презумпція невинуватості, як один із основоположних принципів кримінального процесу, визнає право особи вважатися невинуватою до тих пір, поки її вина не буде доведена в судовому порядку. Цей принцип виступає невід'ємною складовою справедливості та правової демократії. В умовах сучасного суспільства, де права та свободи особи визнаються найвищими цінностями, питання ефективності їх захисту у кримінальному провадженні набуває особливої актуальності. Завдяки презумпції невинуватості система кримінальної юстиції має забезпечити обґрунтованість та справедливість рішень, запобігаючи можливості необґрунтованого засудження.

В Україні презумпція невинуватості закріплена в статті 62 Конституції України та Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК), а саме в статті 17. Ця стаття передбачає, що ніхто не може бути визнаний невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення і підданий кримінальному покаранню, доки його вину не буде доведено у передбаченому КПК порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і вважається невинуватим, доки сторону обвинувачення не буде доведено поза розумним сумнівом. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом та усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь. Поводження з особами, вину яких у вчиненні кримінального правопорушення не може бути встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватими особами[1].

Право на презумпцію невинуватості передбачається і в Конституції Польщі, згідно із якою, кожен є таким, що вважається невинним, доки їх вину не буде встановлено остаточним вироком суду. Однак на практиці захист презумпції невинуватості може бути проблематичним через кілька факторів. По-перше, Польська правова система не повністю відповідає міжнародним стандартам, що стосуються різних аспектів забезпечення презумпції невинуватості, таких як тягар доведення, заборона використання незаконно отриманих доказів у кримінальному провадженні та заборони самообмови. У цьому контексті відсутність належне впровадження Directive 2016/343/EU щодо зміцнення певних аспектів[2].

У польській правовій системі презумпція невинуватості поширюється на обвинуваченого з самого початку кримінального провадження. Презумпція невинуватості також застосовується під час повторного судового розгляду, який відбувається після підсумкового судового рішення, яке скасовується в порядку оскарження (наприклад, касаційна скарга). Дія засади презумпції невинуватості стосується, як підготовчої, так і судової стадії кримінального провадження, а також діяльності всіх органів кримінальної юстиції (суду, прокуратури, поліції).

Процесуальне тлумачення презумпції невинуватості означає, що суд зобов'язаний виправдати підсудного, якщо його вину недостатньо доведено. Законна сила виправдувального вироку на підставі недостатніх доказів дорівнює виправдувальному вироку після ретельної та переконливої перевірки доведеної вини. Однак більш загальне тлумачення цього принципу полягає в тому, що він накладає певні зобов'язання на суспільство в цілому. Наприклад, підсудний зберігає

право на гідність і добре ім'я і, як громадянин, може використовувати будь-які засоби правового захисту (цивільні чи кримінальні), якщо це право порушено.

Правовим наслідком принципу презумпції невинуватості щодо конкретного обвинуваченого є необхідність звільнення його від будь-якої підозри. Як зазначив Апеляційний суд Варшави у своєму рішенні від 10 травня 2023 р. за sygn. akt II AKa 115/21: «Винесення виправдувального вироку є необхідним не тільки тоді, коли доведено невинуватість обвинуваченого, але також коли не доведено, що він винний у вчиненні інкримінованого йому злочину. В останньому випадку достатньо, щоб твердження обвинуваченого про заперечення обвинувачення були обґрунтованими. Крім того, виправдувальний вирок має бути постановлений і в ситуації, коли теза, викладена обвинуваченим, дійсно є маловірогідною, але його вчинення та винуватість не доведені[3].

Також цей принцип гарантується Конституцією Республіки Молдова, яка передбачає, що будь-яка особа, обвинувачена у вчиненні злочину, вважається невинуватою, доки її вину не буде доведено законним шляхом під час судового процесу. Цей принцип закріплено також у статті 8 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Молдова.

Найчастіше цей принцип може бути порушений попередніми заявами судді, прокурора чи інших представників органів державної влади (*Allenet de Ribemont c. Franței, Popovici c. Moldovei, Petyo Petkov c. Bulgariei* etc.), незалежно від того, на якій стадії розгляд справи знаходиться провадження (кримінальне переслідування або суд). Крім того, навіть якщо обвинувачений зізнався у вчиненні злочину, це саме по собі не скасовує захист презумпції невинуватості. Таким чином, Суд проводить принципову різницю між заявою про те, що когось просто підозрюють у вчиненні злочину, і чіткою заявою, за відсутності остаточного вироку, про те, що особа вчинила відповідний злочин і це порушує презумпцію невинуватості.

Презумпція невинуватості є важливим принципом кримінального процесу, який захищає права людини на справедливий суд. В Україні, Польщі та Молдові презумпція невинуватості закріплена в конституціях та кримінально-процесуальних кодексах. Це означає, що цей принцип є одним із основоположних принципів кримінального процесу в цих країнах. Однак, незважаючи на закріплення презумпції невинуватості в законодавстві, у практиці іноді виникають випадки, коли цей принцип порушується. Наприклад, особа може бути заарештована без законних підстав, або її може бути піддано катуванням або іншим нелюдським або таким, що принижують гідність, поводженням або покаранню з метою отримання зізнання.

Для забезпечення дотримання презумпції невинуватості необхідно, щоб у країнах, де цей принцип закріплений у законодавстві, були створені ефективні механізми його захисту. Ці механізми повинні включати в себе незалежну судову систему, яка забезпечує справедливий судовий розгляд, а також механізми захисту прав людини, які дозволяють особам, чиї права були порушені, звернутися за захистом до відповідних органів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 06.11.2023 р. № 4651-VI: станом на 06 грудн 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 06.12.2023).
2. Presumption of Innocence: procedural rights in criminal proceedings Social Fieldwork Research (FRANET) URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/poland-2021-country-research-presumption-innocence_en.pdf (дата звернення 06.12.2023).
3. Domniemanie niewinności i jego wpływ na postępowania ze stosunku służbowego. URL: <https://gazeta.policja.pl/997/aktualne-wydanie/238807,Domniemanie-niewinności-i-jego-wpływ-na-postępowania-ze-stosunku-służbowego.html> (дата звернення 06.12.2023).

ІЄРАРХІЯ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Тимчук Максим Олександрович

Курсант II курсу факультету

Підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний Університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Чорна Аліна Геннадіївна

Капітан поліції,

Старший викладач кафедри

Кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний Університет внутрішніх справ, Україна

Сутністю права, що визначає його принципи, є справедливість, а саме політична загально-соціальна справедливість, відображена в балансі інтересів різних соціальних груп, особистості і суспільства. Депутати парламентів, як посланці народу, повинні відображати цю справедливість у своїй законодавчій діяльності. Згідно з В.К. Бабаєвим, принципи права виражають основоположні ідеї, що впливають із загальних ідей справедливості і свободи.

У науковій літературі різні автори називають різну кількість принципів кримінального права, проте їхній перелік може бути значно більшим. Принципи права можуть мати текстуальне закріплення в окремих галузях, таких як кримінально-процесуальне або цивільно-процесуальне законодавство. Проте існують сфери, де принципи не мають чіткого відображення, наприклад, у кримінальному законодавстві [3].

Серед загальноправових принципів, що визначають кримінальне право, зазначають принцип справедливості, верховенства права, законності, гуманізму, рівності громадян перед законом та юридичної визначеності. До галузевих принципів відносять невідворотність кримінальної відповідальності, винної відповідальності, особистості під час застосування заходів кримінально-правового характеру, індивідуалізації та диференціації заходів.

Встановлення ієрархії галузевих принципів кримінального права може бути складним завданням через їхню взаємодію та одночасність. Однак, принцип справедливості може визнаватися найвищим, оскільки кримінальне право створювалося для відновлення справедливості при вчиненні суспільно небезпечних дій [2].

Спостереження автора, С.Г. Келіна підтверджують, що в праві може виникати протиріччя між різними принципами, наприклад, рівності громадян перед законом і індивідуалізації. У таких випадках важливо віддавати перевагу тому принципу, який найбільше відповідає вирішенню конкретного завдання перед кримінальним правом.

У сучасному європейському контексті питання законності не обмежується простою відповідністю норм матеріального та процесуального права. Практика Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ) та погляди вченого, М.В. Мазур, вказують на важливість розгляду цього питання в широкому контексті.

Дослідники, аналізуючи рішення Токійського та Нюрнберзького трибуналів, наголошують, що історично випадки існують, коли принцип законності може

вступати в протиріччя з принципом верховенства права заради досягнення справедливого рішення. Зокрема, в ситуаціях, коли закон може здаватися несправедливим, його застосування може піддаватися сумнівам [4].

«Формула Радбруха» визначає підхід міжнародних та закордонних судів, де правова стабільність, забезпечена формальною законністю, співіснує з принципами справедливості та доцільності. Зазначається, що виняткові випадки, коли закон сам стає причиною несправедливості, вимагають особливого підходу - або відмови від застосування, або тлумачення у відповідності до загальнолюдських принципів.

Верховенство права, в розумінні сучасності, не виключає принцип законності, а розвиває його, переносячи акцент з формальних вимог «дотримання закону» на інші, надпозитивні аспекти права. При цьому принцип юридичної визначеності є важливим елементом верховенства права, як підтверджено рішенням Конституційного Суду.

Принцип рівності громадян перед законом ізольовано не існує, але визначається вимогами рівних підстав для кримінальної відповідальності. Він є похідним від принципу законності та верховенства права, що забезпечує реалізацію рівного ставлення до всіх перед кримінальною відповідальністю.

Принцип гуманізму, в контексті кримінального права, визначає не тільки завдання покарання, але і способи його виконання. Закон визначає обмеження в застосуванні примусу та встановлює міру дозволеного примусу, відображаючи гуманітарні аспекти в кримінальному праві [1].

Отже, у системі кримінального права України спостерігається ієрархія принципів, яка визначає їхню важливість та взаємозв'язок. Принцип законності та верховенства права виступає основою всього кримінального законодавства, що визначає чіткі рамки та правила для застосування кримінальної відповідальності. Водночас, принцип юридичної визначеності уточнює, що закон повинен бути чітким та однозначним, забезпечуючи передбачуваність правових наслідків.

Рівність громадян перед законом є ключовим аспектом, який витісняє будь-які прояви дискримінації чи нерівності у вирішенні кримінальних справ. Принцип гуманізму встановлює гуманітарні стандарти та обмежує застосування жорстких видів покарань, сприяючи втіленню принципів справедливості та поваги до прав людини.

Список використаних джерел:

1. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник : у 3-х т. Т. I. : Загальні засади. Київ : ВД «Дакор», 2018р. 404 с.
2. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>.
3. Принципи (засади) кримінального права України (загальні, міжгалузеві, галузеві). URL: <http://studies.in.ua/kriminalne-pravo-zagalna-chastina/4546-principi-zasadi-kriminalnogo-prava-ukrayini-zagaln-mzhgaluzev-galuzev.html>
4. Реалізація принципу верховенства права при застосуванні закону про кримінальну відповідальність: постановка проблеми, міжнародний і зарубіжний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017р. № 5. 129–140с. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2017/36.pdf.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Філінович Валерія Вікторівна

канд.юрид.наук, доцент кафедри цивільного права і процесу
Національний авіаційний університет, Україна

Левченко Анжеліка Сергіївна

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
юридичного факультету
Національний авіаційний університет, Україна

В сьогоденні військових реаліях інформація стала потужною зброєю, яка використовується загарбниками для пропаганди населення, дестабілізації українського суспільства, розпалювання протиріч всередині країни. Створення масових інформаційних атак, ботів, фейків є ефективними інструментами дезорієнтації суспільства, залякування, паніки. Питання інформаційної безпеки та культури в умовах війни є питанням виживання людини, суспільства та держави. Основою сучасної інформаційної безпеки є цілісність даних, доступність інформації, конфіденційність і надійність її збереження. З початку війни часто почав вживатись термін «фейк», офіційного тлумачення якого не існує. Цей термін означає підробку чи імітацію новин (дезінформацію), яку створено з недотриманням правил, прийнятих у ЗМІ [1]. Величезною проблемою є розповсюдження правдивої та офіційної інформації на тимчасово окупованих територіях. Росія відключає на цих територіях мобільний зв'язок та українські телеканали, підключаючи російські.

Нормативного визначення поняття інформаційної безпеки також немає, проте вона становить частину національної безпеки. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» загрози національній безпеці України - це явища, тенденції та фактори, які унеможливають або утруднюють або можуть унеможливити чи утруднити реалізацію національних інтересів і збереження національної цінності України [2]. Інформаційна безпека включає не лише нормативно-політичну складову, а й інституційну сферу, яка передбачає діяльність органів, що її забезпечують, а також використання програмно-технічних засобів. З метою забезпечення інформаційної безпеки в Україні Указом Президента України від 25.02.2017 р. була затверджена «Доктрина інформаційної безпеки України» [3]. 18 березня 2022 року прийнято рішення Ради національної безпеки і оборони України «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», в якому визначено, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки [4]. Наразі в Україні також діє Центр протидії дезінформації при РНБО України, на сайті якого можна ознайомитися з актуальною інформацією та подіями у цій сфері.

Для протидії інформаційній або «гібридній» війні використовуються адміністративно-правові режими, які запроваджуються внаслідок виникнення і впливу комплексу стихійних, військових та інших обставин, що несуть реальну загрозу життю нації, національній безпеці України, та передбачають правовий механізм регулювання обігу інформаційних потоків, реалізації низки невідкладних заходів, що обумовлюють введення тимчасових обмежень на отримання та поширення інформації. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не

передбачає прямої можливості встановлювати будь-які заборони чи обмеження щодо розгляду запитів на інформацію [5]. Проте, частиною 10 статті 9 цього закону визначено, що у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги пункту третього частини першої (у частині оприлюднення проектів актів) та частини четвертої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [6].

Також було прийнято закон про встановлення кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення інформації про переміщення чи розташування Збройних сил України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану [7]. Відповідно до нього заборонено оприлюднювати відео і фото з таким змістом: траєкторія і місце потрапляння ракет; назви вулиць, заводів; переміщення українських військових, воєнних об'єктів; робота української ППО; місце обстрілу чи потрапляння снаряду; адреса, інформація з візуальною прив'язкою чи координати боїв; номери автомобілів, бронетехніки; імена потерпілих або тих, хто загинув (окрім офіційних даних).

З метою захисту інформації, а також захисту державних інформаційних ресурсів, 12 березня КМУ схвалив Постанову № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» [8]. Метою Постанови є визначення заходів щодо забезпечення належного функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів, власниками яких є органи державної влади, органи держави місцевого самоврядування, державні та комунальні підприємства, установи, організації, що належать до сфери їх управління, та захисту інформації, що обробляється в них, в умовах дії воєнного стану. Даний документ закріплює низку таких заходів: розміщення державних інформаційних ресурсів та публічних електронних реєстрів на хмарних ресурсах та/або в центрах обробки даних, що розташовані за межами України, та реєстрація доменних імен у домені gov. ua для такого розміщення; створення додаткових резервних копій державних інформаційних ресурсів та публічних електронних реєстрів з дотриманням установлених для таких ресурсів вимог щодо цілісності, конфіденційності та доступності. Через воєнний стан доступ до багатьох реєстрів був тимчасово обмежений, оскільки деякі дані, які в мирний час використовуються для боротьби з корупцією, розвитку економіки та побудови демократичного суспільства, потенційно можуть бути використані Росією проти України. Тому одним із основних завдань суспільства після завершення війни залишається контроль за прозорістю рішень, ухвалених державою за цей період.

Наразі основними способами забезпечення інформаційної безпеки в країні є регулювання роботи постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використання місцевих радіостанцій, телевізійних центрів та друкарень для військових потреб; проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; заборона роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачі інформації через комп'ютерні мережі [5].

Таким чином, важливо продовжувати та удосконалювати боротьбу з інформаційною війною. Необхідно ввести в національне законодавство термін фейк,

інформаційна безпека, що в останній час набули широкого використання. Незаперечним є той факт, що сучасні загрози інформаційній безпеці є викликом далеко за межі нашої держави та посягають не лише на національний простір, а й мають важкі глобальні наслідки. З огляду на це, для запобігання та протидії сучасним інформаційним загрозам необхідно не лише прийняти нормативно-правову базу, а й забезпечити функціонування інституційного механізму забезпечення інформаційної безпеки, в тому числі освітньої складової. Йдеться про послідовну системну діяльність державно-правових інституцій, які б ефективно реалізовували національні інтереси в інформаційній сфері, були б здатні не лише вчасно реагувати на поширення інформаційних фейків та неправдивої інформації, а й були б здатні загалом попереджати інформаційні конфлікти та формувати інформаційну культуру суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Смотрич Д.В., Браїлко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. Том 2 № 77. С. 121-127. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.20>.
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 05.12.2023).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2016 р. «Про Доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України від від 25.02.2017 р. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення: 05.12.2023).
4. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану: Рішення РНБО України від 18.03.2022 р. №n0004525-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text> (дата звернення: 06.12.2023).
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.12.2023).
6. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 06.12.2023).
7. Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації: Закон України від 01.04.2022 р. № 2178-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20#Text> (дата звернення: 06.12.2023).
8. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету міністрів України від 12.03.2022 р. № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.12.2023).

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ: ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кабак Ярослав Станіславович

курсант ННІ права та підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Копилов Едуард Володимирович

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Україна по сьогоднішній день знаходиться в умовах воєнного стану та великого напруження в країні. Злиття технологічних досягнень та теперішнього воєнного стану створює новий фронт загроз - цифровий фронт. Умови воєнного конфлікту не лише підвищують загрозу кіберзлочинності, але й надають їм надзвичайну актуальність та небезпеку. Загрози цифрового характеру включають атаки на критичну інфраструктуру, можливість маніпуляції інформацією та руйнування важливих комунікаційних систем. Це створює серйозні виклики для національної безпеки та захисту особистих даних громадян.

Умови воєнного конфлікту часто супроводжуються значним зростанням кіберзлочинності. Серед таких кібератак можна виділити ключові аспекти цього зростання:

1. Збільшена активність в мережі: Воєнний конфлікт активізував кіберзлочинців, які посилюють атаки на критичну інфраструктуру, об'єкти з важливістю для оборони та виробництва, а також на комунікаційні системи.

2. Зростання кібершпигунства: Умови війни стимулюють кібершпигунів, які використовують кіберзасоби для здійснення атак та отримання конфіденційної військової інформації.

3. Використання нових загроз: Воєнні конфлікти часто супроводжуються розробкою нових видів шкідливих програм та атак, які можуть бути використані для зрушення рівноваги сил в кіберпросторі України.

4. Розширення атак на цивільний сектор: Кіберзлочинці направляють атаки не тільки на здобуття інформації для ведення війни, а також на цивільний сектор, включаючи господарські компанії з важливими об'єктами та даними, що мають стратегічне значення.

5. Реакція на дії влади: Кіберзлочинці можуть реагувати на дії влади та військові дії, спрямовуючи атаки на інфраструктуру та ресурси, що мають стратегічне значення.

Зростання кіберзлочинності в умовах воєнного конфлікту створює серйозні загрози для національної безпеки, економіки та громадського благополуччя. Прикладом таких кібератак є:

1. Атака на ІТ інфраструктуру УЕБ, як критично важливу інфраструктуру енергетичного ринку. 20 жовтня 2023 року, з 10-ї години, на онлайн ресурси Української енергетичної біржі здійснено чергову хакерську атаку. Це один з найбільших за масштабом напад, перший був здійснений 24 лютого 2022 року. Про це в установленому порядку буде повідомлено компетентні органи [1].

2. Урядовою командою реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA у період з 2 по 6 жовтня 2023 року зафіксовано, щонайменше, чотири хвили

кібератак, здійснених угруповання UAC-0006 із застосуванням шкідливої програми SmokeLoader [2].

3. За даними публічних джерел за період з 11.05.2023 по 27.09.2023 організованою групою зловмисників, що відстежується за ідентифікатором UAC-0165, здійснено втручання в інформаційно-комунікаційні системи (ІКС) не менше ніж 11 провайдерів телекомунікацій України, що, серед іншого, призвело до перебоїв в наданні послуг споживачам [3].

Умови воєнного конфлікту відкривають широкі можливості для кіберзлочинців, що створює серйозні загрози для національної безпеки. Оцінка ризиків пов'язаних з кіберзлочинністю стає критичним завданням у цих умовах. Саме через такі масштабні кібератаки CERT-UA проводить аналіз загроз, вразливостей та наслідків уже здійснених атак. Такий аналіз можна розбити на декілька етапів:

1. Швидке виявлення та захист від кіберінцидентів та кібератак:

- Моніторинг систем та мереж для виявлення незвичайної активності та аномалій, що можуть свідчити про кібератаки.

- Використання сучасних технологій та інструментів для виявлення та локалізації загроз.

- Розробка та впровадження заходів забезпечення кібербезпеки для запобігання атакам.

2. Належне інформування про такі події:

- Розробка і впровадження процедур для повідомлення відразу після виявлення кіберінциденту чи атаки.

- Підготовка команди для реагування на інциденти та вжиття заходів з відновлення.

- Забезпечення звітування про інциденти та їхні наслідки відповідними структурами та органами влади.

3. Запобігання, мінімізація та усунення негативних наслідків:

- Встановлення та дотримання найвищих стандартів кібербезпеки для уникнення інцидентів.

- Розробка та впровадження планів відновлення після кібератак та забезпечення найшвидшого відновлення робочих процесів.

- Проведення аудитів та ревізій для виявлення та усунення вразливостей.

Забезпечення безпеки кіберінфраструктури та особистих даних в умовах війни є надзвичайно важливим завданням. Це включає в себе ряд заходів, таких як кібергігієна, захист інформації та мереж, а також збільшення свідомості та навичок користувачів. Під час воєнного стану, важливо звернути увагу на посилення захисту критичної інфраструктури та важливих державних систем. Це включає в себе моніторинг мережі, застосування міцних аутентифікаційних методів та шифрування даних, а також посилення захисту від соціальної інженерії та фішингу.

Кіберзахисні структури та спеціалізовані команди грають важливу роль у протидії кіберзагрозам під час війни. Вони відповідають за нагляд та захист кіберінфраструктури держави, реагують на інциденти та координують відновлювальні заходи після кібератак. Крім того, вони розробляють та впроваджують кібербезпеку політики та процедури, надають консультації та навчання персоналу, та ведуть розвідку в кіберпросторі для виявлення потенційних загроз. Спеціалізовані команди також взаємодіють з іншими силовими структурами та органами влади для ефективного реагування на кіберзагрози під час війни. Серед таких структур важливо виділити: Кіберполіцію України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державний центр кіберзахисту

Держспецзв'язку, Рада національної безпеки і оборони України. Ці служби допомагають забезпечити надійний захист кіберпростору та особистих даних в умовах війни та мінімізувати можливі наслідки кібератак на державу.

В заключення до цього важливо сказати, що забезпечення кібербезпеки в умовах воєнного конфлікту є надзвичайно важливим завданням для України. Розвиток кіберінфраструктури та поширення кіберзагроз вимагають постійного моніторингу, аналізу та підготовки. Під час воєнного стану, важливо зосередити увагу на забезпеченні безпеки національної інфраструктури та особистих даних громадян, а також на підготовці до реагування на кібератаки. Україна повинна взаємодіяти з іншими країнами в галузі кібербезпеки в умовах воєнного конфлікту є ключовою для забезпечення національної безпеки. Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними партнерами, обмінюючи інформацією про кіберзагрози та використовуючи міжнародні стандарти для підвищення рівня захисту. Ця взаємодія сприятиме вчасному виявленню та реагуванню на кібератаки та зміцненню кібербезпеки України в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. <https://www.ueex.com.ua/presscenter/news/ueb-zaznala-chergovoi-vorozhoi-hakerskoi-ataky/>
2. <https://cert.gov.ua/article/6032734>
3. <https://cert.gov.ua/article/6123309>
4. <https://ips.ligazakon.net/document/JH1N268A?an=115>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВУЧАСНИКІВ

Сухомлін Іван Юрійович

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Войтко Нікіта Сергійович

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

доктор філософії в галузі права
капітан поліції
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Кримінальна відповідальність співучасників є важливим аспектом сучасного правового порядку, спрямованим на забезпечення справедливості та відповідальності за кримінальні правопорушення, які вчинюються декількома суб'єктами. Співучасть у кримінальних правопорушеннях становить складний правовий аспект, оскільки вимагає детального розгляду ролі кожного учасника та визначення ступеня їх вини та відповідальності.

Участь у вчиненні кримінального правопорушення, відома як співучасть, є однією з форм кримінально-протиправної активності. Вона включає в себе активну співпрацю двох або більше осіб у вчиненні умисного кримінального правопорушення, і це спричинює підвищену загрозу для суспільства. Особливість співучасті полягає в наступному:

- Потреба в участі двох чи більше осіб для вчинення кримінального правопорушення підсилює його суспільну небезпеку.
- Склад кримінального правопорушення виконується лише завдяки спільній діяльності всіх співучасників. Однак окремі дії суб'єктів можуть не мати всіх ознак кримінального правопорушення, вказаних у відповідних законах, коли розглядаються їхні окремі дії.
- Вчинення окремих видів кримінальних правопорушень можливі лише у співучасті. Наприклад, участь у банді чи вчиненому нею нападі при бандитизмі, або керівництво злочинною організацією [3, с.56].

Співучасть, як одна з форм кримінальної-протиправної діяльності, не створює особливих підстав для кримінальної відповідальності. Положення статті 2 частини 1 Кримінального кодексу України, що визначає, що підставою для кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, застосовується і до випадків вчинення кримінального правопорушення у співучасті.

Проте межі відповідальності співучасників визначаються характером та ступенем участі кожного з них у вчиненому кримінальному правопорушенні, які в свою чергу обумовлюються виконуваною функцією (роллю), усвідомленням характеру дій інших співучасників та іншими обставинами. Кожен співучасник несе

відповідальність за те, що він вчинив і усвідомив як свою роль у вчиненому кримінальному правопорушенні, в межах своєї індивідуальної відповідальності [2].

Правила, які визначають відповідальність виконавця (співвиконавця), аналогічні правилам для окремої особи, яка вчинила кримінальне правопорушення самостійно, і виконавець підлягає відповідальності за статтею Кримінального кодексу України, яка передбачає вчинене ним кримінальне правопорушення. При цьому кваліфікація його дій проводиться відповідно до відповідної статті Особливої частини КК України, без посилання на частину 2 статті 27 КК України.

Кримінальна відповідальність дій організатора, підбурювача та пособника визначена в статті 29 КК України і не поширюється на випадки, коли вони одночасно були співвиконавцями кримінального правопорушення.

У таких випадках їх дії кваліфікуються за відповідною частиною статті 27 і тією статтею(частиною статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем.[1]

Згідно з положеннями частин 3 і 5 статті 29 КК України, можлива різна відповідальність для співучасників, включаючи організатора, підбурювача та пособника, з одного боку, і виконавця, з іншого боку. Ця різниця обумовлена 3 обставинами, такими як ознаки, які характеризують окремого співучасника кримінального правопорушення, розходження в умислі співучасників щодо обставин, що обтяжують відповідальність, і неохоплення об'єктом умислу співучасників вчиненого виконавцем кримінального правопорушення.

Отож, підстава для кримінальної відповідальності в усіх формах кримінально-протиправної діяльності є індивідуальною. Кожен суб'єкт, який діє разом з іншими суб'єктами при вчиненні кримінального правопорушення, створює підставу для кримінальної відповідальності. Для притягнення співучасника до відповідальності необхідно довести наявність елементів кримінального правопорушення в їхніх діях в залежності від ролі, яку вони виконують в цьому кримінальному правопорушенні.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05. 04. 2001 р. № 5460-VI (5460-17). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Співучасть у кримінальному правопорушенні. 2023. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Співучасть_у_кримінальному_правопорушенні
3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина : вид. 7-ме, перероб. та допов. Київ : Алерта, 2021. 500 с.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Юдченко Адам Олександрович

Курсант II курсу факультету

Підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Чорна Аліна Геннадіївна

Капітан поліції,

Старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У світлі обширної кількості досліджень, присвячених феноменології кримінальної відповідальності, ця тема на сучасному етапі відіграє ключову роль в системі кримінально-правового впливу. З одного боку, кримінальна відповідальність несе в собі осуджуючий вимір за вчинене правопорушення та за особу, що його вчинила. З іншого боку, вона реалізується через застосування державного примусу та належних санкцій, які обмежують права та свободи винуватця. Важливо відзначити, що кримінальна відповідальність є реакцією на надзвичайно небезпечне правопорушення, яке характеризується високим рівнем загрози для суспільства та має численні ознаки, що визначаються лише законом про кримінальну відповідальність [4].

Варто підкреслити, що серед юристів ідуть інтенсивні та багатопланові дискусії щодо розуміння кримінальної відповідальності. Наприклад, М.І. Панов вважає, що ця відповідальність має універсальний характер та пронизує практично всі інститути загальної та особливої частин Кримінального кодексу України, або тісно пов'язана з ними. З іншого боку, М.Й. Коржанський підкреслює, що основна суть кримінальної відповідальності полягає в її особистій, персоніфікованій природі, яка належить конкретній особі та не є лише результатом державного примусу чи санкції правової норми. Згідно з висловлюванням А.С. Головіна, кримінальна відповідальність несе в собі не тільки покарання для особи, визнаної судом винною в злочині, але й відновлення справедливості, включаючи повне відшкодування моральної та матеріальної шкоди, завданої фізичним чи юридичним особам її діями чи бездіяльністю, визнаними судом злочинними [2].

Розглядаючи кримінальну відповідальність як складний та системний феномен, ми покладаємо основну мету у повному використанні регульовальної, запобіжної, карної, відновної та виховної функцій з метою ефективної реалізації заходів кримінально-правового впливу. Без втягування в дискусії щодо функцій, давайте коротко проаналізуємо кожну з них.

Регульовальна функція передбачає визначення в кримінально-правових нормах основ для застосування кримінальної відповідальності, встановлення правового статусу особи, підлягаючої їй, критеріїв дозволеної поведінки, що виключає кримінальну відповідальність, підстав для застосування заходів кримінально-правового впливу, а також прав та обов'язків правозастосовних органів у цьому контексті [1].

Превентивна функція кримінальної відповідальності складається з двох взаємопов'язаних аспектів: спеціально-превентивного впливу, спрямованого на

утримання особи від повторного скоєння злочину, та загально-превентивного впливу, спрямованого на запобігання вчиненню злочинів іншими особами.

Каральна функція кримінальної відповідальності визнає винну особу втрачає різноманітні блага, права та свободи, і виявляється через застосування різних елементів кримінальної відповідальності, таких як засудження, покарання та судимість.

Відносною функцією кримінальної відповідальності є відновлення порушених суспільних відносин, соціальних зв'язків та правовідносин, і в цілому - забезпечення соціальної справедливості. У сучасному розвитку кримінального права, з огляду на позитивний досвід інших країн, розумне є встановлення нових гарантій виконання державою своїх зобов'язань щодо захисту прав потерпілих від злочинів, включаючи введення штрафів на їх користь у визначених законом випадках.

Виховна функція кримінальної відповідальності реалізується через успішне виконання усіх інших функцій, впливаючи на внутрішній світ винуватця, його моральну сферу, цінності та правосвідомість [3].

Отже, кримінальна відповідальність у сучасних умовах є важливою проблемою кримінального права України, вимагаючи глибокого та комплексного вивчення та розгляду. Розглядаючи різні погляди та підходи вчених до цього питання, можна визначити, що кримінальна відповідальність виступає як засіб реакції на серйозні порушення закону, що характеризуються високим рівнем суспільної небезпеки.

Цей феномен має важливе місце в системі кримінально-правового впливу, здатний об'єднувати регулювання, превентивність, каральність, відновлювальні та виховні аспекти. Він стає важливим інструментом для забезпечення справедливості, відновлення порушених суспільних відносин та запобігання можливим злочинам.

Однак вивчення кримінальної відповідальності також викликає активні обговорення та дискусії серед юристів та вчених. Суттєві різниці у підходах до її розуміння відображають глибокі дискусії в юридичній галузі.

З одного боку, важливо забезпечити ефективність та справедливість санкцій, спрямованих на винуватців, а з іншого боку, розвивати механізми відновлення та виховання, спрямовані на уникнення повторних порушень.

Список використаних джерел:

1. Балобанова Д. О. Динаміка кримінального права України (теоретико-прикладне дослідження). Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ. 2021р. 56с.
2. Колос С. С. Об'єкт злочину у науці кримінального права. Підприємство, господарство і право. 2018р. № 11. 196-199с.
3. Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 25.09.2019, підстава - 101-IX, 39-IX.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, No 25-26, ст.131). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
4. Плужнік О. І. Кримінальне право України. 2013р. 78-82с.

КРИМІНАЛЬНЕ ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ, ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Яценко Андрій Ігорович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

Старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
доктор філософії в галузі права

капітан поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Важливою складовою правової системи кожної країни є відповідальність за вчинення кримінального правопорушення - кримінальне покарання. Так в Україні державна політика покарань націлена на виконання цілого ряду функцій таких як: запобігання скоєнню правопорушень, відповідальність за скоєння правопорушень та реабілітація засуджених. Покарання не є головним в боротьбі проти діяльності правопорушників, та не націлене на приниження людської гідності, перевага надається заходам економічного, політичного, культурного та організаційного характеру, а покарання застосовується лише тоді коли вичерпані інші засоби впливу. Воно має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, сприяє забезпеченню справедливості та захисту громадян. Вибір конкретного виду покарання залежить від законодавства країни та обставин справи. Кара застосовується лише до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення. Згідно з ч. 1 ст. 50 ККУ покарання - є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. [1] Процес призначення кари завжди супроводжується принципами справедливості, законності та гуманності. Україна активно працює над реформою своєї кримінальної політики з метою забезпечення гуманного підходу до призначення покарання. Впроваджуючи альтернативні форми покарання, або підтримуючи та реабілітуючи засуджених, зокрема шляхом надання освіти та професійного навчання.

Окремі види покарань, передбачені чинним кримінальним законодавством, утворюють систему покарань, що закріплена ст. 51 КК, і юридичною базою, на якій ґрунтується діяльність судів по застосуванню покарань. Система покарань є вичерпною, має загальнообов'язковий характер та може бути зміненою лише прийняттям відповідного закону. Особи які визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення, будуть притягнені до відповідальності та понесуть покарання. Суд може застосувати лише один із видів покарань (основний чи основний і додатковий), що передбачені ст. 51 ККУ. Серед визначених цією статтею покарань, які розташовані відповідно до ступеня їхньої тяжкості, вирізняють дванадцять видів покарань: 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі.[1]

За порядком призначення покарань ст.52 КК поділяє всі покарання на три групи: основні покарання; додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.

Основні покарання є найбільш суворими, застосовуються у вироці лише як самостійні покарання та не можуть приєднуватися одне до одного. За одне кримінальне правопорушення може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті Особливої частини КК. Серед таких передбачено: громадські роботи (ст. 56 КК), виправні роботи (ст. 57 КК), службові обмеження для військовослужбовців (ст. 58 КК), арешт (ст. 60 КК), обмеження волі (ст. 61 КК), тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців (ст. 62 КК), позбавлення волі на певний строк (ст. 63 КК), довічне позбавлення волі (ст. 64 КК). До основного покарання, за потреби, може бути додано одне, або декілька додаткових покарань у випадках і в порядку передбаченому КК. Додаткові покарання самостійно застосовуватися не можуть та функціонують лише як додаток до основних покарань. Такими покараннями є конфіскація майна та позбавлення військового, спеціального звання, кваліфікаційного класу, рангу, або чину. Законом передбачені і такі покарання, що залежно від обставин справи у випадках передбачених ККУ, можуть призначатися і як самостійні, і як додаткові, - це позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю і штраф. Покарання класифікують і за суб'єктом, їх поділяють на загальні: - це такі які можуть бути застосовані до будь-якої особи (наприклад, позбавлення волі), та спеціальні - такі, що призначаються лише певному колу засуджених і не можуть застосовуватися до будь-якої особи. Всі види покарань класифікують за можливістю визначення строку на строкові та безстрокові покарання.

Особа, винна у вчиненні кримінального правопорушення, може бути повністю або частково звільнена від покарання за вчинення кримінального правопорушення за наявності підстав, передбачених Кримінальним кодексом. Це питання врегульоване розділом XII Загальної частини Кримінального кодексу України "Звільнення від покарання та його відбування". Звільнення від покарання може бути надано лише судом та застосовуватись тільки до вже засуджених осіб при цьому не підриваючи принципу невідворотності покарання. Також КК передбачені випадки заміни покарання більш м'якими та пом'якшення покарання, вони не звільняють засудженого від покарання чи його відбування, але поліпшують його правове становище і мають вплив на подальше відбування покарання. Кримінальний кодекс України передбачає такі види звільнення від кримінальної відповідальності: у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК України); за примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України); передачею особи на поруки (ст. 47 КК України); зміною обстановки (ст. 48 КК України); закінченням строків давності (ст. 49 КК України).[1] Звільнення від покарань умовно можна розділити на дві групи: звільнення безумовне і звільнення умовне. Безумовне звільнення не ставить перед особою жодних умов щодо її звільнення. До таких звільнень відносяться: звільнення від покарання на умовах ч.4 ст. 74 і ст. 49 КК, звільнення у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст. 80 КК), заміна невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК), звільнення від покарання за хворобою (ст. 84 КК).[2] Умовні звільнення пов'язані з визначенням законом вимог, які особа має виконати протягом певного строку. Таке звільнення може бути анульоване в разі невиконання особою поставлених вимог. До умовного звільнення від покарання належать: звільнення від відбування покарання з випробуванням (статті 75 - 79 КК), умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК), звільнення від відбування

покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83 КК). [2] Також є особливий вид звільнення у разі прийняття нового закону, покарання може пом'якшуватись відповідно до нього. Кожен із видів звільнення передбачає закріплені на законодавчому рівні ті чи інші юридичні факти, наявність яких створює для суду право чи обов'язок звільнити особу від призначеного покарання.

Розглянувши детальніше політику України в боротьбі з кримінальними правопорушеннями, а саме карну систему можна прийти до висновку, що кримінальне покарання - це застосування санкцій за вчинення правопорушення. Вибір конкретного виду покарання залежить від характеру правопорушення, законодавства та рішення суду. Воно має важливе значення для нормального, безпечного функціонування суспільства в державі, та є засобом запобігання протиправній діяльності і слугує карою за такі дії. Проте кримінальне покарання не завжди вирішує причини правопорушень, адже їх частка стається через соціальну нерівність, відсутність можливостей або психологічні проблеми громадян. Також застосування більш жорстоких покарань впливає не тільки на засуджених, а й на їхні сім'ї, що може призвести до непередбачуваних наслідків. Порівнявши переваги та недоліки такої системи можна зазначити, що важливо постійно вдосконалювати систему покарань аби забезпечити справедливість якомога гуманніше.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III Остання редакція: 30.12.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Поняття звільнення від покарання та його види. Електронна бібліотека онлайн Lib-Net.com. URL: http://lib-net.com/content/11195_Ponyattya_zvlnennya_vid_pokarannya_ta_iogo_vidi.html
3. Кримінальне право України: Навчальний посібник / С.Г. Волкотруб, О.М. Омельчук, В.М. Ярін та ін. – За ред. О.М. Омельчука. – К.: Наукова думка, Прецедент, 2004. – 297 с.

КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Міхненко Софія Олександрівна

студентка

Університет митної справи та фінансів, Україна

Науковий керівник: Батраченко Тетяна Сергіївна

канд.юрид.наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри правоохоронної діяльності

Університет митної справи та фінансів, Україна

Повномасштабне вторгнення військ РФ та, як наслідок, запровадження воєнного стану у нашій державі, безумовно, вплинуло на всі сфери суспільного життя, включаючи й національне судочинство. Зважаючи на положення п.1 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» стосовно недопущення припинення роботи судів у зазначений період [5], змін у роботі судової системи уникнути не вдалося – деякі суди опинилися на окупованій території, деякі були пошкоджені з перших днів війни (зникла комп'ютерна техніка та інші матеріальні цінності), в деяких судах судді та працівники були вимушені евакуюватися. Лише через декілька місяців після початку війни деякі суди змогли відновити свою роботу, але з урахуванням реальної ситуації та щоденного ризику військових дій.

Як свідчать статистичні дані Верховного Суду, за 2022 рік на розгляд надійшло 6202 процесуальних звернень і справ кримінального судочинства та справ про адміністративні правопорушення. З них – касаційні скарги на судові рішення суду першої або апеляційної інстанції у кримінальних провадженнях (справах) становили 4910. Кількість подань, клопотань про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого становить 1055. Кількість заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами становить 51 [1]. Із загального числа надійшовших заяв розглянуто судами 6139 процесуальних звернень кримінального судочинства та справ про адміністративні правопорушення, що свідчить про досить успішний показник – судам при здійсненні судочинства у справах кримінальної юрисдикції в цілому вдавалося забезпечувати в розумні строки справедливий, якісний, належний розгляд більшості кримінальних проваджень.

Однією зі значних спроб підлаштування кримінального процесу під реалії воєнного стану слід вважати прийняття Закону України № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [3]. Зосередимо увагу на деяких важливих новаціях, що приніс у собі згаданий Закон. Перша зміна стосується строків кримінального провадження: з'явилась можливість поновити пропущений строк за клопотанням зацікавленої особи, але не пізніше 60 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану (ч.1 ст.117 КПК) [6].

Наступна зміна стосується нових підстав для зупинення судового провадження. Так, відповідно до нової редакції ч.1 ст. 335 КПК суд вправі зупинити провадження відносно обвинуваченого, який ухиляється від явки, захворів на психічну або іншу тривалу хворобу чи був призваний для проходження військової служби до моменту його розшуку, одужання або звільнення з військової служби [6]. Важливо звернути увагу, що окремою підставою для зупинення судового провадження є факт служби

особи у Збройних Силах України на період дії воєнного стану. Таким же чином як і передача обвинуваченого для обміну як військовополоненого.

Ще одне нововведення було запроваджене у ч.11 ст. 615 КПК – показання свідка, потерпілого, отримані в кримінальному провадженні під час воєнного стану, вважаються доказами в суді тільки в разі фіксації їх у якості відеозапису [6]. Важливим є той факт, що у довоєнний час суд взагалі не мав можливості мотивувати свої рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилаючись на них. Натомість мав можливість обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання, або отриманих у випадку проведення допиту в судовому засіданні у присутності слідчого судді. Однак така зміна положень може внести певні негативні корективи у судовий процес – виходить так, що свідок, показання якого записані на відео може й не являтися до суду, що, у свою чергу, унеможливає проведення стороною захисту перехресного допиту, якщо виникне дана потреба.

Розглянувши основні нововведення, що стосуються саме процесуальних змін кримінального судочинства, звернемо увагу безпосередньо на механізм судочинства, який теж зазнав змін. З березня 2022 року Законом України № 2112-IX унесено зміни до Закону України "Про судоустрій і статус суддів", у якому, серед іншого, зазначається, що за неможливості продовження судом здійснення правосуддя з об'єктивних причин, у тому числі під час воєнного або надзвичайного стану, територіальну підсудність справ, що розглядаються даним судом може бути змінено шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, що не може здійснювати правосуддя, або до іншого визначеного суду [4].

Окремо Радою суддів України та Верховним Судом було прийняту низку рішень та рекомендацій щодо роботи судів у воєнний час. Досить важливими, як на мене, є Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення, прийняті 13 березня 2022 року. Їх істотним положенням є вказівка здійснити вивезення судових справ, насамперед тих, що перебувають у провадженні суддів, або хоча б здійснити вивезення найбільш важливих (резонансних) справ: матеріалів кримінальних проваджень, у яких особа тримається під вартою; проваджень щодо неповнолітніх; проваджень щодо особливо тяжких злочинів; інших справ, розгляд яких може мати істотне значення для прав учасників процесу [7].

Очевидно, що досить значну частину судових матеріалів не вдасться врятувати – якнайменш ті справи, що залишились у судах, що розташовані на окупованих територіях. Це може викликати певні проблеми для подальшого слухання справи. Однак, хоча судове провадження й може бути втрачено, його можна відновити відповідно до процесуального законодавства. Якщо рішення суду ще не було прийнято, особа зможе знову звернутися до суду із позовом.

Отже, провівши аналіз змін у системі кримінального судочинства, спричинених вторгненням російських військ у нашу державу та запровадженням воєнного стану, чітко видно, що судочинство продовжує здійснюватися, адаптувавшись під досить непрості умови. Станом на квітень 2023 року, за даними Голови Ради суддів, в Україні працює 587 судів. 54 суди, що були пошкоджені у різних областях України через дії військ РФ, вже відносили свою роботу [2]. Як підсумок ми можемо з упевненістю сказати, що судова система України наразі є єдиною та цілісною. Судді та працівники судів працюють з відданістю та докладають усіх зусиль, щоб забезпечити українцям доступ до правосуддя навіть в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Аналіз здійснення правосуддя Касаційним кримінальним судом у складі Верховного Суду у 2022 році. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Analiz_zdijsn_pavos_KKS_VS_2022.pdf
2. В Україні працює 587 судів — голова Ради суддів : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/466241-u-zbrojnih-silakh-ukraini-sluzit-54-suddi-golova-radi-suddiv/>
3. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>
4. Закон України «Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо визначення територіальної підсудності судових справ» від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#Text>
5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
7. Розпорядження Голови Верховного Суду «Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення» від 13.03.2022. URL: https://oda.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/rozp_6_VC_13_03_22.pdf

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЛИТВИ

Шульженко Надія Володимирівна

канд.юрид.наук, доцентка,

старша наукова дослідниця відділу дослідження проблем кримінального права

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка

В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, Україна

Дослідження особливостей державної таємниці за законодавством Литви має важливе значення, оскільки функціонування інформації з обмеженим доступом є визначальною умовою для захисту національної безпеки будь-якої держави. Враховуючи те, що охорона державної таємниці є важливою та невід'ємною частиною існування кожної держави світу, для аналізу та подальшого розвитку вітчизняного кримінального законодавства в цій сфері необхідно та корисно використовувати закордонний досвід протидії цьому явищу. Використання цього досвіду є значним кроком уперед в інтегруванні української держави до світової спільноти [1, с. 103].

Розпочнемо із аналізу Конституції Литовської Республіки від 25 жовтня 1992 року (зі змінами від 20.06.2002 р. № IX-959), де закріплено особливості захисту державної таємниці, зокрема у ст. 117 вказується, що у всіх судах розгляд справ є відкритим. Закриті судові засідання можуть проводитися з метою охорони таємниці приватного життя громадянина, членів його сім'ї, запобігання розголошенню державної, професійної чи комерційної таємниці [2].

Зазначимо, що у Литві прийнято і спеціальний закон, який стосується таємниці, так 25 листопада 1999 р. був ухвалений «Закон про державну та службову таємницю» № VIII-1443 (з останніми змінами від 13 червня 2017 року – № XIII-437). У Розділі I вказується, що цей Закон регулює принципи та порядок маркування, засекречування, зберігання, використання та розсекречування інформації, що становить державну та службову таємницю, координації та контролю/нагляду за діями захисту та встановлює мінімальні вимоги до окремих сфер захисту секретної інформації (забезпечення безпеки персоналу, адміністрування секретної інформації, фізична безпека секретної інформації, безпека секретних контрактів, захист секретної інформації комунікацій та інформаційних систем). Також у п. 26 ст. 2 визначається, що державна таємниця – це секретна інформація, втрата чи несанкціоноване розголошення якої може становити загрозу суверенітету, територіальній цілісності та обороноздатності Литовської Республіки, завдати шкоди державним інтересам і становити небезпеку для життя чи здоров'я людей або створити передумови за підвищення небезпеки для життя людей [3].

Перейдемо до дослідження особливостей кримінально-правової охорони державної таємниці у Литві. Так, у Кримінальному кодексі Литви від 26 вересня 2000 р. № VIII-1968 (з останніми змінами від 23 квітня 2015 року – № XII-1649) у ст. 119, 124, 125 та 126 визначено особливості кримінальної відповідальності. Так, у ст. 119 КК Литви визначається поняття «Шпигунство», де вказано: у ч. 1. Особа, яка з метою передачі її іноземній державі чи її організації вилучає, купує чи іншим чином збирає інформацію, що становить державну таємницю Литовської Республіки, або передає цю інформацію іноземній державі, її організації чи їх представник. У статтях 124-126 Кримінального кодексу Литви передбачено кримінальну відповідальність за незаконне заволодіння відомостями, що становлять державну таємницю,

розголошення та втрату державної таємниці. Стаття 124 «Незаконне заволодіння відомостями, що становлять державну таємницю»: особа, яка незаконно придбала або передала відомості, що становлять державну таємницю Литовської Республіки, або незаконно володіє матеріальними об'єктами, зміст або відомості про які становлять державну таємницю Литовської Республіки, за відсутності ознак шпигунства; стаття 125. «Розголошення державної таємниці» у ч. 1 Особа, яка розголошує відомості, що становлять державну таємницю Литовської Республіки, якщо ця інформація була їй довірена або вона отримала до неї доступ через службу, роботу чи під час виконання державних функцій, але за відсутності ознаки шпигунства; стаття 126 «Втрата державної таємниці», у ч. 1. Особа, яка знищує, пошкоджує або втрачає документ, предмет або іншу матеріальну цінність, довірену їй під час служби, роботи або під час виконання державних функцій, зміст або відомості про яку становлять державну таємницю Литовської Республіки [4].

Також у цьому контексті варто вказати, що було прийнято Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Литовської Республіки про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом від 05.06.2003 р. (дата набуття чинності: 07.07.2004 р.), що була ухвалена з метою зміцнити політичне, військове, економічне, юридичне, наукове та технологічне співробітництво та керуючись прагненням забезпечити охорону всієї інформації з обмеженим доступом [5].

Як висновок, можемо зазначити, що законодавство Литви досить чітко регулює питання, що пов'язані із державною таємницею. Досвід Литовської республіки може бути використано при удосконаленні і кримінального законодавства України, тим більше враховуючи двосторонні відносини у сфері інформації з обмеженим доступом.

Список використаних джерел:

1. Д. Усов Захист державної таємниці за кримінальним законодавством інших країн на пострадянському просторі. Публічне право № 3 (11), 2013. С. 103-109.
2. Constitution of the Republic of Lithuania (Approved by the citizens of the Republic of Lithuania in the Referendum on 25 October 1992) (as amended by 20 June 2002, № IX-959) URL: <https://www.refworld.org/pdfid/3ae6b59d8.pdf>
3. Republic of Lithuania Law on state secrets and official secrets 25 November 1999 № VIII-1443 (As last amended on 13 June 2017 – № XIII-437). URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/992192e2f50711e79a1bc86190c2f01a?jfwid=>
4. Republic of Lithuania law On the approval and entry into force on the criminal code 26 September 2000 № VIII-1968 (As last amended on 23 April 2015 – No XII-1649). URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a84fa232877611e5bca4ce385a9b7048?jfwid=q8i88l10w>
5. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Литовської Республіки про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом від 05.06.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440_038#Text

ЛОКАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ФОРМА УЧАСТІ СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Гаєвий Вадим Володимирович

аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Критичний аналіз ґрунтовних наукових напрацювань українських учених, присвячених окресленню сутнісного змісту локальної нормотворчості [див., напр.: 1–3], дозволяє дійти висновку, що серед ключових форм участі суб'єктів громадськості в правовому регулюванні соціальної безпеки наразі слід назвати *форму локально-правового регулювання соціальної безпеки осіб відповідного організаційного рівня, коли правове регулювання соціальної безпеки здійснюється суб'єктом громадянського суспільства*.

Виокремлена форма участі суб'єктів громадянського суспільства в правовому регулюванні соціальної безпеки не обмежується традиційною участю цих суб'єктів у нормотворчому процесі, який здійснює суб'єкт владних повноважень, а стосується створення різних необов'язкових і обов'язкових до виконання правових документів, що прямо чи опосередковано відображають прихильність громадянського суспільства забезпеченню соціальної безпеки. Перш за все слід виокремити *створення необов'язкових до виконання актів суб'єктів громадянського суспільства*. Зазначимо, що суб'єкти громадянського суспільства (зокрема, правозахисні організації, релігійні установи, профспілки та асоціації працівників), часто розробляють документи (наприклад, декларації, хартії, маніфести, рекомендації, збірники кращих практик забезпечення соціальної безпеки тощо), які є офіційними актами цих організацій, та не є актами імперативного характеру (не забезпечуються державним механізмом примусу), хоча й мають непряме юридичне значення, стосуючись питань юридичного характеру та забезпечуються морально-етичними міркуваннями.

Отже, попри те, що ці документи не мають юридичної сили відповідно до норм законодавства держави, сформульовані в локальному (організаційному) порядку акти, як ми вже зазначили, мають значне морально-етичне обґрунтування і вагу, а тому, стандарти і правила, які описуються в цих актах, не лише відображають очікування суспільства щодо забезпечення державою (суспільством) соціальної безпеки, але й покладають тягар застосування цих норм, стандартів і правил на членів організації, а також на всіх, кому близькі цінності цієї організації (або всім, чия репутація залежить від дотримання означених цінностей). В силу цього, подібні акти часто служать нормативними орієнтирами для суб'єктів владних повноважень, можуть впливати на громадську думку (це важливо при використанні інших форм участі суб'єктів громадянського суспільства в правовому регулюванні соціальної безпеки) і державну політику в соціальній сфері. Тому можемо зробити висновок, що створення суб'єктами громадянського суспільства відповідних актів є свідченням активної ролі громадянського суспільства у формуванні соціальних норм, які здатні трансформуватися в норми діючих нормативно-правових актів держави. Відповідна трансформація може мати місце тоді, коли норми, правила і стандарти, описані у

відповідних рекомендаціях суб'єктів громадянського суспільства визнаються необхідними, а також такими, що перевершують існуючі правові положення або ж усувають прогалини в нормативній системі законів і підзаконних актів держави.

Додатково у рамках форми локально-правового регулювання соціальної безпеки осіб відповідного організаційного рівня, коли правове регулювання соціальної безпеки здійснюється суб'єктом громадянського суспільства, створюються *організаційні (локальні) нормативно-правові акти*, що вже виходять поза рамки «м'якого права» й можуть прямо впливати на соціально-правовий режим соціальної безпеки у державі. Так, слід зауважити, що на організаційному рівні суб'єкти громадянського суспільства можуть впливати на соціальну безпеку певного кола осіб шляхом створення та прийняття (затвердження) внутрішніх нормативних правових актів, серед яких, наприклад, статuti підприємств (організацій), правила внутрішнього розпорядку, кодекси корпоративної етики тощо. Отже, відповідні нормативні акти можуть встановлювати стандарти забезпечення соціально-правового добробуту працівників, які перевищують встановлені законом мінімуми соціальної безпеки або ж конкретизують їх. Наприклад, підприємство може прийняти внутрішній акт, що передбачатиме надання комплексних медичних послуг, політику надання оплачуваної відпустки за особливими сімейними обставинами (у зв'язку із народженням дитини, у зв'язку із весіллям тощо) чи на підставі встановленого стану у працівника професійного вигорання тощо. Відповідні акти, як вбачається, можуть показово демонструвати те, як саме локально-правове регулювання може стати каталізатором більш широких соціальних змін, які позначатимуться на загальному правовому регулюванні соціальної безпеки. Вказане пояснюється тим фактом, що суб'єкти громадянського суспільства, встановлюючи високі стандарти забезпечення соціальної безпеки щодо певного кола осіб (наприклад, працівників і членів їх сімей), можуть таким чином створити хвильовий ефект (аналізуючи практику держав, в яким помітне розвинене громадянське суспільство, можемо помітити, що такий «хвильовий ефект» є закономірним [див., напр.: ¹; ²]), заохочуючи інші підприємства (установи, організації) до впровадження аналогічної практики і спонукаючи відповідним чином державу враховувати ці стандарти в рамках правового регулювання соціальної безпеки на загальному рівні.

Також в рамках розглядуваної форми участі суб'єктів громадянського суспільства в правовому регулюванні соціальної безпеки слід виокремити *укладання договорів (контрактів)*. Договори, а щонайперше трудові договори та колективні угоди, є значними інструментами, за допомогою яких суб'єкти громадянського суспільства можуть безпосередньо формувати систему забезпечення соціальної безпеки на локальному рівні (у випадку галузевих, міжгалузевих угод – на галузевому чи міжгалузевому рівні). Важливість такої участі в правовому регулюванні соціальної безпеки важко переоцінити, адже: трудові договори можуть включати конкретні положення про соціальні виплати (медичне страхування, вихідну допомогу тощо); колективні договори (угоди), укладені профспілками, можуть встановлювати загальногалузеві стандарти заробітної плати, умов праці та соціального захисту відповідного кола працівників. Важливо також мати на увазі, що відповідні договірні інструменти є юридично обов'язковими для їх сторін й потенційно можуть впливати на еволюцію нормативно-правового забезпечення соціально-правового режиму

¹ Razavi S. Making the Right to Social Security a Reality for All Workers. *The Indian Journal of Labour Economics*. 2022. Vol. 65. P. 269-294. doi:10.1007/s41027-022-00378-6.

² Tyagi V., Tyagi A.K. Social Security of Employees -An Essential and Challenging Management Task for HR Managers. URL: <https://www.researchgate.net/publication/332464620> (дата звернення: 15.03.2023).

забезпечення соціальної безпеки. Створення таких договорів (угод) передбачає організацію та ведення суб'єктами громадянського суспільства переговорів, в рамках яких вони проявляють спроможність домагатися від роботодавців зобов'язань щодо забезпечення соціальної безпеки працівників (членів їх сімей).

Список використаних джерел:

1. Вареник О.С. Категоріально-понятійний апарат локального правового регулювання охорони праці. *Юридична наука*. 2020. № 6 (108). С. 279-288. doi:10.32844/2222-5374-2020-108-6-1.34.
2. Сіроха Д.І. Значення актів локальної нормотворчості в регулюванні праці. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 3 (28), Т. 1. С. 186-190. doi:10.32837/ruuv.v1i3(28).344.
3. Сіроха Д.І. Локальне регулювання як складова правового регулювання трудових та безпосередньо пов'язаних з ними відносин. *Соціальне право*. 2019. № 2. С. 87-92.

МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Трубіцина Ганна Юріївна

студентка 5 курсу

Університет митної справи та фінансів, Україна

Батраченко Тетяна Сергіївна

канд.юрид.наук, доцент, доцент,

в. о. завідувача кафедри «Правоохоронна діяльність»

Університет митної справи та фінансів, Україна

Серед науковців тривалий час панувала думка про те, що терміни «предмет доказування» та «межі доказування» мають однакове визначення та, відповідно, тотожне значення. У свою чергу, така думка значно стримувала дослідження останнього. Проте, сьогодення позиція правознавців говорить про те, що дані терміни не є однаковими, хоча й мають тісний взаємозв'язок. Не дивлячись на це, трактування даного поняття є досить різноманітним.

Для того, щоб розуміти, що впливає на поняття «межі доказування», не зайвим буде навести один з варіантів визначення предмету доказування, який, як уявляється, є найбільш повним. Тож, предметом доказування є факти, які підлягають доказуванню у судочинстві, тобто це є сукупністю відомостей зовнішнього світу, пізнання яких необхідне в судочинстві [1, с.7]. Слід зазначити, що правильне визначення предмета доказування є надзвичайно важливим, оскільки, звуження області предмету доказування спричиняє неповний розгляд справи в суді; що стосується розширення предмету доказування, то це може спричинити таке собі «засмічення» справи фактами й обставинами, які не мають істотного значення для справи, що розглядається в суді, це призводить до затягування судового розгляду, а також відвернення уваги від дійсно важливих фактів [2, с.96]. Отже, навмисне обмеження предмету доказування спричиняє неповноту розслідування.

Розглянемо деякі позиції стосовно проблем меж доказування:

- існує думка, що термін «межі доказування» включає в себе доказові факти та обставини, які входять до складу предмету доказування. При цьому, предмет являє собою загальне для тих справ, що підлягають такій категорії, у той час, коли межі доказування є одиничним (індивідуальним) явищем для кожної конкретної справи. Наприклад, такої думки дотримувався В. С. Зеленецький, хоча й пізніше змінив свою думку. Він зазначав, що не можна говорити про сукупність доказів в контексті «межі доказування», оскільки доказувати потрібно саме обставини, що входять до предмету доказування, а не сукупність доказів. Проте, так, конкретизація обставин дійсно необхідна, але у даному випадку, напевне, краще вести мову про «предмет доказування» (а саме про його градацію), а не про «межі доказування» [3, с.99];

- наступна точка зору, звісно, не без існування деяких варіацій, але є однією з найпоширеніших. Коли під «межами доказування» деякі також розуміють певний обсяг доказових даних, тобто сукупність доказів, за допомогою яких встановлюються значущі для справи обставини, прийняття обґрунтованих, законних, справедливих рішень;

- окрема думка висвітлює поняття «межі доказування» в рамках закону для збирання, оцінки й перевірки доказу;

- багатогранність меж доказування. Прихильники даної точки зору вважають, що межами доказування є такі межі доказової діяльності, що визначають обсяг обов'язкових доказів та їх джерел, які є обов'язковими для визначення наявності або відсутності обставин, що підлягають установленню; обсяг дослідження таких обставин; повноту та об'єктивність версій, що перевіряються; достатнє обґрунтування висновків [4];

- відображення меж доказування через порівняння. Наприклад: якщо розглядати співвідношення «предмета доказування» з «межами доказування» вісі системи координат, тобто одна вісь – «предмет доказування», друга – «межі доказування»; розгляд предмета та меж доказування як мети та засобу доказування відповідно; «межі доказування» - це відображення обсягу та «глибини» досліджування обстави, які мають значення для справи, а «предмет доказування» - це є те, що має бути встановленим у справі; «межі доказування» є рамками дослідження, що визначають «глибину дослідження», тобто вертикаллю, а предмет – горизонталлю [3, с. 101].

Поняття «межі доказування» складається з сутності самого поняття та відповідно критеріїв, що визначають обсяг, момент досягнення необхідної межі.

У даному випадку мова буде йти про межі діяльності, але не про межі того, що підлягатиме доказуванню. Отже, межами доказування є границі доказової діяльності, які здатні забезпечити необхідний обсяг знань суб'єкта доказування про здійснене правопорушення, що є достатнім для закінчення процесуального доказування [3, с.101].

Що стосується критеріїв, то ними можуть бути висвітлені вище підходи до розуміння поняття «межі доказування», отже це:

- знання про обставини, тобто ступінь їх точності, достовірність, ймовірність цих знань. За основу береться визначення моменту досягнення меж доказування. Важливо, що отримані знання повинні давати можливість зробити однозначні висновки, що у випадку розбіжності набутих знань про обставини є неможливим і тягне за собою недосягнення меж;

- сукупність доказів, що є достатньою для того, щоб зробити висновок про дослідження всіх обставин предмета доказування. Це означає, що, наприклад, одного доказу недостатньо для того, щоб зробити висновок про обставину, яка підлягає доказуванню недостатньо, необхідна сукупність доказів [3, с.202];

- дослідження всіх можливих версій.

Отже, межі доказування – це сукупність, певною мірою індивідуальних критеріїв, що визначають обсяг, момент досягнення границь доказування, при цьому вони (критерії) здатні забезпечити необхідний обсяг знань суб'єкта про здійснене правопорушення, що є достатнім для розгляду кожної конкретної справи. При цьому, варто розуміти, що межі доказування є динамічними, оскільки вони можуть змінюватися неодноразово в процесі досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Бочаров Д. О. Доказування у правозастосовчій діяльності: загальнотеоретичні питання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2006. 21 с.
2. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 632 с.
3. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. 408 с.
4. Грабовська О. Межі предмета доказування в цивільному процесі. *Journal juridic national: teorie și practica*. 2015. №6. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/6/26.pdf> (дата звернення: 26.11.2023).

ОБОВ'ЯЗОК СВІДКА ПРИБУТИ ЗА ВИКЛИКОМ ДО СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА, СЛІДЧОГО СУДДІ ЧИ СУДУ

Олександр Васильович Чепель

ORCID ID: 0009-0006-7341-4599

аспірант

Державний податковий університет, Україна

Підставою для виклику та допиту конкретної особи у якості свідка є те, що їй відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження. Такими обставинами, згідно ч. 1 ст. 91 КПК України є наступні: подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення; обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру [5]. Як бачимо, законодавець сформулював досить широке коло обставин, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження. Зважаючи на їх обсяг свідки можуть і не розуміти, що деякі відомі їм обставини стосуються кримінального провадження, тому не з'явитися на допит, посилаючись на відсутність поінформованості про конкретні обставини, вони також не можуть.

Практика свідчить, що не кожна особа, викликана в якості свідка, набуде надалі його прав та обов'язків у повному обсязі. Статті 66 та 224 КПК України не вимагають, щоб кожна особа, викликана в якості свідка, була в обов'язковому порядку допитана. Слідчий, прокурор, викликаючи особу, не завжди впевнені в її поінформованості про обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і не можуть визначити зміст можливих показань. Матеріали кримінальних проваджень свідчать про те, що в половині випадків на момент виклику слідчий не має даних про те, що особі взагалі відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, тобто слідчий діє, здебільшого, навмання. Тому найчастіше з особою, викликаною в якості свідка, проводиться попередня бесіда. Слідчий аналізує отриману від співрозмовника інформацію з точки зору її відношення до предмета доказування та приймає рішення про необхідність допиту цієї особи в якості свідка. Лише після ухвалення позитивного рішення про

проведення допиту та його початку, відповідно до вимог кримінального процесуального закону, на допитувану особу у повному обсязі покладаються процесуальні обов'язки свідка. Таким чином, спочатку, на момент виклику в якості свідка на особу покладається лише процесуальний обов'язок прибути за викликом. Законодавець створив конструкцію, згідно з якою викликана особа набуває обов'язків свідка не одномоментно, а поетапно: спочатку на неї покладається обов'язок прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду, потім, після з'ясування її дійсної поінформованості про обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, вона або обтяжується іншими обов'язками, передбаченими ч. 2 ст. 66 КПК України, або вибуває із кримінального процесу. Таким чином, доказові правовідносини з особою, викликаною в якості свідка, розвиваються в міру виникнення у неї нових обов'язків.

Із загального тлумачення обов'язку свідка прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду витікає обов'язок свідка прибувши за викликом в зазначений час, дочекатись уваги слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду. На практиці не рідко виникає ситуація, коли свідок, прибувши до правоохоронних органів, годинами очікує проведення з ним слідчої дії. Більшість науковців та практиків схильні пояснювати таке становище «завантаженістю слідчого», та називати відповідну ситуацію безвихідною. Проте, подібні висловлювання є дещо категоричними, такими, що не враховують інтересів пересічних громадян, які залучаються до розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Спосіб розв'язання проблеми існує. Як було запропоновано О.В. Більковою, якщо протягом двох годин свідок не був допитаний, слідчий не має повноважень надалі затримувати його без згоди на те, і повинен перенести допит на інший день. При цьому свідок не позбавляється права отримувати відшкодування витрат, пов'язаних із викликом для дачі показань. Такий підхід до виклику свідка, в першу чергу, дозволить контролювати затрачений особою час на проведення слідчих дій для подальшого визначення сум відшкодування коштів для явки до слідчого [1, с. 60-61]. Відшкодування витрат, незалежно від того, проводився допит чи ні, має гарний потенціал для: врегулювання психологічних конфліктів, що виникли через це; зниження рівня негативу до правоохоронних органів. Підхід, що враховує понесені свідками фінансові втрати, створює в країні атмосферу взаєморозуміння та співробітництва.

Особа викликається на допит шляхом вручення їй повістки про виклик. Після розпису особи про отримання повістки, або здійсненні нею інших дій, які свідчать про факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом, вона набуває процесуального статусу свідка, з першочерговим обов'язком прибути за викликом на допит. У повістці про виклик на допит повинно бути зазначено: прізвище та посада уповноваженої особи, який здійснює виклик на допит; найменування та адреса установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку; ім'я (найменування) особи, яка викликається на допит, та її адреса; найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється виклик на допит; вказано процесуальний статус особи – свідок; час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаної особи; процесуальна дія – допит; наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу, та здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження; передбачені КПК України поважні причини, через які особа може не з'явитися на виклик, та нагадування про обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення; підпис уповноваженої особи,

яка здійснила виклик. Поважними причинами неявки свідка визнаються: затримання, тримання під вартою або відбування покарання; обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення; обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини); відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо; тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад; смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю; несвоєчасне одержання повістки про виклик; інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик [5]. Повідомлення про наявність заздалегідь відомих поважних причин та документ, що засвідчує неявку з поважної причини, повинні бути надані свідком суб'єкту, який здійснив виклик, заздалегідь. Так, перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю має бути підтверджене відповідним офіційним документом, виданим даним закладом, який підтверджує неможливість тимчасово його залишити. Що стосується підтвердження тяжких хвороб, то вітчизняне законодавство не містить їх конкретного переліку. Вважаємо, що тяжкою хворобою є та хвороба, яка створює реальну загрозу для життя чи здоров'я особи. У зв'язку з цим, на нашу думку, офіційний документ від закладу охорони здоров'я повинен містити не лише найменування хвороби, а й вказівку на те, що вона реально загрожує життю чи здоров'ю особи.

Невиконання свідком обов'язку щодо прибуття за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду тягне настання для нього певних негативних наслідків: накладення грошового стягнення, застосування приводу, настання відповідальності, здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження. Неприбуття свідка за викликом створює затримки у досудовому розслідуванні та судовому розгляді.

Аналіз кримінальних проваджень свідчить про те, що з усіх заходів процесуального примусу на практиці максимально широко стосовно свідка використовується накладення грошового стягнення. Примусовий характер грошового стягнення обумовлений його матеріальними наслідками для свідка, щодо якого прийнято рішення про його накладення. Одночасно можна відзначити карально-відновний характер даного заходу, який сприяє виконанню свідком свого обов'язку прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду. Грошове стягнення за неприбуття за викликом на допит накладається на свідка в розмірі від 0,25 до 2 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, в залежності від того, хто здійснює виклик. У випадку неприбуття на виклик: слідчого, прокурора розмір грошового стягнення коливається від 0,25 до 0,5; слідчого судді, суду – від 0,5 до 2. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 р. № 2710-IX прожитковий мінімум для працездатних осіб з 1 січня 2023 року складає 2684 грн. [6]. Отже, грошове стягнення за неприбуття свідка за викликом на допит в 2023 році може складати суму: від 671 грн. до 5368 грн. Вважаємо, що розмір грошового стягнення за неявку за викликом не є достатньою мотивацією, оскільки свідки вважають за краще сплатити штраф замість виконання свого обов'язку. Розмір грошового стягнення, встановлений КПК України, не виконує покладених на нього функцій, внаслідок чого вимагає перегляду у бік суттєвого збільшення.

З метою уникнення затримок у досудовому розслідуванні та судовому розгляді вітчизняне законодавство має, за аналогією з обов'язками інших суб'єктів

кримінального процесу, чітко встановити обов'язок свідка повідомити заздалегідь суб'єктів та органи, які проводять допит, про свою неможливість з'явитися на їхній виклик, надавши підтвердження причин своєї відсутності. Обов'язки свідка мають бути чітко й зрозуміло сформульовані для забезпечення ефективного виконання та дотримання положень кримінального процесуального законодавства. Невизначені, незрозумілі чи приховані обов'язки ускладнюють виконання свідком покладеної на нього в кримінальному процесі ролі, спричиняють (як для свідка зокрема, так і для досудового розслідування та судового розгляду в цілому) настання різних негативних наслідків.

Обов'язки, які не мають чіткого та зрозумілого змісту, неспроможні регулювати поведінку зобов'язаних осіб. Оцінка виконання таких обов'язків є ускладненою як для самих зобов'язаних осіб, так і для правоохоронних органів та посадових осіб, відповідальних за виконання положень кримінального процесуального законодавства. Невизначені обов'язки породжують несправедливість, допускають довільне тлумачення законів. Вони залишають місце для різних інтерпретацій, що може призвести до конфліктів та непорозумінь як серед учасників кримінального процесу, так і в системі правозастосування. Конкретні та чітко сформульовані обов'язки, на нашу думку, сприяють більш справедливій та передбачуваній реалізації положень кримінального процесуального законодавства, підвищують ефективність діяльності уповноважених осіб, пов'язаних із розкриттям, розслідуванням кримінальних правопорушень та розглядом їх у суді. У зв'язку із вищевикладеним вважаємо за необхідне пункт перший частини другої статті 66 КПК України після слів «прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду» доповнити словами «а в разі неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття».

Список використаних джерел:

1. Белькова О. В. (2005). Правовий статус свідка в кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х. 223.
2. Габрелян А. Ю. (2020). Об'єкт правопорушення передбаченого ст. 181-1 КУпАП. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*, 3(13). 27-33.
3. Габрелян А. Ю. (2020). Аналіз сучасного стану ринку інтимних послуг в світі та в Україні. *Траектория науки*, 6(10). 2001-2013.
4. Габрелян А. (2021). Вектор розвитку України: дилема вибору. *Матеріали конференцій МЦНД*. Вилучено з <https://doi.org/10.36074/mcnd-19.02.2021.lawgov.02>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX. Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
7. Чепель О. В., Габрелян А. Ю. (2023). Показання свідка в кримінальному процесі: поняття, зміст, вимоги. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 4. 451-458.
8. Artemenko O, Melnyk O. A., Yarosh A. O., Lytvyn O. V., Gabrelyan A. (2021). Administrative and legal culture of driving a vehicle as a factor in the social consciousness of a road user. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual Unicuritiba*, 3(32). 50-63.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Серемчук Каріна Володимирівна

курсант 2-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович

старший викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Основні напрями діяльності Національної поліції України визначають стратегічні орієнтири, які визначають курс організації та функціонування поліцейських структур. Вони формують основу для створення системи, яка забезпечує безпеку і захист прав і свобод громадян, протидію злочинності та підтримання громадського порядку.

Велику роль у системі правопорядку кожної держави відіграє попередження правопорушень, тобто якісне виконання безпосередньо превентивної функції правоохоронних органів, що в більшості випадків залежить від кваліфікованості та комплексності застосовуваних заходів, насамперед у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.[1]

Дослідження В.В. Майорова вказують на те, що основні напрями діяльності поліції є не лише важливими завданнями, але й моделюють очікувані результати, на досягнення яких спрямована вся робота поліцейських. Ці напрями визначають функціональну структуру служб та підрозділів, визначають систему реалізації завдань та функцій органів поліції в умовах сучасного етапу державотворення.

Відзначаючи важливість основних напрямів, Д.К. Катрич акцентує увагу на служінні суспільству через забезпечення охорони прав і свобод громадян, протидії злочинності та підтримання громадського порядку. Згідно з його висновками, важливо не перевищувати свої повноваження і утримуватися від свавільних дій для повернення довіри населення до поліції. Невід'ємною частиною основних напрямів діяльності поліції є надання поліцейських послуг у різних сферах. Зокрема, це включає забезпечення публічної безпеки та порядку, охорону прав і свобод громадян, протидію злочинності, а також надання допомоги особам у визначених законом межах [2, с. 50].

Проте, слід відзначити, що законодавство поки що не визначає переліку основних напрямів, що стосуються адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, організації служби дільничних офіцерів, дозвільної системи, та діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Необхідно розглянути ці аспекти для забезпечення повноцінної роботи поліції в усіх сферах її компетенції, сприяючи безпеці і добробуту громадян [2, с. 6].

Юрисдикційна діяльність поліції в контексті дозвільної системи визначається як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення відповідності функціонування об'єктів дозвільної системи встановленим нормам і правилам. Цей аспект діяльності поліції включає в себе надання дозволів та контроль за їхнім використанням з метою

забезпечення громадської безпеки та уникнення можливих негативних наслідків [4, с. 20].

Діяльність Національної поліції, спрямована на адміністративно територіальну одиницю, пов'язану з отриманням дозволів для функціонування об'єктів дозвільної системи в Україні, виокремлюється своєю чіткою процедурою. На перший погляд, вона визначає стандартні етапи отримання дозволу, але також розглядається як комплекс організаційно-профілактичних заходів, спрямованих на уникнення негативних наслідків, що можуть виникнути при недотриманні встановлених правил відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи [4, ст54]

Загальний висновок полягає в тому, що основні напрями діяльності поліції визначають необхідні елементи їхнього правового статусу, відображаючи призначення поліції у суспільно-державних відносинах. Чітко визначені завдання є гарантією ефективної боротьби з злочинністю та забезпеченням публічної безпеки та порядку [5, с. 28].

Вирішення цих питань може бути досягнуте через внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію, зокрема щодо вживання термінів «адміністративно-юрисдикційна діяльність» та «дозвільна система» у контексті поліцейських послуг.

Недопустимою вважається відсутність в законодавстві зазначень щодо дільничних офіцерів поліції, і тому вважається доцільним внесення змін до статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» для врегулювання цього питання.

Дозвільна система, в якій поліція виконує свою юрисдикційну діяльність, охоплює процес надання дозволів на відкриття та експлуатацію певних об'єктів. Цей процес включає в себе визначення відповідності суб'єкта вимогам, встановленим для відповідної діяльності, а також врахування технічних можливостей та безпекових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Шевяков Максим Олександрович. Національна поліція України як суб'єкт профілактики адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки. Науковий вісник ДДУВС 2021. С.46.
2. Благодарний А. Методологія дослідження правової регламентації адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів." Підприємництво, господарство і право 2018. С. 147-151.
3. Молчанов Ростислав Юрійович. Адміністративно-юрисдикційна діяльність патрульної поліції у сфері безпеки дорожнього руху. (доктор філософії) 2022. С. 40.
4. Безпалова О. І. Загальна характеристика адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції. Вісник Пенітенціарної асоціації України, 2020 139-147.
5. Котова Д.М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України. Національний авіаційний університет, 2020.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ІТ

Денисюк М.С.

здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Науковий керівник: Філінович В.В.

канд.юрид.наук, доцент
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет здебільшого пов'язані з тим, що інформація може бути опублікована там дуже швидко, без обов'язкового дозволу на такі дії, а також із доступністю електронних ресурсів необмеженому колу осіб. В умовах відкритості інформація та об'єкти інтелектуальної власності можуть бути розміщені в Інтернеті без згоди правовласника і навіть без його відома, що потенційно порушує його особисті немайнові та майнові права.

Отже, питання охорони прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі є актуальним і надзвичайно дискусійним, адже в нашій країні відсутній належний механізм захисту прав на результат інтелектуальної діяльності у глобальній мережі [1, с. 26].

Захист включає в себе дії компетентних органів, уповноважених державою для визнання, відновлення прав та вирішення правових питань, що стосуються інтелектуальної власності. Під формами захисту прав інтелектуальної власності розуміють сукупність організаційних заходів, спрямованих на охорону прав та законних інтересів авторів, виконавців, виробників фонограм, відеоматеріалів, мовників, винахідників та інших питань, що стосуються прав інтелектуальної власності.

І. Верба визначає різні форми захисту прав інтелектуальної власності, зокрема неюрисдикційну, яка передбачає самостійні дії суб'єктів щодо захисту їх виключних прав без звернення до державних чи інших компетентних органів. Це може охоплювати повідомлення порушникам про існування виключних прав та пропозиції вирішення спору шляхом переговорів. Юрисдикційна форма захисту включає в себе діяльність державних органів, уповноважених захищати порушені або оскаржені права. Звернутися за захистом може особа, чиї права були неправомірно порушені, до таких спеціально уповноважених державних органів, як суд, Антимонопольний комітет та інші [2, с. 31].

Ефективним засобом запобігання судовому розгляду є проведення переговорів, під час яких сторонам вдається урегулювати значну частину конфліктів. У випадку, якщо переговори не призводять до позитивного результату, можна використати арбітраж (третейський суд) або медіацію (відновне правосуддя) [3, с. 249].

Судовий процес вважається крайнім засобом вирішення спорів, оскільки він часто є трудомістким і витратним. Рішення суду може також мати серйозні наслідки для того, хто визнаний винним. Це призводить до того, що більшість конкурентів уникають ризику судових рішень, які можуть призупинити бізнес, і намагаються уникнути порушень чинного законодавства. Однак усі національні системи захисту

інтелектуальної власності повинні підтримуватися правоохоронною інфраструктурою, щоб забезпечити розгляд як цивільних, так і кримінальних порушень із необхідною кількістю суддів з відповідною підготовкою та досвідом. Так, у Великобританії та Німеччині існують спеціалізовані патентні суди, які дозволяють сконцентрувати досвід судового розгляду патентів та зменшити кількість суперечок [4, с. 43].

У 2017 році в Україні відповідно до Закону «Про судоустрій і статус суддів» був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності (ІР-суд) для розгляду справ, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності. 13 лютого 2020 року здійснено державну реєстрацію цієї юридичної особи, однак конкретні терміни початку роботи суду не визначені. Важливість саме судового захисту прав інтелектуальної власності, у поєднанні зі створенням спеціалізованих судів є незаперечною, адже сфера права інтелектуальної власності є доволі специфічною та обширною, і відповідно вимагає від суддів, які розглядають справу, значних та глибоких знань як національного, так і міжнародного законодавства [5, с. 493].

Натепер спори, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, розглядаються загальними та господарськими судами. Якщо принаймні одна зі сторін спору є фізичною особою, цей спір підлягає розгляду судом загальної юрисдикції. Як правило, конкретна цивільна справа розглядається за місцем проживання відповідача. У разі порушення прав потерпілий подає позов - заяву до суду про здійснення судової влади для захисту особистих чи майнових прав. Форма захисту (заборона заходів, компенсація тощо), розмір шкоди та докази обґрунтованості вимог зазначаються у позовній заяві.

Можна погодитися з думкою Р. Денисової, що законодавство України передбачає недостатню відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, обмежуючись максимальним строком ув'язнення до 6 років. Порівняно з цим, за крадіжку на суму 5000 гривень передбачено позбавлення волі на строк до 8 років. При цьому завдані правовласнику збитки внаслідок порушення прав інтелектуальної власності можуть бути значно вищими, навіть у десятки або сотні разів [6, с. 109].

Варто зазначити, що національне законодавство не визначає особливостей регулювання та захисту авторських прав в Інтернеті, факт яких є підставою для поширення положень статті 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [7] щодо встановлення дій, які визнаються такими, що порушують авторське право та суміжні права. Особливості доказування порушення прав у «віртуальній мережі» в Україні законодавчо не визначені, а нові механізми захисту прав інтелектуальної власності, адаптовані до особливостей відносин у сфері їх функціонування, не запроваджені.

Таким чином, Україна наразі стикається з певними труднощами у сфері захисту прав інтелектуальної власності, пов'язаними з неповнотою правового регулювання, відсутністю функціонування спеціалізованого суду, складнощами у доведенні фактів порушення прав інтелектуальної власності та ін. Тому внесення змін до законодавства та вдосконалення механізму судового захисту сприятиме формуванню належного рівня охорони прав інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Гришко І.Ю., Уткіна М.С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 4(33). С. 26-30. DOI <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i4.618>
2. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: НТУУ «КПІ», 2013. 262 с.

3. Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах: матеріали наук.-практ. конф. (17 трав. 2016 р., м. Київ) / упоряд. Дорогих С.О. Київ: НДІП НАПрН України, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСПНТУУ «КПІ», 2016. 227 с.
4. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / за ред. Ю.М. Капіци: кол. авторів: Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, В.П. Воробйов та ін. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2006. 280 с.
5. Сушко С.В. Важливість початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності, як складової частини механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності в умовах повоєнного відновлення України. *Управління проєктами. Перспективи розвитку проєктного та нейроменеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, трансфер технологій*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (23-24 берез. 2023 р., Київ – Дніпро). Дніпро: Юрсервіс, 2023. С. 492-495.
6. Денисова Р.О. Реалізація авторських прав в Інтернеті. Проблеми законності: акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій; Харків: Нац. юрид. акад. України, 2010. Вип. 110. С. 106-113.
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 груд. 2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 02.12.2023).

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕМЕНТАРНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Жайворонок Анна Юріївна

студентка 3 курсу

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Прохазка Г. А.

канд. юрид. наук, асистент

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

На початку ХХІ століття відбулися значні трансформації. Стали поширені порушення основних прав людини під час як міжнародних, так і внутрішньодержавних конфліктів. Критичного рівня почали досягати масові та систематичні злочини, такі як вбивства, зґвалтування, масові знищення, тортури та політичні, релігійні або расові переслідування. Такі проблеми можуть виходити за межі національних систем і потребувати засудження з боку міжнародної спільноти. Саме межі юрисдикції Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) щодо злочинів проти людяності становлять актуальність теми, тому що вони досі не повністю вивчені, і не існує повного розуміння процесів її поширення. Міжнародний кримінальний суд призначений для забезпечення верховенства права на міжнародному рівні та вирішення цих питань.

Дослідження особливостей комплементарної юрисдикції МКС можна виявити у працях таких вчених, як М.М. Антонович, В.С. Семенов, В.П. Пилипенко, Н.А. Зелінська, Ю.В. Аносова, А.І. Попова, А.С. Славко, Ю.В. Щур, А.Г. Кибальник та багато інших.

Павленко І.В. та Огієвич С.М. зауважили, що концепція створення МКС еволюціонувала та набувала більш реальних рис протягом тривалого проміжку часу. В основі цього циклу лежало прагнення людства встановити справедливий світовий порядок, що неможливий без відповідного покарання серйозних злочинів, що порушують основи людської цивілізації [1, с. 208].

Погосян А.А. зазначив, що під час 50-ї сесії, у 1995 році, Генеральної Асамблеї ООН було ухвалено рішення організувати Міжнародну дипломатичну конференцію, яка відбулася у місті Рим з 15 червня по 17 липня 1998 року. Ця конференція призвела до заснування МКС та прийняття Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Місцезнаходження суду визначено у місті Гаага. МСК заснували у 2002 році [2, с. 200].

Суд складається з 18 суддів, кожен із них представляє країну-члена і обирається державами-членами. Вимагається, щоб члени суду докладали зусиль до створення рівності за гендерною ознакою в судовій системі, а склад судової системи має включати представників кожного з п'яти регіонів ООН [3].

Кузьміна О.Р. аналізуючи компетенцію Міжнародного кримінального суду, відзначила, що вона обмежується лише злочинами, що сталися після набуття чинності Римського статуту. Міжнародний кримінальний суд володіє компетенцією у відношенні злочинів, що вчинені на території держави-учасниці Римського статуту, або на борту морських чи повітряних суден, зареєстрованих у таких державах. Також включено владу суду щодо злочинів, за якими звинувачують громадян держав-учасниць Римського статуту [4].

Аносова Ю.В. виділяє персональну, територіальну та темпоральну юрисдикцію МКС. Аналізуючи юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, автор акцентує увагу на чіткому визначенні юрисдикції у спеціальному Статуті Міжнародного кримінального суду та теоретичній необмеженій територіальній юрисдикції Міжнародного кримінального суду при застосуванні принципу позитивних особистих відносин або при передачі ситуації на розгляд Ради Безпеки ООН. У контексті дослідження юрисдикції *ratione temporis* автор вказує на те, що юрисдикція Міжнародного кримінального суду є перспективною і залежить від дати набуття чинності Римського статуту для держав-учасниць, а юрисдикція Спеціального суду є ретроспективною і обмежена часовими рамками, встановленими цим статутом [5, с. 3].

Суд володіє компетенцією стосовно чотирьох категорій злочинів відповідно до міжнародного права. Ці категорії включають геноцид; воєнні злочини або серйозні порушення законів війни; злочини проти; а також злочин агресії, який включає в себе застосування або загрозу застосування збройної сили державою проти територіальної цілісності, суверенітету або політичної незалежності іншої держави, а також порушення Статуту ООН [3].

В сфері виконання завдань Міжнародного кримінального суду існують труднощі у притягненні до відповідальності осіб, що мають високі посади в національних державних структурах. Однак, якщо це питання буде вирішено, можна досягти підвищення ефективності діяльності МКС.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що Міжнародний кримінальний суд становить перший сталий міжнародний орган кримінальної юстиції, який був утворений на основі договору між державами з метою уникнення безкарності для осіб, які вчинили серйозні злочини, що порушують зацікавленість всього міжнародного співтовариства. Злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС, представляють загрозу для світового миру та безпеки. Значним досягненням є те, що в його компетенцію включені також злочини проти людяності, а норми його є справедливими та демократичними. МКС постійно розвивається і в певній мірі впливає на закономірності в розвитку механізмів розслідування міжнародних злочинів та захисту прав людини на міжнародному та національному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Павленко І.В., Огієвич С.М. Особливості юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо злочинів проти людяності: теоретико-правовий аспект. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Том 31 (70) Ч. 3 № 2. Київ, 2020. С. 207 – 212.
2. Погосян А.А. Юрисдикція міжнародного кримінального суду. Національний Університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2010. С. 200-202.
3. Центр МГП-ПП. Міжнародний кримінальний суд: що це і яка його юрисдикція? Харків, 20.11.2022. URL: <https://ihlaw.org/mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud/>
4. Кузьміна О. Р. Міжнародний кримінальний суд: чому створений та як функціонує? Одеса: Фенікс, 2010. С. 194-195.
5. Аносова Ю. В. Юрисдикція міжнародних судових органів щодо злочину геноциду : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.11. Київ, 2018. 270с.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТАБОРІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Мальченко Анастасія Леонідівна

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Запорізький національний університет, Україна

Науковий керівник: Єна Ірина Вікторівна

канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри
кримінального права та правоохоронної діяльності
Запорізький національний університет, Україна

Початок повномасштабної агресії росії проти України зумовив пенітенціарну систему зосередитись на перегляді питання щодо врегулювання тримання військовополонених відповідно до норм міжнародного права з моменту введення воєнного стану та вжитті заходів, щодо визначення та перепрофілювання установи виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби під табори для тримання військовополонених, задля встановлення відповідного впорядкування умов щодо тримання військовополонених. Оскільки нинішні реалії вимагають пристосування до умов сьогодення, що простежується у трансформуванні кримінально-виконавчих органів, зокрема стосовно змін в особливості виконання покладених завдань щодо здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Метою дослідження є виділення особливостей функціонування таборів для військовополонених, аналіз специфічних властивостей у цих установах та проблемних питань дотримання окремих аспектів їх тримання на підставі аналізу чинних норм як національних, так й міжнародних нормативно-правових актів.

Проблематика кримінально виконавчого регулювання тримання військовополонених в спеціально утворених таборах є терміновою, проте не цілком дослідженою. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, сприяло дедалі більшій актуалізації визначеного питання. А тому являє собою підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Регулювання питання тримання військовополонених в спеціально утворених таборах здійснюється як національним законодавством: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» від 05.04.2022 № 413 (далі – Постанова КМ від 05.04.2022 № 413); Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 257 «Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими» [4], Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затверджена Наказом Міністерства оборони України від 23.03.2017 № 164 (зі змінами) [5], так і міжнародно-правовими актами, серед яких: Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 (далі - Женевська конвенція).

На кримінально-виконавчі органи покладається завдання перепрофілювання специфіки діяльності деяких установ з метою забезпечення організації розміщення, тримання та охорони військовополонених.

Так, згідно з Постановою КМ від 05.04.2022 № 413, Міністерство юстиції України повинно визначити та перепрофілювати установи виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби під табори для тримання військовополонених,

утворити ділянки для тримання військовополонених в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, а також організувати розміщення, тримання, охорону та медичне забезпечення військовополонених у зазначених таборах та ділянках [2].

Щодо трактування поняття «табір для тримання військовополонених» – це установа, що утворюється Мін'юстом для розміщення та тримання військовополонених у період дії на території України воєнного стану, який охоплює воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Досліджуючи особливості режиму тримання військовополонених у таборах, передусім слід підкреслити, що першочерговим його завданням є забезпечення ізоляції військовополонених від місцевого населення та виключення можливості їх втечі. Передбачається функціонування спеціальних підрозділів у таборі, на кожного з яких покладається виконання своєї функції. Зокрема, на підрозділи охорони таборів - охорона військовополонених, а на підрозділи нагляду таборів - підтримання порядку серед військовополонених та забезпечення режиму тримання. В свою чергу, персонал таборів відповідальний за організацію охорони та забезпечення режиму тримання [2].

Слід зазначити, що ст. 39 Женевської конвенції передбачає, що кожний табір військовополонених безпосередньо підпорядковується відповідальному офіцеру, який входить до складу регулярних збройних сил держави, що тримає в полоні. Він забезпечує доведення положень зазначеної Конвенції до відома всього персоналу та охорони табору й відповідає, під керівництвом свого уряду, за її застосування [3].

Проаналізувавши чинне національне законодавство, зауважимо, що Державна кримінально-виконавча служба України до складу регулярних збройних сил не входить, якщо порівнювати із Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України, до обов'язків якої й належить організація розміщення, тримання, охорони, а також медичного забезпечення військовополонених у відповідних таборах.

Відповідно до пункту 9 Постанови КМ від 05.04.2022 № 413 у таборах виділяються дві ізольовані зони: житлова - для розміщення військовополонених, виробнича - обладнана спеціальними об'єктами, на яких вони працюють, а також ізольовані структурні ділянки: для карантину та діагностики, проведення індивідуальної роботи та адаптації, посиленого контролю та відправки. Військовополонені, що прибули до табору, спочатку тримаються в ділянці карантину та діагностики, після чого розподіляються спочатку між ділянками індивідуальної роботи та адаптації, а потім - між відділеннями.

Якщо торкнутися питання організації праці, то Порядок тримання військовополонених, який затверджено постановою КМ № 413 від 5 квітня 2022 р., передбачає, що загальними засадами створення та функціонування таборів затверджено залучення військовополонених до виконання робіт при цьому здійснюючи контроль за дотриманням техніки безпеки на виробництві та забезпечивши витратними матеріалами, спецодягом і знаряддями праці [2].

В свою чергу, дослідивши окремі положення, передбачені статтями 49, 50 Женевської конвенції, можна зробити наступні висновки: праця військовополонених може бути спрямована як інструмент для відновлення втрат держави, за умови, якщо види (класи) такої не суперечать із законодавством. Так, ст. 50 зазначеної Конвенції закріплено право примушувати виконувати наступні види робіт, а саме такі, які включено до класу сільського господарства; галузей промисловості; транспорту, навантаження розвантаження; торговельного підприємництва; прикладного мистецтва; побутового обслуговування; комунальних послуг та ін. [3].

Крім того засуджені військовополонені тримаються окремо один від одного. Для них створюються всі необхідні умови аби забезпечити їх життєдіяльність. Зокрема, обладнуються приміщення для їх розміщення, їдальня, пральня, медична частина, приміщення для карантину та діагностики тощо. Попри те, проводяться регулярні особисті обшуки військовополонених та огляди їх речей, з дотриманням умов та методів їх проведення, що унеможливають образу честі та приниження гідності останніх. До того ж із військовополоненими завжди поводяться гуманно, не допускаючи стосовно них насильства, репресалій, жорстокого поводження і тортур, залякування та цікавості публіки, засудження та застосування покарання без попереднього судового рішення, винесеного судом, який створено належним чином.

На табори для тримання військовополонених також покладається виконання функцій виправних колоній щодо військовополонених, засуджених до позбавлення волі на певний строк або до довічного позбавлення волі, що поширюється на період воєнного стану в Україні та протягом двох років після його припинення або ж скасування [2].

Отже, за підсумками дослідження особливостей функціонування тримання військовополонених в спеціально утворених таборах та дотримання окремих аспектів їх тримання, у зв'язку з періодом дії на території України воєнного стану, доходим висновку, що досліджуване питання ще залишається актуальним та потребує подальшого аналізу та вдосконалення. Варто також відмітити, що кримінально-виконавче законодавство на національному рівні дещо розкриває спектр прав військовополонених, таким чином підсилюючи значимість людини та її гідності в цілому. Також потрібно зазначити щодо потреби у врегулюванні питання праці, яка може бути направлена на відновлення державних втрат. Зокрема, необхідно проаналізувати зазначене питання, взявши за основу вимоги Женевської конвенції та закріпити на законодавчому рівні, дотримуючись при цьому норм міжнародного гуманітарного права.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
2. Про затвердження Порядку тримання військовополонених. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2022 №413 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>
3. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
4. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 257 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України. Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 № 164 (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

ПОНЯТТЯ ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО МЕТА

Кузьменко Олександр Сергійович

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Савенко Дмитро Сергійович

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

доктор філософії в галузі права
капітан поліції
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Покарання - це захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Мета покарання - це досягнення справедливості, відновлення порушеного правопорядку та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень.

Справедливість полягає в тому, що кожна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, повинна понести за нього відповідальність. Відновлення порушеного правопорядку означає, що суспільство має захищатися від правопорушників і забезпечувати безпеку громадян. Запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень означає, що покарання має бути таким, щоб унеможливити чи хоча б ускладнити рецидив кримінальних правопорушень [1].

Покарання в Україні є різноманітним і може бути:

- Основним - позбавлення волі, обмеження волі, арешт, штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, конфіскація майна.

- Додатковим - позбавлення військового або спеціального звання, позбавлення права керувати транспортними засобами, а також інші покарання, передбачені законом.

Вибір виду покарання залежить від тяжкості кримінального правопорушення, ступеня вини особи, її особи та інших обставин, передбачених законом.

Покарання має бути справедливим, ефективним і несуттєво обтяжувати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення. Воно не повинно бути жорстоким, нелюдським або таким, що принижує гідність людини

Справедливість як мета покарання означає, що кожна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, повинна понести за нього відповідальність. Це означає, що покарання має бути співрозмірним тяжкості кримінального правопорушення. Наприклад, за тяжке кримінальне правопорушення, таке як умисне вбивство, повинно бути призначено більш суворе покарання, ніж за проступок, такий як крадіжка(ч1.ст185).

Відновлення порушеного правопорядку означає, що суспільство має захищатися від правопорушників і забезпечувати безпеку громадян. Це означає, що покарання

має бути таким, щоб унеможливити чи хоча б ускладнити рецидив кримінальних правопорушень. Наприклад, якщо особа вчинила кримінальне правопорушення, перебуваючи в стані сп'яніння, суд може призначити їй покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами. Це покарання має на меті захистити суспільство від ризику того, що особа знову вчинить кримінальне правопорушення, пов'язаний з керуванням транспортним засобом [2].

Запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень означає, що покарання має бути таким, щоби унеможливити чи хоча б ускладнити рецидив кримінальних правопорушень. Це означає, що покарання має бути спрямоване на виправлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, і на її ресоціалізацію. Наприклад, суд може призначити особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, покарання у виді виправних робіт. Це покарання має на меті допомогти особі набутти нових навичок та знань, які допоможуть їй стати законослухняним громадянином.

Вибір виду покарання залежить від тяжкості кримінального правопорушення, ступеня вини особи, та інших обставин, передбачених законом. Наприклад, за особливо тяжке кримінальне правопорушення, таке як умисне вбивство, суд, як правило, призначає покарання у виді позбавлення волі на строк від 10 до 15 років або довічним позбавленням волі. Однак, якщо особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, є неповнолітньою, суд може призначити їй більш м'яке покарання, наприклад, позбавлення волі на строк до 15 років.

Справедливість покарання означає, що воно має бути співрозмірним тяжкості кримінального правопорушення. Це означає, що покарання має бути таким, щоб особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, відчула його справедливість і усвідомила свою провину.

Ефективність покарання означає, що воно має досягти своєї мети. Це означає, що покарання має бути таким, щоби унеможливити чи хоча б ускладнити рецидив кримінальних правопорушень.

Несуттєве обтяження особи покаранням означає, що покарання не повинно завдавати особі надмірних страждань. Це означає, що покарання має бути таким, щоби воно не перешкоджало особі вести повноцінне життя після відбування покарання.

Заборона жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність людини, покарань означає, що покарання не повинно завдавати особі фізичних або моральних страждань, які не є необхідними для досягнення мети покарання. Це означає, що покарання не повинно бути таким, щоби воно принижувало гідність людини [3, с.18-24].

Покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Мета покарання - це досягнення справедливості, відновлення порушеного правопорядку та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Козаченко О. В., Кобзар О. В. Покарання в кримінальному праві України: сучасний стан та перспективи розвитку: Монографія. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2022.
2. Кобзар О. В., Шинкарук В. В. Покарання в кримінальному праві України: проблеми теорії та практики: Монографія. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2023.
3. Козаченко О. В. Сучасні тенденції розвитку покарання в кримінальному праві України // Вісник Національного університету "Одеська юридична академія". - 2022. - № 3 (120). - С. 18-24.

ПОТЕРПІЛИЙ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВООПОРУШЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Гордіченко Данило Віталійович
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна
Старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Доктор філософії в галузі права
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Реформування сучасного українського кримінального процесу відбувається на основі розширення сфери застосування принципу змагальності, самообмеження держави на користь особистості, підвищення процесуальної активності учасників судочинства.

Прагнучи позбавитися від розшукових елементів, законодавець включає кримінальний процес досягнення мирового правосуддя, спрямованих на захист основних права і свободи індивіда. Відмова від цінностей попереднього століття видозмінює систему кримінальної юстиції. Вона перетворюється на соціальний інститут, що сприяє розвитку індивідуальної справедливості. Цей процес неможливий без залучення до кримінально-процесуальної орбіти осіб, які безпосередньо постраждали від кримінального правопорушення.

Нове кримінально-процесуальне законодавство значно розширило можливості участі потерпілих у кримінальному процесі, надавши їм більший проти попереднім КПК обсяг прав. Однак думка потерпілого враховується не на кожному етапі кримінальної справи, що дозволяє говорити про відсутність.

Стаття 191 КПК України закріплює, що при проведенні допиту, очної ставки, упізнання та перевірки показань за участю неповнолітнього потерпілого, який не досяг віку шістнадцяти років або цього віку, але страждає психічним розладом або відстає у психічному розвитку, участь педагога чи психолога обов'язково [4].

При провадженні зазначених слідчих дій за участю неповнолітнього, який досяг віку шістнадцяти років, педагог чи психолог запрошується на розсуд слідчого. При провадженні зазначених слідчих дій має право бути присутнім законний представник неповнолітнього потерпілого чи свідка [1]. Відповідно до частини 3 статті 191 КПК України слідчий має право не допустити до участі в допиті неповнолітнього потерпілого його законного представника та (або) представника, якщо це суперечить інтересам неповнолітнього потерпілого [2]. У цьому випадку слідчий має забезпечити участь у допиті іншого законного представника неповнолітнього потерпілого. КПК України зобов'язує слідчого при розслідуванні кримінальних справ про протиправні дії проти статевої недоторканності забезпечити участь психолога під час проведення допиту, очної ставки, упізнання та перевірки свідчень за участю неповнолітнього потерпілого, який не досяг віку шістнадцяти років або досяг цього віку, але страждає на психічний розлад або відстає в психічному розвитку [4].

Регламентовано у законі та обов'язок застосування слідчим відеозапису або кінозйомки в ході допиту, очної ставки, пізнання, перевірки показань на місці за

участю неповнолітнього потерпілого, за винятком випадків, якщо неповнолітній потерпілий чи його законний представник проти цього заперечує.

Матеріали відео або кінозйомки зберігаються при кримінальній справі. Зазначене дозволяє зазначити, що на стадії попереднього слідства законодавець особливо охороняє групу неповнолітніх потерпілих, які не досягли віку 16 років.

У статті 280 КПК України закріплений порядок та умови провадження допиту неповнолітнього потерпілого на стадії судового розгляду. Відповідно до цієї норми закону [1].

Допит потерпілих у віці до чотирнадцяти років, а на розсуд суду та у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, бере участь педагог. Допит неповнолітніх потерпілих, які мають фізичні чи психічні недоліки, проводиться у всіх випадках у присутності педагога. При цьому до початку допиту неповнолітнього головуючий роз'яснює педагогові його права. Кримінально-процесуальний закон України дозволяє педагогу з дозволу головуючого ставити питання неповнолітньому потерпілому. Допит потерпілого, який не досяг чотирнадцяти років, проводиться з обов'язковою участю його законного представника.

При необхідності для участі у допиті неповнолітніх потерпілих віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років на розсуд суду викликаються їхні законні представники, які можуть з дозволу головуючого ставити запитання допитуваному [3].

Перед допитом потерпілих, які не досягли віку шістнадцяти років, головуючий роз'яснює їм значення для кримінальної справи повних та правдивих свідчень. Про відповідальність за відмову від надання свідчень і за дачу свідомо неправдивих показань ці особи не попереджаються, і передплата у них не береться.

Список використаних джерел:

1. Гарник М. Проблеми захисту прав потерпілих від злочинів // Вісник прокуратури. 2002. № 3 С. 3.
2. Дідоренко Е. Деякі проблеми теорії от практики кримінального процесу // Вісник академії правових наук України. 2003. № 2-3. С. 711.
3. Півненко В. Встановлення презумпції правоти та пріоритетності прав потерпілого // Прокуратура. Людина. Держава. 2004. № 1. С. 68.
4. Сіренко, Оксана Володимирівна. "Проблеми процесуального статусу потерпілого в кримінальному провадженні." ОВ Сіренко, ОО Мазурець. Юридичний бюлетень (2021): 204-211.

ПРАВОВА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Книгіна Поліна Віталіївна

Студентка факультету слідчої та детективної діяльності

2 курс 2 група

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна

Колісникова Ганна В'ячеславівна

Кандидатка юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правової політики,
права інтелектуальної власності та інновацій

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна

У зв'язку з різноманітністю технічних і організаційних рішень, реалізованих в платіжних системах електронними грошима, наполегливістю процесу редукції одних систем і тестування інших, впровадженням останніх досягнень науки і техніки, класифікація видів електронних грошей ускладнилася.

Існує дві основні групи електронних грошей: карткові та мережеві. Карткові гроші засновані на використанні так званих смарт-карт, тобто багатоцільових пластикових карток з вбудованим чіпом (мікропроцесором). Валютний файл записується на чіп, який еквівалентний сумі, попередньо перерахований емітенту картки. Карткові гроші менш зручні, ніж мережеві, тому що потребують спеціального обладнання (кардрідер) [5].

Друга група електронних грошей включає мережеві гроші (також відомі як програмні гроші). Мережеві гроші випускаються у вигляді грошових файлів, які надсилаються організаторами платежів, коли вони отримують традиційні гроші. Він зберігається в пам'яті на жорсткому диску вашого комп'ютера або іншому знімному носії та передається під час здійснення платежу через електронні канали зв'язку, такі як Інтернет. Використовується для оплати товарів і послуг в інтернет-магазинах. Ви також можете обміняти їх на традиційні гроші. Цей тип електронних грошей за своєю природою схожий на безготівкові банківські гроші. Операції з електронними грошима здійснюються за допомогою електронних платіжних систем (СЕП), тобто платіжних систем, призначених для здійснення платіжних операцій через Інтернет.

Також окремі програми та пристрої, що дозволяють здійснювати операції з електронними грошима (особливо рахунками на інтернет-порталах), називаються електронними гаманцями [6]. Найвідомішими електронними платіжними системами світу є WebMoney, Яндекс, Гроші, RBK Money, E Gold, PayPal. Найпопулярнішим у світі способом оплати в Інтернеті є PayPal. Нині ним користуються понад 230 мільйонів людей у 190 країнах світу. В одному з документів, опублікованих Європейською комісією в лютому 2006 року, «Оцінка Директиви про електронні гроші», європейські електронні грошові продукти класифікуються на електронні гроші на основі карток і електронні гроші на сервері (гроші). Правовий статус електронних грошей та операцій з використанням електронних грошей визначається Постановою НБУ № 481 [1], Законом України «Про електронну комерцію» [2] та «Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів України».

Серед основних положень, що стосуються електронних грошей, можна відзначити наступне:

1. Електронні гроші можуть випускатися лише банками та номіновані лише в гривні. Відповідальність за повернення несе банк, який випустив електронні гроші.

2. Користувачами електронних грошей можуть бути корпорації або приватні особи. Суб'єкти підприємницької діяльності мають право використовувати електронні гроші для оплати товарів, робіт і послуг. Фізичні особи мають право використовувати електронні гроші для оплати товарів, робіт, послуг та для переказу електронних грошей іншим користувачам (фізичним особам).

3. Користувачі та суб'єкти мають право отримувати електронні гроші, пред'являти та повертати електронні гроші лише в обмін на безготівкові кошти.

4. Банк має право випускати електронні гроші на суму, що не перевищує суму отриманих коштів.

5. Сума електронних грошей на непerezавантажуваних електронних пристроях не повинна перевищувати 4000 гривень, а сума електронних грошей на поповнюваних електронних пристроях не повинна перевищувати 14000 гривень.

6. Порядок здійснення операцій з електронними грошима та гранична сума електронних грошей на електронних пристроях, які знаходяться у вільному доступі користувача, визначаються нормативно-правовими актами Національного банку України.

Розглянуті правові норми є найбільш важливими для електронних грошей в Україні, оскільки незавершеність цих правових норм є одним із головних факторів, що стримує розвиток і поширення електронних грошей і перешкоджає широкомасштабному використанню електронних грошей підприємствами. Зараз в Україні право випускати власні електронні гроші мають лише два банки: Ощадбанк (платіжна система GlobalMoney) і Sense Bank. На сьогодні основним документом «Положення про гроші та грошові перекази в Україні» залишається «Закон про платіжні системи», норми якого безпосередньо регулюють функціонування електронних грошей [1].

Згідно зі статтею 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» кошти в Україні існують у готівковій формі (у вигляді банкнот) або в безготівковій формі (рахунки в банках) [1]. Установи-учасники платіжної системи можуть відкривати рахунки членам та учасникам платіжної системи згідно з правилами, погодженими з Національним банком України. Це положення зафіксовано у статті 7 зазначеного закону [1].

В Україні відносини, пов'язані з електронними грошима, регулюються загальним і спеціальним законодавством. № 435-IV ЦК України від 16.01.2003 р. [10]. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» № 2346-III від 05.04.2001 р. [1]. Відповідно до Постанови Правління Національного банку України від 30.04.2010 р. № 223 «Про здійснення операцій з використанням спеціальних платіжних засобів» [9]. Постановою Правління Національного банку України від 4 листопада 2010 року № 481 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України щодо регулювання емісії та розповсюдження електронних грошей» затверджено положення щодо електронних грошей [2]. Що стосується спеціальних нормативно-правових актів, то в Україні, порівняно з іншими країнами, перша спроба запровадити функціонуючу в законних межах систему електронних платежів була зроблена лише у 2008 році. Зокрема, постановою Правління Національного банку України від 25 червня 2008 року № 178 затверджено Положення про електронні гроші України, яким встановлено вимоги Національного банку України щодо емісії, розповсюдження та погашення. Закон № 5284-VI, підготовлений Національним банком України, спрямований на забезпечення постійного та ефективного функціонування платіжних систем в Україні,

удосконалення систем безготівкових розрахунків та вдосконалення процесів надання послуг на місці[4].

Серед основних новацій, закріплених цим законом, доречно виділити такі:

1. Розширення функцій Національного банку України, зокрема надання повноважень щодо нагляду за платіжними та розрахунковими системами. Визначення порядку маршрутизації та взаєморозрахунків в Україні між учасниками платіжної системи за операціями, що здійснюються в межах України з використанням платіжних карток, емітованих банками-резидентами.

2. Закон України від 5 квітня 2001 року «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» в новій редакції визначає терміни «електронний платіжний засіб», «придбання», «платіжна організація» та «платіжний інструмент». Крім «Платника», також були представлені нові функції, такі як «Маршрутизація», «Мобільні платіжні інструменти», «Моніторинг» і «Моніторинг платіжної системи» [1].

У тексті Закону № 5284-VI дається визначення терміну «електронні гроші» та пропонується розуміти одиниці вартості, що зберігаються в електронних пристроях і приймаються як засіб платежу.

У будь-якому разі все це суттєво впливає на поширення використання електронних грошей. Як бачимо, сучасні механізми правового регулювання функціонування платіжних систем на основі електронних грошей є незавершеними. Зазначені правові норми характеризуються відсутністю чіткої структури та складною кодифікацією. Дослідження теоретичних аспектів правового регулювання суспільних відносин дає підстави наполягати на нагальній необхідності прийняття спеціального закону про електронні гроші.

Список використаних джерел:

1. Про платіжні системи та грошові перекази в Україні: Закон України від 05.04.2001р. Система інформаційно-правового забезпечення «Ліга: Закон Еліти».
2. Постанова від 24 липня 2015 року № 481 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України щодо операцій з електронними грошима». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0481500-15>.
3. Постанова № 178 від 25.06.2008 «Про затвердження Порядку регулювання обігу електронних грошей в Україні» (втратила чинність на підставі постанови Національного банку). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08>.
4. Про деякі зміни в законодавстві України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків: Закон України від 07.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5284-17>.
5. Правове регулювання електронної комерції. Програма Європейського Союзу Tasis. Центр політико-правових консультацій «Україна-Європа». Група економічного та фінансового права. URL: <http://www.ueplac.kiev.ua>.
6. Пісоцька Р. Гроші в Інтернеті. URL: <http://birzha.sumy.ua/content/view/238/48>.
7. Косарев А. С. Проблеми правового регулювання правочинів у сфері електронної комерції: Автореф. Disru. ... кандидатів судових наук: Тех. 03.12.00 Москва, 2010, 25 с.
8. Цивільний кодекс України від 04.02.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
9. Постанова від 30.04.2010 № 223 Про операції з використанням спеціальних платіжних засобів (втратила чинність на підставі постанови Національного банку). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-10>.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАЄМНИЦІ СПОВІДІ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА КАНОНАХ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Ткачук Таміла Романівна

Студент 2 групи 3 курсу

*Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна*

Право на нерозголошення таємниці сповіді не лише захищає особистий внутрішній світ людини від державного втручання, але й виражає повагу до віруючих та їхніх прав. Усі релігійні організації й церква відокремлені від держави. Відповідно до Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації» [1] - Таємниця сповіді є недоторканною й охороняється законом. Забороняється оприлюднювати, фіксувати технічними засобами та відтворювати будь-яку інформацію, отриману зі сповіді. Відомості, отримані зі сповіді, не можуть бути предметом досудового розслідування, в кримінальному провадженні й використовуватися як доказ. Ніхто в жодному разі не може допитувати священнослужителя, перекладача чи іншу особу з питань, пов'язаних з конфіденційністю сповіді.

У зв'язку з тим, що в кримінальному провадженні не кожен свідок може бути допитаний, деякі категорії свідків мають імунітет. Метою наукового пошуку буде дослідження імунітету священнослужителя та правового забезпечення таємниці сповіді. Відповідно до пункту 5 частини 2 статті 65 Кримінального процесуального Кодексу[2], не можуть бути допитані як свідки священнослужителі, про відомості, одержані ними під час сповіді. Сутність права на нерозголошення таємниці сповіді ґрунтується на принципі свободи совісті та визнанні недоторканності внутрішнього світу особи. Це гарантує, що людина може вільно висловити свої релігійні переконання, знаючи, що зізнання не буде використано проти неї та залишиться конфіденційним.

Саме поняття сповіді відображає в собі певне каяття, в якому людина визнає свої гріхи та висловлює покаєння. У духовній бесіді зі священником може відбутися не лише каяття, але й зізнання, пояснення мотивів, мету або навіть свою невинуватість до вчинюваного. Під час сповіді духівник може направити людину до покаєння, але відпущення гріхів не буде відбуватися. Така бесіда певним чином може слугувати як розвантаження або полегшення душевного стану особи. Збереження відомостей у таємниці радше залишається з етичних міркувань. Якщо ж розглянути ситуацію, коли людина під час сповіді повідомляє про замах на певні суспільні відносини. У такому випадку, священнослужитель має повідомити правоохоронні органи, адже він буде діяти в інтересах суспільної безпеки. Адже під час сповіді людина кається у своїх гріхах, а не розвиває в собі гріховні задуми, тим більше шукаючи підтримки священника у своїх планах.

Другим аспектом наукового пошуку буде відношення православної церкви до таємниці сповіді. Таємниця сповіді має коріння в ранньосередньовічній церковній традиції. Її введення пов'язане з прагненням забезпечити можливість покаєння та очищення душі перед Богом. Як частину духовної практики церкви, таємницю сповіді затверджено святими канонами. Православна церква вважає таємницю сповіді недоторканною і священною. З канонічної точки зору не можна допускати жодного винятку з правила про збереження духівником таємниці сповіді. За канонами церкви

розмови зі священником визнаються конфіденційними, а також встановлюється непорушність цього правила. Ця таємниця не може бути розголошена у спілкуванні священника з громадянами, включаючи службових осіб. Священник не може розголошувати таємницю сповіді не тільки на офіційному допиті, але і в приватній чи напівофіційній розмові.

Отже, нерозголошення таємниці сповіді не лише захищає особистий внутрішній світ людини від державного втручання, але й виражає повагу до віруючих та їхніх прав. Історія, канонічні вимоги, духовна роль та адаптація до сучасності роблять цю таємницю важливою частиною духовного розвитку вірян. Дискусії можуть існувати, але вони не можуть підірвати основну цінність таємниці сповіді в житті православної спільноти.

Список використаних джерел:

1. Про свободу совісті та релігійні організації від 15.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення 06.12.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 06.11.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 06.12.2023).
3. Правове забезпечення таємниці сповіді в чинному законодавстві України та канонах Православної Церкви І.О. Пристінський 2011№ 9 – С. 22-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2011_9_4
4. Правовий статус свідка, його права, обов'язки та відповідальність. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Правовий_статус_свідка,_його_права,_обов'язки_та_відповідальність (дата звернення 06.12.2023).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ СПІВРОБІТНИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Авербах Дмитро Вадимович

здобувач вищої освіти міжнародно-правового факультету
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Панченко Вікторія Валеріївна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного судочинства,
арбітражу та міжнародного приватного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

23 червня 2022 року Європейська Рада офіційно надала Україні статус кандидата на членство в ЄС. Хоча процес вступу є дуже тривалим, вже сьогодні актуальним є питання про права та обов'язки, якими будуть наділені українці як громадяни держави-члена Європейського Союзу. Одним з таких прав є право на працевлаштування в інституціях, органах та агентствах ЄС.

На правове регулювання праці співробітників ЄС спрямований ряд нормативно-правових актів Союзу. Одним з перших та основним є Регламент № 31 (ЄЕС), 11 (ЕСАЕ), що встановлює Штатні правила посадовців та Умови працевлаштування службовців Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства з атомної енергетики (далі – Регламент № 31) [1]. Він набув чинності 1 січня 1962 року. Протягом свого існування даний акт зазнав значної кількості поправок та змін.

У XXI столітті найбільш суттєві зміни було внесено Регламентами №723/2004 та №1023/2013. Основними нововведеннями прийнятого Радою ЄС Регламенту №723/2004 [2] було закріплення обов'язку посадовців утримуватися від будь-яких форм психологічного та сексуального насильства; надання права працювати неповний робочий день у формі поділу праці між посадовцями, за умови що це є можливим з огляду на характер посади та отримано дозвіл органу, що призначає на посаду, тощо.

Стосовно Регламенту №1023/2013 [3], то він запровадив: статті 111 та 112, якими надано право Єврокомісії приймати делеговані акти та передбачено умови, за яких такі акти можуть бути прийняті; процедуру перегляду пенсійного віку кожні 5 років на підставі звіту Єврокомісії; «відпустку в інтересах служби», у яку може бути відправлено особу за рішенням органу, що призначає на посаду, не раніше ніж за п'ять років до досягнення нею пенсійного віку, тощо.

Згідно з положеннями статті 1а Регламенту №31 [1], посадовець Союзу - це будь-яка особа, яка була призначена, як це передбачено даними Штатними правилами, на встановлену посаду в штаті однієї з інституцій Союзу, документом, виданим органом даної інституції, який наділений правом призначати посадовців. Це визначення поширюється також на посадовців інших органів та агентств Союзу, якщо інше не передбачено в Штатних правилах.

Відповідно до Регламенту № 31 [1] посадовців ЄС поділяють на три категорії: 1) адміністратори; 2) помічники; 3) секретарі/клерки. Від того, до якої категорії належить посадовець, залежать, наприклад, вимоги до рівня освіти кандидата на посаду та право на компенсацію або винагороду за понаднормову працю. Так, понаднормова праця посадовців, що відносяться до категорії адміністраторів, не дає права на компенсацію або винагороду. Інші службовці Союзу поділяються на наступні

категорії: 1) тимчасовий персонал; 2) працівники за контрактом; 3) місцевий персонал; 4) спеціальні радники; 5) акредитовані помічники парламентарів.

Стаття 28 Регламенту № 31 [1] містить вимоги, за умови дотримання яких особа може бути призначена посадовцем Союзу. Ними є: А) наявність в особи громадянства однієї з держав-членів ЄС; В) виконання усіх обов'язків, пов'язаних з військовою службою; С) надання необхідних документів, що підтверджують придатність особи до виконання своїх обов'язків; D) проходження відповідного конкурсу або тестів; Е) фізична придатність до виконання своїх обов'язків; D) досконале знання однієї з мов Союзу та задовільне знання іншої мови Союзу в обсязі, необхідному для виконання своїх професійних обов'язків.

Права та обов'язки посадовців ЄС закріплено у розділі II Регламенту № 31[1]. До прав посадовців відносять: право на свободу асоціацій; право на свободу вираження поглядів; право на допомогу з боку Союзу під час розгляду судових справ про наклеп, погрози, шкоду, завдану посадовцю у зв'язку з посадою, яку він займає, або виконанням ним посадових обов'язків; право на компенсацію такої шкоди та інші. Що стосується обов'язків посадовця, то до них належать: виконувати свою професійну діяльність в інтересах Союзу; не отримувати будь-якого роду подарунки або платежі з боку національних урядів та інших джерел, якщо вони не пов'язані з його діяльністю до призначення на посаду або військовою службою, тощо. Деякі обов'язки посадовець Союзу несе також після звільнення від служби, наприклад, обов'язок утримуватися від несанкціонованого розголошення отриманої під час виконання службових обов'язків інформації.

Умови праці посадовців ЄС регулює Розділ IV Регламенту № 31 [1]. Згідно з положеннями статті 55 даного Розділу, тривалість робочого тижня посадовця складає від 40 до 42 годин, а тривалість робочого дня встановлює орган, що призначає на посаду. Посадовець може подати запит на дозвіл працювати неповний робочий день. Підставами, за умови наявності яких такий дозвіл має бути надано, є догляд за дитиною до 9 років; догляд за дитиною до 14 років, якщо посадовець є самотнім батьком/матір'ю; догляд за важкохворим або інвалідом з подружжя, родичем по висхідній або нисхідній лінії, братом або сестрою. У разі терміновості або надзвичайної завантаженості, від посадовця може вимагатися працювати понаднормово. Обсяг такої понаднормової роботи не повинен перевищувати 150 годин протягом шестимісячного періоду. Тривалість щорічної відпустки посадовця ЄС має складати від 24 до 30 робочих днів. У разі самовільної відсутності посадовця, день такої відсутності вираховується з його щорічної відпустки.

Привілеї та імунітети посадовців та інших службовців ЄС закріплені у положеннях Протоколу № 7 до Договору про функціонування Європейського Союзу [4]. Згідно з положеннями статті 7 цього Протоколу, посадовці та інші службовці ЄС користуються: 1) імунітетом від судових переслідувань щодо дій, вчинених ними у їхній офіційній якості, який продовжує діяти після того, як вони припинили обіймати свою посаду; 2) разом з подружжям та членами сім'ї, що перебувають на їхньому утриманні, імунітетом від імміграційних обмежень та формальностей щодо реєстрації іноземців; 3) тими ж пільгами, що й посадові особи міжнародних організацій, щодо валютного регулювання; 4) правом безмитного ввезення свого майна під час вступу на посаду у відповідній країні та безмитного вивезення свого майна після закінчення терміну виконання їхніх обов'язків у даній країні; 5) правом безмитно ввозити призначений для особистого користування автомобіль, придбаний в країні останнього проживання або країні громадянства, та безмитно вивозити цей автомобіль.

Згідно з Регламентом № 31 [1] до посадовця Союзу можуть бути застосовані дисциплінарні заходи як письмове зауваження; догана; відстрочка підвищення до вищого рангу строком від 1 до 23 місяців; пониження у ранзі; тимчасове пониження на термін від 15 днів до одного року; пониження в рамках тієї ж категорії; класифікація до нижчої категорії з пониженням або без нього; та, навіть, звільнення з посади у разі невиконання посадовцем Союзу своїх обов'язків. Орган, що призначає на посаду, може застосувати лише письмове зауваження та догану. Для вирішення питання про застосування стосовно посадовця інших дисциплінарних заходів, справа має бути розглянута Дисциплінарною радою, що утворюється в кожній інституції.

Підставами припинення служби посадовця Союзу, які перелічені у статті 47 Регламенту № 31 [1], є звільнення; примусове звільнення; вихід на пенсію в інтересах служби; звільнення у зв'язку з невідповідністю; зняття з посади; вихід на пенсію; смерть.

Стосовно ж будь-якого спору між ЄС та його службовцями в межах та за умов, що містяться у Штатних правилах посадовців та Умовах працевлаштування інших службовців Союзу, згідно з положеннями статті 270 Договору про функціонування ЄС, юрисдикцію має Суд ЄС [5].

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що трудові відносини міжнародної організації та її персоналом незалежать від категорії та громадянства, регулюються виключно положеннями та правилами про персонал цієї організації, не підпадаючи під сферу дії норм внутрішньодержавного права, маючи особливий характер правосуб'єктності міжнародної організації. Стосовно нормативно-правових актів Європейського Союзу, то зазначені досить детально регулюють питання працевлаштування посадовців та інших службовців ЄС. Основним нормативно-правовим актом у даній сфері є Резолюція № 31, положення якої закріплюють вимоги до кандидатів, права та обов'язки посадовців ЄС, час праці та відпочинку, підстави припинення служби, тощо.

Список використаних джерел:

1. Consolidated text: Regulation No 31 (EEC), 11 (EAEC), laying down the Staff Regulations of Officials and the Conditions of Employment of Other Servants of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. (2023, January 1). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01962R0031-20230101> (дата звернення: 30.11.2023).
2. Council Regulation (EC, Euratom) No 723/2004 of 22 March 2004 amending the Staff Regulations of officials of the European Communities and the Conditions of Employment of other servants of the European Communities (2004, March 22). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R0723> (дата звернення: 30.11.2023).
3. Regulation (EU, Euratom) No 1023/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 amending the Staff Regulations of Officials of the European Union and the Conditions of Employment of Other Servants of the European Union (2013, October 22). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1023> (дата звернення: 30.11.2023).
4. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union#PROTOCOLS#Protocol (No 7) on the privileges and immunities of the European Union. (2012, October 26). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/PRO/07>(дата звернення: 30.11.2023).
5. European Union. (2016). *CONSOLIDATED VERSION OF THE TREATY ON THE FUNCTIONING OF THE EUROPEAN UNION EN*. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0006.01/DOC_3&format=PDF (дата звернення: 30.11.2023).

ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ ОНЛАЙН, ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Угрін Андрій Андрійович

курсант навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Логінова Марина Вікторівна

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Наразі в нашій державі триває цифровізація: всі державні послуги, які надаються органами публічної влади поступово переносяться в електронний формат, реалізацію цього можна побачити наприклад в офіційному мобільному застосунку від Міністерства цифрової трансформації України “Дія”. Проте, на сьогодні дуже багато державних послуг залишаються поза межами електронного доступу до них громадян, в тому числі серед таких процедур є і оформлення спадщини. Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, багато українців вимушено для себе опинилися в інших регіонах, або навіть державах, залишивши своє майно на тимчасово окупованих територіях. Це може викликати певні труднощі з оформленням або прийняттям спадщини, оскільки суттєво залежить від нотаріальної діяльності. З огляду на вищевикладені явища, ми вважаємо доцільним розглянути перспективи прийняття спадщини онлайн, та її правове значення в межах чинного законодавства України.

Для того щоб зрозуміти, як саме цифровізація процесу прийняття спадщини для вимушено переміщених осіб допоможе їм подолати юридичні труднощі цього процесу, треба спочатку розібрати процедуру звичайного прийняття спадщини, яка затверджена законодавством України станом на зараз.

За загальним правилом цивільного права в Україні, місцем відкриття спадщини є місце останнього проживання померлого. Альтернативним варіантом може бути місцезнаходження нерухомого майна померлого, або рухомого (якщо нерухомість відсутня) [1]. Проте, що робити спадкоємцям, близькі особи яких померли на тимчасово окупованій території? Законодавцем у цьому випадку передбачена можливість для спадкодавця звернутися до будь-якого нотаріуса на території України, з метою заведення спадкової справи, яка не буде територіально прив'язана до останнього місця проживання спадкодавця.

У разі, якщо спадкоємець який перебуває за кордоном захоче прийняти спадщину, яка відкрилась на території України він може зробити це декількома способами.

Перший спосіб – засвідчити заяву про прийняття спадщини своїм підписом, звернувшись до відповідного консульства або посольства України.

Другий спосіб – завірити заяву про прийняття спадщини у іноземного нотаріуса проставивши на ній консульську легалізацію. В подальшому, документ надсилається засобами поштового зв'язку на територію України, після чого спадкова справа відкривається в загальному порядку.

Всі вищенаведені способи прийняття спадщини мають доволі складну процедуру їх здійснення, та передбачають певні фінансові витрати для реалізації

цього. На нашу думку, буде доречно надати можливість українцям які виїхали за кордон, подати заяву про прийняття спадщини онлайн в електронній формі, за допомогою Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Дія». Такий спосіб дозволить багатьом нашим співгромадянам заощадити їхні гроші та час, а також додасть ще одну державну послугу до переліку тих, які зазнали цифровізації.

Перспективним кроком в аспекті цифровізації процесу прийняття спадщини буде також можливість спадкоємця за допомогою мобільного застосунку «Дія» подивитись номер його спадкової справи, та сгенерувати офіційний документ, який буде підтверджувати цей номер (витяг).

Отже, оформлення спадщини онлайн хоча і є новим досвідом для системи спадкового права України, проте має перспективні напрямки розвитку. Цифровізація багатьох юридичних процесів, які пов'язані із витратами фінансів дозволить нашим громадянам заощадити їх гроші та час. З огляду на перспективність розвитку цих реформ, пропонуємо наступне: внести відповідні зміни до статті 1269 Цивільного Кодексу України [2], щодо можливості оформлення заяви про прийняття спадщини за допомогою Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Дія», а також провести синхронізацію відповідного веб-порталу із Спадковим реєстром.

Список використаних джерел:

1. Які особливості спадкування під час воєнного стану, ЛІГА:ЗАКОН, веб-сайт URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/215154_yak-osoblivost-spadkuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu#:~:text=%D0%97%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%9A%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%82%D1%83%20%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8,%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5%20%D0%BD%D1%96%D0%B6%20%D0%BD%D0%B0%204%20%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8F%D1%86%D1%96. (дата звернення 15.10.2023)
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 05.10.2023 р. №435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

ПРОБЛЕМАТИКА ПРИНЦИПУ ВИННОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СПРАВИ

Мігрін Б.О.

здобувач вищої освіти

курсант навчальної групи ДР-141 3-го курсу,

Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна

Чорна Аліна Геннадіївна

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
капітан поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна

Сучасна наука кримінального права базується на загальних та спеціальних принципах, які дозволяються систематизувати знання цієї науки. Також вони допомагають нам в повному обсязі отримувати інформацію та обробляти її, для більш ефективного та правильного розслідування кримінального провадження, яке отримує слідчий. Одним з важливих і необхідних спеціальних принципів, який відіграє дуже важливу роль – принцип винної відповідальності.

Принцип винної відповідальності визначає, що особа підлягає кримінальній відповідальності лише за те, суспільно небезпечне діяння і його суспільно небезпечні наслідки, відносно яких встановлена її вина у формі умислу чи необережності. [1]. Тобто правопорушення, яке суб'єкт кримінального правопорушення під час вчинення не міг реально передбачити суспільно небезпечне діяння та суспільно небезпечні наслідки, які виникали внаслідок його дій. Тому не можливо згідно цього принципу нести кримінально-правову відповідальність, яке передбачено кримінальним законодавством та нормативно-правовими актами цієї галузі.

Також у міжнародно-правових і конституційних положеннях він формулюється як принцип невинності. Так, в міжнародному пакті про громадянські і політичні права зазначається, що: «кожен обвинувачений в кримінальному злочині має право вважатися невинним, поки винність його не буде доведена згідно із законом» [2]. У ч. 2 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод проголошується: «кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим, поки його винність не буде доведена відповідно до закону» [3]. Принцип вини носить універсальний характер, знаходить своє закріплення у всіх кримінально-правових системах і означає, що особа підлягає кримінальній відповідальності лише за ті суспільно небезпечні діяння (бездіяльність) і суспільно небезпечні наслідки, щодо яких встановлено нормативно-правовими актами. Таким чином, кримінальна відповідальність виключається за невинне заподіяння шкоди.

Розбираючись в цьому ми повинні розгледіти тонку грань, а саме, що особа не могла передбачити значущість свого діяння та саме це діяння. Тобто, під час вчинення не могла усвідомити небезпеку під час вчинення певного діяння. А також, грань полягає в тому, що вона проходить дуже близько біля такої важливої складової частини кримінального правопорушення, як суб'єктивна сторона, а саме вина та умисл. Якщо розбирати конкретно, то під час вчинення кримінального

правопорушення через необережність ми можемо зрозуміти, що особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити.

Основна проблема полягає в тому, що іноді слідчі розслідуючи кримінальні провадження, докази яких можуть допомогти у кваліфікації стосовно цього провадження як казуса, так і вчинення кримінального правопорушення через необережність. А помилкова кваліфікація призведе до того, що через принцип винної відповідальності особа може уникнути покарання, оскільки один із головних складових кримінального правопорушення – суб'єктивна сторона, може бути повністю відсутня.. Під час розслідуванні таких проваджень може виникнути проблема у кваліфікуванні кримінального правопорушення та призвести до негативних наслідків, як для слідчого, так і для інших учасників провадження. Виникає через те що, більшість казусів виникають через необережні діяння, під час якого суб'єкт кримінального правопорушення не міг передбачити суспільно небезпечні наслідки, а також через неправильну кваліфікацію, яка з'являється через недостатню кількість кваліфікованих слідчих, недостатнім навчанням та підготовкою слідчих, обмежені ресурси для проведення розслідувань, недостатнє використання сучасних технологій та методів дослідження й проблеми з координацією між підрозділами. А також, що через презумпцію невинуватості буває дуже складно довести вину та умисел підозрюваного під час вчинення ним необережного кримінального правопорушення, яке передбаченого ч.3 ст. 25 Кримінального кодексу України, а також граничить з казусом, який виник після діяння суб'єкта кримінального правопорушення і настання наслідків після діяння, оскільки більшість таких діянь виникає саме на організаціях, установах, органах, де існує високий рівень необережності та недбалості.

Тому за для попередження виникнення проблем під час розгляду кримінальних справ, а також для ефективного їх розгляду та кваліфікуванню, слід більше приділяти увагу казусам під час підготовки слідчих. Також необхідно більш глибоше налагодити взаємодію між підрозділами та органами, які зустрічаються з такими видами проваджень, що дозволить обмінятися досвідом та зможе допомогти в розслідуванні кримінальних правопорушень, щодо яких виникає проблема кваліфікації, а саме казус та правопорушення через необережність.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 3442-IX від 08.11.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (Дата звернення 06.12.2003)
2. «Міжнародні пакти про права людини (1966)» від 05.06.2007 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (Дата звернення 06.12.2003)
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод № 475/97-ВР від 17.07.97 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004t (Дата звернення 06.12.2003)
4. Александров Ю.В., Антипов В. І. Кримінальне право. Загальна частина ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. 5-е вид., перероб. і доп. Київ : Атіка, 2009. 408 с.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩО ДО ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ ПІДЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ременний Данило Романович

курсант 2-го курсу факультету

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

доктор філософії в галузі права

капітан поліції

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Воєнний стан невід'ємно пов'язаний із серією проблемних питань щодо правопорушень у сфері життя та здоров'я особи. Цей непередбачений та напружений контекст спричиняє численні виклики, які на шляху реалізації основних прав та свобод громадян стають питанням життєвої важливості.

Гендерно-обумовлене насильство стає особливо виразною проблемою в Україні, особливо в умовах воєнного стану, який нині діє в країні. Вчені визначають це явище як «будь-які шкідливі дії, скоєні проти волі особи, які базуються на соціально приписаних (гендерних) відмінностях між чоловіками та жінками». Під час конфліктів гендерно-обумовлене насильство набирає різних форм і призводить до руйнівних наслідків для постраждалих, сімей, громад і перспектив майбутнього миру [1, с. 50].

Однією з форм цього насильства є сексуальне, зокрема зґвалтування, яке стає методом ведення воєнних дій при вторгненні військ Російської Федерації. Останнім часом правоохоронні органи зафіксували численні випадки жаклих прецедентів різних форм гвалтувань, здійснених окупантами серед мирного населення, особливо стосовно жінок та дітей. Ці події завдають фізичної шкоди, можуть призвести до смертельних наслідків і мають серйозний вплив на психічний стан постраждалих [2, с. 7].

У постконфліктний період ймовірність вчинення гендерно-обумовленого насильства значно зростає, оскільки участь у конфліктах і вплив воєнної травми прямо пов'язані зі зростанням інтенсивності домашнього насильства. Саме тому важливо вживати заходів для попередження цього явища та надання підтримки постраждалим.

Воєнний стан завжди створює невинправдані труднощі і загрози для особистого життя та здоров'я громадян. Це особливий період, коли правопорушення в сфері життя і здоров'я стають ширше поширеними і важливими аспектами безпеки населення. Українська влада активно розробляє нові методики та програми для підтримки жінок та дітей, які стали жертвами гендерно-обумовленого насильства у контексті конфлікту [3, с. 36].

По-перше, важливим аспектом є питання безпеки та захисту осіб в умовах воєнного конфлікту. Загроза фізичному та психологічному здоров'ю стає особливо актуальною, особливо для жінок та дітей, які часто стають найбільш вразливими групами. Сексуальне насильство, зокрема зґвалтування, стає жакливим елементом

воєнного сценарію, що залишає глибокі психічні та фізичні наслідки на постраждалих [4, с. 6].

По-друге, відсутність адекватної медичної допомоги та доступу до ліків у воєнні періоди стає серйозною загрозою для здоров'я громадян. Знищення інфраструктури, обмежений доступ до медичних установ і ліків призводить до невідворотних наслідків для здоров'я населення.

По-третє, виникає проблема надання психологічної допомоги та реабілітації постраждалим від воєнних подій. Травматичні досвіди, які включають не лише фізичні травми, а й психічні та емоційні, потребують комплексного підходу для відновлення психосоціального стану постраждалих.

По-четверте, зростає ймовірність наростання суїцидальної активності серед населення через посилення стресових ситуацій та втрат, які супроводжують воєнний стан [4, с. 6].

Для вирішення цих проблемних питань необхідно вживати комплексних заходів, таких як забезпечення безпеки громадян, реалізація програм медичної допомоги та реабілітації, надання психологічної підтримки та впровадження системи соціальної адаптації. Також важливо забезпечити ефективний механізм фіксації та звертання за допомогою інноваційних технологій, щоб забезпечити оперативну реакцію правоохоронних органів на порушення прав людини в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. В Україні презентували першу мобільну платформу WhiteRibbonUA для захисту жінок та дітей від домашнього насильства. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3355901-v-ukraini-zapustili-mobilnu-platformudla-protidiidomasnomu-nasilstvu.htm>
2. Запобігання та реагування на гендернозумовлене насильство під час війни та в післявоєнних умовах. Досвід та рекомендації жіночих громадських організацій. Відень, Австрія. 2022. 54 с.
3. Кобзєва І. М. Щодо проблеми попередження насильства серед підлітків в закладах освіти. Проблеми формування здорового способу життя у молоді : матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. Одеса : ОНАХТ, 2021. С. 21-24.
4. Сичова В. В., Логовський І. М. Інформаційні технології як інструмент реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству в Україні. Наукові перспективи. 2022. Вип. 5. С. 143-158. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16421>.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Статкевич Олена Богданівна

студентка юридичного факультету

Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Присяжнюк Мар'яна Олександрівна

викладач кафедри адміністративного права та судочинства

Західноукраїнський національний університет, Україна

В правовому регулюванні суспільних відносин строки мають важливе значення, адже з ними пов'язані початок і закінчення дії правової норми матеріального права, вони вказують на своєчасне здійснення прав і обов'язків, визначають момент настання чи припинення виконання будь-якої процесуальної дії. Можливість захисту прав та інтересів у багатьох випадках залежить від дотримання строків, встановлених законом для звернення за захистом прав та інтересів, розглядом і вирішенням адміністративних справ, оскарженням і переглядом постанов, інших актів у адміністративних справах. Недотримання встановлених законом строків тягне за собою певні юридичні наслідки, наприклад, відмова у задоволенні адміністративного позову або визнання рішення в адміністративній справі нечинним у зв'язку з порушенням норм процесуального чи матеріального права.

Поняття строків в адміністративному судочинстві регулюються Главою 6 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), де в ст. 118 зазначається, що процесуальні строки - це встановлені законом або судом строки, у межах яких вчиняються процесуальні дії. Також слід звернути увагу, що в даній статті міститься уточнення щодо поняття строків, що визначенні законом та встановленні судом, а саме мова йде про те, що процесуальні строки встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені - встановлюються судом в розумний строк [1].

За загальним правилом розумним вважається строк, що є об'єктивно необхідним для виконання певних процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень та розгляду і вирішення справи з метою забезпечення своєчасного судового захисту.

Проте важливо щоб невизначеність встановлення такого строку не затягувала судовий процес і відповідала загальноприйнятим критеріям. В розумінні ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод ЄСПЛ розв'язуючи спори стосовно поняття «розумні строки» у своїх висновках зазначає, що обґрунтованість тривалості провадження повинно оцінюватися з урахуванням конкретних обставин справи та з урахуванням критеріїв, викладених у прецедентній практиці Суду, зокрема, складності справи та поведінку заявника та відповідних органів [4].

Аналізуючи поняття строків в чинній редакції КАС України можна виокремити основні їх ознаки. По-перше, одиницею виміру є певний період часу — години, дні, місяці та роки, або подія, яка повинна неминуче настати. По-друге, можуть визначатися законом або встановлюватися судом у межах, визначених законом. Останнім є те, що строки мають встановлені часові межі — початок та закінчення, виключно у яких (якщо причини пропуску не визнані поважними) можуть здійснюватися процесуальні дії, реалізовуватися суб'єктивне право чи виконуватися

обов'язок, або є певним моментом часу, з настанням якого пов'язане виникнення юридичних наслідків [3, с.12].

Слід звернути увагу на те, що в КАС України разом із поняттям «строк» вживається поняття «термін». Фактично вони є тотожними і не розмежовуються, про що свідчить положення ч. 5 ст. 249 цього ж Кодексу, де одночасно застосовано обидва поняття, зокрема, йдеться про «строк для надання відповіді» та «термін, необхідний для виконання вказівок». Зі змісту даної статті вбачається, що ці поняття застосовано у значенні певного періоду часу, встановленого судом для виконання суб'єктом владних повноважень вказівок або надання відповіді відповідному суду [1].

Наприклад, аналізуючи положення Цивільного кодексу України (далі ЦК України) поняття «строк» та «термін» мають чітке розмежування. Так, відповідно до ст. ст. 251 та 252 ЦК України, строк — це певний період у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення (визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами), а термін — певний момент у часі, з початком якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення (визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати) [2].

Враховуючи норми ст. 121 КАС України, строки в адміністративному судочинстві можна умовно поділити на ті, що підлягають поновленню (відносні), та ті, що не підлягають поновленню (абсолютні). За правилами даної статті суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення [1].

До поновлювальних строків зокрема відносяться: строк звернення до адміністративного суду, строк на апеляційне чи касаційне оскарження; строк для подання доказів та додаткових доказів тощо. За загальним правилом, суд приймає рішення про поновлення або відмову у поновленні пропущеного строку, якщо визнає причини пропуску строку поважними [5, с.270].

В судовій практиці часто виникають дискусії, щодо визначення критеріїв поважності причин пропуску строку, оскільки КАС України та іншими актами процесуального законодавства такі критерії чітко не визначені.

У зв'язку з цим, у національній судовій практиці сформулась позиція, згідно з якою вирішення суддею питання про наявність або відсутність підстав для поновлення строку на оскарження в кожній конкретній справі залежить від вказаних у заяві причин, підтверджених відповідними доказами. Як зазначається в ухвалі Верховного Суду України від 05 жовтня 2017 року у справі № 820/2497/16, поважними причинами визнаються лише такі обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи, що оскаржує судові рішення та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій, що підтверджені належними доказами [3, с.12].

Враховуючи практику ЄСПЛ суди у процесі прийняття рішення про поновлення строку на звернення до суду мають враховувати: особливі обставини кожної конкретної справи у системному відношенні з причинами пропуску строку на звернення до суду; характер права, для захисту якого надійшло звернення до суду, його значення для сторін, вплив на суспільний та державний інтерес; непереборний та об'єктивний характер причин пропуску строку звернення до суду; період, який минув з моменту пропуску строку, правові наслідки його поновлення або не поновлення; значний публічний інтерес, який потребує захисту у спірних правовідносинах; значення справи для судової та правозастосовної практики [4].

Другу групу складають, так звані, абсолютні або непоновлювальні строки, які у силу приписів КАС України та інших законів, за загальним правилом, не можуть бути

поновлені за рішенням суду. До таких строків віднесено: строк проведення врегулювання строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; спору за участю судді; строк відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, який не може перевищувати одного року з дня ухвалення рішення, ухвали, постанови; строк подання заяви про поворот виконання, який не може перевищувати одного року з дня ухвалення відповідного рішення суду апеляційної чи касаційної інстанції або з дня ухвалення рішення при новому розгляді справи за результатами перегляду рішення за нововиявленими або виключними обставинами тощо [5, с.270].

Отже, строки (терміни) в адміністративному судочинстві є фундаментальною правовою категорією, оскільки визначають певні моменти, періоди, з настанням та закінченням яких пов'язані конкретні юридичні наслідки. Вони мають вагоме практичне значення, що полягає у забезпеченні реалізації принципів правової визначеності та рівності учасників, їх дисциплінованості та виступають гарантією своєчасного судового захисту прав та інтересів осіб у публічно-правових спорах.

Строки в адміністративному судочинстві носять обов'язковий характер, але деякі з них не є абсолютними (строк звернення до адміністративного суду, строк на апеляційне чи касаційне оскарження тощо), оскільки у встановлених випадках можуть поновлюватися або продовжуватися судом за заявою учасника справи або за власною ініціативою.

Пропуск встановленого строку в адміністративному судочинстві, якщо від його впливу залежить реалізація закріпленого за особою суб'єктивного процесуального права, є підставою для настання відповідних процесуальних наслідків, зокрема таких як: втрати можливості здійснення такого процесуального права (за винятком встановлених процесуальним законодавством випадків, коли такий строк може бути поновлений чи продовжений адміністративним судом, якщо він пропущений з поважних причин та не суперечить положенням КАС України); отримання зобов'язання вчинити певну процесуальну дію, зокрема, через вжиття судом відповідних заходів процесуального примусу (наприклад, до учасника адміністративного процесу може застосовуватись привід, штраф та ін.); а у випадках, якщо такий строк порушується суддею, то можливе притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. *Верховна Рада України: Законодавство України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 10.11.2023р.)
2. Цивільний кодекс України. *Верховна Рада України: Законодавство України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 10.11.2023р.)
3. Берназюк Я.О. Онтологічні питання строків в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2018. Серія ПРАВО. Випуск 53. Том 2. С. 11-15
4. Савчин Н. М. Порушення строків розгляду справи: очима Європейського суду з прав людини. *Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*, 2022. URL: <https://law.chnu.edu.ua/porushennia-strokov-rozghliadu-spravy-ochyma-espl/> (дата звернення 10.11.2023р.)
5. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т. Адміністративний процес : навч. посіб. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с.

ПРОЯВИ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Паршина А.С.

студентка 2 групи, 3 курсу, факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

На сьогодні проблема дискримінації у сфері праці залишається актуальною, оскільки таке явище є руйнівним для суспільства. Воно постійно перебуває в центрі уваги науковців, громадських організацій, міжнародної спільноти, які зацікавлені у його викоріненні шляхом утвердження соціальної справедливості, рівності, поваги до людської гідності.

Дискримінація з боку роботодавця по відношенню до працівника як негативне масове явище сьогодення стає вагомою перешкодою на будь-якому етапі розвитку трудових правовідносин, зокрема: 1) при прийнятті на роботу; 2) при встановленні умов трудового договору, особливо, оплати праці, охорони праці, часу відпочинку; 3) при притягненні до дисциплінарної та матеріальної відповідальності та в інших випадках [1].

Рівність у трудових правах та заборона дискримінації у сфері праці за ознакою статі гарантується національним законодавством, зокрема, Конституцією України (ст. ст. 21, 24, 43), КЗпП України (ст. ст. 2-1, 22), Законами України «Про засади та запобігання та протидії дискримінації», «Про забезпечення рівних можливостей прав чоловіків і жінок» тощо. Україною ратифіковані Конвенції МОП про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю однакової цінності та ін. Слід зазначити, що антидискримінаційне законодавство у сфері праці розвивається успішно, однак ефективність його застосування на практиці не достатньо висока [2, с. 221].

Варто погодитися з думкою Вапнярчук Н. М. про те, що дискримінація у сфері праці виявляється у нерівності статусів осіб через їхню стать, етнічне походження, вік, релігійні та політичні переконання, культурні відмінності тощо. Це проявляється, зокрема, у нерівній оплаті праці для однаково продуктивних груп, а також у питаннях найму, кар'єрного зростання, оплати підвищення кваліфікації. Іншими словами, це можна охарактеризувати як систематичне обмеження прав працівників, які мають однакову продуктивність, або нерівні умови їхнього співвідношення з роботодавцями, суспільством і державою [3].

Дискримінація у сфері праці є серйозною проблемою, яка може мати негативні наслідки для працівників та суспільства в цілому. Особливо часто з дискримінацією під час прийняття на роботу стикаються молоді, які тільки закінчили заклад вищої освіти та не має досвіду роботи. На практиці молоді люди часто сприймаються роботодавцями як менш досвідчені, менш кваліфіковані та менш відповідальні, ніж працівники з досвідом. Це може призводити до того, що їм відмовляють у прийомі на роботу або пропонують нижчу заробітну плату, ніж працівникам з досвідом. В деяких випадках роботодавці прагнуть взагалі приховати трудові відносини з такими працівниками або замаскувати їх під цивільно-правові, під час яких можуть виникати проблеми, пов'язані із захистом їхніх трудових прав.

Крім того, жінки часто стикаються з дискримінацією за ознакою статі. Їм можуть відмовляти в прийомі на роботу через побоювання, що вони незабаром підуть у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами або будуть менше приділяти роботі через сімейні обов'язки.

Правову регламентацію рівних можливостей і рівноправного поводження щодо чоловіків і жінок у питаннях прийому на роботу та виконання трудових обов'язків забезпечує Директива 2006/54/ЄС від 5 липня 2006 року. Цією Директивою передбачено, що рівні можливості і однакове ставлення до чоловіків і жінок у сфері працевлаштування й зайнятості полягає у наступних аспектах: по-перше, рівний доступ до працевлаштування, у тому числі рівні можливості щодо службового просування та професійного навчання. Це означає, що чоловіки та жінки мають однакові права на працевлаштування, незалежно від їхньої статі. Вони також мають однакові можливості для просування по службі та професійного навчання. По-друге, рівні умови праці: однакова винагорода за працю та рівні механізми соціального забезпечення. Це означає, що чоловіки та жінки, які виконують однакову роботу, мають отримувати однакову винагороду. Вони також мають право на рівні механізми соціального забезпечення, такі як пенсії та відпустки. По-третє, заборона щодо прямої та непрямой дискримінації, переслідування або сексуального домагання. Це означає, що чоловіки та жінки не повинні зазнавати дискримінації на робочому місці з будь-якої причини, пов'язаної з їхньою статтю. Таке положення включає заборону на переслідування та сексуальне домагання. Як ми бачимо, Директива передбачає певні заходи, спрямовані на забезпечення рівних можливостей для жінок. Наприклад, жінки, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами мають право повернутися на роботу на рівних умовах, як і до відпустки [4].

Таким чином, європейське законодавство забороняє будь-яку дискримінацію у сфері праці. Чоловіки та жінки мають однакові права та можливості на робочому місці. Проте, деякі переваги і обмеження стосовно окремої категорії працівників, встановлені законодавством не є дискримінаційними за своєю суттю, оскільки покликані захистити працівника.

Із прийняттям у 2022 році Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників" зроблено важливий крок у напрямку забезпечення рівних прав та можливостей для всіх працівників, незалежно від їхніх особистих характеристик. В закон включено нові положення, які спрямовані на посилення захисту працівників від дискримінації у сфері праці. Було внесено зміни до деяких законодавчих актів України, а саме до Кодексу законів про працю України, Законів України «Про рекламу», «Про зайнятість населення» та ін. Зокрема, забороняється необґрунтована відмова у прийнятті на роботу, тобто відмова без будь-яких мотивів або з підстав, що не стосуються кваліфікації чи професійних якостей працівника, або з підстав, не передбачених законом; (б) визначено, що не вважається дискримінацією у сфері праці: встановлені КЗпП та іншими законами дії, а також обмеження прав працівників, що залежать від властивих певному виду робіт вимог (щодо віку, освіти, стану здоров'я, статі) чи обумовлені необхідністю посиленого соціального та правового захисту деяких категорій осіб. Особам, які зазнали дискримінації, надають право звернутись до суду із заявою про відновлення порушених прав, відшкодування матеріальної та моральної шкоди; (в) врегульовано окремі питання щодо недопущення дискримінації в оголошеннях з працевлаштування [5, с. 155]. Зазначені нововведення є досить прогресивними у напрямку посилення захисту прав працівників від дискримінації у сфері праці. Однак, для того, щоб вони були ефективними, необхідно забезпечити їх належне виконання, як з боку роботодавця, так і з боку держави. Для цього на нашу думку, необхідно: підвищувати правову культуру працівників та роботодавців; запровадити ефективні та дієві санкції за порушення вищезгаданих законів.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що дотримання принципу недопущення дискримінації у сфері праці повинен бути реалізований на всіх етапах трудових відносин: при укладенні трудового договору, переведенні на іншу роботу, оплаті праці та звільненні та ін. Зараз, як ніколи, у часи нових викликів для українського суспільства, приведення вітчизняного законодавства у відповідність до норм Європейського союзу та практики Міжнародної організації праці у справах запобігання дискримінації в сфері трудових правовідносин є важливим питанням. Як підтверджує досвід розвинених країн, запобігання дискримінації сприяє не лише укріпленню демократичних принципів та поваги до прав людини, а й позитивно впливає на соціальні та економічні відносини у суспільстві, сприяє ефективнішому використанню людських ресурсів та забезпечує стабільність. Саме створення дієвих норм і механізмів захисту є запорукою процесів демократизації та гармонізації суспільного життя й покращення рівня життя загалом, наближення його до європейського [8, с. 240].

Список використаних джерел:

1. Амелічева Л. П. Дискримінація в трудових відносинах як чинник, що гальмує впровадження в життя концепції гідної праці /Актуальні проблеми соціального права. Матеріали всеукраїнського «круглого столу», присвяченого 40- річчю кафедри соціального права (1 квітня 2016р.). Львів: Кафедра соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка 2016. С.35 –39.
2. Амелічева Л. П. Теоретичні та аксіологічні засади правового регулювання гідної праці в сучасних умовах державотворення: монографія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 360 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 26.11.2023)
4. Кодекс законів про працю України: Закон України № 322-VIII від 10.12.71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#top> (дата звернення 26.11.2023)
5. Вапнярчук Н. М. До питання дискримінації у сфері трудових відносин в умовах сьогодення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 73(1). С. 151–156. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_73\(1\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_73(1)_28) (дата звернення 26.11.2023)
6. Директива 2006/54/ЄС від 05.07.2006 Про реалізацію принципів рівних можливостей і рівноправного поводження щодо чоловіків та жінок у питаннях працевлаштування і зайнятості. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=68315
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників: Закон України від 12.05.2022 р, № 2253-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text>
8. Красюк Т., Тітова В. Гендерна рівність у трудових відносинах. *Юридичний науковий електронний журнал*. №8. 2020. С. 237–240.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сухицька Наталія Валеріївна

канд.юрид.наук, доцент,
завідувачка кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Деркачова Наталія Олександрівна

ст. викладач кафедри правознавства
та галузевих юридичних дисциплін
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та встановлення військового стану, у декількох областях було порушено роботу судової системи. Внаслідок цього стало важче отримувати інформацію про хід розгляду справ, що у деяких випадках призводило до неможливості реалізації конституційного права на справедливий суд. Порушення нормального функціонування судової гілки влади також пов'язане з окупацією територій України, що призвело до часткового призупинення роботи судів.

Судова форма захисту є вищою, порівняно з іншими, несудовими, засобами, формою захисту суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів, яка забезпечує всім зацікавленим особам максимум процесуальних гарантій. Тому право на судовий захист є засобом забезпечення передбаченої законом можливості людини звертатися до органів правосуддя по захист її прав і законних інтересів. Своєю чергою, правосуддя як функція судової влади посідає особливе місце у системі гарантій захисту прав, свобод та законних інтересів, а доступ до нього є невід'ємною складовою права на звернення до суду та необхідною передумовою його реалізації [1].

Для визначення сутності права на судовий захист необхідно проаналізувати всі положення Конституції України та визначити групи норм, які закріплюють право на звернення до суду в окремих випадках:

- 1) право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб (ст. 55);
- 2) право в будь-який час оскаржити в суді своє затримання (ст. 29);
- 3) судовий захист права на спростування недостовірної інформації про себе та членів своєї сім'ї і права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації (ст. 32) [2].

Правове регулювання права на судовий захист знайшло свій подальший розвиток у Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і в галузевих процесуальних кодексах. Відповідно до ст. 2 Закону: «Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [3].

Конституційне право на судовий захист є невідчужуваним та непорушним. Зокрема, важливо підкреслити існування абсолютних прав людини і громадянина в

системі прав, які під жодними умовами не можуть бути обмежені, навіть у воєнних чи надзвичайних обставинах. Вичерпний перелік цих абсолютних прав визначений частиною 2 статті 64 Конституції України. Такі права вважаються своєрідним "табу" для держави щодо їх обмеження, і вони вимагають від держави виконання зобов'язань щодо забезпечення реалізації цих прав. Одним із таких невідчужуваних прав є право людини та громадянина на судовий захист.

Водночас, необґрунтованою і незрозумілою видається правова позиція Конституційного Суду України, викладена в Рішенні Конституційного Суду України від 28 квітня 2021 року. Зазначивши, що судовий захист передбачає здійснення правосуддя з метою захисту або відновлення порушених оспорюваних прав і свобод, Суд стверджує, що «Право на судовий захист не є абсолютним», проте держава зобов'язана забезпечити доступ до правосуддя в такий спосіб або такою мірою, щоб саму суть цього права не була порушена [4].

Введення воєнного стану на всій території України 24 лютого 2022 року внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації суттєво вплинуло на всі правові відносини, реалізацію прав і свобод громадян, а також виконання повноважень органів влади, зокрема судових.

У період дії воєнного стану, відповідно до статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, а частиною 1 статті 26 цього Закону передбачено: «Правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється.

У разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається» [5]. Тобто незважаючи на те, що суд, призначений для розгляду справи, припинив свою роботу, процес розгляду справи буде перехоплено іншим судом, найбільш територіально наближеним.

Проте, війна та її жахливі наслідки суттєво вплинули на реалізацію функцій судової влади, що призвело до перетворень у процесах правосуддя та захисті прав людини в Україні.

Внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну, активних бойових дій та тимчасової окупації окремих територій, ряд судів у Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Луганській, Миколаївській, Сумській, Чернігівській, Харківській та Херсонській областях тимчасово припинили або обмежили свою роботу.

Частина повноважень Вищої ради правосуддя, яка з об'єктивних причин (зокрема, воєнний стан, військові дії) не може функціонувати, відповідно до законодавчих змін до ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передана Голові Верховного Суду. Як наслідок, відповідними розпорядженнями Голови Верховного Суду «Про зміну територіальної підсудності справ про воєнний стан», враховуючи неможливість судів здійснювати правосуддя під час воєнного стану, було змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах. Водночас, суди, які знаходяться на деокупованих територіях України, поступово починають відновлювати свою роботу [6].

Для врегулювання даного питання 24.02.2022 Рада суддів України (далі – РСУ) прийняла ряд важливих та актуальних рішень "Щодо вжиття невідкладних заходів

для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку РФ”.

02.03.2022 РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, з них такі основні:

а) відкладати розгляд справи (за винятком невідкладних судових розглядів) та знімати їх з розгляду, оскільки велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи чи не можуть прибути в суд у зв'язку з небезпекою для життя;

б) справи, які не є невідкладними, розглядати лише за наявності письмової згоди на це усіх учасників судового провадження;

в) роз'яснювати громадянам можливість відкладення розгляду справ у зв'язку із воєнними діями та можливість розгляду справ в режимі відеоконференції; для цього учасники справи мають заявити про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції [7].

Усі органи державної влади, особливо судової влади, є незамінними у механізмі функціонування держави. Це набуває особливої важливості в складні періоди життя суспільства, які вимагають запровадження особливих екстраординарних станів, зокрема воєнного стану. У так періоди судові органи повинні функціонувати безперервно, тому що державним захистом забезпечуються і гарантуються права і свободи людини і громадянина, які закріплені і гарантовані Конституцією України. Зокрема, йдеться про право кожного на судовий захист, право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2].

Право на судовий захист є одним з фундаментальних прав людини, що гарантоване Конституцією України, і навіть у воєнний час не скасовується або не обмежується, хоча його реалізація може вимагати певних особливостей. Повномасштабне вторгнення росії на територію України, введення воєнного стану та примусова зупинка роботи деяких судів призвели до внесення відповідних законодавчих змін з метою оптимізації функціонування судової системи та регулювання територіальної юрисдикції судів.

Конституційне право кожного на судовий захист є абсолютним та непорушним, а отже має бути забезпечено державою, навіть в умовах воєнного чи іншого складного для існування держави і суспільства стану.

Список використаних джерел:

1. Гаврильців М. Т. Захист законного інтересу як передумова на звернення до адміністративного суду: поняття, сутність, види. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Юридична*. Львів : ЛьвДУВС, 2016. Вип. 4. С. 161–171.
2. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n199>
5. Судова практика: Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu
6. Татулич І. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану 2022. URL: <https://law.chnu.edu.ua/osoblyvosti-zdiisnennia-sudochynstva-v-umovakh-voiennoho-stanu/>

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ПАСПОРТІВ З ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ ЛЮДИНИ ПРИ РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ

Береговець Ярослав Борисович

головний судовий експерт групи дактилоскопічного обліку
відділу криміналістичних видів досліджень Харківського НДЕКЦ МВС
*Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна*

Разінькова Оксана Володимирівна

судовий експерт групи дактилоскопічного обліку
відділу криміналістичних видів досліджень Харківського НДЕКЦ МВС
*Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна*

Після повномасштабного вторгнення росії на територію України перед вітчизняною криміналісткою постають завдання оперативного розслідування злочинів, протидії терористичній та шпигунській діяльності осіб, які активізували антиукраїнську діяльність на фоні обстрілів нашої держави, активізації інформаційної війни проти України, терористичних атак на інфраструктурні об'єкти. Отже, саме об'єктивна реальність, яка сьогодні супроводжує життя кожного громадянина України, вимагає принципових рішень, які формують умови для боротьби із кримінальною злочинністю, шпигунством та тероризмом.

Вирішення цієї проблеми – складне комплексне завдання, вирішення якого пов'язане, поряд із іншими методичними підходами, з використанням біометричних паспортів, коли інформація, яка міститься у цифровому документі зберігається паралельно у відповідній базі даних і завдяки цьому, наприклад, результати відео спостереження дають можливість звернувшись до відповідної бази даних, оперативно ідентифікувати особу (осіб), які знаходилися в певний час в певному місті та здійснювали певні дії.

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» до безконтактного електронного носія вноситься інформація, що знаходиться на сторінці даних документа (паспорту), біометричні дані, параметри особи. До переліку цих даних включені відцифрований образ обличчя особи; відцифрований підпис особи, та, за згодою особи, в паспорт громадянина України вносяться відцифровані відбитки пальців рук. У свою чергу до закордонного паспорту громадянина України (до безконтактного електронного носія), вноситься відцифрований образ обличчя особи, відцифрований підпис особи, відцифровані відбитки пальців рук. Отже зазначеними трьома біометричним індикаторами вичерпуються ідентифікаційний профіль українських паспортів [2].

Треба зазначити, що практика обмеження біометричних даних характерна для більшості країн, які видають своїм громадянам біометричні паспорти. Статистика свідчить, що із 193 держав-членів ООН переважна більшість країн (55 країн) з числа тих, які видають біометричні документи, вносять в паспорти інформацію про відбитки пальців і зображення особи, в той же час більше 30 країн використовують лише відцифроване фото власника документа але найближчим часом планують вносити в паспорти також дані дактилоскопії [1]. Виключення із цієї практики

поодинокі, наприклад, в Польщі планується внесення в біометричний паспорт даних, що дозволяють ідентифікувати особу за параметрами райдужної оболонки ока.

У той же час, навіть ці обмежені дані, що містяться в біометричних паспортах, дозволяють ідентифікувати особу підозрюваного (рис. 1), при цьому, що є особливо важливим, така ідентифікація може відбутися раніше, ніж особа вчинить кримінальне діяння, що є вкрай актуальними, коли мова йде, наприклад, про терористичну діяльність.

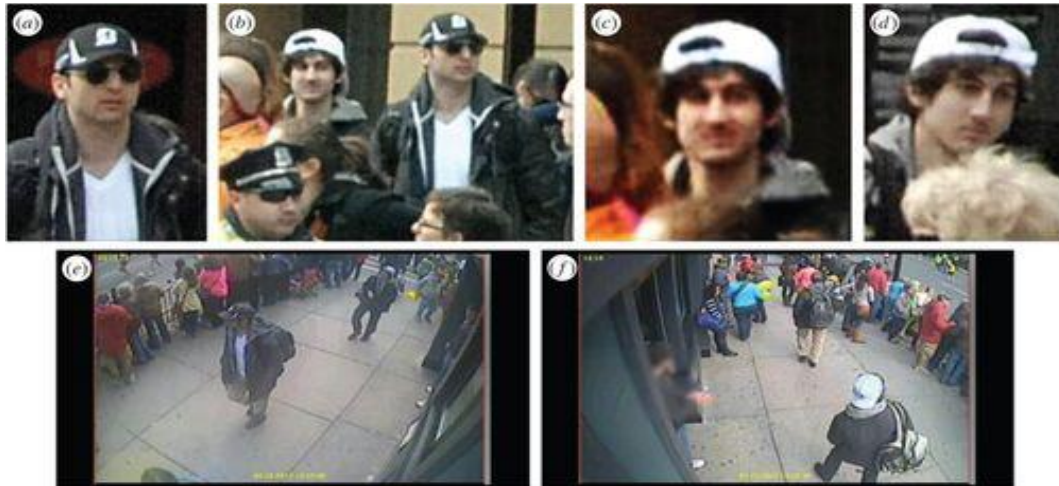

Рис. 1. Опубліковані правоохоронними органами зображення осіб та відео двох підозрюваних (братів) у вибухах на Бостонському марафоні [4]

Зазначимо, що у світовій криміналістичній практиці існують три основні варіанти пошуку та ідентифікації з використанням даних, які містяться в біометричних паспортах (рис. 2)

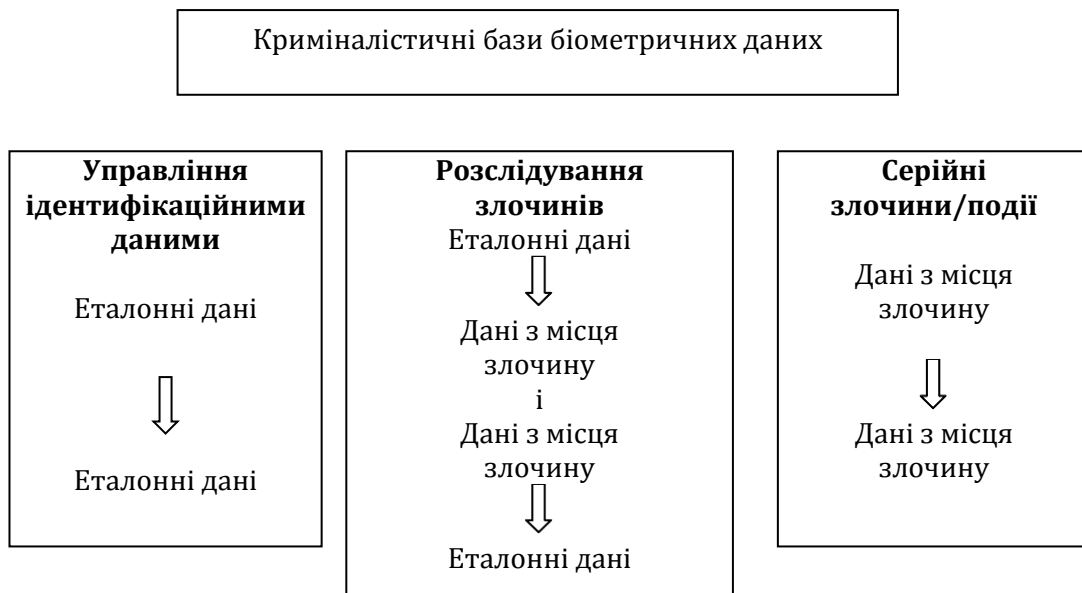

Рис. 2. Криміналістичні бази біометричних даних – варіанти пошуку з використанням біометричних паспортів [3]

Пошук у процесі встановлення даних особи. Мета такого пошуку профілактична – визначити за допомогою інформації, що міститься в біометричному паспорті, чи була особа раніше внесена до бази даних і з якого приводу.

Пошук у процесі розслідування злочинів. Мета такого пошуку – визначити за допомогою інформації, що міститься в біометричному паспорті та в матеріалах відеофіксації, ким є особа, яка присутня на місці злочину. Протокол такого пошуку передбачає двонаправлену взаємодію між базою еталонних даних (базою даних біометричних паспортів) та базою даних, яку сформували слідчі, використовуючи матеріали з місця злочину, в якій містяться криміналістичні біометричні дані, отримані на місці злочину, наприклад, сліди рук, сліди біологічного походження та зображення обличчя зафіксовані на камери спостереження тощо.

Пошук у разі вчинення серійних злочинів. Мета такого пошуку аналогічна попередній меті. Пошук ведеться – від баз даних із місць скоєння злочинів до даних, які раніше отримані за допомогою інформації, внесеної до бази даних біометричних паспортів. Цей вид пошуку дозволяє встановити зв'язок між подіями, які відбувалися під час скоєння різних злочинів завдяки ідентифікації осіб, образ (інші біометричні маркери) яких зафіксовано в місцях вчинення злочину в результаті дослідження даних, які містяться у біометричних паспортах та внесені у відповідну інформаційну базу. Безумовно, що за даними біометричних паспортів особу, яка залишила біометричний матеріал на місці злочину, можна ідентифікувати, а встановлення того факту, що одна і та сама людина перебувала в місцях вчинення злочину, у момент часу, що дозволяє висунути версію про її участь у злочинній діяльності (шляхом порівняння даних відеоспостереження і даних, що включені до бази біометричних паспортів), може надати неоціненну допомогу слідчим в процесі розслідування кримінальних злочинів [3].

Отже, використання біометричних паспортів з метою криміналістичної ідентифікації дає змогу оперативно ідентифікувати особу, висунути версію щодо її причетності до того чи іншого злочину, а також підтвердити алібі особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.

Відповідно, перспективним напрямом наукового пошуку ми вважаємо дослідження етичних засад криміналістичної ідентифікації з використанням біометричних паспортів.

Список використаних джерел:

1. Біометричні документи в Україні. – Режим доступу: <https://dmsu.gov.ua/faq/biometrichni-dokumenty-v-ukrajni.html>
2. Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>
3. Збірник практичних рекомендацій Організації Об'єднаних Націй щодо відповідального використання біометричних даних та обміну ними у рамках боротьби з тероризмом. – Режим доступу: https://www.unodc.org/pdf/terrorism/Compendium-Biometrics/_pdf
4. Anil K. Jain and Arun Ross. Bridging the gap: from biometrics to forensics. Phil. Trans. R. Soc. B 370: 20140254. URL: <https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rstb.2014.0254>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Птиця Вадим Андрійович

здобувач вищої освіти міжнародно-правового факультету
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Постановка проблеми. Захист прав людини завжди був одним із найважливіших завдань кожної правової держави. Шляхи його забезпечення на національному рівні є різними, але справедливо буде зазначити, що на даний момент також існують певні міжнародні механізми захисту прав людини. Передумови та причини їх створення мають важливе значення для розуміння важливості функціонування міжнародної системи захисту прав людини в цілому.

Метою цієї праці є дослідження особливостей становлення системи захисту прав людини та розвитку міжнародного права у даній сфері на прикладі Ліги Націй та ООН шляхом аналізу та узагальнення думок вчених із цього питання.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система міжнародного захисту прав людини є досить комплексною та розгалуженою. Існування механізмів захисту як на регіональному, так і на глобальному рівні, зумовлене співпрацею багатьох учасників міжнародних відносин, які зацікавлені у розвитку міжнародного права прав людини. Першим поштовхом до закріплення такої системи можна вважати діяльність Ліги Націй у сфері захисту прав національних меншин.

Хоча Статут Ліги Націй і не містив положень, які стосуються захисту конкретних прав і свобод людини, діяльність даної організації, пов'язана з захистом прав національних меншин та адмініструванням підмандатних територій.

Після Першої світової війни країни переможниці уклали цілу низку договорів з Австрією, Польщею, Чехословаччиною, Грецією, Болгарією, Югославією, Туреччиною та Румунією про захист прав національних меншин на територіях цих держав. Ліга Націй стала гарантом виконання державами зобов'язань за цими договорами за допомогою створення спеціальних механізмів, як наприклад «Комітету трьох», який займався прийняттям заяв про порушення прав національних меншин [1].

Система підмандатних територій також мала важливе значення у сфері захисту прав людини. Відповідно до ст. 22 Статуту Ліги Націй колонії переможених у Першій світовій війні держав, які не були здатними самостійно розвиватися в напружених умовах сучасного світу, ставали підмандатними територіями країн-переможниць. Мандатна система була напрямлена на гарантування свободи совісті та релігії. Постійна мандатна комісія виконувала функцію перевірки звітів від держав-покровительок щодо захисту прав населення на територіях колоній [2].

Заснування Міжнародної організації праці, відповідно до частини 13 Версальського договору, також стало важливим кроком у розвитку міжнародного права прав людини. Спочатку будучи частиною Ліги Націй, ціллю даної організації були забезпечення кращих стандартів умов праці та підтримка права на об'єднання задля зменшення соціальної несправедливості у світі. На даний момент МОП є спеціалізованою установою ООН [3].

Ліга Націй хоча і зробила свій внесок у розвиток системи захисту прав людини та міжнародного права прав людини у цілому, зрушення ООН у цій сфері є незрівнянними. Неможливо не поєднати такі досягнення з жахливими наслідками Другої світової війни, які стали поштовхом для врегулювання цієї сфери. Статут ООН

має цілу низку положень щодо захисту прав людини. Так, відповідно до ст. 1 Статуту, однією з цілей організації є «міжнародне співробітництво у заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, без розрізнення раси, статі, мови та релігії». Згідно зі ст. 13 Статуту, Генеральна Асамблея «здійснює дослідження та надає рекомендації з метою сприяння реалізації прав людини і основних свобод для всіх...» [4].

Після заснування ООН, одним з основних напрямків діяльності організації став розвиток міжнародного права прав людини, зокрема шляхом кодифікації міжнародних у цій сфері. Першою визначною спробою уніфікувати норми, які регулюють захист прав людини стала Загальна декларація прав людини. Її положення включали норми щодо політичних, соціальних, економічних та культурних прав [5].

Окрім Декларації, було також укладено багато міжнародних угод, спеціально направлених на врегулювання окремих сфер захисту прав людини: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Конвенція про попередження геноциду та покарання за нього, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини тощо.

Створення Комісії ООН з прав людини та перетворення її на Раду ООН з прав людини, заснування Управління Верховного комісара ООН з прав людини, стали ще одним поштовхом у налагодженні ефективного механізму захисту прав людини [1].

Висновки. Загалом, становлення міжнародної системи захисту прав людини, каталізатором якого стали дві світові війни, відповідає тенденціям розвитку міжнародного права в цілому, та такі міжнародні організації, як ООН та Ліга Націй відіграли важливу роль у розвитку даної сфери. Кодифікація міжнародного права прав людини та створення спеціалізованих установ, направлених на захист прав людини є важливими досягненнями світового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Buergenthal T. The Evolving International Human Rights System. *The American Journal of International Law*. 2006. Vol. 100, №. 4. P 783–807.
2. Shaw M. International law. Fifth edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 1434 p.
3. Raeburn W. Features and Development of the International Labour Organisation. *Transactions of the Grotius Society*. 1949. Vol. 35. P. 57–71.
4. United Nations Charter : міжнародний договір. 1945. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення: 11.12.2023).
5. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ. 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 11.12.2023).

СТАТТЯ 51 ККУ ВИДИ ПОКАРАНЬ

Анікеєв Владислав Віталійович

Курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний Університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

Доктор філософії в галузі права
Капітан поліції
Старший викладач кафедри Кримінального права та кримінології
Дніпропетровський державний Університет внутрішніх справ, Україна

Сучасна сфера боротьби зі злочинністю передбачає впровадження кількох важливих заходів, основним із яких є застосування відповідних покарань за вчинення кримінальних правопорушень. Кримінальне право вивчає та визначає концепції кримінального правопорушення та покарання. Ці дві концепції тісно пов'язані між собою, але одночасно є абсолютно відмінними. Правопорушення - це дія, яка призводить до загрози для громадян і спрямована проти їхніх прав і інтересів, а також проти інтересів держави в цілому. Покарання, з іншого боку, є інструментом захисту прав і інтересів, який вживається для реагування на злочинну поведінку.

Кримінальне правопорушення - це порушення закону, на яке держава реагує шляхом застосування відповідних санкцій. Покарання виступає як передбачений законом інструмент державного втручання. Тому можна стверджувати, що кримінальне правопорушення та покарання є взаємопов'язаними, але водночас функціонують незалежно одне від одного, а часто існують як дія і реакція або як порушення правопорядку та його відновлення [3].

Покарання є ефективним засобом розв'язання конфліктів, які часто виникають між державою і правопорушником. Воно сприяє відновленню порядку, а також ресоціалізації особистості правопорушника. Таким чином, покарання відіграє важливу роль у підтриманні суспільного порядку та виправленні осіб, які вчинили кримінальні діяння.

Розглядаючи положення статті 51 Кримінального кодексу України, виокремлюються наступні види кримінальних покарань [1]:

Штраф - це м'який вид покарання за вчинення кримінального правопорушення.

Пониження військового спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Виконання громадських робіт - це кримінальне покарання, яке включає в себе безоплатне виконання суспільно-корисних робіт під наглядом.

Виправні роботи - це форма адміністративного стягнення, яка передбачає роботу правопорушника з певними відрахуваннями з його заробітної плати на користь держави.

Службові обмеження для військовослужбовців - це кримінальне покарання, яке застосовується до військовослужбовців на строк від шести місяців до двох років, за винятком військовослужбовців строкової служби.

Конфіскація майна - це додаткове кримінальне покарання, яке передбачає примусове вилучення власності засудженого на користь держави.

Арешт - це кримінальне покарання, яке передбачає тримання засудженого в умовах повної ізоляції на строк від одного до шести місяців.

Обмеження волі - це новий вид кримінального покарання, яке передбачає тримання особи в кримінально-виконавчих установах.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців - це альтернативне покарання позбавленню волі, але воно не застосовується до тих, хто вже мав досвід позбавлення волі.

Позбавлення волі на певний строк - це покарання, під час якого особа ізолюється від суспільства в кримінально-виконавчій установі на певний термін.

Довічне позбавлення волі - це покарання, яке передбачає позбавлення волі особи до моменту смерті, після вироку суду [3].

Порядок накладення різних видів покарань базується на критерії суворості покарання і часто використовує принцип послідовного переходу від менш суворих санкцій до більш суворих. Загалом, для осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, можна застосувати лише ті види покарань, які передбачені законом. Ця система є обов'язковою як для засуджених, так і для правоохоронних органів [4].

Згідно з проєктом нового кримінального закону, покарання має спрямовуватися на захист суспільства і не передбачає суворого покарання як основної мети. Головною ціллю є забезпечення безпеки українського суспільства та збереження правопорядку.

Отже, покарання розглядається як один з ключових інструментів для боротьби зі злочинністю. Його ефективність може бути досягнута лише за умови розумного та обдуманого вибору методів і засобів, які використовуються в кримінально-правовому впливі. Основною метою покарання повинен бути досягнутий результат, який визначається завданнями кримінального правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>.
2. Леонов Б. Покарання як засіб запобігання злочинності. Вісник Національної академії прокуратури України. 2015. № 2(40). С. 66–70.
3. Кримінальний кодекс України (проєкт). Контрольний текст від 19.10.2020 URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/10/21/kontrolnyj-proekt-kk-19-10-2020.pdf>.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, В. В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬ У ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Байрак Катерина Сергіївна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Козирь Вероніка Іванівна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Поливанюк Василь Дмитрович

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка у структурах Збройних сил України, Національної гвардії України та Національної поліції України – це одна з найбільш важливих умінь, які повинен виробити курсант за часів свого навчання. Уміння використовувати вогнепальну зброю, — для особистого захисту або для виконання службового зв'язку: з протидії злочинності та охорони публічного порядку – необхідна складова в роботі поліцейського та військовослужбовців. Саме тому, протягом навчання у закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, проводиться підготовка із набуття практичних знань із застосування зброї. [1]

Необхідну підготовку можна здійснити тільки за умови систематичного проведення занять і тренувань з використанням бойової техніки та зброї. Однак інтенсивне їх використання в процесі навчання призводить до передчасного зносу вказаної техніки, тим самим знижуючи бойову готовність підрозділів та військових частин, на озброєнні яких вона перебуває, а також призводить до суттєвих матеріальних витрат. Крім того, безпосередньо на бойовій техніці не завжди представляється можливість якісного навчання особового складу. Саме тому тренування з використанням тренажерних комплексів є більш доречним для підготовки майбутніх поліцейських. Оскільки тренажерні лазерні комплекси максимально полегшують освоєння зброї, в умовах характерних для обставин його застосування, шляхом формування у тих, хто навчається точних координаційних навичок в діях з озброєнням. Інновації в системі навчання вогневої підготовки із стрілецької зброї проявляються в широкому впровадженні інформаційних технологій і створених на їх основі тренажерно-імітаційних засобів. Застосування тренажерно-імітаційних засобів в освітньому процесі обумовлене економічними міркуваннями, безпекою навчання, можливістю корегування процесу моделювання, наявністю інформативного зворотного зв'язку з викладачем (інструктором), реалізацією різноманітних технологій навчання [2].

На нашу думку, використання сучасних тренажерів із набуття практичних навичок з вогневої підготовки є більш ефективними та безпечними, ніж звичайні стрілецькі полігони.

По-перше, завдяки використанню лазерних стрілецьких тренажерів, відпадає потреба у використанні вогнепальної зброї, яка через постійні практичні заняття втрачає свою ефективність, а закупівля нової зброї – економічно не вигідна.

По-друге, одне з найважливіших питань, яке вирішує сучасний стрілецький тренажер – це безпечність! Давайте, не будемо брехати самі собі, не рідко зустрічаються на стрілецьких полігонах ті, хто не застосовує жодних заходів безпеки, неправильно поводить себе зі зброєю, тим самим створює небезпечні ситуації на стрільбищі, які можуть привести до травмування, поранення або навіть загибелі виконавця або інших осіб. Завдяки лазерним тренажерам такі ситуації не виникнуть, адже лазерна зброя не може поранити або вбити людину – і це дуже важливий аспект, на який треба звернути увагу, який доводить, що використання лазерних стрільбищ є ефективним.

По-третє, розвиток зброї також стрімко прогресує, і вміння використовувати будь-яку зброю – це важливе вміння, яке може допомогти у майбутньому. У звичайних стрілецьких залах використовується тільки найбільш розповсюджена зброя. Закупівля сучасного озброєння є дуже економічно затратним, саме тому слухачі не можуть спробувати працювати з новими видами зброї, а завдяки сучасним тренажерам – це стало можливо. Лазерна зброя не потребує великих фінансових затрат. [3]

І ще одна важлива перевага лазерних тренажерних стрільбищ – це можливість викладача коригувати дії учасника стрільби. А для курсанта – це можливість працювати в будь-якій змодельованій ситуації.

Отже, використання сучасного обладнання для набуття практичних навичок у службовців різних підрозділів – є високоефективним, оскільки воно має ряд переваг.

Список використаних джерел:

1. Волков Ю.М., Поливаний В.Д., Проблемні питання застосування вогнепальної зброї працівниками національної поліції під час виконання службових обов'язків. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 86–89. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3223/1/8.pdf>
2. Використання інтерактивного мультимедійного обладнання у підготовці поліцейських: навч. посібник. / ред. С.Комісаров. Дніпро: ДДУВС, 2021. 231 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/9934>
3. Методичні рекомендації щодо використання Інтерактивного мультимедійного лазерного тиру «Рубін-У» під час проведення сценарно-орієнтованих занять з дисциплін «Тактико-спеціальна підготовка» та «Вогнева підготовка». Покайчук В., Поливаний В., Фурса В., Зубець О. Дніпро: ДДУВС, 2021. 64 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6469>

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Деменко Віталій Михайлович

Здобувач вищої освіти

Навчальної групи СР-142

3 курсу ННІПФППН

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Нагорна Олена Олександрівна

Старший викладач кафедри цивільного права та процесу

старший лейтенант поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Українське суспільство пройшло істотні зміни, що вплинули на розвиток демократії та дотримання європейських стандартів в сфері правосуддя. Ці трансформації викликали комплексне реформування цивільного процесуального законодавства. Зокрема, у період після прийняття Цивільного процесуального кодексу України 2004 року відбулося впровадження спрощених проваджень, спрямованих на поліпшення доступності та ефективності правосуддя.

Цивільний процес став сценою для законодавчих реформ, зокрема введення автономного від позовного наказного провадження та заочного розгляду справ. У 2016 році був запропонований проект змін до Цивільного процесуального кодексу, який вніс подальші розвідки, зокрема, диференціацію цивільної процесуальної форми через впровадження спрощених проваджень [2].

Інститут спрощеного провадження, який став невід'ємною частиною цивільного процесу, був визначений у Цивільному процесуальному кодексі України 2017 року з метою забезпечення доступного та ефективного правосуддя. Його введення спрямоване на спрощення та прискорення розгляду справ, що дозволяє зменшити судові витрати та дотримуватися принципу розгляду справ у розумні строки.

Термін «спрощене провадження» викликає дискусії в юридичній науковій літературі, існують різні підходи до його визначення. Зокрема, різні автори розглядають його як форму здійснення правосуддя в окремих категоріях цивільних справ, яка ґрунтується на обмеженому складі фактів та процесуальних дій. Однак точне визначення його правової природи залишається предметом обговорення.

Спрощене позовне провадження, як частина спрощеного провадження, має подвійну природу, орієнтовану на документарну процедуру та елементи наказної форми. Такі спрощені процедури спрямовані на розгляд простих або безспірних справ, надаючи можливість оптимізації судочинства та досягнення цілей за менший обсяг процесуальних дій та фінансових витрат [4].

Наказне провадження також викликає обговорення, з деякими дослідниками, як от О. О. Штефан, визнається як безспірне, в той час як інші вважають, що в ньому може бути спір про право в особливій формі. Це питання визначення переліку справ, для яких застосовується наказне провадження, також залишається предметом обговорення через суб'єктивний характер визначення безспірності вимог [5].

Критерії допустимості спрощеного позовного провадження включають різноманітні аспекти, зокрема матеріально-правовий, що стосується майнових вимог,

та спеціальні критерії, такі як документарний характер та визначеність. Зазначається, що законодавець встановив заборону використання спрощеного позовного провадження для установчих та перетворювальних вимог.

Виникає питання щодо неоднозначного найменування цього нововведення, оскільки заголовок «Розгляд справ у порядку спрощеного провадження» фактично виділяє спрощене позовне провадження у самостійний вид судочинства, що може суперечити його ознакам та правовій природі. Виникає колізія процесуальних норм, оскільки різні статті використовують термін «спрощене позовне провадження», при цьому зазначається можливість розгляду будь-якої справи в порядку спрощеного позовного провадження, що не завжди відповідає його основній меті [3].

Наказне провадження визнається самостійним, спрощеним видом провадження, призначеним для швидкого та ефективного захисту безспірних прав. Проте, в рамках цивільного судочинства в Україні, ця процедура застосовується до чітко визначеної категорії справ, які передбачені відповідною статтею ЦПК.

Цивільне процесуальне законодавство визначає малозначні справи як ті, де ціна позову не перевищує певного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, або якщо справа вважається малозначною згідно з рішенням суду. Однак визначення «малозначних» може бути відносним, оскільки воно не пов'язане безпосередньо з ціною справи, а скоріше з її складністю та важливістю для сторін [1].

Отже, було розглянуто теоретичні аспекти спрощеного провадження в цивільному процесі, зокрема у контексті українського правового простору. Зазначені проблеми та амбігівності, пов'язані з його правовою природою, найменуванням та обсягом застосування. Висвітлено різноманітні погляди юридичних дослідників на поняття «спрощене провадження» та «спрощені судові процедури», що створює високий рівень неоднозначності у визначенні його сутності.

Важливим висновком є те, що впровадження спрощеного провадження є актуальним інструментом для забезпечення доступного та ефективного правосуддя. Проте, в умовах відсутності чіткого визначення та єдності в трактуванні його юридичної природи виникає необхідність подальших теоретичних розвідок та концептуальних уточнень.

Розглянуті критерії допустимості спрощеного позовного провадження, такі як матеріально-правовий та спеціальні критерії, свідчать про важливість ретельного визначення меж його застосування, а також про необхідність врахування специфіки кожного випадку.

Зазначено, що проблеми визначення «малозначних справ» відкривають можливість для різних тлумачень та судових рішень, що може впливати на справедливість та ефективність процесу.

Список використаних джерел:

1. Васильєв С. В. Цивільний процес. Підручник. Київ: Алерта. 2019р. 89с.
2. Ізарова І.О. Реформа цивільного процесу в Україні: новели позовного провадження. *Право України*. 2016р. № 8. 33-34с.
3. Угриновська О., Гембера Г. Спрощене позо-вне провадження: законодавча регламентація та проблеми судової практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2018р. № 12. 85-89с.
4. Феннич В. П. Оцінка електронних доказів у цивільному процесі (на прикладах окремих категорій судових справ). 2022р. 73с.
5. Цивільний процесуальний кодекс Ук-їни. *Відомості Верховної Ради України*. 2004р. № 40-41с. 42. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

6. Давиденко Л. М., Проблема злочинності серед неповнолітніх в Україні та заходи запобігання їй. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020р. 96с.
7. Денисов С. Ф. Сучасні детермінанти злочинності в Україні. 2019р. 87с.
8. Легка О. В. Основні детермінанти, які зумовлюють корупційні правопорушення в Україні. *Право і суспільство* №3 2020р. 44-49с.
9. Подковенко Т. Протидія злочинності: аксіологічний аспект. *Актуальні проблеми правознавства* №1.1 2020р. 32-39с.
10. Сизоненко А. С. Особливості загальносоціального запобігання ювенальній злочинності в Україні. 2020р. 124с.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ЯК КОМПЛЕКСУ ДІЙ ПРЕВЕНТИВНОГО АБО ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Макруха Єлізавета Олександрівна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Варич Валерія Юріївна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Поливанюк Василь Дмитрович

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У демократичному суспільстві ключовим завданням держави є забезпечення прав і свобод громадян, однак існують ситуації, коли доходить до необхідності введення превентивних та примусових заходів, що можуть обмежувати ці права і свободи. Україна, як конституційна держава, має закони, які регулюють ці заходи та встановлюють їх характеристики.

Превентивні поліцейські заходи орієнтовані на запобігання можливим порушенням закону та забезпечення громадської безпеки. До них належать огляди, призначені для уникнення можливих загроз, патрулювання та моніторинг об'єктів громадського знаковості, та встановлення точок перепусток для контролю доступу до певних територій, огляди для запобігання можливих загроз тощо. Зазвичай, ці заходи необхідно підтримувати на законній підставі та ретельно враховувати можливі обмеження прав та свобод осіб.

З іншого боку, реактивні заходи передбачають реагування поліції на конкретні правопорушення чи загрози для громадської безпеки. Це може включати затримання осіб, проведення обшуків, або встановлення контролю за певними особами. Справедливість та чесність здійснення цих заходів, а також дотримання процедурного та правового механізму, є важливими для забезпечення прав і свобод кожної особи.

Інститут превентивних поліцейських заходів потребує системного розгляду та контролю. Важливо, щоб вони були обмежені в законних рамках, а їхня необхідність була обґрунтована наявністю реальної загрози. Громадянське суспільство, крім того, має право на контроль за діяльністю поліції та перевірку правомірності здійснених заходів.

При застосуванні заходів примусу поліцейським слід зважати на те, що поліцейські заходи є діями превентивного або примусового характеру, які обмежують права і свободи людини, тому поліцейський повинен спиратись на принцип пропорційності поліцейського заходу. Слід відмітити, що шкода, заподіяна

охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не повинна перевищувати блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди. [1]

Аналіз положень Закону в частині класифікації поліцейських заходів дозволяє дійти висновку про поділ поліцейських заходів, що використовуються підрозділами поліції на дві групи: поліцейські превентивні заходи та поліцейські заходи примусу. Відмітимо, що для виконання покладених на поліцію повноважень поліцейський повинен мати відповідні правові можливості, відповідний процесуальний інструментарій. Важливо, що зазначені поліцейські заходи в межах своєї компетенції поліція застосовує для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення. А законодавець встановив й обов'язкову вимогу до застосування перерахованих вище поліцейських заходів, а саме обов'язок поліції під час проведення превентивних поліцейських заходів повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи. [2]

Крім того, існує система внутрішнього контролю та зовнішнього нагляду за діяльністю поліції з метою забезпечення дотримання прав людини та гарантування недопущення зловживань повноваженнями. Громадяни та громадські організації мають право контролювати діяльність поліції та звертатися до відповідних органів у разі порушень. Додатково, в Україні діє механізм судового захисту прав осіб у разі недодержання законності при застосуванні поліцейських заходів.

Поряд із загальними вимогами до поліцейських превентивних заходів та поліцейських заходів примусу законодавець встановив й вимоги до їх припинення: якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною, якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу. Зазначені вимоги до моменту припинення застосування поліцейського заходу є запорукою правомірності дій поліцейського та унеможливають будь-які зловживання з приводу застосування наданого Законом інструменту. [2]

Відповідно до ч. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини під час здійснення своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлено законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту і демократичному суспільстві. Обмеження прав і свобод людини в Україні допускається виключно за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції в рамках застосування поліцейських заходів. [3]

У цілому, правильно налаштований та прозорий механізм застосування поліцейських заходів, навіть тих, які обмежують права та свободи людини, є важливою складовою забезпечення правової держави та гарантії безпеки та порядку в суспільстві [4]. Важливим є чітке виконання закону щодо застосування таких заходів та їх своєчасне припинення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 24.11.2023)
2. Реджепов Р.С. Характеристика поліцейських заходів як комплексу дій превентивного або примусового характеру, що обмежують права і свободи людини. Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності. Харків, 2017. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2017/pdf/61.pdf

3. Бродовський С.С. Окремі аспекти забезпечення дотримання прав і свобод людини в діяльності національної поліції. Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності. Харків, 2017. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2017/pdf/60.pdf
4. Волков Ю.М., Поливаний В.Д., Проблемні питання застосування вогнепальної зброї працівниками національної поліції під час виконання службових обов'язків. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 86–89. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3223/1/8.pdf>

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Рак Нікіта Вікторович

Здобувач вищої освіти

Навчальної групи СР-142

3 курсу ННІПФППН

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Нагорна Олена Олександрівна

Старший викладач кафедри цивільного права та процесу

старший лейтенант поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Оцінка доказів – це завершальний елемент процесу доказування, сформульовано єдине поняття оцінки доказів у цивільному процесі, запропоноване до законодавчого закріплення, згідно з яким оцінка доказів – мисленнєва діяльність, що передбачає сукупне дослідження доказів щодо встановлення обставин, що входять у предмет доказування, здійснювана судом у межах конкретної справи відповідно до принципів та критеріїв оцінки доказів, а також законодавчо закріплених приписів, спрямованих на впорядкування та уніфікацію процесу дослідження та аналізу різних засобів доказування [1].

Оцінка доказів, як елемент процесу доказування, є розумовою, логічною діяльністю, має на меті визначення допустимості, належності, достовірності, достатності кожного доказу для встановлення обставин, що входять до предмету доказування.

При цьому поняття дослідження зазвичай включають пізнання, розкриття змісту доказу, перевірку достовірності доказів, з'ясування відносності та допустимості доказів, встановлення узгодженості доказів; а оцінка, у свою чергу, це, по-перше, встановлення зв'язків між доказами; по-друге, визначення ролі кожного доказу; по-третє, визначення їх достатності. Відповідно, можна зустріти думка, що встановлення відносності, допустимості та достовірності доказів – елементи їх дослідження, а не оцінки, «хоча розділити дослідження та оцінку доказів у процесі доведення практично неможливо, розгляд їх порізно переслідує лише методичні цілі», оскільки окремі елементи доказування можуть пронизувати весь процес, їх суворе проходження один за одним неможливе.

У систему принципів оцінки доказів у цивільному процесі введено принцип «цільової спеціалізації або цільової орієнтації» – принцип оцінки доказів, що застосовується в рамках цивільного та арбітражного процесів, спрямований на впорядкування мисленнєвої діяльності суду відповідно до цільової спрямованості розгляду. Відповідно до цього принципу необхідно виділяти конкретну мету в оцінці доказів, яка безпосередньо залежить від предмета розгляду, для того, щоб визначити межі відносності, допустимості та достатності, а також встановити пріоритети в оцінці та сукупний розгляд доказів [2].

Система принципів оцінки доказів у цивільному процесі доповнена принципом «доказового сегментування» – принципом оцінки доказової бази в рамках цивільного та арбітражного процесів, що полягає у додатковій класифікації та категоризації (сегментуванні) наявних у конкретній справі доказів на об'єктивні та суб'єктивні відповідно до природи, джерела, носія та інших характеристик конкретного доказу.

Оцінка може ставитись як до доказів, необхідних для вирішення справи, так для обґрунтування вчинення конкретних процесуальних дій. Залежно від суб'єкта оцінка може бути як владною (вихідна від суду та обов'язкова для осіб, які беруть участь у справі), а також рекомендаційної (Як гарантія всебічності оцінки). Тільки суд має право та можливість співвідносити фактичні дані з вимогами, встановленими законом та судовою практикою для доказів. У відповідно до цього суб'єкти доведення в частині збирання та дослідження - це сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а в частині оцінки доказів – суд [3].

Аналіз чинного кримінального процесуального закону (ст. 9 та ст. 94 КПК України) дозволяє визначити систему принципів оцінки доказів, яка включає наступні положення:

- 1) при оцінці доказів необхідно керуватися законом;
- 2) ніякі докази для суду, прокурора, слідчого не мають наперед встановленої сили. Свобода в оцінці доказів гарантується законом;
- 3) суддя, прокурор, слідчий оцінюють докази за своїм внутрішнім переконанням. Суд в оцінці доказів не пов'язаний з висновками, зробленими під час досудового розслідування.

Допустимість доказу слід розглядати як формалізоване правило, яке не відноситься до якості та достовірності змісту засобах доказування, допустимість є певною сукупністю правил доказування. Допустимість доказів – один з проявів принципу законності у процесі доказування, що передбачає неможливість дослідження тих даних, що отримані з порушенням процесуального та матеріального закону. У кримінальному процесі виділяють такі критерії допустимості:

- 1) відомості не ґрунтуються на припущенні чи припущенні;
- 2) отримання докази на підставі передбаченого законом джерела;
- 3) доказ видобуто належним суб'єктом доказування;
- 4) відомостям надано належна форма.

Встановлення достовірності доказів – один із найважливіших елементів оцінки доказів. Оскільки саме цей критерій призначений виключити можливі перекручування, фальсифікації. Достовірність не рівнозначна істинності, достовірність має на увазі наявність більшого чи меншого ступеня відповідності факту чи події насправді. Не завжди судді оперують категоричними висновками – істинно чи хибно, але часто багатозначними – презумпції, узагальнення. Критерій достовірності доказів обумовлює перевірку, дослідження, оцінку кожного з доказів на предмет виключення можливості його спотворення [4].

Кожний доказ підлягає оцінці з точки зору належності, допустимості, достовірності, а всі зібрані докази в їх сукупності – достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Оцінка доказів повинна бути заснована на розгляді всіх фактичних даних в їх сукупності і викладена у формі мотивованого висновку про те, чому одні докази покладені в основу рішення, а інші відкинуті.

Список використаних джерел:

1. Грошевий Ю.М. Докази і доказування Кримінальний процес : [підручник] / [Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х. : Право, 2019. – 824 с
2. Докази та доказування у кримінальному провадженні: навч. посібник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 272 с.
3. Гусев О.Ю. Співвідношення понять доказів і засобів доказування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 37(1). С. 116–120
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6586> (дата звернення: 19.11.2018 р.).

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ващишин Павло Валерійович

Здобувач вищої освіти

Навчальної групи СР-142

3 курсу ННПФППН

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Нагорна Олена Олександрівна

Старший викладач кафедри цивільного права та процесу

старший лейтенант поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

212 ЦПК суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Оцінка доказів – це логіко-процесуальна діяльність, яка має зовнішню та внутрішню сторони. Логічні операції здійснюються суб'єктами доведення, оцінюються лише фактичні дані, отримані у передбаченому законом порядку із встановлених законом засобів доказування та безпосередньо досліджені в судовому засіданні. Громадянська процесуальна форма визначає умови та мету оцінки доказів, критерії оцінки, дії із закріплення результату оцінки, процесуальні документи, що відображають висновки та оціночні судження суду.

Оцінка доказів є основою прийняття рішень у справі, у своїй важливо відзначити визначальну роль суду у встановленні відносності, допустимості, достовірності і достатності кожного з доказів. Метою оцінки доказів є визначення з погляду відносності, допустимості, достовірності, достатності. Відносність тягне у себе оцінку змісту доказів з позиції взаємозв'язку з предметом доказування, тобто із дійсними обставинами цивільного дела [1, 116 с].

Логічна сторона доказування проявляється в тому, що в ході судового розгляду суд та інші учасники процесу за допомогою логіки оцінюють представлені суду докази, аналізують їх доказовий потенціал, зв'язок із справою, що розглядається, і обґрунтованість їх пред'явлення в суді як докази, їх ставлення до справи, пов'язують існуючі відомості про факти у загальну систему. Поданих доказів, або, навпаки, вказують на відсутність логічного зв'язку представлених фактів і справи, що розглядається, знаходять протиріччя в доказах, спростовують висунуті припущення.

Характеристика та оцінки доказів зведена до принципу цивільного судочинства. Оцінка доказів з позиції достовірності означає їхній аналіз з метою відповіді на питання, наскільки відомості, тобто фактичні дані, що становлять їх зміст, відповідають дійсності, інакше кажучи, чи відповідають вони філософській категорії істини [2, 760 с].

Багато юристів, зловживаючи своїми процесуальними правами, подають до суду докази, отримані незаконним шляхом. Доказами слід вважати лише такі відомості, отримані з передбаченого законом джерела. Якщо ж відомості було отримано із джерел, не передбачених законом, то вони не можуть бути застосовані в обґрунтування висновків та рішень у справі.

Принцип невстановленості судових доказів має своїм змістом відсутність особливої доказової сили того чи іншого докази, неприпустимість надання суду

вказівки про доказову силу та значенні того чи доказу, а також оцінки доказів не доволі, а відповідно до встановлених законом критеріїв. Формально, зазначений принцип дотримується у цивільному процесі. Аналіз різних норм матеріального та процесуального права дозволяє констатувати дійсну відсутність більшої доказової сили окремих видів доказів та відсутність меншої доказової сили будь-яких доказів перед іншими.

Характеристика джерела є важливим чинником у визначенні достовірності докази. Наприклад, перед допитом свідка обов'язково встановлюються відносини з особами, що у справі, перебуваючи у близьких відносинах з будь-ким із цих осіб свідок може навмисно донести невірну інформацію, отже, це джерело буде недоброякісним. Щодо письмових доказів, їх достовірність визначається шляхом перевірки щодо наявності необхідних реквізитів, чи відповідає документ компетенції органу, чи мають місце різні підчистки, помарки, нечіткість друку та підписи. Усі перелічені помилки та недоліки можуть свідчити про недостовірність доказів [3, 242 с].

Відповідність різних доказів у справі одна одній. Якщо докази один до одного є суперечливими або взаємовиключними, то такі докази не можна назвати достовірними. Для вирішення цього питання суду необхідно визначити відносини між особами, які беруть участь у справі, та свідками. Варто зазначити, що адвокатською практикою було вироблено спеціальну методику підризу довіри до показань свідка, яка в даному випадку допомагає визначити, чиї докази є достовірними. Загальна оцінка всіх зібраних та досліджених доказів. Цей критерій необхідний визначення достовірності доказів, лише з допомогою оцінки доказів можна визначити, які з доказів є суперечливими і, отже, недостовірними.

Достатність доказів - це властивість доказів, що встановлює сукупність доказів, що є у справі, за допомогою яких можна вирішити справу. При цьому достатність доказів є якісним показником, а не кількісним, адже для рішення суду буде недостатньо наявності непрямих та суперечливих доказів, якщо відсутні докази обставин предмета доказування [4, 239 с].

Характеристика доказування як необхідного елемента та центрального компонента структури судової діяльності, як мислимої моделі того результату, який досягається за допомогою практики. Ціль судового доказування правознавець визначає у двох значеннях. Загальна ціль полягає в отриманні істинних знань про факти, з наявністю чи відсутністю яких закон пов'язує виникнення зміну чи припинення матеріально-правових відносин. Вона зумовлена цілями цивільного судочинства. В процесі ж визначення юридично значимих фактів, які підлягають встановленню, тобто предмета доказування, формується предметний зміст цілі доказування по конкретній справі, що перебуває у провадженні.

Список використаних джерел:

1. Гусев О.Ю. Співвідношення понять доказів і засобів доказування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 37(1). С. 116–120.
2. Бичкова С.С., Бірюков І.А., Бобрик В.І. Цивільне процесуальне право України: Підручник / Бичкова С.С., Бірюков І.А., Бобрик В.І. та ін.; За ред. Бичкової С.С. - К.: Атіка, 2019. - 760 с
3. Каламайко А.Ю. Електронні засоби доказування в цивільному процесі: дис. ...канд. юрид. наук. Харків, 2016. 242 с.
4. Брендель О.І. Засоби прихованого відео спостереження та особливості їх використання в процесі розслідування злочинів та експертного дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2016. Випуск 16. С. 239-248.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ВИРІШЕННІ ПРАВОВИХ ПИТАНЬ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Вергелес Олександра Олександрівна

здобувач вищої освіти факультету адвокатури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна

канд. юрид. наук, доцент кафедри загальної теорії права та держави

Національний університет «Одеська юридична академія», Україна

Сучасний світ постійно вдосконалюється та змінюється, сфера технологій не є винятком. Протягом останніх років штучний інтелект все більше набирає популярності серед правників щодо його використання в практичній діяльності, зокрема він здатний виступати в якості помічника, а саме допомогти юристам у виконанні рутинних завдань, дозволяючи їм зосередитися на більш складних та стратегічних аспектах своєї роботи. Також його використання може значно полегшити, прискорити процеси обробки інформації й аналізу правових документів. Усе вище зазначене і актуалізує тему нашого наукового дослідження, що в подальшому дозволить збагатити юридичну науку новими ідеями і теоріями.

Питання щодо застосування штучного інтелекту у сфері юриспруденції висвітлювали у дослідженнях такі вчені: К. Єфремов, В. Кобко-Одарій, Н. Марценко, О. Радутний, М. Стефанчук, Ю. Тюрня тощо.

Поняття, що окреслює визначення штучного інтелекту ще не є закріпленим на законодавчому рівні, однак Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні зазначає те, що він являє собою організовану сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1]. Дана Концепція передбачає застосування технологій штучного інтелекту в різноманітних видах діяльності, в першу чергу – правосуддя та юриспруденція.

У теперішній час юридична сфера лише адаптується до результативного застосування штучного інтелекту в професійному функціонуванні, хоча значна кількість правників вже впродовж тривалого періоду використовують його для полегшення, оптимізації більшості процесів.

На думку О.О. Храпенка та А.М. Меденцева штучний інтелект певним чином наділений властивістю, яка полягає у здатності вирішення непростих завдань, прийняття рішень та автоматизація процесів. Також може поліпшувати результативність, ефективність, досконалість в різноманітних галузях діяльності та надавати допомогу при розв'язанні важких проблем, котрі потребують здійснення аналізу значного обсягу даних. Однак потрібно врахувати соціальні, правові аспекти вдосконалення та застосування штучного інтелекту, також у свою чергу забезпечувати безпечність, прозорість і відповідальність при його використанні [2, с. 383].

Штучний інтелект має суттєвий вплив на роботу юристів, це полягає в тому, що його використовують для керування різного роду документів, пошуку відповідної інформації; для надання рекомендацій при ухваленні стратегічних рішень на основі вивчення даних; для складання, аналізу текстів угод, договорів і контрактів.

Таким чином, відсутність людських помилок та можливість швидкого доступу до великої кількості інформації може сприяти підвищенню якості та ефективності роботи юристів.

Також штучний інтелект наразі активно реалізовує функції юриста в галузі корпоративного права для здійснення аналізу примітивних та елементарних договорів. Це може свідчити про те, що правникам необхідно якомога краще вдосконалювати свої знання, навички та здібності, щоб залишатися конкурентними на ринку праці.

Не так давно CHAT GPT останньої версії мав змогу скласти іспит для отримання ліцензії адвоката, варто наголосити на тому, що він не лише успішно пройшов випробування, але й увійшов до десятки найкращих за результатами.

З іншого боку існують певні виклики щодо його використання, оскільки важливо враховувати можливість допущення ним систематичних помилок у роботі, це може впливати на достовірність правових вирішень. Дана аргументація може бути пов'язана з тим, що він може застосовувати неправильні відомості та навіть вигадувати відповіді на поставленні завдання або запитання. Варто звернути увагу на те, що його використання може спричинити етичні проблеми, зокрема це може бути тенденційність, зрозумілість, справедливість механізмів і конфіденційність показників.

Слід зауважити, що вже на практиці був інцидент, коли чат-бот на базі штучного інтелекту CHAT GPT надав некоректні дані для правника з Нью-Йорка. Адвокат при здійсненні своєї роботи звернувся до чата за допомогою, але не перевіряв надані ним відповіді на справжність і достовірність. Захисник представляв інтереси позивача, який подав до суду на авіакомпанію. У справі він перерахував декілька подібних справ, щоб довести, що схожі позови до компанії вже мали місце. Згодом суддя помітив, що адвокат посилається на приклади фіктивних судових рішень. Тобто штучний інтелект самотійно все вигдав. Після такого випадку юрист пообіцяв ніколи не використовувати штучний інтелект для «доповнення» своїх юридичних досліджень «без повної перевірки його справжності» [3].

У своєму науковому дослідженні В.С. Кобко-Одарій дійшла влучного висновку про те, що використання штучного інтелекту є можливим у застосуванні в судовій системі, зокрема при винесенні рішення. Але його можна використовувати у справах із простою фабулою спору, наприклад, у розрахункових справах, де значну частку рішення займають математичні розрахунки. Штучний інтелект також може застосовуватися у процесі ухвалення рішень щодо справ з однотипною фабулою спору, яка відрізняється лише цифровими показниками. Дана інновація допоможе зменшити ризик математичних помилок та друкарських помилок і, крім того, дозволить розгрузити суддів, щоб ті присвятили більше часу справам зі складною фабулою спору, де безпосередньо важлива оцінка доказів та обставин судової справи [4, с. 12].

Ми цілком розділяємо думку дослідника відділу комп'ютерних наук Ніколаоса Алетраса про те, що штучний інтелект поки що не замінить суддів чи адвокатів, але він буде корисним для швидкого визначення закономірностей у справах [5].

Отже, впровадження штучного інтелекту у професійну діяльність юристів є необхідним та актуальним кроком в контексті сучасного розвитку технологій. Це

відкриває широкі можливості юристам для оптимізації рутинних завдань, підвищення ефективності роботи, а також полегшення доступу до інформації. Однак говорити зараз про те, що у сфері юриспруденції штучний інтелект зможе повністю замінити людину не є доречним, скоріше він може бути як помічник або інструмент, а не повна заміна.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.01.2020 р. № 1556-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#doc_info.
2. Храпенко О.О., Меденцев А.М. Використання штучного інтелекту у роботі судових, правоохоронних органів та адвокатури. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №5. С. 382—384.
3. Чат-бот ChatGPT обдурив адвоката: помилку одразу помітив суддя : веб-сайт. URL: <https://sud.ua/uk/news/abroad/271648-chat-bot-chatgpt-obduriv-advokata-pomilku-odrazu-pomitiv-suddya> (дата звернення: 08.12.2023).
4. Кобко-Одарій В.С. Роль штучного інтелекту в судовій інтерпретації права. *Київський часопис права*. 2023. № 3. С. 7—13.
5. ШІ в адвокатурі: правила гри змінюються вже зараз : веб-сайт. URL: https://protocol.ua/ua/shi_v_advokaturi_pravila_gri_zminuyutsya_vge_zaraz/ (дата звернення: 08.12.2023).

СЕКЦІЯ ІХ. ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ

IMPORTANCE OF ENGLISH IS IN LIFE OF POLICEMAN

Yana Yalanska

cadet of training group PD-131
of the Faculty of Specialist Training for Preventive Units activity
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

Pysmenna Veronika

cadet of training group PD-131
of the Faculty of Specialist Training for Preventive Units activity
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

Scientific advisor: Dekusar Hanna

senior lecturer of the Department of Ukrainian Studies and Foreign Languages
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

A theme is actual, because at that level on that the National police of Ukraine goes out all must know a foreign language. The whole world communicates English, and that is why it is possible to say that to her study it follows to befit it is more deep and to study her exactly profile, for that a policeman could perceive necessary for him information in the work.

For the first, English helps to attain progress in international cooperation that is important enough, for the second, a policeman repeatedly runs into a situation, when it follows him to explain to the violator reason of stop, or for an ambulance and operative help to the victim that became the hostage of certain circumstances and can appeal only to the policeman.

It is no less important to help foreigners to find a road in a necessary place, and such necessity arises up sufficiently often, having regard to the Euros accepted recently by Ukraine 2012 and Eurovision, under time what Ukraine was visited by ten of thousands of tourists, many from that needed skilled help.

In the vital functions of man a language comes forward as main means of communication. And in the profession of policeman she serves as a basic professional instrument and occupies a main place. During life a man is able to capture a few languages. The mother tongue is mastered from little up, and essence of foreign language consists in that, to form ability of foreign activity due to the study of foreign language.

At first it follows to understand nature of the verbal broadcasting.

This verbal broadcasting is a difficult process, that consists of comprehension, forming of idea, pronouncing of idea, control and contains such skills:

- it is a vocabulary and broadcasting functions;
- it is the use of grammar;

- it is the use of corresponding style of broadcasting (official and unofficial);
- it is the use of markers of the constrained broadcasting (voice, intonation, rate, combining elements and others like that);
- it is forming of various expressions (discussion, conversation, story, presentation and others like that);
- it is the use of interactive strategies (visual contact, gestures, by turn entering into conversation, paraphrasing and others like that);
- it is forming of the free broadcasting.

In the process of studies of the verbal broadcasting takes into account such aspects: situation, type of interlocutor and to take into account an aim. If the result of that bread-winners do not have difficulties with it is visible, then it is possible to say with a complete confidence, that for them communicative or communicative-speech abilities are already formed.

Possessing such skills of broadcasting is means able correctly to choose broadcasting style, subordinate the form of expression the task of comunication, use the most effective (for this aim and situation) language (and unlanguge) means.

In a foreign language distinguish such abilities: reading, listening, letter and manner of speaking. If shortly, ability of reading is perception of the writing broadcasting.

Ability of listening is ability to perceive the foreign verbal broadcasting. Ability of letter is a transmission of ideas in a writing form. Ability of manner of speaking is ability to pass own opinion, thus distinguish the dialogic and monologue broadcasting.

The presence of two abilities swims out from here, one of that is ability of logical connection of all parts of text, and second is ability of instantaneous reaction on the remarks of interlocutor.

Also it should be remembered unstable economic situation in a country, in accordance with what inculcate reformation of the system of law enforcement authorities and promote requirements to skilledness of employees of police.

New forms and methods of preparation of professional policemen are inculcated with bringing in of information technologies, and new methods of communicative increase in the field of the conduct of dialogues directly constabulary with society.

And that is why for a policeman robot of that is one of major in the world: to serve and protect people, knowledge of foreign language is inalienable part of professional implementation of tasks. There are such cases, when policemen contest with criminality and run into many English native speakers.

There are such cases, when policemen contest with criminality and run into many English native speakers. One can commit crime, and other can be the victims of crime. In both cases it is needed to set and answer a question by English. Time can be a key factor in the decision of crime or rescue of life. Not always it is possible to expect a translator. It is therefore needed to walk up the system to this question in more depth and to direct desire constabulary on the conscientious study of language for acquisition of higher level of qualification.

So for effective studies it follows to attract innovations. It means that an acceptance of certain innovation is a subjective enough process, that envisages the choice of that, what concrete method, instrument or process will be inculcated as an innovation.

As a conclusion can be said that in new realities and taking into account that our country moves sdws the European standards, a policeman must know English profile. It already the generally accepted sociocultural models of studies, that is perceived as basis of realization of professional cross-cultural communication, id est intermingling of language personalities is with different language and cultural environments. Therefore a policeman

must be able not only correctly to formulate ideas but also adhere to the cultural norm, accepted y native speakers.

References:

1. Як навчаються поліцейські. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/TakingPolice-to-School>
2. Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права [Текст] : тези доп. X Міжвузівської наук.-практич. Інтернет конф. (Київ, 30 квіт. 2020 р.) / [ред. кол. : В.В. Черней, С.С. Чернявський, І.Г. Галдецька та ін.] – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2020. –148 с.
3. Що змінить закон про англійську мову і кого він стосується. URL: <https://informer.ua/uk/shcho-zminit-zakon-pro-angliysku-movu-i-kogo-vin-stosuyetsya>.

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ СТОСОВНО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сухомлін Іван Юрійович
Курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
Кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович

Капітан поліції

Старший викладач кафедри

адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Необхідно відзначити, що проблема визначення поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності, як видається, в теорії права до сих пір не вирішена як у теоретичному, так і законодавчому чи іншому юридичних варіантах. Аналіз наукової літератури показує, що на цю тему ведеться довга безперервна дискусія.

Необхідно виділити основні стадії здійснення адміністративної юрисдикції, характерні для органів митної служби. До них відносяться:

1) аналіз і дослідження конкретної ситуації, випадку. Це необхідно для отримання об'єктивної інформації про реальний стан справ, фактах. Можуть бути різні найменування стадії, в залежності від конкретного випадку виробництва;

2) прийняття усвідомленого і вольового вибору по суті, тобто прийняття рішення;

3) оскарження прийнятого рішення. Виділяється як факультативна стадія, так як не завжди має місце бути;

4) виконання рішення - прийняття заходів, здійснення конкретних дій, які будуть реалізовувати прийняте рішення в матеріальному світі [1].

При необхідності співробітник поліції може відсторонити водія від керування транспортним засобом на період його використання, в тому числі видалити його з транспортного засобу. Необхідність використання цього заходу може виникнути в екстрених випадках, коли саме знаходження водія в використовуваному транспортному засобі здатне створити загрозу для його здоров'я і життя або перешкоджати досягненню цілей застосування даної поліцейської заходи [3].

Суттєвою новацією є те, що Закон про поліцію в зазначених ситуаціях передбачає додаткові гарантії відновлення порушених майнових прав власників транспортних засобів. За вимогу власників транспортних засобів їм відшкодовуються понесені витрати або завдані матеріальні збитки. Вважаємо, що новий Закон значно підвищує рівень правової захищеності громадян по порівняно з раніше діючим законодавством.

Таким чином, дослідження повноважень співробітників поліції в області забезпечення безпеки дорожнього руху дозволяє зробити висновок про те, що вони зазнали якісної зміни [4]. Вперше в Законі про поліцію забезпечення безпеки дорожнього руху зазначено в якості одного з основних напрямків діяльності поліції.

Повноваження співробітників поліції в даній частині отримали детальну регламентацію, окремі повноваження були виключені. Все це, поряд з послідовною реалізацією принципу дотримання і захисту прав і свобод людини і громадянина, а також підвищенням рівня соціального забезпечення співробітників поліції, здатне, на наш погляд, надати значної позитивне вплив на рівень безпеки дорожнього руху.

В адміністративно-юрисдикційній діяльності органів внутрішніх справ спостерігається відповідна спеціалізація. Вона дозволяє більш якісно і диференційовано підходити до планування й організації цієї діяльності в окремих службах та підрозділах органів внутрішніх справ, деталізувати аналітичну й профілактичну діяльність, у цілому підвищувати ефективність боротьби з різними адміністративними правопорушеннями, правильна юридична оцінка котрих, зазвичай, вимагає належного рівня спеціальної та професійної підготовки.

Таким чином, адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ - це різновид їх адміністративної діяльності, що полягає у розгляді та вирішенні адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановлених законом порядку та формах, а також у здійсненні інших адміністративно-юрисдикційних дій забезпечувального характеру у межах їхніх повноважень.

При зовнішній схожості трудова відповідальність та дисциплінарна відповідальність за адміністративним правом розрізняються між собою з підстав застосування, суб'єктів, порядку залучення, заходів стягнення та наслідків їх застосування.

При залученні до дисциплінарної відповідальності державних службовців та учнів норми трудового права не застосовуються, винятком випадків прямої вказівки закону чи неврегульованості окремих відносин законодавчо. комплексний підхід до розгляду дисциплінарної відповідальності у межах реформування системи державної служби, що триває, не виключає формування в рамках адміністративного права самостійного комплексного інституту службово-деліктного права.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посіб. / Конstantінов С.Ф., Олефір В.І., Братель С.Г. та ін. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : навч. посіб. / Черней В.В., Конstantінов С.Ф., Братель С.Г. та ін. ; під. заг. ред. Коваленка В. 5-те вид. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2014. 408 с.
3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ у питаннях та відповідях : навч. посіб. / Братель С.Г., Конstantінов С.Ф. та ін. 2-е вид. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2014. 236 с.
4. Білик В.М., Калатур М.В. Адміністративноюрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ та шляхи її удосконалення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 11. Т. С. 124-126

АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ ОСНОВИ ТА ПІДСТАВ ЗУПИНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Коломоець Олександр Анатолійович

здобувач вищої освіти 3-го курсу ФПФПД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Плахотний Артем Павлович

Старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

підполковник поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Співробітники поліції, які виконують свої службові обов'язки, щодня стикаються з ситуаціями, небезпечними для життя і здоров'я [1]. Так, зупинка транспортного засобу часто є об'єктом конфліктів між водіями та поліцейськими. Такий стан речей не змінився навіть після запровадження в Україні воєнного стану. Однією з найважливіших складових правової основи, а також найчастішим предметом конфліктів щодо зупинки транспортного засобу в умовах воєнного стану є забезпечення прав та свобод водіїв. Проте такі обмеження не можуть бути застосовані без певних законних підстав.

Тому в Україні було створено низку нормативних актів, що регламентують такі обмеження, зокрема Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та Укази Президента України «Про введення надзвичайного стану в окремих регіонах України» та «Про введення воєнного стану в Україні». Що ж стосується зупинки транспортного засобу (далі ТЗ), то найголовнішим актом, яким керуються поліцейські, у тому числі під час застосування превентивних заходів (одним з яких є зупинка ТЗ), є Закон України (далі ЗУ) «Про Національну поліцію».

Статтею 35 цього Закону передбачено 11 підстав для зупинки ТЗ, зокрема: якщо водій порушив Правила дорожнього руху (далі ПДР); якщо є очевидні ознаки, що свідчать про несправність ТЗ; якщо ТЗ перебуває в розшуку тощо [2]. Проте, після повномасштабного вторгнення, до закону було внесено певні зміни, зокрема було додано ще одну підставу для зупинки ТЗ: 11) якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених [3].

Окрім цього, пунктом 10 Постанови Кабінету Міністрів України (далі КМУ) «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» окрім підстав, зазначених в ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейському надано повноваження зупиняти транспортний засіб у разі його проїзду через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду [4].

У разі зупинки транспортного засобу в умовах воєнного стану, згідно з пунктом 2.4. ПДР водій зобов'язаний пред'явити водійське посвідчення та інші документи, що перелічені у п. 2.1. ПДР. Окрім цього, водій зобов'язаний дати можливість оглянути транспортний засіб відповідно до законодавства за наявності на те законних підстав [5]. Це зроблено для того, щоб виявити, наприклад, незаконне перевезення зброї, вибухових речовин, що у подальшому можуть бути застосовані проти самих же

поліцейських, інших силових структур в Україні або навіть проти цивільного населення.

Правова основа зупинки транспортного засобу в умовах воєнного стану включає в себе і механізми захисту прав водіїв та інших учасників дорожнього руху від неправомірних дій з боку влади та правоохоронних органів. Зокрема, відповідно до законодавства, водії та інші учасники дорожнього руху мають право на захист своїх прав та свобод, включаючи право на правову допомогу та консультації, а також право на оскарження рішення поліцейського у порядку та протягом строку, визначеного ст. ст. 288 та 289 КУпАП відповідно [6].

Узагалі, можна зазначити, що правова основа зупинки транспортного засобу в умовах воєнного стану є важливою складовою у забезпеченні безпеки дорожнього руху та безпеки держави в цілому. Дотримання таких правил як з боку посадових осіб, уповноважених на зупинку, так і самими водіями дозволить ефективніше протидіяти ворогу «всередині», наприклад сплячим ДРГ, що представляють неабияку загрозу державній безпеці. Тому важливо також забезпечити належну підготовку поліцейських до можливих надзвичайних ситуацій, включаючи тренування з тактики, використання спеціального обладнання та комунікаційних засобів, а також підвищення рівня професійної підготовки [7].

Список використаних джерел:

1. Смілянець Є.І., Плахотний А.П. АНАЛІЗ ЗУПИНКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ. Modern problems of science, education and society. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Kyiv, Ukraine. 881 p. 2023. p. 807.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 №. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України № 2123-IX від 15.03.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова КМУ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>
5. Про правила дорожнього руху: Постанова КМУ від 10.10.2001р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Відомості Верховної Ради УРСР. від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
7. Хода О.С., Плахотний А.П. ДОДАТКОВІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Modern problems of science, education and society. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Kyiv, Ukraine. 881 p. 2023. p. 877.

ВАЖЛИВІСТЬ ЗОСЕРЕДЖЕННЯ УВАГИ НА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Богдан Олександра Станіславівна

рядовий поліції

курсант 3 курсу ФПФППД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Плахотний Артем Павлович

підполковник поліції

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Тактико-спеціальна підготовка є невід'ємною частиною системи службової підготовки працівників Національної поліції, що включає в себе ряд навчальних дисциплін. Головною метою цих дисциплін є навчання особового складу Національної поліції ефективним діям у надзвичайних ситуаціях, а також підготовка керівного персоналу до виконання службово-бойових завдань у виняткових обставинах або складних оперативних умовах в мирний і військовий час, а також навчання тактиці патрульної служби [2].

Вважається, що для ефективної підготовки майбутніх поліцейських розглядається вивчення та здобуття практичних навичок у різних дисциплінах професійної та практичної підготовки. Це обґрунтовано тим, що предмети цих дисциплін є специфічними. Навчання курсантів тактичній підготовці, стрілецькій майстерності та тактичній медицині в університетах МВС України повинно бути спрямоване на формування основних навичок для кожної з цих навчальних дисциплін [3].

В сучасний час в Україні тривають активні військові дії, що ставить перед поліцейськими вимоги виконання службових обов'язків, затримання порушників, участь у конвоюванні арештованих осіб і застосування фізичної сили та бойових навичок у екстремальних умовах. Закон України "Про Національну поліцію" надає поліцейським право застосовувати фізичну силу для забезпечення безпеки, припинення правопорушення та затримання правопорушників.

При цьому важливо розглянути та розібрати поняття екстремальної ситуації, щоб краще розуміти контекст. Екстремальні ситуації характеризуються великими труднощами та вимагають від людини максимального напруження сил для їх вирішення. Тактико-спеціальна підготовка є гнучким предметом, який постійно адаптується до потреб суспільства. Високий рівень підготовки поліцейських допомагає зберегти не тільки їх власне життя, а й життя тих, хто потребує допомоги. Особливо слід звернути увагу на психологічний стан та стійкість поліцейського до таких ситуацій [2].

Психологічний аспект в тактико-спеціальній підготовці визначається великою мірою формуванням стійкості та рішучості у працівників. Ці якості є ключовими у ситуаціях високого стресу та екстремальних обставинах, які можуть виникнути в ході виконання поліцейських обов'язків [5].

Зокрема, працівникам Національної поліції в умовах воєнного стану потрібні специфічні професійні навички та вміння, які включають в себе використання зброї, екіпірування та спеціальних засобів, а також врахування фізичного та психологічного стану поліцейського та інших факторів.

Для успішного виконання завдань, які ставляться перед підрозділами поліції в умовах воєнного стану, важливо, щоб їхні обов'язки і права відповідали один одному. Розширення компетенцій поліції під час воєнного стану повинно бути обґрунтованим і відповідати принципу законності. Забезпечення та реалізація прав громадян є важливим завданням поліцейських, і вони повинні дотримуватись цього принципу в повсякденній діяльності.

За висловами науковців, у студентів закладів вищої освіти, які готуються до роботи в сфері управління МВС та мають специфічні умови навчання, зафіксовано низький загальний рівень фізичної підготовки в останні роки. Це пов'язано з переходом на дистанційне навчання спочатку через пандемію COVID-19 і пізніше через військову агресію Росії проти України. Деякі студенти також не мають попередньої підготовки у спортивних прикладних єдиноборствах [4].

Отже, на всіх етапах навчання студентів варто акцентувати увагу на тому, що головною метою для правоохоронців є особиста безпека, безпека колег, співробітників та громадян. Для досягнення готовності до службових та екстремальних ситуацій, а також для забезпечення особистої безпеки, необхідно тренуватися в умовах, максимально наближених до реальних, регулярно відпрацьовувати прийоми нападу і самозахисту, включаючи використання зброї чи його відсутність. Створення умов для регулярних занять у спортивних секціях також є важливим.

Необхідно активно працювати над вдосконаленням професійно-прикладних навичок та вмінь, пов'язаних з умовами майбутньої професійної діяльності поліцейських. Це включає використання засобів індивідуального захисту та тренування в реальних або максимально наближених до реальних умовах. Підвищення функціональної стійкості організму до факторів, що впливають на специфічні умови службової діяльності, також є важливим аспектом. Це може включати в себе відпрацювання прийомів у повній екіпіровці, у різних умовах, таких як темрява, одноручні дії, після фізичного напруження тощо.

Сучасні виклики та випробування, пов'язані з воєнним станом та особливостями професійної діяльності, ставлять перед поліцейськими нові завдання, і важливо забезпечити виконання службових обов'язків відповідно до закону і вимог законодавчих актів.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с
3. Синенький В.М., Крушельницька К.О. Проблемні питання навчання здобувачів вищої освіти порядку застосування поліцейських заходів примусу Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - Серія юридична. - 2021. - Випуск 2. - С. 101- 106.
4. Туз Н. Д. Тактичні методи, які застосовуються поліцейськими щодо зменшення рівня напруженості та подолання конфліктів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів / Н. Д. Туз // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - Серія юридична. - 2018. - Випуск 4. - С. 206-216.
5. СОРОКІН, Роман Олександрович; ТАЙМАСХАНОВ, Халід Сайд-Магомедович; ПЛАХОТНИЙ, Артем Павлович. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ В ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ: ЯК ФОРМУЄТЬСЯ СТІЙКІСТЬ І РІШУЧІСТЬ. In: *The 3rd International scientific and practical conference "Topical aspects of modern scientific research"* (November 23-25, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. 725 p. 2023. p. 711.

ВАЖЛИВІСТЬ ПРАВИЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯКІ НЕСТИМУТЬ СЛУЖБУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Коваленко Олександра Олександрівна
курсантка факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Плахотний Артем Павлович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

З метою відповідності вимогам суспільства та держави, а також виконання обов'язків, органи та підрозділи Національної поліції України повинні активно розвиватися разом із суспільством і адаптувати відповідні методи захисту прав і свобод людини.

Тактико-спеціальні навчання є найбільш ефективним методом практичного навчання та виховання курсантів закладів вищої освіти, де штучно створюються умови, які максимально наближені до реальних ситуацій, з якими можуть стикатися поліцейські. Цей процес відображає реальну оперативну обстановку, сприяючи набуттю курсантами необхідних навичок і вмій для вирішення оперативно-службових завдань та запобігання кримінальним правопорушенням у майбутньому.

Важливо відзначити, що введення таких навчань в закладах вищої освіти допомагає молодим працівникам бути більш згуртованими як в колективі, так і в виконанні оперативно-службових завдань, які їм можуть доручатися. Це створює можливість для підготовки персоналу, який вміє ефективно працювати у реальних ситуаціях та використовувати здобуті навички для вирішення завдань в області забезпечення правопорядку.

Тактико-спеціальна підготовка співробітників Національної поліції визнається ключовим етапом їхнього професійного розвитку. У процесі службової діяльності поліцейські часто стикаються з ситуаціями, що вимагають застосування фізичної сили та бойових навичок. Важливо володіти цими навичками, оскільки це допомагає зберегти життя та здоров'я співробітників у критичних ситуаціях.

Відсутність розуміння того, як організувати свою діяльність, призводить до емоційних реакцій на недоречне «прояв героїзму» деяких співробітників поліції. Інші, неусвідомивши більш ефективні підходи, можуть виявлятися неспроможними в тактичних ситуаціях. Такі працівники можуть кольорово описувати ситуації виживання в небезпечних ситуаціях, але не завжди можуть застосувати принципи безпеки у реальній службі.

Інша проблема полягає в обмеженні можливостей деяких співробітників, які вивчають та використовують лише стандартний набір дій для різних конфліктних ситуацій. Це може включати реакцію на сигнал «тривожної кнопки», організацію розшуку підозрюваних чи зупинку транспортного засобу. Такі підходи не завжди враховують та не враховують тактичного мислення через неправильну організацію тренувального процесу.

Наприклад, деякі курси стрільб, спрямовані на вивчення виживання в умовах вогневого контакту, можуть формувати навички, які не є придатними для

правоохоронної діяльності. Використання таких методик може призводити до швидкого та впевненого враження цілей на стрільбищі, але такий підхід може бути тактично неправильним для реальної ситуації служби. Такі дії, як вибігання через стіни для атаки цілей на короткій відстані, зміна магазину на весь зріст, або переміщення по відкритій місцевості, можуть бути несприятливими у реальних умовах та призводити до серйозних наслідків. Такий підхід до навчання може бути непродуктивним та навіть небезпечним у реальній службі. Доречі, необхідно зазначити, що в умовах повномасштабного вторгнення військ РФ на нашу територію чинне законодавство, що регулює діяльність Національної поліції України зазнає змін. Так, поліцейські отримали додаткові повноваження в умовах воєнного стану при застосуванні вогнепальної зброї, що має свої особливості [2].

Виправдане і ефективне тактичне мислення в поліцейській діяльності дійсно виявляється більш важливим для виживання, ніж конкретний вид вогнепальної зброї або кількість балів, отриманих в практичній стрільбі. Правильне тактичне мислення починається з оцінки потенційних загроз і вимагає розуміння того, що, незважаючи на різноманіття можливих варіантів загроз, існують універсальні характеристики ситуацій ризику. Основна ідея полягає в тому, щоб усвідомити коло можливих загроз, яке включає людей і оточуючу обстановку. Після визначення цього кола загроз стає легше оцінювати їх виникнення в конкретних ситуаціях, навіть в незнайомих. Важливо визначити реальні небезпеки для даної ситуації і вживати відповідні заходи для їх подолання.

Успішна тактика ґрунтується на декількох основних принципах, і їх вивчення може значно покращити поведінку під час службової діяльності. Освоєння основних принципів тактичного мислення може призвести до перегляду та оптимізації раніше використовуваних тактик поліції, дозволяючи повніше контролювати ситуації.

Можна навести приклад на роботі поліції з підтримання та збереження публічного порядку та безпеки, яка часто ґрунтується на переконанні, що великі зібрання людей, такі як демонстрації, натовпи чи мітинги, є нераціональними та небезпечними та провокують виникнення екстремальних ситуацій. Такий погляд може призвести до проведення операцій, які підсилюють негативний вплив на учасників та спонукують їх до насильства. Підтримка публічного порядку під час масових заходів вимагає розсудливості та уникнення контрпродуктивних дій.

Різні групи поліцейських можуть брати участь у забезпеченні безпеки та порядку під час масових заходів, і важливо, щоб керівники цих груп були компетентними в оперативній діяльності та несли відповідальність за результати своєї роботи. Керівники повинні враховувати рекомендації інших спеціалістів для ефективного виконання завдань.

Перед початком операції керівники повинні розробляти тактику дій поліцейських, враховуючи вплив на сприйняття діяльності поліції громадськістю. Основні принципи, які слід дотримуватися, включають верховенство права, законність, взаємодію з громадянами на засадах партнерства, відкритість і прозорість, політичну нейтральність. Тобто перед використанням сили необхідно оцінювати її доцільність та наслідки в контексті забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Після використання сили важливо провести заходи для деескалації та відновлення діалогу.

Поліція превентивної комунікації грає ключову роль у підвищенні ефективності співпраці між поліцією та громадянами під час масових заходів. Робота груп превентивної комунікації спрямована на підтримання ефективного діалогу та постійного спілкування з організаторами та учасниками подій. Планування та

організація заходів повинні враховувати різні елементи тактики, а командна структура повинна бути достатньо мобільною для досягнення поставлених цілей та забезпечення прав і свобод громадян.

Таким чином, якщо проаналізувати вищезазначене, слід зосередити увагу на важливості розвитку тактичної грамотності у працівників поліції, особливо при у випадках екстремальних ситуацій. Ефективна тактична реакція на події в екстремальних обставинах може визначати результат і впливати на безпеку не тільки працівника поліції, але і громади в цілому.

Основні аспекти розвитку тактичної грамотності включають:

1. **Оцінка обстановки.** Здатність швидко та точно оцінювати ситуацію - це ключовий елемент успішної тактичної реакції.

2. **Планування і прийняття рішень.** Розвиток навичок планування і ефективного прийняття рішень допомагає працівникам поліції визначати оптимальні шляхи дії в реальному часі.

3. **Комунікація і координація.** Здатність ефективно спілкуватися та співпрацювати з іншими членами команди і координувати їхні дії є критичною для успішного управління ситуацією.

4. **Тренування і сценарії.** Проведення тренувань та сценаріїв, що моделюють реальні екстремальні ситуації, допомагає зміцнювати та вдосконалювати тактичні навички.

5. **Підтримка психічного здоров'я.** Здоров'я і стійкість розуму також важливі для того, щоб протистояти стресам екстремальних ситуацій.

6. **Адаптація до змін.** Здатність швидко адаптуватися до змін у ситуації та перегляду стратегій виконання завдань.

Постійне вдосконалення цих елементів допомагає поліцейським ефективно і безпечно працювати в найскладніших умовах.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського: матеріали круглого столу, м. Одеса, 26 жовтня 2016 р. Одеса: ОДУВС, 2016. С. 204.
2. ПЛАХОТНИЙ, А. П.; ШВЕЦЬ, Є. В. Додаткові повноваження поліцейського в умовах воєнного стану. *Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2022, 273.
3. Методичні рекомендації про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях: метод. рекомендації. К.: НАВС, 2013 С. 203.
4. Тьорло О.І. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.. Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 480.
5. Гнатюк С.С. Прикладна психологія у правоохоронній діяльності: конспект лекцій для курсантів, студентів та слухачів С.С. Гнатюк, Н.О. Пряхіна, О.Ю. Рак, О.І. Цивінський, Я.М. Когут, В.В. Карпенко, Н.М. Бардин. Львів: ЛьвДУВС, 2015. С. 404.
6. Психолого-педагогічні особливості підготовки майбутніх правоохоронців до безпечної діяльності в екстремальних ситуаціях : посібник / Б.Б. Шаповалов, М.Х. Хасанов, В.С. Бажанюк. К., 2015.
7. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. 168 с.

ВЕДЕННЯ ВОГНЮ З МІСЦЯ ПО НЕРУХОМИХ ЦІЛЯХ І ЦІЛЯХ, ЩО З'ЯВЛЯЮТЬСЯ

Дар'я Сугак

Курсантка 3 курсу

Факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Юлія Халус

Курсантка 3 курсу

Факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Володимир Тимофєєв

старший викладач кафедри ТСП ФПФППД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Перш за все слід приділити увагу безпеці під час використання зброї. Так, згідно з Законом України «Про Національну поліцію» затверджено Інструкцію із заходів безпеки при поводженні зі зброєю за для того щоб забезпечити особисту безпеку поліцейських, запобігти загибелі, травмування та поранення їх та інших осіб.

Придбання початкових навичок поводження зі зброєю передбачає не тільки бездоганне володіння зброєю. Сюди також відносять і добру фізичну підготовку і врівноважену нервову систему. Це допоможе оволодіти бездоганними навичками поводження зі зброєю, і тому вогнева підготовка неможлива без відповідної фізичної підготовки.

Також слід зазначити що вогнепальна зброя використовується лише у крайніх заходах. Застосовують зброю в різних умовах: на транспорті, в населених пунктах, в лісі, полі, а у деяких випадках і в багатолюдних місцях. І кожного разу поліцейський який використовує зброю в оперативних обставинах повинен вміти з одного чи двох пострілів влучити у ціль, за необхідності. Такі результати досягаються лише шляхом досконалого навчання володіння зброєю.

Володіння зброєю означає вміти в різних ситуаціях, з будь якого положення, незалежно від способу ведення вогню вражати ціль та особливо влучно стріляти по намічених цілях, правомірно використовувати зброю під час затримання злочинця або його конвоювання.

Вогневу підготовку визначають як систему навчальних заходів, які спрямовані на засвоєння начальницьким та рядовим складом органів поліції теоретичних знань і практичних вмінь, що необхідні для того щоб забезпечити високу бойову готовність підрозділів поліції.

Для того щоб досконало володіти вище зазначеними навичками, поліцейський повинен відповідати правилам та прийомам стрільби з пістолета. А саме існують певні види стійок для стрільби, котрі допомагають краще стріляти по нерухомих цілям, та цілям котрі з'являються.

Перший метод «дворучний хват зброї», що характеризується максимально ефективним у протидії двом силам (силі віддачі, сила повертання) як у вертикальній так і у горизонтальній площинах.

Одноручний хват починається з моменту, коли стрілець бере зброю та здійснює дістання з кобури. Також швидкість формування одноручного хвату залежить від типу кобури.

Пластикові кобури, в яких зброя фіксується за допомогою кнопки чи за рахунок тертя дозволяє сформувати одноручний хват з першого дотику можна швидко достати з кобури та привести у готовність.

Шкіряний чи синтетичний тип кобури закритого типу потребують більше часу для приведення зброї у готовність з них.

Потім формується дворучний хват шляхом підключення слабкої руки одноручного хвату. У разі подвійного хвату пістолета «сильна» рука щільно утримує рукоятку зброї, яка є основою дворучного хвату в прикладній стрільбі. «Слабка» рука у цьому разі в кисті згинається вниз, до упору в суглобі та «вкладається» у проміжок на рукоятці зброї, що залишився після формування одноручного хвату, таким чином, щоб між основою великого пальця «сильної» руки і кистю «слабкої» руки не було зазорів. Це значно збільшує силу притиснення в горизонтальній площині за рахунок збільшення площі опори.

Як висновок цього методу можна сказати що дворучний хват дозволяє мінімізувати підкидання ствола та підвищує швидкість стрільби з пістолета. А також мінімізація контролю прицілів пристрою зброї, тому що через протидію мізинців та безіменних пальців до основи рукоятки, після пострілу мушка слабо «підстрибує» вгору і не провалюється вниз через упор в суглобі лівої кисті, яка вже знаходиться в нижній точці можливого нахилу.

Також більшість допускається таких помилок при дворучному хваті:

- проміжок у хваті між руками (мала площа що охоплена руками);
- опускають великий палець правої руки, згинають лікті, низько розташовують ліву руку (мала площа охоплення руками і як результат вислизання зброї під час пострілу);
- опускають великі пальці «сильної» руки, згинають лікті, накладають кисті лівої руки на зігнутий великий палець (мала площа та незручний хват);
- зміщують рукоятку зброї з осі «продовження руки» в бік великого пальця, опускання великого пальця правої руки (незручний хват, зміщення точки натискання на спусковий гачок у сторону третьої фаланги вказівного пальця, відчутний вплив віддачі на область суглоба вказівного пальця);

Не менш важливою є правильна стрілецька стійка. В останні роки з метою підвищення ефективності та швидкості стрільби сформувалась динамічна та зручна стійка з подвійним хватом. Це дозволяє робити влучні та прицільні постріли як у стоячій позиції так і у русі.

У такій стійці ноги розташовані на ширині плеч, стопи паралельні одна одній, вага тіла переноситься ближче до носків (з нахилом уперед) на передню половину стопи. Ноги злегка загинають у колінах, це забезпечить оперативне регулювання стрільця на зміну оточуючої обстановки. Якщо сильно зігнуті коліна, це призводить до швидкого втомлення, та зайвого тремтіння. А це негативно впливає на прицілювання.

Спина рівна, нахиляється в попереку вперед, плечі перпендикулярні лінії прицілювання, розслаблені та опущені. Завдяки такій стрілецькій стійці стрілець стає більш згрупованим та під час швидкісної стрільби легше контролює зброю. Так, якщо стріляти стоячи прямо, витрачається багато часу на повернення корпусу у вихідне положення, а якщо занадто подавати корпус вперед, збільшується час перенесення зброї з однієї цілі на іншу. Голова тримається прямо чи трохи нахиляється вперед до

зброї. Руки, що утримують зброю, згинаються в ліктях та повертаються ними назовні або можуть бути прямими. Під час стрільби під дією віддачі руки як амортизатори згинаються в ліктях та в зап'ястях, автоматично повертаючись у вихідне положення.

Влучність пострілів у цілі залежить від:

- ступення суміщення середньої точки попадання з точкою на цілі у яку мав влучити стрілець;

- величини розсіювання.

Чим ближче точка влучення, тим менше розсіювання куль та краща влучність. Також на влучність стрільби впливає дихання стрілка. Тому в момент прицілювання та пострілу необхідно затримати дихання. Перед спуском курка треба зробити вдих, а потім неповний видих і затримати дихання на 7–10 с. Цього часу цілком достатньо, щоб правильно прицілитися і зробити плавний спуск курка.

Також існує ще велика кількість методів стрільби та технік, котрі розглядати слід вже більш детально.

Як висновок цієї теми можна сказати що перш за все стрілець повинен дотримуватися заходів і правил безпеки, мати досконалу підготовку та бути психічно здоровим.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю. 01.02.2016 № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text> (дата звернення 10.08.22)
2. Навчання поліцейських на початковому етапі вогневої підготовки: методичні рекомендації / кол. авт.; за заг. ред. к.ю.н., доц. Поливанюка В.Д. Дніпро: ДДУВС, 2019. 52 с. (дата звернення 10.08.22)
3. Ведення вогню з місця по нерухомих цілях і цілях, що з'являються. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/gydima-national-defense-11-class-2019-standard-level/1.php>. (дата звернення 10.08.22).

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Ременний Данило Романович

курсант 2-го курсу факультету

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович

старший викладач кафедри адміністративного права та процесу

адміністративної діяльності

підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Проблема домашнього насильства залишається актуальною протягом тривалого періоду, і нещодавно відбувається збільшення обговорення цієї проблеми в суспільстві, яке раніше вважало її табу. Сучасні громадяни все частіше висловлюють погляд, що домашнє насильство є не лише сімейною проблемою, але і потребує активного втручання держави. Одночасно існує поширена думка, що домашнє насильство проявляється тільки у фізичній формі, що не є повністю вірним.

Термін «домашнє насильство» охоплює різні форми: фізичне, сексуальне, психологічне і економічне насильство. Визначення цього поняття включає дії або бездіяльність, що відбуваються в сім'ї, на місці проживання, між родичами чи особами, які спільно проживають, незалежно від їхніх родинних відносин чи шлюбу. Слід підкреслити, що при кваліфікації домашнього насильства важливими є суб'єктний склад і повторюваність дій кривдника. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає чотири форми цього явища: фізичне, економічне, психологічне і сексуальне насильство [1, с. 63].

За офіційними даними Національної поліції України за 2022 рік надійшло 244 381 звернення з приводу домашнього насильства, що свідчить про збільшення на 40% порівняно з попереднім роком. Органи поліції винесли 43 341 терміновий заборонний припис стосовно кривдників протягом року. Ці статистичні дані свідчать про те, що проблема домашнього насильства є вкрай серйозною та вимагає негайних заходів для протидії цьому явищу [2, с. 6].

Конвенція, спрямована на запобігання та боротьбу з насильством, включає комплекс заходів, спрямованих на підвищення обізнаності суспільства. Особливу увагу приділяється проведенню різноманітних кампаній та заходів, спрямованих на вивчення тем насильства, зокрема домашнього, що допомагає жінкам розпізнавати його на ранніх етапах та знаходити виходи в разі зіткнення з цією проблемою. Важливо, щоб жінки були усвідомлені про можливості звертання у випадках насильства, незалежно від того, чи стали вони самі жертвами, чи стали свідками [4, с. 28].

Необхідно враховувати положення Закону про ратифікацію, яке вказує на неможливість гарантування виконання зобов'язань Конвенції на тимчасово окупованих територіях та в Автономній Республіці Крим до повного відновлення конституційного ладу. Це вказує на відповідальність Російської Федерації за акти насильства, зокрема сексуального, на окупованих територіях.

Конвенція також передбачає необхідність підготовки кадрів, включаючи розвиток навичок емпатії та врахування недопустимості віктимблеймінгу чи

нівелювання проблеми фахівцями. Особливу увагу слід приділити підготовці правоохоронних органів до фіксації участі дитини у випадках домашнього насильства, а також розгляду судових справ з урахуванням статусу дитини як свідка чи потерпілої [1, с. 10].

Важливим є також введення змін до законодавства, що передбачають публічність обвинувачення у справах про домашнє насильство та можливість подачі заяви будь-якою особою, якій стали відомі факти насильства. Це особливо актуально у випадках, коли потерпілі не можуть подавати заяви через особисті чи психологічні обставини. Нарешті, Конвенція визначає потребу у внесенні змін до освітнього процесу, враховуючи важливість формування свідомості та особистості в ранньому віці. Це включає розвиток критичного мислення, фінансової грамотності та розуміння суспільних цінностей рівності та засудження насильства [2, с. 56].

Розглядаючи напрямки діяльності у сфері протидії та запобігання випадкам домашнього насильства в Україні, важливо відзначити, що вимоги Стамбульської конвенції безпосередньо стосуються створення умов для захисту громадян держави не лише у власних кордонах, а й за їх межами. Для України це особливо актуально, оскільки внаслідок воєнних подій багато жінок разом з дітьми виїхали за кордон. Діти, які опинилися в ситуації домашнього насильства, зазнають особливих труднощів, оскільки за кордоном вони можуть мати обмежені можливості звертатися за допомогою чи повідомляти про випадки насильства [3, с. 26]. Тому важливо створити відповідні органи/посольства/консульства за кордоном, що спеціалізуються на розв'язанні таких ситуацій. Також пріоритетною є розробка алгоритму реагування на випадки домашнього насильства та забезпечення інформування населення про можливість отримання допомоги.

Якісна реабілітація осіб, що беруть участь у бойових діях, є важливою, але необхідно також враховувати потреби цивільного населення в психологічній допомозі. Сутність проблеми полягає в обмеженій кількості спеціалістів в Україні, які зможуть відповісти на потреби населення.

Загальний висновок полягає в тому, що кількість випадків домашнього насильства на початку російської агресії спочатку зменшилася, але з часом відбулася зміна тенденцій у напрямку збільшення. Порівнюючи з попередніми роками, можна стверджувати, що впродовж військових дій не спостерігалось загального зменшення випадків домашнього насильства [3, с. 60]. Найважливішими факторами цього явища залишаються нестабільний психоемоційний стан, складні умови життя та загальний стрес, що виникають у населення. Однак було здійснено певні позитивні зрушення у сфері протидії домашньому насильству, такі як створення застосунків для полегшення допомоги постраждалим особам та ратифікація Стамбульської конвенції, що закріплює напрямки протидії насильству на законодавчому рівні. Однак важливими завданнями на майбутнє залишаються реформування системи приватного обвинувачення в справах домашнього насильства, кадрова підготовка спеціалістів та створення закордонних органів, що надаватимуть допомогу українцям за кордоном.

Діяльність поліції у сфері запобігання домашньому насильству є важливою складовою забезпечення громадської безпеки та захисту прав громадян. Поліція виконує ключову роль у виявленні, запобіганні та реагуванні на випадки домашнього насильства, сприяючи створенню безпечного соціального середовища. По-перше, поліція активно співпрацює з громадськістю, організаціями та іншими правоохоронними агентствами для підвищення обізнаності населення щодо проблеми домашнього насильства. Це включає проведення освітніх заходів, лекцій та

кампаній, спрямованих на попередження та виявлення насильства в сім'ї. Поліцейські також активно взаємодіють з іншими соціальними службами та фахівцями, спеціалізованими на питаннях сімейного насильства. Ця співпраця дозволяє створити комплексні підходи до розв'язання проблеми та забезпечити ефективне захист прав потерпілих [3, с. 62].

У рамках запобігання домашньому насильству, поліція активно залучається до розслідування сигналів та заяв щодо можливих випадків насильства в сім'ї. Важливою є оперативна реакція поліцейських на виклики та ефективне ведення слідства для притягнення винних до відповідальності. Крім того, поліція активно сприяє розвитку та впровадженню превентивних заходів, спрямованих на зменшення випадків домашнього насильства. Це може включати регулярні патрулювання в зоні ризику, консультативну роботу з сім'ями, що потребують підтримки, та співпрацю з громадськими організаціями.

Загалом, діяльність поліції в сфері запобігання домашньому насильству є комплексною та спрямованою на створення безпечного соціального середовища, в якому кожна особа може відчувати захищеність та отримувати необхідну підтримку в разі потреби.

Список використаних джерел:

1. Війна не скасовує потребу протидіяти домашньому насильству. URL: <https://lastrada.org.ua/novyny/vijna-ne-skasovuyepotrebuprotydiyaty-domashnomu-nasylstvu.html>
2. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2021 року та січень-грудень 2022 року (форма № 2). Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultatyi-hdosudovogo-rozsliduvannya-2>
3. Міграційна криза унаслідок російськоукраїнської війни. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міграційна_криза_внаслідок_російськоукраїнської_війни
4. Проблемні питання розгляду справ щодо домашнього насильства: думка судді ВС. Юридична Газета. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/problemni-pitannya-rozglyadu-spravshchodo-domashnogo-nasilstva-dumka-suddivs.html>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ПОЛІЦІЄЮ

Войтко Нікіта Сергійович

Курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
Кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович

капітан поліції
Старший викладач кафедри адміністративного
Права, процесу та адміністративної діяльності
Факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У разі безальтернативності санкції можливість призначення менш суворого покарання, навіть якщо для нього достатньо досягнення превенції. Однак це неправильно, враховуючи, що до скоєння правопорушення нерідко наводить незнання правопорушником норм і правил, а також їхнє неправильне трактування.

При цьому порушується основний принцип будь-якої відповідальності - принцип пропорційності, що виражає вимоги справедливості.

Цей принцип передбачає встановлення публічно-правової відповідальності лише за винне діяння та її диференціацію залежно від тяжкості вчиненого, розміру та характеру заподіяної шкоди, ступеня вини правопорушника та інших суттєвих обставин, що зумовлюють індивідуалізацію при застосуванні стягнення. Зазначені принципи притягнення до відповідальності однаковою мірою ставляться до фізичних та юридичних осіб [1, с. 7].

Вибране законодавцем безальтернативне покарання в якомусь конкретному випадку неодмінно виявиться невідповідним діянню. Передбачити усі варіанти розвитку суспільних відносин неможливо. Виходячи з цього, у законодавстві просто не може бути безальтернативних санкцій, оскільки вони не дозволяють врахувати всі конкретні обставини скоєння правопорушення [2, с. 33].

Високий рівень адміністративних правопорушень, тенденція до їх зростання свідчать про необхідність пошуку ефективніших заходів адміністративного впливу, у тому числі оптимізації системи та меж адміністративних стягнень. Звісно ж, що ця система має бути побудована за критерієм тяжкості стягнення (від менш суворих до суворіших), що полегшить правозастосовникам процес вибору конкретного заходу стягнення за конкретне правопорушення [4, с. 7].

Для підвищення ефективності адміністративної відповідальності необхідно не так посилювати адміністративні стягнення, скільки приділяти увагу їх чіткому та своєчасному виконанню. Так, сплата штрафу має стимулювати подальшу правомірну поведінку особи, проте аналіз збирання штрафів свідчить про досить високий відсоток неоплачених штрафних сум. Причини цього можуть бути різні: елементарна відсутність необхідної суми у правопорушника, прогалини в адміністративно-процесуальному законодавстві, недоліки у роботі органів адміністративної юрисдикції та ін. [4, с. 4]

Відповідно має бути розроблено певний механізм, що дозволяє підвищити відсоток виконання даного стягнення до максимально можливого рівня. У зв'язку з цим хотілося б запропонувати деякі можливі шляхи вирішення цієї проблеми [3, с. 2].

Необхідно, щоб розміри штрафів, які застосовуються до фізичних осіб, були пов'язані з їх заробітною платою (доходом) і при цьому розмір штрафу не перевищував певний відсоток їх заробітку (наприклад, 50 %), як це реалізовано, наприклад, у скандинавських країнах [1, с. 23].

Розглядаючи інші види адміністративних санкцій, крім штрафу, необхідно зазначити, що більша різноманітність санкцій дозволить більш ґрунтовно підійти до питання диференціації адміністративної відповідальності та підвищення її ефективності.

Так, у систему адміністративних стягнень можна включити: ліквідацію юридичної особи, призупинення дії або анулювання ліцензії, заборона або адміністративне призупинення певної діяльності, запровадження зовнішнього управління за умов санації чи застосування процедури банкрутства та ін., які є ефективними заходами приватної превенції адміністративних правопорушень, т.к. вони виключають суб'єкта з певної сфери суспільних відносин і позбавляють його фактичної та юридичної спроможності вчинити аналогічне правопорушення [2, с. 50].

Слід також проаналізувати ефективність вже наявних стягнень і, у разі потреби, внести відповідні корективи до порядку їх застосування. З метою збільшення попереджувального ефекту від адміністративного стягнення пропонується під час здійснення найбільш негативних наслідки для суспільства правопорушення передбачити обов'язковість опублікування відомостей про це.

Список використаних джерел:

1. Безпалова О. І. "Загальна характеристика адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції." 2019 р.
2. Безпалова О. І. "Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції." Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options: collective monograph.-Riga: Baltija Publishing, 2021.-Р. 1-31, 2021.
3. Молчанов Ростислав Юрійович. "Особливості адміністративних правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху, провадження за якими входить до компетенції патрульної поліції." Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Право 2017 р. 138-141.
4. Поліщук, А. О. "Окремі аспекти щодо визначення адміністративного примусу в діяльності Національної поліції." Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 1 2017 р. 76-81.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ТА ПРИПИНЕННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Вівденко Катерина Миколаївна

рядовий поліції, курсант третього

курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Плaxотний Артем Павлович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Кожного дня поліцейські, щоб запобігти злочинності, опиняються в складних умовах, де від прийнятого рішення залежить не тільки життя та здоров'я людей, що опинилися в складній життєвій ситуації, але й особистої безпеки працівника. Статистика лякає: лише в цьому році офіційно загинуло 44 працівники поліції, а більше 500 отримали поранення при виконанні службових обов'язків. Причиною таких ситуацій в основному є особиста недбалість поліцейського, нехтування правилами техніки безпеки та тактики, непрофесійні дії під час служби, недисциплінованість та несерйозне ставлення до взаємостраховки. Особливо важливо дотримуватися цих правил працівникам патрульної поліції через те, що їх умови праці ще більш непередбачувані ніж в інших підрозділах Національної поліції. Навіть при звичайній зупинці транспортного засобу, що зареєстрований в іншій країні для перевірки законності його знаходження на території України, поліцейський може бути змушений застосувати найбільш суворий захід примусу – вогнепальну зброю для захисту власного здоров'я та життя. Які ж вимоги до працівників патрульної поліції для забезпечення особистої безпеки?

По-перше, є лише три випадки, коли поліцейський повинен знаходитися на проїзній частині дороги:

- для регулювання дорожнього руху
- для надання допомоги учасникам дорожнього руху
- для оформлення дорожньо-транспортної пригоди

По-друге, у темний час доби місце несення служби повинне бути добре освітлене, а одяг на працівникові – світловідбиваючий, що допоможе водію завчасно помітити людину та швидше зреагувати.

Поліцейському, який зупиняє транспортний засіб, треба знаходитись на обочині, попереду службового автомобіля, тримаючи відстань близько 2 метрів від переднього краю бампера. Це робиться для забезпечення додаткового прикриття збоку напрямку руху транспортом. Зупинити потрібно так, щоб зупинка відбулась попереду патрульного авто на узбіччі, що забезпечує безпеку поліцейському, коли він підходить до зупиненого транспорту. В цей час дуже важлива взаємодія між напарниками: другий стоїть на узбіччі та слідкує за діями водія та можливого пасажирів, маючи прикриття за допомогою службового авто. Обов'язково потрібно попросити водія ввімкнути аварійну сигналізацію.

Для перевірки зупиненого автомобіля також ставиться ряд вимог:

- обов'язково підходити з тильної сторони, з боку ближніх до водія дверей

- переконатися чи немає сторонніх людей, які ховаються
- тримати дистанцію з автомобілем
- слідкувати не лише за діями водія, але й пасажирів, тому що вони можуть

застосувати зброю

Перевірка автомобілів є дуже важкою процедурою, тому що працівнику поліції треба слідкувати за багатьма факторами – окрім забезпечення власної безпеки, слухати відповіді водія, слідкувати та не заважати руху на дорозі.

Також важливо будь-якими методами змусити водія вийти з транспорту, що полегшить поліцейському завдання. Якщо ж це все таки вдалося, необхідно дотримуватися дистанції 1.5 метри для особистої безпеки. Стояти треба збоку тієї руки, якою водій буде діставати документи для перевірки, щоб зреагувати, якщо він дістане замість необхідних документів зброю. Брати лише рукою, якою ви не користуєтесь при роботі зі зброєю, тримати документи навпроти обличчя людини для запобігання удару, якого ви не побачите, тримаючи руку вниз.

Якщо водій поводиться так, що виникає підозра про майбутнє застосування зброї щодо нього, треба пересунути кобуру ближче до пряжки ремня та розтебнути її, а пістолет зняти із запобіжника. В цей час другий поліцейський, що страхує першого, має право оголити свою зброю та привести її в готовність.

Для правового захисту при виконанні службових обов'язків Національної поліції використовувався закон України « Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів який передбачає систему заходів по забезпеченню виконання покладених на них обов'язків і реалізації наданих прав, а також від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку з службовою діяльністю цих працівників», який втратив чинність в 2014 році. В ньому регламентуються спеціальні засоби забезпечення безпеки: охорона житла, майна, особиста охорона, надання зброї та засобів індивідуального захисту, сповіщення про небезпеку та інше.

Як ми бачимо згідно статистики, питання особистої безпеки працівників Національної поліції являється дуже важливим. Якщо поліцейські не будуть дотримуватися правил поведінки під час несення служби, ситуація буде ще гіршою. Це загрожує й новому поколінню працівників поліції, що не будуть йти навчатися на цю спеціальність, бо будуть боятися, що й їх можуть вбити або покалічити. Тому всім поліцейським варто дотримуватися загальних правил для забезпечення особистої безпеки, щоб покращити загальну статистику і зменшити рівень злочинності в Україні без людських жертв.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України (чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 29.03.2021) від 02.07.2015 ст.24,35 (дата звернення 13.11.2023)
2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів який передбачає систему заходів по забезпеченню виконання покладених на них обов'язків і реалізації наданих прав, а також від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку з службовою діяльністю цих працівників: Закон України (втратив чинність в 2014 році) від 1994 року №11 (дата звернення 13.11.2023)
3. Форми несення служби поліцією щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та їх характеристика: лекція (дата звернення 13.11.2023)

ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ В ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ

Педоченко Павло Сергійович

здобувач вищої освіти 3-го курсу ФПФППД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Плахотний Артем Павлович

підполковник поліції

Старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Тактична підготовка є необхідною складовою будь-якого виду навчання поліцейських. Цей комплекс заходів спрямований на здобуття та удосконалення практичних навичок застосування теоретичних знань. Основна мета - розвинення вмінь оцінювати конкретні події, приймати правомірні рішення та мати психологічну готовність до дій у різних ситуаціях ризику. Поліцейські часто не виявляють достатньої підготовки до екстремальних ситуацій. В їх діях відсутня чіткість, згуртованість і оперативність, що може призводити до серйозних помилок. Проблеми виникають у розстановці сил, управлінні нарядами, забезпеченні та захисті особового складу.

Система тактичної підготовки ґрунтується на поєднанні різних елементів, таких як тактика професійної діяльності, спеціальна тактика, цивільний захист, військова топографія та тактична медицина. Ця підготовка тісно пов'язана з різними науками загальноосвітнього і галузевого характеру [4].

Мета тактичних занять полягає у відпрацюванні практичних аспектів організації бою, управління підрозділами та їх всебічного забезпечення. Основний метод навчання - вправи у виконанні прийомів та способів дій, а також вивчення нормативно-правової бази, включаючи Закон України «Про Національну поліцію України» та інші нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України, які регламентують службово-бойову діяльність. Особлива увага приділяється Розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» [3].

Роль тактико-спеціальної підготовки поліцейських у сучасних умовах є суттєвою і часто недооціненою, як підтверджує практика застосування цієї підготовки в екстремальних ситуаціях. Це пояснюється тим, що наслідки надзвичайних ситуацій різного характеру, таких як стихійні лиха, техногенні аварії, транспортні катастрофи або групові порушення громадського порядку, можуть бути успішно управляються з мінімальними втратами завдяки професійним та добре організованим заходам Національної поліції. Згідно з дослідженням Національної академії внутрішніх справ України, тактична підготовка сприяє розвитку критичного мислення та здатності приймати ефективні рішення в екстремальних ситуаціях, що покращує загальний рівень безпеки в суспільстві [6]. Органи цієї структури відповідають за забезпечення громадського порядку, безпеку руху та встановлення режиму у зонах надзвичайних ситуацій [1, с. 20].

Отже, тактико-спеціальна підготовка виступає важливою складовою спеціальної підготовки поліцейських і особового складу інших сил правопорядку, визнаною як одна з ключових навчальних дисциплін у навчальних закладах із специфічними умовами навчання [2, с. 15].

Проте чи не найважливішою проблемою можна вважати підготовку поліцейських за новими стандартами, які відрізняються від тих, що існували раніше [5]. Так, в сучасному світі, де технологічний прогрес стрімко розвивається, застосування новітніх технічних засобів стає ключовим аспектом в підготовці курсантів з тактико-спеціального напрямку. Цей підхід спрямований на вдосконалення навчального процесу та підвищення ефективності тренувань, забезпечуючи студентів необхідними навичками та знаннями для ефективного вирішення сучасних завдань, які ставляться перед спеціальними підрозділами [4].

Одним із важливих аспектів використання новітніх технічних засобів у тактико-спеціальній підготовці є симуляційні технології. Застосування віртуальної реальності та сучасних симуляторів дозволяє курсантам відчувати реалістичні сценарії виникнення ситуацій, що вимагають спеціальних навичок. Це робить підготовку більш практичною та збільшує реалізм тренувань.

Також, використання сучасних технічних засобів у тактично-спеціальній підготовці включає в себе використання аудіо- та відеоспостереження, беспілотних літальних апаратів та інших засобів збору інформації. Це дозволяє курсантам аналізувати та взаємодіяти з реальними сценаріями, що відбуваються в реальному часі, і відточувати свої навички в умовах, які наближені до реального бойового середовища [2, с. 19].

Крім того, використання інноваційних засобів включає в себе інтерактивні системи для навчання, електронні підручники та спеціалізовані програмні засоби для аналізу стратегій та тактик. Ці технічні рішення сприяють більш ефективному засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення студентів. Усе це дозволяє курсантам не лише отримувати теоретичні знання, але і здобувати практичний досвід у віртуальних умовах, що сприяє підвищенню їхньої підготовленості до реальних ситуацій у сучасному та динамічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Водоп'ян Д. В. Деякі проблемні питання організаційно-тактичної діяльності слідчо-оперативної групи на місці події. ДВ, кандидат педагогічних наук, доцент (Харківський національний університет внутрішніх справ); Сокуренок ВВ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України (Головне управління Національної поліції в Харківській області) 2019. С. 314.
2. Лунгол О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців правоохоронної діяльності засобами інформаційних технологій." Наука і техніка сьогодні 2022. С. 59.
3. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
4. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посіб. Комісаров О. Г., Собакарь А. О., Соболев Е. Ю., Юнін О. С. та ін. ; Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.
5. ІВАНЮЩЕНКОВ, Артур Вячеславович; ПЛАХОТНИЙ, Артем Павлович. ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ. In: The 6 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (August 14-16, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua", Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 608.
6. Литвин О.М., Плахотний А. П. ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ. Modern problems of science, education and society. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Kyiv, Ukraine. 881 p. 2023. p. 756.

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Письменна Вероніка Вікторівна

курсантка 3 курсу

факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Плахотний Артем Павлович

підполковник поліції

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Правоохоронні органи уповноважені охороняти громадський порядок, запобігати та припиняти правопорушення, вести боротьбу зі злочинністю тощо, аж до застосування примусових заходів (вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили), але жодна влада не може бути використана та застосована свавільно. Отже, застосування примусових заходів у цій сфері правоохоронної діяльності підпорядковується певній правовій базі. Важливим елементом цього регулятора є сукупність вихідних і основоположних ідей, що лежать в основі цієї діяльності, тобто принципи, на яких вона ґрунтується. У своїй сукупності ці принципи визначають і розкривають специфіку цієї діяльності порівняно з іншими видами власне правоохоронної діяльності.

Міжнародно-правове регулювання цих принципів складається з низки обов'язкових і необов'язкових стандартів, серед яких Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку [1], Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку [2], Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями [3] та Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [4].

Всі ці документи встановлюють загальний порядок розробки національних правових стандартів застосування сили і вогнепальної зброї правоохоронними органами, і при розробці цих стандартів і положень законодавець повинен враховувати етичні питання, пов'язані із застосуванням сили і вогнепальної зброї. Справедливо зазначається, що закони, які регулюють відповідні види діяльності, мають бути узгоджені з панівними суспільними цінностями, а концептуальним стержнем має стати безумовне визнання прав і свобод людини і громадянина у публічно-правових відносинах [5, с. 191].

До законодавчих актів національного права належать закони України "Про Національну поліцію", "Про попереднє ув'язнення", "Про Національну гвардію України", "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України" тощо.

Відповідно до традиційних підходів до класифікації принципів, принципи застосування примусових заходів правоохоронними органами слід класифікувати на загальні та спеціальні. Загальні принципи стосуються всієї правоохоронної діяльності, а не лише застосування заходів примусу, і охоплюють об'єктивно

сформовані закономірності, традиції, правові норми та етичні правила, що поступово утвердилися в поліцейській діяльності і покликані забезпечити стабільність та ефективність роботи правоохоронного апарату [6, с. 137]. До них можна віднести наступні:

- принцип верховенства права;
- принцип гуманізму;
- принцип недискримінації;
- принцип відкритості та прозорості.

Дотримання принципу верховенства права при застосуванні вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу має широке значення. Це пов'язано з тим, що принцип верховенства права в цілому є широким. Згідно з його положеннями, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Однак цей принцип стосується не лише матеріального аспекту (правовідносини між особою і державою, що ґрунтуються на визнанні людини найвищою соціальною цінністю), а й процесуального аспекту, в основі якого лежать вимоги відповідності законодавчої практики та застосування закону певним нормам: заборона зворотної дії закону в часі, вимога ясності і несуперечливості закону, вимога однакового застосування закону, застосування примусових заходів лише на підставі закону [7, с. 10].

Відповідно, цей принцип полягає у суворому дотриманні посадовими особами підстав для застосування примусових заходів, які чітко визначені законами України, є вичерпними і не підлягають розширеному тлумаченню, а також в обов'язковому дотриманні ними низки процесуальних умов, певних обмежень і заборон [8, с. 160]. Крім того, при виконанні своїх обов'язків поліцейські зобов'язані, наскільки це можливо, використовувати ненасильницькі засоби, перш ніж застосовувати силу або вогнепальну зброю. Вони можуть застосовувати силу і вогнепальну зброю лише у випадках, коли інші засоби виявилися неефективними або не можна очікувати досягнення бажаного результату [8, с. 10].

Принцип гуманізму в застосуванні сили полягає у визнанні найвищою соціальною цінністю людини. Згідно з міжнародними стандартами, працівники правоохоронних органів не застосовують вогнепальну зброю проти людей, крім випадків самооборони або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного поранення. Принцип гуманного ставлення до людини не залежить від того, чи є вона злочинцем, чи ні: якщо злочинець постраждав внаслідок застосування сили або вогнепальної зброї, правоохоронець зобов'язаний надати йому першу медичну допомогу.

Принцип недискримінації закріплений у статті 21 Конституції, згідно з якою всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. При застосуванні примусових заходів не допускається надання привілеїв окремим громадянам або групам громадян тощо.

Принцип відкритості та прозорості передбачає можливість отримання всіма зацікавленими особами достовірної інформації про діяльність органу, інформації, що безпосередньо зачіпає права, за винятком інформації, доступ до якої обмежено законом.

Зброя і фізична сила можуть застосовуватися лише як крайній захід, якщо інші засоби не забезпечили виконання поставлених завдань. У ч. 4 ст. 29 Закону України "Про Національну поліцію України" зазначено, що обраний поліцейський захід є

необхідним, якщо неможливо застосувати інший захід для виконання покладених на поліцію завдань або якщо його застосування буде неефективним, а також якщо при цьому буде завдано найменшої шкоди адресату заходу та іншим особам.

Крім того, принцип стримування як причинно-наслідковий зв'язок знаходить своє відображення у більш широкому застосуванні засобів індивідуального захисту, використання яких не є заходом примусу. Наприклад, ч. 6 ст. 42 Закону "Про Національну поліцію" та ч. 6 ст. 15 Закону "Про Національну гвардію" передбачають, що використання засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального спорядження) не є заходом примусу.

Суть принципу мінімізації шкоди полягає в тому, що якщо застосування примусових заходів не можна уникнути, вони не повинні перевищувати того, що необхідно для виконання покладених на поліцейського завдань, і повинні мінімізувати можливість заподіяння шкоди здоров'ю та майну правопорушників та інших громадян.

Принцип пропорційності означає, що якщо застосування сили не можна уникнути, вона повинна бути послідовною і пропорційною ступеню небезпеки, яку становить правопорушення, або пропорційною реакцією. Частина 5 статті 29 Закону України "Про Національну поліцію" визначає, що поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини, інтересам суспільства або держави, не переважає блага, для досягнення якого він застосовується, або загрози заподіяння шкоди.

Співвідношення між застосуванням заходів примусу в контексті захисту суспільних відносин, припиненням правопорушення та ризиком посягання має враховувати всі обставини справи [9, с. 82]. Відповідно, при вирішенні питання про застосування сили в науковій літературі вказується, що слід враховувати засоби захисту і нападу, характер небезпеки, що загрожує, обставини, які можуть вплинути на фактичне співвідношення сил (місце і час нападу, його раптовість, непередбачуваність до його відбиття, кількість нападників, їхні фізичні дані) та інші фактори [10, с. 209].

Шкода може бути заподіяна і під час затримання злочинця. Якщо шкода заподіюється, вона повинна відповідати характеру і небезпечності злочину та обстановці затримання. Відповідно, чим небезпечнішим є злочин і чим менш відповідними є обставини затримання, тим більша шкода може бути заподіяна правопорушнику.

Принцип достатності застосовується, якщо застосування сили неможливо уникнути. Застосування сили не повинно виходити за межі, необхідні для припинення протиправних дій або законного затримання правопорушника. Частина 7 статті 29 Закону України "Про Національну поліцію" визначає, що поліцейський захід припиняється, якщо мета його застосування досягнута, якщо стало очевидним, що мета заходу не може бути досягнута або якщо відпала потреба в його подальшому застосуванні. Таким чином, примусове відшкодування збитків не може бути безстроковим.

Список використаних джерел:

1. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
2. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку : Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv.

3. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями : Правила ООН від 30.08.1955. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text.
4. Конвенція проти катувань та інших жор-стоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання : Конвенція ООН від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.
5. Бандурка О.М. Принципи діяльності поліції в поліцейському праві сучасних зарубіжних держав. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2009. №2. С. 191–205.
6. Когут Я.М. Принципи діяльності Національної поліції в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 3. С. 132–140.
7. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. 208 с.
8. Албул С.В. До питання імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів застосування сили та вогнепальної зброї поліцією. Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського : матеріали круглого столу (26 жовтня 2016 р., м. Одеса). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 5–11.
9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С.С. Яценко. К. : А.С.К., 2006. 848 с.
10. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. К. : Атіка, 2008. 376

ЗМІСТ І ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕННИХ СИТУАЦІЯХ

Могуренко Ілля Олександрович

Курсант 3 курсу

Факультету підготовки фахівців

Для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Плахотний Артем Павлович

Старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Підполковник поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Екстренні ситуації в діяльності поліції - це непередбачувані ситуації, які вимагають негайних дій та реакції з боку поліцейських для забезпечення безпеки громади та збереження життя. [1, ст.208] Такі ситуації можуть виникнути у зв'язку з терористичними атаками, збройним нападом, стихійними лихами, масовими заворушеннями та іншими подіями. У таких випадках поліцейські повинні оперативно та ефективно діяти, дотримуючись закону та процедур, забезпечуючи безпеку громади та захищаючи власне життя та життя інших осіб. [2, ст.65]

Підготовка особового складу працівників поліції до дій в екстремальних умовах є важливим елементом забезпечення безпеки громадян та збереження порядку в суспільстві.[1, ст.165] Нижче наведено три ключові аспекти такої підготовки:

1. Фізична підготовка: Професійна підготовка працівників поліції передбачає забезпечення достатнього рівня фізичної підготовки для дій в екстремальних умовах. Це означає, що працівник повинен бути здатним до швидкої реакції, забезпечення безпеки громадян, та самозахисту.

2. Технічна підготовка: Крім фізичної підготовки, працівник поліції має мати достатні знання з використання різних технічних засобів та обладнання. Це може включати навички відкривання дверей, використання зброї, охоронних систем, медичної допомоги, та рятувальних дій.

3. Психологічна підготовка: Екстремальні ситуації можуть бути викликом для психічного здоров'я працівника поліції. Тому професійна підготовка повинна включати тренування психологічної стійкості та стресової стійкості.

Форми підготовки особового складу до дій в екстремальних ситуаціях - це різноманітні методи та прийоми, які використовуються для навчання та тренування працівників поліції з метою розвитку їх навичок та вмінь для ефективної дії в екстремальних умовах. [1, ст.189]

Існує декілька форм тактико – спеціальної підготовки, які постійно використовуються задля підвищення рівня підготовки особового складу працівників поліції.

Першою, та найбільш оптимальною формою підготовки, є тренування на полігоні. Практичне виконання завдань в умовах, які наближені до реальних екстремальних ситуацій.

Другою, та найефективнішою можна вважати симуляційні тренування. Використання комп'ютерних програм та спеціального обладнання для створення

віртуальних екстремальних ситуацій, що дозволяє практикувати дії працівників в безпечних умовах.

Наостанок, можна зазначити також не менш важливу форму підготовки, як теоретичне навчання. Вивчення теоретичних аспектів роботи в екстремальних умовах, наприклад, навчання медичної допомоги чи психологічної підтримки в екстремальних ситуаціях.

За час повномаштабного вторгнення РФ на територію України в 2022 році, залучання окремих підрозділів поліції до здійснення спец. операцій стає все більше актуальним. Так, з початку агресії підрозділами вибухотехнічної служби поліції здійснено майже 25,5 тис. виїздів, оглянуто понад 16,6 тис. га території, виявлено та вилучено понад 185,6 тис. боєприпасів (гранати, постріли до гранатометів, артилерійські боєприпаси, протипіхотні та протитанкові міни, реактивні системи залпового вогню, некеровані та керовані ракети, авіабомби тощо), понад 4,9 тонн вибухових речовин. Також, минулого року розпочався процес утворення міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють». Поліцейські Департаменту будуть залучатись до контррозвідувальних, ударно-пошукових та стабілізаційних заходів, аеророзвідки та вогневого ураження противника, у тому числі шляхом скидання боєприпасів з БПЛА.[3]

Підводячи підсумок з даної теми, можна зробити висновок, що підготовка особового складу поліції до дій в екстрених ситуаціях є надзвичайно важливою для забезпечення безпеки як для правоохоронців, так і для громадян. Зміст підготовки повинен включати розвиток певних компетенцій та навичок, таких як здатність приймати рішення в екстрених ситуаціях, працювати в команді та ефективно комунікувати з громадою та іншими правоохоронними органами. Крім того, важливим аспектом підготовки є форма навчання. Під час підготовки до дій в екстрених ситуаціях слід враховувати різні типи ситуацій, які можуть виникнути, і використовувати різні методи та засоби, такі як тренажери для моделювання ситуацій або практичні заняття на місцях, де можуть виникнути подібні ситуації.

Список використаних джерел:

1. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.
2. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с.
3. Річні звіти URL: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/zvitnist/richni-zviti> (дата звернення: 09.04.2023)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВУЧАСНИКІВ

Коваленко Родіон Сергійович

курсант 2-го курсу факультету

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

Старший викладач кафедри кримінального права та кримінології ДДУВС

Доктор філософії в галузі права

Капітан поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Згідно з пунктом 1 статті 27 Кримінального кодексу, особи, які приймають участь у вчиненні кримінального правопорушення разом з виконавцем, включають організатора, підбурювача та пособника. Виконавця може бути притягнуто до кримінальної відповідальності згідно з Особливої частини КК. Організатора, підбурювача та пособника може бути притягнуто до кримінальної відповідальності згідно статті 27 КК та відповідної статті Особливої частини КК.

Що в досудовій та судовій практиці іноді стається так, що одна особа виконує кілька ролей у вчиненні кримінального правопорушення, наприклад, вона може виступати як підбурювач і пособник або підбурювач і виконавець (співвиконавець) [1, с. 376]. Перше, що слід вирішити при визначенні кваліфікації такої особи, це встановити, які саме ролі вона виконувала, тобто визначити види співучасті, які їй приписуються відповідно до статті 27 КК. Друге, потрібно включити ці ролі у формулу кваліфікації відповідно до таких правил:

Якщо співучасник виконує кілька ролей у вчиненні кримінального правопорушення, включаючи роль виконавця (співвиконавця), його дії кваліфікуються лише відповідно до статті (частини статті) Особливої частини КК. Однак всі ролі, які він виконав у вчиненні кримінального правопорушення разом з іншими співучасниками, зазначаються у мотиваційній частині відповідних процесуальних документів і враховуються при визначенні покарання (див. пункт 4 статті 68 КК) [1, с. 376].

Якщо співучасник вчинив кілька ролей, які відносяться до інших видів співучасників (наприклад, роль підбурювача і пособника), то кожна з цих ролей включається у формулу кваліфікації. Наприклад, якщо співучасник спонукав виконавця до крадіжки (граючи роль підбурювача) і допоміг у вчиненні цього кримінального правопорушення (граючи роль пособника), його дії кваліфікуються згідно з частинами 4 та 5 статті 27 та частиною 2 статті 185 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак складу кримінального правопорушення) [2, с. 38].

У разі вчинення кримінального правопорушення у співучасті, обов'язково необхідно визначити форму співучасті, оскільки вона часто впливає на кваліфікацію самого кримінального правопорушення. Відповідно до статті 28 Кримінального кодексу, кримінальне правопорушення у співучасті може бути вчинене у таких формах: а) групою осіб без попередньої змови; б) групою осіб з попередньою змовою; в) організованою групою; г) злочинною організацією [4, с. 57].

Кваліфікація дій виконавця є визначальною для кваліфікації дій інших співучасників, оскільки, враховуючи суть системи співучасті, всі співучасники несуть відповідальність за одне і те ж кримінальне правопорушення. Таким чином, організатор, підбурювач та пособник підлягають відповідальності згідно зі статтею (частиною статті) Особливої частини Кримінального кодексу України, яка передбачає

кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем [1]. Правила кваліфікації дій організатора, пособника чи підбурювача, зазначені у частині 2 статті 29 України, не застосовуються у випадках, коли вони одночасно були співвиконавцями кримінального правопорушення. У таких обставинах їхні дії підлягають кваліфікації відповідно до статті Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення.

Згідно з положеннями частин 3 та 5 статті 29 Кримінального кодексу України, співучасники, включаючи організатора, підбурювача та пособника, можуть нести різну відповідальність порівняно з виконавцем. Фактори, які призводять до таких різниць, включають:

Показники, що визначають особу конкретного співучасника кримінального правопорушення.

Розбіжності в умислі співучасників щодо обставин, які ускладнюють відповідальність.

Невключення в умисел співучасників тих обставин, які б обтяжували відповідальність виконавця.

Ці фактори можуть призвести до відмінностей у правовій оцінці дій організатора, підбурювача, пособника в порівнянні з виконавцем кримінального правопорушення [3, с. 135].

Співучасники несуть відповідальність лише за ті дії, які вони вчинили у межах попередньої угоди або домовленості, яку вони досягли між собою. У випадку, коли виконавець не вчинив кримінальне правопорушення до кінця, інші співучасники можуть бути притягнуті до відповідальності за свою участь у незакінченому кримінальному правопорушенні, на підставі їхнього зв'язку з діями (або бездіяльністю) виконавця. Дії, які не мають прямого чи непрямого зв'язку з умислом інших співучасників, вважаються поза межами співучасті у злочині. Поняття «ексцес виконавця» означає, що співучасники не несуть відповідальності за дії виконавця, які виходять за рамки угоди. Таким чином, інші співучасники інкримінуються лише за ті дії виконавця, які були узгоджені між ними. Виконавець, який діє в ексцесі, несе повну відповідальність за всі свої дії на загальних підставах.

Таким чином, правова оцінка дій організатора, підбурювача та пособника залежить від дій виконавця і відповідає принципу, згідно з яким відповідальність співучасників за однакових обставин не може перевищувати відповідальність виконавця. Цей принцип поширюється на випадки закінчення кримінальної діяльності виконавця як на стадії готування до кримінального правопорушення, так і на стадії замаху вчинити кримінальне правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х. : Право, Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін., 2013. 376 с.
2. Лех, М. Ю. Деякі питання кримінальної відповідальності співучасників у незакінчених злочинах. 2018 р. 38 с.
3. Федорович Н. А. Кваліфікація діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта / Н. А. Федорович // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Вип. 88 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2020. С. 135- 142.
4. Федорович, Н.А. Кваліфікація співучасті у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом, які утворилися у результаті диференціації складів кримінальних правопорушень за суб'єктом. Вісник асоціації кримінального права України 2.14 2020 р. 57-72 с.

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ПРОЯВІВ ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОСОВІСНОСТІ

Бубнова А.С.

здобувачка вищої освіти
Державний податковий університет, Україна

Котух Є.В.

доктор наук з державного управління,
доцент, професор кафедри кримінальних розслідувань
Державний податковий університет, Україна

Сучасна вища освіта ставить перед собою завдання формування не лише фахово підготовлених фахівців, але й морально відповідальних особистостей, які дотримуються принципів академічної доброчесності. Академічна чесність та інтегритет є основними підставами для забезпечення якісного освітнього процесу та високого стандарту наукової роботи. Саме кримінальний аналіз у контексті виявлення проявів порушення академічної доброчесності набуває особливої важливості в умовах сучасного освітнього середовища. Зловживання або порушення академічних стандартів може негативно впливати на якість освіти та викликати серйозні наслідки для всього навчального закладу.

В українській науці термін «академічна доброчесність» трактується як сукупне поняття, яке поєднує в собі етичні норми і правові засади, яких повинні дотримуватися усі учасники освітнього процесу: педагогічні, науково-педагогічні й науково-технічні працівники, здобувачі освіти та закладів вищої освіти на всіх рівнях системи освіти для того, щоб забезпечити якісну науку й освіту та довіру до них [1, с. 394].

Так, відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. При цьому, згідно з пунктом 4 статті 42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання [2].

Напрями застосування кримінального аналізу щодо виявлення проявів порушення академічної доброчесності охоплюють різноманітні аспекти, спрямовані на виявлення, аналіз та запобігання негативним явищам у сфері освіти. Деякі з основних напрямків використання кримінального аналізу в цьому контексті включають:

- виявлення плагіату та недотримання авторських прав (кримінальний аналіз може застосовуватися для перевірки текстів на плагіат та виявлення недотримання авторських прав, що є серйозним порушенням академічної доброчесності);

- аналіз шахрайства під час іспитів та тестувань (кримінальний аналіз може допомогти виявляти випадки шахрайства під час іспитів та тестувань, такі як використання шпаргалок або інших недозволених засобів);

- розслідування випадків корупції (кримінальний аналіз може використовуватися для розслідування випадків корупції у сфері вищої освіти, таких як спроби отримання високих балів чи атестаційних висновків шляхом неправомірних втручань);

- аналіз системи атестації та оцінювання (дослідження процесів атестації та оцінювання може допомогти виявити системні проблеми, які сприяють порушенням академічної доброчесності);

- виявлення недоброчесної практики наукових досліджень (кримінальний аналіз може бути використаний для розслідування випадків недоброчесної практики у проведенні наукових досліджень, таких як фальсифікація даних чи плагіат);

- застосування кримінального аналізу в області вищої освіти допомагає підтримувати високі стандарти доброчесності та забезпечує чесність та надійність академічних процесів.

Отже, кримінальний аналіз, застосований в сфері вищої освіти для виявлення порушень академічної доброчесності, є невід'ємною частиною забезпечення якості освітнього процесу. Спрямований на виявлення та розслідування різноманітних порушень, від плагіату до корупції, кримінальний аналіз є ефективним інструментом для утримання вищих навчальних закладів на високому рівні професійної та етичної доброчесності. Шляхом виявлення недоліків у системі атестації, тестування та оцінювання, а також шляхом розкриття випадків шахрайства та корупції, кримінальний аналіз сприяє створенню чесного та справедливого освітнього середовища. Його застосування є необхідним кроком у забезпеченні інтегритету академічного процесу та формуванні позитивного ставлення до вивчення та науки серед студентів та викладачів. Розвинені та ефективні механізми кримінального аналізу сприяють створенню освітнього середовища, яке сприяє розвитку та вдосконаленню особистості, забезпечуючи високий стандарт академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко Т. М. Академічна доброчесність як складова наукової етики та освітнього процесу у вищій школі. *Журнал «Перспективи та інновації науки»*, №7(12). 2022. С. 390-404.
2. Закон України «Про освіту» від 02.07.2023 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 28.11.2023 р.)
3. Закон України «Про вищу освіту» від 28.05.2023 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 28.11.2023 р.)

МАСОВІ ЗАХОДИ ТА ПОВІТРЯНА ТРИВОГА, ЯК НАПРЯМОК ЗОСЕРЕДЖЕННЯ УВАГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ НАВЧАНЬ

Доценко Анастасія Олександрівна

курсантка факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Україна

Плахотний Артем Павлович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Україна

Забезпечення громадської безпеки та порядку є однією з ключових проблем для Української держави в сучасних умовах. Країні постають складні завдання, такі як захист незалежності, територіальної цілісності, суверенітету, прав людини, добробуту, миру та кібербезпеки. Залучення співробітників національної поліції до антитерористичних операцій підносить актуальність проблем безпеки для правоохоронців.

Основою професійної підготовки поліцейських є тактико-спеціальна підготовка, яка включає індивідуальне тактичне навчання діям у типових та екстремальних ситуаціях. Служба в поліції є державною службою особливого характеру, її діяльність координується через Міністра внутрішніх справ України, і належна підготовка поліцейських включає тактичну підготовку.

Проте, практика показує, що поліція не завжди достатньо підготовлена до екстремальних ситуацій. Допускаються помилки в розстановці сил і засобів, в управлінні загонами, а також в недостатньому захисті особового складу. Завдання МВС України включає забезпечення безперервного професійного розвитку поліцейських [5].

Роль тактико-спеціальної підготовки поліцейських висока, оскільки вона дозволяє ефективно ліквідовувати наслідки надзвичайних ситуацій та групових порушень громадського порядку.

Тактична підготовка охоплює різноманітні аспекти, включаючи аналіз інформації, прийняття управлінських рішень, морально-психологічну стійкість, затримання правопорушників, використання зброї та інші сценарії. Вона організовується з урахуванням конкретних завдань та особливостей підрозділів поліції, залучених до навчання. Здійснюється також на заняттях з обов'язковим урахуванням рівня підготовленості поліцейських та інших факторів [2].

Також, важливим аспектом є постійне оновлення програм та методик тактично-спеціальної підготовки з урахуванням сучасних викликів та тенденцій у сфері правопорядку та безпеки.

Важливо, щоб поліцейські володіли автоматизмом типових тактичних дій, тактикою зв'язку, евакуацією, а також здатністю діяти ефективно в надзвичайних обставинах. Другим важливим елементом є навички надання першої допомоги. У масових заходах або екстремальних ситуаціях можуть виникнути випадки, коли поліцейські повинні надавати медичну допомогу пораненим або тим, хто потребує допомоги. Знання тактичної медицини допомагає забезпечити швидко та ефективну допомогу в умовах обмеженого доступу до медичних служб [4].

У контексті масових заходів важливо розглядати питання забезпечення публічної безпеки та порядку. Велике скупчення людей може створювати підвищену небезпеку, і організаторам подій слід приділяти увагу високому рівню безпеки. Важливо враховувати особливості проведення заходів в закритих та відкритих просторах, а також враховувати психологічні аспекти поведінки натовпу.

За умови воєнного стану, безпека стає однією з ключових потреб громадян, і співпраця з поліцією, громадою та місцевою владою стає важливим чинником забезпечення цієї потреби. Поліція повинна активно взаємодіяти як з повнолітніми громадянами так і з дітьми в умовах воєнного стану, що є актуальним, оскільки вони можуть опинитися в небезпеці під час обстрілів та інших подій [2].

Під час повітряної тривоги поліцейські відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки мешканців. Це стосується не лише дорослих, але й дітей, які можуть знаходитися без нагляду батьків. Поліцейські мають супроводжувати дітей до укриття, надавати їм необхідні поради та інструкції щодо безпеки.

Важливо, щоб поліцейські виконували роль не лише у забезпеченні фізичної безпеки, але й у психологічній підтримці, особливо для дітей, які можуть відчувати стрес та психологічний тиск у таких ситуаціях [3].

Запобігання бездоглядності дітей та здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб є важливою складовою в роботі поліції в умовах воєнного стану.

Слід зосередити увагу поліцейських під час тактико-спеціальної підготовки на відпрацюванні дій з контролю обстановки та роз'ясненні населенню інформації про те, як правильно діяти під час повітряної тривоги, де знаходяться укриття. Також контроль з боку поліцейського за дотриманням правил і алгоритмів, може значно підвищити рівень безпеки в умовах конфлікту.

Під час масових заходів поліцейські повинні діяти згідно законодавства України, але одночасно зберігати розуміння і повагу до прав та свобод громадян. Забезпечення публічної безпеки не повинно суперечити принципам демократії і громадянських свобод. Поліцейські повинні бути обережними у використанні сили, дотримуватися законодавства та міжнародних стандартів з прав людини, і уникати необґрунтованих обмежень свободи мирних громадян[1].

Загалом, підготовка поліцейських у воєнний період включає в себе не лише технічні аспекти, але й соціальні та психологічні, щоб забезпечити повністю комплексний підхід до забезпечення безпеки та добробуту громадян.

У сучасних умовах важливо, щоб працівник Національної поліції був всебічно розвиненим і обізнаним у багатьох сферах. Постійне оновлення програм та методик тактично-спеціальної підготовки з урахуванням сучасних викликів та тенденцій у сфері правопорядку та безпеки є необхідним для підтримання високого рівня професійної компетентності.

Список використаних джерел:

1. ЗІКРАЧ, Денис Олександрович; ПЛАХОТНИЙ, Артем Павлович. ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ І В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ. In: *The 6 th International scientific and practical conference "Modern problems of science, education and society" (August 14-16, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua", Kyiv, Ukraine. 2023.* 671 p. 2023. p. 600.
2. Давигора, Юрій Ігорович. "Тактична підготовка правоохоронців у контексті нової концепції діяльності національної поліції України." 2020 р.
3. Зеленський А., Плахотний А. Взаємо-дія національної поліції України та націо-нальної гвардії України у сфері охорони громадського порядку в умовах воєнного стану.
4. Моргунов, О. А., and І. В. Власенко. "Дослідження тактики дій і заходів особистої безпеки поліції діалогу під час охорони публічного порядку на масових заходах." 2022 р.
5. Лукаченко, Л. О. "Організація і тактика дій поліції при забезпеченні публічної безпеки та порядку." 2017 р.

НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ

Позивай Софія Романівна

Курсант 2-го курсу

Факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

доктор філософії в галузі права

Капітан поліції

Старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Україна

Необережність в правовому контексті - це одна з форм вини, яка виявляється у легковажності що розраховує на уникнення негативних наслідків вчинку особи або відсутність передбачення таких наслідків. Вперше цей вид недбалості був розглянутий середньовічними італійськими ученими як одна з форм непрямого умислу.

Необережність відрізняється тим, що винна особа не передбачає можливість виникнення суспільно небезпечних наслідків, хоча вона могла і повинна була це зробити. Особа може бути притягнута до відповідальності за свої дії через своє неухвалене ставлення до закону, безпеки та інтересів інших осіб.

Хоча необережність менш поширена, ніж умисел, але правопорушення, скоєні внаслідок необережності (особливо ті, що пов'язані з використанням певних видів технологій, як атомної енергії тощо), можуть бути не менш небезпечними, ніж умисні. Необережність поділяється на два види: кримінальну протиправну самовпевненість і кримінальну протиправну недбалість [2, с. 9].

Кримінальна протиправна самовпевненість визнається випадком, коли особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння або бездіяльності, але легковажно сподівалася, що ці наслідки вдасться уникнути. Іншими словами, вона мала повну уяву про ризики, пов'язані зі своєю дією або бездіяльністю, але навмисно знехтувала цими ризиками.

стаття 25 Кримінального кодексу України регулює питання необережності, розрізняючи два її види: кримінальну протиправну самовпевненість та кримінальну протиправну недбалість [4].

Згідно з частиною 2 статті 25 Кримінального кодексу, необережність може бути класифікована як кримінальною протиправною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого дії (чи бездіяльності), але легковажно вважала, що вони можуть бути відвернені[1].

Кримінальна протиправна самовпевненість має два аспекти: інтелектуальний і вольовий.

Інтелектуальний аспект включає в себе передбачення можливості настання суспільно небезпечних наслідків, але при цьому особа діє абстрактно, розуміючи, що подібні дії інших можуть призвести до таких наслідків. Вона усвідомлює небезпеку своїх дій, але розраховує на конкретні обставини, що мають завадити настанню небажаних наслідків. Наприклад, водій, порушуючи швидкісний режим, розуміє ризик порушення правил дорожнього руху і можливість суспільно небезпечних наслідків, але через свою професіоналізм розраховує на їх уникнення [3, с. 57].

Вольовий аспект полягає в тому, що особа легковажно (помилково) розраховує на уникнення суспільно небезпечних наслідків через певні обставини, які, на її думку,

мають запобігти настанню цих наслідків. Ці обставини можуть бути суб'єктивними (особистий досвід, вміння користуватися предметами, рівень кваліфікації тощо) або об'єктивними (раціональна поведінка потерпілого, належне функціонування механізмів тощо). Наприклад, водій може розраховувати, що зможе вчасно зупинити автомобіль, щоб уникнути зіткнення з пішоходом [1, с. 15].

Вина особи полягає в тому, що її розрахунок виявляється легковажним (помилковим) і поверхневим. Наприклад, водій невірно оцінив ситуацію і здійснив наїзд на пішохода, завдавши йому тілесних ушкоджень. З одного боку, особа невірно оцінила обстановку, з іншого - переоцінила свої власні здібності, які, на її думку, повинні були запобігти суспільно небезпечним наслідкам.

Кримінальна протиправна недбалість включає в себе дві головні ознаки: негативну (відсутність усвідомлення суспільної небезпеки та наслідків дій) і позитивну (обов'язок виявляти належну обережність та запобігати шкоді суспільним відносинам). Для визначення позитивної ознаки недбалості важливо брати до уваги об'єктивні та суб'єктивні критерії. Об'єктивний критерій включає в себе наявність правового обов'язку вести себе з належною передбачливістю та можливість розпізнати небезпечну ситуацію. Суб'єктивний критерій оцінює здатність конкретної особи запобігти небезпеці, враховуючи її індивідуальні характеристики.

Кримінальна протиправна недбалість відзначається в тих випадках, коли особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння або бездіяльності, хоча за обставинами вона повинна була і могла їх передбачити. Іншими словами, вона не мала повної уяви про ризики, пов'язані зі своєю дією або бездіяльністю, але на основі об'єктивних обставин і здорового глузду повинна була їх усвідомити.

Стаття 25 Кримінального кодексу України визначає правову відповідальність осіб, які допустилися необережності в будь-якій сфері життя, що може призвести до суспільно небезпечних наслідків. Вона регулює важливий аспект українського кримінального законодавства, спрямований на захист громадської безпеки і правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Мисливий, Володимир Андрійович, Ангеліна Андріївна Микита. Вбивство через необережність та його розмежування з умисним вбивством. Право та інноваційне суспільство 2021 р. 78-84 с.
3. Необережність у кримінальному праві. Велика українська юридична енциклопедія. У 20 т. Т. 17. Кримінальне право. В. Я. Тацій (відп. ред.) та ін. 2017. С. 606.
4. Службова недбалість. Велика українська юридична енциклопедія. У 20 т. Т. 17. Кримінальне право. В. Я. Тацій (відп. ред.) та ін. 2017. С. 881.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВЕРХНЕВОЇ ПЕРЕВІРКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зайцев Данило Андрійович

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Булдакова Анастасія Євгенівна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Поливанюк Василь Дмитрович

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

У сучасних умовах загострення ситуації на східних напрямках нашої держави, виникнення воєнного конфлікту ставлять перед Україною виклики, які безпосередньо впливають на всі сфери життя, включаючи правове регулювання здійснення безпосередніх перевірок транспортних засобів, при їх пересуванні із одного регіону в інший. Військовий стан не лише мобілізує оборонні та безпекові сили країни, але й суттєво модифікує правове поле щодо функціонування правоохоронних органів щодо здійснення пропускового режиму у транспортній системі. Однією з ключових аспектів у цьому контексті є поверхнева перевірка транспортних засобів, яка отримує специфічні риси в умовах воєнного стану.

24 лютого 2022 року Указом Президента України, який був затверджений Законом України № 2102-ІХ від 24.02.2022, по всій території України введено воєнний стан [1]. Цей Указ вніс свої корективи не тільки до сфер життя звичайних громадян, вони також не обійшли зміни у ланці законодавства яка регулює здійснення правоохоронної діяльності на всій території України.

Таким чином, із введенням воєнного стану на всій території України, поліцейські при несенні служби на блокпостах, віздах або виїздах з міст та населених пунктів та інших місць, крім ч. 5 ст. 34 Закону України «Про Національну Поліцію» щодо поверхневої перевірки речі/транспортного засобу, почали користуватися “Порядком перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану”, виданий Кабінетом Міністрів України ще у 2021 році [2]. В ньому розкривається механізм перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Важливість аналізу правового регулювання поверхневої перевірки транспортних засобів в умовах воєнного стану стає відчутною через потенційні загрози терористичних актів, руху ворожих агентів та несанкціонованого розповсюдження зброї. Врахування цих аспектів дозволить розглянути необхідність вдосконалення юридичного механізму поверхневої перевірки та визначити ефективні засоби контролю.

Проаналізувавши відповідну літературу щодо здійснення поверхневої перевірки транспортних засобів поліцейськими ми можемо зазначити та виокремити наступні проблемні питання щодо їх здійснення, а саме:

- В умовах воєнного стану зростає рівень загрози для правоохоронців. Здійснення поверхневої перевірки може вести до небезпеки від реальних чи потенційних загроз, включаючи терористичні акти або напади.

- В умовах воєнного стану, коли приймаються екстрені заходи безпеки, існує ризик порушення основних прав та свобод громадян. Неправомірна поверхнева перевірка може вести до недоброзичливого ставлення до громадян, їх протестів, або навіть порушення їхньої особистої недоторканності [3, с. 282].

- Здійснення поверхневої перевірки може включати обробку конфіденційної інформації. Забезпечення захисту цієї інформації від несанкціонованого доступу та витоку стає критичною проблемою. Оскільки за вказаним вище Порядком, поліцейські при здійсненні вказаних превентивних заходів можуть також перевіряти телефони та іншу техніку на предмет незаконного інформування ворожих формувань оперативною інформацією щодо позицій наших військ тощо.

В умовах воєнного стану здійснення поверхневої перевірки транспортних засобів стає надзвичайно важливим елементом забезпечення національної безпеки. Однак із зазначеними вище викликами та проблемами, що стосуються безпосередньо правоохоронної діяльності під час воєнного стану, виникає необхідність удосконалення відповідного юридичного механізму та застосування ефективних заходів для забезпечення його раціональності та правомірності. Зокрема втілення наступних норм: забезпечення поліцейських високою професійною кваліфікацією та спеціалізованою підготовкою, розробка чітких та прозорих нормативів, що регулюють поверхневу перевірку транспортних засобів, застосування сучасних технологій у проведенні перевірок, розробка системи звітності та контролю за діями поліцейських під час поверхневої перевірки.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 19.10.2023 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення - 01.12.2023)
2. Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>. (дата звернення - 01.12.2023).
3. Мельник, Т. М. "Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу в умовах дії правового режиму воєнного стану" *Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (2023)*: с. 281-283.
4. Покайчук В.Я., Поливанюк В.Д., Біліченко В.В. Поняття та загальні відомості особистої безпеки в підрозділах Національної поліції України. Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options: Collective monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. 590 p. С. 320 - 341

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ВСТАНОВЛЕНИЙ ПОРЯДОК УПРАВЛІННЯ

Шаров Захар Андрійович

Курсант 2-го курсу

Факультету підготовки фахівців для підрозділів

Кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович

Капітан поліції

Старший викладач кафедри адміністративного

Права та процесу адміністративної діяльності

Підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

На даному етапі розвитку нашої держави та гармонізації нашого законодавства відповідно до норм Європейського Союзу, Україна зорієнтована, насамперед, на побудову ефективної системи державного управління на наукових засадах, глибокому аналізі сучасних і прогностичних процесів суспільного розвитку. Одним із елементів такого процесу є державно-правова реформа та її складова – адміністративна реформа.

Метою адміністративної реформи є поетапне створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії, дозволить їй стати впливовим чинником у світі та Європі. Ця реформа також має на меті формування системи державного управління, яка буде наближена до потреб і запитів людей, а головним пріоритетом її діяльності буде служіння народові та національним інтересам. Така система державного управління буде прозорою, побудованою на наукових принципах і ефективною [2, с. 32].

Необхідно зазначити, що правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління, становлять значну небезпеку для діяльності органів публічної адміністрації та забезпечення ними захисту та реалізації прав і свобод людини.

Ефективне виконання державною владою функцій з охорони власності забезпечує поступальний розвиток суспільства. Конституція закріплює положення, відповідно до якого на території всього держави визнаються і захищаються і приватна, державна, муніципальна та інші форми власності [4, с. 6].

Законодавець щодо стратегічних напрямів забезпечення національної безпеки у сфері державної та суспільної безпеки на довгострокову перспективу виходить з необхідності постійного вдосконалення правоохоронних заходів щодо виявлення, попередження, припинення та розкриття посягань на власність [1, с. 20].

Суб'єктивна сторона правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління (глава 15 КУпАП), в основному характеризується як умислом, так і

необережністю. Зокрема, винятком є деякі склади правопорушень, які можуть бути вчинені лише умисно. До цих складів належать: злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця; порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій; створення умов для організації і проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій; злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового слідства або дізнання; публічні заклики до невиконання вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України; ухилення від виконання законних вимог прокурора; самоуправство; незаконні дії щодо державних нагород; незаконне вилучення паспортів і прийняття їх у заставу; неявка на виклик у військовий комісаріат тощо [2, с. 6].

Вчинення правопорушення, передбаченого статтею 195-6, належним чином карається штрафом, який супроводжується конфіскацією піротехнічних засобів. У разі повторного порушення, особа підлягає більш важким санкціям, включаючи вищий розмір штрафу та конфіскацію відповідних засобів [3, с. 67].

Протокол за вчинене правопорушення, передбачене статтею 195-6, можуть складати лише правоохоронні працівники, згідно зі статтею 255 КУпАП. Подальша розгляд справи здійснюється районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), відповідно до статті 221 КУпАП [3, с. 2].

Справи про адміністративне правопорушення, що стосуються статті 195-6, повинні бути розглянуті протягом п'ятнадцяти днів згідно зі статтею 277 КУпАП.

Необхідно враховувати мобільність адміністративного законодавства, яка призводить до зміни адміністративної юрисдикції певних уповноважених суб'єктів. При складанні протоколу, розгляді матеріалів та прийнятті рішень по справі необхідно точно й непохитно дотримуватись вимог і положень чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Звіт № 1-п Судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, зведений за 2019 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019
2. Остапенко О.І., Хитра О.Л. Юрисдикційна діяльність органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення : навчальний посібник. Львів: Растр – 7, 2017. С. 14-15.
3. Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень : Наказ МВС України від 04.07.2016 р. № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-16#Text>
4. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1697-18>

ОСОБЛИВОСТІ АЮДП В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Савенко Дмитро Сергійович

курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович

капітан поліції

старший викладач

кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної
діяльності факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Слід зазначити, що проблема визначення поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності, як видається, в теорії права досі не вирішена як у теоретичному, так і законодавчому чи іншому юридичному варіанті.

Аналіз наукової літератури показує, що на цю тему ведеться довга безперервна дискусія [1; 2].

Крім зазначеного питання, теоретично права залишаються й інші, відповіді на які ще не знайдено. В.Д. Сорокін обґрунтовано зазначав, що формування наукових уявлень про сутність процесу як фундаментальної правової категорії відбувалося з урахуванням реально існували цивільного та кримінального процесів. Невипадково тому першому плані висувалося головне відмінне властивість цих видів процесу – їх юрисдикційна природа: вирішення спору право (громадянський процес) і застосування примусу (кримінальний процес) [2, з. 143].

Ефективне виконання державною владою функцій з охорони власності забезпечує поступальний розвиток суспільства. Конституція закріплює положення, відповідно до якого на території всього держави визнаються і захищаються і приватна, державна, муніципальна та інші форми власності.

Законодавець щодо стратегічних напрямів забезпечення національної безпеки у сфері державної та суспільної безпеки на довгострокову перспективу виходить з необхідності постійного вдосконалення правоохоронних заходів щодо виявлення, попередження, припинення та розкриття посягань на власність.

Адміністративні запобіжні заходи та заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення подібні до запобіжних заходів за способом виконання, форм вираження, характер правових обмежень, заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення застосовуються з інших підстав [1].

Це є правопорушення (дійсне чи передбачуване). Їх використання робить не запобігати порушенням. Ці заходи не можуть застосовуватися через виняткові обставини та не призначені для запобігання шкідливим впливам.

Необхідно звернути увагу на проблемні питання діяльності підрозділів поліції з лінії виконання адміністративного законодавства, зокрема провадження у справах про адміністративні правопорушення, уповноважені на те посадовими особами поліції [2].

Однією з основних причин, що дають привід ставити під сумнів правомірність винесених рішень щодо справ про адміністративні правопорушення, є низька якість зібраного адміністративного матеріалу.

Аналіз вивчених матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі органам внутрішніх справ показав, що у матеріалах по справах про адміністративні правопорушення відсутні копії документів, що засвідчують особу правопорушників, роздруківки з інформаційною бази даних, методи встановлення особи правопорушників співробітниками поліції не відображено, рапорти співробітників поліції, що знаходяться в матеріалах справ [3, 4].

Вимагає нормативно-правового закріплення принцип диференціації розмірів адміністративних покарань і аналогічних кримінальних покарань, що полягає у встановленні кордону між верхніми межами адміністративних покарань і нижчими межами аналогічних кримінальних покарань. Реалізація даного принципу в законотворчій практиці не дозволить довільно завищувати оцінку ступеня суспільної небезпеки діяння, віднесеного до адміністративних правопорушень, до рівня суспільної небезпеки злочину [3].

Адміністративно-юрисдикційна діяльність включає регулятивні, нормотворчі, правонаділювальні, правоохоронні функції, що включають видання правових актів, реєстрацію, ліцензування, розгляд та вирішення адміністративно-правових спорів та справ про адміністративні правопорушення, інших юридичних дій, забезпечує захист від протиправних посягань (адміністративних правопорушень) у галузі громадського порядку, громадської безпеки, у тому числа та безпеки дорожнього руху та інших сферах суспільних відносин, охорона яких покладена на органи внутрішніх справ.

Як справедливо зазначають окремі автори, соціальна цінність адміністративно-юрисдикційної діяльності проявляється у її регулятивній діяльності функції. Це своєрідний засіб правового регулювання суспільних відносин, що охороняються органи внутрішніх справ. З її допомогою нормативні акти, розпорядження переводяться у конкретні правовідносини, у реальну поведінку суб'єктів.

Адміністративну юрисдикцію можна зарахувати до деяким функціям поліції, які включають нагляд, сприяння, охорону, розшук, дізнання, юрисдикцію, виконання покарань.

Специфічність її проявляється в тому, що здійснюється вона у позасудовому порядку органами державного управління та посадовими особами, які мають квазісудові повноваження.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність має багато подібного до стадії судового розгляду та вирішення цивільних та кримінальних справ, що називається судовою юрисдикцією.

Юрисдикційна діяльність як державно-владна діяльність повноважного органу полягає у регулюванні суспільних відносин, виконанні правозастосовних, правоохоронних функцій, застосування закону до юридичних конфліктів та прийняття за ними правових індивідуальних актів (актів юрисдикції) [1].

На підставі проведеного аналізу зазначимо, що адміністративно-юрисдикційна діяльність (державно-владна, регулятивна, правонаділювальна, правозастосовна та правоохоронна), пов'язана з розглядом спорів про право. Вона заснована на законі та чітко ним регламентована, здійснюється спеціальними суб'єктами, результатом її є впорядкування суспільних відносин та залучення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Звіт № 1-п Судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, зведений за 2019 рік.
URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019
2. Остапенко О.І., Хитра О.Л. Юрисдикційна діяльність органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення : навчальний посібник. Львів: Растр – 7, 2017. С. 14-15.
3. Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень : Наказ МВС України від 04.07.2016 р. № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-16#Text>
4. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1697-18>

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ГІЛЬЗ СНАРЯДІВ КАЛІБРУ 30 ММ В РАМКАХ ПРОВЕДЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СУДОВО-БАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Андронов Костянтин Юрійович

головний судовий експерт сектору досліджень зброї

відділу криміналістичних видів досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

МВС України, Україна

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації експертні установи стикаються із збільшенням обсягів надходження об'єктів досліджень. В рамках проведення судово-балістичних досліджень спостерігається підвищення кількості ситуаційних та ідентифікаційних досліджень. Підвищена складність таких видів досліджень в рамках судово-балістичних експертиз супроводжується також і розширенням спектру об'єктів, що можуть підпадати під дослідження. Як приклад, можна навести призначення експертизи в рамках проведення розслідування злочинів пов'язаних із розслідуванням розстрілу цивільного населення у транспортних засобах, які намагалися покинути зону проведення активних бойових дій. Військові ЗС РФ при розстрілі транспортних засобів використовують як ручну вогнепальну зброю, що є звичним об'єктом дослідження судово-балістичної експертизи, так і броньовану техніку (БМП, БМПТ тощо), що озброюється гарматами калібру 30 мм.

Гармати даного калібру та снаряди до них не відносяться до об'єктів дослідження судово-балістичної експертизи, однак в рамках розслідувань вище вказаних злочинів постає питання проведення ідентифікаційних досліджень, пов'язаних із вирішенням питань щодо вистріляних гільз снарядів калібру 30x165 мм: «з якої зброї були вистріляні надані гільзи?», «чи були вони вистріляні з одного екземпляру зброї?» та «чи вистріляні вони з конкретного екземпляру?», що можуть бути вирішені в рамках судово-балістичної експертизи.

Даний вид об'єктів (стріляні гільзи калібру 30 мм) та їх дослідження є новим та мало дослідженим в судовій балістиці. При проведенні дослідження даного виду об'єктів експерт стикається із низкою проблем, таких як:

- відсутність спеціалізованої довідникової літератури із описом слідової інформації, що утворюється на гільзі в ході її контактної взаємодії із частинами та деталями зброї;
- відсутність довідникової літератури із описом частин та деталей зброї даного калібру та специфікацій їх взаємодії;
- відсутність натурної колекції стріляних гільз з даного виду зброї.

Хоча вище вказані об'єкти і є нетиповими для судово-балістичної експертизи, однак принципи слідоутворення від взаємодії з частинами та деталями зброї має схожу природу із класичною ручною самозарядною вогнепальною зброєю. В процесі вивчення слідів зброї на гільзах було сформовано орієнтовні групи слідів контактної взаємодії (рис. 1):

- СКВ з «бойком зброї» – глибокий (об'ємний), близький до напівсферичної форми, діаметром близько 4,5 мм; достатньо виражений, має чіткі зовнішні краї;

- СКВ з лівим та правим «зачепами» – слід тиску на внутрішній поверхні фланця, множинні сліди тиску-ковзання на поверхні кільцевої проточки, кут розвороту між правим та лівим «зачепами» близько 180°;
- СКВ «з ребром щитка затвору» – слід тиску у вигляді діаметральної лінії;
- СКВ з деталями зброї (на торцевій поверхні фланця гільзи) – ділянка коротких паралельних трас на торцевій поверхні фланця гільзи;
- СКВ з деталями зброї (на площині донця гільзи) – протяжний хвиляподібний слід ковзання, що утворений паралельними трасами;
- СКВ з деталями зброї (на площині донця гільзи) – подвійні ділянки слідів ковзання, що утворений паралельними трасами.

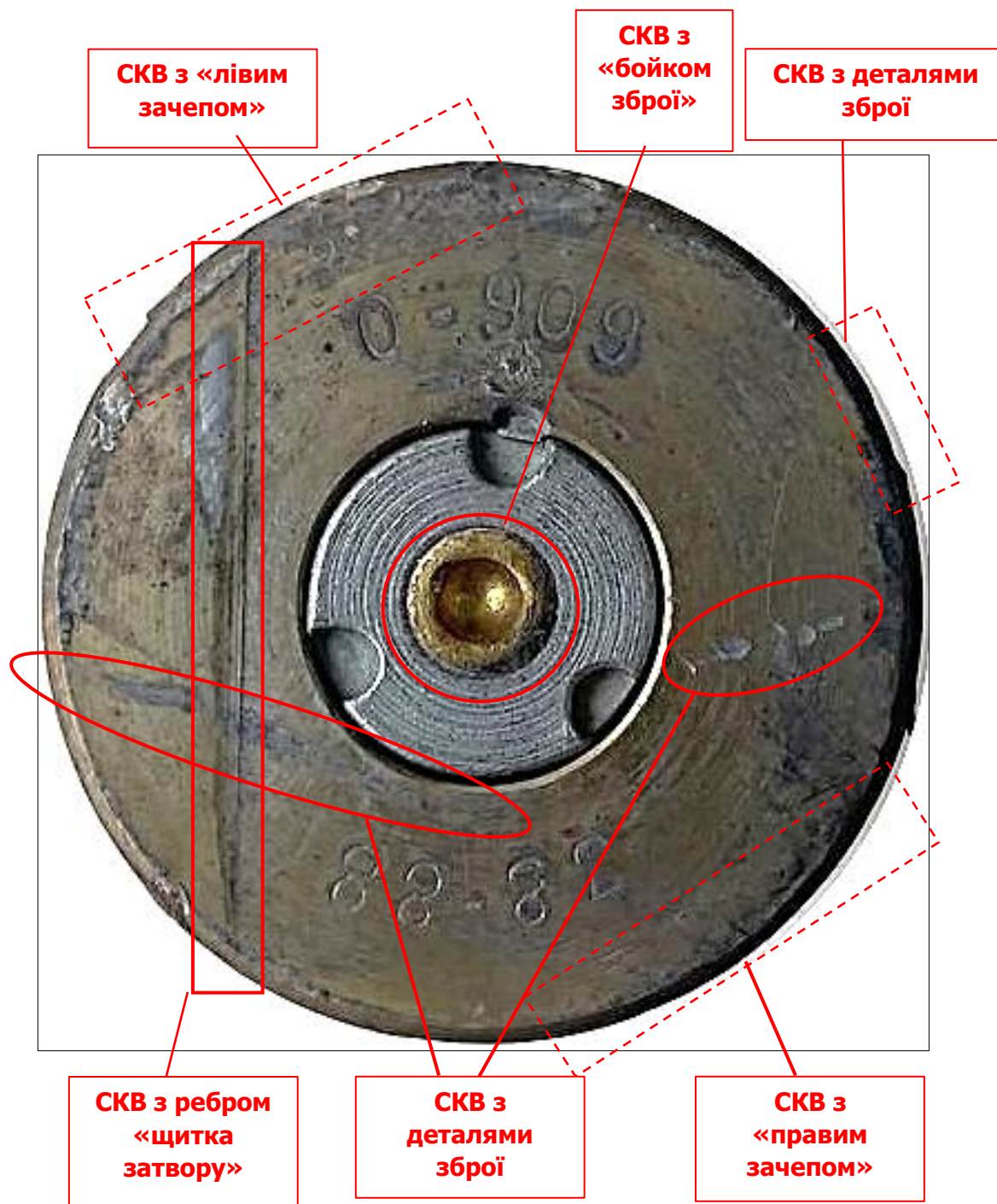

Рис. 1. Зразок карти розташування груп слідів на донній частині гільз

Мікроскопічним дослідженням слідів зброї на наданих гільзах встановлено:

- варіативність груп слідів пов'язана з особливостями матеріалу слідосприймаючої поверхні (сталь/латунована сталь тощо);
- варіативність слідоутворення в конкретних слідах;
- наявність руйнівного впливу навколишнього середовища, що виражено в пошкодженні окремих ознак, що могли бути використані для індивідуальної ідентифікації конкретного екземпляру зброї.

В ході аналізу наявного наукового матеріалу, який пов'язаний з питаннями дослідження гільз патронів калібру 30x165 мм свідчить про те, що експертне завдання залишається досі малодослідженим. склалася ситуація, при якій, у органів досудового слідства виникають питання пов'язані з даним видом об'єктів, а експертні установи стикаються з відсутністю інформації за даним видом об'єктів.

Висновки. Для вирішення цієї проблематики вважаю доцільним можливе здійснення:

- Застосування офіційно відібраних зразків відстріляних гільз снарядів калібру 30x165 мм;
- Розширення криміналістичного опису найбільш розповсюджених зразків зброї під патрон вказаного калібру із зазначенням слідоутворюючих елементів та частин.

Отримані дані будуть безпосередньо використані під час виконання експертом судово-балістичних ідентифікаційних досліджень гільз снарядів калібру 30x165 мм під час ситуаційних експертиз.

Список використаних джерел:

1. Методика встановлення належності об'єкта до бойових припасів вогнепальної стрілецької зброї та його придатності до стрільби / ДНДЕКЦ МВС України; ДЕЗП Мінюсту України; [Гамов Д.Ю.]. – К., 2012. – 25 с. Внесена до Реєстру методик проведення судових експертиз МЮ України за № 3.2.05.
2. Ammunition for 30 mm 2A42, 2A38 and 2A72 cannon // Jane's Ammunition Handbook 2001-2002 / Terry J. Gander, Charles Q. Cutshaw. — 10th edition (December 2001). — Janes Information Group, 2001.
3. Изделие 2A42 Инструкция по эксплуатации 2A42.00.000

ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ

Бурда Артур Юрійович

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

доктор філософії у галузі права

капітан поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Покарання є заходом примусу, застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Мета покарання не обмежується лише карою; вона також націлена на виправлення засуджених та запобігання вчиненню нових правопорушень як засудженими, так і іншими особами. Фізичні страждання та приниження людської гідності не є метою покарання.

Суд може застосовувати різні види покарань до осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення. Серед них:

- Штраф – грошове стягнення, визначене судом в межах, встановлених законом. Розмір штрафу враховує тяжкість правопорушення
- та майновий стан засудженого.
- Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
- Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
- Громадські роботи – виконання безоплатних суспільно корисних робіт протягом обмеженого часу.
- Виправні роботи: виконання робіт на місці зайнятості засудженого, з обов'язковим відрахуванням частини заробітку до доходу держави.
- Службові обмеження для військовослужбовців – застосовуються до засуджених військовослужбовців.
- Конфіскація майна – примусове вилучення майна засудженого на користь держави.
- Арешт – тримання засудженого в умовах ізоляції на певний строк.
- Обмеження волі – тримання особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу з обов'язковим залученням до праці.
- Позбавлення волі на певний строк – ізоляція засудженого в кримінально-виконавчій установі закритого типу на обмежений період.
- Довічне позбавлення волі – застосовується за особливо тяжких правопорушень в обмежених випадках, визначених законом, і не застосовується до певних категорій осіб [2, с. 56].

Утримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців (згідно зі статтею 62 Кримінального кодексу) може бути накладене на військовослужбовців строкової служби на період від шести місяців до двох років у випадках, передбачених КК. Також це покарання може бути призначене, коли суд вважає за можливе замінити позбавлення волі на строк не більше ніж два роки направленням в дисциплінарний батальйон, враховуючи обставини справи та особистість засудженого [4, с. 28].

Важливо відзначити, що утримання в дисциплінарному батальйоні не може застосовуватися до осіб, які вже відбули покарання у вигляді позбавлення волі. Щодо позбавлення волі на певний строк (відповідно до статті 63 КК), це покарання передбачає ізоляцію засудженого на визначений строк у кримінально-виконавчому закладі, і може бути застосоване на строк від одного до п'ятнадцяти років [1, с. 30].

Довічне позбавлення волі (згідно зі статтею 64 КК) встановлюється за вчинення особливо тяжких правопорушень і застосовується тільки у випадках, які спеціально передбачені КК, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк [2, с. 5].

Важливо відзначити, що довічне позбавлення волі не може бути застосоване до осіб, які вчинили правопорушення у віці до 18 років, осіб старше 65 років, а також жінок, які були у стані вагітності під час вчинення правопорушення або на момент винесення вироку [3, с. 11].

Отже, загальною метою покарання є виховання особистості, забезпечення безпеки суспільства та збереження правопорядку. Точний вид покарання визначається законом та залежить від серйозності скоєного проступку. Однак важливо, щоб покарання було справедливим, пропорційним та враховувало реабілітаційний аспект, спрямований на можливість повернення особи до суспільства як конструктивного члена.

Список використаних джерел:

1. Горох О. П. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: національне законодавство та практика його застосування. Застосування до засуджених умовно-дострокового звільнення: український та зарубіжний досвід: наук.-практ. посіб. О. І. Богатирьова, А. О. Галай, О. П. Горох та ін.; за заг. ред. А. О. Галай. Київ: Національна академія прокуратури України, 2015. 124 с. (с. 6–67).
2. Кочуріна Д. В. Покарання за злочини, що вчинені через необережність: огляд стану проблеми. Часопис Київського університету права. 2016. № 3. С. 342–346.
3. Кочуріна Д. В. Типологія необережних злочинів за Кримінальним кодексом України. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2017. № 2 (16). С. 200–209.
4. Мирошніченко Н.А. Покарання за злочини: новий концепт. 2021 р.

СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ

Комишна Радміла Валеріївна

Здобувач вищої освіти 3 курсу

Факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Подборонов Ерік Юрійович

Здобувач вищої освіти 3 курсу

Факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Єфімов Володимир Веніамінович

Доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань,
кандидат юридичних наук

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Процес доказування в судових процедурах є одним з найважливіших етапів забезпечення правосуддя та справедливості. У контексті сучасного правового середовища, цей процес викликає значний інтерес через зростання обсягу даних, розвиток технологій та зміни в соціальних динаміках.

Тема структури процесу доказування стає надзвичайно актуальною в контексті змін в суспільстві та технологій, які безперервно впливають на правову систему. В цьому вступі ми розглянемо проблематику та визначимо ключові аспекти цієї теми, які потребують уваги та дослідження.

У зв'язку з зростанням обсягу даних, впливом соціальних мереж, та розвитком технологій, структура процесу доказування вимагає нових підходів та адаптації до сучасних умов. Велика кількість електронних доказів, виклики забезпечення приватності та використання великих потоків даних роблять цю тему особливо важливою в сучасному правовому оточенні.

У зв'язку з цим, ми спрямуємо увагу на дослідження проблем, пов'язаних з обробленням доказів у цифрову епоху, впливом соціальних мереж на процес доказування, а також забезпеченням конфіденційності та ефективним використанням електронних доказів у судових процедурах.

Ця тема має великий потенціал для подальшого розвитку та вирішення ключових проблем, які виникають у контексті сучасного процесу доказування.

В сучасному правовому середовищі процес доказування становить одну з найважливіших складових справедливого розгляду справ. Проте, існує кілька проблем, які можуть виникати в контексті структури процесу доказування та впливати на його ефективність: з впровадженням нових технологій, зміни в "цифровому" світі та розвиток науково-дослідницької діяльності, процес доказування має адаптуватися до сучасних потреб і вимог [1, с.89].

Руйнівний вплив зростаючого обсягу даних на процес доказування та його структуру, зокрема, в контексті оброблення та управління великими потоками даних [2, с.307].

Вплив соціальних мереж та широкого розповсюдження інформації може породжувати проблеми з обґрунтуванням доказів та їх несприйняттям в контексті судового процесу [3, с.47].

Структура процесу доказування — ключові аспекти. У контексті судових процесів важливо визначити чіткі стандарти для зібрання, представлення та прийняття доказів [4, с.139].

Зростання використання електронних систем та технологій вимагає розробки нових підходів до оброблення та представлення електронних доказів [5, с.215].

Потреба в узгодженні міжнародних стандартів та процесів доказування, що може виникати в контексті міжнародних справ [6, с.59].

Процес доказування в судових процедурах є одним з найважливіших етапів забезпечення правосуддя та справедливості. У контексті сучасного правового середовища, цей процес викликає значний інтерес через зростання обсягу даних, розвиток технологій та зміни в соціальних динаміках.

Тема структури процесу доказування стає надзвичайно актуальною в контексті змін в суспільстві та технологій, які безперервно впливають на правову систему. В цьому вступі ми розглянемо проблематику та визначимо ключові аспекти цієї теми, які потребують уваги та дослідження.

У зв'язку з зростанням обсягу даних, впливом соціальних мереж, та розвитком технологій, структура процесу доказування вимагає нових підходів та адаптації до сучасних умов. Велика кількість електронних доказів, виклики забезпечення приватності та використання великих потоків даних роблять цю тему особливо важливою в сучасному правовому оточенні.

У зв'язку з цим, ми спрямуємо увагу на дослідження проблем, пов'язаних з обробленням доказів у цифрову епоху, впливом соціальних мереж на процес доказування, а також забезпеченням конфіденційності та ефективним використанням електронних доказів у судових процедурах.

Ця тема має великий потенціал для подальшого розвитку та вирішення ключових проблем, які виникають у контексті сучасного процесу доказування.

Список використаних джерел:

1. Адамс, К. (2019). "Вплив технологій на структуру правових процесів", Журнал юридичних технологій, 4(2), 87-102.
2. Браун, А. (2021). "Виклик перевантаження даними в управлінні правовими доказами", Огляд даних та права, 8(4), 301-315.
3. Сміт, Дж. (2023). "Вплив соціальних мереж на доказову базу: виклики та рішення", Журнал соціальних мереж та права, 12(1), 45-59.
4. Міжнародна асоціація адвокатів. (2020). "Стандарти доказової бази в сучасних правових системах", Звіти конференції МАА, 137-149.
5. Гарсія, С. (2022). "Допустимість електронних доказів у судових процесах", Огляд електронних доказів, 7(3), 210-225.
6. Організація Об'єднаних Націй. (2023). "Вплив глобалізації на стандартизацію правових доказів", Звіт ООН про правові процеси, 55-67.

ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Поливанюк Василь Дмитрович

кандидат юридичних наук, доцент

професор кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Шебела Віталіна Віталіївна

курсантка Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для

підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Масові заходи, такі як громадські події, фестивалі та інші масштабні заходи, створюють виклик для правоохоронних органів у плані забезпечення громадської безпеки. Оптимальна тактика поліцейських дій може значно впливати на управління ситуацією та забезпечення безпеки учасників та глядачів. Важливо вивчати та аналізувати ефективні методи для оптимізації роботи поліції в контексті масових заходів.

На сьогоднішній день стає очевидним, що кожний масовий захід, будь то запланований чи спонтанний, має проходити з обов'язковим залученням особового складу поліції діалогу. Запобігти лиху краще, ніж усувати його наслідки. Особовий склад поліції діалогу повинен бути серед учасників масових заходів. По-перше, це реалізує принцип «присутності»: правоохоронці завжди поруч, своєю присутністю запобігають можливим порушенням правопорядку. По-друге, здійснюється профілактика насильства і ескалації ситуації завдяки взаємодії з громадянами, які можуть представляти будь-яку загрозу для оточуючих. Якщо неможливо припинити правопорушення через комунікацію, джерело небезпеки просять припинити участь у масовому заході і не порушувати права інших громадян. Важливо визначити, що «на мирних заходах слід вести себе спокійно» [3, с. 41].

Групи превентивної комунікації слід залучати під час:

- масових заходів підвищеного ризику відповідно до критеріїв оцінювання;
- мирних зборів біля органів влади та на об'єктах транспортної інфраструктури незалежно від ступеня ризику.

Організацію масових заходів можна умовно поділити на три етапи, і на кожному з них поліція діалогу повинна бути залучена. На попередньому етапі вона взаємодіє з організаторами та активними учасниками заходу, надаючи допомогу в організації події. Під час проведення заходу поліція діалогу знаходиться на місці та виконує такі завдання:

- попередження конфліктних ситуацій, зниження напруженості між громадянами та групами осіб;
- виступ як активний слухач;
- спостереження за ситуацією;
- роз'яснення проблемних ситуацій та обмежень;
- пояснення громадянам дій правоохоронних органів та їх обов'язків у разі ускладнення ситуації;
- припинення порушень вербальним способом;
- пояснення правових наслідків порушення законів.

На заключному етапі поліція діалогу взаємодіє з організаторами та активними учасниками масових заходів, а також із представниками ЗМІ, щоб обговорити підсумки подій.

Поліція повинна виявити активний підхід до взаємодії з громадою. Це включає у себе спілкування, вислуховування скарг та побажань, а також попередження можливих конфліктів через вчасне виявлення проблемних ситуацій. Застосування превентивної комунікації дозволяє підтримувати спокій та зменшувати ризик непорозумінь між поліцією та громадою [3].

Ефективне керування ситуацією та попередження конфліктів включає в себе постійне спостереження за масовими групами, реагування на потенційні загрози та вжиття заходів для зниження напруженості. Поліція повинна володіти навичками активного слухача та здатністю ефективно взаємодіяти з різними групами учасників [2].

Важливим етапом є організація та координація дій поліції діалогу. Це включає в себе ретельне планування перед заходом, належну підготовку особового складу, а також чіткий розподіл функцій та обов'язків під час самого заходу [4].

Науковий аналіз тактики дій поліційних сил під час масових заходів вказує на необхідність систематичної роботи з превентивної комунікації, активної взаємодії з громадою та компетентного керування ситуацією.

Список використаних джерел:

1. Поливанюк, В. Д. ПОРЯДОК КОМУНІКАЦІЇ ІЗ ПРОБЛЕМНИМИ ЛЮДЬМИ. In *The III International Scientific and Practical Conference «Theories, methods and practices of the latest technologies»*, November 07–09, Tokyo, Japan. 387 p. (p. 133). URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/Theories-methods-and-practices-of-the-latest-technologies.pdf#page=134>
2. Завістовський, О., & Поливанюк, В. (2023). ВДОСКОНАЛЕННЯ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ЕТАПІ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ. *Матеріали конференцій МЦНД*, (17.11.2023; Івано-Франківськ, Україна), 110–112. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/816>
3. Власенко І. В., Шевченко Т. В., Коваленко І. М. Аналіз тактики та прядку дій сил правопорядку при забезпеченні публічної безпеки за «Скандинавською моделлю». Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків, 2020. С. 167–173.
4. Йосипів Ю. Р., Туз Н. Д., Синенький В. М., Курляк М. Д. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель) : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Шевченко Богдан Віталійович

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Щелкунов Михайло Сергійович

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Поливанюк Василь Дмитрович

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Зворотній зв'язок між тактичною медициною та підготовкою поліцейських є ключовим для забезпечення оптимального рівня безпеки у суспільстві. Це не просто про уміння надавати першу допомогу – це про знання, як правильно реагувати на небезпечні ситуації, де кожна секунда має значення для врятування життя.

Стратегічне впровадження світових стандартів НАТО в українській системі безпеки свідчить про активність та відданість країни у підвищенні ефективності та професійної підготовки поліцейських. Адаптація медичних стандартів до реальних умов та потреб українського суспільства відображає необхідність вдосконалення навичок та знань поліцейських у сфері надання медичної допомоги в різноманітних кризових ситуаціях.

Такий підхід до професійної підготовки поліцейських дозволяє не лише підняти рівень безпеки для громадян, а й сприяє формуванню ефективної системи реагування на надзвичайні події та кризові ситуації. Так, навички тактичної медицини не лише додають відчуття впевненості та професіоналізму поліцейським у виконанні їх обов'язків, а й стають необхідним елементом для забезпечення безпеки й захисту життя громадян у найважливіші моменти.

Тактична медицина — це надання медичної допомоги під час воєнних дій, враховуючи специфіку місця та обставин, де ця допомога надається. Вона відрізняється від стандартних лікарень або швидкої медичної допомоги через умови бойових дій. Концепція "золотої години" також є складовою цієї системи, визначаючи час, необхідний для початку надання необхідного обсягу медичної допомоги пораненим. Швидка евакуація з поля бою в спеціалізовані госпіталі має вирішальне значення для порятунку поранених [1]. Згідно з Законом України "Про Національну поліцію" (пункт 4 статті 18, пункт 14 частини 1 статті 23, частина 3 статті 37 та частина 4 статті 43) [2], серед основних обов'язків поліцейських визначено забезпечення невідкладної – тобто домедичної та медичної – допомоги особам, що постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також тим, хто опинився у безпорадному або життєво небезпечному стані, включаючи тих, хто став жертвою застосування заходів примусу.

Ця норма визначає особливу увагу національного законодавства до обов'язку держави та її органів зберігати життя та здоров'я людини. Вона відображає

положення статті 12 Закону України "Про екстрену медичну допомогу" [3], яке визнає поліцейських, навіть без медичної освіти, особами, зобов'язаними надавати домедичну допомогу в невідкладних ситуаціях, але які повинні володіти необхідними практичними навичками.

Невиконання поліцейськими обов'язку надання домедичної допомоги на місці події без вагомих причин чи неприйнятна відмова від її надання може призвести до кримінальної відповідальності відповідно до статті 135 Кримінального кодексу України "Залишення особи в небезпеці" [4].

Указом Президента України "Про Стратегію сталого розвитку 'Україна – 2020'" № 5/2015 від 12 січня 2015 року [5] передбачається впровадження світових стандартів НАТО у безпековий простір України. Крім того, наказом Міністерства Охорони Здоров'я України "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги" від 21 червня 2016 року № 612 вимагається стандартизація медичної допомоги в Україні за прийнятими протоколами. Для розроблення національних стандартів підготовки поліцейських завжди корисно використовувати позитивний міжнародний досвід.

У висновку можна сказати, що тактична медицина в системі професійної підготовки поліцейського виявляється як ключовий аспект забезпечення безпеки та захисту життя громадян у ситуаціях надзвичайних обставин. Це включає надання домедичної та медичної допомоги особам, що постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків чи інших небезпечних ситуацій.

Україна активно працює над впровадженням світових стандартів у безпековому просторі через впровадження норм НАТО.

Не лише медична, а й тактична компетентність у наданні допомоги стає критичною для поліцейських, які можуть опинитися в обстановці термінового реагування на випадки екстрених ситуацій. Важливо не лише мати теоретичні знання, але й вміти практично застосовувати їх у реальних ситуаціях.

Розвиток системи тактичної медицини в професійній підготовці поліцейських сприяє підвищенню рівня безпеки суспільства та покращенню реагування на надзвичайні події, що є однією з ключових складових ефективної роботи правоохоронних органів [6].

Список використаних джерел:

1. Медицина тактична // Одеський обласний центр патріотичного виховання та організації дозвілля дітей та молоді : сайт. URL: <http://www.patrlot.od.ua/medicina-taktichna/>
2. Закон України «Про Національну поліцію» // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 40-41. Ст. 379.
3. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 30. Ст. 340.
4. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26. Ст. 131.
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print1521026505822979>.
6. Поливаний В.Д., Завістовський О.Д. Вдосконалення питання професійної підготовки працівників підрозділів поліції України на етапі викликів сучасності. Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 17 листопада, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2023. С. 110-112

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Богдан Олександра Станіславівна

рядовий поліції

курсант 3 курсу ФПФППД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Доценко Анастасія Олександрівна

рядовий поліції

курсант 3 курсу ФПФППД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Тимофєєв Володимир Павлович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Для виконання обов'язків щодо захисту громадян та використання заходів державного примусу, поліцейські України мають широкі повноваження згідно із Законом "Про Національну поліцію." Ці повноваження включають застосування вогнепальної зброї. [1] Отже, важливо враховувати вогневу підготовку як значущий компонент підготовки поліцейських.

Важна роль у процесі навчання стрільбі з бойової зброї належить вищим навчальним закладам МВС України. Вони мають завдання не лише передавати курсантам майбутнім офіцерам поліції необхідний обсяг знань, але й розвивати їх творче та нестандартне мислення. Курсанти повинні навчитися швидко та правильно приймати рішення, особливо в екстремальних ситуаціях, і вміти застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, якщо це необхідно. Протягом навчання в університетах курсанти повинні сформувати міцні навички вогневої підготовки, які будуть постійно вдосконалювати в процесі своєї служби. [2]

Особливість вогневої підготовки полягає у необхідності максимально ефективно використовувати обмежений навчальний час та матеріально-технічні ресурси. З формуванням професійних знань, навичок та вмінь співробітників органів внутрішніх справ нерозривно пов'язано застосування сучасних форм та методів навчання, використання передових педагогічних технологій та інновацій.

Вогнева підготовка, яка стала більш екстремальною через зростання кримінальної активності та поширення зброї, вимагає постійного оновлення методів та технік для ефективного пристосування до змін у сучасних умовах служби. [3]

Важливо не лише забезпечити професійну підготовку, але й підтримувати та розвивати професійну майстерність співробітників, що часто недооцінюється в практиці. Поширені невірні уявлення, що вища освіта або тренування в центрі забезпечують професійну майстерність, і фахівець має залишатися на високому рівні вмінь та навичок протягом тривалого часу. Однак кожного дня на практиці фахівець вирішує нові професійні завдання, тому його готовність повинна залишатися на високому рівні завжди.

Підтримка професійної майстерності важлива, оскільки втрата ритму тренувань може призвести до погіршення навичок і вмінь. Дослідження підтверджують, що

зниження навичок відзначається вже після перерв у 7-15 днів. Тривалість перерви між заняттями з вогневої підготовки не повинна перевищувати 15-20 днів. [4]

Питання щодо застосування сили та зброї вимагає уважного та швидкого рішення. В умовах підвищеної небезпеки для працівників правоохоронних органів проводиться спеціальна підготовка з особистої безпеки та менеджменту безпеки. Особливу увагу слід приділяти питанням правомірності та виправданості використання сили в екстремальних ситуаціях. [9]

У сучасних умовах ключовим є використання інноваційних методик і новітніх технологій для навчання. Наприклад, електронні тири з увігнутою поверхнею використовуються для імітаційного моделювання ситуацій, де студентам чи курсантам потрібно приймати рішення щодо застосування зброї. Такі тренажери створюють ілюзію об'ємного простору і реагують на дії студентів лазерними маркерами. [5]

Навчально-матеріальна база для вогневої підготовки повинна бути добре обладнаною, дозволяючи створювати сценарії, максимально наближені до реальних умов. Полігони чи закриті тири використовуються для моделювання різних ситуацій, включаючи ускладнені обставини, слабе освітлення, імітацію затримок у разі стрільби та інші фактори. [7]

Важливо вдосконалювати навички стрільби та прийняття рішень через практичні вправи з використанням сучасних технологій, що дозволяють створювати реалістичні умови. Комп'ютерні програми також можуть емулювати різні сценарії, що допомагає поліцейським набувати досвід і вдосконалювати реакції в екстремальних ситуаціях.

У США для імітації стрільби супротивника використовують спеціальні пістолети, заряджені фарбувальними кулями. Попадання такої кулі в поліцейського, який нехтує заходами безпеки, спричиняє у нього хворобливі думки і змушує серйозно дбати про своє власне безпеку. Застосування практичних занять, таких як поточно-груповий підхід та використання відеокамер у поєднанні з мультимедійним проектором, дозволяє ефективно демонструвати дії та інформацію для всієї навчальної аудиторії. Наприклад, демонстрація на екрані виконання нормативу дозволяє викладачеві економити час та задіяти студентів у розборі помилок. [6]

У процесі вогневої підготовки важливо використовувати інноваційні методи, такі як використання анімаційних програм, анімованих плакатів та інтерактивних навчальних програм. Ці методи дозволяють наблизити заняття до реальних умов та забезпечують краще засвоєння навичок стрільби та прийняття рішень в екстремальних ситуаціях. Використання пістолетів з фарбувальними кулями і електронних тренажерів, що імітують сценарії стрільби, сприяє покращенню практичних навичок поліцейських та формуванню стійких реакцій у стресових умовах. [8]

Отже, для досягнення високого рівня підготовки майбутніх поліцейських необхідно впроваджувати сучасні методи та засоби вогневої підготовки, забезпечуючи високу якість навчання та формування необхідних компетенцій для ефективної службової діяльності.

Таким чином дисципліна "Вогнева підготовка" відіграє ключову роль у формуванні висококваліфікованих спеціалістів, які мають не лише фундаментальні знання з даної області, але і розвинуті професійні якості та необхідні навички для успішного виконання службових обов'язків. Ця дисципліна є важливим елементом підготовки механізованих підрозділів та грає ключову роль у бойовій готовності військових.

Так як мета дисципліни полягає в тому, щоб навчити особовий склад і підрозділи забезпечувати стан бойової готовності озброєння та здійснювати упереджувальний вогонь для ефективного поразки супротивника при виконанні бойових завдань в сучасних умовах бойових дій, а використання новітніх анімаційних програм у такій підготовці може стати ключовим елементом у підготовці професіоналів своєї справи.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 04.12.2023).
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 року № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (дата звернення: 04.12.2023).
3. Рец В.В. Роль занять з вогневої підготовки у професійній підготовці майбутніх поліцейських. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 246 с. С. 220–222.
4. Воробець Х.О. Використання новітніх методик під час викладання дисципліни «Вогнева підготовка» у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 364 с. С. 316–318.
5. Бондаренко В.В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т.П., 2018. 524 с.
6. Штофель Д.Х., Навроцька К.С., Ващук Л.В. Сучасний стан, перспективи розвитку і застосування стрілецьких тренажерів у вогневій підготовці (за матеріалами вітчизняних і закордонних виставок) : матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (м. Вінниця, 14–23 березня 2018 р.), ВНТУ. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20882/4236.pdf?sequence=3> (дата звернення: 04.12.2023).
7. Семенюк В.І., Лавров О.Ю., Гришин М.В., Руденко М.М., Кравчук А.М. Комплексний підхід до навчання вогневої підготовки з використанням інноваційних технологій. Системи озброєння і військова техніка. 2015. № 1(41). С. 186–190.
8. Гурський В.Є. Теоретичне обґрунтування використання імітаційних засобів для розвитку професійно важливих якостей працівників спецпідрозділів Міністерства внутрішніх справ України. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2013. Випуск 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_28 (дата звернення: 04.12.2023).
9. Пластер Джон Досконалий снайпер. Сучасний навчальний посібник для армійських та поліцейських снайперів. 2-ге вид. оновл. та розшир. Київ: КНТ, 2013. 786 с.

СЕКЦІЯ Х.

ВОЄННІ НАУКИ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

АНАЛІЗ НЕДОЛІКІВ ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анікеєв Владислав Віталійович

Курсант 2-го курсу факультету
Підготовки фахівців для підрозділів
Кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

Старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Досвід роботи зарубіжних співробітників правоохоронних структур свідчить про те, що широке використання сучасного мобільного зв'язку, транспортних засобів та системи патрулювання сприяє, з одного боку, швидкому та оперативному реагуванню на правопорушення, а з іншого боку, - різко підвищується частота контактів з правопорушниками і, в зв'язку з цим, значно почастишали випадки нападу на поліцейських [1]. Така тенденція висуває серйозні проблеми перед фахівцями професійної підготовки поліцейських.

Важливою складовою методичної системи професійної підготовки є особистість самих офіцерів, їх професіоналізм та педагогічна майстерність. Педагоги повинні враховувати, що професійні знання, уміння й навички необхідно формувати та розвивати в особового складу під час занять з професійної та гуманітарної підготовки, а також у процесі служби з охорони державного кордону.

Вони повинні пояснювати сутність та зміст професійних якостей військовослужбовця, пропагувати передовий досвід прикордонної служби [3]. Важливо насамперед на високому рівні вирішувати навчальні та оперативно-службові завдання через моделювання умов і обстановки охорони державного кордону та внесенням елементів змагання у прикордонну працю [1].

Відпрацювання бойових прийомів проводиться груповим і потоковим методами або у вигляді навчальних сутичок за завданнями керівника заняття з бойового хортингу. Одним із дієвих засобів фізичного та морально-етичного виховання патріотичної і фізично підготовленої молоді є бойовий хортинг, який сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню фізичного апарату дитини [1].

Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він є багаторічним спеціально організованим процесом навчання, всебічного розвитку,

морально-етичного виховання й оздоровлення курсантської молоді [2]. Реальним потенціалом володіють також некомерційні організації (федерації, асоціації, партнерства), що акумулюють можливості державного, громадського та приватного сектора.

Саме ці організації здатні успішно реалізовувати інтереси держави, суспільства і бізнесу, оскільки в їх компетенцію потрапляє і великий спорт, і масовий спорт, а також спеціальні напрями спорту та спортивно-оздоровчі програми бойового хортингу [3].

Вогнева підготовка курсантів МВС України є одним з найважливіших етапів їх професійної підготовки. Вона має на меті підвищення рівня їхньої готовності до ведення бойових дій в умовах небезпеки та підвищення їхньої компетентності у вогневій боротьбі.

Одним із способів вдосконалення вогневої підготовки курсантів є застосування сучасних методик навчання, які передбачають використання комп'ютерних технологій та спеціального програмного забезпечення. Такі методи дозволяють ефективніше навчати курсантів теоретичним основам стрільби, а також навичкам ведення вогню з різних видів зброї. Зокрема, за допомогою комп'ютерних ігор можна симулювати різні ситуації та навчити курсантів швидко та ефективно реагувати на них.

Крім того, вдосконалення вогневої підготовки передбачає регулярні тренування та практичні заняття на стрільбищах. На таких заняттях курсанти отримують практичні навички ведення вогню з різних видів зброї, навчаються визначати та аналізувати ситуації, які можуть виникнути під час бойових дій [3].

Також вдосконалення вогневої підготовки передбачає вивчення тактичних та стратегічних аспектів ведення бойових дій. Курсанти навчаються планувати та координувати дії своєї групи, а також виконувати різні бойові завдання.

Список використаних джерел:

1. Зеленський, Є. С. "Вогнева підготовка–складова професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції." Підготовка в умовах реформування системи МВС України: збірник наукових праць/МВС України. Харківський нац. Ун-т внутр. справ 2019 р. 122-124.
2. Волошин, В. Д. "До проблеми реалізації сучасного змісту вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників." *NAUKOWYI CHASOPYS* (2019): 41.
3. Головацький, О. О., and В. М. Прядко. "Особливості вогневої підготовки поліцейських на початковому етапі навчання." *ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС* 2019 р. 16.
4. Петренко, Валентин Миколайович, et al. "Стрілецька зброя та вогнева підготовка." 2020 р.

ВИКОРИСТАННЯ ГЛОК 17 В ЛАВАХ ПОЛІЦІЇ

Ременний Данило Романович

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Глок 17, завдяки своїм високим стандартам надійності та ефективності, знайшов широке використання в лавах поліції. Цей австрійський пістолет, спочатку розроблений для потреб австрійської армії, став невід'ємною частиною екіпірування правоохоронців.

Glock 17 (Глок 17) — австрійський пістолет, створений компанією Glock для австрійської армії. Цей пістолет став першим у своєму роді та вразив своєю ефективністю, що призвело до його прийняття на озброєння австрійських військ під обозначенням Р80.

Відповідно до відмінних бойових характеристик та надійності, Glock 17 широко поширився як цивільна зброя для самооборони. Компанія Glock випускає різні модифікації цього пістолета для різних типів набоїв, таких як 9×19 мм Парабелум у Glock 19, .40 S&W у Glock 22, 10mm Auto у Glock 20, .357 SIG у Glock 31, .45 ACP у Glock 36, і .45 GAP у Glock 37.

Однією з особливостей конструкції пістолета є відсутність прапорця запобіжника та курка. В основному виготовлений з високотемпературного (до 200 °C) міцного пластика, Glock 17 є легким і надзвичайно міцним. Принцип «вихопив і стріляй» характеризується відсутністю запобіжника, але постріл можливий лише при повному натисканні спускового гачка «безпечної дії». Зі складових у 33 деталі, пістолет може бути розібраний лише за кілька секунд [1, с. 5].

Після завершення Другої світової війни, австрійські збройні сили користувалися двома основними моделями пістолетів: Colt M1911A1 та Walther P38. В той час австрійська поліція використовувала Walther PP і Walther PPK, які випускалися як військові, так і довоєнні моделі, або вироблялися під ліцензією у Франції. У 1980 році, для покращення зброї поліції та армії, було оголошено конкурс на новий пістолет [3, с. 5].

Конкурсні вимоги включали 9 × 19 мм Парабелум боєприпаси, мінімальну ємність магазину на 8 патронів, зручне управління обома руками, швидке введення в бойове положення, можливість збирання та розбирання без спеціального обладнання, обмеження в 58 деталях, та інші параметри безпеки та надійності. У конкурсі взяла участь компанія Glock, що на той момент була маловідомою і спеціалізувалася на виробництві саперних лопат, багнет-ножів та амуніції. Гастон Глок, засновник компанії, поставив завдання створити максимально простий, ефективний та надійний пістолет [4, с. 40].

Використовуючи досвід застосування полімерів у виробництві зброї, був створений пістолет Glock 17 у 1982 році. Основною новацією було широке використання ударостійкого поліаміду у конструкції. Пістолет був прийнятий на озброєння австрійської армії під обозначенням Р.80. Попит на нову модель був настільки великий, що фірмі Glock довелося залучати субпідрядників для виробництва 25 000 пістолетів.

Glock 17 став популярним серед військових та правоохоронців, і компанія продовжила розвивати та розширювати свою лінійку. Зазначено, що моделі пістолетів, такі як Glock 17L, Glock 24, Glock 25, Glock 28, Glock 36, Glock 38, Glock 39, Glock 42, Glock 43, пропонуються лише у третьому поколінні, тоді як Glock 40 і Glock 41 доступні тільки у четвертому поколінні [2, с. 56].

У початку квітня 2022 року на Київщині силами спецпризначенців Головного управління розвідки Міністерства оборони України була припинена діяльність колони Росгвардії. Під час операції залишені в розбитих автомобілях документи окремого батальйону оперативного призначення Росгвардії (в/ч 6912), серед яких виявився атестат із зазначенням наявної в підрозділі зброї [3, с. 57].

У вищезгаданому документі вказано різноманітну зброю, якою обладнані російські спецпідрозділи, зокрема, автоматичні пістолети Стєчкіна АПС (50 одиниць), а також пістолети Макарова, ГШ-18, Яригіна, та один екземпляр Glock 17[2]. Це свідчить про високий рівень збройної підготовки і використання різноманітності стрілецької арсеналу російських військових в операційних діях на території України. Припущення про наявність таких видів зброї підтверджує небезпеку та агресивні наміри противника [4, с. 26].

Glock 17 здобув популярність серед поліцейських сил завдяки своїм високим стандартам якості та швидкості використання. Його можливість пристосовуватися під різні типи набоїв робить його універсальним і дозволяє забезпечити необхідний стандарт безпеки. Пістолет володіє простою конструкцією та легкістю у керуванні, що робить його ідеальним вибором для поліцейських у різних ситуаціях. Відсутність прапорця запобіжника та курка в поєднанні із здатністю «вихопити і стріляти» робить Глок 17 швидким у реакціях та ефективним для використання в критичних ситуаціях. Загалом, використання Глок 17 в лаврах поліції свідчить про високу оцінку його характеристик та надійності, допомагаючи забезпечити безпеку та ефективність правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Боровик М., Партико Н., Хацаюк О. Спеціальна фізична підготовка майбутніх офіцерів-правоохоронців : моногр. Chisinau : Dodo Books Indian Ocean Ltd, 2022. 85 с.
2. Логачев М. Г. Правові та психологічні аспекти застосування поліцією вогнепальної зброї: навчальний посібник. Харків. Харківський національний університет внутрішніх справ, 2018. 232 с.
3. Лопаєва О.М. Психологічна підготовка курсантів для виконання вправ стрільби з бойової зброї на заняттях з вогневої підготовки в Академії митної служби України. Міжнар. наук. практ. конф. Болгарія, Софія, 17-25 травня 2009 р. Том 15. с. 45-50
4. Основи професійної підготовки поліцейських: збірник метод. Рекомендацій. Тьорло О.І., Синенький В.М., Йосипів Ю.Р., Банах С.М., Курляк М.Д. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 297 с.

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА НА ЕТАПІ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИКІВ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА

Кравченко Андрій Сергійович

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Відмінною рисою початкового етапу є те, що при виконанні підготовчих вправ в учнів формуються базові навички у відпрацюванні елементів виробництва пострілу.

У той же час частина стрільців потребує подолання психологічного бар'єра, що впливає на правильність їх дій (очікування пострілу, страх бойової зброї, звуку пострілу, віддачі зброї після пострілу тощо) [1].

При цьому необхідно враховувати, що поки що учня не досягне стійкого позитивного результату при виконанні підготовчих вправ, не набуде впевненості в собі і в правильності своїх дій зі зброєю, перехід до наступного етапу не дасть позитивних результатів, більше того, може призвести до закріплення помилок, які допускаються стрільцем на початковому етапі [2, с. 7].

Існує ряд ознак, що свідчать про те, що навички стрілка сформувалися достатньою мірою і можна переходити до етапу вдосконалення навичок. Зокрема, до них належать:

- правильне усвідомлення власних помилок, уміння аналізувати свою стрілянину та дії інших стрільців;
- вміння керувати своїми діями за умов ліміту часу;
- здатність керувати своєю стріляниною у змагальних умовах;
- Швидка пристосовність до стрільби з «чужої» зброї [3, с. 10].

Всі вищезазначені ознаки свідчать про прояв у стрілка основних якостей, що забезпечують успішність стрілянини: надійності, стабільності, рухливості (пристосовності до зміни зовнішніх умов), про формування рухових навичок, відпрацьованих до автоматизму.

Очевидним стає те, що зараз можна трохи змінити методiku навчання та включити до неї нові, складніші елементи.

Практика діяльності правоохоронців показує, що в більшості випадків застосування зброї при виконанні поставлених завдань здійснювалося безпосередньо в русі або відразу після певних переміщень тіла стрілка (біг, стрибки, переكاتи, падіння тощо) до раніше закріпленої навички чітких і точних дій, яким є сам постріл, приєднуються простіші за виконанням, проте значні за кількістю та амплітудою рухи [1, 2].

Вся складність завдання полягає в тому, що рухова система стрілка повинна миттєво перебудуватися з одного режиму роботи на інший забезпечити успішне досягнення мети. Це особливі вимоги до механізмів самоврядування, особливо до процесів перемикавання рухових програм.

У зв'язку з цим важливим елементом є формування та подальше доведення до автоматизму механізмів перемикавання режимів роботи рухової системи.

Цього можна досягти лише шляхом послідовного глибокого фіксування у свідомості кожного мікроелемента цілісної дії. Іншими словами, миттєвість виконання професіоналом пострілу в русі або після переміщення є наслідком тривалої відпрацювання всієї дії за окремими його складовими [4].

Механізм формування такої навички полягає в наступному. У процесі освоєння окремих компонентів складної рухової дії відбувається запам'ятовування у свідомості образів цих елементів.

При достатньому рівні відпрацювання рухів вважається, що сформовані образи перебувають у області підсвідомості та відображені у ньому як окремими компонентами, і у вигляді цілісного впливу. У цей час якраз і відбувається доведення до автоматизму рухової навички, тобто в міру закріплення та зчитування образів у підсвідомості знижується свідомий контроль за виконанням окремих елементів дії, отже процес перемикання з одного режиму на інший відбувається автоматично [2].

Рекомендації стрілку:

1. Не варто поспішати відпрацьовувати цілісну дію при стрільбі на кшталт «флеш», тобто. постріл у русі або після переміщення. Необхідно уважно стежити, як це робить інструктор, постаратися самостійно визначити, з яких компонентів складається ця дія, які є вирішальними для його успішного виконання. Потім курсант повинен спробувати уявити, як сам робить це - починаючи від приготування до виконання переміщень та закінчуючи завершальним етапом відпрацювання спуску.

2. На перших 5–10 заняттях після ознайомлення з прийомами «флеш» не треба прагнути виконувати їх у мінімальний час. Це може призвести до закріплення помилкових способів. виконання, оскільки, здійснюючи цілісну дію прискорено і не маючи при цьому достатньої навички, стрілець просто компенсує дефіцит майстерності за рахунок якості виконання.

Зрештою, якщо він і іноді стрілятиме швидко, то в бойовій ситуації такий спосіб стрільби не забезпечить належного ступеня надійності та високої результативності.

3. При виконанні вправи не потрібно чекати повного закінчення переміщення, починати виробництво пострілу необхідно в процесі руху так, щоб у момент зупинки тіла залишалося лише завершити вичавлювання робочого ходу спускового механізму [3].

При цьому повної зупинки взагалі має бути. На відміну від стрілянини зі становища стандартної статичного виготовлення виконання «флешу» не припиняється завершенням відпрацювання спуску.

Дія можна вважати закінченою лише тоді, коли стрілок повністю виконає переміщення після пострілу. Іншими словами, найпростіша схема флешу може бути зображена в такий спосіб: рух – постріл – рух. Це пояснюється прикладними особливостями цього виду стрілянини, оскільки будь-який нерухомий хоч на мить об'єкт є зручною мішенню для поразки. Тому під час тренувань дуже важливо до автоматизму відпрацювати різні варіанти уникнення можливого зустрічного вогню [4, с. 13-14].

Список використаних джерел:

1. Зеленський, Є. С. "Вогнева підготовка-складова професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції." Підготовка в умовах реформування системи МВС України: збірник наукових праць/МВС України. Харківський нац. Ун-т внутр. справ (2019): 122-124.
2. Казначеев, Д. Г., and О. М. Лопатова. "Особливості формування психологічної стійкості і готовності працівників поліції у процесі навчання з вогневої підготовки." (2019).
3. Владимиров, М. В. "Вогнева підготовка: проблематика та шляхи вирішення під час дистанційного навчання в умовах воєнного стану." (2022).
4. Карина, Морохіна, and Юрій Великий. "ЧОМУ ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ВАЖЛИВА У ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ." ВСТУПНЕ СЛОВО (2021): 238.

ІННОВАЦІЇ В ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕАГУВАННЯ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Сухомлін Іван Юрійович

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирев Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри тактико-спецальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка поліцейських завжди була ключовою складовою їхньої професійної підготовки, і в останні роки ми спостерігаємо важливі зміни в цій сфері. Сучасне суспільство постійно змінюється, і разом з цим змінюються і виклики, з якими стикаються правоохоронці. Щоб ефективно боротися з сучасними злочинами та забезпечувати безпеку громадян, поліція повинна вдосконалювати свої методи підготовки та використовувати інноваційні підходи.

Однією з найбільш важливих інновацій в вогневій підготовці поліцейських є використання сучасних технологій. Завдяки впровадженню віртуальних тренажерів, відеоспостереженню та сучасному обладнанню для стрільби, поліцейські можуть отримати реалістичну підготовку, яка підвищує їхню ефективність та готовність до реагування на небезпечні ситуації.

Крім того, важливим аспектом є психологічна підготовка поліцейських, яка допомагає їм краще реагувати на стресові ситуації та приймати обдумані рішення. Інновації в цій галузі включають в себе використання методів медитації, тренування для збільшення стресостійкості та психологічну підтримку для поліцейських після подій, які можуть травмувати їхню психіку.

Другою важливою аспектом є підвищення кваліфікації поліцейських в сфері вогневої підготовки. Спеціалізовані курси та тренування допомагають поліцейським розвивати свої навички та знання, щоб бути краще підготовленими до різних ситуацій. Крім того, обмін досвідом з іншими країнами та агентствами дозволяє поліцейським навчатися від найкращих та впроваджувати найкращі практики.

Для формування професійних знань, вмінь і навичок майбутніх офіцерів поліції на сьогоднішній день обов'язковою є використання сучасних підходів та технологій у навчанні. Особливість вогневої підготовки полягає в необхідності максимально ефективного використання навчального часу, матеріальних ресурсів та методів навчання [1, с. 317].

Оволодіння вогневою підготовкою передбачає отримання спеціальних теоретичних знань та розвиток спеціальних вмінь і навичок, серед яких важливі: усунення затримок під час стрільби; безпечне та вправне володіння вогнепальною зброєю; швидке вибирання пістолета з кобури та готовність до використання; належний догляд за вогнепальною зброєю; виконання прийомів швидкісної стрільби в різних умовах та положеннях [2, с. 319–321].

В сучасних умовах великого значення набуває використання передових методів навчання та новітніх науково-технічних розробок. Наприклад, вчені С. Гаврік та А. Черніков підкреслюють важливість стрілецької підготовки майбутніх працівників Національної поліції та стверджують, що вирішальним для життя та здоров'я

поліцейського під час вогневого зіткнення з злочинцем є оперативні заходи, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї. Вчені вважають, що до навчального процесу майбутніх правоохоронців необхідно впроваджувати елементи імітаційного моделювання [3].

В Сполучених Штатах, для підготовки поліцейських, використовуються електронні тири. Це особливі навчальні класи з екраном розміром 2х2 метри, який має вигину в поверхні, створюючи ілюзію просторовості. Під час виконання вправи на такому екрані створюється ситуація, при якій студент або курсант повинен приймати рішення щодо використання зброї, оцінюючи його законність, і виконувати "вистріли". На екрані негайно відображаються позначки, використовуючи лазер: синього кольору для промаху, жовтого для поранення та червоного для попадання в критичну частину тіла (смертельне поранення). Після завершення вправи в нижній частині екрана виводяться показники, включаючи час стрільби, кількість пострілів, точність влучень і кількість промахів [4].

В нашій країні практичні заняття зі стрільби, які включають у себе різні рухи та дії (такі як різке зміна позиції, падіння, переكات, шкереберть, відхід від лінії вогню у вигляді "маятника" тощо), майже не застосовуються у вітчизняних навчальних закладах. При цьому важливою є імітація такої стрільби, яка включає часті та глибокі нахили, виступи в бік, оберти тулуба, стрімкі присідання та біг з постійним візуальним контролем над діями противника. У США для імітації ведення вогню проти противника використовують спеціальні пістолети, які заряджені фарбовими кулями. Попадання такої кулі у поліцейського, який не дотримується правил безпеки, спонукає його до більш серйозного ставлення до процесу та до зусиль на забезпечення своєї безпеки, оскільки це може призвести до поранень або навіть загибелі [4].

Інновації в вогневій підготовці поліцейських визначають сучасний стандарт ефективності та реагування на сучасні виклики. Сприяючи забезпеченню безпеки громадян та боротьбі зі злочинами, ці інновації відображають суттєві зміни у підготовці правоохоронців.

Важливим аспектом є використання сучасних технологій у навчанні, включаючи віртуальні тренажери та імітаційне моделювання. Це дозволяє поліцейським отримувати реалістичну підготовку та вдосконалювати свої навички, підвищуючи ефективність їхньої роботи.

Також важливою є психологічна підготовка поліцейських, яка допомагає їм ефективно реагувати на стресові ситуації та приймати обдумані рішення в складних випадках.

Крім того, підвищення кваліфікації та обмін досвідом з іншими країнами дозволяють поліцейським постійно вдосконалювати свої навички та використовувати передові практики.

З урахуванням цих інновацій поліція стає більш підготовленою до сучасних викликів і здатною забезпечити безпеку та правопорядок в суспільстві на вищому рівні. Інновації в вогневій підготовці поліцейських є важливим елементом сучасної поліцейської роботи, які підвищують ефективність і надійність правоохоронців у виконанні своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Воробець Х.О. Використання новітніх методик під час викладання дисципліни «Вогнева підготовка» у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 364 с. С. 316–318.

2. Бондаренко В.В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т.П., 2018. 524 с.
3. Гаврик С.Ю., Черников А.И. Совершенствование огневой подготовки полицейских. Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.). МВС України, Департамент патрульної поліції України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. С. 111–116.
4. Рабазанов С.И. Некоторые вопросы анализа зарубежного опыта огневой подготовки сотрудников правоохранительных органов. Педагогические науки. 2016. № 50-2. URL: <https://novainfo.ru/article/7622> (дата звернення: 27.04.2021).

ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАНЬ

Кузьменко Олександр Сергійович

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

мтарший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вогнева підготовка є одним з основних предметів професійної службової підготовки поліцейських. Вона спрямована на формування у поліцейських теоретичних знань і практичних навичок щодо застосування вогнепальної зброї та боєприпасів для виконання службово-бойових завдань.

На початковому етапі навчання поліцейських основна увага приділяється формуванню в них базових знань і навичок стрільби з вогнепальної зброї. У цей період поліцейські вивчають:

- будову, призначення та правила використання та застосування вогнепальної зброї та боєприпасів;
- основи стрільби з вогнепальної зброї;
- правила та прийоми стрільби з різних положень;
- тактичні основи стрільби;
- правила безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю [1, с. 1-2].

Навчання стрільби з вогнепальної зброї на початковому етапі здійснюється за наступною схемою:

- теоретичні заняття;
- практичні заняття на стрільбищі;
- контрольні стрільби.

Теоретичні заняття проводяться в класах та на стрільбищі. На теоретичних заняттях поліцейські вивчають:

- правові основи застосування вогнепальної зброї;
- тактичні основи застосування вогнепальної зброї;
- бойові можливості вогнепальної зброї;
- основи стрільби з різних положень;
- правила безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю [2, с. 25-27].

Практичні заняття на стрільбищі проводяться з використанням вогнепальної зброї та боєприпасів. На практичних заняттях поліцейські виконують такі вправи:

- прицілювання та ведення вогню з різних положень;
- стрільба по нерухомим та рухомим цілям;
- стрільба в умовах обмеженої видимості.

Контрольні стрільби проводяться для перевірки знань і навичок поліцейських з вогнепальної зброї. Контрольні стрільби проводяться в умовах, максимально наближених до реальних службово-бойових ситуацій.

Особливості вогневої підготовки поліцейських на початковому етапі навчання в Україні:

- Зміст навчання відповідає вимогам Національної поліції України та міжнародним стандартам.

- Навчання здійснюється з використанням сучасних методів і засобів навчання.
- Навчання проводиться під керівництвом кваліфікованих інструкторів [3, с. 5-6]

Висновки. Вогнева підготовка є важливим компонентом професійної підготовки поліцейських. Вона дозволяє поліцейським набути необхідних знань і навичок для ефективного застосування вогнепальної зброї для виконання службово-бойових завдань.

Список використаних джерел:

1. Бодирев, Д.А., Лопаєва, О.М. Особливості вогневої підготовки поліцейських на початкових етапах навчання. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. Матеріали наукових заходів. Харків: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. 2022. С.1-2.
2. Пістряк, П.В., Самсонов, Ю.В., Муленко, О.О. Вогнева підготовка: навч. посіб. Харків: ХНУВС. 2022, с.25-27
3. Конев, О.Ю. Техніка та психологія виконання пострілу. Південноукраїнський правничий часопис. 2023, с. 5-6

ПЛЮСИ ТА МІНУСИ ПІСТОЛЕТА FN FIVE - SEVEN

Позивай Софія Романівна

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Пістолет FN Five-SeveN - це інноваційна зброя, розроблена бельгійською компанією FN Herstal. Його унікальність полягає в використанні калібру 5,7x28мм, що відрізняє його від традиційних 9мм пістолетів. Ось докладний огляд плюсів та мінусів цієї зброї. Пістолет FN Five-seven є бельгійською розробкою, яка була представлена в 1998 році. Основна особливість цього пістолета полягає в тому, що він використовує калібр 5,7x28мм, який є менш потужним, ніж традиційні калібри для пістолетів, такі як 9мм і 45ACP, але забезпечує високу пробивну здатність і точність стрільби на великій відстані.

Інші особливості FN Five-seveN включають:

- Конструкція з полімерних матеріалів, що робить пістолет легким і зменшує його вагу;
- Велика ємність магазину, який здатен вмістити до 20 набоїв;
- Висока точність і стабільність стрільби завдяки системі замкнення з відбивачем газів;
- Вбудований приціл зі змінними додатковими пластинами для корекції міркувань;
- Наявність різних варіантів моделей, включаючи версії для військових і правоохоронних органів [1].

FN Five-seveN є популярним серед військових, правоохоронних органів і цивільних стрільців, які цінують високу точність, пробивну здатність і надійність пістолета.[2]

Якщо мова йде про проблематику, пов'язану з пістолетом FN Five-seveN, то можна виділити декілька питань:

1. Калібр: Однією з основних проблем пістолета FN Five-seveN є його калібр. Хоча він забезпечує високу пробивну здатність і точність стрільби на великій відстані, його менша потужність може не задовольняти вимоги деяких військових і правоохоронних органів.

2. Витратність: Ще однією проблемою може бути витратність патронів для пістолета FN Five-seveN. Калібр 5,7x28мм використовується лише в декількох моделях зброї, тому вартість патронів може бути вищою, ніж для більш поширених калібрів.

3. Рівень безпеки: Хоча пістолет FN Five-seveN є надійним і безпечним для користування, на нього можуть виникнути певні вимоги до безпеки зберігання та використання, оскільки він має високу пробивну здатність і може проникнути крізь тонкі матеріали [3].

4. Заборона: У деяких країнах пістолет FN Five-seveN може бути заборонений для продажу та використання через його високу пробивну здатність та можливість завдати значних пошкоджень.

5. Доступність: Ще однією проблемою може бути обмежена доступність пістолета FN Five-seveN на деяких ринках через його високу вартість та обмежену кількість виробництва [4].

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що пістолет FN Five-seveN має свої переваги та недоліки. Його калібр, конструкція та висока точність стрільби роблять його популярним серед військових, правоохоронних органів та цивільних стрільців. Однак, його витратність, можлива обмежена доступність, проблеми з безпекою та можливість заборони в деяких країнах можуть стати причиною обмеженого використання цієї моделі зброї. В цілому, пістолет FN Five-seveN є цікавою та інноваційною розробкою з унікальними характеристиками, яка знаходить своє застосування в різних сферах.

Список використаних джерел:

1. Наказ командуючого Національної гвардії України № 727 від 28.10.2016 року «Про затвердження Курсу стрільб зі стрілецької зброї та озброєння бойових машин Національної гвардії України».
2. Афанасьєв В.В., Мокреєв В.І., Шабалін, О.Ю. Пістолети : навч. посібник. Харків : АБВ МВС України, 2012. 125 с.
3. Козяр М.М., Виноградський Б.А., Ковальчук А.М. Основи влучної стрільби : навч посібник. Львів : ЛДУБЖ, 2008. 106 с.
4. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. Матеріалів. Харків : ХНУВС, 2017. 376 с.

СУЧАСНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКОСПЕЦІАЛЬНОЇ, ВОГНЕВОЇ, ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Яковенко Максим Дмитрович

Курсант н.г. СР-042

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Волков Юрій Михайлович

Старший викладач кафедри вогневої підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Анотація: Вивчення стрілецької стійки під час навчання вогневої підготовки в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним, оскільки це може мати безпосередній вплив на ефективність бойових дій військового підрозділу.

Стойка – важливий елемент у підготовці стрільців, основа, база та фундамент для точного утримання зброї в заданому напрямку для стрільби, який не варто забувати в процесі навчання. Надійність та стійкість стійки забезпечується за рахунок раціональних співвідношень частин тіла стрільця та зброї. Завдяки цьому природним чином зменшуються мимовільні відхилення зброї та підвищується загальна стрілецька стійкість. Ці співвідношення частин тіла методом спроб і помилок були визначені багатьма поколіннями стрільців і стали стрілецькою аксіомою. Обійти ці постулати неможливо. Правильна стойка у стрільбі забезпечує стійкість зброї та впливає на влучність у стрільбі.

У процесі прийняття стійки до стрільби можуть бути допущені такі помилки: неправильне положення ніг, «скрученість» корпусу, великий кут розвороту корпусу відносно цілі, надмірне випрямлення напруженої руки в ліктьовому суглобі, що тримає пістолет. Перелічені помилки є результатом недоробки на початковому періоді навчання, для закріплення міцних навичок необхідно своєчасно виявляти недоліки і сприяти їх виправленню. З практики відомо, що попереджати помилки легше, ніж виправляти, отже, необхідно звертати особливу увагу на попередження помилок та усунення причин їх виникнення [1].

Важливе значення у стійці прицільного пострілу має стабільний одноманітний хват. Для цього пістолет необхідно утримувати так, щоб він не вилетів із руки після пострілу, тобто зусилля м'язів має бути мінімальним, але достатнім. Відпрацювання правильного хвату досягається цілеспрямованими тренуваннями учнів. Під час проведення навчальних стрільб керівникам доводиться зіштовхуватися з цілою низкою характерних помилок при утриманні зброї, які негативно впливають на результативність стрільби учнів. Розглянемо найбільш характерні їх [2].

Низький чи дрібний хват. Пістолет лежить виступом рамки в розрізі великого та вказівного пальців, а великий палець розташований на ручці пістолета і віддалений від спускової скоби вниз. При стрільбі з дрібним хватом кулі йдуть вгору, тому що в

результаті віддачі пістолет перекидається вгору через відсутність точки опори рамкою в кисть руки.

Надмірне затискання пістолета. Ця помилка часто буває у тих, хто навчається на початковому етапі навчання внаслідок страху пострілу. Через сильне стиснення пістолетної рукоятки у стрільця з'являється тремтіння в м'язах (тремор), в результаті збільшується коливання пістолета, і, як наслідок – погана «кількість» попадань. Та ж помилка відбувається у учнів через хибне уявлення «чим міцніше тримати зброю, тим стабільніша зброя поводить себе при пострілі». Справа в тому, що при утриманні зброї в момент прицілювання та пострілу коливання зброї в точці прицілювання присутні навіть у професійних стрільців, тільки ці коливання у професіоналів відбуваються в колі габаритної лінії десятки, а у початківців – в колі габаритних ліній вісімки або сім. Стрілок-початківець, помічаючи ці коливання, починає ще сильніше стискати кисть руки зі зброєю, тим самим збільшуючи м'язовий тремор і збільшуючи амплітуду коливання зброї. Цих вагань побоюватися не слід. Стрілець повинен всю свою увагу звернути на утримання рівної мушки в прорізі цілика, не посилюючи напругу м'язів, що утримують зброю, і пам'ятати, що коливальні рухи поступово зменшуються в залежності від кількості та якості тренувань [3].

Також при утриманні зброї стрілки-початківці допускають такі помилки, як сильний тиск на затвор або рамку великим пальцем, що призводить до відхилення кулі фронтально вліво або вліво вгору або сильний тиск мізинцем, що призводить до відхилення кулі вертикально вниз.

Таким чином, при прицілюванні повинні дотримуватися такі правила: зосередитися на вирівнюванні мушки в прорізі цілика і пам'ятати, що результат пострілу буде краще при відхиленні пістолета від точки прицілювання, ніж при відхиленні мушки в прорізі; пам'ятати, що при тривалому прицілюванні втомлюється око і на мушці в прорізі з'являється біла пелена, яку недосвідчені стрілки сприймають як справжнє становище мушки, допускаючи велике її відхилення; щоб усунути неясну видимість мушки в прорізі, необхідно закрити око і відразу відкрити його (ніби моргнути) або зробити паузу при прицілюванні.

Список використаних джерел:

1. Петренко, Валентин Миколайович, "Стрілецька зброя та вогнева підготовка." 2020.
2. Зюбан, Михайло, Сергій Бондаренко. "Аналіз помилок, які допускаються при прицілюванні з пістолета." Молодий вчений 89. 2021. с. 133-136.
3. Пятков, В. Т., С. М. Банах. "Вагомість основних чинників розсіювання кулі у стрільбі зі службових пістолетів." педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2016. с. 8.

ТАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ БРОНЬОВАНОЇ ТЕХНІКИ У ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

Хейло Андрій Сергійович

здобувач вищої освіти

навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, України

Науковий керівник: Казначеев Дмитро Георгійович

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Після початку повномасштабного вторгнення рф на територію нашої держави функціональні обов'язки Національної поліції України як органу виконавчої влади значно розширилися. Заходи евакуації цивільного населення, безпосередня участь у бойових діях, документування воєнних злочинів - наразі це тільки частина діяльності поліцейських, яка стала для них повсякденною внаслідок війни. Для виконання вищеперелічених завдань правоохоронці дуже часто використовують броньовану техніку, оскільки такий спосіб пересування особового складу забезпечує максимальну його мобільність та безпеку в умовах бойових дій. Станом на сьогодні посібники та методичні рекомендації із застосування піхотою техніки задля виконання ними поставлених цілей, переважно є застарілими, та були написані за часів другої світової війни. Враховуючи актуальність та проблематику даного питання, ми вважаємо необхідним розглянути тактику застосування броньованої техніки у зоні бойових дій.

Для розмежування тактичних прийомів із застосуванням бронетехніки, треба визначити види її використання. Отже, бронетехніка може використовуватися для переміщення особового складу всередині неї, або переміщення особового складу пішки, використовуючи техніку як укриття.

Знаходячись в бронетехніці особовий склад заощаджує свої фізичні ресурси, адже не витрачає сили на ходьбу та перенесення боєкомплекту. Таке переміщення захищає від осколків снарядів і мінометних мін (однак за їх прямого влучання бронетехніка вражається), а також від вогню стрілецької зброї в лоб і малопотужної стрілецької зброї в бік машини [1]. За необхідності подавлення ворожих сил вогнем, зверху бронетехніки може знаходитись стрілець з крупнокаліберною зброєю, проте варто пам'ятати, що він зможе вести ефективну стрільбу тільки під час зупинки транспорту.

Також, необхідно пам'ятати, що застосування бронетехніки виключно з метою ведення вогню з неї по супротивнику є дуже небезпечним, оскільки робить її вразливою ціллю для протитанкових кумулятивних снарядів ворожої сторони. Доцільнішим є варіант використання поліцейськими техніки з метою доставлення особового складу із однієї точки в іншу, наприклад: для евакуації постраждалих, уходу із зони обстрілу, тощо.

Переміщення особового складу пішки, з використанням техніки як укриття є більш ризикованим. Таке пересування захищає від вогню противника, проте в разі ураження боєкомплекту бронетехніки, люди можуть загинути внаслідок вибуху. Небезпечним аспектом у цьому випадку для піхоти також є уламки ворожої артилерії, оскільки вони можуть пролітати поза бронею транспорту і ранити бійців.

Доцільним випадком використання такого виду пересування є необхідність сильного подавлення супротивника вогнем, або ситуація, в якій затримка у виході особового складу з техніки може бути критичною.

Отже, тактика застосування броньованої техніки може відрізнятися в залежності від поставлених перед підрозділом задач, місцевості, та обстановки, що склалася під час виконання завдання. Основною метою використання техніки є переміщення особового складу, а не застосування її як зброї ураження супротивника. Важливо також зазначити, що сучасні моделі броньованих машин піхоти, які постачаються Україні країнами Європи та США мають низку конструктивних переваг перед вітчизняними та радянськими аналогами, оскільки є більш новими і адаптованими до вимог сучасної війни.

Список використаних джерел:

1. Зближення з противником під час фронтальної атаки, PSDinfo, офіційний веб-сайт URL: <http://surl.li/mrekg> (дата звернення 30.10.2023)

ШКІДЛИВІ ТА КОРИСНІ ДІЇ ЕЛЕКТРОМАГНІТНОГО ПОЛЯ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Шпатар Владислав Олександрович

сержант, командир 242 навчальної групи командно-штабного факультету
Національна академія Національної гвардії України, м. Харків, Україна

Ілляшенко Людмила Миколаївна

викладач кафедри фундаментальних дисциплін
Національна академія Національної гвардії України, м. Харків, Україна

В той час коли відомо, що магнітні та електричні поля можуть причинити шкоду людині, і багато зусиль було спрямовано на розробку ефективних методів захисту людей від впливу електромагнітного поля, війна створила інші види загроз для людей, що знаходяться під впливом електромагнітного випромінювання. Найсильнішій небезпеці підлягають саме військовослужбовці, тобто люди, що знаходяться у зоні бойових дій. Вплив електромагнітного поля, як і інші електромагнітні ефекти, залежить від частоти електромагнітної хвилі. Відповідно до частоти, електромагнітні хвилі умовно поділяють на різні види. Розрізняють радіохвилі, які в свою чергу поділяються на наддовгі, довгі, середні, короткі та ультракороткі, а також інфрачервоне випромінювання, видиме випромінювання, ультрафіолетове випромінювання, рентгенівське випромінювання та гамма випромінювання. Найчастіше люди стикаються з випромінюванням частотного діапазону, що відповідає радіохвилям. Ця полоса частот є детально дослідженою, що в свою чергу дозволило з'ясувати вплив такого електромагнітного поля на здоров'я людини. З часом ситуація змінювалась, з'являлись нові прилади, що були побудовані на принципах дії електромагнітних хвиль, які оперують на іншій полосі частот, а саме інфрачервоного випромінювання і навіть видимого випромінювання. На цій полосі частот існує багато недосліджених електромагнітних ефектів, серед яких і плазмонні резонанси. Такі резонанси виникають в наночастках металів, зокрема золота, срібла, міді та інших металів платинової групи, завдяки тому, що на цій полосі частот ці метали мають таку діелектричну проникненість, яка є функцією від довжини хвилі, приймаючою комплекснозначні значення з дійсною частиною, що приймає як додатні значення так і від'ємні значення, і уявною частиною, якою неможна нехтувати [2]. Функціональна залежність діелектричної проникненості створює умови виникнення плазмонного резонансу, електромагнітні ефекти якого залежать і від типу плазмонного матеріалу, і від форми ноночастки, і від її розмірів, а також від орієнтації наночастки по відношенню до джерела електромагнітного випромінювання. Якщо плазмонна частка знаходиться неподалеку від іншої плазмонної наночастки, вони можуть вступати в електромагнітну взаємодію. Тоді замість двох індивідуальних плазмонних резонансів виникають два колективні плазмонні резонанси, кожен з яких в доданок до перелічених умов, залежить ще і від відстані між частками, а також їх орієнтацією по відношенню одна до одної. Результатом одних плазмонних резонансів є сильне електромагнітне розсіяння, а результатом інших - сильне електромагнітне поглинання. Сильне поглинання електромагнітної енергії плазмонною наночасткою при виникненні резонансів другого типу переходить в нагрівання наночастки, температура якої може стати настільки великою, що може

навіть зруйнувати заражену хворобою клітину організму людини, не пошкоджуючи здорові клітини її органів. Це стало основою для розробки нових видів лікування інфекційних захворювань, та стерилізації інфікованого обладнання.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко Л.М., Нерух О.Г., Застосування спектральних методів крайових інтегральних рівнянь для створення нанооптичних приладів, Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Математичне моделювання в техніці та технологіях, 2023, №1, с. 122-127.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Бодирєв Дмитро Анатолійович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

24 лютого 2022 року Росія завдала ракетних ударів по території України та розпочала повномасштабне вторгнення. Здійснювались безжалісні вбивства цивільних людей, які ні до чого не причетні, вони лежали поряд із згорілими цивільними автомобілями зі зв'язаними за спиною руками. Жінок жорстоко гвалтували, а потім судомно намагалися спалити, щоб приховати сліди злочинів. Була знайдена могила, до якої декілька тижнів старанно складали трупи вбитих. Люди похилого віку, чоловіки, жінки були безжалісно вбиті, тіла з пораненнями голови, зі зв'язаними руками були знайдені в підвалах будинків, шкіл, дитячих санаторіїв. Навіть тварини були жертвами розстрілів. Будівлі були руйновані та розграбовані, а потім заміновані. Це не є страшними діями нацистських окупантів часів Великої Вітчизняної війни, це - злочини російських окупантів.

Протягом останніх років Україна активно працювала над розширенням свого оборонного потенціалу та забезпеченням безпеки на своїй території. Але навіть найкращі заходи безпеки не можуть запобігти агресії з боку держави-агресора, якщо вона вирішить напасти [1].

На цьому рівні збільшується увага до захисту прав і свобод людей, боротьбі зі злочинністю та охороні публічної безпеки. Діяльність по охороні громадського порядку, боротьбі зі злочинністю, забезпечення прав і свобод громадян завжди була небезпечною [2; 3].

У таких критичних ситуаціях дуже важливо мати належно підготовлені кадри сил безпеки та оборони. Рівень їх вогневої підготовки може зберегти життя тисяч людей і долю країни в цілому.

Від рівня підготовки працівників, уміння діяти в умовах, пов'язаних з ризиком для життя, прямо залежить як їх особиста безпека, так і життя, здоров'я, безпека громадян [4].

Однак на практиці навіть чинні співробітники не завжди можуть похвалитися гарними навичками стрільби [5].

З цього приводу виникає питання: як підвищити рівень вогневої підготовки кадрів сил безпеки та оборони України? Один зі шляхів – це розробка і впровадження новітніх технологій і тактик у навчальну програму. Наприклад, використання сучасних симуляторів бою, що дозволяють тренувати воїнів у реалістичних умовах, дослідження досвіду ведення бойових дій в інших країнах та взаємодія з їхніми військовими.

Також необхідно активно залучати до навчального процесу досвідчених військових, які мають практичний досвід у веденні бойових дій. Вони можуть передати свої знання та досвід молодшим колегам, а також допомогти вдосконалити навички в бойових умовах. Залучення досвідчених військових до навчального процесу також допоможе виявити недоліки та проблеми в системі навчання та підготовки кадрів, які можуть бути вирішені у майбутньому.

Крім того, дуже важливо забезпечити кадри сил безпеки та оборони необхідними засобами та обладнанням. Наприклад, сучасні боєприпаси, зброя,

техніка та інше обладнання можуть значно покращити ефективність ведення бойових дій. Кадри сил безпеки та оборони повинні бути оснащені сучасною зброєю, амуніцією та іншими важливими засобами бойового застосування. Крім того, необхідно забезпечити належний рівень комфорту в умовах навчальних тренувань, таких, як забезпечення достатньої кількості палива для опалення житлових та навчальних приміщень, належні умови харчування та медичного обслуговування [6].

Також необхідно зауважити, що оволодіння знаннями, уміннями і навиками, постійне удосконалення професійної майстерності є службовим обов'язком всього рядового і начальницького складу [7].

Варто звернути увагу на здоров'я та фізичну підготовку кадрів сил безпеки та оборони. Фізична підготовка є дуже важливою для успішного виконання завдань в бойових умовах. Необхідно розробити спеціальні програми та тренувальні плани, які допоможуть зберегти фізичну форму військових та підготувати їх до різних ситуацій на полі бою. Важливо підтримувати моральний дух та мотивацію воїнів, забезпечуючи їм необхідні умови життя та служби. Розробка та впровадження програм психологічної підтримки та реабілітації ветеранів бойових дій допоможе зберегти моральне та фізичне здоров'я воїнів та їх родин.

Нарешті, важливо забезпечувати відповідне фінансування сил безпеки та оборони. Інвестиції в розвиток новітніх технологій, озброєння та техніки, підготовку та утримання кадрів допоможуть забезпечити безпеку країни та її громадян.

Один із шляхів вдосконалення є розвиток системи внутрішнього контролю та оцінки рівня вогневої підготовки кадрів сил безпеки та оборони. Для цього необхідно встановити чіткі критерії та стандарти вогневої підготовки, на які будуть спрямовані усі зусилля воєнних командувань. Крім того, важливо проводити регулярні перевірки та атестації кадрів сил безпеки та оборони, щоб визначити їх рівень підготовки та виявити слабкі місця, над якими потрібно працювати.

Також, потрібно розвивати та збільшувати кількість спеціальних курсів та програм для підвищення рівня вогневої підготовки. Важливо розробляти та впроваджувати спеціальні курси та програми для підвищення рівня вогневої підготовки кадрів сил безпеки та оборони, які займають певні посади або мають військові (спеціальні) звання. Наприклад, такі програми можуть бути спрямовані на підвищення рівня навичок ведення снайперської та гранатометної підготовки та інше [8].

Роки протистояння російській військовій агресії в Україні висвітлили потребу глобального використання існуючих ресурсів задля зменшення рівня загроз національній безпеці, а з нею – і потребу усунення прогалин в правовому механізмі державного регулювання службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони [9].

Загалом, підвищення рівня вогневої підготовки кадрів сил безпеки та оборони є дуже важливим завданням для країни в умовах сучасної геополітичної ситуації. Вона вимагає постійної уваги та зусиль від усіх сторін: військових, уряду, науковців, громадськості та бізнесу. Лише спільними зусиллями можна досягти максимальних результатів та забезпечити безпеку та захист країни.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку системи національної безпеки України на період до 2020 року // Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19211>.
2. Завістовський О.Д. Актуальні питання здійснення правоохоронної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічного порядку та безпеки в умовах дії військового стану. The 1 st International scientific and practical conference "Science and

- innovation of modern world”(September 28-30, 2022) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2022. P. 472-475. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/SCIENCE-AND-INNOVATION-OF-MODERN-WORLD-28-30.09.22.pdf#page=472>
3. Шаповалов, Б. Б., & Завістовський, О. Д. (2021). Забезпечення виживання поліцейських і персоналу охорони в екстремальних ситуаціях: американський підхід. *Бизнес и безопасность*, (1), 44-45.
 4. Zavistovskyi, O. D. (2023). IMPLEMENTATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE POLICE OFFICERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF EDUCATION. *Publishing House "Baltija Publishing"*. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/290/7922/16752-1>
 5. Бодирев, Д. А., & Завістовський, О. Д. (2023). Нові підходи у методиці викладання вогневої підготовки під час воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*, (3), 246-249. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284717/278803>
 6. Бодирев Д.А. Удосконалення вогневої підготовки в ЗВО системи МВС України. *Матеріали Всеукраїнського круглого столу ДДУВС 2022*. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10394/1/13.pdf>
 7. Завістовський, О., & Поливанюк, В. (2023). ВДОСКОНАЛЕННЯ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ЕТАПІ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ. *Матеріали конференцій МЦНД*, (17.11.2023; Івано-Франківськ, Україна), 110-112. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/816>
 8. Плахотний А.П., Вогнева підготовка, як основа службово-бойової діяльності поліцейських в сучасних умовах воєнного стану. *Матеріали Регіональної науково-практичної конференції (ДДУВС, 30.06.2022)* URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10445/1/23.pdf>
 9. Завістовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції : сутність та розмежування понять. *Аналітично-порівняльне правознавство*, № 5 (2022). С. 258-262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>

СЕКЦІЯ XI. БІОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ

АКТИВНІСТЬ ФЕРМЕНТУ GST *APIS MELLIFERA* ЗА ВПЛИВУ ВУГЛЕВОДНИХ ДІЄТ ТА ТЕМПЕРАТУРНОГО СТРЕСУ

Рильська Я.С.

магістрантка ННІ біології, хімії та біоресурсів
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Караван В.В.

аспірант ННІ біології, хімії та біоресурсів
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Науковий керівник: Панчук І.І.

професор кафедри молекулярної генетики та біотехнології
ННІ біології, хімії та біоресурсів
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Наразі у світі спостерігаються значні втрати в колоніях *A. mellifera*, які обумовлені змінами у навколишньому середовищі. Зокрема, коливання температур, негативно впливають на виживання медоносних бджіл, адже представники виду *Apis mellifera* обмежені у своїй здатності контролювати температуру тіла під впливом температурних змін в атмосфері [1]. Зміни температури можуть викликати порушення метаболізму, що, в свою чергу, може призводити до виникнення окислювального пошкодження клітин і тканин. Тобто, через порушення температурного оптимума, в організмі медоносних бджіл можуть утворюватися активні форми кисню (reactive oxygen species - ROS), які спричиняють виникнення оксидативного стресу [2]. Причиною виникнення оксидативного стресу є дисбаланс між процесами утворення активних форм кисню і активністю антиоксидантної системи організму [3]. Компонентами ROS є супероксидний аніон ($O_2^{\cdot-}$), пероксид водню (H_2O_2) та інші сполуки, які викликають ушкодження на молекулярному рівні, що призводить до виникнення патологічних станів [4]. В організмі комах розвинулися спеціальні механізми для подолання окислювального стресу та нейтралізації токсичних ROS [5]. До таких механізмів належить і антиоксидантна система організму *A. mellifera*, компонентом якої є фермент глутатіон-S-трансфераза (GST). Глутатіон S-трансферази можуть детоксикувати шкідливі сполуки шляхом кон'югації глутатіону з гідрофобним субстратом, і його подальшою елімінацією з організму [6].

Метою даного дослідження було визначити вплив понижених температур на активність ферментів антиоксидантної системи робочих бджіл *A. mellifera* за різних вуглеводних дієт.

Матеріалом дослідження є робочі медоносні бджоли (*Apis mellifera* L.). Відбір особин бджіл здійснювали з пасіки Чернівецького національного університету в кінці

червня. Надалі, рамка з запечатаним розплодом утримували в термостаті за температури +34 °C та вологості 70 %. Бджіл віком від одного до двох днів переміщували з рамок у клітки, де вони перебували протягом 3 днів за температури +28° C і відносній вологості 70 %. В цей період комахи дотримувалися встановленої дієти, яка передбачала використання суміші з 25% глюкози + 25% фруктози у складі. Протягом наступних 5 днів піддослідних бджіл утримували на дієтах з різними вуглеводними компонентами, а саме: (1) суміш 25% глюкози + 25% фруктози; (2) 50% глюкоза; (3) 50%, фруктоза; (4) 50% сахароза; (5) мед вирівняний за оптичними параметрами вмісту вологи відносно суміші №1.

В подальшому половину від загальної кількості піддослідних бджіл впродовж 6 діб утримували за пониженої температури +14°C, іншу половину – за +28 °C. Після цього бджіл знерухомлювали на холоді, заморожували в рідкому азоті і зберігали при температурі -70 °C до проведення подальших досліджень, які передбачали визначення активності ферменту GST.

Метод визначення активності GST передбачав вимірювання зміни абсорбції утвореного комплексу між глутатионом і 1-хлор-2,4-динітробенzenом (ХДНБ), яке здійснювали спектрофотометрично за довжини хвилі 340 нм протягом 2 хв [7].

Було проведено визначення і порівняння активності ферменту GST в різних тагмах *A. mellifera* за впливу різних дієт і температур, визначено, що за температури 28°C висока активність ферменту в тканинах грудей і черевця наявна в групах на дієті з вмістом 25% глюкози + 25% фруктози. В групі, яка в якості підгодівлі отримувала мед, спостерігається низька активність GST в усіх тагмах порівняно із бджолами, які перебували на дієтах з іншим вуглеводним складом.

За температури 14°C, в групі, яку підгодовували сумішшю 25% глюкози + 25% фруктози в усіх тагмах показники активності є на високому рівні. В тканинах голови і грудей високі показники активності виявлені в групах, які в якості підгодівлі отримували глюкозу. Загалом, найменші показники активності GST спостерігалися в групах, яких утримували на дієтах з вмістом фруктози 50% і сахарози 50%.

Крім того, виявлено, що фермент антиоксидантної системи бджіл - GST виявляє тканиноспецифічну активність, а саме визначено, що найбільшу каталітичну активність GST демонструє в тканинах черевця, а найнижчі показники активності зазначеного ферменту спостерігаються в тканинах грудей.

Також, було проведено порівняння активності GST в тканинах *A.mellifera* за температури 28°C і 14°C. В тканинах голови GST є активнішим за температури 28°C, в тканинах грудей не встановлено залежності між активністю ферменту і температурою, а в черевці GST продемонстрував кращу активність за температури 14°C. Узагальнення результатів порівняння активності ферменту GST за впливу різних температур, дозволяє зробити висновок, що GST є більш активним за дії холоду. Це можна пояснити тим, що за дії низьких температур в організмі утворюються ROS, які здійснюють окислення глутатіону, а в свою чергу, зниження концентрації глутатіону є сигналом до активізації ферменту антиоксидантної системи GST, який здійснює захист організму від негативного впливу ROS.

Отже, за дії температур нижчих за оптимум активізується фермент антиоксидантної системи GST. Зазначений фермент забезпечує захист організму від негативного впливу ROS і сприяє відновленню окисно-відновного балансу, порушеного під час оксидативного стресу. Також визначено, що забезпечення бджіл збалансованою дієтою, позитивно впливає на здатність *A.mellifera* протистояти окислювальному стресу. Виявлено, що найнижчі показники активності GST за температури 28°C були в групі, яка споживала мед, а за температури 14°C найменша

активність ферменту спостерігалася в групі, яка в якості підгодівлі отримувала фруктозу 50%.

Список використаних джерел:

1. Al-Ghzawi, A. A. A., Al-Zghoul, M. B., Zaitoun, S., Al-Omary, I. M., & Alahmad, N. A. (2022). Dynamics of heat shock proteins and heat shock factor expression during heat stress in daughter workers in pre-heat-treated (rapid heat hardening) *Apis mellifera* mother queens. *Journal of thermal biology*, 104, 103194. <https://doi.org/10.1016/j.jtherbio.2022.103194>
2. Kodrík, D., Bednářová, A., Zemanová, M., & Krishnan, N. (2015). Hormonal regulation of response to oxidative stress in insects—an update. *International journal of molecular sciences*, 16(10), 25788-25816.
3. Abdelkader, F. B., Kairo, G., Bonnet, M., Barbouche, N., Belzunces, L. P., & Brunet, J. L. (2019). Effects of clothianidin on antioxidant enzyme activities and malondialdehyde level in honey bee drone semen. *Journal of Apicultural Research*, 1–6. doi:10.1080/00218839.2019.1655182
4. Forrester SJ, Kikuch DS, Hernandez MS, Xu Q, Griendling KK (2018) Reactive oxygen species in metabolic and inflammatory signaling. *Circ Res* 122:877–902. <https://doi.org/10.1161/CIRCRESAHA.117.311401>
5. Balieira, K. V. B., Mazzo, M., Bizerra, P. F. V., Guimarães, A. R. de J. S., Nicodemo, D., & Mingatto, F. E. (2018). Imidacloprid-induced oxidative stress in honey bees and the antioxidant action of caffeine. *Apidologie*. doi:10.1007/s13592-018-0583-1
6. Song W, Zhou F, Shan C, Zhang Q, Ning M, Liu X, Zhao X, Cai W, Yang X, Hao G and Tang F (2021) Identification of Glutathione S-Transferase Genes in Hami Melon (*Cucumis melo* var. *saccharinus*) and Their Expression Analysis Under Cold Stress. *Front. Plant Sci.* 12:672017. doi: 10.3389/fpls.2021.672017
7. Karavan, V. V., Tsaruk, V. I., Cherevatov, V. F., & Yazvovitska, L. S. (2018). *Biological Systems*, 10(1), 20–28. <https://doi.org/10.31861/biosystems2018.01.020>

СЕКЦІЯ XII. АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО

ЛАБОРАТОРНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ПОСІВНОГО МАТЕРІАЛУ СОРТУ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ ВОЛОВЕ СЕРЦЕ В ЛАБОРАТОРНИХ УМОВАХ

Шумська К.С.

учениця 9-Є класу

ОЗО Софіївсько-Борщагівський ліцей, Україна

Науковий керівник: Бомок С.К.

ORCID ID: 0000-0001-5278-9128

кандидат сільськогосподарських наук

Інститут захисту рослин НААН

ОЗО Софіївсько-Борщагівський ліцей, Україна

Серед овочевих культур капуста займає одне з провідних місць як за площами, що відводяться під її насадження, так і за масштабами споживання. В Україні у структурі посівних площ овочевих культур вона займає більше 20%. Поширенню капусти сприяли такі цінні господарські якості, як висока врожайність, добра лежкість та висока транспортабельність. Наявність ранньо-, середньо- і пізньостиглих лежких сортів та гібридів капусти дає змогу вирішувати завдання цілорічного забезпечення населення свіжою продукцією високої якості [1,2].

Сорт капусти білоголової Волове серце – середньостиглий, високоврожайний. Вегетаційний період від висадки розсади до збору врожаю - 65-75 днів. Головка конічної форми, щільна, масою 2-2,5 кг, качан середнього розміру. Сорт має відмінні смакові якості і товарний вигляд, який досить тривалий період зберігається після збирання. Рекомендується для вживання у свіжому вигляді. Сорт стійкий до розтріскування [3].

Дослідження із вирощування розсади капусти білоголової на різних субстратах проводився у лабораторних умовах за середньодобової температури повітря в приміщенні +18-20°C.

Для **визначення лабораторної енергії проростання і схожості насіння** з чистої фракції насіння було відібрано 2 проби по 50 насінин в кожній. На дно чашки Петрі поклали фільтрувальний папір і зволожили його. Помістили у чашки одну пробу в кожному, розмістивши насінини на відстані 1 см одна від одного. Насіння накрили зверху шаром фільтрувального паперу і залишили насіння на 7-8 днів, періодично зволожуючи. На 4-й та 8-й день проводили підрахунок пророслих насінин.

Метою нашої роботи було дослідити енергію проростання і схожість насіння розсади капусти білоголової Волове серце в лабораторних умовах

Об'єкт дослідження – насіння та капусти сорту білоголова Волове серце.

Предмет дослідження – вплив різних субстратів на схожість і проростання насіння капусти.

Нами було досліджено енергію проростання і лабораторну схожість, щодо якості посівного матеріалу сорту капусти білоголової Волове серце

Таблиця 1

**Результати визначення енергії проростання і схожості насіння капусти сорту
Волове серце в лабораторних умовах**

Частка пророслого насіння, %					
Енергія проростання (визначали на 4 день від початку досліду)			Схожість (визначали на 8 день від початку досліду)		
1-ше повторення	2-ге повторення	Середнє	1-ше повторення	2-ге повторення	Середнє
73	87	80	82	98	90

Відповідно до методики проведення на 4-й день від початку досліду визначили енергію проростання насіння в лабораторних умовах. Порахували кількість пророслих насінин і іраховали кількісні показники у відсотковому вираженні: $(37/50) \cdot 100\% = 73\%$; $(44/50) \cdot 100\% = 87\%$.

Визначили середній показник енергії проростання: $(73\% + 87\%):2 = 80\%$ табл.1. Це високий показник, що вказує на те, що в польових умовах сходи капусти будуть з'являтися дружно і розвиток молодих рослин буде рівномірним.

На 8 день від початку досліду було визначено лабораторну схожість насіння. Встановлені кількісні показники у відсотковому вираженні: $(41/50) \cdot 100\% = 82\%$; $(45/50) \cdot 100\% = 98\%$

Середній показник лабораторної схожості насіння становить: $(82\% + 98\%):2 = 90\%$ табл. 1. Високий показник пророслого насіння, що вказує на те, що дане насіння капусти відповідає стандартам щодо якості посівного матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Барабаш О. Ю. Овочівництво. Підручник. – Київ: Вища школа, 1994. – 374 с.: іл.
2. Жук О. Я. Капуста білоголова: Селекція та насінництво: монографія / О. Я. Жук, В. Ю. Жук, А. В. Жук. – Вінниця.: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 342 с.
3. Лагутенко О.Т., Настека Т.М. Основи сільського господарства: Лабораторний практикум. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. – 90 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ФЕНОФАЗ В ПЕРІОД ДОСЛІДЖЕННЯ РОСЛИН АГРУСУ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Голубенко С.Р.

учениця 9-В класу

ОЗО Софіївсько-Борщагівський ліцей, Україна

Науковий керівник: Бомок С.К.

ORCID ID: 0000-0001-5278-9128

кандидат сільськогосподарських наук

Інститут захисту рослин НААН

ОЗО Софіївсько-Борщагівський ліцей, Україна

Агрис – ягідна культура, набула поширення в різних ґрунтово-кліматичних умовах України, яка цінується за високу врожайність. Плоди відзначаються хорошою транспортабельністю і можуть довго зберігатись. Ягоди агрусу є смачні і корисні. У перші половині літа плоди агрусу досягають. З напівстиглих і зелених ягід виготовляють варення, компоти, зі стиглих — соки, вина, цукати, мармелад, соуси, начинку для цукерок та ін. Агрис служить високоякісною сировиною для технічної переробки. Культура порівняно невимоглива до умов вирощування, відзначається щорічною врожайністю, раннім досяганням високоякісних плодів, придатних для повноцінного харчування. Перевагою агрусу перед іншими ягідними культурами є можливість використання його ягід в різних фазах зрілості. В глобальному масштабі тема є досить актуальна, оскільки дозволяє задовільнити потребу людства продуктами харчування[5].

Вирощування ягідних культур, а саме агрусу є дуже перспективним напрямком, оскільки плоди є скороплідними і дуже швидко починають повертати вкладені кошти, що мають дуже важливе значення для сільськогосподарських підприємств [1]. Агрис є однією з найцінніших ягідних культур на присадибних ділянках за рахунок високої харчової цінності плодів, що виступає джерелом енергії, вітамінів, органічних кислот, мінеральних речовин [2].

Ягоди агрусу мають лікувальні властивості, які у своєму складі містять високий вміст пектинових речовин[3]. Також до складу плодів входить великий вміст вітамінів С і Р, що за вмістом вітамінів нагадує плоди суниці[4]. Агрис рекомендують як дієтичний продукт, оскільки цукри представлені глюкозою та фруктозою [5].

Мета: фенологічні спостереження рослин агрусу української селекції

Об'єкт дослідження – гібридні форми рослин агрусу української селекції

Предмет дослідження – фенологічні спостереження за розвитком рослин агрусу української селекції.

У 2023 році тривалість вегетаційного періоду в досліджуваних сортів агрусу становила від 172 до 175 днів (рис. 1).

У рік досліджень вегетаційний період тривав найдовше 175 днів у сорту раннього строку досягання Неслухівський, а найменше – в гібридної форми Медовий – 172 дні.

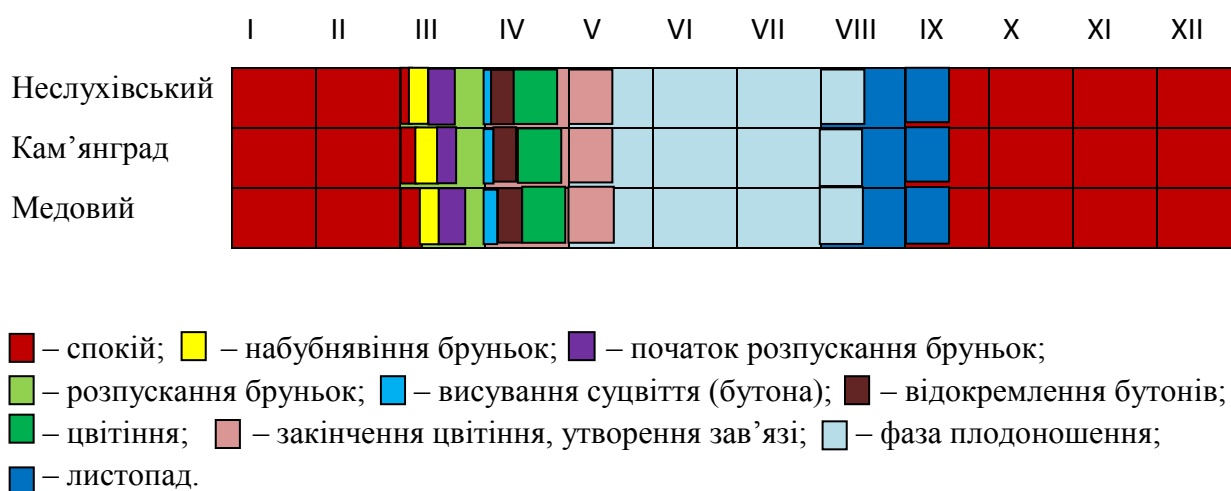

Рис. 1. Фенологічний спектр досліджуваних гібридів рослин агрусу, 2023р.

Вегетація розпочиналася у Неслухівського – 26 березня, у Кам'янграду - 28 березня, у Медового – 29 березня. Набубнявіння бруньок спостерігалось при настанні середньодобової температури 5–8°C. У північному Лісостепу для агрусу є характерним початок вегетації у третій декаді березня – на початку квітня. В умовах теплої ранньої весни (середньодобова температура 10°C) розпускання бруньок відбулося в продовж 20-21 днів (в період з 12-15 квітня до 24-27 квітня).

За 29 днів від початку вегетації розпочалися фази висування суцвіття і відокремлення бутонів у всіх досліджуваних гібридів агрусу. За даними науковців агрус починає цвісти при середньодобовій температурі від 7 до 18°C. За нашими спостереженнями цвітіння агрусу відбувалося з 3-7 травня по 15-19 травня. В цей період спостерігали різкі перепади температур впродовж доби, що негативно вплинуло на процеси запилення і запліднення. Розходження у часі цвітіння між гібридними формами 1–4 дні – спочатку зацвітає Неслухівський (3 травня), а потім Кам'янград і Медовий (7 травня).

Досліджувані гібриди вступали у фазу закінчення цвітіння і утворення зав'язі: Неслухівський – 16 травня, Медовий – 19 травня, Кам'янград – 20 травня.

Рослини агрусу досліджуваних гібридів вступали у фазу плодоношення: Неслухівський – 2 червня, Медовий – 6 червня, Кам'янград – 8 червня. Достигання плодів відмічалось через 57–58 днів. Розтягування в часі фази плодоношення вказує на те, що рослини агрусу не отримували в достатній кількості необхідних їм факторів життя (зокрема, вологи).

Збір урожаю проводили у фазі повної стиглості 2 липня за сухої погоди. Ягоди агрусу одного сорту досягають майже одночасно, тому їх збирали в один прийом. Знімали ягоди разом з плодоніжкою.

Строки листопаду в рослин спадково закріплені, проте в окремі роки вони коливаються залежно від погодних умов. У рік дослідження в умовах недостатньої кількості опадів часткове опадання листків спостерігали відразу після закінчення плодоношення: у Неслухівського – 29 липня, у Медового – 3 серпня, у Кам'янграду – 5 серпня. Повне опадання листків наставало 17–19 вересня.

Після вегетації відбувається перехід до стану спокою. У період спокою в рослинах відбувається формування механізмів зимостійкості та морозостійкості. Уповільнена життєдіяльність рослин в період спокою потребує незначної кількості поживних речовин для підтримання життєвих процесів.

Загалом, в 2023 році впродовж вегетаційного періоду рослини агрусу були достатньо забезпечені теплом, але в посушливі періоди потребували поливу.

Список використаних джерел:

1. Методика проведення експертизи сортів рослин групи плодових, ягідних, горіхоплідних, субтропічних та винограду на придатність до поширення в Україні – Режим доступу до ресурсу: <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f416b7ea4b.pdf>
2. Нові мліївські сорти плодових та ягідних культур. Черкаси: УААН. Мліївський інститут садівництва ім. Л.П.Симиренка, 1999. 29 с.
3. Шестопап Г. Селекціонери Львівщини пропонують промисловий асортимент смородини чорної, порічок та агрусу. Агроогляд. 2004. №10 (37). С. 36–37.
4. Шеренговий П.З., Шеренговий В.П., Лисенко С.О. Нові сорти агрусу. Сад, виноград і вино України. Київ, 2004. №3–4. С. 10–11.
5. Яновський Ю. П., Воєводін В. В., Лапа О. М., Чепернатий Є. В. Ягідництво: навч. посіб. Київ, 2009. 216 с.

РОЗВИТОК ХВОРОБ ТРОЯНД В УМОВАХ СОФІЇВСЬКОЇ БОРЩАГІВКИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Константінов Б.Р.

учень 10-А класу

ОЗО Софіївсько-Борщагівський ліцей, Україна

Науковий керівник: Бомок С.К.

ORCID ID: 0000-0001-5278-9128

кандидат сільськогосподарських наук

Інститут захисту рослин НААН

ОЗО Софіївсько-Борщагівський ліцей, Україна

Квітникарство як частина декоративного садівництва набуло в Україні інтенсивного розвитку в останні 20–25 років. У квітникарських господарствах особливе місце та поширення належить трояндам, які користуються великим попитом. Жодна з квіткових культур за своїм різноманіттям і вишуканістю форм, забарвленням квітів, їх ароматом та тривалим періодом цвітіння не може зрівнятися з трояндами. Вони займають одне з найважливіших місць в декоративному садівництві. Сьогодні майже в кожному саду чи парку можна знайти клумбу з трояндами чи алею штамбових троянд, а також групи або поодинокі екземпляри цих квітів. На території України вирощування троянд є однією з поширених галузей квітництва[2].

Вважається, що пелюстки троянд володіють такою терпкістю, що можуть зупинити кровотечу. Трояндовий чай використовують при застудних захворюваннях верхніх дихальних шляхів, навіть бронхіті. Також чай з пелюсток червоної троянди знімає сонливість і допомагає при депресії. Лікувальний відвар з пелюсток червоної троянди п'ють, змішавши з вином, при головному болю і гастритах. Ароматерапія з використанням трояндової олії теж дуже ефективна, що піднімає настрій і знімає втоми[6].

Зовнішній вигляд квітів в значній мірі погіршується в результаті багатьох чинників, а особливо при ураженні троянд хворобами грибної етіології. Одним з основних завдань є збереження декоративності квіткової продукції. Тому, вивчення мікозів, що поширені на трояндах є актуальним дослідженням[5].

Борошниста роса (збудник – *Sphaerotheca pannosa* Lar. rosae Woronich.). Борошниста роса розвивається на надземних частинах троянди. Ознаками борошнистої роси утворенням білого павутинного нальоту, який пізніше набуває борошнистого вигляду і розміщується на органах рослин щільними ватоподібними подушечками. Ураження спочатку виявляють на піхвах листків у вигляді матових плям. Потім наліт поширюється на листову пластинку, частіше з верхнього, а іноді з обох боків. З ростом рослин він переходить на листки і стебло. Поступово ущільнюється, набуває жовто-сірого забарвлення, і на ньому з'являються клейстотеції у вигляді чорних крапок[3].

Зараження рослин проходить при температурі 0-20°C і відносній вологості повітря 50-100%. Висока температура повітря (понад 30°C) затримує розвиток борошнистої роси. Інкубаційний період — 3-11 діб (в середньому 4-5). Найчастіше появляється в другій половині літа за вологої погоди.

З'являється іноді на трояндах за умов надлишкового підживлення азотними добривами. На молодих пагонах, листках та пуп'янках з'являються плями сірого борошнистого нальоту. Уражені листки і пелюстки скручуються, пагони і квітконіжки скривлюються, пуп'янки і квітки втрачають декоративність [5].

Іржа (збудник – *Phragmidium tuberculatum* Mill.). Проявляється на листках (листовій пластинці, черешках), рідше на стеблі (за сильного поширення патології). Симптоми іржі змінюються залежно від стадії розвитку хвороби. Первинне зараження спричинюють еціоспори, вторинне – урединіоспори збудника. Досить часто в другій половині вегетації троянд спостерігали на одній листовій пластинці розвиток двох збудників, а саме *Ph. mucronatum* (Pers.) Schltdl. та *D. rosae* F.A. Wolf, (1912). На листі: навесні з верхнього боку з'являються дрібні, малопомітні, оранжево-коричневі крапки – спермогонії із спермаціями гриба. Проявляється навесні у вигляді іржавих плям на гілках, біля бруньок та на верхній стороні листків. Надалі на нижній стороні листка на місцях плям утворюються яскраво-помаранчеві спори гриба і подушечки, які містять спори грибів, які восени стають чорними. Уражені листки жовтіють і до кінця літа опадають [2].

В результаті захворювання на іржу знижується декоративність та зимостійкість рослин [7].

Сіра гниль, або ботритис (збудник – *Botrytis cinerea* Pers.). Ураження виявляли на бутонах і квітках та дуже рідко на стеблах, листках. На уражених тканинах розвивається бура плямистість. У вологу погоду плями покриваються щільним сірим нальотом гриба і загнивають (м'яка гниль), в умовах низької вологості – всихають. Бутони не розкриваються або з них утворюються деформовані квітки. На пелюстках дрібні бурі плями або виразки. За високого ступеня ураження квітки всихають, деформуються, втрачають своє забарвлення і за добу перецвітають, при цьому пелюстки часто не опадають а звисають, що суттєво знижує декоративність троянд. За ураження стебла, пошкоджені зелені пагони покриваються сірим нальотом, поступово всихають, листя жовтіє і опадає без інших видимих симптомів.

Хвороба проявляється в умовах високої зволоженості при невисокій температурі повітря, в період дощового прохолодного літа та в загущених посадках троянд, при ущільненні ґрунту та надлишку азотних добрив. Вона уражує бруньки, квітки, листя та пагони. Уражені листки без видимих ознак спороношення жовтіють і поступово опадають. Уражені квітконіжки в'януть, пуп'янки і квітки не розкриваються, буріють, загнивають і покриваються сірою пліснявою. Іноді уражуються тільки пелюстки, вони засихають і опадають [6].

Чорна плямистість (збудник *Diplocarpon rosae* F.A. Wolf, (1912) (анаморфа – *Marssonina rosae*). На початку захворювання на верхній стороні листка, рідше на зеленій корі однорічних пагонів, іноді на чашолистках утворюються пурпурно-білі, а потім округлі темно-бурі або чорні плями з променистою структурою. Форма, розміри і розташування плям на уражених органах залежить від сортових особливостей, ботанічної групи представників роду *Rosa* L., від рівня розвитку та поширення патології [3].

Об'єкт досліджень: троянди (*Rosa* L.)

Предмет досліджень: мікози, ефективність пестицидів проти мікозів троянд

Мета роботи: визначити поширення мікозів троянд в умовах Софіївської Борщагівки Київської області

Визначали хвороби за методикою Білай [1]

Результати дослідження. Нами було проведено дослідження, щодо розвитку хвороб на трояндах Софіївської Борщагівці Київської області. Досліджено, що на

присадибних ділянках ЖК Софіївський квартал розвиток хвороб становив: борошниста роса та чорна плямистість 15%, бал ураження 2. Захворювання іржою та сірою гниллю не було виявлено, тому розвиток хвороб становив 0%, бал ураження 0

На присадибних ділянках Софіївсько-Борщагівського ліцею розвиток хвороб іржою та чорною плямистістю становив 15%, бал ураження 2. Хвороб грибної етіології іржі та сіра гниль розвиток хвороб становив 0%, бал ураження 0

На території приватного сектору було виявлено іржу та сіру гниль розвиток хвороби становив 13-15%, бал ураження 2; борошниста роса та чорна плямистість розвиток хвороб становив 20%, бал ураження 3

Таблиця 1

**Розвиток хвороб троянд в умовах Софіївської Борщагівки Київської області
(присадибні ділянки)**

Іржа		Борошниста роса		Чорна плямистість		Сіра гниль	
Бал ураження	%, ураження	Бал ураження	%, Ураження	Бал ураження	%, Ураження	Бал ураження	%, Ураження
ЖК Софіївський квартал							
0	0	2	15	2	15	0	0
Софіївсько-Борщагівський ліцей							
2	15	0	0	2	15	0	0
Приватний сектор							
2	15	3	20	3	20	2	13

Отже, найбільший розвиток хвороб було встановлено в приватному секторі борошниста роса та чорна плямистість 20%, бал ураження 3. Також на цій території розвиток хвороб іржі та сірої гнилі становив 13-15%, бал ураження 2.

Список використаних джерел:

1. Билай В. И. Методы экспериментальной микологии. Киев: Наукова думка, 1982. 552 с.
2. Ботаніка. Види троянд. <http://www.npblog.com.ua/index.php/botanika/vidi-trojand.html>
3. https://zaxid.net/troyanda_yak_i_koli_potribno_saditi_troyandi_pravilno_n1519776
4. Всеукраїнська велика енциклопедія рослин. <http://roslunu.com.ua>
5. Довідник із захисту рослин / За ред. М.П. Лісового. К., 1999. 744 с.
6. Довідник по захисту садів від шкідників і хвороб / О.С. Матвієвський, Ф.С. Каленич, В.П. Лошицький, В.П. Ткачов. К.: Урожай, 1990. – 215 с.
7. Дядечко М.П. Біологічний захист рослин / М.П. Дядечко. – Біла Церква, 2001. – 270 с.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕВАТОРІВ ЯК ЛАНКИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Герасимчук Людмила Валентинівна

здобувачка освітнього ступеня магістра за спеціальністю 205 «Агрономія»
Поліський національний університет, Україна

Герасимчук Людмила Олександрівна

канд.с.-г.наук, доцент, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій
ДУ «Житомирська політехніка», Україна

Кравчук Микола Миколайович

канд.с.-г.наук, доцент, доцент кафедри ґрунтознавства та землеробства
Поліський національний університет, Україна

Елеватори – це сучасні стаціонарні зерносховища, які є рятунком для фермерських господарств, що не мають своїх зерносховищ або не мають такого об'єму, щоб зберігати, при тому, що зерно перед зберіганням потрібно підсушити до базисної вологості і почистити. Ключовими аспектами роботи елеваторів є: 1) приймання зерна (елеватор починає свою роботу з приймання зернових культур; це може бути сире, засмічене або інше зерно, яке потребує обробки та зберігання); 2) сушіння (одна з ключових функцій елеватора, адже важливо забезпечити оптимальний рівень вологості, щоб уникнути зіпсування та підтримувати якість продукції); 3) зберігання у зерносховищах (забезпечення правильних умов зберігання допомагає підтримувати якість продукції протягом тривалого періоду); 4) транспортування зерна вздовж всього виробничого процесу; 5) підтримка якості (особливо якщо зерно зберігається тривалий час); 6) технологічний комплекс обладнання (силоси, сушарки, транспортери, елеваторні машини тощо, що допомагають автоматизувати і поліпшити процеси обробки та зберігання).

В цілому, елеватори грають важливу роль у забезпеченні ефективного виробництва та підтримці якості зернової продукції від приймання до відвантаження.

Військове вторгнення РФ на території нашої держави вплинуло на всі сфери людського життя [1, 2], не виключенням у цьому плані стала й робота елеваторів [3], які відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави.

Перед початком повномасштабної війни в Україні рейтинг компаній з найбільшими елеваторними потужностями був наступний:

1. Агротермінал Констракшин (Степанівський елеватор Райз) Укрлендфармінг (Сумська область) – 488 тис. т: елеватор має 34 металеві зерносховища. Він є найбільшим елеватором у Європі, і найбільший силос на зберігання 30 тис. т. Елеватор може приймати одночасно 3 культури в кількості 11 тис. т на добу і відвантажувати до 54 вагонів за 15 годин.

2. Земля і воля (Чернігівська область) – 455 тис. т: побудували колію для під'їзду вагонів протяжністю 7 км, мають свої вагони і локомотивне депо.

3. Елеватор-Агро (Заводський елеватор Райз) Укрлендфармінг (Полтавська область) – 446 тис. т, має найбільші сушарки в Україні.

4. Вінницький елеватор Епіцентр – 375 тис. тон: елеватор має три маршрути приймання зерна з автотранспорту, і дві точки відвантаження на автомобільний та залізничний транспорт, що дає змогу відправляти по два маршрутних потяга на добу.

5. Закупнянське ХПП (Хмельницька область) – 313 тис. т, має 4 зерносушарки, що дає змогу сушити одночасно 8000 т, на цьому елеваторі можна відгружати здвоєні партії зернових 54=54.

6. Дубненська філія Західний торгово-промисловий дім та СП «Нива» (Дубно, Рівненська область) – 285 тис. т, є частиною комбікормового заводу, за добу може приймати до 12 тис. т зерна, а сушити – до 10 тис. т, має свої локомотиви та окрему залізничну гілку.

7. Крелевецький комбікормовий завод Лубнимарш (Сумська область) – 270 тис. т.

8. Корсунь-Шевченківське ХПП – 232 тис. т, найбільший елеватор Черкаської області, є маршрутним елеватором, має 5 зерносушильних комплексів.

9. Ладижинський елеватор філія ВКВК (м. Гайсин, Вінницька область) – 230 тис. т, МХП, має 24 силоси для зберігання зернових та олійних культур.

10. Катеринопільський елеватор (смт. Єрки Звенигородського району Черкаської області) – 220,8 тис. т.

Відомості про втрати елеваторів під час війни зазначені в табл. 1.

Таблиця 1

Втрати елеваторів під час війни (порівняльна характеристика серпня 2021 р. з серпнем 2023 р.)

№ з/п	Групи компаній	До війни (серпень 2021 р.)		Серпень 2023 р.		% працюючих на 2023 р.
		кількість елеваторів	потужності, тис. т	кількість елеваторів	потужності, тис. т	
1.	ОптимусАгро Трейд	27	839	16	424,1	50,6
2.	TESSLAGROUP	19	827	17	550	66,5
3.	Бунге	4	570	3	384	67,4
4.	НОВААГРО	6	326,6	5	228,6	70
5.	Прометей	30	1,87 млн.т	26	1,3 млн.т	70
6.	ДПЗКУ	49	3,5 млн.т	40	2,6 млн.т	75
7.	НІБУЛОН	14+13 річкових терміналів	2,03 млн.т (1,13 портові термінали)	22	1,57 млн.т	77
8.	Агротрейд	9	529,7	7	422,5	80
9.	Кернел	30+ 2 термінала	2,57 млн.т + 475,0	30	2,57 млн.т	85
10	UkrLandFarming	17 +3 комбікормових заводів	2,66 млн.т	16+3	2,638	99,2
11	ІМК	5	554	5	554	на 100% відновилися
12	Агро Індастріал Компані	16	479,1	12	374,5	78

Потужності компаній «Астарта», «Епіцентр Агро», «МХП», «Контінентал Фармерз Груп» під час війни не постраждали.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук Л.О., Валерко Р.А., Ярошенко Б.О., Члек О.М. Загрози довкілля внаслідок військових дій очима дітей. *Екологічні науки*. 2022. № 4 (43). С. 168-173. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2022.есо.4-43.28>.
2. Валерко Р.А., Герасимчук Л.О., Примера І.О. Оцінка розміру шкоди для довкілля, спричинена військовими діями. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 126. С. 251-258. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.126.35>.
3. 12 фактів: як війна змінила українську зернову сферу. URL: <https://elevatorist.com/blog/read/829-12-faktiv-yak-viyna-zminila-ukrayinsku-zernovu-sferu>.

СЕКЦІЯ XIII. ВИДАВНИЦТВО ТА ПОЛІГРАФІЯ

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ ВМІСТОМ ДЛЯ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ

Хорошевський Олексій Ігорович

кандидат технічних наук, старший викладач кафедри Медіасистем і технологій
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Розробка онлайн електронних видань, які доступні на будь-якому пристрої з підключенням до мережі Інтернет, має переваги у порівнянні з офлайн електронними виданнями. Для розробки онлайн видань можна використовувати різні інструментальні засоби. Але оптимальним є використання систем керування вмістом (CMS) [1]. На ринку представлено багато подібних систем: WordPress, Joomla, Drupal, Magento, Ghost, Umbraco та інші. Тому доцільним є питання вибору системи за відповідними критеріями.

Базуючись на проведеному опитуванні та роботах [2-3] було визначено наступний перелік критеріїв вибору систем керування вмістом для розробки електронних видань:

- легкість використання. Інтуїтивний інтерфейс та легкість навчання для користувачів;
- гнучкість та розширюваність. Можливість легко налаштовувати та розширювати функціоналітет за допомогою плагінів, тем або модулів;
- спільнота та підтримка. Активна спільнота користувачів та наявність ресурсів для вирішення проблем;
- безпека. Високий рівень безпеки та підтримка системи оновлень для усунення вразливостей;
- швидкодія. Ефективна робота та швидкодія системи, особливо при великому обсязі контенту;
- масштабованість. Здатність системи працювати ефективно при збільшенні обсягів контенту та трафіку;
- SEO-оптимізація. Вбудовані або інструменти, які легко налаштувати для пошукової оптимізації контенту;
- вартість. Вартість впровадження та утримання системи, включаючи вартість платних плагінів чи тем;
- мультиплатформенність. Підтримка різних типів пристроїв та браузерів для забезпечення оптимального відображення контенту;
- управління правами доступу. Гнучкі та розширені засоби для керування правами користувачів та ролями;
- інтеграція. Можливість легко інтегрувати CMS з іншими інструментами та сторонніми сервісами.

Важливо провести аналіз потреб конкретного електронного видання та здійснити вибір CMS, яка найкращим чином відповідає особливостям та меті проекту.

Обрати відповідну систему керування вмістом – це ключовий крок у створенні онлайн електронного видання. Вибір CMS, яка відповідає цілям видання, може значно спростити процес розробки та управління.

Відповідна система керування вмістом може надати необхідний функціонал для досягнення цілей. Вибір відповідної CMS може допомогти ефективно використовувати ресурси (бюджет, час). Правильний вибір CMS може забезпечити стабільність та безпеку онлайн видання. Тому вибір системи керування вмістом за критеріями, які відповідають цілям, є важливим для успіху електронного видання.

Список використаних джерел:

1. From Solo to Scaled: Building a Sustainable Content Strategy Practice. Natalie Marie Dunbar – New York : Rosenfeld Media, 2022. – 240 p.
2. Domain Science and Engineering: A Foundation for Software Development (Monographs in Theoretical Computer Science. An EATCS Series). Dines Bjørner – Berlin: Springer, 2021. – 419 p.
3. Agile Web Development with Rails. Sam Ruby, Dave Thomas – Sebastopol: Pragmatic Bookshelf, 2022. – 450 p.

СЕКЦІЯ XIV. ЗАГАЛЬНА МЕХАНІКА ТА МЕХАНІЧНА ІНЖЕНЕРІЯ

ОПИС УСТАНОВКИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРИБОТЕХНІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПОЛІМЕРНОГО КОМПОЗИЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ НА ОСНОВІ ФТОРОПЛАСТА-4

Дорошенко Андрій Олегович

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних наук та інженерії
Український державний хіміко-технологічний університет, Україна

Науковий керівник: Яшнова Антоніна Вікторівна

ORCID ID: 0000-0003-4255-7272

канд. техн. наук, доцент кафедри інноваційної інженерії
Український державний хіміко-технологічний університет, Україна

Метою наукового дослідження є удосконалення вузлів тертя та ущільнень фільтр-прес. Модернізація полягає у заміні ущільнень, які встановлені на плунжері в гідроциліндре механізму замикання, та безпосередньо піддаються активному зношенню під час робочого циклу машини, на втулки із нового антифрикційного матеріалу. Планується виготовлення зразків з нового полімерного композиційного матеріалу на основі фторопласта-4, з проведенням подальших випробувань та досліджень їх триботехнічних, фізико-механічних та тепло-фізичних характеристик.

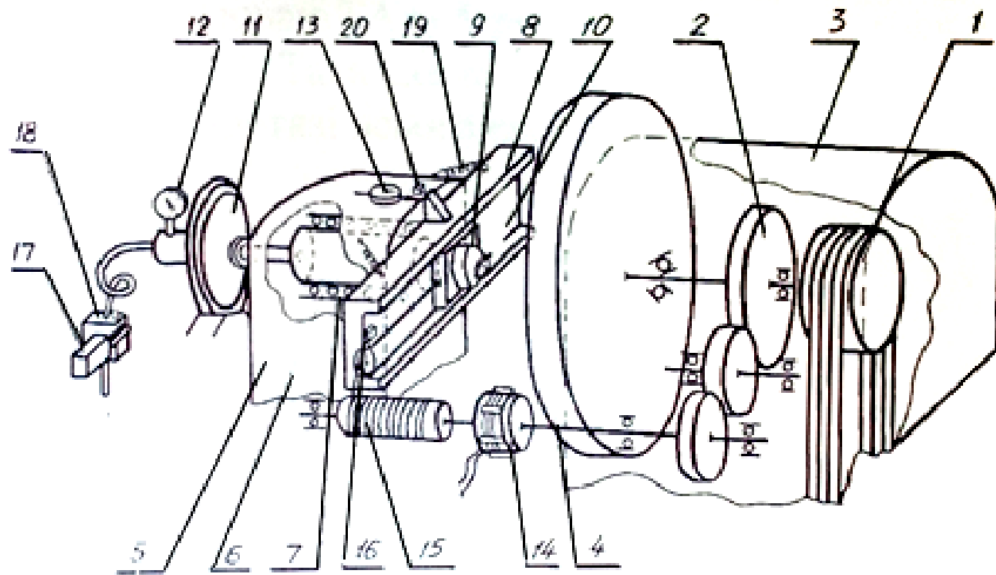
Моделювання процесу тертя можна здійснити за схемою тертя типу диск-палець, яка забезпечує тертя матеріалів що досліджуються у заданому діапазоні зміни параметрів зовнішніх впливів. Машина тертя МДП-1 забезпечує моделювання роботи триботехнічних спряжень в усьому діапазоні режимів їх роботи. Кінематична схема установки приведена на рисунку 3.1.

Установка працює наступним чином: зразкотримач 10 з наклеєним на ньому зразком матеріалу що досліджується встановлюється у візок 9, який переміщується по напрямній 8 внаслідок натягу троса, який проходить через блок 16 на привідний вал 15, з'єднаний через магнітну муфту 14 з редуктором 2 машини тертя. Привід машини здійснюється від електродвигуна постійного струму через клинопасову передачу на шків 1. Редуктор машини тертя розташований в корпусі 3.

Навантаження в парі тертя регулювалося за допомогою повітряної мембрани 11, тиск в робочій порожнині якої контролюється манометром

12 та системою клапанів і кранів 17 і 18. Установка конструктивно виконана так, що напрямна 8 зі зразкотримачем може вільно переміщуватися в осьовому напрямку на плоскій підшипниковій парі 6 та 7 встановлених в корпусі 5. Установка зразка пари тертя у вихідному положенні контролюється індикатором годинникового типу 13, а його відведення від поверхні тертя контр зразка здійснюється за допомогою пружин 19 та кінцевого вимикача 20, який вмикає реле 17, яке забезпечує скидання повітря

із пневмосистеми перемикачем 8. Привід контрзразка 4 здійснюється через основний редуктор машини тертя 2.

1 – шків; 2 – редуктор; 3 – зразок; 4 – контрзразок; 5 – корпус; 6, 7 – підшипникова пара; 8 – напрямна; 9 – візок; 10 – зразкотримач; 11 – повітряна мембрана; 12 – манометр; 13 – індикатор часового типу; 14 – магнітна муфта; 15 – привідний вал; 16 – блок; 17 – реле; 18 – кран; 19 – пружина; 20 – кінцевий вимикач.

Рис. 1. Кінематична схема установки

Контрзразок являє собою диск зі сталі 20Х діаметром 350 мм. Вмиканням двигуна він приводиться в обертальний рух з кутовою швидкістю ω . Через редуктор в обертання приводиться і привідний вал 15 на який намотується трос, який тягне візок 9. На рисунку 2 зображено загальний вид машини тертя МДП-1.

Рис. 2. Машина тертя МДП-1

Система вимірювання сили тертя являє собою тензобалку, яка разом зі зразком самовстановлюється вздовж вектора абсолютної швидкості зразка. На тензобалку наклеєні тензорезисторні датчики, сигнал від яких через термометричний підсилювач ТА-5 надходить на осцилограф з лінійною шкалою. Така схема заміру дозволяє вести запис миттєвих значень сили тертя протягом всього експерименту.

СЕКЦІЯ XV. АТОМАТИЗАЦІЯ ТА ПРИЛАДОБУДУВАННЯ

РОЗРОБКА ФАЗІФІКАТОРА І ФУНКЦІЙ ПРИНАЛЕЖНОСТІ ДЛЯ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ ВАРИЛЬНИМ ВІДДІЛЕННЯМ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ПИВА

Тігарєв Анатолій Михайлович

канд. техн. наук,

доцент кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Тігарєва Тетяна Георгіївна

старший викладач кафедри фізики

Одеська державна академія будівництва та архітектури, Україна

Анікєєва Ольга Андріївна

здобувач вищої освіти факультету телекомунікацій та радіотехніки

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Виробництвом популярного слабоалкогольного напою – пива – займаються власники значного виробничого потенціалу: міжнародні корпорації, великі пивзаводи, які сформували стандартні вимоги до якості цього напою. Потужні лабораторії цих виробництв оснащені сучасним аналітичним обладнанням і штатом дегустаторів. Однак різноманітність смаків споживачів і можливості середнього та малого бізнесу стимулювали створення середніх і дрібних пивзаводів. Такі підприємства зазвичай не оснащені значним об'ємом лабораторного обладнання і тому для підтримання якості пива використовують просте устаткування, як для лабораторних аналізів, так і для систем автоматизації. При цьому вимоги до сировини та компонентів зазвичай занижені, що спричиняє відхилення смакових якостей пива. Тому при виробництві пива для свого кола споживачів такі дрібні виробники використовують експертні висновки дегустаторів на різних етапах виробництва. При цьому виникають значні труднощі для створення систем автоматизації, що обумовлені впливом коливань складу сировини, яка входить в рецептуру пива (солоду, кукурудзяної крупи, дріжджів, хмелю, кукурудзяного цукру), оскільки вона постачається зазвичай місцевими виробниками без достатнього контролю якості і умов зберігання. Тому якість пива забезпечується тільки досвідом оператора і експертів. Виходом із цього становища може бути створення систем управління на основі підтримки прийняття рішень із використанням нечіткої логіки. Тоді основні показники технологічного процесу можуть підтримуватися досить простим набором вимірювальних приладів і керуючих пристроїв з урахуванням рекомендацій експертів-дегустаторів. Таким чином, системи управління для таких підприємств

можуть розроблятися на основі систем підтримки прийняття рішень з використанням нечіткої логіки [1].

Оскільки основною технологічною ділянкою, яка багато в чому визначає якість пива, є варильне відділення, то слід саме з нього почати розробку системи підтримки прийняття рішень з використанням нечіткої логіки. Для створення систем на основі нечіткої логіки початковим етапом є визначення основних вимог до вибору керуючих впливів.

Як вихідні дані використовуємо основні міжнародні показники якості, що визначають роботу варильного відділення. До них належать колір, початкова густина (Original Gravity, далі – OG) та міжнародна одиниця гіркоти (International Bittering Units, далі – IBUs).

Початкова густина – це показник щільності солодкої рідини (солодкого сусла), яка використовується для виробництва пива до початку бродіння. Вона залежить від кількості цукру в суслі та вимірюється рефрактометром, який вимірює відхилення світлового проміння, що проходить через сусло.

Міжнародна одиниця гіркоти визначає гіркоту пива та залежить від кількості та виду хмелю, який використовується під час варіння. Даний показник вимірюється за допомогою спектрофотометра на основі вимірювання концентрації речовин, які призводять до наявності гіркоти в пиві [2, 3].

Але ці показники не завжди достатні для досягнення потрібних смакових якостей пива. Тому для допомоги оператору потрібно крім знання даних від пристроїв враховувати рекомендації експертів. Тобто необхідна побудова системи підтримки прийняття рішень. Це можливо забезпечити застосуванням системи нечіткої логіки (FLS), яка здійснює нелінійне відображення вектору вхідних даних («чіткі» входи) в скалярний вихід («чіткі» виходи). Систему нечіткої логіки можна пояснити за допомогою рис. 1, де вона розділена на п'ять блоків: фазіфікатор, функції належності, машина нечіткого висновку, нечітка база знань і дефазіфікатор [4].

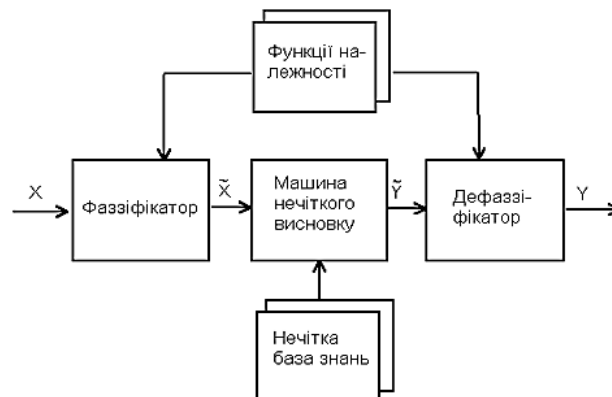

Рис. 1. Типова архітектура системи нечіткого висновку

Фазіфікатор перетворює вектор (X) значень параметрів стану в вектор ($\tilde{X}$) ступенів належності параметрів стану до нечітких термів.

Функції належності являють собою бібліотеку аналітичних залежностей та параметрів функцій належностей, якими формалізуються лінгвістичні терми з нечітких правил. Нечітка база знань являє собою сукупність експертних лінгвістичних правил типу «Якщо – тоді», які формалізовані засобами теорії нечітких множин. «Машина нечіткого висновку» визначає значення вихідної змінної у вигляді нечіткої множини ($\tilde{Y}$).

Дефазікатор перетворює нечіткий розв'язок ($\tilde{Y}$) в чіткий (Y).

Коли ця схема застосовується до керування варильним відділенням при виробництві пива, нечіткими входами є вимірювання вибраних нами показників густини та гіркоти, та висновок експерта, а нечітким виходом для є маса хмелю або води, які необхідно додати для отримання потрібних смакових якостей пива.

Для розробки використаємо пакет Fuzzy Logic Toolbox середовища Matlab [5].

Для кожного параметра створюємо дві групи функцій приналежності, які описують ступінь відповідності даного параметру конкретним категоріям: за допомогою вимірювальних пристроїв та за думкою експерта. Для початкової густини можливо визначити низький, середній та високий рівень.

Для прикладу виберемо пиво з наступними параметрами, що отримані вимірювальними пристроями: початкова густина: «низька» 0,75 – 0,98, «середня» 0,95 – 1,08, «висока» 1,05 – 1,28.

Аналогічне для параметру початкової густини з урахуванням думки експертів визначимо проміжки функції приналежності: «низька» 0,8 – 1,042, «середня» 1,0 – 1,14, –і «висока» 1,1 – 1,27, та виберемо трикутну форму функції приналежності (**trimf**).

Розробимо базу правил систем нечіткого виводу, в яких умови і висновки сформульовані в термінах нечітких лінгвістичних висловлювань.

Представимо базу правил в формі структурованого тексту (табл.1).

Таблиця 1

База правил для функції приналежності для початкової густини

№	Терми	Додавання хмелю	Додавання води
1	Якщо QG «низька» і експерт вважає «низька»	Додати хмелю масою 2 кг	Нічого не робити
2	Якщо QG «низька» і експерт вважає «норма»	Нічого не робити	Нічого не робити
3	Якщо QG «низька» і експерт вважає «висока»	Додати хмелю масою 1 кг	Нічого не робити
4	Якщо QG «середня» і експерт вважає «середня»	Додати хмелю масою 1 кг	Нічого не робити
5	Якщо QG «середня» і експерт вважає «середня»	Нічого не робити	Нічого не робити
5	Якщо QG «середня» і експерт вважає, що цього недостатньо	Додати хмелю масою 1 кг	Нічого не робити
6	Якщо QG «середня» і експерт вважає «висока»	Нічого не робити	Додати воду 1 л
7	Якщо QG «висока» і експерт вважає «низька»	Нічого не робити	Додати воду 1 л,
8	Якщо QG «висока» і експерт «середня»	Нічого не робити	Нічого не робити
9	Якщо QG «висока» і експерт вважає «середня»	Нічого не робити	Додати воду 1 л
10	Якщо QG «низка» і експерт вважає «середня»	Нічого не робити	Додати воду 1 л
11	Якщо QG «низка» і експерт вважає «висока»	Нічого не робити	Нічого не робити
12	Якщо QG «середня» і експерт вважає «низка»	Нічого не робити	Додати воду 1 л
13	Якщо QG «середня» і експерт вважає «середня»	Нічого не робити	Нічого не робити
14	Якщо QG «середня» і експерт вважає «висока»	Нічого не робити	Додати воду 1 л

Продовження табл. 1

№	Терми	Додавання хмелю	Додавання води
15	Якщо QG «висока» і експерт «низька»	Нічого не робити	Нічого не робити
16	Якщо QG «висока» і експерт вважає «середня»	Нічого не робити	Додати воду 1 л
17	Якщо QG «висока» і експерт вважає «висока»	Нічого не робити	Додати воду 2 л

[авторська розробка]

Вихід дефазифікатора – це те рішення, яке приймається на основі даних апаратури і думки експертів, що формує пропозицію по поліпшенню вихідних параметрів.

За допомогою опції **Rule Viewer** можливо спостерігати завантаження хмелю або води до варильного котлу при різних значеннях показників від вимірювача OQ і думки експерта щодо щільності пива (рис. 2). Оператор на підставі цих даних може приймати відповідне рішення про керування процесом варіння пива. Також він має можливість змінювати значення OQ показників і рішень експерта для оцінки варіантів керуванням густиною пива.

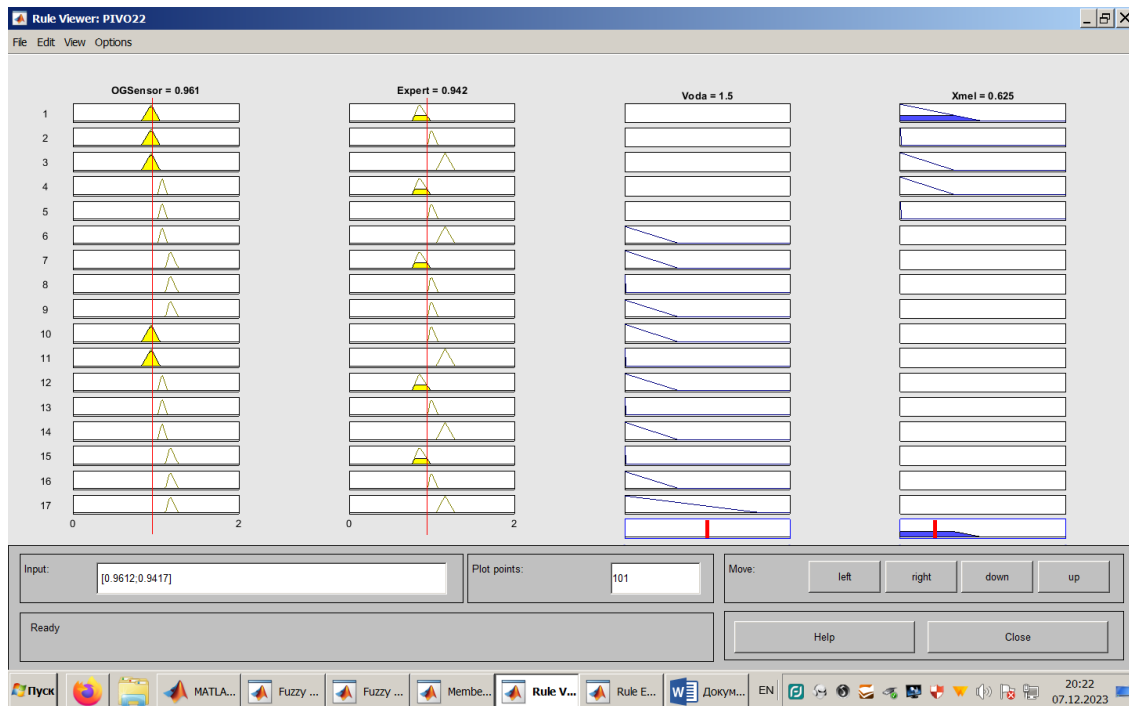

Рис. 2. Вікно Rule Viewer для використання оператором при прийнятті рішення щодо керування щільністю пива

Аналогічно можна розробити базу правил для інших параметрів і створити передумови подальшого керування для відділень затірки, бродіння та інших.

Висновки. Під час розробки здійснено спробу врахувати максимальну кількість можливих варіантів для формування бази правил, що буде використано для подальшого розроблення системи керування. Запропонований підхід для задач варильного відділення з відомих джерел раніше не був використаний. Тому такий підхід дасть змогу покращити якість формування керуючих впливів під час розроблення системи керування варильним відділенням і досягти заданих

органолептичних показників, що характеризують якість пива. Дана робота може служити основою для подальших досліджень та розвитку в сфері автоматизації виробництва пива.

Список використаних джерел:

1. Власенко Л.О., Місюра, М.Д., Ладанюк, А.П., Кишенько, В.Д. Автоматизоване керування технологічним комплексом виробництва пива на основі сценарно-цільового підходу. *Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація*. 2013, Вип.26. С. 147-155.
2. Simultaneous Optimization of Acetaldehyde and DMS Concentrations for Better Sensory Quality of Beer Fermented on an Industrial Scale. MDPI: вебсайт. URL: <https://www.mdpi.com/2304-8158/9/8/1043> (дата звернення: 06.11.2023).
3. Simultaneous Optimization of Acetaldehyde and DMS Concentrations for Better Sensory Quality of Beer Fermented on an Industrial Scale. MDPI: вебсайт. URL: <https://www.mdpi.com/2304-8158/9/8/1043> (дата звернення: 06.11.2023).
4. Триус Ю. В. Нечіткі моделі і методи в системах прийняття рішень: посібник Ю. В. Триус, К. І. Галасун. Черкаси : ЧДТУ, 2013. 112 с.
5. MATLAB: MathWorks. URL: <https://www.mathworks.com/products/matlab.html> (дата звернення: 10.03.2023).

УДОСКОНАЛЕННЯ МІНІ-ГІДРАВЛІЧНИХ СИСТЕМ ЗАВДЯКИ 3D-ДРУКУ SLA (СТЕРЕОЛІТОГРАФІЯ)

Костученко Іван Васильович

здобувач вищої освіти факультету механіки і машинобудування
Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського», Україна

Останні розробки в адитивному виробництві, зокрема 3D-друк SLA (стереолітографія), відкрили нові шляхи для створення складних гідравлічних систем. Цей метод, відомий своєю вражаючою роздільною здатністю, виявився особливо ефективним у виготовленні мікрогідравлічних і мікропневматичних систем. 3D-друк має величезний потенціал у створенні гідравлічних роботів, пропонуючи спрощений підхід до проектування та виробництва. Консолідуючи кілька компонентів в єдину багатоцільову частину [1], 3D-друк спрощує загальну структуру, сприяючи ефективності як у виробництві, так і у функціональності.

3D-друк SLA забезпечує неперевершену точність (35 мікрон) і роздільну здатність, що робить його ідеальним для створення складних компонентів, необхідних для мікромасштабних гідравлічних і пневматичних систем. Цей метод дозволяє створювати складні геометрії з високою точністю, уможливорюючи виробництво мініатюрних, але ефективних гідравлічних компонентів.

Можливість 3D-друку SLA бути використаним в розробці роботизованих систем демонструється на прикладі мною надрукованого гідравлічного циліндру (рис.1а). Спрощена конструкція циліндру складається лише з трьох деталей і двох гумових ущільнень. У ньому не використовується метал, а друк займає менше 4 годин, при цьому можна друкувати кілька циліндрів одночасно.

Рис.1а. 3D-друкований гідравлічний циліндр прибл. 6 см в довжину

Застосування 3D-друку в мікрогідравліці та мікропневматиці поширюється на сферу складних і точних конструкцій, що дозволяє виготовляти компоненти з мінімальним внутрішнім діаметром. З типовими обмеженнями [2], що досягають 0,6 мм для прозорої смоли та 0,45 мм для непрозорих спеціальних смол, 3D-друк дозволяє створювати канали мікромасштабу та трубки, необхідні для динамічної взаємодії рідини в мініатюрних системах. Рис. 2 демонструє складну внутрішню акустичну

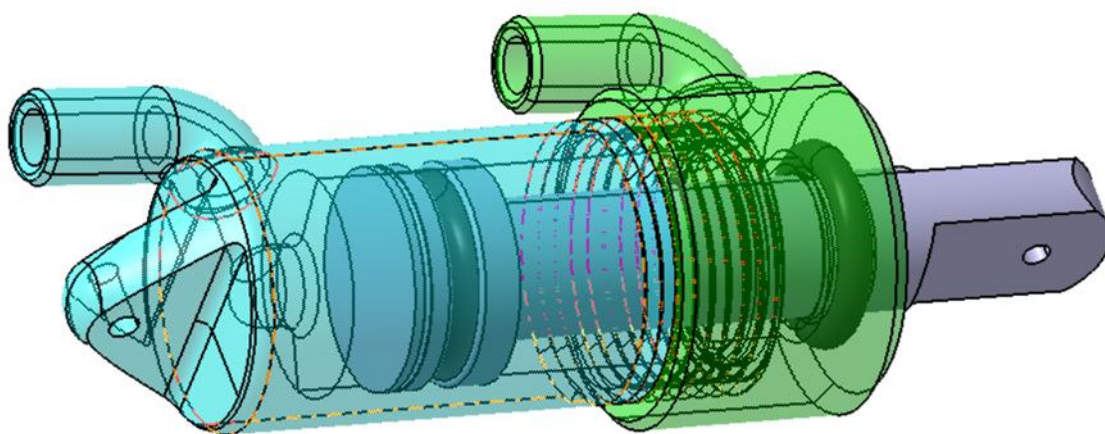

Рис.1b. 3D модель гідроциліндра

конструкцію дизайну слухового апарату. Незважаючи на те, що діаметр великого сопла (носика) становить лише 5 мм, у внутрішній структурі є шість капілярних каналів, найдовший із яких має довжину 26 мм і товщину 0,8 мм. Цей рівень складності та мініатюризації є свідченням потенційних застосувань мікрогідравліки та пневматики, пропонуючи можливості для прогресу в таких галузях, як медичні прилади, мікрофлюїдика [3] та інших сферах, де точність і компактний дизайн мають першорядне значення.

Рис .2. Надруковані на 3D-принтері навушники зі складною конструкцією акустичної капілярної трубки

Хоча 3D-друк, особливо SLA, відкриває новаторські можливості, важливо визнати його обмеження. Деякі недоліки включають:

1. Обмеження щодо матеріалів: діапазон матеріалів, придатних для друку SLA, може бути обмеженим порівняно з традиційними методами виробництва.

2. Багатошарова структура: надруковані на 3D-принтері деталі створюються шар за шаром у формі з мікропікселями, потенційно створюючи шорсткість поверхні, яка може створювати тертя, якщо їх не шліфувати, полірувати чи навіть лакувати.

Експериментально було виявлено, що орієнтація друку значно впливає на якість робочих поверхонь і мінімізує дефекти або викривлення [4] надрукованих частин. Незважаючи на довший час друку, пов'язаний з певною орієнтацією, найкращі результати були досягнуті, коли контактні поверхні друкували перпендикулярно робочій пластині. При такій орієнтації дефект шару найменш помітний і виглядає однорідним, циліндричні деталі ідеально зберігають форму і забезпечують якісні робочі поверхні.

Висновки:

3D-друк SLA має потенціал стати революційною технікою для розробки мікрогідрравлічних і мікропневматичних систем. Його виняткова роздільна здатність у поєднанні з ретельним розглядом орієнтації друку може подолати певні недоліки, пов'язані з цим методом. Як було продемонстровано, ця технологія має великі перспективи для просування в галузі мікрогідрравліки та недорогого роботизованого прототипування.

Список використаних джерел:

1. Nature video: New 3D printer makes multi-material robots. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2WL4b03Tfjg>
2. HLP RAPID knowledge base Design Guide: SLA 3D Printing. URL: <https://hlhrapid.com/knowledge/design-guide-sla-3d-printing/>
3. 3D Printing Clear Microfluidic Devices with the ProFluidics 285D. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_luA_5XwlWM
4. FormLabs Support: Diagnosing a print failure (SLA). URL: <https://support.formlabs.com/s/article/Diagnosing-a-print-failure>

СЕКЦІЯ XVI. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГЕТИЧНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ

INVESTIGATION OF THE STABILITY OF THE CASING OF THE HEAT EXCHANGER OF THE TPG

Natalchenko Oleksandr

a higher education student of the Faculty of Computer Science and Engineering
Ukrainian State University of Chemical Technology, Ukraine

Scientific supervisor: Oleksandr Stovpnyk

ORCID ID: 0000-0003-4391-6644

Cand. of Engin. Sciences, Ass. Professor of the Dep. of Innovative Engineering
Ukrainian State University of Chemical Technology, Ukraine

The volume of fitting and finishing works performed to ensure the established tolerances on the displacement of the edges of the collar joint joints of the bottoms with lining, is high and makes up 32 ... 66% of the total complexity of assembly work. The assembly of ring connections "bottom-shell" and "bottom-body" is several times lower than the connection "cladding shell". Thus, in the apparatus-building the bottom is the leading basic detail [1].

The assembly of the ring joints of the base parts could be greatly improved in the presence of control and measuring devices, which allow you to quickly and fully obtain information on the geometrical characteristics of the cross sections of parts. But currently available at hardware enterprises, funds do not allow this to be done. Therefore, the problem is the development of an operational method for controlling the geometric characteristics of cross sections of basic parts of the body of devices [2].

Appearance in the process of manufacturing deviation of the shape and size of the cross-sections of the base parts affect the tensely deformed state of the body of apparatus when loaded with internal or external pressure. In the work the methods of recording the influence of deformations of the form on the strength of the cases of apparatus loaded with internal pressure have been developed.

Investigation of the influence of deviations of the shape of the cross-section of the casings on the coefficient of efficiency of the design of the STA.

Heat emission coefficient in inter pipe space of heat exchanger is defined by formula

$$\alpha = J_{tot} \cdot \alpha_i \quad (1)$$

where, J_{tot} – general efficiency coefficient of apparatus construction; α_i – heat transfer coefficient of perfect bundle at transversal washing.

Efficiency coefficient of construction is calculated by expression:

$$J_{tot} = J_s \cdot J_b \cdot J_l \cdot J_c \cdot J_r \quad (2)$$

where, J_s – coefficient that takes into consideration the placement step of baffles on input and output section of inter pipe space; J_b – coefficient that takes into consideration the bypass diversion between housing and periphery of bundle; J_l – coefficient that takes into consideration diversion between housing and baffle, baffle and pipes; J_c – coefficient that takes into consideration heat emission in the window of segmental baffle; J_r – coefficient that takes into consideration oppositional gradients of temperatures that is arise at laminar stream.

From accuracy of casing manufactory by the shape and external diameter of transversal cross-section is depending correctional coefficients J_l and J_b .

On the basis of analysis of influence of form deviations of transversal cross-section of casing (ovality, angularity and offset of edges in longitudinal sew) on the plane of gaps in inter pipe space of heat exchanger were estimated analytical correlations of coefficients J_l and J_b (fig. 1) from parameters of form deviations.

With the increase of the deviation parameters of the form correction factors, and hence the coefficient of efficiency of the design, decrease. It has been established that the deviations of the shape of the cross-section of the housing allowed in accordance with the NTD may reduce the coefficient of efficiency of the STA design by 6 ... 12%.

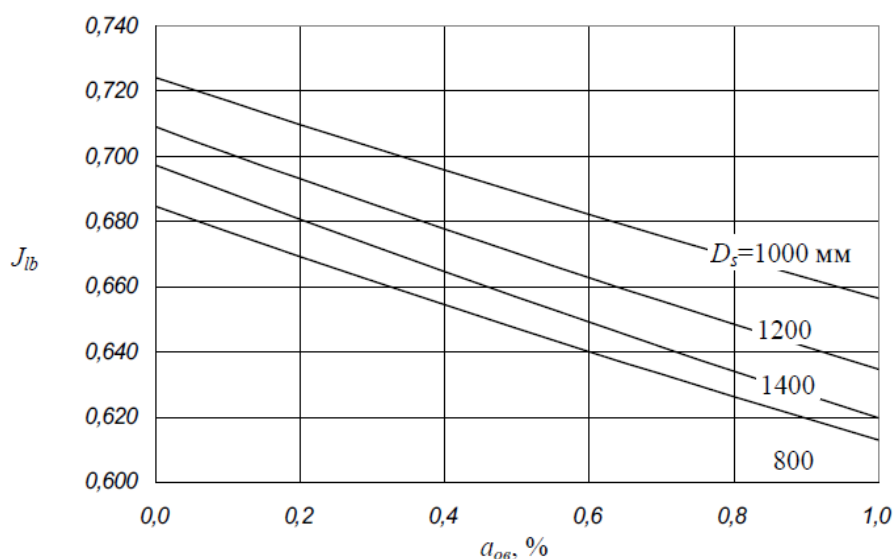

Fig. 1. Derivative correlation of correctional coefficients J_{lb} from ovality value of casing cross-section

The influence of deformations of the form on the stress-deformed state of the cases of apparatus loaded with internal pressure was also studied.

One of the most common form deviations in the area of the "shell-elliptical bottom" is the displacement of the edges and the taper of the opening part of the bottom, which arise in the process of manufacturing the apparatus (fig. 2). Offset edges are of technological origin. Its final value is the result of accumulated errors in the entire flow of procurement, form-making and assembly operations.

The study of the effect of the displacement of the edges on the performance of the apparatus is devoted to numerous works of domestic and foreign researchers, in which the negative influence of the displacement of the edges on the tensile state of the ring welded joint has been proved.

At the same time, in literary sources there is not enough data on the tensile state of the annular butt joint "shell-bottom".

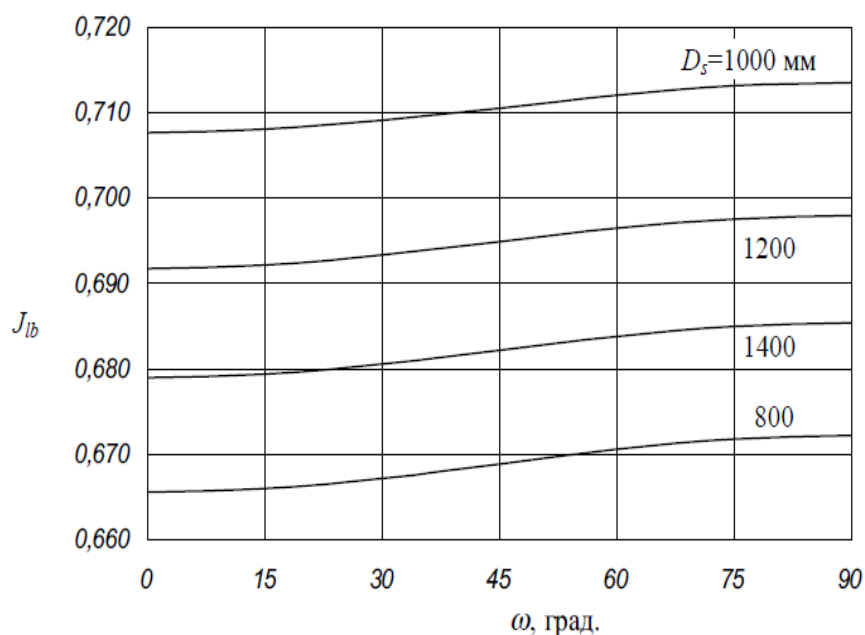

Fig. 2. Derivative correlation of correctional coefficients J_{lb} from angle of oval's slope of casing cross-section

References:

1. Cetin, M. (2010). Design and experimental investigation of microchannel heat exchanger [Master's thesis, METU]. <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12611856/index.pdf>
2. Zhou, S., Zhang, J., Song, W., & Feng, Z. (2019). Modeling on heat transfer performance of supercritical compressed air in a casing heat exchanger. Energy Procedia, 158, 4611–4616. <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2019.01.746>.

СЕКЦІЯ XVII. ЕКОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ ЛІСУ НА ПЛОЩАХ ЛІСГОСПУ

Падун Алла Олексіївна

канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри екології
Національний авіаційний університет, Україна

Природно-господарські особливості лісових екосистеми потребують особливих механізмів оцінки їх екологічного, соціального та сировинного значення. Лісові екосистемні послуги це ресурсні, регулятивні, культурно-соціологічними та підтримуючі послуги.

Особлива увага в сталому лісокористуванні надається екосистемним послугам лісу за усіма класифікаційними характеристиками: ресурси, регуляція, соціальна сфера, підтримувальні функції.

Екосистемні послуги лісів – це сукупність функцій екосистем, які забезпечують збереження навколишнього природного середовища та створюють умови для підтримки й поліпшення життєдіяльності людини. При цьому кожену послугу лісової екосистеми можна оцінити одним чи кількома способами. залежно від вартості прямого використання, вартості непрямого використання чи вартості невикористання.

В контексті визначення особливостей екосистемних послуг лісу нами було проведено дослідження лісгоспу Державне підприємство “Ніжинське лісове господарство”, яке (об’єднує вісім лісництв: Дроздівське, Мринське, Іржавське, Кобижчанське, Вертіївське, Коляжинське, Новоселицьке та Носівське). Площа лісового фонду лісгоспу ДП “Ніжинське лісове господарство” становить 47614,4 га половина якого виділена під експлуатаційні ліси, де запас на 1 га – 238,5 мЗ; середній вік – 64 роки; річний приріст – 4,3 мЗ/га.

Природно-заповідний фонд даного лісгоспу складається з регіональних ландшафтних парків; заказників загальнодержавного та місцевого значення та також пам’яток природи і заповідних урочищ.

Заготівля лісової продукції в ДП “Ніжинське лісове господарство” включає деревину, лісоматеріали круглі, дров’яна деревина промислового використання, дров’яна деревина непромислового використання. Використання

річного приросту в межах 40%, обсяг по відтворенню лісових насаджень до 200 га. Система лісокористування Ніжинського лісгоспу представлена рубками головного користування, які поділяються на суцільні та поступові. В лісгоспі також проводять заготівлю другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань, використання корисних властивостей лісів на умовах короткострокового тимчасового користування, зокрема це розміщення пасіки та заготівля новорічних сосен та ялино, але монетизація таких послуг забезпечує не значний чистий дохід.

Відмінною рисою лісгосподарської структури в Ніжинському лісгоспі є «прикордонність», адже саме у ніжинських лісах північнополіська кліматично-

географічна зона поступово переходить у лісостепову. Тому й характер зеленого масиву змішаний, що надає йому особливої привабливості: соснові бори змінюють дубові діброви.

Саме в лісгоспах може бути визначена цілісність триєдиного процесу використання, охорони та відтворення двоєдиних компонентів природної основи матеріального виробництва — природних ресурсів та природного життєвого довкілля. Де поєднані в екосистемні послуги сировинні ресурси лісу (деревина, недеревинні ресурси, фауна) та багатосторонні корисні функції лісу, його вплив на життєве середовище (послуги загально-суспільного користування).

Про такі типи лісгоспів як Ніжинський лісова опікунська рада України говорить що повна монетизація послуг на даному етапі застосування методик оцінки не можлива, але необхідно враховувати важливість лісозбереження в системі інструментів державної лісової політики, а також необхідність розвитку приватного ринку екосистемних послуг лісгоспу.

Встановлено, що загрозу для підтримання продуктивності і середовище твірних функцій лісів, а відповідно і їхнього потенціалу щодо надання суспільству послуг екосистем, становлять такі чинники як незаконні рубки, фрагментація лісових масивів унаслідок відчуження лісових земель під забудову, будівництво автодоріг, рекреаційні зони для неконтрольованого відпочинку, неконтрольована заготівля населенням недеревної лісової продукції. Неналежним є моніторинг та контроль місцевих органів влади за дотриманням лісокористувачами вимог екологічного законодавства. Перспективи подальшого розгортання нерегульованої тіньової приватизації лісів, посилення конкуренції між різними формами лісокористування та конфлікти інтересів можуть створити додатковий прес на лісові екосистеми.

Для всебічного розширення екосистемних послуг в ДП “Ніжинське лісове господарство” необхідно впровадження дієвої системи екологізації лісокористування, яка передбачає зокрема :

- відновлення лісі і лісорозведення;
- здійснення заходів щодо підвищення продуктивності поліпшення якісного складу лісу;
- здійснення охорони лісу від пожеж;
- здійснення захисту лісів від шкідників і хвороб;
- забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов;
- розробка екологічно орієнтованих технологій, спрямованих на збереження й відновлення природних лісостанів, їх біологічного різноманіття;
- розробка програмно-цільових методів лісовирощування, водозбірних засад лісівництва;
- удосконалення систем і технологій головних рубок, рубок формування та оздоровлення лісів.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство лісових ресурсів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>.

СЕКЦІЯ XVIII. КОМП'ЮТЕРНА ТА ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ДАНИХ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА

Товстенюк Богдан Сергійович

Здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних та інформаційних технологій
Луцький національний технічний університет, Україна

Науковий керівник: Падалко Анатолій Михайлович

ORCID ID: 0000-0001-8030-5493

кандидат фізико-математичних наук, доцент
Луцький національний технічний університет, Україна

Геоінформаційні технології (ГІТ) у сучасному світі надають нам можливість отримати глибше розуміння процесів, що відбуваються навколо нас. Однією з ключових галузей застосування ГІТ є аналіз та візуалізація даних інфраструктури міста.

OpenStreetMap (OSM) – це революційний проект, який демократизував географічну інформацію, дозволяючи волонтерам з усього світу спільно складати карти поверхні Землі. OSM представляє глобальний ландшафт через багату колекцію географічних елементів, які включають вузли, шляхи та зв'язки [1].

Геоінформаційні технології надають можливість не лише отримати, але й аналізувати об'ємні дані стосовно різноманітних аспектів міської інфраструктури [2]. Це включає в себе оцінку щільності забудови, розміщення об'єктів (житлових будинків, шкіл, лікарень тощо) та їх взаємозв'язок із просторовими характеристиками. Застосування ГІТ, зокрема OpenStreetMap, дозволяє візуалізувати ці дані у зручній формі, що сприяє аналізу та виявленню патернів у розвитку міської інфраструктури.

Здатність просторово візуалізувати дані допомагає зрозуміти просторові зв'язки між різними елементами інфраструктури, полегшуючи передачу ідей і рішень.

Ефективне дослідження міської інфраструктури передбачає управління існуючими активами, такими як дороги, мости, комунальні послуги та громадські будівлі. Геоінформаційні технології необхідні для управління активами, надаючи інструменти для інвентаризації, оцінки стану, планування технічного обслуговування та аналізу витрат життєвого циклу. Це допомагає оптимізувати розподіл ресурсів для обслуговування та вдосконалення інфраструктури.

Основні елементи OpenStreetMap [3]:

— точка (Node) – це базовий елемент, що визначається географічними координатами (широта та довгота). Кожен об'єкт мапи (дороги, будівлі, річки тощо) може бути представлений як відповідна точка на карті;

— лінія (Way) – це послідовність точок, які утворюють лінійний об'єкт, наприклад, дорогу або річку. Вона може мати різну форму та напрям, залежно від її призначення на мапі;

— зв'язок (Relation) – це взаємозв'язок між різними точками і лініями. Використовується для групування об'єктів, які мають спільні характеристики або функції, наприклад, група доріг у місті або комплекс будівель.

Ще однією особливістю OSM є його відкритість і можливість співпраці. Користувачі можуть вносити зміни, додавати нові об'єкти та покращувати інформацію про наявні. Це призводить до широкого покриття географічних областей та створення деталізованих карт, що включають різні аспекти інфраструктури міста: від доріг та будівель до парків і місць громадського харчування.

Окрім того, OSM може використовуватися для створення власних картографічних продуктів [4] або аналізу географічних даних у різних галузях, від туризму та транспорту до наукових досліджень і геопросторового планування міст.

Узагальнюючи, OpenStreetMap є потужним ресурсом, що забезпечує відкритий доступ до географічних даних і створює можливості для використання їх у різних сферах життя.

Висновки. Аналіз та візуалізація даних інфраструктури міста з використанням геоінформаційних технологій, зокрема OpenStreetMap, є потужним інструментом для вивчення, розуміння та визначення закономірностей у розміщенні та розвитку об'єктів інфраструктури. Його базові елементи - точки, лінії та зв'язки - надають можливість створювати деталізовані та точні карти, що відображають реальний стан міста. Отже, наповнення OSM визначає якість даних для подальшого використання у різних аспектах аналізу та візуалізації інфраструктури міста з використанням геоінформаційних технологій. Вони дозволяють не лише аналізувати дані, а й візуалізувати їх у просторі, що допомагає виявити тенденції та приймати обґрунтовані рішення у плануванні та розвитку міст.

Список використаних джерел:

1. OpenStreetMap wiki: [Веб-сайт]. URL: https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Using_OpenStreetMap (дата звернення: 16.10.2023).
2. Arxiv.org Exploring Urban Form through OpenStreetMap Data: A Visual Introduction: [Веб-сайт]. URL: <https://arxiv.org/pdf/2008.12142.pdf> (дата звернення: 17.10.2023).
3. OpenStreetMap Basic Elements: [Веб-сайт]. URL: <https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Elements> (дата звернення: 16.10.2023).
4. OpenMapTiles About: [Веб-сайт]. URL: <https://openmaptiles.org/about/> (дата звернення: 16.10.2023).

МЕТОД ЗМІЩЕННЯ БАЙТІВ, ЯК МЕТОД СИМЕТРИЧНОГО ШИФРУВАННЯ ЗОБРАЖЕНЬ

Скуратовський Андрій Володимирович

ORCID ID: 0009-0005-9954-5805

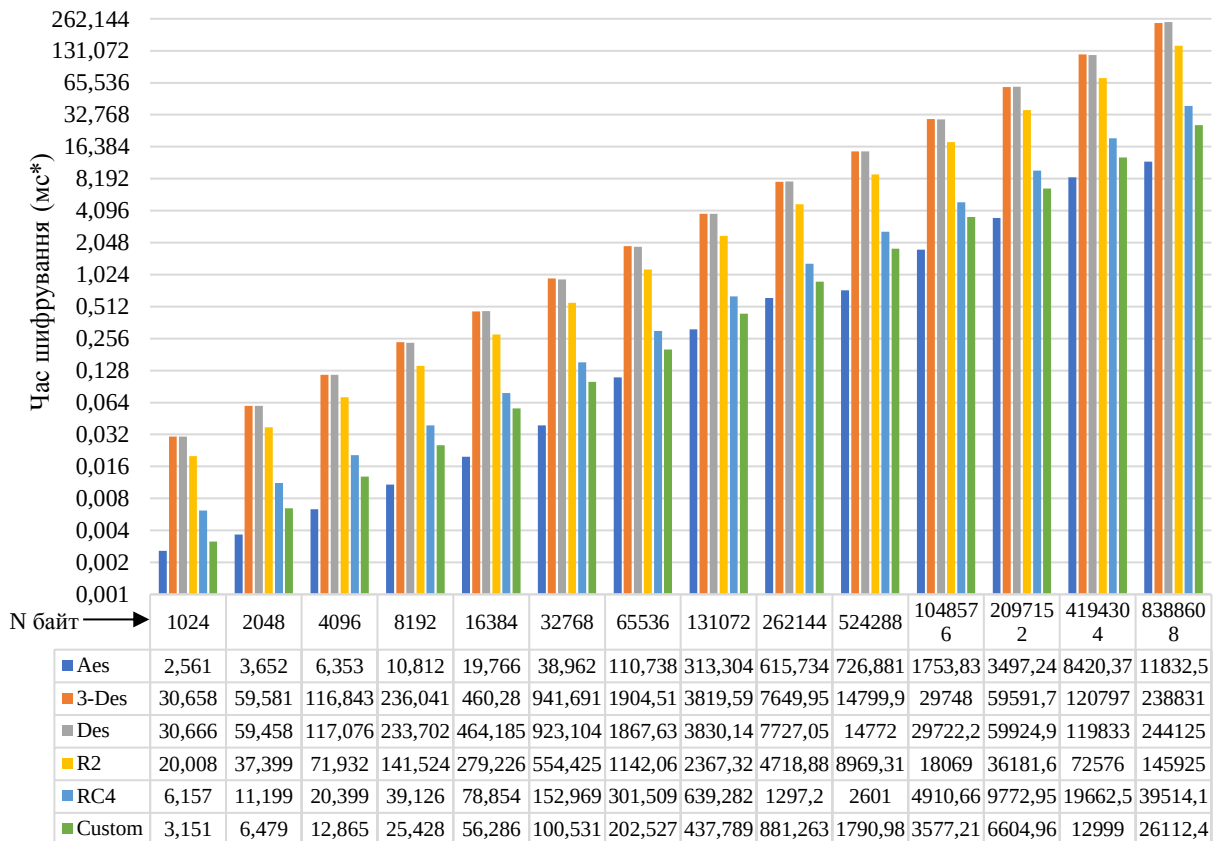
здобувач вищої освіти кафедри інженерії програмного забезпечення
студент групи ПДМ-64

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Постановка задачі. Шифрування зображень є важливою частиною захисту інформації та галуззю криптографії, яка забезпечує захист візуальної інформації від несанкціонованого доступу. Симетричне шифрування зображень використовує один і той же ключ для шифрування та дешифрування даних, що забезпечує високу швидкість та ефективність процесу. Одним з простих та ефективних методів симетричного шифрування зображень є метод зсуву байтів, який полягає в циклічному зсуві бітів кожного байта пікселя на певну величину, залежну від ключа.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз методу зсуву байтів, як методу симетричного шифрування зображень, та його порівняння з іншими методами за такими параметрами, як стійкість до атак, якість зображення, час шифрування та дешифрування.

Результати дослідження. Для дослідження методу зсуву байтів було використано різні зображення у форматі JPG, які були зашифровані за допомогою програми, написаної мовою програмування C#. Ключ шифрування був заданий випадковий порядок символів, на основі якого кожен байт цього ключа брався як шифрувальний символ для відповідних байтів зображення. Для порівняння були використані такі методи симетричного шифрування зображень, як AES, Triple DES, DES, RC4, RC2.

*дані в таблиці представлені в мікросекундах

Рис. 1 Швидкість шифрування (мс) N байт

За результатами дослідження (рис. 1) було встановлено, що метод зміщення байтів має такі переваги:

- Простота реалізації та використання, можна використовувати цей алгоритм в будь-якій мові програмування що підтримує зсув байтів та XOR операції;
- Висока швидкість шифрування та дешифрування;
- Низька обчислювальна складність;
- Висока якість зображення після дешифрування (без втрати даних).

Однак, метод зсуву байтів також має такі недоліки:

- Низька стійкість до статистичних атак;
- Низька стійкість до диференційних атак;

Таким чином, метод зсуву байтів показав гарні результати за швидкістю та якістю, але слабкі результати за стійкістю до атак. Для підвищення стійкості методу зсуву байтів можна застосувати такі заходи, як:

Зміна порядку байтів зображення;

Застосування блочного шифрування на основі заданого вектору;

Комбінування методу зсуву байтів з іншими методами шифрування.

Висновки та перспективи. Метод зсуву байтів, як метод симетричного шифрування зображень, є простим та ефективним способом захисту візуальної інформації від несанкціонованого доступу. Метод зсуву байтів має високу швидкість та якість шифрування та дешифрування, але низьку стійкість до різних видів атак. Для підвищення стійкості методу зсуву байтів можна використовувати різні модифікації та комбінації з іншими методами шифрування. Перспективами подальшого дослідження є аналіз та порівняння різних модифікацій та комбінацій методу зсуву байтів, а також розробка оптимального алгоритму симетричного шифрування зображень, який би забезпечував високу стійкість, швидкість та якість.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко Д. Шифрування: типи і алгоритми. Що це, чим відрізняються і де використовуються? [Електронний ресурс] / Діана Гончаренко // HostPro Україна. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://hostpro.ua/wiki/ua/security/encryption-types-algorithms>.
2. Smirnoff P. SYMMETRIC KEY ENCRYPTION - WHY, WHERE AND HOW IT'S USED IN BANKING [Електронний ресурс] / P. Smirnoff, D. Turner // Cryptomathic. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cryptomathic.com/news-events/blog/symmetric-key-encryption-why-where-and-how-its-used-in-banking>.
3. Корченко О. Г. Підручник : «ПРИКЛАДНА КРИПТОЛОГІЯ: системи шифрування» / О. Г. Корченко, В. П. Сіденко, О. Ю. Дрейс. – Житомир: ТОВ «Наш формат», 2014. – 448 с. – (ЖИТОМИРСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ імені С. П. КОРОЛЬОВА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ).

ПОБУДОВА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ НА ОСНОВІ БЕЗПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Шитов Костянтин Віталійович

магістр-професійник

факультету інформаційних технологій та механічної інженерії

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, Україна

Науковий керівник: Вельмагіна Наталя Олександрівна

канд. фіз.-мат. наук, доцент,

доцент кафедри комп'ютерних наук, інформаційних технологій та прикладної математики

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, Україна

На сучасному етапі розвитку мережевих технологій, технологія бездротових мереж Wi-Fi є найбільш зручною в умовах, які вимагають мобільність, простоту установки і використання.

Це стимулює дослідження задач підвищення ефективності безпроводних систем передавання даних. Такі дослідження дозволили виявити, що користувачі з бездротовим доступом до інформації завжди і скрізь можуть працювати набагато більш продуктивно і ефективно, ніж їх колеги, прив'язані до дротових телефонних і комп'ютерних мереж. Проте рівень промислових завад дуже часто призводить до зниження ефективності мереж типу wi-fi. В результаті виникає задача підвищення якості сигналу безпроводних мереж, шляхом використання новітніх методів та засобів пов'язаних із високочастотними антенами всенаправленої та направленої дії.

Розвиток і широке поширення локальних і корпоративних комп'ютерних мереж для інформаційних систем різного призначення вимагає постійного вдосконалення мережних технологій. Проблеми використання комп'ютерних мереж пов'язані з перевищенням строків і бюджету проектів на 50-70%. Одне з найбільш важливих напрямків їх удосконалювання, що дозволяють збільшити оперативність розгортання й мобільність мереж, пов'язане із впровадженням бездротових або Wi-Fi технологій на основі стандартів IEEE серії 802.11. Такі технології дозволяють розв'язати так звану проблему «множини проводів», що з'єднують абоненти (персональні комп'ютери, мобільні телефони, радіодатчики). Бездротові технології широко застосовуються при створенні інформаційних систем для аеропортів і транспортних засобів, лікарень і спортивних споруд, місць масової розваги та ін.

Незважаючи на ряд проблем, таких як недостатня керованість і надійність, складність прогнозування пропускнуєї спроможності, доступної абонентам та інші, бездротовим технологіям немає альтернативи у таких застосуваннях як системи керування бойовими діями, інформаційні інфраструктури при надзвичайних ситуаціях (цунамі й землетрусах) та ін.

У результаті аналізу основних факторів, проблем і наслідків розробки й впровадження бездротових мереж визначені ключові задачі, що вимагають вирішення: вибір кількості й місць розташування точок доступу, потужності їх роботи, частотного діапазону та ін. з метою покриття заданої території й підтримки необхідної пропускнуєї спроможності для заданої кількості абонентів; підтримка високої продуктивності та готовності бездротової мережі в процесі експлуатації незалежно від несприятливих факторів, що впливають.

Аналіз публікацій фахівців у даній області в Україні й за кордоном, дозволив зробити висновок про відсутність методичного забезпечення й інформаційних технологій, які б дозволяли здійснювати покрокову розробку й верифікацію бездротових мереж, забезпечувати необхідний рівень продуктивності при зміні числа абонентів з урахуванням вартісних та інших обмежень [1, 2].

Відсутність досконалих методів призводить, по-перше, до помилкового визначення кількості точок доступу, їх нераціонального розподілу для забезпечення необхідних умов покриття зони обслуговування, а отже, збільшення витрат; по-друге, до додаткового зниження пропускної здатності, доступної більш швидкісним абонентам.

Оскільки при розробці та модернізації бездротових мереж використовуються стандартні технології та мережне обладнання, то можливості розробників суттєво обмежуються, якщо вони не застосовують нові процедури, які можуть бути реалізовані програмними засобами. Такі процедури і засоби, зокрема, доцільно розробляти з урахуванням потенційних можливостей програмного або програмно-апаратного керування деякими параметрами бездротових мереж канального рівня.

Необхідно підкреслити, що незважаючи на досить стрімкий розвиток бездротових технологій, інструментальна підтримка розробки та верифікації параметрів мереж базується на далеких від оптимальних рішеннях і вартісних ітеративних процедурах.

Висновок. Процес побудови комп'ютерних мереж на основі безпроводних технологій, потребує дуже комплексного підходу. Починаючи з аналізу методів і засобів розробки, удосконалення й дослідження методів оцінки пропускної спроможності бездротових локальних мереж з урахуванням кількості абонентів, активних мережних підключень, а також використовуваних ними бітових швидкостей передачі до розробки методів підвищення продуктивності бездротових локальних мереж та їх проектування. Під час створення таких мереж необхідно запропонувати інформаційну технологію для розробки бездротових локальних мереж з необхідною продуктивністю та готовністю її впровадження.

Список використаних джерел:

1. Бунін С. Г. Комп'ютерні мережі з бездротовим доступом: навчальний посібник / С. Г. Бунін, В. Ф. Олійник, В. Г. Сайко та ін. – К.: НІКА-Центр, 2007. – 293 с.
2. Корнейко О. В. Основи теорії телекомунікацій: підручник / О. В. Корнейко, О. В. Кувшинов, О. П. Лежнюк та ін.; за заг. ред. М. Ю. Ільченка – К.: Вид-во ІСЗІ НТУУ «КПІ», 2010. – 788 с.

РОЗРОБКА МЕТОДУ АВТОМАТИЗАЦІЇ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ У КРИПТОВАЛЮТІ

Дубляк Євген Вікторович

здобувач вищої освіти кафедри інженерії програмного забезпечення
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Науковий керівник: Садовенко Володимир Сергійович

доцент кафедри Інженерії програмного забезпечення,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Постановка задачі

З розвитком криптовалютного ринку та зростанням їхньої популярності як інвестиційного інструменту виникає необхідність у вдосконаленні методів аналізу та управління інвестиціями. Однією з ключових вимог є розробка автоматизованого методу, який би дозволив ефективно використовувати можливості криптовалютного ринку та знижував ризики.

Мета дослідження

Метою цього дослідження є ретельний аналіз існуючих алгоритмів і методик, які застосовуються для обробки інвестиційних даних у криптовалютному сегменті [1][2]. Основна увага приділяється розробці нових підходів, спрямованих на автоматизацію аналізу ринкової ситуації та прийняття рішень щодо управління інвестиціями.

Результати дослідження

Вивчення впливу технології штучного інтелекту та розвитку інноваційних методів у сфері криптовалютного інвестування дозволяє інвесторам знаходити ключові аспекти для оптимізації та розподілу своїх активів [2]. Застосування технік обробки природної мови (NLP) також набуває значущості для аналізу новин та соціальних мереж з метою визначення впливових факторів.

Алгоритми автоматизації аналізу

Одним із етапів розробки методу є визначення оптимальних алгоритмів для аналізу великої кількості даних. Алгоритмічні методи вирішення завдань, такі як виявлення ключових аспектів та розподіл активів, дозволяють вам, як інвестору, зосередитися на важливих темах та приймати розумні рішення для досягнення своїх фінансових цілей [1]. Використання алгоритмів глибинного навчання може покращити точність передбачення та адаптуватися до змінних умов ринку.

Розробка інтерфейсу користувача

Важливою частиною автоматизованого методу є розробка зручного інтерфейсу для користувачів. Це дозволить інвесторам з легкістю моніторити та керувати своїм портфелем, отримуючи актуальну інформацію та рекомендації для прийняття рішень.

Висновки та перспективи

Аналіз результатів дослідження свідчить про високий потенціал застосування автоматизованого методу в управлінні інвестиціями у криптовалюті. Запровадження новітніх технологій та алгоритмів може сприяти підвищенню рентабельності та зменшенню ризиків для інвесторів. Подальше вдосконалення та поліпшення системи виявлення та взаємодії з користувачем включає в себе впровадження сучасних

технологій і методик для полегшення взаємодії та підтримки користувачів у різних аспектах їхнього досвіду [1][2].

Список використаних джерел:

1. Drescher D. Blockchain Basics: A Non-Technical Introduction in 25 Steps. Apress, 2021. 300 с.
2. Tudor, T. Cryptocurrency Investment: How to Pick the Winning Cryptocurrencies and Make Money in the Long-term. Independently published, 2022. 150 с.

ШВИДКЕ ТРАСУВАННЯ ПРОМЕНІВ ТА ПОТЕНЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА ГРАФІКУ

Вершинін Мар'ян Володимирович

Студент

Ужгородський національний університет, Україна

Анотація. Сучасні графічні процесори (GPU), які є майже на кожному персональному комп'ютері, використовують алгоритм z-буфера для обчислення видимості. Трасування променів, альтернатива алгоритму z-буфера, забезпечує вищу візуальну якість, ніж алгоритм z-буфера, але раніше було надто повільним для інтерактивного використання. Проте трасування променів виграло від удосконалення комп'ютерного обладнання, і багато хто вважає, що воно замінить алгоритм z-буфера як графічний механізм на ПК. Якщо така заміна відбудеться, це означатиме фундаментальні зміни як в API, так і в можливостях механізмів тривимірної графіки. В даній роботі розглядаються основи z-буфера та трасування променів, а також, що трасування променів замінить z-буфер у найближчому майбутньому.

Зараз майже кожен персональний комп'ютер має спеціальний процесор, який забезпечує інтерактивну 3D-графіку. Ці графічні процесори (GPU) реалізують алгоритм z-буфера. Ці графічні процесори можуть інтерактивно відображати кілька мільйонів трикутників із текстурою та освітленням. Широка доступність графічних процесорів революціонізувала роботу в багатьох дисциплінах і створила надзвичайно успішну індустрію відеоігор. Хоча апаратна реалізація алгоритму z-буфера забезпечила чудову інтерактивність за низьку вартість, є три класи програм, які не отримали суттєвої вигоди від цієї революції:

- ті, які мають набори даних набагато більші за кілька мільйонів трикутників;
- ті, які мають неполігональні дані, які важко перетворити на трикутники;
- ті, які потребують високоякісних тіней, ефектів відбиття та заломлення.

У цих класах програм зазвичай використовується алгоритм трасування променів Віттеда [2-4] або розподільний алгоритм трасування променів Кука (DRT), який є на порядок дорожчим за просте трасування променів Віттеда, але дозволяє багато розширених візуальних ефектів. Алгоритм трасування променів краще підходить для величезних наборів даних, ніж алгоритм z-буфера, оскільки він створює зображення в часі, сублінійне за кількістю об'єктів, тоді як z-буфер є лінійним за кількістю об'єктів. Саме більша постійна часу трасування променів і відсутність звичайної апаратної реалізації роблять z-буфер швидшим вибором для невеликих наборів даних. Трасування променів краще підходить для створення тіней, відображень і заломлень, оскільки воно безпосередньо імітує фізику світла. Трасування променів уможливорює такі форми ізольованих запитів видимості, які є проблематичними для алгоритму z-буфера. Трасування променів також забезпечує гнучкість у обчисленні перетину для примітивних об'єктів, що дозволяє безпосередньо представляти неполігональні примітиви, такі як сплайни або криві. На жаль, обчислення цих візуальних ефектів на основі імітації світлових променів обчислюється дорого, особливо на ЦП загального призначення. Алгоритм трасування променів наразі вимагає від десятків до сотень центральних процесорів, щоб бути інтерактивними в повноекранному режимі.

Майже вся тривимірна графіка для настільних комп'ютерів є іграми, і ми віримо, що ця тенденція триватиме. Оскільки трасування променів добре підходить для

підтримки квантового стрибка в здатності ігор підтримувати поверхні вищого порядку, складні моделі та високоякісне освітлення, ми вважаємо, що ігри перейдуть на його використання, коли трасування променів стане достатньо швидким. У цій статті ми стверджуємо, що можливо зробити трасування променів достатньо швидким, і що це означає, що міграція відбудеться. Оскільки така міграція передбачає базову зміну алгоритму, вона матиме значний вплив як на майбутню графіку, так і на курси, пов'язані з іграми. Основна мета цієї статті полягає в тому, щоб проаналізувати ці проблеми та дослідити, як курси, пов'язані з графікою та іграми, можуть вплинути на це.

В останні роки спеціальне обладнання також широко згадувалося в дослідженнях трасування променів. SaarCOR — це конвеєр трасування променів, що складається з блоку генерації/затінення променів, блоку обходу SIMD із чотирма ширинами, блоку списку, блоку перетворення та тестового блоку перетину. Механізм T&I — це архітектура апаратного прискорення тестів проходження та перетину променів. У цій архітектурі використовується метод орієнтації на глибину, щоб зменшити пропускну здатність пам'яті. Він пропонує трифазний перетин променів і трикутника та архітектуру приховування затримки, визначену як блок накопичення променів. SGRT — мобільний графічний процесор із трасуванням променів у реальному часі. В основному він включає дві ключові характеристики: (1) ефективний паралельний конвеєрний обхідний блок; (2) гнучкі та високопродуктивні ядра для затінення та генерації променів. RayCore в основному включає блоки трасування променів (RTU), засновані на уніфікованому конвеєрі обходу та перетину, а також блок побудови дерева (TBU) для динамічних сцен. HART використовує гетерогенні апаратні ресурси: спеціальне обладнання для трасування променів для оновлення BVH і обходу променів і ЦП для реконструкції BVH. Він також використовує PrimAABB для планування обходу. Лі та ін. оптимізували SGRT і запропонували архітектуру обходу двох AABB з двома блоками тестування ray-AABB. Результати експерименту показали, що двоконвеєрна архітектура була в 2,9 рази швидшою за одноконвеєрну архітектуру. Копта та ін. запропонували STRaTA (Streaming Treelet Ray Tracing Architecture), щоб зменшити споживання енергії на масивних паралельних графічних процесорах. Війтанен та ін. застосував MBVH (Multi Bounding Volume Hierarchy) до архітектури прискорювача трасування променів із фіксованою функцією. Завдяки первинним променям енергоефективність покращується на 15%, а продуктивність на площу – на 20%. Іншим підходом до реалізації є кілька потоків, як-от інший підхід до апаратно-прискореної трасування променів, який починається зі зміни порядку операцій рендерингу, запропонований Костянтином Шкурком та ін.. Подвійний підхід організовує доступ до пам'яті трасування променів у два передбачуваних потоки даних. E. Vasiou та ін. представив Mach-RT (Many Chip-Ray Tracing), нову апаратну архітектуру, яка використовується для прискорення трасування променів. Основний підхід поєднує схему впорядкування променів, яка мінімізує доступ до даних сцени, із значним вбудованим буфером, що діє як порядкомп'ютерне сховище, розподілене на кількох мікросхемах.

З точки зору наявних результатів академічних досліджень і комерційних графічних процесорів, прискорення трасування променів поступово покращило обчислювальні можливості разом із прогресом алгоритму та розвитком промислових технологій. Через різні алгоритми, прийняті різними конструкціями, і різні цілі апаратної архітектури трасування променів, багато стратегій мають значні відмінності в продуктивності та накладних витратах на апаратні ресурси. Однак вони мають певні обмеження щодо продуктивності/площі, тому ми зосереджуємося на більш ефективній апаратній архітектурі для трасування променів.

Висновки: Представлено дослідження ефективного механізму RT апаратної архітектури трасування променів, аналізуючи відповідну літературу, алгоритми та реалізації рівня RTL. Кілька стеків використовуються для зберігання інформації про проходження променя. Метод трифазного розриву використовується для раннього виконання розриву циклу та наближення методу зворотної величини для досягнення апаратної оптимізації та підвищення продуктивності. Експериментальні результати дослідників показують, що продуктивність/площа (MRPS/мм²) архітектури приблизно в 2,4 раза вище, ніж найкращі результати інших академічних досліджень. Ці результати вказують на те, що ця архітектура може забезпечити ефективне трасування променів.

Список використаних джерел:

1. Catmull, E. A Subdivision Algorithm for Computer Display of Curved Surfaces; The University of Utah: Salt Lake City, UT, USA, 1974. [Google Scholar]
2. Whitted, T. An improved illumination model for shaded display. ACM Siggraph Comput. Graph. 1979, 13, 14. [Google Scholar] [CrossRef]
3. Schmid, J.; Uludag, Y.; Deligiannis, J. It just works: Raytraced reflections in “Battlefield V”. In Proceedings of the GPU Technology Conference, San Francisco, CA, USA, 19–22 March 2019. [Google Scholar]
4. Christensen, P.; Fong, J.; Shade, J.; Wooten, W.; Schubert, B.; Kensler, A.; Friedman, S.; Kilpatrick, C.; Ramshaw, C.; Bannister, M. RenderMan: An Advanced Path-Tracing Architecture for Movie Rendering. ACM Trans. Graph. 2018, 37, 1–21. [Google Scholar] [CrossRef]

СЕКЦІЯ ХІХ. СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ЦІН НА РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

Чернов Леонід Олександрович

студент 6 курсу

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Науковий керівник: Корецька Вікторія Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри Інтернет-технологій

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Останні роки ринок віртуальних активів, поруч із великими національними фондовими, ф'ючерсними та валютними ринками, переживає період бурхливого розвитку. В основі багатьох операцій на фінансових ринках лежить прогнозування руху цін на активи учасниками ринку. Для ефективного аналізу ринку потрібні методи, відповідні сучасним вимогам. Таким чином, дослідження в галузі прогнозування поведінки цін на ринку віртуальних активів – це актуальний і перспективний напрямок діяльності і залишатиметься таким протягом довгого періоду часу і виступають як мета цієї статті.

Статистичні методика аналізу включають величезну кількість методів, таких як методи теорії оцінювання, факторного аналізу, регресійного та кореляційного аналізу. За допомогою зазначених методів інвестори можуть здійснювати всебічні статистичні дослідження ринку, здійснювати прогнозування ринкових процесів і на основі цього можуть приймати більш обґрунтовані інвестиційні рішення. Метод «Дерева рішень» використовуються в галузі статистики та аналізу даних для прогнозних моделей. Мета полягає в тому, щоб створити модель, яка передбачає значення цільової змінної на основі декількох змінних на вході. Метод умовно може бути віднесений до систем прогнозу фінансових показників, що швидко змінюються, будучи скоріше системою класифікацій. Проте задля аналізу оперативних фінансових потоків малоприматний [1].

Використання нейронних мереж дає можливість поєднати методи фундаментального та технічного аналізу. При цьому немає жодних обмежень щодо характеру аналізованої інформації. Можуть аналізуватися як індикатори часового ряду, так і будь-які інші відомості, що характеризують будь-які ринкові зміни чи зовнішні події.

З погляду нейронних мереж завдання короткострокового прогнозування ціни акції зводиться до інтерполяції функції багатьох змінних. Проблема оцінки зовнішніх умов, що постійно змінюються, і відповідно ступеня впливу на фінансовий ринок тих чи інших параметрів нейронна мережа вирішує в силу самого принципу роботи.

Існує три основні етапи створення моделі нейронної мережі для вирішення задачі передбачення часових рядів. Перший етап – підготовка даних. На цьому етапі вхідні дані кодуються: наводяться до єдиного масштабу, підвищується інформативність вхідних даних. Другий етап – побудова моделі та навчання нейронної мережі. Найпростіший варіант застосування штучних нейронних мереж – використання звичайного перцептрона з одним, двома чи трьома прихованими шарами. При цьому на вхід нейронної мережі подається набір параметрів, на основі яких можна успішно прогнозувати. Виходом є прогноз мережі на майбутній час. Завдання навчання – знайти параметри моделі шляхом мінімізації середньоквадратичної помилки виходу мережі. Третій етап – вибір функції помилки, оскільки для навчання нейронної мережі недостатньо сформулювати навчальні набори входів – виходів, необхідно також визначити помилку передбачення. Помилка мережі представляється як функції від синаптичних коефіцієнтів і мінімізується однією з градієнтних методів.

У літературі, також є свідчення поліпшення якості передбачення цін за рахунок використання нейронних мереж зі зворотними зв'язками. Такі мережі можуть мати локальну пам'ять, що зберігає інформацію про більш далеке минуле, ніж те, що в явному вигляді є у входах. [2]

Отже, за результатами аналізу методів короткострокового прогнозування руху цін віртуальних активів можна дійти висновку, що нейронні мережі, на відміну інших методів, здатні знаходити оптимальні індикатори та будувати з них оптимальну стратегію прогнозування, ці стратегії можуть бути адаптивними, змінюючись разом із ринком. Прогнозування руху цін на віртуальні активи залишається актуальним завданням сучасності. При аналізі різних методів рішення було виявлено, що нейронні мережі можуть бути використані для перевірки гіпотези ефективного ринку та те, що вони перевершують статистичні та регресійні методи прогнозування цін на акції. Незважаючи на це, нейронні мережі не є досконалим механізмом, оскільки не дозволяють повністю відкинути ризик під час прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Hitam, N. A., & Ismail, A. R. "Comparative Performance of Machine Learning Algorithms for Cryptocurrency Forecasting.", Sep 2018 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/327415267>.
2. J.-Z. Huang, W. Huang, and J. Ni, "Predicting bitcoin returns using high-dimensional technical indicators," Sep. 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405918818300928>.

СЕКЦІЯ XX. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

USABILITY-ТЕСТУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ПОКАЗНИК УСПІШНОСТІ ВЕБ-ПРОДУКТІВ

Глюза Марія Павлівна

здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних наук
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Науковий керівник: Вовк Олександр Володимирович

ORCID ID: 0000-0001-9072-1634

кандидат технічних наук, доцент кафедри медіасистем та технологій
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Більшість людей – візуали, про це свідчить багато наукових статей та досліджень. Перше, на що звертатиме увагу – це обрамлення, те, що оточує. Тим самим, можна зробити висновок, що Usability – є невід'ємною частиною мультимедійних та електронних продуктів.

Usability (з англ. «Корисність») – це властивість продукту бути придатним до використання, та визначає загальну ступінь зручності предмета при використанні [3]. Тобто якщо говорити про сайт, то це те, як швидко користувач знаходитиме необхідну йому інформацію серед тисячі схожих, як швидко він натисне на певну кнопку для досягнення мети, на скільки зручно йому буде шукати щось конкретне серед різноманітних графічних елементів.

Ще 15 років тому головніше була функціональність продукту, в той час, коли на зовнішню складову ніхто не звертав увагу. Через великий попит і різнобарвність сайтів, Usability стало на перше місце, тому правильне розміщення елементів, підбір шрифтових та кольорових рішень, додавання анімаційного матеріалу та інше відіграють ключову роль при розробці будь-якого електронного та мультимедійного видання.

Щоб перевірити якість Usability, як і інші технічні критерії, потрібно протестувати і виявити основні недоліки. Usability Testing (з англ. «Тестування зручності користування») – це метод тестування, спрямований на встановлення міри зручності використання, придатності для навчання, зрозумілості та привабливості для користувачів розроблюваного продукту в контексті заданих умов [1, 2].

Виділяють наступні етапи Usability-тестування.

1. *Дослідницький*. Проводиться після вже формулювання основних вимог до сайту та визначення технічного завдання, а також після розробки прототипу. Основна мета на цьому етапі – з'ясувати, чи дозволяє інтерфейс з достатньою мірою ефективності вирішувати завдання користувача та тим умовам, що були видані на початку розробки.

2. *Оцінювальний*. Проводиться після розробки низькорівневих вимог і деталізованого прототипу інтерфейсу користувача. Оцінювальне тестування поглиблює результати дослідницького тестування і має ту ж саму мету. На цьому

етапі вже проводяться кількісні виміри характеристик інтерфейсу користувача (наприклад, кількість звернень до системи допомоги у відношенні до кількості вдало виконаних операцій, кількість помилкових операцій, час усунення наслідків помилкових операцій тощо).

3. *Валідаційний*. На цьому етапі проводиться аналіз відповідності інтерфейсу програмної системи стандартам, що регламентують зручність інтерфейсу, проводиться загальне тестування усіх компонентів інтерфейсу користувача. Також на цьому етапі перевіряється відсутність дефектів у використанні інтерфейсу, виявлених на попередніх етапах.

4. *Порівняльний етап*. В ході порівняльного тестування порівнюються два або більше варіанти реалізації інтерфейсу користувача.

З цього виходить, що Usability-тестування – це тестування виконання вимог до зовнішнього вигляду інтерфейсу користувача та вимог до форм взаємодії з користувачем.

Основні функції та задачі, які вирішує Usability-тестування, наступні:

- оцінка якості та ефективності інтерфейсу;
- перевірка інтерфейсу згідно поставлених умов та задач;
- врахування проблем більш широкого кола користувачів;
- визначення швидкодії сайту за допомогою декількох тестових користувачів;
- економія часу та грошей під час вже реалізації сайту, бо після встановлення задачі, виправити щось буде складніше та дорожче;
- визначення «ідеального» інтерфейсу.

Під час Usability-тестування враховуються на наступні критерії.

1. Зручність користування. Для користувача все повинно бути інтуїтивно зрозуміле.

2. Швидкість використання сайту. Usability-тестувальники відмічають, що чим менше витрачається часу на досягнення мети та пошуку інформації на сайту, тим кращим він є.

3. Адаптивність. Верстка для різних пристроїв повинна бути майже ідентична з боку користувача. Основна мета при цьому, щоб на будь-якому пристрої (ноутбук, телефон, планшет) користувач міг знайти інформацію без зайвих зусиль.

4. Меню. Користувач не повинен блукати на сайту, і завжди міг перейти з однієї сторінки на іншу. Діють певні правила, як запобігти цей критерій: назви сторінок повинні співпадати з назвами у меню, меню повинно знаходитися у доступному місці, шрифт у меню повинен бути читабельним.

5. Вибір мови. Чим більше мов для вибору, тим більше користувачів з різних країн.

6. Зрозумілий основний функціонал. Не повинну виникати питань: «А куди натиснути?», «А де?», «А що це?». Чим більше питань у користувача, тим більше він витрачає час, тим менше сайт стає ефективним (п. 2).

7. Відсутність дратівних елементів: реклама, музика, зайві анімаційні елементи тощо.

8. Сторінка 404 та валідаційних текст. Навіть при дивному Test case (з англ. «Тестовий випадок» – артефакт/документ, що описує сукупність кроків, конкретних умов і параметрів, необхідних для перевірки реалізації функції, що тестуємо, або її частини) повинні бути повідомлення, що щось пішло не так, інакше користувачу буде незрозуміло, чому нічого не відбувається на інтерфейсі.

Таким чином, можна зробити висновки, що Usability-тестування – є невід’ємною частиною технологічного ІТ-процесу. Багато хто вважає, що набагато важливішою є

функціональна частина, але якщо інтерфейс не адаптований для користувачів, то продукт не буде користуватися попитом. В першу чергу необхідно розуміти, що веб-сайт створюється для людей, і від них залежить популярність продукту, його відвідуваність. Чим менше користувачів, тим менше сайт популярний. Чим менше популярний сайт, тим менше вірогідність того, що він з'явиться у пошукових запитах.

Usability-тестування як показник успішності веб-продуктів, допомагає позбутися неочевидних помилок та підвищити ефективність сайту, бо на добре Usability не звертається уваги, а ось на погане – ще як.

Список використаних джерел:

1. Бізюк А.В. Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Основи розробки UI/UX» для студентів спеціальності 186 Видавництво та поліграфія, спеціалізації «Технології електронних мультимедійних видань». Харків: ХНУРЕ, 2017. 123 с.
2. Діденко М.В., Вовк О.В. Дослідження методів оцінки UX інтерфейсів нового покоління // Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: матеріали Молодіжної школи-семінару V Міжнародної науково-технічної конференції (3 листопада 2020, м. Харків). 2020. Т2. С. 128-131.
3. Розкрутка сайту, просування сайтів в пошукових системах. URL: <https://igroup.com.ua/seo-articles/yuzabiliti/> (дата звернення: 04.12.2024).

ZUSTAND МЕНЕДЖЕР СТАНУ ДЛЯ REACT

Мілюченко Андрій Андрійович

здобувач вищої освіти математичного факультету
спеціальності «Системний аналіз» університет
Ужгородський національний університет, Україна

Савчин Мирослав Володимирович

здобувач вищої освіти математичного факультету
спеціальності «Системний аналіз» університет
Ужгородський національний університет, Україна

Zustand - це бібліотека для управління станом в React-додатках. Вона надає простий та легкий спосіб керування станом вашого додатка без необхідності використання класових компонентів чи бібліотек, таких як Redux.

Основні принципи Zustand включають в себе:

- **Простота використання:** Zustand надає простий API, який легко зрозуміти та використовувати. Це робить код більш зрозумілим та підтримуваним.
- **Відсутність необхідності в додаткових бібліотеках:** На відміну від деяких інших бібліотек управління станом, Zustand не вимагає використання додаткових інструментів чи middleware. Все необхідне вже включено в бібліотеку.
- **Мінімальна мутація стану:** Замість прямої мутації стану, Zustand використовує принципи імутабельності та створює нові об'єкти стану при його оновленні. Це допомагає уникнути небажаних побічних ефектів та спрощує відстеження змін.

Приклад використання Zustand може виглядати наступним чином:

```
import create from 'zustand';

const useStore = create((set) => ({
  count: 0,
  increment: () => set((state) => ({ count: state.count + 1 })),
  decrement: () => set((state) => ({ count: state.count - 1 })),
}));

function CounterComponent() {
  const { count, increment, decrement } = useStore();

  return (
    <div>
      <p>Count: {count}</p>
      <button onClick={increment}>Increment</button>
      <button onClick={decrement}>Decrement</button>
    </div>
  );
}
```

Рис. 1 Приклад використання Zustand

У цьому прикладі **useStore** створює сховище стану зі змінною **count** та методами **increment** та **decrement** для зміни цього стану. Компонент **CounterComponent** використовує це сховище для відображення поточного значення **count** та надає кнопки для його зміни.

Висновки. Zustand може бути хорошим вибором для проектів, які вимагають управління станом без зайвих ускладнень.

Список використаних джерел:

1. Zustand. URL: <https://zustand-demo.pmnd.rs/>
2. Zustand Documentation. URL: <https://docs.pmnd.rs/zustand/getting-started/introduction>
3. Zustand GitHub. URL: <https://github.com/pmndrs/zustand>

ВИКЛИКИ В ОБЛАСТІ ЗАХИСТУ КЛАСТЕРІВ ОРКЕСТРАТОРА KUBERNETES

Кухар Олександр Павлович

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту захисту інформації
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Сучасний світ дуже динамічний, і особливо ця динаміка проявляється в області інформаційних технологій. Необхідність в швидкій реакції та адаптації до потреб бізнесу в інформаційних системах задовольняється відповідними підходами до організації розробки, тестування, розгортання та супроводу програмного забезпечення, що своєю чергою знаходить відображення в ландшафті IT-інфраструктури організацій як з боку компаній-розробників, так і зі сторони споживачів програмних продуктів.

Однією зі змін в ландшафті IT-інфраструктури стає використання Kubernetes (K8s) – контейнерного оркестратора з відкритим джерельним кодом [1]. Його функціями є планування розподілу робочих навантажень між групою обчислювальних вузлів та управління їхнім життєвим циклом. Робоче навантаження – це абстракція, під якою мають на увазі певний додаток чи його частину. Робочі навантаження, з якими працює K8s, поставляються у формі образів контейнерів – спеціальних архівів, в яких знаходиться власне сам додаток та його залежності.

Компанія Gartner у своєму звіті “CTOs’ Guide to Containers and Kubernetes – Answering the Top 10 FAQs” прогнозує, що до 2027 року більш ніж 90% глобальних організацій використовуватимуть контейнеризовані додатки в production середовищах, 25% всіх додатків підприємств будуть запускатися в контейнерах, і більш ніж 65% вендорів комерційних продуктів пропонуватимуть своє програмне забезпечення в форматі контейнерів. Таким чином компанія прогнозує значний ріст в використанні контейнерів, оскільки фактичні дані по кожному пункту у 2021 році були значно нижчими – 40%, 25% та 20% відповідно.[2]

Компанія Red Hat у своєму звіті “State of Kubernetes security report” 2023 року відзначає, що вразливості та міskonфігурації – проблеми, які викликають найбільше занепокоєння в розрізі безпеки, коли йдеться про середовища, в яких використовуються контейнери та Kubernetes. У відсотковому відношенні компанія подає наступні дані щодо ризиків, які непокоять респондентів: вразливості – 30%, міskonфігурації – 28%, атаки – 25% та провалений комплаєнс – 18%. Щодо міskonфігурацій, Red Hat надає більш детальну інформацію (табл. 1):

Таблиця 1

Таблиця відповідності рівня занепокоєності щодо певного типу міskonфігурації

Тип міskonфігурації	Занепокоєні, %	Вирішують, %
Незахищені чутливі дані	32	72
Непатчені	29	70
Конфігурації за-замовчуванням	28	75
Помилки в коді	28	72
Розгортання невикористовуваних компонентів	26	67
Погана мережева безпека	26	76
Контейнери з надлишковими привілеями	24	70
Використання недовірених базових образів	24	59
Невиявлене шкідливе ПЗ	23	71

Продовження табл. 1

Тип міiskonфігурації	Занепокоєні, %	Вирішують, %
Старі, непроскановані чи неперевірені образи	23	66
Неадекватні контролю доступу	23	67
Наявність відомих вразливостей	20	60
Відкритий мережевий порт	16	52

Взято з [3]

Як видно з таблиці, найменший рівень занепокоєності серед усіх респондентів викликають відкриті мережеві порти, тоді як найвищу – незахищеність чутливих даних. Тим не менше, найактивніше респонденти намагаються усунути міiskonфігурації, що стосуються поганого рівня мережевого захисту – цим займаються 76% опитаних, а найменшу активність проявляють щодо відкритих мережевих портів – 52%. Розбіжності у відсотках занепокоєності та кількості респондентів, які намагаються вирішити проблему, може свідчити про рівень оптимізму щодо впевненості про можливість вирішення задачі, а також про важливість вирішення проблем по конкретному напрямку.

Висновки. За даними звіту від компанії Gartner можна припустити, що популярність контейнеризованих додатків та оркестратора контейнерів Kubernetes буде лише зростати, і в наступні 3 роки ступінь інтеграції згаданих технологій в інфраструктуру ІТ підприємств різних розмірів досягне значного рівня. За такого розвитку подій виникає необхідність в забезпеченні захисту кластерів Kubernetes, яку складно ігнорувати. Виходячи з інформації, наданої компанією Red Hat у своєму звіті щодо безпеки в Kubernetes, на даний час найбільшу занепокоєність викликають вразливості та міiskonфігурації – у 30% та 28% респондентів відповідно. Настільки високий рівень занепокоєності в міiskonфігураціях може свідчити як про складність технології, так і про відсутність кадрів з відповідним рівнем кваліфікації чи інструментів, необхідних для вирішення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Kubernetes Documentation: [Веб-сайт]. URL: <https://kubernetes.io/docs/home/> (дата звернення: 11.12.2023).
2. Chandrasekaran A., Katsurashima W. CTOs' Guide to Containers and Kubernetes — Answering the Top 10 FAQs // Веб-сайт компанії Gartner. 2023. URL: <https://www.gartner.com/doc/reprints?id=1-2DLA2J5W&ct=230511> (дата звернення: 11.12.2023).
3. State of Kubernetes security report // Сайт компанії Red Hat. 2023. URL: <https://www.redhat.com/rhdc/managed-files/cl-state-kubernetes-security-report-262667-202304-en.pdf> (дата звернення: 11.12.2023).

ЗАСТОСУВАННЯ ГІБРИДНИХ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ В РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Медвинський Артем Олегович

здобувач вищої освіти

*Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«міжрегіональна академія управління персоналом», Україна*

Шибасєв Денис Сергійович

Викладач комп'ютерних дисциплін

Одеський коледж комп'ютерних технологій «Сервер», Україна

У сучасному світі, де технології розвиваються стрімко, інноваційні рішення стають ключовим елементом у вдосконаленні будь-якої галузі. Однією з найбільш важливих областей є комунальне господарство, яке несе на собі відповідальність за забезпечення зручності життя міського населення. Успішне функціонування цієї галузі вимагає впровадження сучасних, технологічних, ефективних та надійних рішень. Одним з ключових кроків у цьому напрямку є використання математичних алгоритмів у розробці програмних засобів для автоматизації комунального господарства [1].

Сучасний розвиток технологій у комунальному господарстві полягає в ефективному використанні ресурсів, оптимізації процесів та підвищенні якості послуг для громади. Незважаючи на складнощі та різноманіття завдань, з якими стикаються муніципалітети, сучасні технології надають унікальні можливості для покращення управління та оптимізації роботи комунальних служб. Запровадження інноваційних підходів є важливим етапом у покращенні рівня сервісу та зниженні витрат.

Актуальний підхід до інтеграції математичної логіки у розробку програмних застосунків у сфері комунального господарства передбачає створення гнучких та адаптивних моделей. Однією з таких моделей є метод глибинного навчання, який дозволяє системам автоматично навчатися та вдосконалювати свої здатності на основі великих обсягів даних. Це дозволяє передбачати різноманітні сценарії розвитку подій та робити оптимальні рішення на основі великої кількості факторів, які впливають на комунальне господарство [2]. Однією з ключових переваг цієї моделі є здатність аналізувати та моделювати різні аспекти комунального господарства, такі як управління водопостачанням, утилізація відходів, ремонт і обслуговування комунальних мереж та багато інших. Моделювання дозволяє передбачити потреби та ефективно розподіляти ресурси, зменшуючи витрати та підвищуючи ефективність. Прогнозування попиту на комунальні послуги, такі як вода, газ, електроенергія, допомагає уникнути надлишкових запасів ресурсів і зменшити зайві витрати. Надійність є однією з ключових характеристик в сфері комунального господарства. Математичні алгоритми допомагають у забезпеченні надійності і стабільності систем управління. Вони виявляють можливі аномалії, прогнозують несправності та допомагають вчасно вживати заходів [3].

Запровадження математичних алгоритмів у розробку програмного засобу для автоматизації комунального господарства є кроком у майбутнє. Вони дозволяють покращити ефективність, надійність та оптимізацію управління ресурсами та

послугами. Актуальна модель інтеграції математичної логіки надає можливість адаптувати систему до різних сценаріїв та забезпечити стабільність та безпеку. У реалізації цих інноваційних підходів полягає майбутнє комунального господарства, де послуги надаються з вищою ефективністю та якістю для задоволення потреб сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Лісовський М.В. Інформаційні технології в управлінні комунальним господарством / М.В. Лісовський // Ліра-К, 2018. – 285с.
2. Борисенко О.І. Автоматизація процесів управління комунальним господарством / О.І. Борисенко // Наука і освіта, 2019. – 150с.
3. Дорошенко Л.С. Моделі та методи управління комунальним господарством / Л.С. Дорошенко // Академія, 2021. – 310с.

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ АЛГОРИТМІВ В СИСТЕМАХ АНАЛІЗУ СПРОМОЖНОСТІ ПОКУПЦІВ

Соколов Артем Андрійович

здобувач вищої освіти

*Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«міжрегіональна академія управління персоналом», Україна*

Шибасєв Денис Сергійович

Викладач комп'ютерних дисциплін

Одеський коледж комп'ютерних технологій «Сервер», Україна

У сучасному світі торговельні мережі постійно конкурують за увагу та лояльність клієнтів. Для досягнення успіху, вони повинні бути здатні аналізувати та розуміти своїх покупців. Розробка програмного засобу для математичного аналізу спроможності покупців може виявитися потужним і технологічним інструментом, забезпечуючи якісну інформацію та переваги для торговельних мереж. Розробка програмного засобу для аналізу спроможності покупців базується на обробці великих обсягів даних. Цей аналіз передбачає врахування численних параметрів, таких як історія покупок, демографічні характеристики, інтернет-поведінка та багато інших. Потужність програмного засобу полягає в здатності ефективно обробляти та аналізувати ці дані, щоб отримати цінні інсайти щодо спроможності покупців [1].

Для розробки програмного засобу для аналізу спроможності покупців, необхідно мати доступ до сучасних технологій та інструментів. Це дозволяє більш ефективно спрямовувати маркетингові зусилля та ресурси для залучення та утримання клієнтів. Математичний аналіз спроможності покупців базується на використанні математичних методів та моделей для прогнозування клієнтської поведінки. Він включає в себе статистичний аналіз, класифікацію, кластеризацію та регресійний аналіз. Найбільш потужними інструментами є алгоритми глибинного навчання та нейронні мережі, які здатні розробити складні моделі для прогнозування.

До актуалізації розробки сучасного та потужного програмного рішення, слід віднести: персоналізований маркетинг, ефективність реклами, прогнозування попиту, підвищення виручки, конкурентні переваги.

Регресійний аналіз – це математичний метод, що дозволяє моделювати та аналізувати відносини між залежною змінною (в даному випадку, спроможність покупців) та однією або декількома незалежними змінними (наприклад, історія покупок, демографічні характеристики тощо) [2]. В розробці програмного забезпечення для аналізу спроможності покупців регресійний аналіз може бути корисним для передбачення та оцінки цієї спроможності на основі наявних даних.

Розробка програмного засобу для математичного аналізу спроможності покупців є потужним, технологічним та якісним інструментом для торговельних мереж. Використання математичного аналізу дозволяє зрозуміти клієнтів, передбачати їхню поведінку та ефективно взаємодіяти з ними, а застосування регресійного аналізу дозволить передбачати ефективність роботи торговельних

мереж з точки зору потенційних покупців. Це відкриває нові можливості для залучення та утримання клієнтів, підвищення виручки та покращення конкурентоспроможності торговельних мереж.

Список використаних джерел:

1. Шарман Д. Математичний аналіз спроможності покупців: використання регресійних моделей для прогнозування та оптимізації / Д. Шарман, П. Мітчелл // Аналітика та дослідження, 2018. – 213с.
2. Роджерс М. Інноваційні програмні рішення в аналізі спроможності клієнтів для торговельних мереж / М. Роджерс, С. Аткинсон, Д. Моррісон // Сучасні технології в бізнесі, 2016. – 185с.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МАШИННОГО НАВЧАННЯ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Войцеховський Юрій Юрійович

студент 6 курсу, групи ПД-64

Державний університет інформаційно-телекомунікаційних технологій, Україна

Науковий керівник: Бондарчук Андрій Петрович

доктор технічних наук,

директор навчально-наукового інституту ІТ

Державний університет інформаційно-телекомунікаційних технологій, Україна

Постановка задачі. Технології машинного навчання (МН) набувають популярності у різних сферах промислової діяльності завдяки оптимізації виробничих процесів шляхом використання здатних до самовдосконалення алгоритмів. Галузь металургії може представляти собою перспективний для нововведень напрямок: ефективність обробки сировини прямим чином впливає на якість виробів, виготовлених з неї за рахунок подальшої комплексної діяльності. Тим не менш, залучення новітніх методів та засобів являє собою не безперешкодний процес, однаковою мірою пов'язаний як з вигодами, так і з ризиками.

Мета дослідження. Оцінка несприятливих факторів для впровадження технологій МН у металургійній промисловості. Розгляд прикладів використання зазначених технологій, що можуть слугувати базисом для проектування нових засобів або вдосконалення наявних систем. Аналіз перспективності сфери для інновацій та залучення кваліфікованих експертів.

Результати дослідження. Однією з вагомих перешкод поширеному використанню засобів МН та технічних нововведень загалом є потреба в істотних вкладеннях капіталу, особливо на вже працюючих великих підприємствах, де мають бути максимально використані наявні виробничі активи. Подальші ризики кібернетичних загроз і потенційного зростання проблем при збереженні та експлуатації значних об'ємів даних потребують вкладення додаткових фінансів та часу [1]. Додатковими негативними факторами є слабке розуміння і проникнення відповідних знань серед менеджменту та вплив глобальних подій у вигляді криз та мінливості ринку.

Утім, існуючі приклади залучення адаптивних алгоритмів демонструють високі показники ефективності порівняно з традиційними методами. Зокрема, застосована компанією «Метінвест Діджитал» система для прогнозування споживання газу на печах дає у два рази більш точні і стабільні результати, ніж стандартні аналітичні моделі. А подальше накопичення даних поступово покращує модель і дозволяє застосовувати додаткові алгоритми [1]. Окрім прогнозування, потенціал МН загалом використовується для визначення первинного складу сплавів та параметрів плавки, щоб домогтися визначеного стандарту якості, отримуючи змогу знизити витрати сировини та оптимізувати склад елементів [2].

Висновки та перспективи. Сукупність несприятливих факторів у питанні впровадження МН утворює вагомі ризики для металургійних підприємств. Тим не менш, виробничі установи, що володіють статусом першопрохідників у даному напрямку, мають певні переваги перед конкурентними організаціями завдяки

динамічній адаптивності засобів МН. У зв'язку з цим, слабку поширеність інтегрованих методів на даний час можна розглядати як додатковий потенціал для розвитку, привабливий для прогресивних експертів та інноваційних ідей в осяжному майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Розвиток металургійної смарт промисловості: світовий досвід та уроки для України [Електронний ресурс] / Олександр Амоша, Віра Нікіфорова // 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://economyukr.org.ua/docs/EU_19_09_003_uk.pdf
2. Сталева цифра: як металурги та гірники розвивають ІТ-технології [Електронний ресурс] / Юрій Григоренко // 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://gmk.center/ua/posts/staleva-cifra-yak-metalurgi-j-girniki-rozvivajut-it-tehnologii/>

ПРОФАЙЛІНГ І ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОГРАМ

Тупало Костянтин Сергійович

здобувач вищої освіти

факультету прикладної математики

Кафедри СПіСКС

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Науковий керівник: Молчанов Олексій Андрійович

асистент кафедри СПіСКС

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна

Вступ

У програмній інженерії профілювання ("профілювання програми", "програмне профілювання") - це форма динамічного аналізу програми, яка вимірює, наприклад, просторову (пам'ять) або часову складність програми, використання певних інструкцій або частоту і тривалість викликів функцій. Найчастіше інформація про профілювання допомагає оптимізувати програму, а точніше - підвищити її продуктивність. Профілювання досягається шляхом аналізу вихідного коду програми або її двійкової виконуваної форми за допомогою інструменту, який називається профілювальник (або профілювальник коду). Профайлери можуть використовувати різні методи, зокрема, засновані на подіях, статистичні, інструментальні та методи імітаційного моделювання.

Профайлінг допомагає визначити частини коду, які займають найбільше часу в процесі виконання. Аналіз потоку виконання дозволяє розробникам оптимізувати ці місця для підвищення ефективності програми. Ефективне управління пам'яттю є важливим аспектом продуктивності програми.

Профайлінг у програмуванні служить для виявлення ділянок коду, які витрачають найбільше часу під час виконання програми, щоб розробники могли зосередитися на їх оптимізації. Аналіз потоку виконання дозволяє зрозуміти послідовність виконання коду і спрямовує зусилля на покращення структури. Виявивши проблемні місця у коді, можна впроваджувати зміни для зменшення часу виконання. Важливим аспектом продуктивності високопродуктивних програми є ефективне управління пам'яттю. Оптимізація використання пам'яті дозволяє уникати надмірного споживання ресурсів, що може призвести до затримок у виконанні програми та підвищити її загальну продуктивність. Розробники повинні постійно вдосконалювати код, забезпечуючи ефективне управління пам'яттю для оптимізації роботи програми в цілому.

Профайлінг програм за допомогою IntelVtune Profiler

VTune Profiler збирає дані і відображає результати аналізу у вікні GPU Offload.

- У вікні Зведення ви побачите статистику використання ресурсів CPU і GPU.

Використовуйте ці дані, щоб визначити, чи є ваша програма

- прив'язана до графічного процесора

- прив'язана до CPU

- неефективно використовує обчислювальні ресурси вашої системи

- використовуйте інформацію для перегляду основних показників CPU та GPU.

Профайлінг програм за допомогою Valgrind

Valgrind - це інструментальне середовище для створення інструментів динамічного аналізу. Існують інструменти Valgrind, які можуть автоматично виявляти багато помилок керування пам'яттю та потоками, а також детально профілювати ваші програми. Ви також можете використовувати Valgrind для створення нових інструментів.

Valgrind заощадить вам години часу на налагодження. За допомогою інструментів Valgrind ви можете автоматично виявляти багато помилок керування пам'яттю та багатопотоковість. Це дає вам впевненість у тому, що ваші програми не містять багатьох поширених помилок, на пошук деяких з яких вручну може піти кілька годин, або їх взагалі ніколи не вдасться знайти. Ви можете знайти і усунути помилки до того, як вони стануть проблемою.

Valgrind може допомогти вам пришвидшити роботу ваших програм. За допомогою інструментів Valgrind ви також можете виконати дуже детальне профілювання, яке допоможе знайти складні місця у ваших програмах.

GDB(GNU Debugger)

GDB, налагоджувач проекту GNU, дає змогу побачити, що відбувається "всередині" іншої програми під час її виконання - або що робила інша програма у момент її аварійного завершення.

GDB може виконувати чотири основні типи дій (плюс інші дії на підтримку цих дій), які допоможуть вам відстежити вади у процесі роботи:

Запустити вашу програму, вказавши все, що може вплинути на її поведінку.

Змусити вашу програму зупинитися за певних умов.

Змініть щось у вашій програмі, щоб ви могли поекспериментувати з виправленням наслідків однієї помилки і перейти до вивчення іншої.

Ці програми можуть виконуватися на тій самій машині, що й GDB (рідна), на іншій машині (віддалена) або на симуляторі. GDB може працювати на більшості популярних варіантів UNIX і Microsoft Windows, а також на macOS.

Висновки

Профайлінг і оптимізація програм є невід'ємними етапами розробки для досягнення високої продуктивності та ефективності програмного забезпечення. Профайлінг дозволяє ідентифікувати високонавантажені місця у коді, де витрачається найбільше ресурсів, і стає вихідною точкою для подальшої оптимізації. Аналіз потоку виконання надає розробникам інсайти щодо послідовності виконання коду, сприяючи розумінню його структури та можливостей вдосконалення.

Оптимізація програм через ефективне використання ресурсів пам'яті та зменшення часу виконання покращує загальну продуктивність, що є важливим для користувачів та ефективного використання обчислювальних ресурсів. Застосування принципів профайлінгу і оптимізації дозволяє створювати швидкі, ефективні та оптимізовані програми, що в свою чергу призводить до поліпшення користувацького досвіду та забезпечує більш ефективне використання ресурсів обчислювальних систем.

Список використаних джерел:

1. <https://www.intel.com/content/www/us/en/developer/tools/oneapi/vtune-profiler.html#gs.15vi0r>
2. <https://valgrind.org/>
3. <https://www.sourceware.org/gdb/>
4. [https://dbpedia.org/page/Profiling_\(computer_programming\)](https://dbpedia.org/page/Profiling_(computer_programming))

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ДАНИХ У СФЕРІ ФІНТЕХ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Мислюк Андрій Сергійович

студент 6 курсу, групи ПДМ -64

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Науковий керівник: Бондарчук Андрій Петрович

доктор технічних наук, професор кафедри Інженерії програмного забезпечення

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Постановка задачі. У світлі зростаючої залежності від фінансових технологій та постійної загрози кібератак, важливо розуміти, як фінтех-компанії можуть ефективно захищати конфіденційні дані. Задача полягає у розробці та впровадженні комплексних методів кібербезпеки, що враховують як технологічні, так і людські аспекти безпеки. На сьогоднішній день дуже важко уявити світ без використання банківських систем. Кожен день ми використовуємо різні банківські додатки, сплачуючи якісь послуги або розраховуючись в магазині. Але мало хто з нас замислюється над темою безпеки в фінтех секторі, яка насправді має велике значення.

Мета дослідження. Головною метою є вивчення та аналіз сучасних практик кібербезпеки в фінтех-секторі. Ми досліджуємо, як інноваційні технології, такі як шифрування та багатофакторна автентифікація, сприяють захисту даних, і водночас вивчаємо потенційні вразливості, що можуть виникати в цих системах.

Результати дослідження. Встановлено, що хоча впровадження передових методів шифрування та багатофакторної автентифікації значно підвищує безпеку, існують виклики, пов'язані з людським фактором та швидкими технологічними змінами. Регулярний моніторинг і тестування виявилися ключовими для ідентифікації та запобігання потенційним вразливостям. Сучасний фінтех сектор характеризується високою швидкістю інновацій та інтеграцією передових технологій. Ці розвідки призводять до збільшення обсягів обробки та зберігання конфіденційних даних, що робить галузь привабливою мішенню для хакерських атак. Відповідно, виникає нагальна потреба в розробці та впровадженні ефективних методів захисту даних, які б забезпечували конфіденційність, цілісність та доступність інформації. Основною вимогою є не тільки захист від зовнішніх загроз, але й від внутрішніх вразливостей, пов'язаних з людським фактором, технологічними процесами та управлінням ризиками.[3]

З огляду на це, фінтех-компанії постійно шукають нові шляхи зміцнення кібербезпеки, використовуючи інноваційні підходи та технології. Важливість захисту даних підсилюється ще й регулятивними вимогами, які ставлять перед компаніями завдання дотримуватися строгих стандартів і принципів кібербезпеки. В результаті, сучасні методи захисту даних у фінтех-сфері не тільки гарантують безпеку інформації, але й відіграють ключову роль у підтримці довіри споживачів та стабільності фінансових ринків.

Функціональні підходи до захисту даних, які використовуються на сьогоднішній день:

✓ Оцінка ризиків і управління ними. Ідентифікація ключових активів, оцінка загроз та розробка механізмів зниження ризиків;

✓ Багатофакторна автентифікація. Додатковий рівень безпеки, який ускладнює несанкціонований доступ до чутливих систем або даних;

✓ Шифрування. Важливий тип захисту інформації для споживачів під час передачі та зберігання;

✓ Моніторинг та тестування. Дозволяє виявляти уразливості та недоліки в системах фінтех;

✓ Людський фактор. Регулярні програми навчання та симуляційні вправи допомагають зменшувати ризики, пов'язані з працівниками.[1]

Впровадження перелічених вище підходів до захисту даних у фінтех-секторі має вирішальне значення для забезпечення безпеки в епоху стрімких технологічних змін. Заходи, на кшталт регулярної оцінки ризиків, багатофакторної автентифікації, застосування передових шифрувальних технологій, постійний моніторинг та тестування, а також освіта та навчання працівників, є ключовими для зміцнення кібербезпеки.

Висновки та перспективи. Розвиток фінтех-сектору вимагає постійного удосконалення підходів до кібербезпеки. Це не тільки забезпечує захист конфіденційних даних, але й підтримує довіру споживачів та стабільність фінансових ринків. У майбутньому важливо зосередитись на інтеграції штучного інтелекту та машинного навчання для розробки більш динамічних і адаптивних систем кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. Data-Driven Approaches in FinTech: A Survey [Електронний ресурс] // Emerald Insight. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IDD-06-2020-0062/full/html>.
2. Cybersecurity in Fintech 2023: Protecting Customer Data and Financial Systems [Електронний ресурс] // Finance Magnates. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.financemagnates.com/fintech/data/cybersecurity-in-fintech-2023-protecting-customer-data-and-financial-systems/>.

ШТУЧНІ НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ В ОЦІНЦІ ВАРТОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

Войтенко Юрій Дмитрович

магістр-професійник факультету інформаційних технологій та механічної інженерії
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, Україна

Науковий керівник: Вельмагіна Наталя Олександрівна

канд. фіз.-мат. наук,
доцент, доцент кафедри комп'ютерних наук,
інформаційних технологій та прикладної математики
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, Україна

Штучна нейронна мережа – це математична модель, а також її програмна або апаратна реалізація, що побудовані за принципом організації та функціонування біологічних нейронних мереж - мереж нервових клітин живого організму. Дане поняття виникло при дослідженні процесів, які відбуваються в мозку живого організму, та при спробах змодельовати ці процеси. Штучна нейронна мережа ґрунтується на сукупності з'єднаних між собою вузлів, які називаються штучними нейронами (аналогічно до біологічних нейронів у головному мозку живих істот). Кожне з'єднання між штучними нейронами може передавати сигнал від одного до іншого. Штучний нейрон, що отримує сигнал, може обробляти його, а потім передавати іншим штучним нейронам, які з'єднані з ним. Штучні нейрони та з'єднання зазвичай мають вагу, яка підлаштовується в перебігу навчання. Вага збільшує або зменшує силу сигналу на з'єднанні.

Штучна нейронна мережа зазвичай складається з трьох шарів: вхідний шар із вхідними нейронами, прихований шар із прихованими нейронами і вихідний шар із вихідними нейронами (рис. 1).

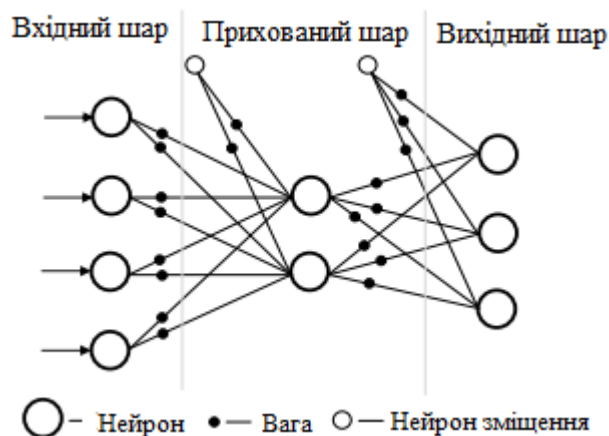

Рис. 1 Базова архітектура ШНМ

Кожен нейрон вхідного шару з'єднаний з кожним нейроном у прихованому шарі, в свою чергу, кожен нейрон прихованого шару поєднується з кожним нейроном вихідного шару. Кількість прихованих шарів і кількість нейронів у кожному прихованому шарі може бути одним або декількома. Кількість мережних нейронів, прихованих нейронів та вихідних нейронів є мережевою архітектурою.

Застосування нейронних мереж охоплює найрізноманітніші області задач: розпізнавання образів та їх доповнення, асоціативний пошук, класифікація, оптимізація, прогнозування, обробка сигналів, управління процесами, моделювання складних процесів, розпізнавання мови та багато інших.

Зокрема, штучні нейронні мережі можуть застосовуватися в галузі будівництва. Успіх кожного будівельного проекту залежить від його бюджету, термінів виконання та якості роботи відповідно до очікувань замовника. Некоректний бюджет або прогнозування витрат може легко перетворити очікуваний прибуток в збиток. Оцінка вартості будівельних проектів є складною проблемою, оскільки на неї впливає багато змінних чинників. Ними можуть виступати: собівартість матеріалів, транспортні витрати, стан місця, розмір проекту, графік проекту та ін. Оцінка вартості будівельних проектів включає в себе детальну інформацію про проект, зміни в параметрах проектування, невизначеності щодо розвитку проекту тощо. Метод штучних нейронних мереж може бути найбільш переважним в оцінці вартості раннього етапу завдяки тому, що нейронні мережі здатні моделювати взаємозалежність між вхідними даними. Крім того, нейронні мережі будуть більш ефективно обробляти неповні набори даних, а це є важливою перевагою, бо на початкових стадіях будь-якого проекту, повні набори даних не завжди є доступними.

Висновок. Таким чином, розробка моделі штучної нейронної мережі може бути використана як інструмент управління поточними дослідженнями автоматизації у будівельній галузі. Модель може бути підготовлена для прогнозування очікуваної вартості будівництва будь-якого майбутнього проекту на початковому етапі життєвого циклу проекту.

Список використаних джерел:

1. Кононюк А. Ю. Нейронні мережі і генетичні алгоритми. – Київ : Корнійчук, 2008. – 68-73 с.
2. «An Artificial Neural Network Approach to Structural Cost Estimation of Building Projects in the Philippines», Civil Engineering Department, De La Salle University Manila, 2401 Taft Avenue, Manila, Philippines Roxas, Cheryl Lyne C.1, Ongpeng, Jason Maximino C.2, March 2014.
3. Kulkarni P. S., Londhe S. N. and Deo M. C. Artificial Neural Networks for Construction Management: A Review. Journal of Soft Computing in Civil Engineering 1-2 (2017) P.70-88.

СЕКЦІЯ ХХІ. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

MAIN CONSIDERATIONS IN ESP COURSE DEVELOPMENT

Nataliia Pop

a higher education student of
the Faculty of International Economic Relations
National University "Uzhhorod National University", Ukraine

Summary. *In an increasingly interconnected world, effective communication skills are a necessity. While language learning has always been a cornerstone of education, there is a growing need for specialized language courses tailored to the needs and goals of learners. English for Specific Purposes (ESP) is a dynamic field of language education designed to empower individuals with the language skills they need to excel in their chosen professions. ESP bridges the gap between language acquisition and practical application. Whether you are an educator looking to craft a custom course, a language institute aiming to expand its offerings, or a student seeking targeted language proficiency, understanding the principles of ESP course development is essential. This article delves into ESP learning, shedding light on its significance, fundamental principles, and steps for creating effective language programs.*

Problem statement. ESP educators and course developers face the constant struggle to adapt to the dynamic landscape of professional and academic fields, respond to changing communication practices, and cater to learners with varying language backgrounds and proficiency levels. As such, there is a critical need to explore and address the main considerations in ESP course development to effectively bridge the gap between theory and real-world application. This article delves into the core issues surrounding ESP course development, from the role of needs analysis and teaching context to learner factors, to provide a comprehensive understanding of this vital area of language education. By identifying and dissecting these challenges, we aim to contribute to the ongoing refinement of ESP courses and the better preparation of learners for success in their chosen specialized domains.

Analysis of recent research and publications. In this article, we present an analysis of recent research and publications in the field of English for Specific Purposes (ESP) course development. We draw from a diverse range of academic sources, including the foundational work of Dudley-Evans & St. John [11], insights from Hyland regarding quality assurance and discourse analysis, contributions from Belcher in the realm of teacher training and professional development, and research by Basturkmen on assessment and evaluation in ESP. Our analysis provides a comprehensive overview of the current state of ESP course development, highlighting key trends, best practices, and the latest advancements in the field.

The purpose of this article is to provide a comprehensive overview of key considerations in English for Specific Purposes (ESP) course development. Drawing from a diverse range of academic sources, this article aims to present insights into recent research and publications in the field. The goal is to highlight current trends, best practices, and the latest advancements in ESP course development, ultimately offering valuable guidance to educators, researchers, and practitioners in this specialized domain.

Needs and discourse analysis. Teachers working on ESP courses often find that their understanding of the target situation or learners' needs develops as they work on the ESP course and that they use this developing understanding to modify the course. They use this new understanding to make changes to the course. If teachers are part of the real situation, they can learn even more about what the end users (students) think.

To put it simply, a needs analysis is like a step before making the course. It's when teachers or course developers gather information to decide what the course should teach, like what language or skills to include, and how to teach it. As time goes on, needs can change, and teachers also get better at understanding the situation and what the students need. So, needs analysis also helps make the ESP course better even after it has started. [5, p.26]

There are different ways to do a needs analysis. Course developers can use surveys, which are like questionnaires, to ask questions to people. They can also have conversations with them to learn more. Another way is to watch how people talk and use language in the real situations they're preparing for. Teachers can even have the learners try out tasks that are similar to what they'll have to do in their jobs or studies and see how they do.

So, it's like this: to understand what learners need, you have to pick the best way to ask them or watch them, depending on the time and resources you have.

Many needs analyses use either surveys (questionnaires) or conversations (interviews). Works on research methodology often include discussions on how to construct and administer a questionnaire or interview. Kumar discusses the advantages and drawbacks of questionnaires and interviews. Questionnaires do not take long to administer and it is often possible to get information from a large number of respondents. The responses are anonymous and thus respondents will hopefully offer their opinions and ideas frankly. Interviews are time-consuming and because of this the investigator can often only interview a few people. However, in an interview, the investigator can probe responses and thus gain an in-depth understanding of the opinions and information offered. Additionally, unclear questions or answers can be clarified during an interview. [5, p.30]

Both types of data collection have their potential downsides. For instance, when people fill out questionnaires, they often think carefully about the questions and might try to give answers they consider the best or most socially acceptable, which might not always reflect their true thoughts. On the other hand, being a good interviewer is not easy for everyone, and some interviewers might unintentionally let their own opinions influence the conversation, which can lead to biased results.

Questionnaires and interviews are good for finding out what people think about their needs, challenges, and how important language skills are to them.

However, needs analysts also study real examples of how people use language or how well learners perform in situations similar to what they'll face in their field. To do this, they can directly look at things like the types of texts used in those situations and analyze them.

By examining how language is used within social, cultural, and communicative contexts, we have to focus on discourse analysis. Discourse analysis uncovers hidden patterns, unveils power dynamics, and reveals the complex interplay between language and society. It delves into the structure and function of language in its natural habitat — communication.

In the context of ESP, discourse analysis serves as a valuable tool with specific goals tailored to the language needs of learners in their chosen professional or academic domains. It pursues several key objectives aimed at unraveling the complexities of language and its role in communication. The first key objective is understanding field-specific language use. Discourse analysis in ESP aims to decode how language functions within a particular field or discipline. It seeks to understand the specialized vocabulary, jargon, and discourse conventions used by professionals or academics in that domain.

ESP discourse analysis also investigates the communication strategies employed within the target context. It examines how language is used to achieve specific goals, such as persuading clients, presenting research findings, or negotiating contracts. An important role of discourse analysis is to assess professional and academic Writing. For ESP learners, written communication often plays a critical role. Discourse analysis helps assess the quality of written texts in terms of coherence, cohesion, and adherence to genre conventions.

Discourse analysis in ESP involves various approaches and techniques tailored to the specific language needs of learners in their chosen professional or academic domains. There are some key types of discourse analysis commonly employed in ESP: textual discourse analysis, social discourse analysis, and critical discourse analysis (CDA).

Textual discourse analysis focuses on examining written texts and documents commonly used within a specific field. ESP researchers analyze the structure, organization, and linguistic features of texts such as research papers, technical manuals, legal contracts, or medical reports. Textual discourse analysis aims to understand how language is used to convey information, persuade, or instruct within the target context.

Social discourse analysis within the context of ESP focuses on the examination of language as it is used within specific social interactions and professional or academic communities. It seeks to understand how language reflects and influences social practices, norms, and power dynamics within specialized fields. ESP researchers using social discourse analysis often identify and study "communities of practice." These are groups of individuals who share common goals, expertise, and ways of communicating within their field. Understanding the language and discourse conventions within these communities is crucial for ESP learners to integrate effectively.

Critical discourse analysis in ESP investigates language use from a critical perspective. It explores how language can reinforce or challenge power dynamics, social inequalities, and ideologies within the field. Researchers using CDA examine texts, discourse structures, and linguistic choices to uncover hidden biases or social constructions that may influence communication within the professional or academic context. [5, p.50]

Analyzing language in English for Specific Purposes (ESP) comes with many challenges. One major issue is getting real, relevant data from the field, especially when the subject is sensitive or confidential. There are also ethical concerns about privacy and consent when gathering data. Sometimes, the data is limited or not perfect, making it hard to draw clear conclusions. The language used in ESP can be very technical and complicated, so researchers need to understand it well. Also, ESP includes more than just words; it can involve pictures, gestures, and other things.

Addressing these challenges in discourse analysis in ESP requires a combination of methodology, interdisciplinary expertise, ethical considerations, and a deep commitment to understanding and serving the language needs of learners in specialized contexts. Researchers and educators must work collaboratively to navigate these challenges and provide meaningful language instruction and analysis for ESP learners.

Present Situation and Learner Factor Analysis. Present Situation Analysis is another important phase in ESP course development, which entails a comprehensive assessment of learners' current language proficiency and competencies. This process serves as the bedrock for designing tailored language instruction programs that cater to the specific linguistic demands of learners within their chosen fields.

During this analysis, educators and researchers delve into an intricate evaluation of learners' existing language skills, encompassing reading, writing, listening, and speaking proficiencies[7]. This evaluation surpasses conventional measures of general language proficiency, instead zeroing in on the precise language requisites pertinent to learners' intended professional or academic contexts.

The principal aim of this analysis is to pinpoint the disparities between learners' present language competencies and the linguistic proficiencies requisite for their target situations[14]. By discerning these gaps, course developers can meticulously structure curricula that are impeccably aligned with learners' distinctive requirements.

For instance, in the context of healthcare, a Present Situation Analysis might reveal that learners possess a strong foundational grasp of general English but lack the essential medical terminology and communication aptitudes needed for effective patient interactions. Armed with this discernment, educators can craft lessons concentrating on the medical lexicon, doctor-patient dialogues, and pertinent communication strategies [6, p.136].

Present Situation Analysis also plays a pivotal role in setting pragmatic learning objectives and expectations. Learners gain lucidity regarding their current linguistic proficiencies and the milestones they need to achieve to function optimally in their selected domains. This clarity fosters learner motivation as they readily grasp the direct relevance of the language skills they are acquiring.

In summary, Present Situation Analysis stands as a critical juncture in ESP course development, affording indispensable insights to bridge the chasm between learners' existing language aptitudes and the precise linguistic mandates of their chosen professional or academic arenas [13]. This analysis ensures the meticulous tailoring of ESP courses to impeccably meet the learners' unique language exigencies, thereby facilitating their triumph in specialized domains.

Learner Factor Analysis stands as a pivotal component in the development of English for Specific Purposes (ESP) courses. It involves a comprehensive examination of various learner-related factors that significantly influence language acquisition and proficiency within specialized contexts.

This analysis delves into several key dimensions. Firstly, motivation is a central consideration. Motivated learners tend to engage more actively with ESP course materials, persist in their learning endeavors, and often excel.

Secondly, understanding learners' diverse learning styles and preferences is vital. This awareness allows educators to tailor instructional methods to align with individual learning inclinations.

Additionally, prior language learning experiences play a role in shaping learners' language acquisition journeys. Knowledge of these experiences, including any prior exposure to English or related languages, informs the pace and ease of acquiring ESP-specific language skills.

Perceptions of language needs among learners also factor into the analysis. Aligning self-perceived needs with the linguistic requirements of their target situations ensures that the ESP course addresses their actual language deficits [5, p.62].

Contextual constraints, such as time limitations, professional responsibilities, or academic commitments, are crucial considerations. This understanding aids in designing flexible and accessible ESP courses.

Lastly, the cultural background of learners significantly influences their language learning journey, impacting norms, communication styles, and language attitudes.

By conducting Learner Factor Analysis, ESP course developers gain a comprehensive understanding of learners' unique needs and characteristics. This knowledge informs the design of tailored language instruction that accommodates these learner-related factors. Ultimately, an ESP course that considers learner factors enhances engagement, fosters motivation, and maximizes language proficiency attainment within specialized contexts.

Teaching Context Analysis and Course Content and Materials in ESP. Teaching Context Analysis in the realm of English for Specific Purposes (ESP) entails a thorough

exploration of the factors intrinsic to the teaching environment, encompassing available resources, class size, and teaching methodologies[6].

Firstly, the availability of resources significantly influences course design decisions. These resources encompass a broad spectrum, including textbooks, technology, reference materials, and access to subject-matter experts. An analysis of available resources guides educators in crafting instructional materials and selecting appropriate learning tools to support ESP learners effectively[9].

The number of learners in a class can profoundly impact the teaching and learning experience. Smaller classes may allow for more personalized instruction, while larger classes necessitate scalable teaching strategies and assessment methods. Understanding class size helps educators tailor their approaches to ensure the optimal engagement and progress of learners[8].

Teaching methodologies constitute a pillar of Teaching Context Analysis. Educators must align their instructional approaches with the specific needs and preferences of ESP learners. For example, if learners in a technical field benefit from hands-on training, educators should incorporate practical exercises and simulations into their teaching methods. This alignment ensures that the teaching context harmonizes with the course content and learner expectations[5].

Furthermore, the teaching context holds the power to shape course design decisions profoundly. Course developers must adapt to the constraints and opportunities presented by the teaching environment. For instance, limited access to technology may necessitate traditional teaching methods, while well-equipped classrooms allow for the integration of digital resources and multimedia materials. Teaching context analysis guides course designers in making informed decisions that optimize the effectiveness of ESP instruction [14].

In conclusion, Teaching Context Analysis in ESP is a process that involves the evaluation of available resources, class size considerations, and the selection of teaching methodologies. Understanding these factors is imperative, as they influence course design decisions and shape the overall learning experience for ESP learners. By meticulously assessing the teaching context, educators can tailor their approaches to meet the unique requirements of the ESP course and foster an environment conducive to effective language acquisition within specialized domains.

At a certain stage, a course developer has to consider the content of the English for Specific Purposes (ESP) course. These choices involve determining the target audience and the course's primary focus. Additionally, decisions need to be made about the syllabus, including its content, instructional methods, and the materials used. Furthermore, the evaluation of the course's effectiveness is also a critical consideration. In some cases, the course developer might choose specific course content items and then search for descriptions of language usage related to those items. Conversely, the study of specialist discourse can also provide insights and ideas that inform the course design process.

A starting point for developing a course involves identifying its intended audience, and the group of learners it is designed for. This initial decision has a cascading effect, influencing subsequent choices regarding the course's focus and its content. In the realm of English for Specific Purposes (ESP) course development, a fundamental question arises concerning the degree of specificity to the target audience.

In summary, ESP courses vary in their degree of specificity, catering to groups of learners with similar or somewhat similar needs. Some courses address broad fields or occupations, while others target specific specialties within those fields. The decision regarding the course's angle, whether 'wide' or 'narrow,' hinges on a careful consideration of the learners' profiles and their particular language requirements.

The content of the course can be real and carrier. "Real content" refers to what learners should learn, like language features and skills. "Carrier content" is how we teach it, which can involve using texts or activities. For example, in a class for financial accountants, if the aim is to teach financial vocabulary, the teacher might use a company's annual report as the material to teach from.

When the content of the course is finalized, the next step is to develop the syllabus. A syllabus is typically structured into units, which can be various aspects like grammar, vocabulary, genres, language functions (like how to use language in different situations), concepts, skills, or strategies. Sometimes, a course may combine different types of units. For instance, Cowling provides an example of this in the context of workplace-based courses in Japan. They used findings from a needs analysis to plan the syllabus.

The needs analysis involved various methods and information sources and indicated that the course should include a communicative element. This means that students would learn to adapt their general English skills for business situations. Additionally, the course needed to address cultural aspects of communication with foreign businesspeople and offer real examples of language use. As a result, the syllabus they designed had both content-based and cultural elements.

In planning the syllabus, teachers/course developers make choices regarding what to incorporate, including:

- types of units such as skills, vocabulary, genres, functions, notions, and disciplinary, professional, or cultural content;
- items in the units such as genres, semantic sets, and functions;
- sequencing – what should come first, second, and so forth, and decisions made according to considerations such as immediate and less immediate need, level of difficulty with easier items before more difficult items, and logical flow – for instance, in Business English, opening meetings before closing meetings[13].

One of the key characteristics of ESP is that teachers and course developers value the use of authentic texts and tasks. The term 'authentic' denotes that the texts were written for purposes unrelated to language teaching and learning. For instance, when designing a course for financial accountants, it is better to incorporate texts authored by accountants and professionals in the financial field.

Harding (2007) provides valuable guidance on this matter. He recommends using contexts, texts, and situations relevant to the student's specific field of study. Whether these contexts are real or simulated, they will inherently involve the language that the students require. The next piece of advice is to exploit authentic materials that students commonly encounter in their specialization or profession, even if these materials may not conform to conventional English standards. Ensure that the tasks students engage in with these materials are authentic and align with the tasks they perform in their professional roles [13].

While authentic texts are usually the favored choice in ESP, there are times when they can become too difficult, either in the language they use or the topics they cover. Even though we might want to use authentic texts, if our students can't grasp the information in them, it can lead to frustration and be an obstacle to effective teaching. In such situations, instructors and course creators may need to modify or simplify authentic texts or craft their materials.

Conclusion. In summary, ESP course development is a dynamic and versatile process. It's all about customizing language teaching to fit the unique needs of learners in specialized fields. ESP relies on various tools like needs analysis, discourse analysis, and quality control to bridge the gap between language learning and practical use.

ESP educators play a crucial role in helping learners communicate effectively in specialized areas. Their commitment to improvement and adaptability ensures learners gain

the language skills they need for success. As the world of specialized language continues to change, ESP course development remains essential, shaping the achievements of learners in diverse professional and academic fields.

References:

1. Barnard, R. and Zemach, D. (2003) 'Materials for Specific Purposes' in B. Tomlinson (ed.) *Developing Materials for Language Teaching* (London: Continuum) - pp. 306–23.
2. Basturkmen, H. (1995) *Discourse of Academic Seminars: Structures and Strategies of Interaction*. Volume 2. Unpublished PhD thesis. University of Aston in Birmingham. - 93 p.
3. Basturkmen, H. (2003) 'Specificity and ESP Course Design', *Regional English Language Council Journal*. - pp. 48–63.
4. Basturkmen, H. (2006) *Ideas and Options in English for Specific Purposes* (Mahwah, NJ: L. Erlbaum Associates). - 199 p.
5. Basturkmen, H. (2010) 'Developing courses in English for specific purposes', University of Auckland, New Zealand. - 172 p.
6. Belcher, D. D. (2006) 'English for Specific Purposes: Teaching to Perceived Needs and Imagined Futures in Worlds of Work, Study and Everyday Life', *Teaching English to Speakers of Other Languages Quarterly*, 40, pp. 133–156.
7. Bhatia, V. K. (1993) *Analysing Genre – Language Use in Professional Settings* (London: Longman). - p. 264
8. Cook, V. (2002) 'Language Teaching Methodology and the L2 User Perspective' in V. Cook (ed.) *Portraits of the L2 User* (Clevedon: Multilingual Matters), pp. 325–343.
9. Cowling, J. D. (2007). Needs analysis: Planning a syllabus for a series of intensive workplace courses at a leading Japanese company. *English for Specific Purposes*, 26 (4), pp. 426–442.
10. Dan D. *Assessing Language for Specific Purposes* / Douglas Dan Il Cambridge language assessment series. Cambridge University Press 2000- PP.1-41
11. Dudley-Evans, T. and St John, M. J. (1998) *Developments in English for Specific Purposes* (Cambridge: Cambridge University Press). - 317p.
12. *English for Professional and Academic Purposes* / Edited by Miguel F. Ruiz-Garnido et al.: Amsterdam New York, 2010.- 237 p.
13. Harding K. *English for Specific Purposes* / Oxford: Oxford University Press, 2007. - pp. 258-291

“THE WOMAN FROM THE PAST” BY ROLAND SCHIMMELPFENNIG AS INTERTEXT

Taras Savchenko

holder of an educational master's degree

Faculty of Foreign Languages

State University "Taras Shevchenko Luhansk National University", Ukraine

The famous German playwright Roland Schimmelpfennig was born in 1967 in Göttingen. He worked in Istanbul as a freelance journalist and playwright, and since 1990 he studied directing at the Otto Falkenburg School (Munich). After completing the course, he became an assistant director and then a member of the artistic management of the Kammerspiele Theater in Munich, and was a playwright at the German Drama Theater in Hamburg. R. Schimmelpfennig became the laureate of Germany's highest award for a playwright (Else-Lasker-Schüler-Prize).

His work has been studied in many scientific works: the monograph of G. Brandstetter analyzed the general features of the playwright's poetics [1, p. 97-112]; E. Fischer-Lichte described his artistic method as "kaleidoscopism" [2, p. 81-89]; N. Fry drew attention to the world of things in Schimmelpfennig's drama [3, p. 114-117]; N. Yuhan considered genre transformations in the works of the German author [4, p. 291-299], as well as genre features of the play "Woman from the Past" [6], and features of the playwright's creative method [7, p. 191-193]; F. N. Mennemeier studied the early work of R. Schimmelpfennig in a literary context [5, p. 83-98].

Schimmelpfennig's play "The Woman from the Past" (2004) [8] depicts an old house. Married for 19 years, Frank and Claudia and their young son Andi are moving away. There is no, and most likely never was, love between a man and his wife; and the son is an absolute stranger to his parents and, moreover, as a result of the move, he must leave his beloved girlfriend Tina.

This beginning of Schimmelpfennig's work, at first glance, resembles a comedy as one of the many comedies about relationships within a love triangle." However, for the dramaturgy of the 20th – early 21st centuries. this situation is not new at all, rather typical, or even archetypal and, most importantly, not so comedic. After all, many women and men "from the past" disturbed the peace and peaceful life of ordinary heroes. Let us remember Claire Tsakhanasyan from F. Dürrenmatt's tragicomedy "The Old Lady's Visit." This "richest woman in the world," who, after forty years of absence, arrives in her native Gullen, offers residents of the regular city a billion for the murder of Alfred Ilya, who once trampled their love. Or the "romance play" "Santa Cruz" by M. Frisch, where the romantic pirate Pellegrin penetrates the gloomy castle, who seventeen years ago loved its current owner, Elvira. Or, say, Harold Pinter's drama "The Room," in which elderly Rose and Bert, locked in their limited "room-world," feel threatened and in danger from the outside. This also includes the mystical "uninvited" in the "theater of silence" by M. Maeterlinck ("Uninvited", "The Blind", "In There"), who sow death and turn people into silent puppets, numb with horror of the Unknown.

A similar situation can be resolved on the theater stage in different genre and style planes, looking for answers in traditional realistic, socio-psychological theater, or using the existential model of freedom of choice; interpret the "visit of a lady" from the past as an invasion of the life of the absurd, or carry out a search in the dimensions of the aesthetics of modern post-dramatic theater. Roland Schimmelpfennig tries to organically fuse different,

sometimes polar and at first glance incompatible theatrical concepts and genre forms. Indeed, in his drama "A Woman from the Past" there is a place for both the classical, even somewhat archaic tradition (everyday, realistic theater), and the no less revered theatrical avant-garde, which has already turned into a classic (the aesthetics of Antonin Artaud, the epic theater of B. Brecht, theater of the absurd). But the main thing is that the style of the work is not eclectic (although the postmodern era can justify any eclecticism), but harmonious, and various stylistic fabrics - first of all, tradition and avant-garde - are woven into each other masterfully and organically.

In "A Woman from the Past," the playwright himself constantly turns to the aesthetics of epic theater, the theorist and creator of which was B. Brecht, because from him in modern theater comes the tradition of destroying the fourth wall and pushing away from the system of "reincarnation" of K. S. Stanislavsky. Elements of epic drama appear in Schimmelpfennig's text primarily in Tina's monologues. In a number of episodes (episodes 3, 5, 10, 12.4, 18) Tina plays the role of a kind of narrator; she reports on the behind-the-scenes events of the drama, delivering her monologues directly to the audience:

Among other artistic contacts of "Women from the Past," it is worth noting the intermedial rapprochement of her theatrical language with the language of modern cinema - also a convergence, but no longer genre, but interspecific, transmedia. This, in particular, is manifested in the situation of a double repetition (i.e., a kind of rewinding of the "film") of the scene of Romy's appearance in the house of Frank and Claudia, and the "second take" covers the events "ten minutes before," as the playwright explains in remark. Also, for example, before the start of episode 11, the author's remark "two days before" follows. Similar retrospective techniques are readily used by film directors: from Kurosawa and Fellini to Tarantino and Tykwer, but it is interesting that this poetics of "takes" and playing-scrolling situations also comes into drama (Biography by Max Frisch, The Seagull by Boris Akunin).

An important place in the text of the drama is also occupied by the intermedial connection with music. Music in "The Woman from the Past" plays not just an auxiliary, accompanying, background role. She essentially turns into another actor. The musical leitmotif is the song by John Lennon and Paul McCartney I will: Who knows how long // I've loved you // You know // I love you still... you know, I still love you...). It symbolizes the past love of Romy and Frank, and also marks the rapprochement of the "woman from the past," once young and still in love, with his son Andi, who is young and very similar to Frank's ex. Romi seduces Andi and then kills him, also for betraying love. After all, Andi, a minute before the passionate kiss with Romi, swore eternal love for Tina.

In the final scene, the meaning of the ancient intertext of the drama is revealed in its entirety. After all, the news that Claudia was delighted with Romi's gift (in Dzekun's stage version the emphasis is on the Greek outfit (peplos) - truly, "fear the Danaans") indicates the overlap of Schimmelpfennig's drama with the tragedy of Euripides "Medea".

Medea, burning with jealousy and thirst for revenge, sends a poisoned wedding dress as a gift to the Corinthian princess, who "intercepted" the former Argonaut and father of Medea's children, Jason, and dies in terrible agony. So, Medea awakens in a loving woman from the past. Tina tells how Claudia got busy: "at the moment when she puts her hand into the bag, (at least that's what it looks like through the window), her fingers, arms, shoulders are suddenly on fire. The entire figure of the woman in the bedroom is engulfed in fire. She is burning, her whole body is burning, burning incredibly quickly and terribly... It seems that she is not even able to scream, behind the closed windows I can't hear anything, but her mouth is open, painfully open..."

It is noteworthy that ancient motifs are heard throughout the entire action of the play.

Tina compares her house to an "antique tombstone" (episode 10). And the characters of the modern film that she watched with Andi were in search of a "Pandora's box" according to ancient mythology. That the lover should beware is signaled by another intertextual connection in "Women from the Past."

Thus, genre convergence in R. Schimmelpfennig's play leads to genre polyphonism, in which almost all the main traditional genres of drama are represented: comedy and farce, drama and melodrama, tragedy and mystery. At the same time, each of them, moving closer to the other, maintains its autonomy, so one can argue about a postmodern genre collage. The poetics of Schimmelpfennig's drama is determined by broad intertextual ("Medea" by Euripides) and intermedial (the musical leitmotif "I will" (Lennon and McCartney) connections.

References:

1. Brandstetter G. (1998) Selbst-Beschreibung: Performance im Bild. *Theater seit den 60er Jahren: Grenzgänge der Neo-Avantgarde*. Tübingen; Basel.
2. Fischer-Lichte E. (1998) Verwandlung als ästhetische Kategorie: Zur Entwicklung einer neuen Ästhetik des Performativen. *Theater seit den 60er Jahren: Grenzgänge der Neo-Avantgarde*. Tübingen; Basel: Francke.
3. Frei N. (2018) Die Rückkehr der Helden: Deutsches Drama der Jahrhundertwende (1994 – 2001). Tübingen: Gunter Narr Verlag.
4. Jugan N. (2023) Genretransformationen im deutschen postmodernen Drama. *Література як семіотичний ресурс культури*. Всеукраїнська наукова конференція (XX Філологічні читання пам'яті Н. С. Шрейдер): Матеріали / упорядн. Т. Є. Пічугіна. Дніпро : Тріменс ЛТД.
5. Mennemeier F. N. (1983) Das neue Drama. *Neues Handbuch der Literaturwissenschaft*. Wiesbaden: Athenaion.
6. Yuhan N. (2023) At the Crossing of Cultural and Literary Traditions: Intertextuality and Intermediality of Roland Schimmelpfennig's Play «A Woman from the Past». *The 6th International Scientific and Practical Conference «Scientific Progress: Innovations, Achievements and Prospects»* (March 6-8, 2023) MDPC Publishing, Munich.
7. Yuhan N. (2023) Between Documentary (Verbatim) and Experimental Theater: Poetic Features of the Genre of Modern Biographical Drama (Based on Comparative Analysis). *The 1st International Scientific and Practical Conference «Modern Knowledge: Research and Discoveries»* (May, 19-20, 2023; Vancouver).
8. Schimmelpfennig R. (2004) Die Frau von früher. Stücke 1994 – 2004 Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ

Завістовський Олег Дмитрович

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Законодавство України про мови має своїм завданням регулювання суспільних відносин у сфері всебічного розвитку і вживання української та інших мов, якими користується населення України в державному, економічному, політичному, громадському і приватному житті, охорону конституційних прав громадян у цій сфері, виховання шанобливого ставлення до національної гідності людини, її культури і мови та для подальшої консолідації на цій основі всього українського суспільства. Статтею 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначено статус української мови як єдиної державної мови в Україні.

Після 24 лютого 2022 року відношення до використання української мови дуже широко змінилося у суспільстві. Це відбулося у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. Саме в цей час відбулася загроза національній безпеці та введенням воєнного стану в Україні. Саме після лютого 2022 року життя кожного з нас змінилося: у когось – більше, у когось – менше, щось стало іншим на певний час, а щось назавжди. В суспільстві відбулася переоцінка цінностей, з переосмисленням багатьох речей і набагато дрібнішими змінами в побуті змінюється і мова. І це природно, адже в мові відображається навколишня дійсність і матеріалізується, об'єктивується наше мислення [1].

Саме роки протистояння російській військовій агресії в Україні висвітлили потребу глобального використання існуючих ресурсів задля зменшення рівня загроз національній безпеці, а з нею – і потребу усунення прогалин в правовому механізмі державного регулювання [2, с. 261].

Становлення України як незалежної, демократичної держави зумовлює необхідність протидії суспільним явищам, які негативно впливають на розвиток суспільних відносин, загрожують існуванню основ правової держави [3, с. 78].

Сьогодні українська мова, один із наріжних каменів держави, оскільки вона постійно зміцнюється і розвивається. Соціологи зазначають, що за останні десять років спостерігається постійна динаміка зростання кількості тих, хто вважає українську мову рідною: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році.

Крім того, зменшується російськомовний сегмент українців: у 2012 році таких респондентів було близько 40%, наприкінці 2021 року – 26%, а на початку війни – 18% [4].

Дані опитування показали, що українське суспільство ніколи не було більш єдиним у захисті української мови. 76% українців вважають українську рідною мовою (у порівнянні з 57% десять років тому). 83% респондентів вважають, що українська має бути єдиною офіційною мовою їхньої країни.

Під час повномасштабної війни, яку розпочала Росія проти України, українська мова стала не тільки ознакою національної ідентичності та громадської позиції, а й інструментом боротьби з ворогом. Боронити свою країну від агресора можна не лише зброєю, а й словом [5].

Мова – наша зброя проти російських загарбників. Мова – це питання нашої ідентичності та національної безпеки. Звісно, що чим більше мов ми знаємо, тим краще. Звичайно, що немає ніякого табу на використання російської мови [6].

В Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», а саме в статті 16 зазначається, що з особою, яка не розуміє державної мови, працівник органу державної влади може спілкуватися мовою, прийнятною для сторін, а також за допомогою перекладача. Але, з початку військової агресії Російської Федерації проти України українська мова стала не лише ознакою національної самосвідомості та громадянства, а й знаряддям боротьби з ворогом. Майже всі українці знають і розуміють російську, але росіяни не розмовляють українською. Незнання української мови російськими військовими та диверсантами є ефективним способом їх виявлення.

Тісна співпраця держави, органів влади із громадою приносить лише позитивні явища [7, с. 474].

На теперішній час зміни вже можна побачити і в соціальних мережах. На сьогоднішній день десятки, якщо не сотні користувачів Tiktok та Instagram опублікували контент російською, а тепер перейшли на українську. У «Тіктоку» навіть з'являється спеціальний хештег «язабула»: користувачі соцмереж, які переходять на українську, відповідають на запитання коментаторів, що ви все життя розмовляєте російською [8].

Соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя. З кожним днем ми спостерігаємо все більше і більше нових користувачів. Завдяки постійній присутності в житті своїх користувачів, соціальні мережі надають вирішальний соціальний вплив [9, с. 233].

У соцмережах з'явилося багато відео, на яких українські солдати, бійці територіальної оборони чи мирні жителі перевіряють підозрюваних українськими словами чи фразами. Ще до війни російськомовні українці активно переходили до української і продовжували це робити. Так вони висловлюють свою позицію проти агресорів.

В усіх сферах суспільства, пов'язаних з різною професійною спрямованістю, будь це державна служба або медицина, освіта чи надання інших послуг всі намагаються переходити на спілкування українською мовою. А це в свою чергу підтримується державою.

В умовах сьогодення професійна спрямованість передбачає розуміння і внутрішнє сприйняття цілей і завдань професійної діяльності. Зміни, які відбуваються у змісті професійної спрямованості, знаходять своє відображення в тому, що зміцнюють мотиви, котрі пов'язані з професійною діяльністю, викликають поклик до прагнення у добросовісному виконанні власних службових обов'язків [10, с. 101; 11. с. 143].

Підводячи підсумки необхідно висловити те, що Українське нині в усьому світі асоціюється з опором, мужністю, солідарністю та свободою; російська мова – мова країни-агресора. Тож давайте перемагати і на цьому, на мовному фронті.

Список використаних джерел:

1. Данильчук Д. Війна і мова. Війна, що змінила мову: росія з малої літери, легітимізація матюків. URL: <https://chytomo.com/chomu-vsi-pyshut-rosiia-z-malenkoi-a-matiuky-staly-normoiu-u-zmi-sposterezhenia-linhvista/>
2. Завістовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції: сутність та розмежування понять. Аналітично-порівняльне правознавство, № 5 (2022). С. 258-262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>

3. Завістовський, О. Д., & Маковей, Є. С. Проблемні питання сьогодення у протидії корупції в Україні. *Друкується згідно з рішенням оргкомітету за дорученням Харківського національного університету внутрішніх справ від 30.07. 2022 № 34, 77.* URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5bce4379-3731-4cac-89a3-a885625b0fd9/content#page=77>
4. Більшість громадян підтримують, щоб українська була єдиною державною мовою – опитування. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/25/novyna/suspilstvo/bilshist-hromadyan-pidtrymuyut-ukrayinska-bula-yedynoyu-derzhavnoyu-movoyu-opytuvannya>
5. Чому Росія так боїться української мови? URL: <https://ukrainer.net/rosiia-boitsia-ukrayinskoj-movy/>
6. Кравчук Р. Російська – іноземна, або Чому важливо вчити українську мову під час війни. URL: https://zaxid.net/rosiyska_inozemna_abo_chomu_vazhlivo_vchiti_ukrayinsku_movu_pid_chas_viyni_n1539079
7. Завістовський О.Д. Актуальні питання здійснення правоохоронної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічного порядку та безпеки в умовах дії військового стану. The 1 st International scientific and practical conference “Science and innovation of modern world”(September 28-30, 2022) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2022. P. 472-475. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/SCIENCE-AND-INNOVATION-OF-MODERN-WORLD-28-30.09.22.pdf#page=472>
8. Що відбувається з російською мовою в Україні. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61045496>
9. Завістовський , О., & Король , К. (2023). ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ПІДРОЗДІЛАХ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ. *Матеріали конференцій МЦНД*, (24.11.2023; Вінниця, Україна), 232–234. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/836>
10. Тінін , Д. (2022). ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (July 8, 2022; Paris, France), 101–103. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-08.07.2022.027>
11. Тінін Д.Г., Завістовський О.Д. (2023). ВАЖЛИВІСТЬ ПИТАННЯ КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ. *Матеріали конференцій МЦНД*, (08.12.2023; Черкаси, Україна), 143–145. URL: <file:///C:/Users/Asus/OneDrive/Documents/%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%90/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%AB/%D0%9E%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B5%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D1%8B/2023-2024/8.%20%D0%9D%D0%B0%2008.12%20%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%B8/47-65-PB.pdf>

АНАЛІЗ МЕНТАЛЬНО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ПОЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГЕНРИХА ГЕЙНЕ В ЙОГО ТВОРЧОСТІ 30-40-Х РОКІВ XVIII СТОЛІТТЯ

Журбенко Марія Русланівна

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Соколовська Світлана Францівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри германської філології та зарубіжної літератури

ННІ іноземної філології

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

В епоху пізнього німецького романтизму Г. Гейне був найвидатнішою його постаттю. Слідкуючи за розвитком його творчості, можна чітко виокремити тенденції розвитку німецькомовної літератури 20-40-х років XVIII століття, яка на той час переживала бурхливі часи трансформації. Довгий час Гейне дотримувався старих традицій раннього романтизму, керуючись народною творчістю. Проте чим більше Гейне проймався радикальними поглядами суспільства середини 30-х початку 40-х років, чим значнішою ставала громадсько-політична діяльність поета, тим чіткіше видно різкий поворот його стилю творчості. «Барабанщик революції» – так свого часу назвав себе великий німецький поет [4, с.100].

Варто зазначити, що навіть при найширшому трактуванні романтизму, творчість Гейне 30-40-х років не вкладається в рамки цього напрямку. Це можна пояснити тим, що романтизм того часу переживав кризовий для нього період в історії німецької літератури. У пошуках нових форм творчості тогочасні поети та письменники кардинально змінювали усталені в попередні періоди правила та форми цього стилю, не хештуючи при цьому його естетикою та формою світосприйняття. Цей період був переломним, адже на порозі вже стояли утопічний соціалізм, реалізм, бідермайєр, які вже вкорінювалися у тогочасну творчість німецьких митців. Поезія Г. Гейне також не стала виключенням.

В 40-х роках поет проймається поглядами «нового еллінізму», яке згодом стає його художньою естетикою. Гейне просував тенденції боротьби біблійної (спіритуалістичної) та гомерівської (сенсуалістичної) ліній, де перша прагне семіотизувати матеріально-чуттєву реальність, надати їй алегоричності, а друга навпаки надати реальності чуттєвості, духовного змісту, краси, визнати земне вищим. Під впливом такого світосприйняття виходять у світ такі гейнівські цикли як «Різне» та «Нова весна», які лягли в основу його збірки «Нова поезія» (1844). У перших її циклах мотив кохання продовжував збірку «Книга пісень», при цьому відчувалися гомерівські традиції. В цій збірці ліричний герой та його почуття постають набагато розкутішими. Але вже в наступному циклі «Нова весна», любовні переживання та почуття ліричного героя, як і саме кохання набувають буденності, втрачають свою глибину та стають повсякденням ліричного героя. Так ми можемо прослідкувати перехід високого почуття під назвою «кохання» в невимушену гру, що перекликається з епохою рококо. Сам поет порівнює свою поезію з даруючими квіти героям «амореттами» (амурами), які доречі і є емблемою, співіснуючого з романтизмом, рококо [1, с.101].

Цикл «Різне» найбільш яскраво і сміливо вів свою лінію «нового сенсуалізму». Цей цикл двозначний: читач не може сказати одразу, чи то Гейне описує різні поезії у

своїх віршах чи то різних жінок з французьких бульварів, яких він зробив напрочуд реальними, буденними, навіть заземленими.

Найскандальнішим проявом «нового елінізму» у творчості Гейне можна вважати книгу «Людвіг Берне». Ця книга підняла скандал в колах сучасників Гейне. Тогочасна ліберальна та радикальна спільнота назвала Гейне не тільки непорядним, а й засудила його атаку на колишнього друга Берне, назвавши його зрадником свободи та демократії.

Ця книга розповідає історію дружби та розриву стосунків між Генріхом Гейне та Людвігом Берне, тогочасним письменником-публіцистом та лідером німецьких радикальних демократів тридцятих років. Поет доволі скрупульозно описав розбіжності в його з Людвігом світоглядах, маючи на меті показати, що саме вони стали причиною розриву їх з Берне дружніх стосунків. Прототипами головних героїв книги стали вони ж. Генріх був «Елліном» який прагнув до сенсуалізму, а Берне його антиподом «Незареяном», з спіритуалістичними поглядами. Варто зазначити ця антитеза червоною ниткою пролягає не тільки в цьому творі, (він звинувачує «Незареяна» у вузькому світогляді, схильності до однозначності і прямолінійності думок, фанатизмі та утилітарному підході до філософії і мистецтва того часу), але й у всій його пізній творчості, зокрема в його останній поезії «Снилось мені літньої ночі».

У 1842 році у своєму листі до Г. Лаубе Гейне згадує про написання гумористичного епосу, просякненого зухвалим гумором, прямими посиланнями на тогочасні відносини їх сучасників, що своєю оригінальністю спричинить неабиякий фурор тогочасного німецького суспільства, він стане «einen verrückten Traum in einer Sommernacht» читач побуде в шкурі ведмеда, а назвою цього твору стала «Атта Троль» [3, с.329].

На противагу недалекоглядній критиці вірних своїм переконанням героїв-характерників, очищений романтичний пізній Атта Троль мав використати традиційні мотиви байки для захисту «невід'ємних прав духу», поетичної свободи та автономії мистецтва, не відмовляючись при цьому від тих «найсвятіших ідей людства», за які сам Гейне «так багато боровся і страждав»:

Sehr schlecht tanzend, doch Gesinnung
Tragend in der zott'gen Hochbrust;
Manchmal durch gestunken habend;
Kein Talent, doch ein Charakter!
[3, с.140]

Танцював він зле та чулість
У кудлатих грудях мавший;
За життя смердів почасти;
Недотепний, але щирий!
[2, с.272]

У ширшому сенсі, однак, «Атта Троль» був задуманий як «сатира на людські ідеї лібералізму взагалі», як пояснював Гейне в листі до матері, якій він водночас зізнавався, що його ведмідь, можливо, також отримав «трохи забарвлення» від «емансипованого єврея» [3, с.200].

В образі ведмеда одночасно поєднуються риси радикала-демократа та соціаліста, що проповідує рівність, з вплетеними ознаками націоналіста, який тужить за старими-добрими німецькими простотою життя та чистотою звичаїв і ненавидить все чужоземне, особливо французьке.

Strenge Gleichheit! Jeder Esel
Sei befugt zum höchsten Staatsamt,
Und der Löwe soll dagegen
Mit dem Sack zur Mühle traben [3, с.25].

Рівність правая! Осел в нас
Буде вищим урядовцем,
Лев при тому часом мусить
До млина мішки возити [2, с.206].

Справді, рівність є однією з тих буржуазно-революційних вимог, які особливо детально атакує Гейне в «Атта Троль». Це радикальна умова «egalité», яку висунула

молода буржуазія, щоб дати собі моральний простір у суспільстві. Але Гейне вище згаданими рядками, висуває цю вимогу в найкращій, доведеній до абсурду формі.

Таке ставлення автора до влади було зумовлене егалітаризмом, який призвів до встановлення правління Наполеона у Франції. Гейне спостерігав за розвитком події у країні сусіда та передбачав таку ж участь і для Німеччини.

Також в поемі дісталось наступникам «швабської школи», які пропагували ідилічний патріархат та простоту душевну і були невимовно далекими від тодішньої сучасності:

O, ich armer Schwabendichter!
In der Fremde muß ich traurig
Als verwünschter Mops verschmachten
Und den Hexenkessel hüten
«...»
Wär ich doch daheim geblieben
Bei Karl Mayer, bei den süßen
Gelbveiglein des Vaterlandes,
Bei den frommen Metzelsuppen
[3, с.123].

«Ох, поет я бідний швабський!
На чужині мушу з туги
Пропадать заклятим мопсом
Над відьомським казаном.
«...»
Ох, коли б же був я дома,
Там Карл Майєр, там і любі,
Рідні, жовті пташенята,
Там же добра юшка з м'ясом!
[2, с.255]

Ця поема унікальна і тим, що тут поет виступає на захист поезії від політики, від спроб її підпорядкування інтересам та цілям влади, що загострювалися в тогочасних умовах революційного піднесення. «Атта Троль» не тільки стилем, а ще й композицією демонструє обстоювання прав духу, адже написана вона в доволі вільній манері.

Поема вийшла з-під гейнівського пера яскравою та пронизаною експресією. В цьому творі вдало сплітаються реальне з фантастичним, серйозне з сміхотворним, зняття масок і глум. Гейне не приховує своєї позиції проти стриманості, особливо в цій поемі, яка є відповіддю на напади чеснот:

Drückt' ich hastig meine Lippen
Auf die roten Wangengrübchen
Und ich machte den Vernunftschluß:
Ja, ich küsse, also leb ich! [3, с.67]

Притулив уста хутенько
До тих ямочок на щоках,
І я зважив зараз в думці:
Як цілую, то живу! [2, с.224]

Підсумовуючи, варто сказати, що Гейне і справді славився своїми революційними поглядами на творчість, жодна подія в країні та в суспільстві не залишилася поза рядками поета. Гейне не тільки змальовував свої особисті почуття і емоції, але і біль та переживання за долю творчості в житті тогочасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль: Навч. кн. Богдан, 2001. 416 с.
2. Українка Л. Повне академічне зібрання творів у 14 томах: Пер.: поезія, проза, драма, публіцистика та ін. 8-ме вид. Луцьк: Вол. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2021. 1120 с.
3. Heinrich H. Atta Troll. Ein Sommernachtstraum. München, 1957. S. 300.
4. Heine H. Sämtliche Werke: Briefe. Hamburg: Doffmann und Campe, 1863. 362 S.
5. Manfred W. Heinrich Heine. Revolution und Reflektion. Stuttgart, 1969. 239 S.

АНТРОПОНІМИ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ

Чорноус Оксана В'ячеславівна

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ, Україна

Антропоніми є важливими маркерами, які не лише допомагають розпізнати стать, вік, національність, іноді віросповідання та соціальний статус носіїв, а й здатні сигналізувати про негативні явища сучасного суспільства, що ґрунтуються на оцінках різних характеристик людей. У цьому аспекті закономірно найбільший інтерес викликають стереотипи та упередження, адже мислення, яке на них базується, може справді значно впливати на наші уявлення, почуття та поведінку в повсякденному житті, і що більш вагомо, створювати основу для подальшої негативної міжгрупової поведінки. Ще наприкінці 70-х років ХХ ст. експериментально було підтверджено, що члени однієї групи охоче надають перевагу «своїй» групі над іншими, навіть тоді, коли їх випадково до неї уналежнили [1, с. 307–324], і така ієрархія ставлення лишається актуальною: так, за результатами опитування 2019-го року всі етнічні групи населення України демонстрували краще ставлення до громадян своєї країни, ніж до громадян іншої [6]. З одного боку, такі переваги мають цілком позитивне практичне та еволюційне значення, але з іншого – створюють основу для розвитку негативних почуттів до інших груп загалом та їхніх представників зокрема, формують сприйняття їх як загрози. Ті самі статистичні дослідження переконують, що сьогодні за часів глобалізації відкриті прояви ненависті та антипатії до представників «чужих» груп досі лишаються системними як в Україні [6], так і у світі загалом [4]. Їхніми об'єктами стають як знаменитості (наприклад, відомій тенісистці Наомі Осаці у рекламі «відбілили» колір шкіри [7], олімпійського чемпіона Жана Беленюка вербально ображали [8], першому темношкірому хокеїсту Джейлену Смереку демонстрували расистські жести [5]), так і пересічні громадяни (напади та фізичні утиски студентів ЗВО з інших країн через колір шкіри, віросповідання, етнічне походження [9]). Кожен із таких проявів ненависті до представників «чужих» груп був привселюдно засуджений громадськістю та визнаний таким, що суперечить нормам моралі та права, однак в усіх означених випадках мали місце відкриті форми приниження. Значно важче ідентифікувати прихований фаворитизм або упередження, і особливо коли категоризація людей відбувається на основі їхніх імен. Доволі промовистим вважаємо судовий прецедент, який широко висвітлювався у всіх світових медіа у 2010 році: палестинця, мешканця Єрусалиму на ім'я Саббар Кашур було засуджено за зґвалтування єврейки після того, як потерпіла виявила, що її коханець насправді є арабом, який при знайомстві представився їй типовим єврейським прізвиськом Дуду [2]. Ця справа привернула увагу не лише багатьох правозахисників через расову дискримінацію, а й змусила замислитися щодо сили імені формувати наше уявлення про інших. Зокрема цей випадок демонструє, що імена можуть викликати упередження через асоціації з конкретною етнічною групою.

Часом імена пов'язують з певним ґендерним стереотипом. Наприклад, дослідники із Сиракузького університету в Нью-Йорку виявили, що жіночі імена зазвичай оцінюються як менш компетентні, а чоловічі – як менш дружелюбні; жінок з лагідними іменами на кшталт Sophie сприймають як більш привабливих, а чоловіків – з короткими, різкими іменами, як Jack [3].

Існують також упередження щодо імен, пов'язані з певною історичною подією чи явищем. Наприклад, відомо, що в Німеччині для називання дітей не використовують імена Адольфа Гітлера та Усами бен Ладена.

Упередження через імена доволі часто згадують у зв'язку з образами під час навчання або при працевлаштуванні.

Підбиваючи підсумки, зауважимо, що упередження через імена є формою дискримінації та несправедливого ставлення до людей на підставі їхнього імені.

Список використаних джерел:

1. Brewer M. B. In-Group Bias in the Minimal Intergroup Situation: A Cognitive-Motivational Analysis. *Psychological Bulletin*. 1979. № 86(2). P. 307–324.
2. Israeli Arab has 'deception rape' sentence delayed. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-10861904>
3. Is your name ruining your life? Retrieved from <https://www.wired.co.uk/article/name-discrimination>
4. Ohio Man Sentenced to 20 Years in Prison for Federal Hate Crimes Against Haitian Nationals. Retrieved from <https://www.justice.gov/opa/pr/ohio-man-sentenced-20-years-prison-federal-hate-crimes-against-haitian-nationals>
5. Борсук Є. Расизм в українському хокеї. Що спричинило міжнародний скандал? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/10/12/7310141/> (дата звернення: 08.12.2023).
6. Міжетнічні упередження в Україні URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=904&page=20> (дата звернення: 08.12.2023).
7. Спонсор вибачився, що «відбілів» у рекламі шкіру японській тенісистці. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46979173> (дата звернення: 08.12.2023).
8. У Києві напали на Жана Беленюка. Ображали через колір шкіри. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-58204980> (дата звернення: 08.12.2023).
9. У Києві напали на студентів з Конго, сталася стрілянина (фото, відео) URL: <https://www.unian.ua/incidents/napali-na-studentiv-u-kiyevi-stalasya-strilyanina-foto-video-novini-kiyeva-11080853.html> (дата звернення: 08.12.2023).

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Білогорка Ліліана Володимирівна

викладач кафедри іноземних мов та ІКТ

Західноукраїнський національний університет, Україна

Кроскультурні зв'язки з іншими країнами вимагають від України взяти на себе певну відповідальність за підготовку фахівців, потребу в спілкуванні, взаєморозумінні та продуктивній співпраці, і, зі свого боку, необхідність заохочувати кроскультурну комунікацію серед студентів [1; 2]. Мова та її незаперечний зв'язок з усіма аспектами повсякденного життя людей, незалежно від національності, віри, релігії чи поглядів, відіграє вирішальну роль у підготовці майбутніх перекладачів до професійного міжкультурного обміну на світовій арені [3, с. 10].

В сучасному світі, коли кроскультурна взаємодія стає не лише повсякденною реальністю, але й ключовим аспектом в сферах бізнесу, науки та міжнародних відносин, мовний переклад набуває особливого значення. Однак процес перекладу вимагає більше, ніж просто перенесення слів з однієї мови на іншу. Граматичні трансформації виявляються важливим аспектом цього процесу, особливо в умовах кроскультурної взаємодії.

Однією з ключових проблем є різниця у граматичних структурах різних мов. Наприклад, українська мова відрізняється від англійської у будові речень, порядку слів та вживанні часів. Ця різниця може викликати необхідність граматичних трансформацій під час перекладу для того, щоб зберегти сенс і структуру оригіналу. Наприклад, відбувається граматична трансформація часу Present Perfect у перекладі речення «*They have lived in London for five years*» – «Вони живуть у Лондоні вже п'ять років». Граматична трансформація охоплює зміну часової форми, оскільки в українській мові використовується інший часовий вираз для передачі події, яка почалася у минулому і триває в теперішньому.

Ще однією аспектною граматичною трансформацією є адаптація до мовно-культурних норм. У кожній культурі існують власні граматичні особливості, які важко або навіть неможливо передати в іншій мові без перетворень. Перекладач повинен обрати відповідні граматичні конструкції, щоб забезпечити зрозумілість та адекватність тексту для цільової аудиторії. Наприклад, так звана граматична трансформація «Gerund vs. Infinitive» у перекладі речення «*I enjoy swimming*» – «Мені подобається плавати». У цьому прикладі граматична трансформація включає використання інфінітива (плавати) замість герундія (swimming), оскільки українська мова має власні правила вживання інфінітива та дієприкметника.

Граматична трансформація Passive Voice у перекладі речення «*The book was read by Mary*» – «Марія прочитала книгу» полягає в зміні порядку слів, а також українській мові більш властиве вживання активного стану, і тут важливо передати не лише сенс, але й граматичні особливості. Слід зазначити, що граматичні трансформації також пов'язані зі збереженням емоційного тону та відтінків мовлення. Деякі вирази або ідіоми можуть мати своєрідний граматичний вираз, який треба адаптувати для збереження емоційного забарвлення оригіналу.

Ці приклади відображають ті граматичні трансформації, які можуть виникати під час перекладу з англійської мови на українську в умовах кроскультурної взаємодії.

Гнучкість та розуміння граматичних відмінностей мов є важливими для забезпечення точності та натуральності перекладу.

Отже, граматичні трансформації в процесі перекладу в умовах кроскультурної взаємодії визначаються не лише лінгвістичними особливостями мов, але й культурними чинниками. Гнучкість та глибоке розуміння мовних і культурних відмінностей стають ключовими компонентами успішного перекладу, зберігаючи при цьому інтегритет інформації та відчуття оригінального тексту.

Список використаних джерел:

1. Кроскультурна взаємодія: теорія, методологія, практика: монографія / за заг. ред. А. К. Солодкої. Миколаїв: Іліон, 2014. 204 с.
2. Baranova S., Pavlenko T. Contact Establishing in American Corporate Culture via Translation. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 19 . С. 184-190.
3. Kobyakova I., Shvachko S. Teaching Translation: Objective and Methods. *Advanced Education*. 2016. № 5. P. 9-13.

МЕТОДИКА РОБОТИ З НАЙПРОСТІШИМИ МЕДІАТЕКСТАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ

Манюк Юлія-Марія

студентка 3 курсу, спеціальність 013 Початкова освіта
КЗ ЛОР "Бродівський фаховий педагогічний коледж ім.М.Шашкевича", Україна

Науковий керівник: Дацюк Руслана Богданівна

викладач вищої категорії
КЗ ЛОР "Бродівський фаховий педагогічний коледж ім.М.Шашкевича", Україна

Усі сфери нашого життя зараз важко уявити без медіа та засобів масової інформації. Як відомо, на сьогоднішній день діти багато часу проводять в Інтернеті, читаючи різноманітні тексти, дивлячись відео, які можуть впливати на них по-різному. З однієї сторони, вони вчать аналізувати і сприймати те, що прочитали або побачили. З іншої сторони, діти не задумуються і «поглинають» усю інформацію, що їм подається. Тож завдання вчителя - розвивати у дітей критичне ставлення до медіапродукції, навчати їх оцінювати медіатексти та реагувати на них обґрунтовано.

Дослідивши Типову освітню програму початкової ланки НУШ, ми можемо побачити, що вона містить змістову лінію «Досліджуємо медіа», завданням якої є навчити дітей за допомогою вчителя виявляти очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах; висловлювати думки щодо простого медіатексту; створювати прості медіатексти. Для виконання вказаних у нормативних документах завдань необхідно визначити актуальні медіапродукти для дітей молодшого шкільного віку, визначити види робіт з ними та напрями їх використання під час вивчення української мови. У Типовій освітній програмі мовно-літературної галузі [1] наводяться прості медіапродукти, які рекомендується використовувати для навчання молодших школярів української мови, такі як візуальні матеріали, аудіозаписи, відеоматеріали та інтернет-ресурси.

Насамперед визначимо, що таке медіатекст. Медіатекст — текст будь-якого виду медіа, призначений для масової комунікації. Наприклад, медіатекстом є реклама, яку створюють для того, щоб привернути увагу споживачів. Відповідно до змістової лінії «Досліджуємо медіа», в переліку медіатекстів, що «вивчаються в початковій школі, зазначені афіші, дитячі журнали, книжки, комікси, комп'ютерні ігри, листівки, малюнки, мультфільми, реклами, стіннівки, фотографії (світлин), фотоколажі, SMS-повідомлення». Під час аналізу типових освітніх програм було виявлено, що у своїй програмі О. Савченко визначає sms-повідомлення як медіапродукт, тоді як Р. Шиян у своїй програмі не включив їх у змістову лінію, оскільки розглядає як звичайні короткі письмові повідомлення, створені за допомогою цифрових пристроїв. Таким чином, sms-повідомлення враховано в контексті змістової лінії «Взаємодіємо письмово».

Проаналізувавши підручники «Українська мова. Буквар» та «Українська мова та читання» для 1 і 2 класів (автори Большакова І., Пристінська М.), можемо побачити ряд завдань для реалізації змістової лінії «Досліджуємо медіа». Їх можна використовувати, щоб розвивати навички медіаграмотності та навички критичного мислення.

Візуальні медіа. У Типовій освітній програмі Р. Шияна до візуальних медіа віднесено книжки, періодичні друковані видання (журнали, газети), фотографії, малюнки та комікси.

Завдання, пов'язані з аналізом обкладинки книги, наявні у вище перелічених підручниках. Для прикладу таке завдання можна використати на уроці буквеного періоду на тему «Звук [и], буква и. Книги» [4]. Учні розглядають обкладинку книжки, її елементи і намагаються передбачити, про що можна дізнатися, розглянувши цю обкладинку. Проводиться бесіда:

- Розгляньте обкладинку книжки. Що на ній зображено?
- Скажіть, хто є її автором? А яка її назва?
- Подумаймо, про що ми можемо дізнатися, розглянувши обкладинку.

Таке завдання сприяє розвитку учнівських навичок сприйняття інформації та розуміння тексту. Першокласники вчаться визначати основну тему книги, розглядаючи зовнішні ознаки і розвивають свої аналітичні здібності. Також це сприяє розвитку мовлення, оскільки діти намагаються висловити свої думки та передбачення.

Журнали і газети також розглядаються у навчальних підручниках як у першому, так і в другому класі. Для прикладу візьмемо другу частину підручника 2 класу [5]. Тут також пропонується завдання для аналізу структури обкладинки журналу, оцінки зовнішнього вигляду. При вивченні теми «Слова – назви предметів. Хто? Що?» дітям можна запропонувати проаналізувати обкладинку журналу та самим спробувати створити власну, але вже до журналу про свою омріяну професію. Після цього дітям потрібно буде її представити і проаналізувати обкладинки журналів один одного.

За допомогою такого завдання діти не лише розвивають творчість та вміння виражати свої думки, але й навчаються сприймати і розуміти інші точки зору, аналізуючи обкладинки своїх однокласників. Це також сприяє розвитку співпраці та комунікаційних навичок.

Комікс — послідовність малюнків, зазвичай із короткими текстами, які створюють певну зв'язну розповідь. Комікс характеризується єдністю оповідання й візуальної дії. Найчастіше пряма мова в коміксі передається за допомогою «словесної бульбашки», яка «видається» із вуст персонажа.

У підручнику для 2 класу (Ч.2) [5] можемо побачити невеличкий комікс. Вивчаючи тему «Службові слова, чи слова-помічники», пропонуємо дітям таке завдання для роботи в групах:

- Прочитайте комікс. Скажіть, чи помітили ви слова-помічники?
- Об'єднаємося в групи. Завдання першої - скласти асоціативний кущ, в якому перелічити всі службові слова, які ви помітили в коміксі та які ви знаєте. Завдання другої групи – придумати закінчення цього коміксу.

Аналіз коміксу сприяє виявленню службових слів, а завдання з асоціативним кущем допомагає у систематизації та усвідомленні цих слів. Друга частина завдання, що стосується створення закінчення коміксу, розвиває творчість та вміння використовувати набуті знання в практичних завданнях.

Реклама. При вивченні теми «Звук [р], буква р» у 1 класі (Ч.2) [4] можемо побачити завдання, пов'язане з рекламою. Для початку дітям подається пояснення: «Реклама. Ти можеш дізнатися про йогурт з реклами. Реклама потрібна, щоб покупці знали про певний продукт. А потім захотіли його купити. Реклама яскрава. Щоб привернути твою увагу». Після цього можна запропонувати таке завдання:

- Розгляньте рекламу йогурта. Скажіть, для чого його рекламують? Для кого призначена реклама?
- Чи подобається вам ця реклама? Якщо подобається, то чому? Якщо ні, то що б ви змінили?

Це завдання спрямоване на розвиток мовленнєвих навичок та критичного мислення учнів. Питання щодо реклами дозволяють їм аналізувати мету та аудиторію рекламного повідомлення. Крім того, учні розвивають здатність виражати власні враження та обґрунтовувати свої думки щодо ефективності реклами. Завдання також сприяє усвідомленню ролі реклами в сучасному суспільстві та її впливу на споживачів.

Можемо дійти висновку, що чинні навчальні програми передбачають однакові процеси роботи з медіапродуктами, проте по-різному визначають їх повноту для молодших школярів. У чинних підручниках НУШ є різноманітні завдання для змістової лінії «Досліджуємо медіа», виконуючи які учні вчать за допомогою вчителя виявляти очевидні ідеї у простих текстах, медіатекстах; висловлюють думки щодо простого медіатексту; створюють прості медіатексти. Також учні здобувають навички медіаграмотності і розвивають критичне та творче мислення, виконуючи практичні завдання на створення медіапродуктів. Тож, важливо враховувати вікові особливості учнів та підбирати завдання відповідно до них.

Список використаних джерел:

1. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. с.10-11.[<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.14/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf>].
2. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я.с.10,15.[<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>].
3. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: Організація медіаосвіти в початковій школі» Старагіна І.П., Волошенюк О.В., Мокрогуз О.П., Ганик О.В. Київ: Пропапір, 2021. [<https://znayshov.com/FR/11692/542.pdf>].
4. Підручник «Українська мова. Буквар» 1 клас. Большакова І., Пристінська М. Частина 1. [<https://issuu.com/kreidaros/docs/bukvar-1-klas-bolshakova-2018-1/4?ff&pageLayout=singlePage>]. Частина 2. (с.32, 62). [<https://issuu.com/kreidaros/docs/bukvar-1-klas-bolshakova-2018-2/4?ff&pageLayout=singlePage>].
5. Підручник «Українська мова та читання» 2 клас. Большакова І., Пристінська М. Частина 1. [<https://issuu.com/kreidaros/docs/ukrajinska-mova-2-klas-bolshakova-2019-1?ff&pageLayout=singlePage>]. Частина 2. (с.14, 64). [<https://issuu.com/kreidaros/docs/ukrajinska-mova-2-klas-bolshakova-2019-2?ff&pageLayout=singlePage>].

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ РОМАНУ «КНИГА ДЖУНГЛІВ» Р. КІПЛІНГА НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Гербиш Марія Артемівна

здобувач вищої освіти факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національний авіаційний університет, Україна

Науковий керівник: Єнчева Галина Григорівна

доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет, Україна

Переклад невербальних елементів з однієї мови на іншу, таких як мова тіла, міміка, жести та інші невербальні засоби спілкування є складним завданням, оскільки необхідно передавати не лише слова, але й емоції, настрій та внутрішній стан персонажів за допомогою мови, зберігаючи при цьому автентичність та емоційну глибину оригіналу. Можна навести деякі особливості перекладу невербальних елементів роману «Книга джунглів»:

- **Культурні відмінності**

Культурні відмінності мають свої нюанси у вираженні емоцій та сприйнятті невербальної комунікації. Те, що може бути природним для однієї культури, може виглядати незвично або неправильно в іншій. Перекладач повинен враховувати ці відмінності, щоб передати ті самі емоції та почуття іншою мовою. Наприклад:

– *Кажеш, на людину! – батько Вовк вишкірив свої білі зуби.* [1]

– *"Man!" said Father Wolf, showing all his white teeth.* [2]

А Мауглі сидів собі й безжурно бавився камінцями і навіть не зважав, що вовки по черзі підходили та оглядали його. [1]

Mowgli was still deeply interested in the pebbles, and he did not notice when the wolves came and looked at him one by one. [2]

- **Специфіка мови**

Різні мови можуть мати унікальні мовні засоби для вираження невербальних сигналів. Перекладач повинен бути чутливим та вмілим до таких нюансів та шукати подібні засоби вираження. Наприклад:

Вона відсахнулася назад і, затремтівши, присіла на задні лапи, і її голова знов опинилася нарівні з головою Мауглі. [1]

...and the human words brought Bagheera to a full stop, flung back on haunches that quivered under him, his head just at the level of Mowgli's. [2]

Українська мова багата на фразеологізми, які часто використовуються для вираження емоцій та невербальних сигналів. Перекладач повинен знати аналогічні вирази в українській мові, які не тільки зберігають значення, але й передадуть емоційний заряд.

- **Специфіка персонажів**

Кожен персонаж може мати свої унікальні риси невербальної комунікації. Перекладач повинен вивчити ці риси та забезпечити їх відтворення в перекладі. Наприклад:

– *Це Табакі його навчив, звісно. Він сам до такого не додумався б. – Мауглі стояв, поклавши палець у рота, і міркував.* [1]

"Tabaqui told him that, I know. He would never have thought of it alone." Mowgli stood with his finger in his mouth, thinking. [2]

Вони знехотя позирнули на Мауглі, потім відвели очі вбік, але він знову змусив їх дивитися на себе, поки шерсть у них не стала дибки і вони не здригнулися всім тілом, а Мауглі продовжував дивитись на них. [1]

They looked uneasily, and when their eyes wandered, he called them back again and again, till their hair stood up all over their bodies, and they trembled in every limb, while Mowgli stared and stared. [2]

- Градація передачі емоцій

Емоції персонажів можуть змінюватися, і переклад повинен передати цей емоційний розвиток. Перекладач повинен відтворити не лише вербальний зміст, але й почуття, які виражені невербально. Наприклад:

Мавпи кинулися навіки з вереском [1]

The monkeys scattered with cries of... [2]

Балу схопився лапами за голову і з ревінням захитався туди сюди. [1]

Baloo clasped his paws over his ears and rolled to and fro moaning. [2]

- Контекст та деталі

Український переклад повинен дотримуватися контексту сцени та намагатися зберегти невербальні деталі, які можуть бути важливими для розуміння ситуації. Наприклад:

Ніхто не відповів, і мати Вовчиця приготувалася до бою, який міг бути для неї останнім. [1]

There was no answer and Mother Wolf got ready for what she knew would be her last fight, if things came to fighting. [2]

Там він помітив, що жоден з вовків не може витримати його прискіпливого погляду, і тоді він для розваги став пильно вдивлятися у вовків. [1]

He took his place at the Council Rock, too, when the Pack met, and there he discovered that if he stared hard at any wolf, the wolf would be forced to drop his eyes, and so he used to stare for fun. [2]

- Локалізація

Переклад може вимагати локалізації виразів та мовленнєвих засобів, щоб зробити їх більш зрозумілими та природними для українського читача.

- Адаптація жестів, міміки та інших особливостей мовлення

Жести та міміка персонажів можуть бути унікальними для певної культури або світу, як, наприклад, це показано в романі «Книга джунглів». Перекладач повинен знайти правильні аналогії, які відображають значення та експресію персонажів. Невербальні елементи також можуть впливати на ритм і темп мови. Цей аспект слід враховувати та дбати про те, щоб ці ознаки зберігалися, під час читання. Наприклад:

Вона пішла, а Мауглі лишився сидіти на місці, гнівно длубаючи землю мисливським ножом. [1]

He went away, leaving Mowgli stabbing furiously with his skinning-knife into the earth. [2]

Досі Мауглі був цілком спокійний, але зараз він затремтів усім тілом і сам здивувався з того. [1]

Up to that time Mowgli had been perfectly steady, but now he began to tremble all over, and that surprised him immensely. [2]

- Збереження атмосфери та стилю

При перекладі твору слід зберігати загальну атмосферу та стиль оригіналу, беручи до уваги, що невербальні елементи можуть впливати на загальний тон та настрої розповіді. Наприклад:

Раптом Багіра схопилася з місця, витягла шию, понюхала повітря і вся напружилася. [1]

Bagheera sprang to his feet, thrust up his head as far as he could, sniffed, and stiffened through every curve in his body. [2]

Таким чином, виходячи з аналізу особливостей перекладу роману «Книга джунглів» важливо зберігати автентичність та відтворювати атмосферу оригіналу таким чином, щоб українські читачі могли насолоджуватися тими ж враженнями, що і читачі оригіналу. При перекладі також важливо приділяти належну увагу невербальним елементам, які відіграють ключову роль у створенні атмосфери та наданні певної характеристики персонажам. Переклад невербальних елементів – тонка робота, яка вимагає розуміння не лише мови, але й культурних та психологічних аспектів вираження емоцій.

Список використаних джерел:

1. Кіплінг Редьярд Книга Джунглів (Переклад В. Прокопчук) / Редьярд Кіплінг. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3304> (дата звернення 20.11.23).
2. Kipling Rudyard The Jungle Book / Rudyard Kipling URL: <https://www.gutenberg.org/files/236/236-h/236-h.htm> (дата звернення 20.11.23).

ПРЯМІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ А. КРІСТІ «ЗАГАДКА БЛАКИТНОГО ПОТЯГА» ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ)

Білик Валерія Олександрівна

студентка 3 курсу

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Єнчева Галина Григорівна

доцент кафедри англійської філології і перекладу

Кандидат філологічних наук, доцент

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Мовний акт – явище досить складне. У теорії мовленнєвих актів його розуміють як трирівневе утворення. У зв'язку з цим виокремлюють три види мовленнєвого акту: локутивний, ілокутивний і перлокутивний. Локативний акт полягає у виголошенні висловлювання. Локутивні акти включають у себе фонетичні, фатичні та ретичні акти. Фонетичні акти – це акти вимовляння звуків, фатичні – вимовляння слів або речень відповідно до фонологічних і синтаксичних правил цієї мови, і, нарешті, ретичні – акти, в яких реалізується семантична структура (тобто закладений певний смисл). Ілокутивний акт, маючи певну силу, забезпечує вказівку не тільки на значення висловлюваної пропозиції, а й на комунікативну мету цього висловлювання. Перлокутивний акт спричиняє навмисний вплив на адресата, досягнення якогось результату [1, с.132].

Лінгвісти досліджують мовленнєві акти, що є ключовою концепцією в сучасній лінгвістиці, особливо в рамках прагматики та соціолінгвістики. Мовленнєвий акт (speech act) визначається не лише мовним висловом, але й його функцією або соціальною роллю. Одним з перших досліджень в цьому напрямку є роботи філософа та лінгвіста Джона Серла та його концепція "мовленнєвого акту".

Враховуючи відмінності між англійською та українською мовами, спробуємо порівняти акти прямої мови на прикладі роману "Таємниця блакитного потяга" Агати Крісті.

Порівняємо пряму мову в англійській та українській версіях фрази з роману Агати Крісті "Таємниця блакитного потяга":

Англійська версія:

"All is well, little one?" [3, с.3].

Українська версія:

"Все гаразд, маленька?" [2, с. 5].

Обидві фрази є простими і директними виразами турботи чи питання про стан когось. Важливо зазначити, що переклад може бути точним, але існують певні нюанси, які можуть вплинути на тон та емоційний відтінок виразу:

Український варіант ("Все гаразд, маленька?") може мати відтінок ніжності та лагідності, що може вказувати на рідні стосунки чи співчуття.

Англійський варіант ("All is well, little one?") також передає турботу, але може виглядати трошки більш формальним чи загальним, залежно від контексту. Важливо враховувати культурні та лінгвістичні особливості кожної мови при порівнянні актів прямої мови.

Порівнюючи акти прямої мови в англійській та українській версіях фраз з роману "Таємниця блакитного потяга" Агати Крісті, можна помітити кілька важливих відмінностей:

Англійська версія: "Possibly," she admitted indifferently [3, с.5].

Українська версія: "Можливо," – байдуже погодилася та [2, с. 4].

Українська версія може вважатися трошки більш ввічливою через використання слова "та" у кінці репліки, що може вказувати на певний рівень офіційності.

Англійська версія: "What of it? Even if they know - it will not be you they will follow from here." A thin, cruel smile came to his lips [3, с. 3].

Українська версія: "То й що? Навіть коли вони і знають – на хвіст же упадуть не вам. На його губах промайнула жорстока посмішка [2, с. 5].

Українська версія може включати більше емоційних деталей, описуючи жорстоку посмішку на губах персонажа, що може зміцнити враження від його настрою. Зазначте, що переклад часто є не тільки лінгвістичним відтворенням, але й спробою передати той самий тон, емоції та відтінки значень. Таким чином, в різних мовах може використовуватися різна лексика та структура для досягнення схожих ефектів.

Англійська: "If the American is the kind of man they say he is, it will take more than a couple of cowardly apaches to get the better of him." [3, с.4]

Українська: "Якщо цей американець і справді такий, як про нього подекують, двійку полохливих бандюг тут не впоратись." [2, с.6]

Обидва висловлення використовують пряме формулювання для передачі ідеї про те, що американець є міцним та витривалим. Український переклад зберігає прямолінійність і точність оригіналу.

В даному виразі, де в англійській мові використано акт прямої мови "Something of the kind," а в українській мові "Щось на кшталт цього," можна відзначити кілька важливих аспектів порівняння актів прямої мови в обох мовах.

Переклад українською ("Щось на кшталт цього") вірно передає основний зміст оригіналу ("Something of the kind"). Обидва висловлювання вказують на певну невизначеність чи схожість, дозволяючи залишити певний простір для тлумачення.

В англійській версії висловлювання звучить дещо більш формально і збалансовано. "Something of the kind" може вказувати на важливий момент, але зберігає деяку обережність в висловленні. Українська версія ("Щось на кшталт цього") звучить менш формально і більш розмовно, може бути ближчою до спілкування у повсякденному житті.

В обох випадках використовуються конструкції, які дозволяють залишити певний ступінь неоднозначності чи відкритості. Це важливо для збереження загадковості або невизначеності у контексті роману.

Деякі вирази можуть мати свою специфіку в різних культурах. Перекладач повинен враховувати культурний контекст для забезпечення вірності висловлення.

У конкретному випадку роману Агати Крісті "Таємниця блакитного потяга", важливо також враховувати тон та стиль роману, адже вони можуть впливати на вибір варіанту перекладу.

В результаті, обидва варіанти висловлювань є еквівалентними у своїх загальних значеннях, але різниця в стилі, тоні та формальності може виникати в залежності від конкретного контексту у романі та наміру автора.

"Ingenuous," he said, with a nod of approval. [3, с.5] - "Винахідливо," сказав той, схвально кивнувши. [2, с.6]

У цьому прикладі обидві фрази мають схожий сенс і передають певний відгук на винахідливість. Обидві фрази передають позитивний тон висловлювання через

використання слів "Ingenious" та "Винахідливо" та схвального жесту - кивка голови. Переклад українською вірно передає сенс оригіналу, зберігаючи значення та емоційний відтінок. Обидві фрази є короткими та прямими, що властиво для актів прямої мови, які можуть відображати швидку реакцію або короткий вислів емоцій. Український переклад використовує кому перед "сказав той", вказуючи на послідовність висловлювань. Цей приклад відображає ефективність перекладу акту прямої мови з англійської на українську мову, зберігаючи ключові елементи оригіналу.

ВИСНОВКИ

Акти прямої мови в романі "Таємниця блакитного поїзда" Агати Крісті виконують важливі функціональні ролі, які сприяють розвитку сюжету та характеристиці персонажів. Автор чітко використовує пряме мовлення для розкриття характерів персонажів та передачі їхнього внутрішнього світу, а використання виразів, інтонації та способу висловлення дозволяє читачеві отримати більш глибоке розуміння психології героїв. Аналіз прямих мовленнєвих актів у романі "Загадка блакитного потяга" дозволяє зрозуміти, які мовленнєві засоби використовуються для досягнення літературних цілей, а також виявити специфіку цих засобів у контексті двох різних мов.

Список використаних джерел:

1. Заграновська О. І. Способи реалізації мовленнєвих актів спонування в контексті комунікації (на матеріалі сучасного англійського мовлення). *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна*. 2017. Вип. 64(1). С. 132-134. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_64\(1\)_48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_64(1)_48).
2. Крісті А. Загадка «Блакитного потяга». 1928. 42 с.
3. Christie A. The mystery of the blue train. 208 с.

СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Хотюн Людмила Валентинівна

кандидатка наук із соціальної комунікації, доцентка

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

Маринюк Антон Сергійович

Студент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

Анотація: У статті розглядається сучасне мистецтво як соціальний феномен, що впливає на сприйняття світу та створює комунікаційний процес. Описується еволюція мистецтва від елітарних до масових форм, акцентуючи увагу на тенденціях сучасного мистецтва, в саме: мультикультурність, інтерактивна взаємодія із суспільною свідомістю. Також описується арт-проект «Дідова Хатчина» як простір для альтернативних життєвих шляхів та відновлення цінностей культури.

Вступ. Мистецтво - мова спілкування, як і слово, воно є системним набором символів, своєрідним кодом, що передає ідеї, емоції, почуття, традиції та історії. Мистецтво займає велику роль у процесі комунікації. «Оскільки є важливим компонентом соціального життя, що відбивається в мові, поведінці, ритуалах і міфах тієї або іншої групи людей. Таке розуміння зародилося в антропології, яка вивчає історично зумовлені особливості народів, що відрізняють їх від інших, передусім спосіб мислення і ціннісні орієнтації, системи символів, традиції й ритуали» [1]. Мистецтво є потужним інструментом для донесення інформації від комунікатора до суб'єкта вербальним та невербальними способами.

Матеріали та методи. Аналіз наукової літератури дає можливість дослідити комунікативний вплив сучасного мистецтва на соціум та довести важливість соціальних просторів. Було досліджено наукові роботи: (В.Ривліна, Т. Никоненко, Н. Сахно, О. Аккаш, Д. Гончаренко, О. Сом-Сердюкова, Н. Шпитковська, Н. Мусієнко)

Мета статті: довести можливість комунікування між суб'єктом (глядачем, цільовою аудиторією) та комунікатором (автором) за допомогою каналів комунікації (артпросторів).

Об'єкт дослідження: виникнення артпросторів як наслідок розвитку мистецтва в епоху авангарду та постмодерним течіям, що зумовили перехід від елітарної до масової культури.

Предмет дослідження: Артпростір та еко-соціальний проект Олега Луканюка та Дарини Фурманюк «Дідова Хатчина».

Результати та обговорення. На наш погляд нині актуальним є завдання розглянути мистецтво з комунікаційної точки зору, як своєрідний «соціальний феномен який ефективно формує картину світу і створює спільність і єдність сприйняття, універсальну мову» [2, с. 43]. Безумовно, сучасне мистецтво не позбавлене економічного та соціально-економічного підґрунтя, має певні риси «ринковості», мусить задовольняти або формувати попит на певні течії, створювати нові галузі творчості»

На всіх етапах розвитку соціальних систем, незалежно від їх обсягу та якості, художня творчість завжди орієнтувалася на те, що споживач бажає отримати. Чи це було у живописі, архітектурі, дизайні або будь-якому іншому виді мистецтва,

творчість завжди відбивала потреби та смаки глядачів чи слухачів. Тому що в суспільному житті жоден інституціолізований вид діяльності не може існувати, якщо не задовольняє будь – яку актуальну соціальну потребу» [2, с. 43].

Важливим аспектом у даній роботі також є тема зародження авангарду (першим паростком сучасного мистецтва) та становлення нового буремного «антиарту», що дав можливість виконавцям вільно дихати та створювати роботи, що відображають важливі часові події та проблеми які хвилюють маси. Перехід від елітарних до масових речей - одна з головних тенденцій даної епохи.

Концептуалізація сучасного мистецтва є об'єктивним процесом кристалізації форм, образів, суб'єктивної індивідуальної складової творчості у формотворенні символів, які несуть у собі загально значущий сенс. Концепт у мистецтві розгортає власні суттєві риси і інтегрується в канву культури не самозамкненим арт-об'єктом, а розгортається у інтерактивній взаємодії із суспільною свідомістю» [3, с. 31].

В період авангарду виникає поняття "арт-об'єкту", що витісняє інші терміни, такі як "картина", "скульптура" і "графічна робота". Один із прикладів такого "об'єкту" – це "ready-made" («готовий продукт»), вигаданий дадаїстами. Авангардна спрямованість на створення "арт-об'єкту" замість звичайного мистецтва призвела до художнього синкретизму – спроби змити межі між різними видами мистецтва. Це передбачало відмову від їхньої вузької специфікації та наголошувало на їхній взаємодії і трансформації. Авангард прагнув об'єднати "світло-музику", "скульптуру-живопис", "театр звуків, запахів і людей" та інші схожі концепції [2, с. 43].

Візуальне мистецтво тепер у значній мірі поєднується з музикою, динамікою або статикою виступів, перформансом та віртуальними методами. Це вимагає інтердисциплінарного синтезу, який включає педагогіку, психологію, філософію і глибокий аналітичний підхід. Цей синтез спирається на інструментарій гуманітарних наук, іноді перетинаючи межі з точними науками. За визначенням Розалінди Краусс: «Бар'єр, який раніше стояв між візуальним та мистецтвом слова, похитнувся» [4, с. 4]. Це впливає на очікувані стандарти для аналізу структури – чи то змінює їх, чи ж заміщує іншими формами рецензування. Здається, що сучасні критики та фахівці в області мистецтва тепер змушені розширювати свій аналітичний погляд поза індивідуальний ракурс і працювати у групах як колективні експерти. Це визначає нову тенденцію в оцінці й розумінні мистецтва. «Поява корпусу експертів ...може з часом постати "загрозою" для корпусу хранителів: створення посад експертів не обмежено кількісно» — звертає увагу Ж.-М. Тобелем [5, с. 117]

Мультикультурність проектів сучасного мистецтва, як квінтесенція розуміння, має три аспекти: це вільний обмін ідеями художників у глобальній мережі; співпраця художників різних культур у спільних проектах; залучення художниками тем, які виходять за межі національного, мовного, релігійного і які звучать як спільні мультикультурні проблеми. До таких можна віднести, наприклад, тему екології: від трактування екології душі, до збереження планети, яка поступово стає домінуючою у моменті найсучаснішого вислову» [6, с. 251]. Або тему етнографії: від створення національного архіву, що дасть змогу зберегти значущі пам'ятки культури і вільний доступ до них, до взаємодії та відтворення спадщини у сучасному архітектурному просторі.

Дідова Хатчина як артпростір. «За умови того, що визначальним в епоху постмодерна є нівелювання відстані між масовим та елітарним мистецтвом, їхнє взаємо поглинання» [7, с. 371]. Публічні простри та соціальні проекти набули важливого значення і стали доступними для суспільства. Кожен охочий має змогу не просто бути глядачем події, а поринути у процес, здобути навички, стати тим самим комунікатором в ланцюгу комунікаційного простору.

Основним завданням співзасновника Дідової Хатчини Олега Луканюка було створення відкритого соціального простору.

Простір «Дідової хатчини» суттєво відрізняється за своєю ідеєю. Тут самообслуговування, всі люди, які приїжджають у «Хатчину», насамперед — гості» [8].

Основне правило тут – не напружуйся. Власники дотримуються місцевих звичаїв, які існували до появи цього простору, адаптуючись до місцевої екосистеми.

«"Дідова Хатчина" об'єднує декілька ціннісних напрямів у своїй діяльності. По-перше, це демонстрація альтернативних варіантів життя для людей, які втомились від соціальних шаблонів. По-друге, відновлення цінності гуцульської культури, гордості за свій спадок» [8].

Висновок. Сучасне мистецтво як рефлексія на епоху постмодерну стає соціально важливим аспектом людського буття, формує картину світу та відображає актуальні соціальні проблеми.

Провокує глядача на залучення до перформансів та прийняття активної участі в створенні актуального арт-об'єкта, нівелюючи межі між комунікатором та суб'єктом соціального ланцюга.

Створення соціальних просторів допомагає краще орієнтуватись у світогляді неосаяжності творів сучасного мистецтва та допомагає відтворювати культурну та національну спадщину.

Список використаних джерел:

1. Ривліна В. М. Роль сучасного мистецтва як особливого типу комуніканта / В. М. Ривліна // Наукові записки [Української академії друкарства]. - 2014. - № 1-2. - С. 65-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2014_1-2_12.
2. Никоненко Т. Сахно К. Соціологічні компоненти взаємодії мистецтва і суспільства. Теорія та практика дизайну. 2013. Вип. 3. С. 95-103. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tprd_2013_3_13.pdf
3. Сучасне мистецтво: наук. зб. [Текст] / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України; редкол.: В. Д. Сидоренко (голова редкол.), А. О. Пучков (заст. гол. редкол.), Л. А. Дрофань (учений секретар) та ін. — К.: Фенікс, 2016. — Вип. XII. — 240 с.: іл. — ISSN 2309-8813
4. Краусс Р. Решетки // Проект классика. 2002. №3.
5. Тобелем Ж.-М. Нова епоха музеїв. Київ: Музейний простір, 2018. 320 с.
6. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія: зб. наук. праць / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України; редкол.: О.О. Роготченко (голова редкол.), В.Д. Сидоренко, Л.А. Дрофань та ін. Київ: Фенікс, 2019. Вип. 15. 280 с.: іл.
7. Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: Зб. наук. пр. з мистецтвознав., архітектурознавства і культурології / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голов. ред.), А. О. Пучков (заст. голов. ред.), О. В. Сіткарьова, О. Я. Боднар, О. В. Босенко та ін. — К.: Фенікс, 2012. — Вип. 8. — 575 с.: 157 іл.
8. «Дідова хатчина». З міста – в гори URL: <https://ukrainer.net/didova-khatchyna/>

ТИПОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПИТАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ З ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Король Дарина

здобувач вищої освіти факультету лінгвістики та комунікацій
Національний авіаційний університет, Україна

Сітко Алла Василівна

ORCID ID: 0000-0003-0071-038X

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет, Україна

Для лінгвістики досить актуальним є дослідження питальних речень, з точки зору їхньої структури, а також комунікативного змісту, що реалізується в процесі спілкування для адекватної передачі змісту оригіналу і оптимального відтворення прагматичних характеристик тексту [4]. Варто зазначити, що проблема питальності є однією з центральних у сучасній лінгвістиці, дослідженням якої присвячені праці С. Ф. Гедз, С. В. Невзорової, А. В. Сітко, В. П. Ніколаєва, О. М. Малюги.

Питальне речення необхідно аналізувати не тільки з погляду його структури, але й прагматики [5, с. 3]. А так як англійське речення є прагматично мобільним, то це створює проблеми при його розумінні та передачі інтерогативу українською мовою. Проблема питальності полягає у тому, що наразі існують тільки дослідження окремих її аспектів і вона не є повністю розкритою, має багато суперечливих моментів. Саме тому ця тема потребує подальшого дослідження.

Основна увага вчених, які займалися вивченням проблеми питальності найчастіше зосереджується на одній із складових: або на проблемі питальних речень у структурі діалогу (І. А. Королькова, О. Г. Почепцов, Н. Н. Самсонова, тощо), або на проблемі реплік у відповідь (Т. М. Власова, Р. І. Гафт, тощо), або на проблемі відтворення питальних речень (А. В. Сітко). При цьому відзначається особлива роль інтерогативів у розгортанні процесу спілкування: питання виступає як елемент, який спонукає співрозмовника до повідомлення інформації, стимулює розгортання контексту, активізує мовленнєву дію в діалозі, виражає відношення комуніканта до предмета запиту та співрозмовника [6].

Теорія мовленнєвих актів визначає висловлювання як мовленнєвий акт, спрямований на досягнення певної комунікативної мети, і є особливим вектором для вивчення різних типів речень. Спираючись на праці видатних вчених філософії та теорії мовленнєвих актів, таких як Джон Серль та Пол Грайс, розглядається поняття про розуміння комунікативних процесів. Дж. Серль у своїй книзі «Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language» [1] сформулював основну ідею теорії мовленнєвих актів, заявивши, що мовленнєві висловлювання виконують певні функції, такі як «твердження», «запитання» або «обіцянки». Він підкреслює, що висловлювання можуть мати не лише мовні, але й соціальні ефекти, і виражати іллокутивну силу, яка визначає мету та наслідки мовленнєвих актів. У той час, як Пол Грайс великою мірою вплинув на розуміння принципів спілкування та створення теорії, яку відомо як «принципи кооперації». Він виклав свої ідеї у низці статей, найбільш відома з яких «Logic and Conversation» [2], опублікована в 1975 році. Пол Грайс запропонував чотири

принципи, які визначають основи кооперативного спілкування. Ці принципи включають принципи справедливості, істинності, інформативності та ясності.

У книзі «Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse» [3] Дебора Таннен наголошує, що запитання можуть виходити за рамки простих звертань за інформацією та виконувати функції різноманітних мовленнєвих актів.

Так, англійське питальне речення може виконувати багато функцій: інформаційну, експресивну, соціально-процедурну та прагматичну. Такі речення використовуються для вираження емоцій та різних реакцій. Також вони визначають роль співрозмовників а також порядок мовлення та діалогу, з їх допомогою можна брати активну участь в дискусіях. Англійські запитання функціонують як складні мовленнєві акти, особливості яких визначаються не лише їхньою граматичною формою, але й істотними прагматичними функціями, взаємодією та різною ілюкутивною силою. Відтак, мова стала важливим предметом дослідження в лінгвістиці та психолінгвістиці.

Аналіз типології англійських питальних речень вказує на тісний зв'язок між структурою питань та їхнім комунікативним впливом. Формулювання питань визначає не лише синтаксичний аспект, але й здатність висловлювань сприяти досягненню конкретних мовленнєвих цілей. Прагматичне використання питань, як виявлено у контексті мовленнєвих актів, підкреслює їхню роль у вираженні намірів, сумнівів, чи бажання отримати інформацію, а також взаємодії між мовцем і співрозмовником у мовленнєвому акті. Варто зазначити, що Дж. Л. Остін ввів в обіг поняття «перформативний акт», тобто ситуація, в якій висловлювання саме виконує дію. У цьому контексті питальні речення функціонують не лише як запитання, але й як засіб вираження наміру вчинити дію чи погодитися на угоду, наприклад *"Do you promise to be there?"*, де питання породжує обіцянку як дію.

Крім того, запитання можуть слугувати функцією активного слухання та діалогу. Можна сказати, що питальні речення в контексті діалогу сприяють створенню динаміки розмови та підтримці інтересу співрозмовника. Аналіз дозволяє розрізняти різні ілюкутивні акти, що виконуються під час вираження мовних намірів та під час вираження соціальних функцій мови. Ілюзія запитання вказує на ілюкутивний акт прохання, хоча формально це питання, наприклад: *"Could you pass the salt?"*.

За допомогою ілюзії допитування мовець може дізнатися про час, наприклад: *"What time is it?"*.

Ілюкутивний акт обіцянки маскує питання в разі позитивної відповіді: *"Will you help me with this?"*.

Питання може маскувати ілюкутивний акт висловлення власної думки, наприклад: *"What do you think about the new policy?"*.

Отже, питальні речення можуть відтворювати різноманітні мовленнєві акти залежно від контексту та намірів мовця. Така класифікація дозволяє глибше зрозуміти складність питальних речень та їх роль у спілкуванні. Вивчення граматичних особливостей і прагматичних функцій питальних речень через призму теорії мовленнєвих актів дає змогу визначити багатогранність їхніх комунікативних функцій та їх роль у ситуаціях спілкування.

Список використаних джерел:

1. Alston W. P., Searle J. R. Speech acts: an essay in the philosophy of language. *The philosophical quarterly*. Vol. 20, No. 79. 1970. P. 172.

2. Grice H. P. *Logic and Conversation*. New York: Academic Press, 1975.
3. Tannen D. *Talking voices: repetition, dialogue, and imagery in conversational discourse*. Cambridge University Press, 2007.
4. Сітко А. В. Англійське питальне речення в рамках теорії мовленнєвої діяльності. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. К. : ІВЦ Держкомстату України, 2005. Вип. 10. С. 120–128.
5. Сітко А. В. Відтворення комунікативної семантики англійських інтерогативних конструкцій у перекладі : автореф. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Одеса, 2011. 19 с.
6. Сітко А. В. Прагматична інтерпретація вторинних функцій англійських інтерогативних конструкцій як проблема перекладу. URL:: <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/560/1.pdf>

СЕКЦІЯ XXII. ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

10 УРОКІВ ЗІБРАННЯ ЛЕКЦІЙ М. ФУКО «СУСПІЛЬСТВО МАЄ БУТИ ЗАХИЩЕНЕ»

Панасюк Марія Олександрівна

студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
ННІ СГМ Національний університет «Острозька академія», Україна

Курс лекцій Мішеля Фуко «Суспільство має бути захищене» [1] (ориг. фр. — «Il faut défendre la société» [3], Cours au Collège de France (1975—1976), або англ. — “Society Must Be Defended” [4], Michel Foucault Lectures at the Collège de France, 5), прочитаних автором у Колеж де Франс, одному з найпрестижніших вищих навчальних закладів Франції, у 1975—1976 роках, відкриває перед нами широке коло питань, пов'язаних з політичною філософією та системами влади. Фуко відділяється від традиційних уявлень про владу та суспільство, передаючи нам нові уявлення про їхні взаємозв'язки та ролі. Твір Фуко, у якому автор висловлює свої погляди на важливі аспекти соціальної організації, наповнений цікавими роздумами та думками автора.

1. Влада та контроль за індивідом.

М. Фуко розглядає питання влади та контролю за індивідом, вказуючи на необхідність обмежень для функціонування будь-якої політичної системи та супроводження владної діяльності цими обмеженнями. У творі Фуко проголошує: «Не треба, я вважаю, вбачати в індивіді свого роду елементарну частинку, найпростіший атом, багатозначну та інертну матерію, до якої влада застосовується, на яких впливає, підкоряючи собі індивідів чи ламаючи їх. Насправді один із перших наслідків застосування влади полягає в тому, що вона веде до конституювання та ідентифікації індивідів з тіл, жестів, промов, бажань. Тобто індивід не є візаві влади; він, на мою думку, один із перших її результатів. Індивід є результатом влади, і в той же час, в тій же мірі, якою він є її результатом, він є і її посередником: влада переноситься за допомогою індивіда, якого вона створила» [1, с. 48—49]. Ця цитата показує, що Фуко вважає, що конституювання індивіда є ключовим фактором для збереження влади та контролю за суспільством.

2. Суспільна інженерія та біополітика.

У своїй лекції Фуко спрямовує нашу увагу на важливість різноманітних механізмів та стратегій суспільної інженерії, відповідаючи на запитання: «На що спрямована нова технологія влади, біополітика, біовлада, яка перебуває на шляху встановлення? Я вам про це щойно сказав у двох словах: мається на увазі сукупність процесів, що включають пропорцію народжень і смертей, рівень відтворення, зростання населення і т. д.» [1, с. 257]. Він звертає увагу на роль контролю за індивідом у цьому процесі, вказуючи на потребу захисту суспільства через цей контроль.

3. Паноптикон та суспільний нагляд.

У творі Фуко акцентується увага на понятті паноптикону (інший варіант написання — паноптикум), розвинутого Джеремі Бентамом, який він проаналізував

у своїй книзі «Покарання та винагороди» [2] (“Punishments and Rewards”, 1811 p.). М. Фуко досліджує паноптичну структуру для розуміння системи нагляду та контролю в суспільстві, вказуючи на важливість цього аспекту в побудові соціальних відносин. Поняття зла — «усіх видів зла» — уже включено в саме поняття винагороди Бентама, тобто покарання є корисним; Бентам наполягає на тому, що протилежність винагороди — біль чи покарання — створює позитивний ефект, який підтримує реальну цінність винагороди [5].

4. Політична влада та індивідуальна свобода.

Фуко звертає увагу на взаємозв'язок політичної влади та індивідуальної свободи, намагаючись зрозуміти, як влада може бути захищена і контролювана з урахуванням індивідуальних прав та свобод. Так, він пише, апелюючи до класичної моделі Гоббса: «Загалом треба звільнитися від моделі Левіафана, моделі штучної людини, робота, рівною мірою створеного з різних частин і унітарного, який включає всіх реальних індивідів і в якому громадяни уособлюють тіло, а верховна влада втілює душу. Потрібно вивчати владу поза моделлю Левіафана, поза областю, обмеженою юридичною суверенністю та інститутом держави; мова йде про аналіз, що виходить з техніки та тактики панування. Ось той методологічний напрям, якому, я думаю, потрібно слідувати і якому я намагався слідувати в тих різноманітних дослідженнях, які ми проводили в попередні роки щодо влади в галузі психіатрії, дитячої сексуальності, системи покарання і т.д.» [1, с. 53].

5. Стратегії нагляду та контролю.

М. Фуко розглядає вплив соціальної дисципліни та контролю на формування суспільства, вказуючи на їхню взаємозалежність та важливість для збереження стабільності та порядку існуючої системи. Фуко розрізняє тактики індивідуалізації та множинності, вводячи термін «людина—рід»: «Нова, не дисциплінарна техніка влади — на відміну від дисципліни, яка звернена до тіла, — застосовується до життя людей або, можна сказати, вона звернена не до людини—тіла, а до живої людини, до людини як живої істоти; в крайньому випадку, можна сказати, до людини—роду. Точніше, я сказав би так: дисципліна здатна керувати множинністю людей, оскільки ця множинність може і повинна перетворитися на індивідуальні тіла, що підлягають нагляду, дресирування, використання, при нагоді, покарання» [1, с. 256].

6. Взаємозв'язок влади та знання.

Згідно з Фуко, влада тісно пов'язана зі знанням, і він підкреслює, що — «Форми дисципліни виступають таким чином носіями дискурсу порядку, але не юридичного порядку, що виходить із суверенітету, а дискурсу природного порядку, тобто норми. Вони визначають не кодекс закону, а кодекс нормалізації і обов'язково пов'язані з теорією, але не права, а гуманітарних наук. Тому для різноманітних форм дисципліни юриспруденцією є знання, що виробляється в клініках» [1, с. 57].

7. Становлення і перетворення суспільства.

М. Фуко розглядає процес становлення і перетворення суспільства як складний процес, підкреслюючи потребу в сталому контролі та захисті від потенційних загроз: «Ось слава і ганьба дискурсу про раси, що борються. Я хотів вам показати дискурс, який разом відокремив нас від орієнтованої на верховну владу історико—юридичної свідомості і змусив нас увійти в іншу форму історії, в інший час, в якому одночасно мріють і знають, мріють і розуміють, коли питання про владу не може бути відокремлене від питання про поневолення, звільнення та незалежності. Петрарка запитував себе: “Чи є щось в історії, що б не було похвалою Риму?”. А ми — і це, звичайно, характеризує нашу історичну свідомість і пов'язано з появою контр історії, ми запитуємо себе: “Чи є щось в історії, що не було б закликком до революції чи страхом

перед нею?”. Я ж просто додам до цього: “А якщо Рим знову переможе революцію?”» [1, с. 99].

8. Дисциплінарні інституції та підпорядкування.

Автор розглядає відносини влади та підпорядкування в суспільстві, вказуючи на те, що — «Ось чому в боротьбі проти узурпації влади з боку дисциплінарних механізмів, проти піднесення пов'язаної з науковим знанням влади ми в сучасних умовах маємо в своєму розпорядженні один, очевидно, — надійний, — метод, а саме, — звернення або повернення до права, побудованого на принципі суверенітету, заснованого на цьому старому принципі» [1, с. 58]. Ця цитата відображає його погляд на постійний і необхідний характер владної структури. Твір розглядає роль дисциплінарних установ у суспільстві та їхню взаємодію з громадянами.

9. Критика репресивних інститутів влади.

М. Фуко висловлює критику інститутів влади, вказуючи на необхідність переосмислення їх функцій та впливу на суспільство. Фуко аналізує поняття політичної репресії та її вплив на суспільство, звертаючи увагу на різні форми політичного тиску. Перефразовуючи відому максиму Клаузевіца, він заявляє: «Так ми отримуємо першу гіпотезу — механізм влади зводиться, в основному і головним чином до репресії; — і другу гіпотезу — влада це війна, війна, продовжена іншими засобами» [1, с. 36].

10. Роль інтелігенції та громадянської активності.

Нарешті, Фуко акцентує увагу на важливості ролі інтелігенції та громадянської активності для забезпечення захисту суспільства та контролю за владою. Він наголошує на децентралізації громадянської участі та суспільного впливу на владні інституції: «Я думаю, що переважно локальний характер критики вказує на появу свого роду автономного, нецентралізованого теоретичного виробництва, такого, яке не має на підтвердження своєї цінності потреби в санкції з боку загального знання» [1, с. 27].

У цій статті ми мали на меті звести до купи основні думки та ідеї Мішеля Фуко із курсу лекцій «Суспільство має бути захищене». Роботи французького філософа — постструктураліста відкривають нові способи розуміння влади, контролю та суспільних відносин. Ці цитати та концепції відображають важливі аспекти філософських поглядів Фуко, які і досі інтригують та надихають на дискусії в галузі політичної філософії, культурології та соціології.

Список використаних джерел:

1. Фуко М. Потрібно захищати суспільство: Курс лекцій, прочитаних у Колеж де Франс у 1975—1976 навчальному році. — СПб.: Наука, 2005. — 312 с.
2. Bentham J. Part third: Of punishments. *Theory of legislation (translated from the French of Etienne Dumont)*. / trans. by R. Hildreth. London. P. 322—357. URL: <https://doi.org/10.1037/12200-008> (date of access: 08.12.2023).
3. Foucault M. Il faut defendre la société. Paris: Gallimard, 1997. — 283 p.
4. Foucault M. Society Must Be Defended. Penguin Books Ltd, 2004. — 336 p.
5. Hixson R. F. Bentham's "The Rationale of Reward". *The Journal of the Rutgers University Libraries*. 2012. Vol. 43, no. 1. URL: <https://doi.org/10.14713/jrul.v43i1.1606> (date of access: 08.12.2023).

БІБЛІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Данканіч Римма Іванівна

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

Біблія як Святе Письмо вже давно вивчається не тільки християнами (теологами, апологетами і гомілетами), так й вченими-істориками, біблеїстами, археологами, спеціалістами з давніх мов, культурологами. Водночас особливе місце серед дослідників біблійного тексту належить філософам. Зрозуміло, що їх аналіз Біблії не вирізнявся історичними реконструкціями і граматичним аналізом, але сам підхід став доволі продуктивним. З цього приводу американський філософ і теолог Н.Гейслер зазначає, що є декілька функцій філософії особливо важливих для теології, серед яких він виділяє наступні:

1. Захист від ересей і формація апологетики;
2. Систематизація теології;
3. Індуктивний підхід до вивчення Біблії;

На думку Н.Гейслера, без допомоги логіки і філософії християнська теологія не могла б існувати. Узгоджене і послідовне міркування про Біблію не може відбуватися без допомоги філософії. Американський мислитель вважає, що християнський теолог є в цьому сенсі філософським дослідником Біблії. Він дає *logos* (причину) про *theos* (Бога), про якого говорить Святе Письмо [2, с.54]. У подібний спосіб оцінює взаємозв'язок філософії і Біблії американський теолог М.Еріксон. На його думку, біблійна проповідь не складається виключно з біблійних цитат, пов'язаних між собою. Вона включає в себе інтерпретацію, перефразування, аналіз і ресинтез матеріалів, а також застосування їх до конкретної ситуації. Передати біблійне послання – це сказати те, що Ісус сказав би сьогодні [1, с.37].

Питання щодо взаємозв'язку Біблії і філософії висвітлюють і філософи, і теологи. Серед останніх робіт в яких вивчається це співвідношення заслуговує на увагу монографія «The Philosophers and the Bible: The Debate on Sacred Scripture in Early Modern Thought» видана за редакцією Антонелли Дель Прете, (Antonella Del Prete), Анни Лізи Шино (Anna Lisa Schino), та Піни Тотаро (Pina Totaro) в 2022 році. Дослідники звертають увагу, що написання монографії походило від усвідомлення того, що текст як Старого, так і Нового Заповіту був постійною точкою відліку для філософського аналізу від раннього Середньовіччя і принаймні до сучасності. На думку вчених, поза різними екзегетичними та богословськими інтерпретаціями, Біблія залишається одним з головних елементів, які завжди живили історію західної культурної традиції. Вчені наводять приклади, які яскраво ілюструють вплив Біблії на розвиток інтелектуальної історії Європи. Так, на їх думку, до них можна зарахувати наступні:

1. Метафізичні дискусії про природу буття;
2. Проблеми, пов'язані з походженням зла і гріха;
3. Питання щодо сутності добра, правди і життя;
4. Проблема істини;
5. Концепції вічності, свободи волі, співвідношення тіла і душі;
6. Проблема спасіння;

Вчені зазначають, що всі ці проблеми, що стали такими важливими для філософії і теології, походили від прочитання Святого Письма. Водночас, звертають увагу

дослідники, не можна стверджувати, що вплив Біблії торкався тільки проблем філософії і теології. Ще однією особливою сферою, на яку вплинув біблійний текст стало мовознавство і лінгвістика. Дослідники пишуть: «Не кажучи вже про історію мов та її лінгвістичні наслідки, адже деякі з найбільших ідіом європейської традиції знайшли свій письмовий та літературний стиль завдяки перекладам давньоєврейських, грецьких та латинських текстів Біблії» [3, с.1].

Також дослідники звертають увагу, що незважаючи на широку присутність тексту Святого Письма в західній культурі, вчені часто ігнорували цей аспект при аналізі філософської думки. На наш погляд, така оцінка ролі Біблії в контексті історії філософського дискурсу з боку авторів монографії цілком справедлива. Дійсно простежується тенденція до ігнорування серед дослідників Біблії як предмету філософського дослідження. З іншого боку, як було згадано вище, основні філософські проблеми, що розглядалися в історії філософії генетично походили від тексту Святого Письма. Важко знайти філософську проблему яка б не мала біблійного походження. В цьому сенсі висловлювання П.Тілліха про те, що «...Бог Авраама, Ісака, Якова це також і Бог філософів...» є абсолютно справедливим [4, с. 388].

Враховуючи той колосальний вплив на європейську культуру з боку Біблії, здається, що частина авторів і дослідників несправедливо оминає увагою той факт, що Святе Письмо вивчалось філософами, починаючи з епохи Еллінізму. У Оригена контекст вивчення біблійного тексту був сотеріологічним і герменевтичним, у Августина філософсько-історичним і догматичним. Фома Аквінський вивчав Святе Письмо з апологетичних позицій, Мартін Лютер акцентував увагу на його винятковій ролі у питаннях теології і етики. Продовжуючи, важливо зауважити, що було б помилковим вважати, що філософи Нового часу ігнорували текст Біблії. В роботах Ф.Бекона, Т.Гоббса, Р.Декарта, Б.Паскаля, Г.Ляйбніца великий акцент зроблено на аналізі біблійного тексту. Звичайно, що така увага з боку філософів Нового часу не була випадковою. В період Нового часу Біблія залишалася настільки впливовою книгою, що майже кожен з мислителів вважав необхідним провести її аналіз, як з теологічної, так і філософської точки зору. Починаючи з епохи Просвітництва, філософський аналіз текстів Святого Письма починає отримувати критичний елемент. Такі французькі просвітники як Вольтер і П.Гольбах розглядали Біблію, виходячи з певних передумов, які були критичними. Фактично їх філософська критика біблійних свідчень мала на меті відкидання і заперечення істинності і актуальності тексту Святого Письма. Водночас не можна не зауважити, що ігнорувати текст Біблії її критики не могли, що вимагало від них формування певного підходу і принципів його оцінки.

Станом на сьогодні Біблія продовжує активно вивчатися і коментуватися не тільки християнами, але й мусульманами, представниками юдаїзму, атеїстами, агностиками, скептиками, що говорить про те, що її авторитет попри зміни епох залишається доволі великим.

Список використаних джерел:

1. Erickson M. Christian theology. Grand Rapids, MI: Baker Books House, 1990. 1050 p.
2. Geisler N. Introduction to Philosophy: A Christian Perspective. Grand Rapids: Baker Books, 1987. 447 p.
3. Prete A., Schino A., Totaro P. Introduction. *The Philosophers and the Bible: The Debate on Sacred Scripture in Early Modern Thought* / edited by Antonella Del Prete, Anna Lisa Schino and Pina Totaro. Leiden–Boston: Brill, 2022. P. 1 – 13.
4. Tillich P. Biblical Religion and the Search for Ultimate Reality. *Main Work = Hauptwerke; Writings in the philosophy of religion = Religiösnphilosophische* / Edited by, Hrsg. von, Carl Heinz Ratschow, John Clayton ...Berlin; New York: de Gruyter Evangelisches Verlagswerk, 1987. V.4., Bd. 4. P. 357 – 388.

ПРИРОДА МОРАЛІ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ СВІТІ

Рубцов Дмитро Олександрович

здобувач вищої освіти факультету інфокомунікацій
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

У сучасному світі, насиченому різноманітністю культур, поглядів та цінностей, розуміння моралі стає викликом для кожного, хто прагне зрозуміти, як універсальні етичні стандарти можуть існувати в умовах загостреного релятивізму. Постмодерністський світ прагне знищити об'єктивність, але чи означає це, що етика стає індивідуальним вибором, де кожен сам обирає свої моральні принципи? Давайте поглибимось у цю складну тему, спробуємо зрозуміти, як сучасна культура впливає на наше розуміння моралі та які можливі виходи із цього морального лабіринту.

Однією з ключових характеристик постмодерністської філософії є релятивізм, який ставить під сумнів ідею об'єктивності та універсальності моральних норм [1]. Ця парадигма вказує на той факт, що істинність та значення моральних концепцій є відносними та залежними від культурних, історичних і особистих контекстів. Це означає, що кожен має право на власний етичний погляд, але чи існує загальновизнана мораль в такому релятивістському світі?

Сучасний постмодернізм не тільки ставить під сумнів загальновизнані моральні принципи, але також породжує нові моральні виклики, пов'язані з технологічним прогресом [2]. Соціальні мережі, штучний інтелект та генетична інженерія впливають на наше розуміння етики таким чином, що ми стаємо залежними від технологій у формуванні своїх моральних переконань.

З точки зору постмодерністського підходу, де кожен індивід ізольований від універсальних норм, поняття "моральний вибір" набуває нового значення. Ставлення до етичних питань тепер визначається не загальновизначеними правилами, а особистими переконаннями. Однак цей індивідуалізм може привести до складнощів у спілкуванні та розумінні моральних принципів інших [3].

В світі, де "все дозволено" і кожен має свій власний етичний кодекс, людство стикається з питанням: як уникнути розпаду спільних цінностей? Справжній виклик полягає в збереженні взаєморозуміння та спільного діалогу [4]. Якщо мораль стає виключно особистим вибором, потрібно знаходити точки збігу з іншими індивідами та перебудовувати моральне спільнотство.

Постмодернізм надає нам можливість переосмислити розуміння моралі, виходячи за межі традиційних рамок. Пошук сенсу в релятивістичному світі приводить до збагачення етичних переконань, чи він призведе до розпаду загальних цінностей? Відповідь може бути в процесі самого пошуку, де діалог та взаєморозуміння стають найважливішими кроками на шляху до розуміння природи моралі у постмодерністському світі.

Список використаних джерел:

1. Марченко С.М. Феномен релятивізму: етичний аспект. [Електронний ресурс] – URL: http://4ua.co.ua/philosophy/ya3ad69b5c43a88421316d26_0.html
2. Природа, сутність, особливості і структура моралі. [Електронний ресурс] – URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2123/97/>
3. Радченко О.Б. Постмодернізм: спроба філософсько-етичного осмислення сучасності [Електронний ресурс] – <https://studentam.net.ua/content/view/7481/97/>
4. Постмодернізм як мистецький напрямок двадцятого століття. [Електронний ресурс] – URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10386/>

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Шафроненко Євгеній Олександрович

ORCID ID: 0000-0002-6544-5348

аспірант

Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Науковий керівник: Штанько Валентина Ігорівна

ORCID ID: 0000-0001-5245-3173

д-р.філол.наук, проф., проф. кафедри філософії

Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Останні десятиліття відзначаються стрімким проникненням нових інформаційно-комунікаційних технологій у всі аспекти людського життя. Ці зміни породжують новий тип суспільства, що отримав назву «інформаційне». Використання комп'ютерів суттєво впливає на процеси навчання, вирішення наукових завдань, а також стає потужним трансформатором в економічних та соціальних сферах. Хоча процес комп'ютеризації неоднаковий у різних країнах, загалом його вплив настільки значущий, що можна вже робити певні висновки та робити прогнози на майбутнє. Комп'ютеризація всіх сфер життя стає не лише ключовим завданням суспільства, а й імперативом соціального розвитку. Розв'язання цього завдання є важливим для гуманістичних змін, економічного зростання і забезпечення гідного життя для всіх громадян.

У суспільстві процеси інформатизації набувають глобального характеру, охоплюючи широкий спектр аспектів життя. Інформатика, електронна обчислювальна техніка та автоматизовані системи стають ключовими напрямками розвитку, впливаючи на ефективність виробництва, технології, проектно-конструкторські розробки та наукові дослідження.

Комп'ютери викликають суттєві зміни в сфері праці та навчання, перетворюючи їхній характер. Вони ставлять перед суспільством нові завдання щодо розвитку людського інтелекту та особистості. Вплив комп'ютерів на світогляд людини виявляється в серйозних трансформаціях, що відбуваються в сприйнятті світу та підходах до вирішення різних аспектів життя [1].

Тлумачення соціальних, інтелектуальних та культурних наслідків широкого поширення інформаційних технологій становить основне завдання сучасної філософії [2].

У сучасному світі поширення різноманітних мереж, таких як інформаційні, індустріальні, рекламні та фінансові, стало визначальною рисою епохи. Найбільш впливовою серед них є всесвітній Інтернет - глобальна комп'ютерна мережа. Швидкість поширення цієї мережі по всьому світу є дуже високою. Зі збільшенням кількості користувачів, Інтернет стає значущим соціальним фактором, що вимагає філософського осмислення пов'язаних з ним проблем та соціальних наслідків.

Поява та поширення Інтернету породжують питання щодо того, чи стане ця комп'ютерна мережа найважливішим джерелом інформації для людини в найближчі роки, в конкуренції з традиційними засобами масової інформації. Інтернет є світовою інформаційною комп'ютерною мережею, яку не даремно називають всесвітнім павутинням. Ця мережа об'єднує безліч комп'ютерних мереж, що працюють за

єдиною системою правил, і має користувачів практично у всіх країнах світу. Таким чином, можна визнати, що Інтернет є важливою інфраструктурою інформаційного суспільства, що розвивається.

У взаємодії в кіберпросторі користувачі Інтернету формують і утримують конкретні патерни, норми та етичні стандарти поведінки, підкоряючись загальноприйнятим структурам. Вони створюють та використовують соціокультурні ресурси, будують інформаційну стратифікаційну систему і, іншими словами, формують віртуальні мережеві спільноти [3]. Інтернет став невід'ємною частиною сучасного українського суспільства, виявившись не просто новим елементом соціального ландшафту, але й фактором, що впливає на соціокультурне життя в цілому. Цей феномен зазнає змін під впливом процесів соціокультурної динаміки.

Активне поширення Інтернету має значний вплив на формування соціальних зв'язків у суспільстві. Види соціальних зв'язків та відповідні їм соціальні об'єкти можуть служити основою для класифікації соціальних систем. Сучасним соціальним фактом є розвиток Інтернету як глобальної комп'ютерної мережі і нового інформаційного середовища, яке передбачає специфічні засоби діяльності та сприяє розвитку різних видів соціальних зв'язків та комунікації.

У Інтернеті специфіка соціальних зв'язків визначається переважно можливістю миттєвої комунікації та створення реальних спільнот користувачів із власними соціальними характеристиками. Віртуальні мережеві спільноти, що формуються на основі взаємодії в Інтернеті, відображають характеристики реального суспільства. З іншого боку, вплив Інтернет-простору зростає, проникаючи в реальний світ і об'єднує велику кількість індивідів та організацій.

Цей факт підкреслює важливість дослідження соціальних зв'язків в Інтернеті, що визначають особливості соціальної структури користувачів мережі та суспільства в цілому. Дослідження таких соціальних зв'язків в Інтернет-спільнотах допомагає розкрити основні соціальні виклики, які виникають в сучасному Інтернеті, враховуючи як позитивні, так і негативні аспекти. Нове середовище соціальних взаємодій передбачає більше непередбачуваних наслідків дій учасників. Проте, важливо відмітити, що оцінювати глобальні комп'ютерні мережі як виключно негативне інформаційне середовище було б невірно, оскільки вони також можуть призводити до позитивних соціокультурних змін.

Аналізуючи соціальний аспект Інтернету, важливо відзначити, що технології Інтернету виступають однією з провідних сил глобалізації. Це засоби глобальної комунікації, які фактично розмивають кордони між державами і сприяють створенню єдиного крос-культурного інформаційного простору [4]. Враховуючи неоднозначне ставлення до явища глобалізації серед громадськості, що виявилось у виникненні двох протилежних точок зору - прихильників глобалізації та антиглобалістів, аналіз впливу Інтернету на процес глобалізації набуває важливого значення. Нині багато соціологів, філософів, економістів і державних діячів визнають Інтернет одним з ключових факторів за ступенем впливу на розвиток людства.

Один із важливих соціальних наслідків інформатизації суспільства полягає у зміні характеру людської праці [5]. Основною формою праці в суспільстві стає труд, пов'язаний з обробкою та трансформацією інформаційних потоків. Індивідуальний інтелект окремої особи поєднується з потужністю загальнолюдського інтелекту, який концентрується в програмах, введених у комп'ютери.

Отже, традиційна задача застосовувати власні інтелектуальні здібності для більшості працівників, які використовують інформаційні технології, перетворюється у завдання вибору та використання конкретних програм, які дозволяють ефективно

обробляти та представляти інформацію для прийняття рішень та організації практичної діяльності. Сама практична діяльність суттєво змінюється, особливо у сфері матеріального виробництва, через автоматизацію та робототехніку, що впливає на роль працівника у виробничій системі, звільняючи його від рутинних функцій приладу до конкретної машини [6].

Крім того, завдяки наявності комп'ютерної техніки, обробка інформаційних потоків можлива в будь-яких умовах. Це призводить до значних змін у розподілі робочих місць працівників.

В результаті глобалізації процесів інформатизації у суспільстві відбулись зміни не лише в змісті наших знань про світ, але й у способах їх отримання, відтворення та передачі, що, в кінцевому рахунку, суттєво впливає на внутрішні структури особистості [7]. Багато сучасних дослідників особистості відзначають, що особа, яка виросла в старому типі шкіл та університетів, відрізняється за своїми внутрішніми психологічними рисами від того, хто з дитячого садочка грає в комп'ютерні ігри, навчається в комп'ютерних класах, працює за комп'ютеризованим робочим місцем та спілкується з друзями через супутниковий зв'язок. Під впливом нових інформаційних технологій змінюється стиль мислення, методи спілкування, оцінки оточення та самооцінка. Дуже актуальною стає проблема комп'ютерної залежності людини.

Виникає нагальна потреба в розгляді питань, пов'язаних із «віртуалізацією» особистості в кіберпросторі. З одного боку, спостерігається явище аутизації особистості та посилення відчуження. З іншого боку, рольовий набір особистості, яка взаємодіє в мережі, суттєво змінюється. Видимість свободи учасника телекомунікаційних взаємодій призводить до посилення соціально-психологічної залежності та деградації особистості. Існує ризик формування великої маси уніфікованих, відчужених, анонімних індивідів, для яких цінності та значення реальних соціальних зв'язків втрачають свою актуальність. Інтернет, як елемент соціальності, стає потужним агентом сучасної соціалізації, яка включає як мережеві спільноти, так і офлайнову реальність, де людина живе.

Важливо відзначити, що віртуальна реальність, створена за допомогою нових інформаційних технологій, викликає розгляд питань щодо її вдосконалення та подальшого розвитку технологій людської комунікації та соціалізації. Соціалізація та культурна ідентифікація в мережевих спільнотах здійснюється через приналежність до мережевих спільнот, творче конструювання віртуального «Я» та персональної ідентичності. Однак цей процес може супроводжуватися як творчістю, так і симуляцією, відображаючи двоїстість віртуальної соціалізації. Мережеві спільноти відкривають можливості для вільного проектування себе як соціокультурного суб'єкта дії, але також можуть призвести до нових форм відчуження.

У віртуальному середовищі взаємодій, соціалізація особистості призводить до стикання з різними зразками мислення та типами поведінки. Окрім цього, важливим є поняття ресоціалізації, яке визначає процес засвоєння учасниками віртуальних соціальних відносин нових цінностей, навичок та рольових дискурсів в контексті переходу до іншого комунікаційного середовища. Це означає, що, крім процесів соціалізації, відбувається активна адаптація до нових норм та цінностей, що притаманні віртуальній взаємодії, що може призвести до трансформації або витіснення старих орієнтацій, прийнятих в реальному соціальному оточенні.

Висновки. Соціалізація особистості у віртуальному просторі представляє собою взаємодію двох процесів: збереження особистістю тих норм і правил поведінки, які вона засвоїла в первинній соціальній реальності (через первинну та вторинну соціалізацію), а також засвоєння нових норм, цінностей і установок як конкретної

віртуальної мережевої спільноти та загальних моделей поведінки, прийнятих у соціальній системі кіберпростору в цілому. Цей останній процес можна охарактеризувати як «третинну соціалізацію». Повертаючись у первинну соціальну реальність, особистість стає вже продуктом трьох типів соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Побіженко, В. В., Побіженко, І. О., & Білова, Т. Г. (2014). Комп'ютерна етика як визначний фактор інформаційної політики суспільства.
2. Шпильова, А. С. (2015). Категорія факту в аналітичній філософії ХХ–початку ХХІ ст. *Актуальні проблеми духовності*, (16), 248-256.
3. Ягодзінський, С. М. (2015). *Глобальні інформаційні мережі у соціокультурній перспективі: монографія*. Vydavnytstvo "Ahrar Media Hrup".
4. Хрімлі, І. О. (2007). *Мораль та право як регулятори відносин у сучасному українському соціумі* (Doctoral dissertation, ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00. 03 «Соціальна філософія та філософія історії»/Ірина Олександрівна Хрімлі).
5. Філіпова, Л. (2013). Морально-етичні заходи запобігання інформаційній небезпеці в Інтернеті. *Вісник книжкової палати*, (3), 42-44.
6. Гріччина, А. В. (2014). Формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів як складової їх професійної етики. *Вісник Харківської державної академії культури*, (44), 281-287.
7. Лазарович, Н. В. (2015). Український соціокультурний простір в контексті трансформаційних процесів: соціально-філософський аналіз. *Гілея: науковий вісник*, (100), 171-175.

СЕКЦІЯ XXIII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCY AS A FACTOR OF SUCCESSFUL EMPLOYABILITY AT THE GLOBAL LABOUR MARKET

Arkhypova Viktoriia Oleksandrivna

Senior lecturer, Foreign Languages Department
Kharkiv State Biotechnological University, Ukraine

Muraviova Olena Mykolayvna

Snior lecturer, Language Training Department
Kharkiv State Biotechnological University, Ukraine

It is development of modern information and communication technologies and the growth of the volume of information that significantly condition the essence of our globalized society. The latest advancements in ICT exert a huge transformative influence on all spheres of modern society both within national borders and worldwide. The globality of the processes, taking place at present time, inevitably increases the impact of information and communication technologies on transformation of socio-economic, political and cultural structures.

The development of technologies and new opportunities for communication have contributed to the development of contacts and mutual communication between representatives of different cultures. Economic and political integration has strengthened the bonds of cooperation between people around the world. As a result of globalization, intercultural communication is the basis of cooperation between organizations of different types. Thus, workplace communication is commonly considered an integral element of company management. [1].

International communication is reflected in the language of administrative communication, which requires the formation of the so-called Euro-English language (Eurospeak), which can be called the “lingua franca” that is de facto the language of interethnic communication. Government measures aimed at modernization simultaneously lead to the Anglicization of the domestic environment.

In fact, foreign language proficiency has become one of the key characteristics of a successful IT professional since they have to work under conditions of cross-cultural office. Also, it should be noted that high-level programming languages are based on the English language and that requires quite high level of language skills. Professional internships in different IT companies located all over the world form the habit of accepting new experiences (new language, new people, new ways of behaving, etc.) and applying other competencies in order to act in a real professional situation. At the same time, in addition to professional skills, the ability to find, understand, analyze and transmit new information using new technologies is formed.

So, Global English is a political and cultural reality of the 21st century. The ideology of globalization assumes that the English language is an object of use, which in any case should

be acquired the sooner the better. Globish, or World Standard Spoken English, contains about 1,500 words, and its users should avoid humor, metaphors, idioms, abbreviations, and anything that might cause cross-cultural collisions. Such type of language is topical for workplace communication in multinational companies.

The strengthening of globalization trends in the development of the world economy determines the need for countries to search for the most effective models of economic development associated with obtaining and implementing innovative competitive advantages. A training strategy "A Skilled workforce for strong, sustainable and balanced growth" adopted by the G20 countries provided for a quick response of the education and training systems of economically developed countries to changes in requirements for qualifications due to the acceleration of technological progress and the spread of innovations [2]. Under conditions of globalization, priority is given to innovative development factors associated not only with ensuring technological renewal of production, but also increasing the degree of readiness of the workforce for innovative changes. First of all, this determines the need to create conditions for increasing the competitiveness of the workforce based on the use of competitive advantages associated with the improvement of its quality parameters. And foreign language proficiency is crucial among the above mentioned.

References:

1. Black S., Gaham R. The Evaluation of Public Relations Education and the Influence of Globalisation. URL: <http://www.ipra.org/members/archive/goldpapers/gold12pdf>. 1997.
2. A Skilled Workforce for Strong, Sustainable and Balanced Growth: A G20 Training Strategy (2010). – Geneva: International Labour Office. – Last access: 2010. – Title from the screen: <https://www.oecd.org/g20/summits/toronto/G20-Skills-Strategy.pdf>

ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ Й ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ

Мозгова Ярослава Павлівна

аспірант кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,

Факультет педагогічної освіти

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Відновлення національної освіти на деокупованих територіях без сумніву є пріоритетом державної політики. У той час, як російська пропаганда й окупаційні адміністрації використовують освіту задля формування нової, російської ідентичності молоді на тимчасово окупованих територіях (ТОТ), ми маємо напрацьовувати механізми повернення учнівства на деокупованих територіях (ДОТ) до українського освітнього простору.

Частково в цей процес залучені громадські організації: освітні, правозахисні, психологічні тощо. І саме їхніми силами здійснюється переважна більшість досліджень. Мета цієї статті – здійснити огляд наявних напрацювань громадського сектору щодо стану освіти на ТОТ і досвіду відновлення національної освіти на ДОТ та виокремити ключові аспекти відновлення.

Одне з найбільш глибоких досліджень освіти в умовах довгострокової окупації — «Освітнє поле на тимчасово окупованих територіях України (2014-2019 рр.)» [1], яке було проведено Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Аналіз освітнього процесу в АР Крим та м. Севастополь, окупованих територіях Донецької та Луганської областей відбувався за кількома напрямками:

- демографічна ситуація (кількість дітей шкільного віку);
- зміст освіти (перелік навчальних дисциплін, система освіти в цілому);
- пропаганда та мілітаризація як складові освітнього процесу.

Висновки дослідження показали, що, по-перше, усі роки збройної агресії РФ прицільно наближала освітній процес у частині законодавства та змісту на окупованих територіях до стандартів РФ. До того ще з 2015 року в закладах освіти в АР Крим та м. Севастополь розпочалося впровадження так званих Федеральних державних освітніх стандартів – єдиних для всіх територій РФ.

По-друге, доступ до освіти українською мовою на окупованих територіях був майже не доступний у період 2014-2019 рр. *(і повністю зник в 2022 р. — прим. автора)*

По-третє, мілітаризація є ключовою ознакою освіти на окупованих територіях, що суперечить міжнародним нормам, конкретніше — ст. 51 Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р. «Про захист цивільного населення під час війни» [2].

По-четверте, питання нострифікації освітніх документів про здобуття базової та повної загальної середньої освіти дітей з тимчасово окупованої території є водночас наріжним каменем та інструментом реінтеграції молоді.

У-п'ятих, молодіжні центри та молодіжні громадські організації мають стати містком до українського культурного та інформаційного простору для молоді з окупованих територій.

Дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини також містить велику кількість фото й покликань на джерела з окупованих територій, що в подальшому можуть бути використані як свідчення порушень та злочинів Російської Федерації щодо мешканців окупованих територій.

У травні 2022 року аналітичний центр Cedos зробив першу спробу зібрати та зафіксувати свідчення про освіту на окупованих територіях України. Матеріал охоплює проміжок із 24 лютого по 30 квітня 2022 року й базується на особистих історіях, повідомленнях у офіційних джерелах, новинах [3]. Це є показовою ситуацією й наріжним каменем поточної ситуації: відсутність доступу до ТОТ навіть для міжнародних незалежних організацій і наукової спільноти робить людські історії й новинні статті єдиними джерелами інформації. Ці джерела часто є викривленими, емоційно забарвленими, отже можна констатувати відсутність достовірної картини поточного стану освіти на ТОТ.

Джерела, проаналізовані в моніторингу, фіксують миттєвий перехід освітнього процесу на російські освітні стандарти з прицілом на формування мілітаризованої свідомості молоді.

14 листопада 2022 року на сторінці МОН був опублікований алгоритм першочергових дій органів місцевого самоврядування та освітян [4]. Стаття має рекомендаційний характер і описує кроки для відновлення освіти: від безпекового обстеження будівлі ЗО до безпосередньо навчального процесу очно або дистанційно. Наразі це єдиний документ щодо відновлення національної освіти на деокупованих територіях у відкритому доступі, що був запропонований уповноваженими особами.

У квітні 2023 року аналітичний центр Cedos на замовлення благодійного фонду savED реалізував дослідження «Війна та освіта: Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи» [5]. Дослідження присвячено громадам, що перебували/-ють у зоні бойових дій або в окупації з 2022 року. Серед рекомендацій за результатами дослідження варто виокремити наступні:

- Підхід до відновлення шкіл залежить від обсягу руйнувань і тривалості бойових дій та/або окупації. Та для всіх закладів освіти стає обов'язковим наявність укриття.
- Відновлення закладів освіти має відбуватися з урахуванням оновлення мережі.
- Вбачається необхідність створити систему збору інформації про доступ до середньої освіти і потреби шкіл для більш ефективного управління ресурсами.
- Освітні центри, модульні школи, тимчасові навчальні приміщення в громадських будівлях, що вціліли, мають використовуватися як можливості відновлення навчання в змішаному форматі.

Цей досвід – результат опитування освітніх управлінців, вчителів, батьківства, учнівства громад Київщини, Сумщини та Чернігівщини — регіонів із короткостроковою окупацією. Та цей досвід і висновки вбачаються корисними й для регіонів із довшим терміном окупації.

Тоді ж Державна служба якості освіти презентувала громадськості дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році [6]. З найбільш вражаючих висновків зазначимо:

- 40% учнівства Сходу та 30% учнівства Півдня були вимушені виїхати за кордон чи в інші регіони країни.
- 81% закладів мав достатню кількість педагогічних працівників для впровадження освітньої діяльності.
- Найбільша нестача кадрів простежується в мовно-літературній (йдеться про іноземні мови), математичній, інформатичній галузях.
- Погіршився психологічний стан здобувачів освіти. Майже вдвічі в порівнянні з початком лютого 2022 року збільшилася кількість учнів/учениць, які почуваються тривожно, напружено, у півтора рази — втомлено.

- Найчастіші причини перерваного процесу навчання — це повітряні тривоги, відсутність електрики, відсутність інтернету, відсутність укриття, бойові дії. Батьки також зазначали як одну з причин емоційно нестабільний стан дитини.

- Технічна підтримка (наявність техніки та інтернет-мережі) залишається найбільш розповсюдженим запитом вчителів.

У дослідженні відсутня інформація щодо рівня освітніх втрат відповідно до регіонів та/або терміну перебування закладів освіти в окупації.

Це частково компенсується аналітичною запискою від Cedos «Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації» [7]. І хоча матеріал не сфокусований на територіях, що перебували/-ють у окупації, важливо виокремити такі підходи до компенсації освітніх втрат, що можуть бути використані й під час відновлення освіти на деокупованих територіях:

- забезпечити механізми надання індивідуальної допомоги учнівству (наприклад, через впровадження тьюторингу);

- розвивати інформаційно-цифрову компетентність українського вчительства для впровадження ефективного змішаного та дистанційного навчання;

- змінити структуру та тривалість навчального процесу (додаткові навчальні дні влітку, додатковий рік школи тощо);

- опрацювати й імплементувати програми з надолуження освітніх втрат, відійшовши від обов'язкового виконання програми.

План відновлення України [8], презентований влітку 2022, також містить інформацію про державну стратегію у сфері освіти та науки. Робочою групою були окреслені проблеми освіти, що виникли внаслідок війни:

- зменшення охоплення здобувачів освіти безперервним навчанням;

- вимшене переміщення учасників освітнього процесу;

- загроза психічному здоров'ю дітей та дорослих унаслідок війни;

- пошкодження та руйнування освітньої і наукової інфраструктури.

Для загальної середньої освіти пріоритетними визначені наступні проєкти:

- державна дистанційна школа у форматі Uber;

- мобільні школи для забезпечення доступу до середньої освіти дітям в містах, де навчальні заклади були зруйновані;

- програма трансформації шкіл з найнижчими показниками ефективності;

- трансформація бібліотек;

- підготовка освітніх управлінців;

- цифрова освітня екосистема для збору, обробки та передачі інформації щодо індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти;

- забезпечення 30 інформаційними технологіями.

Відповідно, мобільні школи є єдиним запланованим державним інструментом для забезпечення доступу до освіти дітей із регіонів, постраждалих внаслідок війни. Фактично проблема відновлення навчання та реінтеграції закладів освіти на деокупованих територіях не висвітлена.

Для розуміння державної політики у сфері воєнної освіти важливим є інформаційно-аналітичний збірник «Освіта і наука в умовах воєнного стану» [9], підготовлений МОН і ДНУ «Інститут освітньої аналітики». У збірнику 2022 року одним із ключових аспектів є психічне здоров'я учасників освітнього процесу, наголошується на необхідності підтримки дітей, особливо, з регіонів із високою інтенсивністю бойових дій та ВПО. Другим важливим аспектом була забезпеченість ЗЗСО педагогічними кадрами, але ситуація не була критичною: із Харківської області за кордон виїхало 12% вчителів, із Донецької — 11,3%. Обидва результати

виглядають адекватними з точки зору зменшення контингенту учнівства в закладах зазначених регіонів.

Збірник 2023 року [10] пріоритетним питанням визначає безпеку й наявність укриттів для всього учнівського контингенту.

Таким чином, спостерігається інтерес українських громадських організацій і державного сектору до моніторингу освіти в умовах воєнного стану, у т.ч. на ТОТ. Аналізуючи матеріали та висновки наведених досліджень, вбачається доцільним рекомендувати для відновлення освіти на ДОТ наступне:

- впроваджувати освітній процес із пріоритетом безпеки;
- проаналізувати російські освітні стандарти, визначити ключові пункти змістовної, інформаційної протидії;
- сформувати й впровадити державну політику формування ідентичності українця;
- спланувати оновлену мережу закладів освіти відповідно до демографічної та економічної ситуації в регіоні;
- забезпечити механізми діагностування й надолуження освітніх втрат;
- забезпечити функціонування психологічних служб, що охоплюватимуть усіх учасників освітнього процесу.

Зазначені висновки мають бути покладені в основу державної політики з відновлення освіти на ДОТ.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичне дослідження «Освітнє поле на тимчасово окупованих територіях України (2014-2019 рр.)». Вилучено з https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Osvita_02.pdf
2. Женевська конвенція від 12 серпня 1949 р. «Про захист цивільного населення під час війни». Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
3. Моніторинг «Освіта на окупованих територіях України (24 лютого – 30 квітня 2022 року)». (2022). Вилучено з <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/osvita-na-tymchasovo-okupovanyh-terytoriyah.pdf>
4. Деокупація: Алгоритми першочергових дій органів місцевого самоврядування та освітян. (2022) Вилучено з <https://mon.gov.ua/ua/news/deokupaciya-algoritmi-pershochergovih-dij-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-ta-osvityan>
5. «Війна та освіта: Як рік повномасштабного вторгнення вплинув на українські школи». (2023). Вилучено з http://cedos.org.ua/wp-content/uploads/ua-saved_overview-report-2022-web.pdf
6. «Дослідження якості освіти в умовах війни у 2022/2023 навчальному році». (2023). Вилучено з http://cedos.org.ua/wp-content/uploads/ua-saved_overview-report-2022-web.pdf
7. «Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації». (2023). Вилучено з https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zapyska_osvitni-vtraty.pdf
8. Проєкт Плану відновлення України. (2022). Вилучено з <https://ua.urch-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>
9. Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта в умовах воєнного стану». (2022) Вилучено з <https://iea.gov.ua/5648-2/>
10. Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи». (2023) Вилучено з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

ВПРОВАДЖЕННЯ STREAM-ОСВІТИ В ЗДО

Кантаржи Наталя Дмитрівна

Вихователь

ЗДО "Чомучка" Ренійської міської ради,
Ізмаїльського району, Одеської області, Україна

Анотація: У статті описано, що термін STEM (S - science (природничі науки), T-technology (технології), E-engineering (інженерія), M-mathematics (математика).) є аббревіатурою, що використовується по відношенню до освітньої технології в галузі науки, техніки, технології та математики [3]. У свою чергу STREAM – це розширена аббревіатура, де до STEM додається R – Reading/wRiting – (навички мислення, втілені в читанні та письмі) та A – Arts (мистецтво). Також у статті виділено, що досвід використання STREAM-технології дозволяє дітям познайомитися з різними культурними перспективами та звертає увагу на цінність соціальної та культурної поінформованості, сприйнятливості та співчуття у освітній діяльності. Зроблено висновки, що аналіз освітніх програм показав, що у зміст природничо підготовки дітей традиційно входять окремі завдання, спрямовані на проектування макетів, приладів та інших технічних конструкцій.

Нині організація навчального процесу у освітньої організації дедалі частіше характеризується трансформаційними особливостями, новими технологіями навчання. В умовах модернізації української освіти підвищується її ефективність та якість, що підтверджується результатами міжнародних досліджень, таких як PIRLS, TIMSS та PISA, а також даними світового рейтингу «Доповідь про людський розвиток» (Human Development Report, 2019), одним із компонентів якого є індекс освіти, Україна посідає 49 місце серед 189 країн і входить до групи країн із високим людським потенціалом [1, с.160].

При підготовці особлива увага приділяється професійному розвитку педагогів в освітній організації та організації навчального процесу, в якому основний акцент робиться на використання таких технологій, які розвивають навички XXI століття. Однією з таких технологій є STREAM-технологія, яка розвиває такі навички, такі як стратегічне мислення, планування, комунікація та робота в команді, навички використання різноманітних технологій, групове прийняття рішень, обробка даних [2, с.67].

Згідно із загальним визначенням термін STEM (S - science (природничі науки), T-technology (технології), E-engineering (інженерія), M-mathematics (математика).) є аббревіатурою, що використовується по відношенню до освітньої технології в галузі науки, техніки, технології та математики. У свою чергу STREAM – це розширена аббревіатура, де до STEM додається R – Reading/wRiting – (навички мислення, втілені в читанні та письмі) та A – Arts (мистецтво) [3, с.96].

STREAM-технологія є технологією, яка здатна забезпечити можливість розвивати навички, при врахуванні наступних особливостей:

- діти підходять до проблем неупереджено, розглядають низку рішень, шукають нововведення та висловлюють свої ідеї у різний спосіб;
- діти демонструють ефективне спілкування, творчість, співпрацю, лідерство, критичне мислення та технологічні навички;
- досвід дає час дітям для вивчення підходів до вирішення проблем, невдач та прийняття нових підходів;
- діти розглядають альтернативні аргументи чи рішення у підході до своєї роботи, розпізнаючи різні погляди.

Досвід використання STREAM-технології дозволяє дітям познайомитися з різними культурними перспективами та звертає увагу на цінність соціальної та культурної поінформованості, сприйнятливості та співчуття у освітній діяльності.

Останніми роками спостерігається підвищений попит на інноваційні технології у різних галузях їх використання зокрема й у освіті.

STREAM-технології надають суттєву допомогу в організації процесу навчання, що базується на формуванні навичок необхідних у реальному житті. Діти навчаються обробляти інформацію та зосереджуватися на вирішенні проблем та виробляти здібності, що відповідають глобальній освіті, розвивати критичне мислення та працювати в команді [4, с.15].

Ця стаття присвячена питанням використання STREAM-технології у процесі навчання у ЗДО. Основна мета проведення занять із використанням STREAM-технологій полягає у виявленні освітніх переваг навчання у ЗДО.

Основні результати проведення занять у ЗДО з використанням STREAM-технологій, отримані на всіх етапах дослідження:

- підходи, засновані на використанні STREAM-технологій, надають чудову можливість залучити дітей до діяльності, яка може покращити навчання та принести низку освітніх переваг;
- підходи до навчання, засновані на використанні STREAM-технологій, повинні бути добре сплановані, а групи у ЗДО повинні бути організовані таким чином, щоб залучити всіх дітей до навчання та досягти відповідних результатів;
- підходи до навчання, засновані на використанні STREAM-технологій, ґрунтуються на існуючих інтересах, навичках та знаннях багатьох дітей та можуть скоротити розрив між практикою та теорією;
- підходи до навчання, що ґрунтуються на використанні STREAM-технологій, можуть покращити спілкування між батьками, педагогами та дітьми та підвищити залученість батьків до навчання дітей;
- підходи до навчання, що ґрунтуються на використанні STREAM-технологій, можуть підвищити мотивацію педагогів.
- педагоги потребують підтримки з боку фахівців та методистів, щоб правильно використовувати STREAM-технології для навчання та ефективно впроваджувати їх у освітній процес [3, с.97].

За результатами інтерв'ю з педагогами ЗДО з'ясувалося, що:

- діти могли спочатку сумніватися у тому, щоб проводити заняття з використанням STREAM-технології, які були подолані у процесі практичного застосування технології;
- діти, які брали участь у навчанні з використанням STREAM-технологій, відзначили це значною мірою залучало та мотивувало роботу на занятті;
- багато педагогів не мали досвіду використання STREAM-технології, але завдяки роботі з методистами змогли провести власні заняття у групі з використанням STREAM-технології, які дозволили розширити співпрацю, творчість та спілкування дітей у навчальному процесі;
- деякі педагоги ЗДО вважають аспекти використання STREAM-технології повторюваними, інші вважали, що використання STREAM-технології в навчання має бути включене до навчальної програми як частина балансу між новим та більш традиційним досвідом навчання;
- відповіді педагогів загалом показали, наскільки вони позитивно підійшли до використання STREAM-технологій у освітньому процесі в ЗДО [2, с.68].

Виділимо такі особливості використання STREAM-технології:

- спрямованість на розвиток творчого інженерного мислення, формування умінь, досліджувати, винаходити;

- міждисциплінарний підхід та інтеграція освітніх областей у єдину систему навчання;
- використання елементів інженерного проектування;
- вирішення конкретних завдань технічної спрямованості, пов'язаних із реальною життєвою практикою;
- інтеграція знань, способів дій, видів діяльності (дослідницької, проектної, конструктивно-моделюючої тощо);
- організація самостійної діяльності;
- активна комунікація та продуктивна командна робота з реалізації проекту STREAM.

Робота над STREAM-проектом відбувається у кілька етапів:

- постановка завдання;
- підготовка – вивчення матеріалів, пов'язаних із обраною темою;
- розробка проекту, графічне зображення кінцевого результату на кресленні (схемі);
- моделювання, створення кінцевого продукту;
- тестування продукту – виявлення у винаходах недоробок та їх виправлення, покращення;
- презентація та обговорення проекту [2, с.69].

Використовуючи мозковий штурм здійснюється процес об'єднання різних предметів в один блок, що працює від STREAM.

Далі, тим, хто навчається, необхідно побудувати організаційну структуру і те, як вони будуть надавати матеріал. Можна використовувати цифровий простір, який використовують діти або запропонувати новий [1, с.161].

Зазначимо, що аналіз освітніх програм показав, що у зміст природничої підготовки дітей традиційно входять окремі завдання, спрямовані на проектування макетів, приладів та інших технічних конструкцій. Наприклад, щодо повітря діти створюють макети вітряків, планерів, парашутів, анемометрів; при знайомстві з водними ресурсами конструюють водяний годинник і лупи, фільтри для очищення води, дощоміри для моніторингових досліджень; при вивченні рослин і тварин діти проектують мініатюрні парки, автопоїлки та годівниці для птахів, будиночки-готелі для комах та інші конструкції.

В даний час STREAM-технології відіграють значну роль у навчанні та розширенні можливостей освіти і є можливістю для інтегрованого навчання, практичних відкриттів та адаптації. За допомогою STREAM-технології можливе формування компетенцій на достатньому рівні сформованості для їх практичного застосування, розвивають здатність спрямовувати власне навчання та освіту та формують навички для постійного зростання.

Список використаних джерел:

1. Гончарова Н.О. Використання ігрових технологій в STEM-освіті. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.* / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. К., 2016. Вип. 88. Частина 2. С. 160–163
2. Лозова О.В. Основи функціонування Всеукраїнського віртуального STEM-центру. *STEM-освіта – проблеми та перспективи: збірник матеріалів II Міжнародного науково-практичного семінару*, м. Кропивницький, 25-26 жовтня 2017 р. Кропивницький : КЛА НАУ, 2017. С.67-69.
3. Стрижак О. Термінологічні аспекти STEM-освіти. *STEM-освіта – проблеми та перспективи: збірник матеріалів II Міжнародного науково-практичного семінару*, м. Кропивницький, 25-26 жовтня 2017 р. Кропивницький: КЛА НАУ, 2017. С.96-97.
4. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: методичні рекомендації / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, І. А. Сліпучіна, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 80 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ВИМОГИ ТА ПРОБЛЕМИ

Берест Альбіна Оєгівна

студентка 5 курсу, спеціальність: Середня освіта (Історія)
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, Україна

Наковий керівник: Маринченко Ганна Миколаївна

ORCID ID: 0000-0003-3208-0546

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, Україна

У сучасному світі, де технологічний прогрес швидкими темпами змінює наше життя, сфера освіти не може залишитися осторонь від цих трансформацій. Інноваційні технології в навчанні не тільки розширюють горизонти можливостей для учнів, вчителів та батьків, але й перетворюють сам процес набуття знань. Інформаційні технології стрімко розвиваються і докорінно змінюють світ. Освітня сфера не є винятком.

Впровадження інноваційних технологій навчання в школах є важливим завданням модернізації освіти в Україні. Сучасні школярі виросли в епоху скрізьприсутності гаджетів та інтернету, тому застосування таких інструментів в освітньому процесі є не просто бажаним, а й необхідним, враховуючи останні події в Україні. Вивчення та впровадження інноваційних технологій навчання у школах є актуальною темою сьогодення, що значною мірою визначає перспективи розвитку самої освітньої системи та задоволення суспільних потреб у сучасному навчанні.

Основні чинники потреби в інноваціях для сучасної освіти: стрімкий розвиток науки і техніки, необхідність оновлення знань, ускладнення предметної сфери більшості наук, що вимагає переходу від предметного до міжпредметного принципу, нові вимоги до підготовки та здатності працювати у нових умовах, потреби ринку праці в особистостях з новим типом мислення, інформатизація суспільства, розвиток ІКТ та мережевих технологій, зміни філософії освіти щодо забезпечення розвитку особистості, компетентнісного підходу

Варто звернути увагу, що розрізняють інноваційні технології які стосуються оновлення змісту освіти, форм, методів і засобів навчання. Різноманітність інноваційних методів навчання у дидактиці класифікуються за найбільш характерними особливостями. До сучасних інноваційних технологій навчання у школі належать:

Інформаційно-комунікаційні технології ІКТ. ІКТ активно впроваджуються у навчальний процес шкіл і суттєво змінюють модель традиційного навчання, розширюючи можливості подання інформації та спілкування вчителів і здобувачів. Найбільш популярні ІКТ в навчанні: *презентаційне обладнання* (проектори, інтерактивні дошки Smart борд, Flipchart), яке забезпечує наочну подачу матеріалу на уроках; *електронні підручники та мультимедійні навчальні посібники*; *мобільні додатки для самоосвіти учнів*; *освітні ресурси мережі Internet*; *відеоконференції, вебінари, віртуальні уроки та екскурсії*; *платформи дистанційного та змішаного навчання* (Google Classroom, Moodle, Edmodo). Використання ІКТ на уроках урізноманітнює навчальний процес, підвищує мотивацію та залученість всіх учасників освітнього процесу.

STEM-освіта. STEM-освіта – це міждисциплінарний підхід до навчання, який поєднує природничі науки з технологічними, інженерією та математикою. Елементи STEM впроваджуються у навчальний процес закладів загальної середньої освіти через використання лабораторного обладнання; прикладні задачі й проекти на заняттях математики, фізики, хімії, біології, географії, трудового навчання, навіть історії; організацію STEM-класів та лабораторій для групової роботи. STEM-освіта підвищує розуміння практичного застосування знань, цікавість до природничо-технічних наук та мотивацію учнів.

Ігрові технології у навчанні або гейміфікація освітнього процесу. Ігрові технології передбачають реалізацію розвиваючих функцій гри в освітньому процесі. В закладах загальної середньої освіти ігрові технології використовуються у форматі: навчальних ділових ігор, імітацій, операційних ігор, квестів тощо. Ігрові технології збільшують мотивацію здобувачів, активізують пізнавальну діяльність, формують дослідницькі й комунікативні навички.

Технології змішаного навчання. Технології змішаного навчання (blended learning) поєднують традиційні методи аудиторної роботи з елементами електронного (онлайн) навчання. Прикладами технологій змішаного навчання є моделі «перевернутого навчання» (flipped learning) та «ротаційної моделі» (station rotation). Вони дозволяють гармонійно поєднати переваги традиційного та інноваційного підходів. Таким чином, узагальнюючи аналіз сучасних інноваційних технологій навчання, можна відзначити їх величезну різноманітність та широкий потенціал. Найбільш вагомим їх вплив стосується індивідуалізації та диференціації навчання, розвитку дослідницьких і творчих здібностей учнів.

Впровадження інноваційних технологій в освітній процес сучасної школи, безумовно, має ряд суттєвих переваг, зокрема:

- підвищення мотивації та залученості учнів у навчальний процес. Інтерактивні методи, ігрові та мультимедійні технології роблять процес навчання цікавішим і захоплюючим;
- можливість індивідуалізації навчання завдяки гнучким освітнім траєкторіям при використанні технологій дистанційного та мобільного навчання;
- розвиток самостійності та відповідальності здобувачів освіти у процесі конструювання власних знань при проєктних методах, дослідницькій роботі тощо;
- формування ІКТ-компетентностей учасників освітнього процесу, необхідних для життя в сучасному цифровому суспільстві;
- економія часу вчителів при розробці та поширенні навчальних матеріалів, перевірці завдань тощо завдяки використанню цифрових інструментів.

Не зважаючи позитивні переваги впровадження інноваційних технологій в організацію освітнього процесу, варто звернути увагу і на деякі негативні моменти.

- зниження зацікавленості у традиційних формах навчання після тривалого використання інтерактивних технологій;
- небезпека технологічної залежності та псевдоерудиції внаслідок некритичного сприйняття інформації з мережі Інтернет;
- скорочення безпосереднього спілкування вчителя із здобувачами освіти через запровадження дистанційних форм навчання;
- відсутність у вчителів належної ІКТ-компетентності для ефективного використання інноваційних технологій;
- необхідність суттєвих фінансових вкладень у технічне оснащення навчальних закладів та підвищення кваліфікації викладачів.

Як бачимо, інноваційні технології є важливим чинником розвитку сучасної української школи, що забезпечує оновлення змісту, форм, методів і засобів освітнього процесу. Для ефективного запровадження інновацій у закладах загальної середньої освіти необхідна цілеспрямована стратегія, сприятливі умови та системний контроль їх результативності. Важливо дотримуватися поєднання інноваційних та ефективних традиційних технологій, що має стати оптимальною моделлю розвитку сучасної української школи.

Головним результатом успішного інноваційного розвитку школи має бути всебічна підготовка учнів до життя і праці в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. Впровадження інноваційних технологій навчання в сучасній школі є важливим кроком на шляху до підвищення якості освіти.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ

Шевчук Л. М.

канд. пед. наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури
Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Для ефективного вивчення української мови учнями 5-6 класів з навчанням мовами національних меншин важливо забезпечити високий рівень їхньої пізнавальної активності, чого можливо досягти завдяки застосуванню в освітньому процесі інтерактивних технологій навчання.

«Інтерактив» (з англійської мови, – «inter» - взаємний, «act» – діяти) – це «взаємодія», отже «інтерактивний», – той, який передбачає взаємодію. В основі інтерактивного навчання спілкування, взаємодія та співробітництво. Мета інтерактивного навчання полягає у створенні комфортних умов, «за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність» [5, с. 9]. Застосування інтерактивного навчання сприяє охопленню навчальною діяльністю максимальної кількості учнів та позитивно впливає на ефективність навчання української мови. Водночас окремої уваги потребує той факт, що йдеться про опанування другої мови, що може викликати специфічні труднощі. Важливо враховувати здатність учнів до спілкування, рівень володіння українською та рідною мовою, особливості мовного середовища та ін.

Спільне (колективне, кооперативне) навчання української мови можливо забезпечити завдяки роботі учнів у гетерогенних або гомогенних парах, групах. Механізм роботи у парах простіший, ніж у групах, і передбачає застосування різних моделей співпраці:

- для гетерогенних пар, – «Вчитель – учень», «Контролер – виконавець», «Виконавець – консультант»;
- для гомогенних груп, – «Партнери», «Взаємоперевірка».

Тобто під час роботи у парах один з учнів (із вищим рівнем навчальних досягнень) показує зразок виконання навчальної діяльності, здійснює контроль за роботою іншого учня, консультує (за необхідності). У випадку, коли в обох учнів аналогічний рівень навчальних досягнень з української мови. Вони разом виконують завдання або працюють кожен самостійно, а потім здійснюють взаємоперевірку.

При об'єднанні учнів у групи радимо надавати перевагу групам із чотирьох учнів (групи із трьох, п'яти учнів тяжіють до розпаду). Тривалість роботи груп може бути різною, водночас учні можуть бути одночасно учасниками як тимчасових груп (створених для виконання окремих навчальних завдань під час уроку української мови), так і груп, які функціонують тривалий час (наприклад, протягом семестру).

Під час роботи у групах учні виконують такі ролі: «спікер», «контролер», «секретар», «хронометрист» та ін. Таким чином забезпечується реалізація таких функцій: ознайомлення учнів із формулюванням завдання; розподіл доручень: ведення записів; дотримання регламенту; контроль за тим, щоб кожен учень брав участь у навчальній діяльності; звіт про отримані результати тощо.

У навчанні української мови як державної учнів 5-6 класів доцільне застосування інтерактивних технологій кооперативного навчання: «Думайте – працюйте в парі – обмінюйтеся думками», «Два – чотири – всі разом», «Карусель».

Таким чином можливо забезпечити обговорення виконання навчального завдання у парах, групах із чотирьох учнів, з рештою учнів класу.

Слід зауважити, що для формування умінь співпраці, корисним є застосування технології «Акваріум» (учні працюють у парі або групі, решта учнів класу за ними спостерігає).

Для розвитку комунікативної компетентності учнів вважаємо доцільним застосування таких технологій в умовах фронтальної роботи: для висловлення власних думок, – «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Закінч речення», «Перефразування», «Твір-п'ятихвилинка», «Авторське крісло»; для формування умінь відстоювати власну думку, – «Займи позицію», «Зміни позицію», дискусія, дебати; для знаходження виходу із проблемних ситуацій, – «Кейс-метод», «Дерево вирішень».

Ознайомлення із навчальною інформацією в експертних групах та донесення її до учасників домашніх груп можливе завдяки застосуванню технології «Джигсоу» («Ажурна пилка»); ознайомлення із навчальною інформацією якомога більшої кількості учнів класу, – інтерактивної технології «Навчаючись – учусь» («Броунівський рух»).

Ефективному засвоєнню української мови учнів 5-6 класів з навчанням мовами національних меншин сприяє також застосування рольових ігор та симуляцій, драматизації.

Опрацювання текстів під час уроків української мови можливо забезпечувати шляхом застосування:

- системи позначок (використання позначок для позначення нової інформації, тієї, яка викликає сумніви або потребує уточнення тощо);
- прогнозування змісту тексту із використанням технології «Порушена послідовність»;
- використання «Таблиці передбачень» (із веденням записів після ознайомлення із кожною частиною тексту);
- «Пошук проміжних дій»;
- прогнозування змісту тексту на основі запропонованих ключових виразів;
- створення тексту за окремими словами («Низка слів наперед»);
- графічного організатора діаграма Вена;
- запису власних коментарів («Круглий стіл»);
- запису власних думок («Письмо для себе»);
- формулювання відповідей на запитання, запитань і відповідей (запис відповідей на запитання (ведення журналу), «Кубування», «Читаємо та ставимо запитання», «Запитання на картках», «Технологія взаємних запитань»).

Використання перелічених вище технологій потребує дотримання низки умов. Зокрема, виділення педагогом необхідного часу й створення відповідної атмосфери; надання можливості для висловлення думок кожному учневі; урахування учнем можливих кількох відповідей на запитання й вірогідності помилковості власних тверджень; недопущення висловлення жорсткої критики тощо. Застосування в освітньому процесі інтерактивних технологій із дотриманням згаданих умов позитивно вплине на вивчення української мови учнів 5-6 класів з навчанням мовами національних меншин.

Список використаних джерел:

1. Кроуфорд А., Метью С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів / наук. ред. О. Пометун. Київ: Плеяди, 2006. 220 с.

2. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів. Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення». Посібник I-II. Д. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл. Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект». 1998. 42 с.
3. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів. Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення». Посібник III-IV. Д. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл. Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект». 1998. 104 с.
4. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів. Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення». Посібник V-VIII. Д. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл. Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект». 1998. 162 с.
5. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / за ред. О. Пометун. Київ: А. С. К., 2006. 192 с.

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Познякова Світлана Василівна

учитель географії та біології

Білоцерківський ліцей «МАН»

Білоцерківської міської ради Київської області, Україна

Систематичний акт екоциду, який чинить держава-агресор на всій території України з 24 лютого 2022 року, пов'язаний з масовим знищенням рослинного чи тваринного світу, отруєнням атмосфери або водних ресурсів, а також учиненням дій, які можуть призвести до екологічної катастрофи.

Нині в нашій країні забруднено й заміновано квадратні кілометри землі, знищено природоохоронні території, спричинено масові пожежі, розлито тонни нафтопродуктів під час обстрілів, спричинено масову загибель тварин, а результатами терористичного акту РФ з підривом Каховської ГЕС стало знищення верхнього родючого шару ґрунтів, зміна фауни, велика кількість відходів техніки й снарядів, будівельного сміття від знищених будівель. Однак, на всіх рівнях: від держави до територіальних громад – приділяється неналежна увага до вирішення місцевих і регіональних екологічних проблем зі зменшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище та пов'язаного із цим екологічного ризику для українців.

Означене вище потребує інтегрування в зміст традиційної екологічної освіти проблематики сучасних змін довкілля внаслідок діяльності людини та в результаті воєнних дій. Здобувачі освіти як майбутні громадяни та мешканці певних територіальних громад повинні усвідомлювати необхідність власної посильної участі у повоєнному відновленні України. Це зі свого боку актуалізує екологічну компетентність учнів.

Дефініцію поняття «*екологічна компетентність учнів*» Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти трактує як «*здатність з усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідність охорони природи, дотримання вимог поведінки на природі, ощадливе використання природних ресурсів, розуміння значущості контексту і взаємообумовленості господарської діяльності, необхідність збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства*» [2].

Екологічну компетентність, як зазначає низка науковців [1], [3], [5], [6], [7], слід розглядати як цілісне особистісне утворення, формування якого передбачає:

- наявність системи базових цінностей (життя, здоров'я, людина, збереження біорізноманіття, культурна спадщина, освітні домінанти тощо),
- усвідомлення та засвоєння екологічних знань на рівні фактів, понять, теорій і законів, ідей екології, роль екологічної освіти в розвитку особистості та індивідуальності кожного учасника освітнього процесу;
- уміння оперувати знаннями для формування власної картини світу та світогляду здобувачів освіти, для теоретичного та практичного освоєння дійсності учасниками освітнього процесу; системне бачення педагогічної реальності;
- розвиток екологічної свідомості (системи уявлень про світ, яка характеризується спрямованістю на екологічна доцільність, відсутність протистояння людини і природи, сприйняття природних об'єктів як партнерів у взаємодія з людиною, баланс прагматичної та непрагматичної взаємодії з природою) як між самими вчителями, так і серед здобувачів освіти;

- розвиток екологічного мислення – гнучкого й імовірнісного, яке передбачає вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, моделювати та прогнозувати розвиток середовища, зокрема у регіональному контексті;

- емоційне ставлення до навколишнього світу в усій його повноті і багатоманітності, сприйняття його як значущого та формування поважливого ставлення до нього.

Оскільки освітній процес у закладах загальної середньої освіти ґрунтується на інтегруванні змісту географії та інших навчальних предметів для впровадження в нинішню освіту, важливості набувають такі результати навчання, як-от: вміння вчитися, екологічної грамотності, навичок здорового способу життя, соціальної та громадянської відповідальності, ініціативності і підприємливості [2].

Як навчальний предмет *географія* – це сукупність наукових, науково-навчальних, науково-популярних знань, покликаних розкрити особливості реального життя в навколишньому середовищі, життя суспільства в його проявах і зв'язках. За допомогою географічних знань і вмінь здобувачі освіти набувають навичок усвідомленого орієнтування в соціально-економічних, суспільно-політичних і геоecологічних подіях як власної держави, так і світу загалом. Тож у сучасних реаліях значно актуалізується роль географії у навчальних планах і програмах закладів загальної середньої освіти, а також використання інтеграції різних навчальних предметів під час реалізації наскрізних змістових ліній.

Мета вивчення географії через призму формування у здобувачів освіти екологічної компетентності полягає в:

- інтегруванні курсів загальної географії, розвиткові в учнів знань загальноземлезнавчого плану, країнознавчого матеріалу;

- поглибленні, розширенні та конкретизації основного географічного поняття «природний комплекс», пізнанні особливостей природи, господарської діяльності людей і заходів щодо охорони природи океанів; установленні причинно-наслідкових зв'язків, проведенні порівняння, отриманні знань з джерел географічної інформації тощо;

- представленні особливостей взаємодії природи і людини, як постійно зростаючої залежності людського суспільства від природних умов його існування;

- співдіяльності суспільства з природою, можливостях нормалізації стану природи; узагальненні знань про суміжні предмети: біологію, екологію, природознавство;

- установленні зв'язків і відношень між знаннями, набутими у різний час із різних предметів і тем, міжнародній співпраці держав з метою збереження природи і розумного використання її багатств;

- закріпленні наукових географічних понять на основі вивчення своєї місцевості та наочному вивченні господарської діяльності населення рідного краю; прищепленні любові до рідної землі, орієнтації в екологічній діяльності на географічну освіту [4].

Особливості формування екологічної компетентності здобувачів освіти в контексті запобігання забрудненню довкілля під час війни в Україні пов'язані зі знаннями, вміннями, навичками й компетентностями з:

- охорони довкілля відповідно до договорів з міжнародного гуманітарного права;

- визначення предметів, необхідних для виживання цивільного населення;

- захистом робіт і установок, що містять небезпечні для життя речовини;

- охорони природно-заповідних об'єктів;

- оцінки охорони навколишнього середовища Міжнародним гуманітарним правом та визначенням шляху вперед;
- розширення правил з метою вдосконалення охорони навколишнього середовища в збройних конфліктах тощо [7].

Сутність екологічної компетентності учнів для повоєнного відновлення України полягає в розвитку їхньої здатності до:

- оперативного визначення рівня забруднення довкілля та виявлення екологічних загроз під час воєнних дій;
- моделювання зони розповсюдження рівня забруднення;
- складання плану дій щодо запобігання виникненню забруднення;
- відновлення територій постраждалих під час війни.

А це зі свого боку потребує наявності означених здібностей у вчителів, здатності організувати освітній процес, зокрема через інтегрування змісту географії з іншими навчальними предметами (біологією, фізикою, хімією, математикою, основами здоров'я, природознавством), для моделювання, проєктування та перепроєктування діяльності з відновлення територій у межах територіальних громад.

Отже, процес формування екологічної компетентності здобувачів освіти на заняттях із географії в контексті повоєнного відновлення України повинен бути систематичним і тривалим, однак, необхідним в умовах наскрізності навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Воловик, Л. (2023). Формування екологічної компетентності в учнів закладів загальної середньої освіти у шкільному курсі географії. *Scientia Et Societas*, (3), 166–172.
2. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. (2020) / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. Лагутенко, О.Т., Шевченко, В.Г., Настека, Т.М., & Ніколенко, Т.Ю. (2022). Науково-методичні аспекти проблеми формування екологічної змістової лінії учнів старшої школи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (204), 173–178.
4. Навчальна програма з географії. URL: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/
5. Назаренко, Т. (2017). Формування в учнів екологічної компетентності на уроках географії. *Український Педагогічний журнал*, (1), 59–65.
6. Толочко, С., & Бордюг, Н. (2022). Методологічні засади формування екологічної компетентності школярів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 26 (2), 140–152. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-2-140-152>
7. Толочко, С. В., Бордюг, Н. С., & Міронець, Л. П. (2022). Формування екологічної компетентності здобувачів освіти для подолання екологічних наслідків війни. *Інноваційна педагогіка*, 52. С. 46–49. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/52/part_2/8.pdf
8. Ponomarenko, N., Polyansky, P., Shkurat, I., Romanenko, M., & Tolochko, S. (2022). Quality management of higher education for increasing the competitiveness of labour resources. *International Journal for Quality Research*, 16 (3), 817–830.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ПЕРЕГЛЯД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДИК НА КОРИСТЬ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ковтун Олеся Василівна

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
*Комунальний заклад «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради», Україна*

Сучасний світ, переповнений різноманітністю та динамікою, вимагає новаторського погляду на освіту, особливо у вивченні мов. Традиційні методи навчання англійської мови, хоч і надійні, поступово втрачають свою актуальність у зв'язку із стрімким розвитком технологій. Тому, досліджуючи інноваційні підходи, ми відкриваємо нові можливості для покращення якості вивчення та розуміння англійської мови.

У цьому контексті, дана доповідь спрямована на висвітлення важливості перегляду традиційних методик викладання та акцентування на перевагах нових технологій. Ми розглянемо інноваційні підходи, які дозволяють нам покращити ефективність викладання, стимулюючи інтерес та активну участь студентів.

Сьогодні я хочу поділитися своїми роздумами та дослідженнями щодо важливої теми — інноваційних підходів до викладання англійської мови як іноземної та перегляду традиційних методик на користь нових технологій.

1. Зміна підходу:

Традиційні методи вивчення англійської мови, такі як лекції та підручники, є необхідними, але в сучасному світі, де технології швидко розвиваються, вони втрачають свою ефективність. Інноваційні підходи надають можливість зробити навчання більш динамічним та привабливим для студентів.

2. Використання віртуальної реальності:

Однією з інноваційних технологій є використання віртуальної реальності. Студенти можуть "зануритися" у мовне середовище, взаємодіяти з різними ситуаціями та покращувати навички мовлення та розуміння. Це можуть бути різноматітні додатки, платформи, он-лайн перекладачі: Snaappy, WowBox AR, Mind Map AR, Перекладач камери [2].

3. Мобільні додатки та ігрові технології:

Мобільні додатки та ігрові технології можуть служити важливим інструментом у вивченні англійської мови. Вони дозволяють студентам навчатися групами, змагатися між собою та вирішувати реальні мовні завдання.

4. Онлайн-ресурси та відеоуроки:

Замість традиційних підручників, викладачі можуть використовувати онлайн-ресурси та відеоуроки. Це не лише робить навчання цікавішим, але й надає студентам доступ до реальної мовної практики.

5. Штучний інтелект у вивченні мови:

Використання штучного інтелекту для адаптивного навчання дозволяє створити персоналізовані програми для кожного студента, враховуючи його потреби та темпи вивчення.

6. Важливість інтерактивності:

Інноваційні методи включають в себе більше інтерактивності, такої як віртуальні чат-боти для практики діалогів, онлайн-форуми для обговорення тем та спільна робота над проектами [4].

7. Проектне навчання:

Інноваційні підходи включають в себе використання проектного навчання, де студенти можуть застосовувати свої знання англійської мови для розв'язання реальних завдань. Це розвиває критичне мислення та творчість [3].

8. Використання соціальних мереж:

Створення віртуальних спільнот на соціальних мережах, спрямованих на вивчення англійської мови, дозволяє студентам спілкуватися, обмінюватися досвідом та вдосконалювати навички комунікації.

9. Мультимедійні презентації:

Створення власних мультимедійних презентацій стає частиною інноваційного підходу. Студенти можуть використовувати зображення, аудіо та відео для вираження своїх ідей та розвитку мовних навичок.

10. Гейміфікація:

Використання елементів гри в учбовому процесі (гейміфікація) стимулює учнів та надає додатковий рівень мотивації. Бали, відзначення та конкурси можуть сприяти активній участі та досягненню більш високих результатів.

У висновку нашої доповіді про інноваційні підходи до викладання англійської мови як іноземної, хочемо підкреслити важливість та переваги переходу від традиційних методик до використання новітніх технологій. Цей перегляд є не лише необхідним, але і ключовим у забезпеченні ефективності та актуальності освітнього процесу [5].

Нові технології дозволяють створювати динамічне та стимулююче навчальне середовище, де студенти можуть розвивати свої мовні навички, використовуючи інтерактивні та ігрові елементи. Від віртуальної реальності до мобільних додатків та використання штучного інтелекту, інновації перетворюють спосіб, яким ми сприймаємо та засвоюємо іноземні мови [1].

За допомогою цих новаторських засобів, ми можемо підтримати індивідуальний підхід до навчання, забезпечити більш глибоке засвоєння матеріалу та підвищити мотивацію студентів. Інноваційні підходи стають не лише засобом ефективного викладання англійської мови, але й кроком в найближче майбутнє освіти, де технології є необхідною складовою для успішності в навчанні та професійному розвитку.

Таким чином, важливо продовжувати експериментувати з новими технологіями, ділитися досвідом та спільно працювати над створенням захоплюючих та ефективних методик викладання англійської мови, які відповідають потребам сучасних учнів та їхньої прагнення до навчання.

Список використаних джерел:

1. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення курсу. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький, 2009. 100 с.
2. Доповнена та віртуальна реальність на уроках філологічного спрямування. URL: <https://buki.com.ua/blogs/dopovnena-ta-virtualna-realnist-na-urokakh-filolohichnoho-spryamuvannya/>. Дата звернення: 03.12.23р.
3. Проектне навчання: коротко про головне. URL: <https://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>. Дата звернення: 03.12.2023
4. Софій Н.З., Кузьменко В.У. Про сто і один метод активного навчання. К.: Крок за кроком, 2003. 116 с.
5. Якимова Л.А. Активізація навчального процесу у сучасній вищій школі: метод. огляд. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 32 с.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ, СТЕЙКХОЛДЕРСЬКА УЧАСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ УСПІШНОСТІ

Ямполь Юрій Віталійович

ORCID ID: 0000-0003-1749-859X

аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

В сучасному світі, де технології стрімко розвиваються, інновації в освіті стають важливим фактором для забезпечення якісної підготовки молодого покоління. У статті розглядаються тривалі та ефективні стратегії для вдосконалення якості освіти, зосереджуючись на впровадженні технологій, залученні різних стейкхолдерів та визначенні ключових показників успішності.

Питання ефективності та актуальності освіти стають ключовими, оскільки суспільство стикається з новими викликами та можливостями, що приводять до переосмислення традиційних підходів до навчання. У цьому контексті інноваційні стратегії, зосереджені на впровадженні технологій, стейкхолдерській участі та визначенні ключових показників успішності, стають визначальними для досягнення нового рівня якості освіти.

Однією з ключових складових інноваційного підходу є використання технологій у навчальному процесі. Віртуальна та розширена реальність, довго асоційовані з розвагами, тепер входять в освітній простір, надаючи унікальні можливості для поглибленого вивчення матеріалу. Віртуальні екскурсії дозволяють учням подорожувати світом не покидаючи класу, а розширена реальність допомагає візуалізувати абстрактні концепції, роблячи навчання більш доступним та цікавим [1].

У контексті сучасних реалій інтерактивні платформи та онлайн-ресурси стають необхідні для створення гнучкого та індивідуалізованого навчального середовища. Учні мають можливість вивчати матеріал власним темпом, вибирати напрямок свого навчання та взаємодіяти з іншими учасниками навчального процесу через віртуальні платформи. Це сприяє розвитку самостійності та критичного мислення, що стає важливими компетенціями учня в епоху інформаційного перевантаження.

Однак, важливо розглядати технології не лише як інструмент навчання, а й як засіб формування ключових навичок для майбутнього успіху. Інновації у навчанні повинні сприяти розвитку творчості, комунікаційних навичок та вміння працювати в команді, адаптуватися до змін та швидко розв'язувати проблеми.

Реалізація інновацій у сфері освіти неможлива без широкого залучення різних стейкхолдерів. Вчителі відіграють важливу роль як керівники навчального процесу, тому важливо надавати їм можливість для професійного розвитку та навичок використання новітніх технологій у викладанні. Сприяння творчому підходу до навчання та впровадження інновацій у педагогічну практику - ключові завдання для забезпечення високої якості освіти.

Важливим елементом стейкхолдерської участі є залучення батьків. Вони мають бути частиною освітнього процесу, брати участь у прийнятті рішень та розвитку шкільної спільноти. Залучення батьків не тільки підвищує якість виховання, але й

створює позитивне середовище для навчання, де учні відчувають підтримку та зацікавленість у своєму розвитку [2].

Адміністрація закладу освіти також відіграє важливу роль у впровадженні інновацій. Вона повинна створювати умови для творчості вчителів, забезпечувати необхідні ресурси та підтримувати впровадження нових технологій у навчальний процес. Здатність до стратегічного планування та ефективного управління є важливою для успішного впровадження інновацій.

Інноваційні стратегії повинні бути підтримані чітким визначенням ключових показників успішності. Методи вимірювання якості освіти повинні враховувати не лише академічні досягнення, але й розвиток особистості та ключових компетенцій.

Одним із методів є врахування практичних навичок, які учні отримують у ході навчання. Підвищення практичної значущості освітнього процесу дозволяє учням застосовувати теоретичні знання на практиці, розвиваючи навички, необхідні для успішного фахового розвитку.

Ще одним показником успішності може бути розвиток критичного мислення та здатність до аналізу та вирішення проблем. Сучасне суспільство вимагає від своїх членів активного, самостійного та критичного ставлення до інформації. Освіта повинна відповідати цим вимогам, формуючи в учнів навички критичного мислення та здатність до самостійного аналізу [3].

Для оцінки успішності інноваційних стратегій також важливо враховувати соціальний аспект. Здатність до співпраці, комунікації та роботи в команді стає важливою в умовах сучасного світу, а тому успішна освіта повинна сприяти розвитку цих соціальних навичок.

Процес вдосконалення якості освіти — це неперервний цикл, що вимагає постійного аналізу та адаптації. Оцінка ефективності впроваджених інновацій, визначення слабких та сильних сторін, а також швидка реакція на зміни є важливими етапами для забезпечення сталого покращення якості освіти.

Аналіз результатів вимірювань та залучення стейкхолдерів до обговорень є ключовими елементами стратегії аналізу. Важливо створювати механізми зворотного зв'язку для отримання реальної інформації щодо ефективності застосованих підходів.

Перспективи вдосконалення якості освіти пов'язані не лише з технічними інноваціями, але й з розвитком креативного підходу до навчання та виховання. Важливо не лише використовувати технології як інструмент, але й створювати умови для розвитку творчого мислення учнів, що сприяє їхньому глибшому розумінню та зацікавленню у вивченні.

Список використаних джерел:

1. Поліщук, С. В., & Горбатюк, О. В. (2023). Проблема якості та ефективності управління закладом освіти. doi: 10.15330/jpnu.10.1.197-204
2. Ямполь Ю. (2023). Професійний розвиток педагога як основна мета розвитку менеджменту якості закладу освіти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, (48), 229-235. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.34>.
3. Ямполь, Ю. В. (2023). Економічні передумови становлення менеджменту якості освіти в Україні. *Академічні візії*, (21). вилучено із <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/461>

КРАЄЗНАВЧИЙ ПРИНЦИП НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Семенюк Роман Іванович

здобувач вищої освіти географічного факультету
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Науковий керівник: Маковецька Лариса Олексіївна

канд. географ. наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Постановка проблеми. У сучасному світі, при наявності великої кількості культур та великим впливом глобалізаційних процесів, питання національної ідентичності та патріотичного виховання займають особливе місце в шкільному навчанні. У зв'язку з цим у Закладах загальної середньої освіти потрібно особливо активно займатись вивченням та впровадженням ефективних методів формування патріотичного ставлення до власної країни, «малої Батьківщини». Одним із найкращих ефективних засобів є використання краєзнавчого принципу навчання.

Мета. Вивчення та аналіз ролі краєзнавчого принципу навчання як ефективного засобу підвищення патріотичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл і визначення можливостей його оптимального впровадження в навчальний процес з метою формування почуттів національної самосвідомості та глибокого патріотизму серед молодого покоління.

Результати дослідження. Шкільне краєзнавство виступає важливим інструментом формування патріотичних цінностей серед молоді та виховання в них почуття любові до Батьківщини, її традицій та досягнень[1].

На даному етапі розвитку освіти в Україні, краєзнавство виступає одним із центральних чинників розвитку патріотизму в учнів. Патріотизм – це якість особистості, яка виробляється шляхом систематичного освоєння міцних знань про рідний край: його природу, культуру, населення (звичаї, традиції, вірування), історію тощо. Іншими словами, патріотизм визначається цілісним і глибоким розумінням особистістю своєї території через свідомість, що сприяє формуванню в ній глибоких патріотичних почуттів та гордості за рідну землю[2].

При проведенні уроку, застосовуючи краєзнавчі матеріали, вчитель стимулює зацікавленість у вивченні матеріалу, а отже і піднімає їхню успішність. Головною ідеєю використання краєзнавчого принципу є те, що учням стане цікавіше навчатися вивчаючи щось нове про себе, своїх батьків, весь рід та навколишній дім. Для зацікавленості учнів у вивченні своєї Батьківщини можна використати ряд форм проведення уроку таких як розповідь-пояснення, семінар, екскурсія і т. д. Проте найбільше на мою думку впливають на процес навчання екскурсії, тому що візуально та на практиці інформація сприймається краще. Тому у патріотичному вихованні потрібно частіше використовувати цю форму навчання[1].

Екскурсії рідним краєм – важливий засіб ефективного засвоєння природничо-краєзнавчого матеріалу учнями в шкільному курсі географії. Краєзнавча робота сприяє виробленню почуття любові до рідного краю, стимулює інтерес до вивчення нового, формує практичні вміння та навички, сприяє глибокому розумінню природи, історії населення та господарства рідного краю, а також виховує в учня дбайливого

господаря своєї землі. Найбільш пізнавальними є військово-історичні та історико-краєзнавчі. Суть військово-історичних екскурсій полягає у відвідуванні міст історичних військових дій, протестів, а також військового середовища. Як приклад можна навести екскурсії у Волинський регіональний музей українського війська. Також варто згадати історико-краєзнавчі екскурсії. В результаті діти пізнають як виглядала природа в певний період нашої історії, а також історію нашої землі. Це може бути похід у Волинський краєзнавчий музей, чи музей історії Луцького братства[3].

Завдяки таким екскурсіям в учнів виникатимуть почуття національної самосвідомості, та гордості за таку багату історію своєї малої Батьківщини. В музеях учнів разом з вчителем буде проводити екскурсовод, і разом з тим розповідати історії певних локацій. Проте існують варіанти, де вчитель сам може розказувати інформацію самотійно. Екскурсії можна проводити, як заохочуючу підсумкову форму уроку учням. Необов'язково це робити на запланованих заняттях, а в позаурочний час.

Організація дослідження місцевості включає в себе різноманітні підходи та методи, які можуть бути як традиційними, так і новаторськими. Це дозволяє глибше і всебічніше вивчати краєзнавчі об'єкти. Використання інноваційного майстер-класу під час традиційної екскурсії, організація квесту під час тематичної прогулянки та представлення власних публікацій на книжковій виставці підвищують ефективність події та стимулюють учнів стати активними учасниками навчально-виховного процесу. Синтез традиційних і інноваційних методів допомагає учасникам краєзнавчої діяльності не лише поглиблювати знання про історію свого народу і краю, а й відчувати себе часткою великих подій, співпрацювати з минулим та розвивати ефективну любов до своєї країни[4].

Висновок. Для виховання патріотичних почуттів в учнів необхідно впроваджувати у навчання матеріал про рідний край. Вивчаючи дану інформацію в дітей формується самосвідомі почуття любові до рідної землі. Для кращого розвитку почуття патріотизму слід використовувати екскурсії. Насамперед військово-історичні та історико краєзнавчі.

Список використаних джерел:

1. «Краєзнавство як дійовий засіб патріотичного виховання учнів». URL: <https://vseosvita.ua/library/kraeznavstvo-ak-dijovij-zasib-patriotichnogo-vihovanna-ucniv-532918.html>
2. Краєзнавство як патріотичний засіб виховання молоді. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1125/1/Географія%20та%20екологія>
3. Краєзнавчий принцип навчання – дієва форма зв'язку шкільної географії з життям. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16282/1/Vitiak_Antoniuk.pdf
4. Методичні матеріали «Краєзнавство як засіб патріотичного виховання студентської молоді. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-materiali-kraeznavstvo-yak-zasib-patriotichnogo-vihovannya-studentsko-molodi-32226.html>

МУЗИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДІТЬМИ З ВАДАМИ СЛУХУ

Гончаров Микита Сергійович

здобувач 4 курсу, рівень фахової передвищої освіти

Харківський педагогічний фаховий коледж

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Україна

Науковий керівник: Дубовська Ольга Леонідівна

ORCID ID: 0000-0002-1571-3527

викладач-методист кафедри вокально-хорової підготовки вчителя

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Україна

Анотація. В статті проаналізовано використання музичних занять які мають велике значення у роботі з дітьми з порушеннями слуху. У процесі музичних занять значно збагачується уявлення дітей про навколишній світ, розвивається сприйняття акустичної інформації: музики, мови, немовних звучань; динамічно розвивається процес залучення до духовної культури, соціальної адаптації. Музичні заняття здатні подарувати дітям з порушеннями слуху витончену красу музики, розкрити в собі творчий потенціал, мобілізувати зусилля на особистий розвиток, реалізацію та вдосконалення творчих здібностей та талантів дітей.

Постановка проблеми. Музика – джерело розвитку, натхнення, насолоди. Невичерпні можливості музики – впливати на внутрішній світ дитини з особливими освітніми потребами. На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти музичні заняття мають великий вплив на розвиток особистості дитини з порушеннями слуху. Ця проблема хвилює представників різних наукових галузей: медицини, психології, соціології, педагогіки. Грамотно підібрана музика сприяє загальній гармонізації психічного стану дитини з порушеннями слуху. Еволюційність і розвинений музичний слух надають змогу дітям із різними порушеннями в доступній формі відгукнутися на позитивні почуття і вчинки, допомагають активізувати розумову діяльність, постійно вдосконалюючи рух до загального оздоровлення всього організму в цілому.

Інклюзія в широкому соціально-філософському сенсі розуміється як форма буття, спільного життя звичайних людей і людей з обмеженими можливостями (інвалідів), за чи проти якої виступає суспільство та його підсистеми (у тому числі інститути освіти), і щодо якої і ті, чи інші члени суспільства мають право вільного вибору. Інклюзія — це процес реального включення осіб з інвалідністю в активне суспільне життя і однаковою мірою необхідне для всіх членів суспільства. Інвалідність — це не вирок долі, це швидше, такий спосіб життя за обставин, що склалися, який може багато дати особі з інвалідністю і людям, що оточують її, якщо інвалідність розглядати в рамках соціальної концепції. Тоді головний сенс процесу інклюзії можна позначити так: «Всім тут раді!», або може стати нестерпним щоденним стражданням для всіх членів суспільства, якщо інвалідність розглядати тільки в рамках біологічної концепції, коли інвалід — людина, яка повністю або частково позбавлена працездатності внаслідок якої-небудь аномалії, поранення, каліцтва, хвороби.

Стан дослідження. Ідеї інклюзивної освіти, які з року в рік дедалі ширше обговорюють вітчизняні науковці і практики, є закономірними етапами в розвитку освітніх систем і наразі впроваджуються в багатьох країнах світу, зокрема й у країнах пострадянського простору. Україна підходить до цього етапу еволюційним, а не революційним шляхом. Безумовно, ці процеси пов'язані насамперед зі зміною суспільної думки, переосмисленням ставлення суспільства і, як наслідок, держави до людей з обмеженими можливостями здоров'я, визнанням їхніх прав на здобуття належної освіти нарівні з усіма іншими громадянами.

Мета статті – розкрити важливість застосування музичних занять для дітей з вадами слуху.

Відповідно до мети дослідження нами окреслені такі завдання:

- створення комфортного освітнього середовища для дітей з вагами слуху;
- підготовлені фахівці;
- задіяні корекційні послуги;
- створення однорідного за складом середовища учнів з такими самими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. У нових соціально-економічних умовах нашого суспільства гостро і актуально постало питання про пріоритетне значення навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, їх становлення та розвиток. Україна обрала стратегічний напрямок розвитку – інтеграцію в європейський освітній простір, де інклюзивне навчання є основною формою здобуття освіти дітьми з ООП. Згідно з Законом України «Про освіту» дитина з ООП – «це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту». Ідея інклюзії, що виникла внаслідок усвідомлення цінності людської багатоманітності і відмінностей між людьми, виключає будь-яку дискримінацію та відображає одну з головних ознак демократичного суспільства: усі діти є цінними членами суспільства і мають рівні права, зокрема щодо отримання освіти, незважаючи на особливості їхнього психофізичного розвитку. За статистичними даними, кількість дітей з ООП в Україні щорічно збільшується, тому впровадження інклюзивної освіти є актуальним і передбачає застосування інноваційних освітніх технологій, створення інклюзивного освітнього середовища для осіб з ООП і доступність закладів освіти.

Інклюзивна освіта передбачає освіту кожній дитині, незважаючи на наявні ООП, надає можливість дитині бути включеною у загальний освітній процес за місцем проживання шляхом адаптації змісту освіти й умов навчання, що в подальшому дає змогу їй стати рівноправним членом суспільства.

Інклюзивна освіта – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти шляхом організації навчання дітей у закладах освіти на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей у навчально-пізнавальній діяльності.

Одним із важливих завдань інклюзивної освіти є не лише засвоєння системи знань, але й формування практичних умінь і навичок у дитини з ООП, необхідних для її подальшої соціалізації.

Інклюзія (від англ. Inclusion — включення) — процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед тих, що мають труднощі у фізичному чи розумовому розвитку. Він передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які можуть дозволити кожній дитині рівноправно брати участь в академічному та суспільному житті.

Низка фактів з історії вітчизняної спеціальної педагогіки, зокрема сурдопедагогіки, свідчить про наявність тенденцій інтегрування дітей із

порушеннями слуху в суспільство на різних етапах становлення української системи спеціальної освіти. Ще до остаточного оформлення в цілісну систему спеціальної освіти, якою ми її знаємо тепер, українські практики-дефектологи здійснювали спроби спільного навчання дітей із порушеннями слуху та чуучими учнями. Інтерес до такої форми навчання як тоді, так і сьогодні зумовлений насамперед створенням для дитини з порушенням слуху природного мовленнєвого середовища. Успіх таких спроб цілком залежав від фахової компетентності педагога, якості спеціальної педагогічної допомоги, додаткових занять і зусиль, відданості цій меті родини учня.

І сьогодні, і ще завтра паралельно існуватимуть спеціальні і масові загальноосвітні заклади, а також школи, які впроваджують у практику інклюзивні підходи. Однак важливо, щоб такі підходи були виваженими, фахово перевіреними та вміло застосованими, щоб освіта дітей із порушеннями слуху була насправді ефективною і якісною.

Водночас в інклюзивному середовищі для дітей зі зниженим слухом відкриваються додаткові можливості щодо спілкування, мовленнєвого та загального розвитку, ефективної соціалізації, адаптації до реалій сучасного життя. Дитина не ізольована від здорових однолітків, що може сприяти підвищенню рівня загальноосвітньої підготовки та розвитку комунікативних навичок; вона постійно контактує з батьками, їхня увага та підтримка створюють умови для нормального психічного становлення й особистісного розвитку дитини. Усе це сприяє кращій соціалізації дитини та інтеграції в громаду.

Дослідження зарубіжних фахівців підтверджують, що в інклюзивних умовах у дітей із порушеннями слуху значно розширюється обсяг словникового запасу, підвищується мовленнєва активність, поліпшуються навички читання з губ. Хоча, за окремими даними, після четвертого року навчання у масовій школі у дітей із порушеннями слуху може спостерігатися уповільнення темпу роботи на уроці та збільшення кількості часу на сприйняття навчального матеріалу, що пояснюється наростанням його обсягу та підвищенням його складності. Це утруднює сприйняття та розуміння в повному обсязі навчальної інформації та потребує додаткових заходів з боку вчителя. Водночас виявляється, що в дітей із порушеннями слуху в інклюзивних умовах обсяг слухомовленнєвої пам'яті більший. Але при цьому помітна своєрідність міжособистісного спілкування дітей із нормальним слухом та учнями зі зниженим слухом, які мають більш низький рівень комунікативної активності.

Для ефективного розвитку інклюзивної освіти для дітей з порушенням слуху необхідно:

- забезпечення доступу до спеціалізованих навчальних програм, матеріалів та педагогічних кадрів;
- підтримка розвитку спеціальних методик та підходів, спрямованих на інтеграцію звичайної та спеціальної освіти;
- створення сприятливого соціального середовища, яке б підтримувало інклюзивний підхід та враховувало потреби дітей з порушенням слуху;
- посилення співпраці між школами, родинami та спеціалізованими установами для обміну найкращими практиками та розробкою інноваційних підходів.

Досягнення успіхів у цьому напрямку вимагає спільних зусиль уряду, громадськості, освітніх установ та батьківського середовища.

Інклюзивна освіта для дітей з порушенням слуху потребує багатьох різноманітних підходів, щоб забезпечити їм максимальну підтримку та можливості для розвитку. Наприклад, фінські та британські вчені досліджували, яким чином музика та спів впливають на здатність чути у дітей зі слуховими імплантами. Вони

також щінили, як такі діти сприймають звернену мову при наявності музичного фону. На думку фахівців, високий рівень шуму негативно позначається на сприйнятті зверненої мови людьми з вадами слуху. Тим часом музика допомагає відновлювати слухові здібності, посилюючи функціональні зв'язки ділянок мозку, відповідальні за концентрацію уваги в безперервному звуковому потоці.

До участі в дослідженні, проведеному фахівцями з університету Хельсінки (Фінляндія), були запрошені діти з порушенням слуху в кількості 21 чоловік вікової категорії 4-13 років. Також була сформована група здорових дітей аналогічного віку. В ході дослідження випробуванням демонстрували різні картинки і описували вголос зображений предмет. Потім діти повинні були вибрати відповідну під опис картинку. При цьому показ кожної з картинок супроводжувався певним музичним фоном. У дітей зі слуховими імплантами перегляд картинок під музику сприяв поліпшенню сприйняття звуків. Виходячи з цього, вчені зробили висновок, що музичні заняття допомагають поліпшити слух.

Розвиток спеціалізованих програм, створення та підтримка програм з професійною підготовкою вчителів, які працюють з дітьми з порушенням слуху, є ключовою складовою успішної інклюзивної освіти. Ці програми повинні забезпечувати не лише теоретичні знання, а й практичний досвід роботи з цією особливою аудиторією. Використання технологій, таких як спеціалізовані аплікації та програми для розвитку мовлення або рядові технології для сприяння спілкуванню, можуть значно полегшити навчання та розвиток дітей з порушенням слуху в інклюзивному середовищі. Соціальна та психологічна підтримка для батьків дітей з порушенням слуху може відігравати ключову роль в їх успішному включенні в освітні процеси. Підвищення загальної свідомості щодо потреб та здібностей дітей з порушенням слуху може стимулювати більш відкрите та включене ставлення до них у суспільстві. Отже, всі ці аспекти вимагають великої уваги й зусиль з боку усіх учасників освітнього процесу.

Отже, спираючись вище, можемо зробити **висновки**: музичні заняття використовують у різних формах. Організовані систематичні заняття з використанням різних форм та прийомів можуть стати позитивними засобами активізації розвитку дітей з порушенням слуху. Важливою складовою вирішення проблеми соціалізації дітей з порушенням слуху може стати розвиток і підтримка творчих, вокальних, музичних здібностей. Застосування музичних занять сприятиме взаємодії в колективі, комунікативним навичкам.

Список використаних джерел:

1. Букреева Д. А. Музичний театр для дітей та підлітків з особливими потребами як фактор корекційної роботи / Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова\ Київ, 2019. С. 37-42.
2. Литовченко С. В., Жук В. В., Федоренко О. Ф., Таранченко О. М. посібник «Дитина з порушенням слуху», вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру». Харків, 2018. 56 с.
3. Білявська О. Д., Гапончук О. Д. «Музичну освіту дітям з особливими потребами», (адаптована додаткова програма для початківців мистецької освіти). Київ, 2019.
4. Психологічний словник /Авт.-уклад. В. В.Синявський, О. П.Сергеєнкова; за ред. Н.А.Побірченко. Київ, 2007. С.115–116.
5. Побережна Г. Потенціал музикотерапії. Мистецтво та освіта. Київ, 2008. С. 9-12.
6. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] Київ. «Самміт-Книга», 2009. С. 272 .
7. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. С.297.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ І УЧНЯ У СПІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО УМОВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Бережна Людмила Валентинівна

директор, вчитель-методист

Криворізька гімназія №69, Україна

Освіта є запорукою майбутнього країни, важливою складовою її національної безпеки, саме тому, держава опікується проблемами освіти. В сучасних нормативних документах визначено стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрями та шляхи досягнення освітніх цілей. Серед найважливіших завдань – формування нової свідомості, нового типу мислення, нової особистості- яскравої та індивідуальної, що дозволить їй залишатися у соціумі, який швидко змінюється. В умовах глобалізації педагогічна спільнота формує певні підходи до педагогічних процесів, що відбуваються у сфері освіти. Ціль педагогічної діяльності - динамічна. Вона є елементом мети суспільства і має сприяти розвитку і формуванню особистості у цілому. На сьогодні в українському суспільстві є великий запит на зміни, а ще більше на людей, які можуть почати ці зміни. Організатором навчального середовища є вчитель, який забезпечує оптимальні умови для ефективної педагогічної взаємодії з учнями.

Головним секретом управлінської діяльності є залучення педагогів до творчості, набуття знань і навичок професійної діяльності. Звичайно, у кожного педагога свій характер, підготовка, майстерність, але досягають вершин майстерності далеко не всі. Учитель сьогодні має бути професіоналом, здатним до багатоваріативності педагогічної дії, прогнозування результатів, вміти педагогічно осмислити нові умови реалій. Педагог не вільний у виборі кінцевих результатів своєї праці, але конкретні задачі він повинен висувати сам, співвідносити з умовами реалізації діяльності.

Предметом діяльності вчителя виступає діяльність учнів, яку він має організувати і регулювати відповідно до завдань навчання, виховання та формування світогляду учнів. Реалізація вчителем професійних функцій визначає атмосферу, в якій працюють учні. Хороший вчитель опирається на глибокі знання змісту навчального матеріалу, на володіння методами викладання і на вміння розвивати в учнів значущі мотиви для засвоєння навчального матеріалу. Даний характер атмосфери, в якій проходить навчання, дуже важливий для формування особистості учня. Виходячи із знання про досягнутий рівень розвитку учня та його можливості, вчитель має прогнозувати його подальше просування в навчанні, вихованні та розвитку і визначає оптимальну систему методів і засобів педагогічного впливу, тобто управління діяльністю учнів.

Не виникає сумнівів, що ефективність освітнього процесу залежить від взаємодії суб'єктів процесу навчання. Діяльність вчителя спрямована на становлення дитини як особистості, з її потенційними можливостями в освоєнні знань. Завдяки педагогічній діяльності не переривається зв'язок вчителя і учня. У процесі взаємодії вчителя і учня народжуються нові ідеї, формується творчий потенціал особистості. Завдання вчителя – задовольнити запити учня, допомогти у становленні особистості, індивідуальності дитини, керувати процесом навчання. Педагог має допомогти учневі в освоєнні позиції суб'єкта власної життєдіяльності. Він має управляти всіма процесами, які супроводжують становлення людини. Педагогічний процес змінює не лише учня, а й педагога, розвиваючи одні якості, викорінюючи інші.

Творчість вчителя полягає у пошуку нових рішень педагогічних задач і пов'язана з усіма основними сферами педагогічної діяльності. У педагогічній професії важливі продуктивність, індивідуальний стиль, кваліфікаційний рівень діяльності. Педагогічне зростання педагога спрямовано на досягнення професіоналізму в професійній діяльності. Це процес діяльнісних змін професійного рівня вчителя спрямований на підвищення його компетентностей. Роль педагога полягає в умінні професійно створювати різностороннє освітнє середовище, давати кожній дитині можливість проявити себе.

Головними ознаками педагогічної професії є те, що вона передбачає постійний вплив на дітей. У вчителя мають бути сформульовані певні провідні ідеї, які задають загальну спрямованість його діяльності. Дані ідеї мають бути засвоєними вчителями на рівні особистих педагогічних переконань. Лише у цьому випадку вони будуть реально мотивувати дії вчителя. Розвиток педагога відбувається в результаті систематичного вдосконалення, розширення спектра знань. За своє професійне життя кожен учитель набуває свій досвід, який складається з вміння знаходити нестандартні рішення будь-яких проблем.

Професійна педагогічна діяльність вчителя передбачає оволодіння ним спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для виконання функцій, пов'язаних із певною професією. Діяльність педагога є неперервним процесом розв'язання різноманітних завдань. Професія вчителя – це назавжди незавершена професія, адже педагогічна діяльність всеосяжна й потребує постійного розвитку та вдосконалення. Вона не існує сама по собі, без учня – в цьому її специфіка. Педагогічний розвиток є притаманним будь-яким педагогічним фахівцям, він характеризує динаміку змін особистості педагога.

Для того, щоб вчитель зміг втілити свої професійні задуми, необхідні спеціальні знання. Певне коло знань вчитель отримує під час навчання у вузі, доповнює і поглиблює під час роботи в навчальному закладі шляхом підвищення кваліфікації, одержання інформації через наукові видання, використання очного досвіду. Кожен педагог має певний кваліфікаційний рівень, певні знання свого предмета, почуття нового, вміння планувати свою роботу, вміння оцінювати якість знань учнів, індивідуальний підхід до учнів. Педагог має володіти стратегією формування системи знань, умінь і навичок учнів з предмету, що викладає.

Педагог виступає носієм знань, але він повинен зробити це надбанням учнів. Тому він повинен досконало володіти своїм предметом, бути ерудованим, постійно працювати над власним самовдосконаленням. Педагог своєю діяльністю в процесі роботи повинен вміти проектувати розвиток особистості учня. Учні цінують такі якості педагога, як глибокі фахові знання, загальну ерудицію, логіку мислення, критичний підхід до розв'язання проблеми. Педагогічна діяльність вчителя реалізується сукупністю різноманітних дій в певних педагогічних ситуаціях, які підпорядковані освітнім цілям і спрямовані на вирішення конкретних педагогічних завдань.

Отже, професія педагога належить до професій регульованих, до яких висунуто особливі вимоги щодо навчання, змісту, проектування тощо. Сьогодення вимагає організації освітнього процесу в сучасному закладі на науковій основі. Такий підхід сприятиме цілеспрямованому забезпеченню різних способів реалізації педагогічної діяльності. Тому, педагог має самостійно визначити шляхи реалізації власних новацій, втілюючи їх в життя, має допомогти учневі подолати пасивну позицію в навчальному процесі і відкрити себе як активного учасника освітнього середовища.

Тому, можна зробити висновок, без освіти повністю виконувати функцію вчителя не можна. Сучасному педагогу слід вчитися протягом усього життя. Потрібно безумовне поповнення своїх знань через книжки, періодичні видання, Інтернет. Суть взаємодії полягатиме у нерозривності впливів один на одного : вчителя і учня.

Список використаних джерел:

1. Жалко Т.Й., Муляр О.П. Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти/ Т.Й.Жалко, О.П.Муляр.-Луцьк: Волиньполіграф,2020.- с.116
2. Куропятник І. У професіоналізмі – дія. [Електронний ресурс І.І Куропятник. -- Режим доступу: 02.11.2017
3. Хлебнікова Т.М. Управління розвитком професійної компетентності вчителя/ Т.М.Хлебнікова // Управ.шк.-2013.- №7-9.-с.12.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІГРАШКИ MAKEBLOCK НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

О.В. Шкуренко

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Є.О. Лобирева

магістрант спеціальності «Початкова освіта»
Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Анотація. Основна увага у статті зосереджується на характерних особливостях, організаційно-методичних засадах та педагогічних умовах використання робототехніки (у т.ч. навчальної іграшки MAKEBLOCK) на уроках у початковій школі як засобу STEM-освіти. Розкрито питання STEM-освіти як інноваційної технології освітнього процесу, описані переваги, стан та перспективи впровадження STEM-освіти в Україні. Досліджено види та охарактеризовано засоби STEM-освіти.

Постановка проблеми. Кожне нове покоління відрізняється від попереднього, а отже методи та засоби навчання повинні відповідати розвитку науки, техніки, бути актуальними і сучасними, ефективними і цікавими. Тому можливості сучасного уроку й системи освіти загалом значно розширюються завдяки використанню новітніх технологій. Нині дитина опановує комп'ютер раніше, ніж навчається грамотно писати чи читати. Тому використання сучасних технологій на уроках в початковій школі є потужним мотиваційним стимулом для учнів.

Використання «Освітньої робототехніки», «Educational robotics», «Robotics in education» все більше набирає обертів як тренд. Про це свідчить як збільшення кількості публікацій на цю тему в наукових виданнях, так і проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Методична система навчання основам технології та робототехніки як складової STEM-освіти» за підтримки Міністерства освіти й науки України. Стрімкий розвиток галузі робототехніки спричиняє потребу в підготовці відповідних кваліфікованих фахівців. Однак, школа залишається традиційним місцем опанування основних компетентностей, необхідних для визначення професійної орієнтації людини, а ознайомлення з робототехнікою підвищує шанси на вибір учнями цього напрямку діяльності в майбутньому. Найчастіше вчителі обирають найбільш розповсюджені інструменти для навчання, але не робототехніку, оскільки для них вона малознайома. Тому важливим є забезпечення вчителів інформаційним простором, в якому вони зможуть познайомитися з найбільш актуальними новинками STEM-освіти.

Схвалення Кабінетом Міністрів України «Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)» (2020 р.) підтверджує значущість STEM-освіти для України і водночас порушує проблему нових вимог щодо якісної підготовки STEM-кадрів (природничо-математичного напрямку), які в майбутньому мають сформувати власну науково-технічну еліту країни. Це можливо шляхом розроблення та впровадження інноваційних методів навчання та освітніх програм, що спрямовано

на розвиток когнітивних навичок, навичок оброблення інформації, інтерпретації та аналізу даних, інженерного мислення, науково-дослідницьких навичок, алгоритмічного та критичного мислення, цифрової грамотності, креативних якостей та технічних навичок; удосконалення підготовки педагогічних працівників зі STEM-предметів та стимулювання здобувачів освіти до обрання науково-технічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Сьогодні українськими освітянами проводяться активні дослідження в галузі освітньої робототехніки (Н.В. Морзе, О.В. Струтинська, М.А. Гладун, Р.С. Белзєцький, І.В. Кіт, Д.В. Боровик, Т.І. Лисенко, О.М. Кривонос, А.Д. Василюк, С.С. Пахачук, М.А. Умрик, С.М. Дзюба, О.В. Задорожна, О.Г. Кіт, П.О. Клименко, Ю.Г. Ковальов та ін.). Загалом вчені виокремлюють різні засоби та наводять приклади освітніх рішень, що можна використовувати у процесі навчання дітей різного віку, наприклад конструктори для початкової, середньої школи та засоби для профільного навчання. Автори (Морзе Н.В., Гладун М.А., Дзюба С.М.) наводять переваги використання різних наборів, таких як «Робототехніка. WeDo 2.0», Cubelets, MOSS, Wonder Workshop Dash&Dot, Robotis DREAM, Little Bits STEAM -для вивчення основ робототехніки в початковій школі.

Мета статті - висвітлення педагогічних умов використання робототехніки як засобу STEM-освіти у початковій школі, обґрунтування доцільності та актуальності підготовки вчителів до активної інтеграції на уроках математики та «Я досліджую світ» засобів STEM-освіти.

Основний текст статті. Аббревіатуру «STEM» (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics) вперше запропонував американський бактеріолог Р. Колвелл. Але активно STEM почали використовувати з 2011 року з ініціативи біолога Джудіт Рамалі. Відомо, що спочатку використовували аббревіатуру SMET, а потім з'явилося STEM. Джудіт А. Рамалі зазначає, що «STEM-освіта – це викладання та навчання в галузі природничих наук, технологій, інженерії та математики».

STEM-освіта (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) є однією з інноваційних технологій освітнього процесу, спрямованих на покращення якості навчання і підготовку учнів до вимог сучасного світу. Вона ставить перед собою мету розвивати ключові навички, необхідні для успіху у сфері науки, технологій, інженерії та математики [2].

Основні принципи STEM-освіти включають [1]:

1. Комплексність. У дітей розвивається вміння вирішувати конкретні задачі на уроці. Природничі науки, технології, інженерія, математика поєднуються в одному занятті для дітей уже з 3 років. Учні досліджують проблему, шукають шляхи її розв'язання, конструюють, програмують, проводять розрахунки та експерименти, роблять висновки та презентують отримані результати.

2. Практичність. Учні використовують вивчені закони, формули, програми на практиці, власноруч створюють усе — від найпростіших механізмів до роботів-помічників і «розумного будинку». Так діти засвоюють здобуті у досліді знання і вчаться застосовувати їх на практиці.

3. Повага до потреб кожного. Мета STEM-освіти - допомогти кожному учневі знайти і розвинути власні таланти та нахили. Професійні педагоги не вирішують за дитину, а стимулюють її самостійно обрати заняття до душі сьогодні, завтра або в майбутньому.

4. Навчання через дію. Дитина самостійно створює, конструює, грає і водночас набуває знань, отримує досвід. На кожному етапі розвитку учня наші STEM-школи обирають найефективнішу діяльність. Для дошкільнят - це ігри, для молодших

школярів — веселі експерименти, для підлітків — проектна робота. Тому «Навчання через дію» є одним із провідних принципів STEM-освіти.

5. Розвиток компетенцій. STEM-освіта розвиває основні компетенції: креативність, критичне мислення, комунікабельність та науково-технічну грамотність.

6. Підтримання інтересу до пізнання.

Перевагами впровадження STEM-освіти є:

1. Розвиток ключових навичок: STEM-освіта сприяє розвитку критичного мислення, проблемного розв'язування, креативності, комунікаційних та колаборативних навичок. Ці навички є важливими у сучасному світі та на ринку праці.

2. Практична спрямованість: STEM-освіта базується на практичних дослідженнях, проектах та експериментах, що дозволяє учням отримати практичні навички та досвід роботи з реальними проблемами.

3. Збільшення зацікавленості: впровадження STEM-освіти стимулює зацікавленість учнів у науку, технології, інженерію та математику шляхом застосування цікавих інтерактивних методів навчання.

4. Підготовка до майбутніх професій: STEM-освіта допомагає учням розуміти, як наука та технологія використовуються в реальних професіях. Вона сприяє підготовці учнів до майбутньої кар'єри в сфері STEM, де попит на фахівців постійно зростає.

Впровадження STEM-освіти в Україні здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», Указів Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (№ 344/2013 від 25.06.2013 р.), «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (№ 926/2010 від 30.09.2010 р.), Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (наказ МОН України № 522 від 07.11.2000 р.; зі змін. і доп., внесеними наказом МОН молоді і спорту України № 1352 від 30.11.2012 р., наказом Міністерства освіти і науки України № 380 від 31.03.2015 р.), План заходів щодо впровадження STEM-освіти в Україні на 2016-2018 роки, затверджений Міністерством освіти і науки України 05.05.2016 року, рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 21.01.2016 року (протокол №1/1-4) «Про форсайт соціо-економічного розвитку України на середньострокову (до 2020 року) і довгострокову (до 2030 року) часових горизонтах (в контексті підготовки людського капіталу), наказ Міністерства освіти і науки України від 17.05.2017 № 708 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Науково-методичні засади створення та функціонування Всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру (ВНМВ STEM-центр)» на 2017-2021 роки» та інших [3, 4, 5].

Щодо перспектив впровадження STEM-освіти в Україні, можна виділити наступні напрямки:

1) Підготовка вчителів: важливо забезпечити професійний розвиток вчителів у галузі STEM-освіти, оновлення їх методичних знань та навичок. Це дозволить їм ефективно реалізовувати STEM-підхід у навчальному процесі.

2) Розвиток інфраструктури: необхідно створити більше STEM-центрів та лабораторій, оснащених сучасними засобами та обладнанням для проведення практичних занять та досліджень.

3) Партнерства з промисловістю: співпраця з промисловими підприємствами допоможе у забезпеченні практичної спрямованості STEM-освіти та відповідності навчальних програм потребам ринку праці.

4) Популяризація STEM-освіти: важливо проводити інформаційні кампанії та заходи, спрямовані на популяризацію STEM-напрямку серед учнів, батьків та громадськості.

Засоби STEM-освіти можуть бути різноманітними та включати різні педагогічні методи, матеріали та інструменти, що сприяють розвитку науково-технічних знань та навичок учнів. Ось деякі види та характеристики засобів STEM-освіти:

1. Експериментальні комплекти та набори: це набори, які містять матеріали, інструменти та інструкції для проведення практичних експериментів і досліджень. Вони дозволяють учням вчитися шляхом самостійного відкриття та дослідження.

2. Робототехніка: засоби робототехніки включають набори конструкторів, роботів, програмне забезпечення та сенсори, які дозволяють учням будувати, програмувати та керувати роботами. Це розвиває навички проектування, програмування та інженерії.

3. Віртуальна реальність та симуляції: використання віртуальної реальності та комп'ютерних симуляцій дозволяє учням експериментувати, моделювати та вирішувати різні наукові та технічні задачі у віртуальному середовищі.

4. Веб-ресурси та онлайн-платформи: це онлайн-ресурси, які надають доступ до навчальних матеріалів, інтерактивних уроків, викликів та проектів з STEM-напрямків. Вони дозволяють учням вчитися та спілкуватися з іншими учасниками STEM-спільноти.

5. Кооперативні ігри та групові проекти: засоби, які спонукають учнів до співпраці, колективної роботи та вирішення проблем в команді. Вони розвивають комунікаційні, лідерські та колаборативні навички.

6. Мейкерські технології: використання 3D-друку, лазерного різання, електроніки та інших інструментів дозволяє учням створювати фізичні об'єкти, прототипи та проекти, що сприяє розвитку творчості та інженерних навичок.

Ці засоби STEM-освіти можуть бути використані окремо або поєднані між собою для створення цікавих та практичних навчальних дослідів, які сприяють розвитку науково-технічного мислення та навичок учнів.

Для формування та розвитку STEM-навичок із раннього дитинства використовують STEM-іграшки, на розроблення яких спрямовано цілу індустрію. Це іграшки-роботи, лото, доміно, головоломки, пазли, рухомі машини тощо. Наприклад, високотехнологічний робот-куля (Sphero Mini), яким можна керувати за допомогою смартфона або планшета через мобільний застосунок. В іграшку вбудований гіроскоп і акселерометр. Ця іграшка розвиває моторику рук дитини та логічне мислення.

Використання засобів STEM-освіти в освітньому процесі закладів освіти позитивно впливає на створення творчої атмосфери в педагогічному та учнівському колективах, сприяє забезпеченню рівного доступу до освіти дітей, схильних до раціоналізаторства, інженерної справи, робототехніки, комп'ютерної справи тощо; створює умови для розвитку нових методів і технологій навчання учнів; забезпечує розвиток (КТ-компетентності вчителів, що, в свою чергу, сприяє позитивним якісним змінам в організації діяльності учасників освітнього процесу).

Загалом, успішне впровадження робототехніки у початковій школі вимагає гарного планування, врахування особливостей учнів та зосередженості на практичних навичках та творчому мисленні.

Організаційними засадами для ефективного використання робототехніки в STEM-освіті початкової школи є:

1. Вибір платформи і обладнання: важливо вибрати відповідну платформу робототехніки з урахуванням віку учнів, їх потреб та можливостей навчального

закладу. Популярними платформами є LEGO Mindstorms, Arduino, Micro:bit тощо. Оптимальною буде платформа, яка має інтуїтивний інтерфейс програмування та можливості для розвитку різноманітних навичок.

2. Підготовка вчителя: вчителю потрібно ознайомитися з обладнанням та програмним забезпеченням, вивчити основи програмування для роботів та способи використання цих знань на уроках. Важливо також розуміти, як інтегрувати робототехніку в навчальний план і створювати завдання, які відповідають навчальним цілям.

3. Уроки диференційованого навчання: учні мають різні рівні здібностей і знань. Важливо створити завдання, які б відповідали потребам кожного учня. Деякі можуть вивчати базові принципи робототехніки, інші - глибше вивчати програмування і створювати більш складні проекти.

4. Проектне навчання: створення проектів на базі робототехніки дає учням можливість застосовувати теоретичні знання на практиці. Пошук та розв'язання реальних завдань сприяють глибшому засвоєнню матеріалу.

5. Командна робота: робототехніка чудово підходить для навчання командній роботі. Учні можуть спільно працювати над проектами, об'єднуючи свої знання і навички для досягнення спільної мети.

6. Зв'язок з реальними ситуаціями: створення завдань, які моделюють реальні життєві ситуації, допоможе показати учням, як робототехніка може бути застосована в реальному світі. Наприклад, створення робота, який може робити прості дії в побуті або вирішувати проблеми в місцевій спільноті.

7. Оцінювання: має бути розроблена система оцінювання, яка враховує як результати роботи, так і процес навчання. Оцінювання може включати не лише кінцевий продукт, але й участь у груповій роботі, взаємодію з однокласниками та інші аспекти.

8. Позаурочні заходи та змагання: організовані позаурочні заняття, робототехнічні гуртки та змагання стимулюють інтерес учнів до робототехніки та сприяють їхньому більш глибокому зануренню в тему.

Для ефективної організації таких уроків також потрібно дотримуватись методичних умов:

1. Вікова адаптація матеріалу: матеріали та завдання повинні відповідати віковій групі учнів. Розробка завдань має бути цікавою, динамічною та сприятливою для сприйняття дітьми.

2. Вивчення базових понять: до робототехніки слід підходити з розумінням базових понять: робот, програмування, сенсори, мотори тощо. Діти повинні мати змогу зрозуміти, як працюють роботи та як їх можна контролювати.

3. Програмування на рівні розуміння: використання спеціальних середовищ програмування для дітей, де можна створювати програми за допомогою блоків або простих команд, що дозволить дітям легко ознайомитись з основами програмування.

4. Практична складова: важливо, щоб учні мали можливість не лише розуміти теоретичний матеріал, а й практично застосовувати його. Для цього потрібно надавати можливість дітям працювати з реальними роботами, програмувати їх та вирішувати завдання.

5. Ступінь складності завдань: завдання мають ускладнюватися поступово, починаючи з простих, переходячи до більш складних програм та завдань. Це допоможе дітям поступово розвивати свої навички.

6. Зворотний зв'язок та аналіз: після кожного уроку важливо проводити зворотний зв'язок з учнями, обговорювати що їм сподобалося, що було складним, які нові відкриття вони зробили.

7. Розвиток творчості: освітній процес має спонукати дітей до творчого мислення: діти повинні мати можливість модифікувати роботів, придумувати власні завдання та програми.

8. Педагогічна підтримка: вчителю слід бути готовим до надання допомоги учням при виникненні труднощів: допомогти їм розуміти помилки та шукати рішення.

9. Сприяння інтересу: спрямування уваги дітей на реальні застосування робототехніки в житті, на сучасних досягненнях у цій області.

Загалом, використання робототехніки в STEM-освіті початкової школи може бути дуже плідним і цікавим досвідом як для учнів, так і для вчителів. Важливо створити затишне та сприятливе середовище для навчання, де діти можуть відчувати радість від вивчення нових речей і розвитку своїх творчих здібностей.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, використання засобів STEM-освіти на уроках є ефективним способом підвищення мотивації учнів до навчання, оскільки має ряд особливостей, завдяки яким освітній процес зацікавлює і відповідно мотивує дітей до навчання. Для ефективного використання робототехніки в STEM-освіті початкової школи важливою є підготовка вчителя: вчителю потрібно ознайомитися з обладнанням та програмним забезпеченням, вивчити основи програмування для роботів та способи використання цих знань на уроках. Важливо також розуміти, як інтегрувати робототехніку в навчальний план і створювати завдання, які відповідають навчальним цілям. Майбутнє STEM-освіти багато в чому залежить саме від наявності кваліфікованих STEM спеціалістів, початок формування яких має бути покладено на рівні початкової школи, а потім в базовій та профільній школі через активне впровадження STEM-освіти. Підтримку її розвитку необхідно здійснювати за допомогою розроблення нових навчальних дисциплін, факультативів та гуртків, які ґрунтуються на активному залученні учнів до «навчання через відкриття». Перспективні напрями дослідження вбачаємо в аналізі інтернет-ресурсів для організації STEM-уроків та підготовки спеціального блогу з методичними рекомендаціями для вчителів, учнів та батьків.

Список використаних джерел:

1. Колток Л., Іваник Н. Упровадження STEM-освіти в освітній процес нової української школи. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Том 3, №27. С. 133–136.
2. Морзе Н. В., Нанаєва Т., Омельченко Н. О. STEM в освіті : навч. посіб. Київ, ACCORD GROUP. 2018. 116 с.
3. Поліхун Н. І., Сліпихіна І. А., Чернецький І. С. Педагогічна технологія STEM як засіб реформування освітньої системи України. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. №3. С. 5–9.
4. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2018/10/22/innovatsiynogo-rozvitkuukraini.pdf> (дата звернення: 10.09.2023).
5. Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-a960r> (дата звернення: 10.09.2023).

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Вострова Марина Василівна

викладач клінічних дисциплін

Уманський медичний фаховий коледж, Україна

Особливістю сучасного етапу України є впровадження нових технологій, становлення нових відносин у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Не є винятком і система охорони здоров'я, основними завданнями якої визначено «підвищення доступності та якості надання медичної допомоги, впровадження та вдосконалення високих медичних технологій, актуалізація профілактичного спрямування охорони здоров'я» [1]. Більшість завдань, поставлених перед українською системою охорони здоров'я, співвіднесені з державним курсом і конкретним механізмом вирішення пріоритетних напрямків соціальної політики держави з метою збереження здоров'я нації як важливої складової загального соціально-економічного потенціалу країни [3, 4].

Соціально-економічний розвиток України, світові тенденції глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства визначили принципово нові вимоги до підготовки медичної сестри, наголошує О. Маркович. Рівень компетентності сучасного фахівця, його ділова культура, соціальна позиція стали визначальними факторами у розв'язанні завдань розбудови нашої держави. Модернізація медсестринської освіти в Україні зумовлена потребою в покращенні здоров'я української нації, якісного рівня її життєдіяльності. Відомо, що за оцінками експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я, медсестринська освіта станом на 1990 рік на теренах України значно відставала від країн Європи. Не відбулося суттєвих змін у медсестринській освіті і за період незалежності України [2].

Забезпечення закладів охорони здоров'я України кваліфікованими кадрами є одним із важливих чинників, який впливає на якість надання медичної допомоги населенню. Зазначена проблема набуває ще більшого значення в період реформування охорони здоров'я, оскільки в цей час змінюються правові, економічні та організаційні основи системи суспільних відносин, а також відбувається формування нових стереотипів професійної поведінки медичних працівників, зокрема, медичних сестер. Фахівці середньої ланки є цінним ресурсом охорони здоров'я щодо задоволення потреби населення в доступній, якісній і економічно ефективній медичній допомозі. Як показують дослідження [5], інноваційні технології, що впроваджуються підсилюють вимоги до рівня професійних знань середніх медичних працівників.

Проблему професійної підготовки медичних сестер вивчали у різних напрямках науковці: О. Горай (Підготовка майбутніх медичних сестер (фельдшерів) до санітарно-гігієнічного виховання), О. Гуменюк (Проблеми контролю знань і вмінь студентів в умовах інтеграції вищої медичної освіти у світовий освітній простір), Т. Закусилова (Педагогічні умови формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки), К. Куренкова (Формування професійних цінностей майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки), О. Маркович (Використання педагогічних технологій у процесі підготовки коледжами медичних сестер), Т. Паламарчук (Огляд сучасних аспектів підготовки

медичних сестер в умовах реформування системи освіти та системи охорони здоров'я), Л. Фоміна (Самостійна робота як один із аспектів реалізації моніторингу якості навчання студентів медичних університетів).

Підготовку студентів в медичному коледжі вивчали: А. Володін (Стан та шляхи розвитку кадрового потенціалу середнього медичного персоналу закладів охорони здоров'я), І. Гук (Самоорганізація навчально-пізнавальної діяльності студентів медичних коледжів), О. Кривонос (Формування професійно-творчих умінь студентів медичних коледжів у навчальній діяльності), К. Соцький (Формування готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійного самовдосконалення), Я. Цехмістер (Допрофесійна підготовка учнів у ліцеї медичного профілю).

Із цього випливає, що одним із пріоритетних завдань підготовки майбутніх медичних сестер у медичних закладах освіти є формування їхньої готовності до професійної самореалізації. Саме в процесі підготовки майбутніх фахівців до професійної самореалізації в студентів виникає прагнення до набуття фахового досвіду й закріплення його на суб'єктивному рівні особистості, досягнення успіху в квазіпрофесійній діяльності, бажання вдосконалювати та розвивати власний потенціал. Таким чином, у процесі підготовки майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації в них формуються вміння й особистісні якості, які забезпечують як якість навчання в медичному закладі, так і ефективність майбутньої професійної діяльності.

Ретроспективний аналіз становлення професії середнього медичного працівника також свідчить про те, що в Україні в перших громадах сестер милосердя в ХІХ ст. майбутні сестри не тільки отримували знання про різні лікарські засоби, про те, як доглядати за хворими, про засоби перев'язки ран. Перший рік навчання для сестер милосердя був випробувальним саме в плані перевірки їх особистісних якостей. На думку Г.І. Шпак, цей процес отримав змістовне наповнення в новий період у розвитку сестринської справи під егідою товариства Червоного Хреста. Це значно зміцнило соціальний і професійний статус медичної сестри, а основа професії стала розглядатися з позицій таких якостей особистості, як співчуття, турбота про ближнього тощо [6, 5].

Процес навчання медичних сестер, який займав за часом 1,5–2 роки і включав теоретичну і практичну частини, проіснував в такому варіанті до 1917 р. У 1919 р. Плани навчання включали як загальноосвітні так і спеціальні дисципліни, які розглядають анатомію людини, фармакологію, питання догляду за хворими при різних захворюваннях. Документально зафіксовано, що за час навчання необхідно було «підготувати персонал, що доглядає біля ліжка хворого, уміло, сумлінно, правильно розуміє свою роль в житті лікувального закладу».

У 1927 році затверджується Положення про медичну сестру, в якому чітко визначаються обов'язки медичної сестри по догляду за хворими, і з цього часу закріплюється професійний статус медичної сестри. У 1930 р. була визначена номенклатура спеціальностей підготовки середнього медперсоналу, що включає 13 спеціальностей, за якими готували кадри в довоєнний час в 967 медичних і санітарних школах та відділеннях. Починаючи з 50-х років минулого століття, були уніфіковані терміни і плани навчання, введено додаткове навчання медичних сестер лікувального харчування, масажу, лікувальної фізкультури, анестезіології тощо.

Наступним важливим етапом у розвитку середньої медичної освіти стало відкриття в 1991 р. при медичних вузах перших факультетів вищої сестринської освіти. Їх поява пов'язана з введенням трирівневої сестринської освіти, кожен з яких має професійну завершеність. У першій половині 1990-х рр. в Україні було організовано 5 факультетів вищої сестринської освіти [8].

На а початку XX ст. оновлення знань відбувалося кожні 20-30 років, і суспільство не так гостро відчувало нестачу новітніх знань при збереженні незмінної системи освіти. Зараз знання оновлюються, на думку експертів, на 15 % в рік, тобто повністю кожні 6 років. І традиційно наявні системи базової освіти, з огляду на інертність, не встигають за змінами світу й потоком наукової інформації, який зростає. Як наслідок, молоде покоління після закінчення ВНЗ і отримання професійної освіти в 23-25 років є носієм вже застарілих знань. У наступні роки професіоналу необхідно посісти своє місце в суспільстві, зробити кар'єру. Це потребує від людини значних зусиль і, досягнувши високого суспільного становища, вона стає фахівцем, який не володіє сучасними знаннями. Нове покоління виявляється ще швидше витісненим наступною генерацією молодих фахівців, які володіють більш сучасними технологіями й підходами до розв'язання наукових і прикладних задач у всіх сферах життя суспільства.

Однак, незважаючи на всі новації, перед вітчизняною системою середньої професійної медичної освіти завжди ставилося завдання підготувати медичну сестру, яка має навички догляду за хворими, що виконує вказівки лікаря. Т. Паламарчук констатує, що «уявлення про сестру, як про помічника лікаря, яке традиційно склалося в нашій країні, відсутність наукових принципів і підходів до системи підготовки та використання сестринського персоналу, включаючи відсутність системи підготовки керівників сестринських служб і викладачів сестринських шкіл, привели до виникнення безлічі з нині існуючих проблем вітчизняної охорони здоров'я» [9].

Як показав аналіз літератури, важливою умовою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців дослідники називають впровадження державних освітніх стандартів СПО, які багато в чому відрізняються від попередніх Державних освітніх стандартів СПО. Основна їхня відмінність в тому, що в них визначені вимоги до результатів освоєння основних освітніх програм (ООП) – це сформовані компетенції випускника [10, 3]. Згідно цим стандартам, навчання ґрунтується на модульно-компетентнісній основі, а в якості мети освіти виступають загальні (ціннісні установки і орієнтації, відносини та ін.) і професійні (здатність діяти у відповідності зі стандартами, а також в нестандартній обстановці) компетенції [10]. Таким чином, в умовах модернізації професійної освіти педагогам ставиться завдання дати студентам не тільки нові знання, а й навчити їх перетворювати ці знання в практичні вміння діяти не тільки в ситуації за шаблоном, а й сформувати здатність діяти в нестандартній ситуації [13, 12].

Визначення цієї професії, запропоноване Міжнародною радою медичних сестер: «Медична сестра – це особа, яка пройшла основну програму медсестринського навчання, одержала достатню кваліфікацію й має право виконувати у своїй країні відповідну роботу з медсестринського обслуговування, маючи на меті зміцнення здоров'я, попередження хвороб та здійснення догляду за хворими» [11].

К. Бобер визначає такі професійні ціннісні орієнтації студентів медичного коледжу: це гуманістичний, моральний відгук, наповнений ціннісним змістом, визначається ціннісною складовою загальнокультурних і професійних компетенцій і передбачає: усвідомлення значущості майбутньої професійної діяльності медичного працівника, ціннісне ставлення до результату діяльності, ціннісне ставлення до ухваленого рішення, ціннісне ставлення до пошуку і використання інформації для ефективного виконання професійної діяльності, ціннісне ставлення до професійного розвитку, мобільність, гнучкість, цінність командної роботи з лікарем, ціннісне ставлення до життя, гідності і прав пацієнта, заборона на заподіяння шкоди пацієнту,

повагу особистості пацієнта, ціннісне ставлення до лікарської таємниці, ціннісне ставлення до моральної автономії особистості пацієнта, ціннісне ставлення до переживань пацієнта, соціальних, культурних і релігійних відмінностей, толерантність, гуманність, милосердя, добро, справедливість, стриманість, спокій, тактовність у спілкуванні з пацієнтом тощо [6].

Слід зазначити, що саме сформовані загальні та професійні компетенції випускників, а в кінцевому підсумку – рівень їх підготовленості до професійної діяльності, в першу чергу цікавлять роботодавців при прийомі на роботу молодих фахівців [6]. Однак дослідження деяких авторів свідчать про те, що сьогодні багато випускників медичних коледжів, маючи досить високий рівень теоретичної та практичної підготовки, часто бувають не готові до здійснення професійної діяльності.

За даними Л.А. Васильєвої, у більшості студентів (65,3%), особливо першого курсу, відсутня професійна спрямованість особистості, вибір навчального закладу майбутні студенти нерідко роблять не самостійно, а за порадою батьків або друзів. Звідси – низька мотивація до високої успішності; відсутність прагнення до освоєння професії медичного працівника. Як показує аналіз масової практики середньої медичної освіти, прийом абітурієнтів на «комерційній основі», як правило, з низькими балами і слабкою загальноосвітньою підготовкою тягне за собою відстрочене розуміння специфіки роботи медичними працівниками у таких студентів, їх мотивації, ставлення до навчання і професії, ролі власної активності в її освоєнні.

Не випадково сучасні педагоги-дослідники звертають увагу на необхідність зацікавити і захопити студентів процесом освоєння професії «медичний працівник», сформувані і належним чином розвинути особистісні якості, необхідні в професійній діяльності, застосовуючи в навчанні різні методи і прийоми, всіляко заохочуючи і стимулюючи їх за роботу, використовуючи сучасні методики оцінки рівня знань.

Висновок.

Отже, в сьогоднішніх умовах зростають вимоги до навчально-виховного середовища в медичному навчальному закладі. Таке середовище має бути духовно-ціннісним та сприяти підвищенню мотивації студентів до навчання, розвитку, самовдосконалення, зокрема таких особистісних якостей, як інтелект, висока моральність, здатність до емпатії, емоційна стійкість, стресостійкість, доброзичливість і готовність завжди прийти на допомогу. Це реалізується в професійно-етичному націленні гуманітарних навчальних дисциплін і інтегрованих спецкурсів, в широкому впровадженні сучасних технологій і методів навчання, доброзичливої атмосфери системи професійно спрямованих виховних заходів.

Список використаних джерел:

1. Губенко І. Я. Розвиток наукових досліджень в медсестринстві як основа вдосконалення медсестринської освіти. *Магістр медсестринства*. (1) 5-6.2008
2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика молодшого спеціаліста за спеціальністю 5.12010102 «Сестринська справа» напряму підготовки 6.120101 «Сестринська справа». Затв. МОН України від 04.06.09. Київ: МОН України, 2009.
3. Паласюк Г. Б. Наступність у системі неперервної підготовки медсестер вищих медичних закладів освіти. *Медсестринство*, 2012. № 2.
4. Чижишин Б. З. Психолого-фізіологічні аспекти формування професійних умінь у студентів як чинника належної конкурентоспроможності майбутніх медичних сестер. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 10–11 листоп. 2011 р.) / відп. ред. В. Й. Шатило. Житомир: Полісся, 2011

5. Гуменюк О. М. (2010) Проблеми контролю знань і вмінь студентів в умовах інтеграції вищої освіти у світовий освітній простір. *Медична освіта*, № 2
6. Глубоковський Е. Е. Сучасні проблеми підготовки і професійної реалізації середнього медичного персоналу. *Бюлетень медичних Інтернет-конференцій* (ISSN 2224-6150). 2018. Том 3. № 12.
7. Володін А. В. Стан та шляхи розвитку кадрового потенціалу середнього медичного персоналу закладів охорони здоров'я: Дисс. ... канд. мед.наук. Київ 2013
8. Махновська І. Р. (2015) Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Житомирський державний університет. Житомир
9. Соцький К. О. Формування готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійного самовдосконалення : дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Хмельницький 2016
10. Паламарчук Т. О. гляд сучасних аспектів підготовки медичних сестер в умовах реформування системи освіти та системи охорони здоров'я. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XXII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Переяслав Хмельницький, 9–10 квіт. 2016 р.). Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 22.
11. Фоміна Л. В., Калініченко О. В., Скорбач Т. В. та ін. Самостійна робота як один із аспектів реалізації моніторингу якості навчання студентів медичних університетів. *Актуальні питання якості медичної освіти (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку)*: матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю: у 2-х т. (Тернопіль, 12–13 трав. 2016 р.). Тернопіль: ТДМУ, 2016. Т. 2.
12. Шарлович З. П. Формування професійно-педагогічної компетентності медичних сестер сімейної медицини в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2015.
13. Паласюк Г. Б. Впровадження магістратури з медсестринства – крок вперед на шляху реформування медичної освіти в Австрії. *Медична освіта*. 2011. № 3

ПРОЦЕС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Антонівська Марина Олександрівна

ORCID ID: 0000-0002-4451-3735

викладач кафедри іноземної філології

Київський національний університет культури і мистецтв, Україна

24 лютого 2022 року, після повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України, Президент Володимир Зеленський оголосив воєнний стан, відповідно до цього Міністерство освіти і науки України рекомендувало всім навчальним закладам країни перейти на дистанційну форму навчання [2]. Усі ВНЗ України, зокрема Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ) перейшли на дистанційний режим.

Протягом майже року наше суспільство переживає глибоку соціальну кризу, адже в країні точиться кривава, виснажуюча війна. Військові дії змушують мирних жителів залишати свої домівки, майно та тікати в більш мирні регіони. Вища освіта зараз не тільки не втрачає значення для мешканців територій, де ведуться бойові дії, але й робить це питання актуальнішим, оскільки є передумовою успішного працевлаштування в майбутньому.

Завдання організації навчального процесу онлайн не є новим для сучасного суспільства, адже часи пандемії дали можливість вибудувати стратегії, методики, напрацювати потужну матеріально-технічну базу, але потреба в ефективному онлайн-навчанні набуває ще більшого сенсу та стає особливо актуальною насамперед для України та може слугувати прикладом для інших країн чи регіонів, які опинилися в зоні військового конфлікту чи пов'язаної з ним окупації.

В умовах воєнного стану освітянська спільнота особливо турбується про належну організацію навчання та якість освіти. Це включає комплексну підтримку всіх учасників освітнього процесу, враховуючи те, що здатність задовольняти базові потреби людини, навіть на початковому рівні, порушується, зокрема, зовнішніми факторами. Ці чинники пов'язані з непередбачуваністю факторів безпеки через загострення політики міждержавних відносин. Забезпечення права дітей та молоді на освіту в умовах воєнних дій стає викликом як для освітян, так і для суспільства в цілому. Важливим аспектом дослідження даного питання є визначення перспектив розвитку інформаційного забезпечення, якості цифрового контенту та освітніх ресурсів для використання в дистанційному навчанні в умовах війни.

Освіта є основною головною рушійною силою прогресу, а прогрес є основною умовою для отримання нових знань і навичок. Розвиток особистості – це цілісне і багатогранне поняття, водночас це духовний розвиток, фізичний прогрес і творчі можливості. Головною метою навчання є розвиток пізнавальних і творчих здібностей здобувачів освіти.

Тому на сучасному етапі розвитку суспільства існує нагальна потреба у створенні та розвитку чіткої системи дистанційної онлайн-освіти, результати якої офіційно підтверджуються дипломами та сертифікатами державного зразка. Розвиток онлайн-дистанційної освіти для молоді та дорослих є необхідною умовою

для сталого розвитку суспільства в усьому світі. Дистанційне навчання має бути спрямоване на досягнення головної мети освіти, яка передбачає розвиток особистості разом із її когнітивними здібностями при передачі нових знань та навичок.

У найскладніший час для суспільства в цілому та для системи освіти, яким є період військового конфлікту, освітяни мобілізуються та виявляють високий рівень професіоналізму для забезпечення онлайн-навчання (Gao, 2021).

Серед пріоритетних завдань організації навчання – забезпечення інформаційної підтримки педагогічного колективу та студентів, організація переведення закладу в інші регіони країни за необхідності та методичне забезпечення роботи освітян. Ефективне онлайн-навчання є результатом планування навчання з використанням систематизованих баз даних, якісних онлайн-моделей навчання та організації занять з використанням новітніх онлайн-платформ, які навчальний заклад самостійно обирає відповідно до певних вимог.

Також надзвичайно важливою складовою дистанційного навчання в теперішніх умовах є підтримка та налагодження різних типів взаємодії між учасниками навчального процесу, який передбачає організаційну та інформаційну підтримку зв'язків. Найважливішими типами зв'язків є наступні: зв'язок типу студент-студент і студент-викладач. Саме цей аспект відіграє ключову роль у ефективності дистанційного навчання ЗВО. Це також демонструє, що присутність кожного з цих типів взаємодії, якщо його значною мірою інтегровано в процес навчання, сприяє досягненню бажаних результатів навчання.

Як зазначають науковці М. Mohammed і N. Ja'ashan (2020), планування онлайн-навчання передбачає не лише визначення змісту, який потрібно висвітлити, але й ретельний відстеження того, як підтримуватимуться різні типи взаємодії, які мають вирішальне значення для досягнення високих результатів навчання. В наш час онлайн-навчання є ефективним соціальним і когнітивним процесом, а не просто питанням передачі інформації відповідно до навчальної програми. Фахівці, які протягом багатьох років розробляли онлайн-програми для закладів вищої освіти, вказують на те, що ефективне онлайн-навчання має бути основою для організації навчального процесу та підтримувати студентів не лише в академічному плані, а й через міжпредметну та іншу соціальну підтримку.

Хочемо наголосити, що навіть в умовах постійних повітряних тривог, блек-аутів, бомбардувань дистанційна освіта продемонструвала ряд суттєвих переваг.

1.Індивідуальний підхід до кожного студента. Це передбачає можливості, які можуть бути надані засобами ІКТ для забезпечення індивідуального підходу до кожного здобувача освіти з урахуванням його освітнього рівня, навчальних потреб, талантів, стилів навчання та вподобань.

2.Доступність і поступовість навчання. Зміст навчання, організований на інтерактивних платформах онлайн-навчання та посилений живими синхронними каналами зв'язку між викладачами та студентами, може створити ефективну систему дистанційної освіти, де студенти матимуть повний доступ до навчального контенту та відповідних методів навчання, з одного боку, і з іншого – матиме можливість живого людського спілкування для обговорення, обміну та узагальнення того, що вже було вивчено. Таким чином, студенти також можуть навчатися у власному темпі, обираючи найбільш раціональні способи отримання нових знань і навичок.

3.Навчальна мобільність. Принцип навчальної мобільності передбачає створення інформаційних баз і мереж для дистанційного навчання, які б дозволяли обмінюватися знаннями, змістом, порівнювати результати навчання, програми та

курси. Таким чином зберігається інформаційна варіативність освіти і може забезпечити перехід від однієї форми навчання до іншої, між навчальними закладами в межах однієї країни або кількох. Це може сприяти якості освіти, прозорості та можливості передачі знань і навичок.

Незважаючи на тяжкі випробування воєнного часу в країні, молодь вважається майбутнім України, від якої очікується відбудова країни після закінчення війни та продовження національних цінностей і пріоритетів. Тому національні політики та навчальні заклади за підтримки навчальних закладів європейських країн та світу працюють над тим, щоб надати українській молоді можливості продовжувати освіту відповідно до її освітнього рівня та потреб. Розчарування, невизначеність, загрози життю та фізичній безпеці більш ніж негативно впливають на загальну мотивацію до навчання, і, отже, навчання триває в складних умовах з огляду на те, що навіть базові життєві потреби студентів та викладачів знаходяться під загрозою. Але, незважаючи на труднощі, навчання триває по всій країні на всіх освітніх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Дистанційна освіта. М-во освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ukr/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita>
2. Розпорядження Президента України (2022) «Про введення військового стану № 2102-ІХ від 24.02.2022» [Про затвердження Положення про дистанційне навчання № 2102-ІХ від 24.02.2022], доступний за посиланням: [www.https://zakon.rada.gov.ua#Текст](https://zakon.rada.gov.ua#Текст) (перевірено 24 лютого 2022 р.).
3. Gao, H. (2021). Analysis of Network Classroom Environment on the Learning Ability of College Students. *Technology, Knowledge and Learning*, 26(1). DOI: 10.1007/s10758-020-09457-3
4. Mohammed, M., & Ja'ashan, N. (2020). The Challenges and Prospects of Using E-learning among EFL Students in Bisha University. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 11(1), 124-137. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol11no1.11>

РИТОРИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИХ КАДРІВ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ

Баришовець Наталія Петрівна

методист відділу координації методичної роботи

та професійного розвитку керівних кадрів

Чернігівський обласний інститут післядипломної

педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, м. Чернігів, Україна

Сучасне реформування освітньої галузі, зокрема підготовки керівних кадрів, вимагає оновлення організаційної культури, освоєння ментальних моделей, ролей та функцій очільників у нових умовах, аналізу сучасних вимог до них, а також змісту та організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Серед програмних компетентностей, означених Типовою освітньою програмою організації та проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» [2], у контексті нашого дослідження виділяємо:

- комунікаційні навички: здатність ефективно спілкуватися;
- передавання інформації: уміння представити складну інформацію в стислій усній або письмовій формі;
- конструктивне висловлювання власних думок;
- професійне викладання та аргументування своєї позиції.

Серед програмних результатів навчання – отримання знань теорії та практики прийняття управлінських рішень, уміння визначати проблемні питання в професійній діяльності колективу та роботі ЗЗСО та віднаходити шляхи їхнього вирішення, запобігання та вирішення конфліктів, досягнення компромісів.

Актуалізується ораторське мистецтво як унікальне вміння підготувати та виголосити публічні промови з конкретною метою дії на слухачів засобами живого слова, вирішення конфліктів та згуртування педагогічного колективу.

Означене відповідно стосується і *риторичної компетентності керівних кадрів* закладів освіти. Науковцями *риторична компетентність* ототожнюється з інтегрованою якістю, вираженою в риторичних знаннях, уміннях, навичках, компетенціях для управління комунікативним процесом та здійснення бажаного впливу на аудиторію з урахуванням її особливостей; здатністю унормовано, усвідомлено, риторично правильно використовувати мовні ресурси, механізми, закономірності, прийоми та засоби риторики як науки; оволодівати практичними вміннями з метою розкриття й розвитку вроджених риторичних здібностей людини, продукування авторсько-адресного тексту; набір необхідних соціально-емпатійних якостей для створення переконуючого й дієвого мовлення можливостями мистецтва живого слова, емоційної та інтелектуальної взаємодії зі слухачем для здійснення педагогічного впливу на нього як на особистість, уміння викликати потрібні емоції й почуття та управляти ними, захопити та спонукати до дій засобами лінгвістичного, паралінгвістичного та кінетичного мотиваційного впливів [5, с. 53].

Зростає роль *психологічної культури керівників ЗЗСО* як уміння керувати своїми емоціями та настроєм як відповідно до теми промови й обставин, у яких відбувається виступ, так і до загальноприйнятих етичних принципів і норм [6, с. 292], зокрема й за умов дотримання принципів педагогіки партнерства (повага до особистості;

доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Керівник закладу освіти як лідер має володіти певними навичками і здібностями:

- здатність управляти собою та своїм часом;
- громадянські та суспільно значущі особисті цінності;
- стратегічне мислення;
- особиста відповідальність;
- орієнтація на постійне особистісне зростання;
- навички вирішувати проблеми;
- креативність і здатність до інновацій;
- знання сучасних методів впливу;
- здатність впливати на оточуючих, переконувати їх;
- уміння навчати і розвивати підлеглих;
- здатність формувати та розвивати ефективні команди [1, с. 20].

Оскільки однією з найбільш затребуваних компетентностей директора Нової української школи є *лідерська*, яка наскрізно пронизує собою всі інші його компетентності, зростає роль риторичної, яка зі свого боку включає мовленнєву тактику керівників ЗЗСО як ораторів, що містить сукупність принципів, способів, прийомів розгортання (доказування) основної ідеї промови; план досягнення цілей промови.

Виділяють такі способи тактики:

1) комплекс мовних, дидактичних, техніко-інтонаційних тощо заходів для організації роботи аудиторії, за допомогою яких посилюється її інтелектуальна, пізнавальна діяльність;

2) шляхи поєднання тези і аргументу в промові;

3) шляхи вирішення завдань;

4) типові своєрідні шляхи розгортання тези, міркування.

Саме через риторичну компетентність, зокрема й правильно підібрану тактику професійно-педагогічного управлінського спілкування, керівники ЗЗСО здатні проявляти свій лідерський потенціал, ототожнений із сукупністю психологічних якостей, котрі відповідають потребам колективу та є найбільш корисними для вирішення проблемних ситуацій її функціонування. Також керівники ЗЗСО за допомогою риторичної компетентності здатні здійснювати особистий вплив на вчительський колектив, що є їхньою властивістю й особистісною якістю, сутнісною силою, що проявляються в здатності впливати на інших осіб спонукальним, стримуючим, заспокоїливим або в інший спосіб, змінюючи не тільки її поведінку, а й погляди, мотиви, свідомість, характер.

Тож підготовку керівних кадрів та підвищення їхньої кваліфікації в міжатакційний період доцільно здійснювати з використанням інтерактивних форм і методів з набуттям практичних навичок системної комунікації, вирішення конфліктів і саморефлексії. Директори шкіл під час семінарів, тренінгів, нетворкінгів, креативних практик і робіт у малих групах повинні по-новому осмислити роль керівника, доцільність зміни власної особистості й запроваджувати організаційні зміни в сучасних ЗЗСО. Актуалізується поляризація як стан зосередження уваги присутніх на керівникові-ораторі та поєднання їх загальним видом діяльності –

аудитуванням (слухання та розуміння), яке передбачає дію одних і тих же процесів на всіх слухачів, а саме сприйняття, усвідомлення й запам'ятовування. Окрім того, ваги набуває і особистісний вплив керівника ЗЗСО та педагогічного колективу як процес і результат зміни одним індивідом поведінки, установок, намірів, уявлень, оцінок іншого індивіда, взаємне збагачення, обмін тощо [4,6,7].

Отже, здійснений аналіз уможливорює висновок про важливість формування й розвитку риторичної компетентності керівних кадрів як в умовах реформування освіти в Україні, так і під час провадження освітнього й управлінського процесів у дистанційному та змішаному форматах.

Список використаних джерел:

1. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні: посібник для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектам». URL: <https://lib.iitta.gov.ua/712155/1/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8%20book%20WEB.pdf>
2. Типова освітня програма організації та проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа», затверджена наказом МОН України від 13.12.2018 № 1392. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-organizaciyi-i-provedennya-pidvishennya-kvalifikaciyi-kerivnih-kadriv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-vidpovidno-do-vimog-koncepciyi-nova-ukrayinska-shkola>
3. Толочко, С. В. (2018) Розвиток мовнокомунікативної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна педагогіка*, 5, 138 – 143.
4. Толочко, С. (2019). *Теоретичні й методичні засади формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти*. (Дис. д-ра пед. наук). Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ.
5. Толочко, С. В. (2020). Формування риторичної компетентності викладачів у післядипломній педагогічній освіті. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, (164), 51–59.
6. Толочко, С. В., & Хомич В. І. (2022). Академічне красномовство : навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М.
7. Хомич, В. І., & Толочко, С. В. (2017). Професійна діяльність і українська мова : навч. посіб. Ніжин: ПП Лисенко М.М.
8. Kanishevska, L., Shakhrai, V., Aleikseieiva, S., Poyasyk, O., Tolochko, S., & Khrapatyi S. (2022). Higher Education Institutions Management in a Pandemic. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11 (9), 20–29.
9. Ponomarenko, N., Polyansky, P., Shkurat, I., Romanenko, M., & Tolochko, S. (2022). Quality management of higher education for increasing the competitiveness of labour resources. *International Journal for Quality Research*, 16 (3), 817–830.

СЕКЦІЯ XXIV. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ

ВПЛИВ ПОГОДНИХ УМОВ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Савчук Ангеліна Олександрівна

студентка 4 курсу

Дніпровський Державний Медичний Університет, Україна

Хохлова Катерина Юріївна

студентка 4 курсу

Дніпровський Державний Медичний Університет, Україна

ВСТУП

Про вплив погоди на здоров'я людини відомо з давніх часів. Іще Гіппократ у своїх «Афоризмах» (приблизно 400 р. До н. Е.) писав, що «...тіла людей поводяться по-різному залежно від пори року: одні схильні радше до літа, інші – до зими; хвороби перебігають по-різному (добре чи погано) в різні пори року в різних країнах і за різних умов життя» [1]

Актуальність дослідження полягає в декількох ключових моментах:

- Здоров'я та навчання: Погодні умови можуть впливати на здоров'я та самопочуття студентів. Це може мати пряме відношення до їхньої здатності концентруватися, сприймати і обробляти інформацію під час навчання.
- Психоемоційний стан: Погодні умови можуть впливати на психологічний стан людини. Наприклад, довгий період хмарності чи низька температура може викликати апатію або зниження настрою, що в свою чергу може впливати на когнітивні функції.
- Організаційний аспект: Розуміння впливу погодних умов на когнітивні функції може мати практичне значення для вищих навчальних закладів. Це може стати основою для розробки оптимальних графіків занять, робочого розподілу часу, або створення умов для навчання з урахуванням погодних умов.

Гіпотеза: вплив погодних умов на когнітивні функції студентів вищих навчальних закладів України

Об'єкт дослідження: 450 осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах України, віком 17-21 рік. З них 225 –жіночої статі, 225-чоловічої. Серед областей України: Дніпропетровська(90), Київська(90), Запорізька(90), Донецька(90) та Львівська(90).

Предмет дослідження: когнітивні функції

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз літератури;

- дослідження впливу погодних умов за допомогою анкетування;
- аналіз та узагальнення результатів дослідження.

Мета дослідження полягає в оцінці та розумінні впливу погодних умов на когнітивні функції студентів. Ця робота спрямована на виявлення зв'язку між погодою та психофізіологічним станом студентів під час навчального процесу.

ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ВИСНОВКИ

Щоб підтвердити або спростувати гіпотезу «Вплив погодних умов на когнітивні функції студентів вищих навчальних закладів України» було проведене анкетування. У ньому прийняли участь 450 осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах України. Вік опитуваних склав 17-21 рік. Серед областей України участь прийняли Дніпропетровська, Київська, Запорізька, Донецька та Львівська.

На питання:

1. «Чи помічаєте ви зв'язок зі змінами погоди та рівнем вашого навчання?» - 67% відповіли так, 33% ні.
2. «Чи впливає холодна погода на запам'ятовування нової інформації в університеті?» - 51% так, 49% ні.
3. «Якщо за вікном іде дощ, це вплине на вашу концентрацію?» - 64% так, 36% ні.
4. «Чи буває таке, що при поганій погоді ви не можете нормально розуміти навчальний матеріал?» - 60% так, 40% ні.
5. «Чи помічали ви, що при сонячній погоді на уроках у вас покращуються процеси мислення?» - 55% так, 45% ні.
6. «Якщо на вулиці дуже спекотна, або занадто прохолодна погода, чи вплине це на рівень вашої уваги?» - 74% так, 26% ні.
7. «Яка погода чинить на ваше навчання найбільш поганий вплив?» - 41% спекотна, 18% холодна, 10% дощова, 9% хмарна, та 22% відповіли не впливає.
8. «При яких погодних умовах краще сприймається навчальний матеріал?» - 20% снігова, 17% хмарна, 11% дощова, 10% вітряна, 42% не впливає.

Виходячи з даних анкетування, у середньому 63% опитаних людей відповіли, що погода впливає на їхні когнітивні функції, тому гіпотеза даної роботи - підтверджена.

Список використаних джерел:

1. Медична газета «Здоров'я України 21 сторіччя» № 19 (488), 2020 р. <https://health-ua.com/article/62190-meteochutlivst--tcenemf-aboyakpodolati-zalezhnst--vd-zmn-atmosfernih-umov>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Гопкало Ю.П.

ORCID ID: 0000-0003-4642-6579

науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти
Український науково-методичний центр практичної психології
і соціальної роботи, Україна

Сучасне українське суспільство перебуває на етапі перетворень, викликаних великою кількістю різних факторів: реформування освіти, дистанційне навчання, Covid-19 та війна, спровокована росією. Все це вносить свої корективи в освітнє середовище в цілому та в заклади дошкільної освіти зокрема. Психологічна безпека освітнього середовища є найважливішою умовою розвитку особистості, збереження її психічного здоров'я та її гармонійного розвитку. Трансформаційні зміни освітнього середовища орієнтовані на сучасні тенденції особистісного розвитку дошкільнят та передбачають створення безпечного освітнього простору, сприятливих соціально-психологічних умов та тісної взаємодії у системі батьки-дошкільня-вихователь-психолог.

Сутність проблеми. Забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища є важливим завданням в усіх рівнях освіти, включаючи дошкільну, загальну середню та вищу освіту. Психологічна безпека в дошкільному освітньому середовищі передбачає створення умов, за яких діти відчують емоційний комфорт, безпеку та підтримку для свого психологічного благополуччя та розвитку. Важливу роль у цьому процесі відіграє практичний психолог, який допомагає створити умови для психологічної збалансованості всіх учасників освітнього процесу.

Стан дослідження. Безпека особистості завжди розглядалася як першочергова потреба людини. А. Маслоу в своїй теорії після задоволення фізіологічних потреб у їжі, воді, сні тощо ставить на перший план саме потребу в безпеці. В соціокультурній теорії особистості К. Хорні виділяє дві потреби дитинства: потреба в задоволенні і потреба в безпеці [2]. Проблема організації безпечного освітнього середовища досліджували Л. Виготський, Маслоу, К. Роджерс, В. Ясвін та ін.; безпеку освітнього середовища І. Арендачук, О. Бондарчук, О. Вихристюк, С. Дорофей, О. Косенчук, В. Панок, Н. Сосновенко, В. Горленко; проблему забезпечення безпечного освітнього середовища Н. Бойчук, Д. Л. Костриця, І. Марухина, Л. Терещенко, Т. Цюман та ін.; дитяче психічне здоров'я С. Болтинець, І. Дубровіна, С. Максименко, С. Тищенко.

Методологія забезпечення психологічної безпеки в дошкільних закладах включає в себе різні аспекти та методи. Зокрема аналіз індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини, її емоційного та соціального стану в контексті дошкільного оточення. Створення і впровадження педагогічних ігрових форм та стратегій, спрямованих на підтримку психологічної безпеки дітей. Врахування індивідуальних особливостей та різноманіття дітей в педагогічному процесі. Тренінги та семінари для педагогів з питань психологічної безпеки дошкільнят. Забезпечення дружньої атмосфери та підтримки між дітьми в групі. Наявність кваліфікованих психологічних працівників у закладі. Спільні заходи для дітей та їхніх батьків в умовах садочка. Організація заходів, спрямованих на взаємодію педагогічного колективу та батьків. Інформування батьків про здобутки та проблеми дітей, сприяння партнерству.

Ця методологія базується на взаємодії різних аспектів, що допомагає створити повноцінне, безпечне та підтримуюче середовище для дітей у дошкільних закладах, що в майбутньому забезпечить гармонійний розвиток впевненої в собі особистості.

Висновки. Провівши аналіз літератури, даних практичних досліджень можна сказати, що забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища в закладах дошкільної освіти в сучасних умовах є вкрай важливим для розвитку ментально та фізично здорової особистості. Всебічний підхід до розвитку дитини в дошкільному віці вимагає тісної взаємодії між вихователями, психологами, батьками та самими дітьми для створення безпечних оптимальних умов для виховання та навчання.

Список використаних джерел:

1. Безпечне освітнє середовище закладу освіти. Портал освітян України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://oplatforma.com.ua/article/2614-bezpechne-osvtn-seredovishchezakladu-osvti>
2. Косенчук О., Стягунова О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. Т. 1, № 1 (105). URL: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-90-101> (дата звернення: 11.12.2023).
3. Лугова М. С. Війна очима дітей дошкільного віку: шляхи збереження психічного здоров'я в умовах стресу. Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти, (20 жовтня 2022 р.) / за загальною редакцією проф. Бойчука Ю. Д. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. с. 111–114. URL: <https://griml.com/7Qdn6> (дата звернення: 20.03.2023)

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ: НА ШЛЯХУ ДО ЕТИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Ярошенко Алла Анатоліївна

ORCID ID: 0000-0002-0112-3112

доктор філософії з соціальної роботи
Україна

На сьогоднішній день актуальним є не лише аспект професійної підготовки психологів, а й впровадження ними етичної практики, що базується на повазі до автономії клієнта та безоціночному ставленні. Проте, в процесі консультування перед фахівцями нерідко постає проблема внутрішнього вибору, коли їхні особисті цінності конфліктують з етичними професійними стандартами. Мета нашої розвідки полягає в актуалізації проблеми етичних питань у психологічній практиці.

Розмірковуючи над факторами, які можуть викликати етичні порушення у практиці консультантів, дослідники називають цінності та переконання, пов'язані з релігійними поглядами, культурним впливом на етичні рамки, оціночні судження консультантів тощо.

Дослідження ставлення до автономії клієнта в ситуаціях консультування щодо евтаназії [2] показало, що студенти-психологи частіше підтримували автономію у цьому питанні 77-річного клієнта, ніж 25-річну молоду людину, яка шукала активної евтаназії. В контексті пасивної евтаназії не було виявлено суттєвої різниці. Дослідниками було встановлено зв'язок між клінічним досвідом, релігійними цінностями консультантів та їхнім ставленням до евтаназії. Так, рівень релігійності консультантів та їхній клінічний досвід виявилися значущими предикторами підтримки автономії клієнта. Причому більша релігійність та менший клінічний досвід були пов'язані з меншою підтримкою права клієнта у прийнятті рішення про припинення власного життя.

Іншим дослідником [5] піднімається проблема впливу моральних оцінок фахівців сфери охорони здоров'я на процес надання послуг. Клініцисти визнають, що їх непокоять контакти з клієнтами, які викликають у них оціночні судження. Моральна оцінка щодо клієнтів виникає не тільки у крайніх випадках, наприклад, кримінальних порушень, але й у повсякденних ситуаціях, коли відбувається рутинна оцінка фахівцями соціальної цінності та провини клієнтів.

Досліджуючи культурний вплив на етичні рамки, можна розглядати «культуру» зустрічі між консультантом і клієнтом з трьох позицій: патерналізм, автономія та взаємність [3]. Культура впливає на те, як фахівці конструюють свою автономну ідентичність, визначають професійні кордони, трактують ідею соціальної справедливості, що набуває особливого значення у суспільствах з тяжінням до традиціоналістських поглядів. Трамбування реальності як інтерпретаційної та контекстуальної може покращити розуміння етичного поля в сфері охорони здоров'я.

На думку Г. Елліотт (Elliott, 2011), коли у консультантів виникає внутрішній конфлікт між їхніми власними переконаннями та етичними вимогами професійних організацій, вони можуть обрати декілька шляхів. Серед них – рішення відмовитися від консультативної практики або працювати в організаціях, де не вимагається ліцензування та дотримання кодексів етики для професійних консультантів. Наприклад, останні можуть обрати місце роботи у громадських об'єднаннях або установах, цінності яких узгоджуються з цінностями консультантів (наприклад, релігійних організаціях) [4].

Може бути й інших шлях, як-от обрати консультантам, у яких цінності суперечать відповідним етичним кодексам, недирективний клієнт-центрований напрямок консультування, який ґрунтується на безумовному позитивному ставленні, співпереживанні та конгруентності. Це надасть процесу консультування гуманістичну перспективу, яка містить потенціал для вирішення внутрішнього конфлікту психолога. Спираючись на етичні принципи, консультант повинен дати відчутти клієнту безумовне позитивне ставлення та прийняття його як людини, що заслуговує на повагу, водночас відповідаючи співчуттям [там же].

Такий підхід дозволяє психологам зберігати свої власні цінності, дотримуючись етичних норм і виконуючи професійні обов'язки. Підхід передбачає, що психологи поважатимуть кожного клієнта, сприяючи їхньому благополуччю, замість нав'язування власних особистих переконань.

Погоджуючись, що головна директива для консультантів полягає в тому, щоб ставити потреби клієнтів вище власних цінностей, Г.Елліотт (2011) пропонує консультанту розвивати в собі «емпатичну мораль», яка включає моральні принципи справедливості та турботи. На думку дослідниці, особисті переконання та цінності консультанта з часом можуть змінюватися або залишатися такими ж, але чіткими повинні бути роль та відповідальність фахівця. Він/вона може рухатися від позиції конфлікту «або/або» («either/or») до позиції вирішення «і/і» («both/and»). Точка зору «і/і» («і те й інше») дозволяє впроваджувати етичну практику консультування, відчувачи конгруентність та комфорт. Так, консультант може зберегти особисті переконання та цінності без нав'язування їх клієнтам [4].

Етична практика у сфері консультування, на думку А.Ярошенко і Т.Семигіної (2022), повинна відкинути нерівне ієрархічне позиціонування (психолог – експерт, а клієнт – носій проблеми). Ситуація клієнта повинна розглядатися фахівцем як унікальна і оцінюватися з позиції клієнта без узагальнень, поспішних висновків, категоризацій та колективістських тлумачень особистих проблем [1].

Висновки. Отже, одним із важливих аспектів в сучасній психологічній практиці є не лише забезпечення клієнтів кваліфікованою допомогою, а й збереження їхньої гідності та безпеки під час отримання психологічних послуг. Тому усвідомлення та виконання етичних стандартів стає ключовим аспектом у професійному становленні психолога.

Список використаних джерел:

1. Ярошенко, А., Семигіна, Т. (2022). Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику: монографія. Primediae-Launch LLC. <https://doi.org/10.36074/gkusryaifpugtp-monograph.2022>
2. Bevacqua, F., & Kurpius, S. (2013). Counseling students' personal values and attitudes toward euthanasia. *Journal of Mental Health Counseling*, 35(2), 172-188. <https://doi.org/10.17744/mehc.35.2.101095424625024p>
3. Bhola, P. & Chaturvedi, S.K. (2017). Through a glass, darkly: ethics of mental health practitioner-patient relationships in traditional societies. *International Journal of Culture and Mental Health*, 10(3), 285-297. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17542863.2017.1301975>
4. Elliott, G.R. (2011). When Values and Ethics Conflict: The Counselor's Role and Responsibility. *Alabama Counseling Association Journal*, 37(1), 39-45.
5. Hill, T.E. (2010). How clinicians make (or avoid) moral judgments of patients: implications of the evidence for relationships and research. *Philos Ethics Humanit Med*, 5, 11.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ-МЕНЕДЖЕРІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗВО

Алмаші Світлана Іванівна

старший викладач кафедри психології
Мукачівський державний університет, Україна

Гавран Олександр Володимирович

здобувач вищої освіти факультету
менеджменту та індустрії гостинності
Мукачівський державний університет, Україна

Шевера Михайло Михайлович

здобувач вищої освіти факультету
менеджменту та індустрії гостинності
Мукачівський державний університет, Україна

Науковий керівник: Воронова Ольга Юріївна

канд.психол.наук, доцент кафедри психології
Мукачівський державний університет, Україна

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку країни одним із стратегічних ресурсів стає інноваційний кадровий, управлінський та особистісний ресурс. Для впливу на соціально-економічний розвиток України необхідними стають зміни в системі підготовки менеджерів, що здатні працювати як в стабільних, так і в змінних, нестандартних та кризових умовах економіки; ставати не тільки керівниками-лідерами, але створювати власні малі підприємства, що є особливо актуальним для сучасної України.

Аналіз відповідних досліджень показав, що й досі дискусійним залишається поняття потенціалу загалом та підприємницького зокрема. Останнє використовується, зокрема, як синонім поняття «ресурси» або «можливості».

Слід зазначити, що проблема психологічних особливостей підприємницької діяльності досліджувалась зарубіжними (Дж. Мак-Клеланд, Р. Брокхауз, Д. Катц, Р. Мітчел та ін.), вітчизняними (О.К. Зав'ялова, Л.М. Карамушка, О.В. Креденцер, С.Д. Максименко, Ю.Ф. Пачковський, С.Т. Посохова, Н.В. Худякова, Е.Б. Філінкова та ін.) вченими. Недостатня теоретична проробка окресленої проблеми формування підприємницького потенціалу у студентів-майбутніх менеджерів під час навчання у ЗВО зумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження є здійснити теоретичний аналіз підприємницького потенціалу у студентів-менеджерів.

У широкому розумінні підприємництво необхідно розглядати як складний соціально-економічний та соціально-психологічний феномен, специфіка якого визначається історичними та економічними особливостями розвитку підприємницького середовища і своєрідністю психології особистості як основного суб'єкта підприємницької активності.

Виділяють чотири складових компоненти організації особистісних рис підприємця, які безпосередньо пов'язані з його «професійною» успішністю та є його

підприємницьким потенціалом. До них належать: комунікативний компонент, особистісні параметри ділового спілкування, чинник ризику, адекватність реагування на непрогнозовані ситуації.

Підприємництво є одним із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності і в більшості країн світу з ринковою економікою вважається одним із найпрестижніших. Адже саме цей вид діяльності у відповідних умовах найкращим чином виявляє людську суть, допомагає прояву працівника як особистості. Підприємництву властивий більш індивідуальний характер, високий ступінь стимулювання співробітників, що призводить до більш повної реалізації потенціалу кожного з них. Здійснюючи самостійну підприємницьку діяльність, працівник значно зростає як людина: він росте як професійно, так і інтелектуально. І це має цілком реальні позитивні наслідки для всього суспільства. Історія доводить, що підняти економіку, інші сфери буття до високого рівня розвитку можливо переважно через прояв членами цього суспільства їх господарської ініціативи.

Визначення підприємницької діяльності і відокремлення її від інших видів діяльності, що мають на меті отримання прибутку або доходу, має як теоретичне, так і суто практичне значення. Для чіткого розмежування підприємництва та інших видів діяльності необхідно усвідомлювати ознаки підприємницької діяльності.

Характерними ознаками підприємницької діяльності є: підприємництво є самостійною діяльністю; є ініціативною діяльністю; є систематичною діяльністю; є діяльністю на власний ризик; є господарською діяльністю; здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями); внаслідок підприємницької діяльності досягаються економічні й соціальні результати; метою підприємницької діяльності є отримання прибутку. Якщо метою тієї чи іншої діяльності не є отримання прибутку, вона не може бути віднесена до підприємницької.

До структурних складових підприємницького потенціалу відносять професійну спрямованість, інтелектуальні якості (невербальні та вербальні); емоційно-вольові якості (психоемоційний тонус та вольову наполегливість); комунікативні якості (товариськість, організаційно-лідерський потенціал, гнучкість); ділові якості (самостійність та підприємливість); інтернальність. Суттєвими психологічними ознаками підприємницького потенціалу є ризик, активність, творчість (інноваційна поведінка), лідерство та мотивація досягнення. А також прийняття багато ролей, які реалізуються у процесі підприємницької діяльності.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у експериментальному вивченні підприємницького потенціалу у студентів-менеджерів на етапі підготовки у ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва : навч. посібн. 3-є вид. К. : Каравела, 2012. 416 с.
2. Любчук О. К. Проблема становлення управлінського та підприємницького потенціалу студентів як соціальних інноваторів. *Вісник Національного університету оборони України* : зб. наук. пр. К. : НУОУ, 2013. Вип. 2 (33). С. 241-246.

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Монастирська Юлія Олександрівна

здобувач вищої освіти соціально-гуманітарного факультету
Західноукраїнський національний університет, Україна

Управлінська культура студентів представляє собою складну систему цінностей, норм, практик та сприйняття, які формують стиль управління та взаємодію в академічному середовищі. Існує абстрактно, позбавлена конкретної матеріальної форми та непіддатна кількісному вимірюванню, оскільки при її формуванні враховуються індивідуальні цілі, принципи та особисті дані кожного учасника.

Оскільки високий рівень управлінської культури у студента характеризують такі ознаки як: лідерські якості, ініціативність, здатність брати на себе відповідальність та діяти без чіткої інструкції. Здатність ефективно планувати та організовувати різні аспекти свого життя та навчання. Здатність співпрацювати з іншими студентами та взаємодіяти в групових проектах, висловлювати ідеї, та ін. Можна стверджувати, що управлінська культура допомагає учасникам навчального процесу ефективно взаємодіяти в університетському середовищі, формуючи навички, які в подальшому допоможуть студентам стати справжніми лідерами та спеціалістами, здатними працювати в різноманітних організаційних контекстах.

Відповідно у вищих навчальних закладах запроваджують різноманітні механізми, що можуть сприяти розвитку управлінської культури. Розбудова атмосфери взаєморозуміння, взаємопідтримки та відкритості. Залучення студентів до ролі лідерів у спільноті, що дозволяє їм впливати на культуру та сприяти залученню інших у цей процес. Визначення спільних цінностей та місії, які визначатимуть характер взаємодії та вирішення проблем. Сприяння активній участі студентів у прийнятті рішень через студентські ради, асоціації та інші форми представництва. Сприяння відкритій та ефективній комунікації між студентами, викладачами та адміністрацією. Використання сучасних технологій для проведення віддалених курсів, вебінарів та інших засобів, що сприяють вивченню управлінських аспектів. Впровадження системи оцінки та звітності з управлінських досягнень студентів Програми розвитку лідерських та комунікативних навичок для студентів. Забезпечення включеності всіх студентів, незалежно від їхньої національності, віросповідання чи інших особистих характеристик. Менторство від викладачів, надання можливостей для молодших студентів працювати під керівництвом старших товаришів. Введення в програму навчання курсів, що розглядають аспекти управлінської культури та розвитку лідерських якостей. Практики та стажування в організаціях. Надання можливостей для студентів здобувати практичний досвід та спостерігати за управлінськими процесами в реальних організаціях.

Ще однією складовою, що сприяє розвитку управлінської культури є саморозвиток. Оскільки студенти, які активно займаються самовдосконаленням, читають літературу про управління, використовують доступні ресурси для навчання, розвивають свою лідерську та аналітичну компетенції.

Отже, управлінська культура студентів включає в себе різноманітні аспекти, такі як комунікації, творчість, етичні стандарти. Середовище вищого навчального закладу має великий вплив на формування управлінської культури, забезпечуючи

різноманітні можливості для розвитку лідерських та управлінських навичок. Методи та механізми, такі як лекції, тренінги, проекти та менторство, відіграють важливу роль у стимулюванні розвитку управлінської культури серед студентів. Врахування індивідуальних різниць та особливостей допомагає ефективніше формувати управлінську культуру, враховуючи потреби та потенціал кожного студента. Усі ці аспекти спільно сприяють становленню студентів психологів як висококваліфікованих професіоналів з вираженою управлінською культурою, готових до викликів в галузі психології.

Список використаних джерел:

1. Яшник С. В. Формування Управлінської Культури Майбутніх Фахівців У Системі Освіти. *Психологічний супровід розвитку лідерського потенціалу шкільної та студентської молоді*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Київ, 29 квітня 2021 р.). Київ. 2021. С. 74.
2. Садковий В.П., Назаров О.О., Домбровська С.М., Крутій О. М, Пономарьов О. С., Харченко А. О Культура управління : монографія. Харків: НУЦЗУ, 2018. 218 с
3. Коваленко О. Я. Управлінська культура людських відносин. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. №2. С. 230-235.
4. Головка С. О. Управлінська культура та управлінська компетентність: спільне та відмінне. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця*: мат. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 6 - 7 грудня 2018 року). Суми. 2018. Ч. 2. С. 18-19.

СЕКЦІЯ XXV. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

UNRAVELING THE INTRICACIES OF MEDICAL ENDOCRINOLOGY: A COMPREHENSIVE INSIGHT INTO HORMONES, DISORDERS, TREATMENTS, AND ADVANCEMENTS

Ibragimov Sherzod Umidovich
student

Samarkand State Medical University, Samarkand, Uzbekistan

Rayimjanova Kamilla Farkhodovna
student

Samarkand State Medical University, Samarkand, Uzbekistan

Shahin Ibrahim D.S.
assistant

RUDN University, Moscow, Russian Federation

Introduction

Endocrinology, a branch of medicine focused on the study of hormones and their influence on bodily functions, holds a crucial place in understanding the intricacies of human health. This expansive field encompasses the endocrine system, a complex network of glands scattered throughout the body, each secreting hormones that regulate various physiological processes. This article aims to provide an extensive exploration of medical endocrinology, highlighting its significance, the roles of key hormones, prevalent disorders, treatment modalities, and the latest advancements that shape the landscape of this dynamic field.

The Significance of Endocrinology in Medicine

Central to the maintenance of homeostasis, the endocrine system orchestrates the delicate balance of hormones, thereby impacting metabolism, growth, development, reproduction, mood regulation, and other essential functions. The endocrinologist's role is pivotal in diagnosing and managing hormonal disorders that result from disruptions in hormone production, secretion, or action. By collaborating with diverse medical specialties, endocrinologists address a wide spectrum of conditions, including diabetes, thyroid disorders, adrenal dysfunction, reproductive issues, and more.

Understanding Key Hormones and Their Functions

- Insulin - The Glucose Regulator:

Produced by the pancreas, insulin plays a pivotal role in glucose metabolism. Insufficient insulin production or impaired utilization leads to diabetes mellitus, a chronic condition characterized by elevated blood sugar levels and the risk of various complications affecting the eyes, kidneys, nerves, and cardiovascular system.

- **Thyroid Hormones - Metabolic Commanders:**

The thyroid gland secretes thyroxine (T4) and triiodothyronine (T3), hormones crucial for regulating metabolism, growth, and development. Imbalances in thyroid hormones manifest as hypothyroidism (low levels) or hyperthyroidism (excessive levels), impacting energy levels, weight, temperature sensitivity, and mental well-being.

- **Cortisol - The Stress Hormone:**

Produced by the adrenal glands, cortisol aids in stress response, regulates metabolism, and modulates immune function. Conditions like Cushing's syndrome (excessive cortisol) and Addison's disease (adrenal insufficiency) result from cortisol imbalances, leading to diverse symptoms affecting multiple body systems.

- **Estrogen and Testosterone - Sexual and Reproductive Hormones:**

Estrogen (predominantly in females) and testosterone (predominantly in males) regulate reproductive functions, bone health, and secondary sexual characteristics. Disruptions in these hormones may lead to infertility, menstrual irregularities, sexual dysfunction, and alterations in bone density.

- **Growth Hormone - Architect of Growth and Repair:**

Released by the pituitary gland, growth hormone (GH) influences growth, cell regeneration, and metabolism. Abnormalities in GH levels contribute to growth disorders such as gigantism or dwarfism, affecting stature and overall health.

- **Parathyroid Hormone - Guardian of Calcium Balance:**

Parathyroid hormone (PTH) regulates calcium and phosphorus levels, essential for bone health and nerve function. Disorders like hyperparathyroidism (excessive PTH) or hypoparathyroidism (insufficient PTH) disrupt mineral balance, impacting bone strength and neuromuscular function.

Prevalent Endocrine Disorders and Their Implications

- **Diabetes Mellitus - A Global Health Concern:**

Diabetes mellitus, a chronic metabolic disorder, encompasses various types, primarily type 1 (insulin deficiency) and type 2 (insulin resistance). It leads to high blood sugar levels, necessitating vigilant management to prevent complications affecting the eyes, kidneys, nerves, and cardiovascular system.

- **Thyroid Disorders - Balancing Act Gone Awry:**

Hypothyroidism arises from an underactive thyroid gland, causing fatigue, weight gain, and intolerance to cold. Conversely, hyperthyroidism results from an overactive thyroid gland, leading to weight loss, heat intolerance, anxiety, and potential cardiac complications.

- **Adrenal Dysfunction - Unraveling Cortisol Imbalances:**

Cushing's syndrome, characterized by excessive cortisol production, presents with weight gain, skin changes, hypertension, and metabolic disturbances. On the other hand, Addison's disease, caused by adrenal insufficiency, manifests with fatigue, weight loss, low blood pressure, and electrolyte imbalances.

- **Polycystic Ovary Syndrome (PCOS) - Hormonal Disarray in Women:**

PCOS, a common hormonal disorder among women of reproductive age, involves imbalances in sex hormones, leading to irregular menstruation, ovarian cysts, infertility, excessive hair growth, and metabolic disturbances.

- **Osteoporosis - Brittle Bones and Hormonal Influence:**

Weakening of bones due to decreased bone density, osteoporosis, is often linked to hormonal changes, especially decreased estrogen levels in postmenopausal women. This condition increases the risk of fractures and compromises skeletal integrity.

Diagnosis Modalities and Therapeutic Approaches

Diagnostic Approaches in Endocrinology:

Endocrinologists employ an array of diagnostic tools, including blood tests to assess hormone levels, imaging studies (ultrasound, MRI, CT scans) to visualize glandular abnormalities, and stimulation or suppression tests to evaluate gland function and hormone responses.

- Multifaceted Treatment Modalities:

The treatment landscape for endocrine disorders encompasses various strategies tailored to individual needs. For instance:

- **Diabetes Management:** Treatment involves a combination of insulin therapy, oral medications, lifestyle modifications (diet and exercise), and regular monitoring of blood glucose levels to maintain optimal glycemic control and prevent complications.

- **Hormone Replacement Therapy (HRT):** HRT is utilized to supplement deficient hormones, restoring physiological balance in conditions like hypothyroidism, hormone deficiencies, or menopausal symptoms.

- **Surgical Interventions:** Conditions such as hormone-secreting tumors or glandular abnormalities may necessitate surgical removal or interventions to restore hormonal equilibrium.

- **Lifestyle Modifications:** Endocrinologists emphasize the significance of dietary adjustments, regular physical activity, stress management techniques, and adequate sleep to optimize hormone levels and improve overall health outcomes.

Advancements in the Field of Endocrinology

- Precision Medicine in Endocrine Disorders:

Advancements in genetics and molecular biology pave the way for personalized medicine, allowing tailored treatment plans based on an individual's genetic profile. Precision medicine facilitates more accurate diagnoses, prognoses, and targeted therapies for endocrine disorders.

- Evolution of Hormonal Therapies:

Ongoing research continually refines hormone therapies, aiming for enhanced efficacy, reduced side effects, and novel delivery mechanisms. Advancements in hormonal treatments strive to improve patient outcomes and quality of life.

- Technological Innovations for Monitoring and Management:

The integration of innovative technologies revolutionizes the management of endocrine disorders. Continuous glucose monitors for diabetes, wearable devices for hormone level tracking, and telemedicine platforms streamline patient care, providing real-time data for better-informed decisions.

- Gene Editing and Therapeutic Potential:

Emerging gene-editing techniques like CRISPR offer promising avenues for correcting genetic defects associated with certain endocrine disorders. These advancements hold the potential for long-term solutions, aiming to address the root cause of genetic abnormalities.

Conclusion

Pioneering the Future of Endocrinology

In conclusion, medical endocrinology remains a cornerstone of modern healthcare, unraveling the complexities of hormonal regulation and its profound influence on human health. Understanding the roles of hormones, diagnosing endocrine disorders, and implementing tailored treatments are fundamental in managing a spectrum of health conditions.

With ongoing research, technological innovations, and a deeper understanding of molecular mechanisms, the future of endocrinology holds promise for more precise

diagnoses, targeted therapeutic interventions, and improved patient outcomes, thereby shaping a healthier tomorrow for individuals affected by endocrine disorders.

References:

1. Möstl, E., & Palme, R. (2002). Hormones as indicators of stress. *Domestic animal endocrinology*, 23(1-2), 67-74.
2. Chen, W. C., & Zouboulis, C. C. (2009). Hormones and the pilosebaceous unit. *Dermato-endocrinology*, 1(2), 81-86.
3. Charmandari, E., Tsigos, C., & Chrousos, G. (2005). Endocrinology of the stress response. *Annu. Rev. Physiol.*, 67, 259-284.
4. Ibragimov, S. (2022). The hormone estradiol and what advantages it has over testosterone. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*, (June 24, 2022; Helsinki, Finland), 57-59.
5. Ibragimov, S. (2023). LOW TESTOSTERONE LEVELS IN ADULTS IN CENTRAL ASIA REGIONS. *Grail of Science*, (25), 493-495.
6. Абдуллаева, Н., & Ибрагимов, Ш. (2023). ОСОБЕННОСТИ И АСПЕКТЫ ДИАГНОСТИКИ ДЕТЕЙ С ОТКРЫТЫМ ПРИКУСОМ. *Grail of Science*, (26), 483-486.
7. Young, W. C., Goy, R. W., & Phoenix, C. H. (1964). Hormones and Sexual Behavior: Broad relationships exist between the gonadal hormones and behavior. *Science*, 143(3603), 212-218.
8. Handelsman, Y., Bloomgarden, Z. T., Grunberger, G., Umpierrez, G., Zimmerman, R. S., Bailey, T. S., ... & Zangeneh, F. (2015). American Association of Clinical Endocrinologists and American College of Endocrinology—clinical practice guidelines for developing a diabetes mellitus comprehensive care plan—2015—executive summary. *Endocrine Practice*, 21(4), 413-437.
9. Rodbard, H. W., Jellinger, P. S., Davidson, J. A., Einhorn, D., Garber, A. J., Grunberger, G., ... & Bloomgarden, Z. T. (2009). Statement by an American Association of Clinical Endocrinologists/American College of Endocrinology consensus panel on type 2 diabetes mellitus: an algorithm for glycemic control. *Endocrine practice*, 15(6), 540-559.
10. Davies, T., Mariani, R., & Latif, R. (2002). The TSH receptor reveals itself. *The Journal of clinical investigation*, 110(2), 161-164.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Ммоквелу Моніка Чінанія

здобувач вищої освіти II медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Усенко Світлана Георгіївна

канд.мед.наук, доцент кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я
Харківський національний медичний університет, Україна

У сучасному світі складно уявити людину, яка б не знала, що таке соціальні мережі. За останні роки роль онлайн-середовища у нашому житті значно збільшилась. На онлайн-платформах можна створити комерційний, науково-пізнавальний або розважальний контент. За даними Data Reportal в жовтні 2023 року налічувалося приблизно 4,74 мільярда активних користувачів соціальних мереж [1]. З швидким зростанням популярності та кількості користувачів соціальних мереж з'являється новий вид емоційного вигорання.

Саме цифрове вигорання характеризується емоційним виснаженням, яке викликане глибоким зануренням людини у світ соціальних мереж. Воно виникає через великий потік інформації, яку людина приймає провівши час у соціальних мережах. Найчастіше, відвідуючи свій акаунт в одній з онлайн-платформ, користувач занурюється в стрічку новин: протягом досить тривалого часу сприймає великий обсяг різної за тематикою, протилежної за емоційним спектром інформації. Систематичність таких дій сприяє розвитку синдрому цифрової втоми. Також велике значення має зміст прочитаного та побаченого, наслідки від сприйняття та усвідомлення отриманого, — те, які саме емоції викликають нові повідомлення. Велика кількість публікацій, що викликають негативні емоції, можуть призвести до розвитку підвищеної тривоги та збільшенню рівня стресу, що в свою чергу може посприяти виникненню емоційного вигорання [2].

Більшість людей не думають про те, як цифрове виснаження може заважати в реальному світі. Деякі користувачі, попри те, що вже мають симптоми цифрової втоми, не приділяють цій проблемі достатньо уваги.

До перших симптомів, які можуть вказувати на розвиток емоційного виснаження відносять постійну втомленість, відчуття виснаження, дратівливість, порушення сприйняття часу, порушення сну, втрату мотивації, зменшення продуктивності та фізичну напругу [3].

Для виконання практичної частини дослідження нами було проведено опитування за допомогою анкети, яка складалась з 8 питань за різними напрямками обраної теми. В онлайн-анкетуванні прийняли участь 53 респондент, з них 39 жінок і 14 чоловіків, віком від 18 до 50 років. Ми дізналися, що 92,5% з опитуваних для онлайн-спілкування та отримання нової інформації використовують Instagram, 86,8% полюбують проводити час дивлячись відео в You-Tube, 49,1% подобається переглядати короткі відео в TikTok, 39,6% взаємодіють та отримують нові знання за допомогою Facebook, та 30,2% використовують інші соціальні мережі, окрім вище перерахованих.

Опитування показало, що 50,9% респондентів приділяють соціальним мережам 2-3 години на добу, 20,8% — 4-5 годин, 13,2% занурюються у цифровий простір

більше, ніж на 5 годин, і тільки 15,1 % опитуваних приділяють онлайн-середовищу до 1 години на день.

Здебільшого люди «заходять» в соціальні мережі коли мають вільний час (94,3%) та коли не знають, чим зайнятися (60,4). Також 41,5% відвідують онлайн-спільноту, маючи поганий настрій, 26,4% — гарний настрій. З усіх опитуваних 88,7% вважають, що соціальні мережі мають вплив на їхній емоційний стан. 45,3% не помічають змін свого емоційного стану після проведення часу в соціальних мережах, 28,3% зазначають, що після занурення у віртуальний світ почувають себе краще, а 24,5% — відмічають погіршення емоційного спокою.

Також, було виявлено, що респонденти у себе помічали такі стани: нестача сну – 58,5%, проблеми з концентрацією уваги – 60,4%, зниження мотивації – 47,2%, відчуття емоційної втоми та подавлених настроїв – 45,3%, відчуття легкого роздратування, розчарування та пригніченості – 41,9%. Отже, можна помітити, що у багатьох з опитуваних присутні ознаки цифрової втоми.

Таким чином, можна зробити висновок, що соціальні мережі мають прямий вплив на емоційний стан людини. Потрібно пам'ятати, що цифровий світ створений для комунікації, знаходження інформації, відпочинку може не тільки допомагати в житті, а й шкідливо впливати на відчуття людини. Опитування показало, що більшість респондентів знають про вплив соціальних мереж на їхній емоційний стан. Було відзначено, що тривале перебування в цифровому просторі може мати низку негативних наслідків, включаючи втому, стрес, недосипання та низьку мотивацію, почуття невдачі та розчарування в реальному житті. Люди, які порівнюють своє життя з ідеалізованими образами, можуть мати низьку самооцінку та відчувати відчуження. Все перераховане важливо враховувати при розробці стратегій підтримки психічного здоров'я та емоційного благополуччя в епоху високих технологій.

Список використаних джерел:

1. DIGITAL 2023: GLOBAL OVERVIEW REPORT [Електронний ресурс] // DATAREPORTAL. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>
2. Too much overload and concerns: Antecedents of social media fatigue and the mediating role of emotional exhaustion [Електронний ресурс] / N.Sheng, C. Yang, L. Han, M. Jou // ScienceDirect. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S074756322200320X>
3. How to Identify Burnout When You Work with Social Media [Електронний ресурс] // SOCIAL MEDIA MARKETING BLOG. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://later.com/blog/social-media-burnout/>

АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО ОРГАНІЗМУ З ПОЗИЦІЇ АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ

Щирий Богдан Валерійович

здобувач вищої освіти III медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Червінська Дар'я Любомирівна

здобувач вищої освіти III медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Баусов Євген Олександрович

канд. мед. наук,
доцент кафедри медицини невідкладних станів, анестезіології та інтенсивної терапії
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність. Для лікарів-анестезіологів дитина, особливо новонароджена – це пацієнт з великим ризиком ускладнень, та навіть летальних випадків, під час маніпуляцій. Це пояснюється анатомо-фізіологічними особливостями організму дитини [1].

Мета. Аналіз та систематизації наукових даних про анатомо-фізіологічні особливості дитячого організму.

Матеріали та методи. Для дослідження було використано аналіз сучасних наукових даних та статей, які стосувалися анатомо-фізіологічних особливостей дитячого організму.

Результати. Особливості з боку нервової системи обумовлені незрілістю вегетативної нервової системи, великим головним мозком відносно тіла дитини, недиференційованими нервовими волокнами, недостатнім розвитком ретикулярної формації й іншими підкорковими відділами. В результаті відсутня стабілізація кровообігу, дихання, м'язового тону, теплорегуляції, а також збільшується вірогідність судомних реакцій, набряку мозку [2].

На теплорегуляцію дитини впливає не тільки незрілість вегетативної нервової системи, а також особливості будови тіла маленького пацієнта. Поверхня тіла новонародженого на 1 кг маси тіла в 3 рази більша, ніж у дорослого, а величина м'язової системи значно менша, тому тепловіддача переважає над теплопродукцією. При цьому товщини підшкірної жирової клітковини недостатньо для збереження тепла. Через це підтримка нормальної температури тіла дитини – це одна з головних задач дитячого анестезіолога. Для ретельного контролю температури тіла проводиться термометрія ректальними датчиками, та строго контролюється температура приміщення [3].

Особливості з боку дихальної системи обумовлені тим, що верхні дихальні шляхи вузькі, васкуляризація слизових оболонок збільшена. Це ускладнює інтубацію трахеї, а також збільшує ризик набряку й обструкцію верхніх дихальних шляхів. Також легені дітей раннього віку мають свої особливості. Вони щільні, містять багато сполучної тканини, що разом із вузькими дихальними шляхами призводить до збільшення ризику колапсу легень [4].

Травна система у дитини також має свої особливості. У дітей часто відносно збільшений залишковий об'єм вмісту шлунку, тому зростає ризик аспірації [5].

Висновки. Отже, особливості дитячого організму з позиції анестезіології є актуальною темою для сучасних досліджень. Розуміння анатомо-фізіологічних особливостей дитячого організму допоможе уникнути ускладнень під час проведення маніпуляцій анестезіологом.

Список використаних джерел:

1. General anesthesia in children and long-term neurodevelopmental deficits: A systematic review / A. Xiao et al. *Frontiers in Molecular Neuroscience*. 2022. Vol. 15. URL: <https://doi.org/10.3389/fnmol.2022.972025> (date of access: 12.11.2023).
2. Mulkey S. B., Plessis A. d. The Critical Role of the Central Autonomic Nervous System in Fetal-Neonatal Transition. *Seminars in Pediatric Neurology*. 2018. Vol. 28. P. 29–37. URL: <https://doi.org/10.1016/j.spen.2018.05.004> (date of access: 12.11.2023).
3. Monitoring Temperature in Children Undergoing Anaesthesia: A Comparison of Methods / T. F. E. Drake-Brockman et al. *Anaesthesia and Intensive Care*. 2014. Vol. 42, no. 3. P. 315–320. URL: <https://doi.org/10.1177/0310057x1404200307> (date of access: 12.11.2023).
4. Collins S. R., Blank R. S. Fiberoptic Intubation: An Overview and Update. *Respiratory Care*. 2014. Vol. 59, no. 6. P. 865–880. URL: <https://doi.org/10.4187/respcare.03012> (date of access: 12.11.2023).
5. Aspiration and Evaluation of Gastric Residuals in the Neonatal Intensive Care Unit / L. Parker et al. *The Journal of Perinatal & Neonatal Nursing*. 2015. Vol. 29, no. 1. P. 51–59. URL: <https://doi.org/10.1097/jpn.0000000000000080> (date of access: 12.11.2023).

ВАРІАНТНА АНАТОМІЯ ЛОПАТКОВО-ПІД'ЯЗИКОВОГО М'ЯЗА

Цуманець Ірина Олегівна

аспірант

кафедри анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії
Буковинський державний медичний університет, Україна, Чернівці

Науковий керівник: Слободян Олександр Миколайович

д-р.мед.наук, професор,

завідувач кафедри анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії
Буковинський державний медичний університет, Україна, Чернівці

Лопатково-під'язиковий м'яз – відноситься до поверхневих м'язів шиї, до підпід'язикової групи м'язів і складається з двох черевців, що з'єднані проміжним сухожилком. Цей м'яз є важливим орієнтиром на шиї, оскільки він поділяє передні та задні шийні трикутники на більш менші. Він розміщений позаду груднинно-ключично-соскоподібного м'яза і розміщений на поверхні внутрішньої яремної вени, плечового сплетення, діафрагмового нерва і поперечної шийної артерії та вени. Одним з варіантів будови цього м'яза є його подвоєння. Також, деякі автори описують випадки належності до нього м'яза, що піднімає щитоподібну залозу. Уперше даний м'яз згадувався Вінслоуом у 1743 році. Незважаючи на широку варіабельність топографії лопатково-під'язикового м'яза, подвійний лопатково-під'язиковий м'яз поєднано з м'язом, що піднімає щитоподібну залозу, трапляється рідко [1].

Також описується випадок наявності подвійного лопатково-під'язикового м'яза з правого боку та м'яза, що піднімає щитоподібну залозу, з лівого боку. Класифікація варіантів будови лопатково-під'язикового м'яза за Лотом базується на його формі, топографії проміжного сухожилка, точок його фіксації та іннервації [2]. Морі класифікував м'яз, що піднімає щитоподібну залозу, на п'ять типів відповідно до його походження та топографії.

У літературі описується випадки двох лопатково-під'язикових м'язів. Верхній м'яз має типову будову: верхнє та нижнє черевце із проміжним сухожилком. Нижній м'яз починався від верхнього краю лопатки, а далі сполучався з груднинно-під'язиковим м'язом на присередній частині ключиці [3-4]. Він не мав проміжного сухожилка, його іннервація здійснювалась *ansa cervicalis*.

М'яз, що піднімає щитоподібну залозу, починається зверху від нижнього краю щитоподібного хряща і прикріплюється знизу до капсули щитоподібної залози, зокрема до її перешийка.

Деякі автори висувують теорію про те, що походження верхнього черевця лопатково-під'язикового м'яза відрізняється від нижнього черевця. Варіанти топографії та будови верхнього черевця є більш різноманітними, ніж нижнього. Лопатково-під'язиковий м'яз опускає підняту під'язикову кістку. Також вважається, що цей м'яз напружує нижню частину глибокої шийної фасції під час тривалих глибоких дихальних рухів. Інші автори зазначають, що лопатково-під'язиковий м'яз активується під час опускання нижньої щелепи та обертання голови [5]. Крім того, виявлено, що односторонній фіброз і контрактура лопатково-під'язикового м'яза викликають кривошию. Також вважається, що лопатково-під'язиковий м'яз бере участь у розширенні зовнішньої та внутрішньої яремних вен під час відкривання

рота, а потім, імовірно, сприяє венозному поверненню до серця. Нещодавно цей м'яз був використаний як орієнтир для ендоскопічного дослідження плечового сплетення, для лікування вигнутої голосової складки за допомогою транспозиції цього м'яза та для відновлення відведення голосових зв'язок. Також верхній і нижній лопатково-під'язиковий м'язи можуть відігравати певну роль у вдавненні під'язикової кістки груднинно-під'язиковим м'язом.

М'яз, що піднімає щитоподібну залозу, іноді описується як непарний або парний м'яз, який простягається від під'язикової кістки до перешийка щитоподібної залози, частіше зліва. Після першого повідомлення про м'яз, що піднімає щитоподібну залозу, у 1743 році, Лер вказав, що поширеність цього м'яза становить один із 203 випадків (0,49 %), а Ватанабе та Суда повідомили про поширеність цього м'яза у шести із семи об'єктів (85,7 %). Harjeet та ін. визначили, що поширеність м'яза, що піднімає щитоподібну залозу, становить 19,8 %. Вважається, що функція цього м'яза – піднімати щитоподібну залозу. Про ембріологічне походження цього м'яза існують суперечки. Деякі автори припускають, що *m. elevator glandulae thyroideae* є ембріологічним похідним перстнещитоподібного м'яза [6]. Ейслер повідомив, що цей м'яз походить від перстнещитоподібного м'яза, щитоподібно-під'язикового м'яза та нижнього звужувача глотки. Ватанабе та Суда припустили, що наявність цього м'яза цілком генетична, імовірно, м'яз, що піднімає щитоподібну залозу, є похідним підпід'язикових м'язів. У цьому випадку ми вважаємо, що ембріологічне походження м'яза, що піднімає щитоподібну залозу, може бути подібним до походження лопатково-під'язикового м'яза.

Отже, лопатково-під'язиковий м'яз та м'яз, що піднімає щитоподібну залозу, належать до групи під'язикових м'язів і є клінічно значущими. Дослідження варіантної анатомії даних м'язів є актуальним та доцільним з метою уникнення ятрогенних ушкоджень під час виконання операції або обстеження ділянок шиї.

Список використаних джерел:

1. AlJulaih GH, Menezes RG. Anatomy, Head and Neck: Hyoid Bone. 2023 Aug 14. In: StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2023 Jan–.
2. Al-Missri MZ, Al Khalili Y. Anatomy, Head and Neck, Submental Triangle. 2023 May 29. In: StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2023.
3. Pettit NJ DMD, MSD, Auvenshine RC DDS, PhD. Change of hyoid bone position in patients treated for and resolved of myofascial pain. *Cranio*. 2020 Mar;38(2):74-90. doi: 10.1080/08869634.2018.1493178.
4. Jose NP, Shetty S, Mogra S, Shetty VS, Rangarajan S, Mary L. Evaluation of hyoid bone position and its correlation with pharyngeal airway space in different types of skeletal malocclusion. *Contemp Clin Dent*. 2014 Apr;5(2):187-9. doi: 10.4103/0976-237X.132313.
5. Wooles NR, Jarrar S, Bickerton R. Osteoma of the hyoid: an unusual cause of a neck lump. *BMJ Case Rep*. 2017 Aug 30;2017:bcr2017221326. doi: 10.1136/bcr-2017-221326.
6. Natsis K, Piagkou M, Vrochidis P, Papadopoulou E, Lazaridis N. Unilateral asymmetrical anterior bellies of the digastric muscle in coexistence with accessory muscle bundles in the submental triangle: A rare case report. *Morphologie*. 2018 Jun;102(337):83-86. doi: 10.1016/j.morpho.2017.10.001.

ГЕПАТИТ А ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА

Колядич Яна Олександрівна

здобувач вищої освіти третього медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Меркулова Єлизавета Олександрівна

здобувач вищої освіти третього медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Луценко Ірина Володимирівна

здобувач вищої освіти третього медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Буров Андрій Миколайович

асистент кафедри мікробіології, вірусології та імунології ім. проф. Д.П. Гриньова
Харківський національний медичний університет, Україна

Вступ. Гепатит А - це вірусна хвороба, яка впливає на печінку. Викликається вірусом гепатиту А (HAV), який передається переважно через забруднену воду або їжу, а також через прямий контакт з інфікованою особою. Вірус викликає запалення печінки, що може призвести до різних симптомів та ускладнень.

Основні ознаки гепатиту А включають:

- Лихоманка:
- Підвищена температура тіла.
- Втома та слабкість:
- Часте відчуття виснаження.
- Біль у животі:
- Біль у верхній частині живота, особливо в районі печінки.
- Втрата апетиту:
- Зменшення бажання їсти.
- Головний біль:
- Можливі головні болі та інші невеликі симптоми.
- Жовтяниця:
- Зневодненість шкіри та білка очей, що призводить до жовтяниці [1].

Актуальність. Внаслідок спалаху захворюваності на гепатит А на Вінниччині захворіло щонайменше 207 осіб, проте ще низка людей очікують на підтвердження діагнозу. Наразі в області введено надзвичайний стан, проте після кількох тижнів епідемії санітарні служби досі не знайшли джерела інфікування. Серед ймовірних варіантів називають воду та харчові продукти. Гепатит А має тенденцію до самовідновлення, і більшість людей повністю одужують від цієї хвороби. Однак у деяких випадках можуть виникнути ускладнення, особливо у людей з підвищеним ризиком, таких як літні люди [2].

Тому дуже важливою є профілактика від гепатиту А. Вона включає в себе ряд заходів, спрямованих на запобігання передачі вірусу, особливо через фекально-оральний шлях. Ось деякі основні поради з профілактики гепатиту А:

- Вакцинація є найефективнішим засобом запобігання гепатиту А.

Рекомендовано вакцинуватися дітям і дорослим, особливо якщо вони подорожують у регіони з високим ризиком або мають контакт з інфікованими особами.

➤ **Особиста гігієна:**

Мийте руки після відвідування туалету і перед їжею. Уникайте вживання некип'яченої води та невідомих продуктів.

➤ **Безпечне приготування їжі:**

Правильно готуйте і обробляйте їжу, особливо фрукти та овочі. Уникайте вживання нежареної чи неприготованої їжі в сумнівних місцях.

➤ **Уникання контакту з інфікованими:**

Уникайте контакту з калом інших людей. Уникають сексуального контакту з інфікованими особами.

➤ **Контроль навколишнього середовища:**

Забезпечте безпечні умови для приготування їжі та води у домашніх умовах.

➤ **Санітарно-гігієнічні заходи в громадських місцях:**

Важливо дотримуватися правил санітарії у громадських туалетах та інших загальних приміщеннях [1].

Мета. Вивчити обізнаність осіб молодого віку, щодо загальні аспекти поширення та профілактики гепатиту А на основі проведення аналізу даних матеріалів дослідження.

Матеріали дослідження. Один з методів дослідження полягає у вивченні наукових публікацій з метою аналізу результатів попередніх досліджень у відповідній галузі. Крім цього, було проведено дослідження за допомогою Google-форми, де за умови добровільності та анонімності були опитані 84 учасників: 46 жінки та 38 чоловіки віком до 23 років. В роботі використані такі методи: аналітичний, порівняльно-оцінний, та соціологічне опитування через анкетування.

Результати та обговорення. Результати опитування вказують на різний рівень обізнаності серед респондентів щодо гепатиту А. За даними опитування, 64% опитаних оцінили свій рівень знань як середній. Ще 24% відзначили високий рівень обізнаності, що може бути пов'язано з медичною або біологічною освітою. Інші 12% вважають свої знання нижчими за середні або низькими.

Більшість опитаних, а саме 98%, виражають занепокоєння стосовно кількості інфікованих гепатитом А з зв'язком спалаху цієї хвороби у Вінницькій області. У боротьбі з поширенням інфекції, 95% респондентів вважають профілактику та інформаційні роз'яснення найбільш ефективними методами запобігання.

Висновок. Раннє виявлення і госпіталізація хворих гострою формою хвороби – перший і важливий крок в припиненні розповсюдження гепатиту А в сім'ї та колективі, що необхідно в зв'язку з тим, що хворий може виділяти вірус в навколишнє середовище з першого дня захворювання і тим самим запобігти спалахів даного захворювання. Запитайте свого лікаря про вакцинацію та додаткові поради з профілактики гепатиту А, особливо якщо ви маєте плануєте відвідати регіони з високим ризиком або маєте інші фактори ризику.

Список використаних джерел:

1. Вірусний гепатит А та його профілактика <http://labcentr.kr.ua/?p=5436>
2. Щеплення – як засіб імунізації дітей URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/1784-sheplenja-ditej/>

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 4 КУРСУ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Подзіна Анна Сергіївна

здобувач вищої освіти медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Савицька Олена Володимирівна

здобувач вищої освіти медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Усенко Світлана Георгіївна

канд.мед.наук, доцент кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність. Сучасні умови навчання та життя ставлять перед здобувачами вищої освіти численні виклики для їхнього фізичного і психічного благополуччя. Враховуючи підвищений рівень стресу, навантаження та зміну звичок харчування у період навчання, важливо досліджувати, як здобувачі вищої освіти усвідомлюють і впроваджують здорові звички. Результати такого дослідження можуть сприяти розробці ефективних програм та ініціатив для підтримки здоров'я здобувачів та покращення їхнього загального стану.

Здоров'я - це складова людського благополуччя. Воно є основою для повноцінного життя, успішної діяльності та щастя. Здорова людина може повною мірою насолоджуватися життям, досягати поставлених цілей, бути продуктивною в роботі і творчості. Вона має більше енергії, сил і витривалості, а також краще сприймає світ навколо себе. Здоров'я залежить від багатьох факторів, включаючи генетику, спосіб життя та навколишнє середовище [1]. Однак є ряд дій, які ми можемо зробити, щоб зберегти і зміцнити своє здоров'я. Саме з цією метою було проведено дослідження ставлення здобувачів вищої освіти 4 курсу Харківського національного медичного університету до здорового способу життя, аби з'ясувати чи дотримується молодь ЗСЖ та чи впроваджує здорові звички в своє сьогодення.

Мета дослідження. Проведення дослідження, яке полягає в аналізі, розумінні переконань та уявлень здобувачів вищої освіти щодо елементів власного здорового способу життя (ЗСЖ).

Методи та матеріали. Для збору матеріалів нами була розроблена "Анкета дослідження ставлення здобувачів вищої освіти 4 курсу Харківського національного медичного університету до здорового способу життя", що складалася з 10 питань і була розповсюджена серед студентів 4 курсу ХНМУ.

Результати дослідження. Нами було проведено соціальне дослідження, у якому взяло участь 64 респонденти, з яких 63% жінки, а 37% - чоловіки. Більшість опитуваних (93%) вважає, що здоров'я є одним з основних факторів людського благополуччя. Воно є основою для повноцінного життя, успішної діяльності та щастя. Здобувачі вищої освіти 4 курсу зазначають, що їх мотивація дотримуватися ЗСЖ

ґрунтується на бажанні мати гарне і здорове тіло (74%), збільшити тривалість життя (13%) та бути психологічно стійким (6%), 7% - утримались. Серед опитаних 55% респондентів намагаються дотримуватися збалансованого харчування, а 18% - не впроваджують таку здорову звичку, і лише 27% контролюють свій раціон, адже це запорука здоров'я, довголіття і гарного самопочуття. Регулярною фізичною активністю займаються лише 34% опитуваних. Саме 61% респондентів оцінюють якість свого сну як задовільний. Але ми бачимо, що 49% здобувачів вищої освіти мають шкідливі звички (куріння, вживання алкоголю та залежність від соціальних мереж), які негативно впливають на здоров'я і скорочують тривалість життя. Більшість респондентів (59%) зазначили, що звертаються до лікувально-профілактичних закладів тільки 1 раз на рік, 25% - за потреби та 16% займаються самолікуванням.

Висновки. За результатами анкетування було встановлено, що більшість здобувачів вищої освіти 4 курсу Харківського національного медичного університету усвідомлюють важливість здорового способу життя. Але в реальності, не всі здобувачі вищої освіти дотримуються ЗСЖ. Основними названими причинами, які перешкоджають молоді дотримуватися здорового способу життя, є великі навчальні навантаження, відчуття втоми і стресу, лень та відсутність самодисципліни. Результати дослідження мають практичний зміст, а саме, їх можна використати для розробки заходів, які допоможуть підвищити замотивованість до дотримання ЗСЖ, адже здоровий спосіб життя допоможе зберегти молодість, енергію і бадьорість духу на довгі роки [2].

Список використаних джерел:

1. Васильєва О. С., Філатов Ф. Р. Психологія здоров'я людини: зразки, уявлення, установки: навч. посіб. для здоб. вищ. навч. закладів. - М.: Вид. центр "Академія", 2001. - 6-16 с; 26-31 с; 152-162 с.
2. Амосов М. М. Роздуми про здоров'я / М. М. Амосов. - К. : Здоров'я, 1990. - 258 с.
3. Grygoriy P Griban, Natalia A Lyakhova, Alla M Harlinska, Tetiana Ye Yavorska, Nataliia Ye Kolesnyk, Serhii M Hryshchuk, Oksana V Obodzinska. "STUDENTS' HEALTH LEVEL AS A RESULT OF THEIR LIFESTYLE":2021;74(4):874-879.

ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО АНАЛІЗУ ЧАСТОТИ КЛІНІЧНИХ ОЗНАК У ІМУНОСКОПРОМЕТОВАНИХ ХВОРИХ НА СЕПСИС ТА МЕНІНГІТ, СПРИЧИНЕНИХ L.MONOCYTOGENES

Ємельянов Ігор Сергійович

здобувач вищої освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Боягін Вадим Русланович

здобувач вищої освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Меркулова Ніна Федорівна

канд.мед.наук, доцент кафедри інфекційних хвороб та фтизіатрії
Харківський національний медичний університет, Україна

Вступ. Лістеріоз – це інфекційне захворювання, спричинене грампозитивною бактерією *L.monocytogenes*. Захворювання передається до людини через вживання контамінованої їжі (в основному – непастеризовані молочні продукти). В імунокомпетентних індивідуумів хвороба перебігає асимптоматично, можуть бути присутні легкі грипоподібні симптоми або гастроентерит, який може супроводжуватися фебрильною температурою.

Дане захворювання, спричинене поширенням бактерій за межі шлунково-кишкового тракту, призводить до більшості симптомів і, як правило, розвивається в групах високого ризику (літні люди, вагітні особи та ті, хто має ослаблений імунітет).

Клінічні прояви зазвичай незначні у вагітних, але наслідки для плода можуть бути дуже важкими. У літніх людей, з ослабленим імунітетом, захворювання може призвести до сепсису та менінгіту.

При підозрі на лістеріоз, можна відрізнити його від інших інфекційних захворювань за допомогою бактеріологічного посіву крові.

Для лікування лістеріозу показана антибіотикотерапія групам ризику; ампіцилін або пеніцилін G є препаратами вибору [1].

Мета. Визначити частоту симптомів у імуноскопрометованих хворих на сепсис та менінгіт, спричинених *L.monocytogenes*.

Матеріали і методи. У ході нашого дослідження ми проаналізували дані, наведені у таблиці з джерела ResearchGate «Presenting Symptoms and Findings of Nine Listeriosis Patients» у 9 досліджуваних пацієнтів. Середній вік пацієнтів $\approx$ 60 років. Усі хворі мали мінімум одне супутнє захворювання, найбільш часто: онкогематологічна патологія, цукровий діабет, амілоїдоз, цироз печінки; 55,6% хворих отримували імуносупресивну або кортикостероїдну терапію за тиждень перед розвитком лістеріозу [2].

Результати дослідження. При аналізі таблиці з джерела ResearchGate «Presenting Symptoms and Findings of Nine Listeriosis Patients» були виявлені наступні симптоми: гарячка – 100%; нічне потовиділення – 77,8%; порушення ментального статусу – 44,4%; озноб – 44,4%; головний біль – 22,2%; нудота – 22,2%; блювання – 22,2%; діарея – 22,2%; біль у горлі – 11,1%; епістаксис – 11,1%; задишка – 11,1%; кашель – 11,1%.

При об'єктивному дослідженні спостерігали: температуру $> 38,0^{\circ}\text{C}$ – 100%; тахікардію – 66,7%; менінгеальні знаки – 44,4%; пригнічення свідомості – 44,4%; гіпервентиляцію – 22,2%; периферичні набряки – 22,2%; гепатоспленомегалію – 11,1%.

Висновки. Враховуючи аналіз клінічних ознак у хворих пацієнтів на лістеріоз, найбільш часто зустрічалися такі симптоми: гарячка (100%), нічне потовиділення (77,8%), тахікардія (66,7%), порушення ментального статусу (44,4%), озноб (44,4%), менінгеальні знаки (44,4%), пригнічення свідомості (44,4%).

До проявів лістеріозу, що спостерігалися рідше ми віднесли: біль у горлі (11,1%), епістаксис (11,1%), задишку (11,1%), кашель (11,1%), гепатоспленомегалію (11,1%).

Список використаних джерел:

1. AMBOSS: [Website]. URL: <https://next.amboss.com/us/article/Nf0-m2> (viewed on: 02.12.2023).
2. Sepsis and Meningitis due to *Listeria Monocytogenes* // Yonsei Medical Journal. № 3. P. 433-439, 2007.

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ, ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ГАРЯЧКИ МАРБУРГ

Грищенко Вячеслав Геннадійович

ORCID ID: 0000-0002-6306-0348

здобувач вищої освіти 2-го медичного факультету
Донецький національний медичний університет, Україна

Актуальність. Геморагічна гарячка Марбург – вірусне гостре природно-осередкове захворювання, що характеризується геморагічним синдромом, тяжким перебігом, ускладненим ураженням центральної нервової системи, травного тракту і печінки, яке часто закінчується летальним результатом. З 1967 року сталося 5 спалахів захворювання, з яких 575 були інфіковані, в цілому 471 пацієнт померло. Слід зазначити, що етіологічного лікування не розроблено, що значно погіршує прогноз пацієнтів. Збудником є вірус, що належить до родини *Filoviridae*, геном – одноланцюгова РНК.

Мета роботи. Визначення особливостей діагностики та лікування геморагічної гарячки Марбург з метою ознайомлення з основними характеристиками та особливостями діагностики та лікування.

Матеріали та методи. Використана сучасна література по інфекційним хворобам та епідеміологічні джерела.

Результати. Вірізняють клінічні та епідеміологічні критерії діагностики гарячки Марбург. Клінічні – тяжкий перебіг, гострий початок, гарячка з вираженою інтоксикацією, тяжкі розлади травного тракту з третього дня, зневоднювання та виснаження хворого, макулопапульозний висип з типовою локалізацією, з другого тижня геморагічний синдром, тяжкі ураження центральної нервової системи. Епідеміологічні критерії діагнозу – перебування в регіонах Африки (природні осередки гарячки, контакт із хворими людьми, печерними кажанами, африканськими мавпами).

Діагностика. Лабораторне дослідження – лейкопенія, надалі можливий лейкоцитоз зі зрушенням вліво та різким збільшенням ШОЕ, поява незрілих лейкоцитів, тромбоцитопенія, анемія, анізоцитоз, базофільна зернистість еритроцитів, пойкилоцитоз. При біохімічному дослідженні крові виявляють гіпонатріємію, гіпокаліємію, зниження рівня загального білка, підвищення амінотрансфераз, метаболічний ацидоз, гіперазотемію, гіпокоагуляцію. В сечі – мікро або макрогематурія, протеїнурія.

Золотим стандартом є специфічна діагностика. а саме ІФА, РЗК. беруть кров а бо будь-який геморагічний ексудат, проводять виділення вірусу шляхом зараження морських свинок. З метою експрес діагностики використовують РНІФ. За допомогою моноклональних антитіл виявляють антиген вірусу за допомогою ПЛР.

Лікування. Хворих госпіталізують у інфекційне відділення, у палату інтенсивної терапії з індивідуальною витяжною вентиляцією та низьким тиском та низьким тиском. Етіотропне лікування не розроблено, в основному проводять патогенетичну терапію з метою боротьби із геморагічним синдромом, зневодненням. У разі приєднання бактерійної інфекції використовують антибіотики. Слід зазначити, що специфічну профілактику не розроблено, ВОЗ розробила рекомендації щодо запобігання завезенню інфекції з мавпами та іншими тваринами в неендемичні країни.

Висновки. Геморагічна гарячка Марбург діагностується за допомогою специфічних методів – ІФА, РЗК, ПЛР. З метою експрес діагностики використовують РНІФ. Також визначають клінічні та епідеміологічні критерії. Етіотропного лікування не розроблено. Лікують патогенетично та симптоматично. Профілактика полягає в уникненні потенційного джерела захворювання.

Список використаних джерел:

1. Інфекційні хвороби: Підручник / Нікітін Є.В., Андрейчин М.А., Сервецький К.Л., Качор В.О., Головченко А.М., Усиченко Є.М.; За ред.: Є.В. Нікітіна, М.А. Андрейчина. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2014. 364 с.
2. Інфекційні хвороби, підручник / За ред. О.А. Голубовської. — К.: ВС В “ Ме- 174 дииина”, 2012. — 728 с. + І2 с. кольор. вкл. ISBN 978-617-505-214-3

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ГЕМОРАГІЧНОЇ ГАРЯЧКИ ЛАССА

Грищенко Вячеслав Геннадійович

ORCID ID: 0000-0002-6306-0348

здобувач вищої освіти 2-го медичного факультету
Донецький національний медичний університет, Україна

Актуальність. Геморагічна гарячка Ласса – гостра, зоонозна, висококонтагіозна природно-осередкова хвороба, яка характеризується тяжким перебігом та високою летальністю. Головним чином розповсюджена в ендемічних регіонах, а саме в центральній та західній африці. Висока летальність при тяжкому перебігу.

Мета роботи. Визначення особливостей діагностики та лікування Геморагічної гарячки Ласса.

Матеріали та методи. Використана сучасні статті та література по інфектології.

Результати. Збудник гарячки Ласса – вірус, РНК-вмісний, роду *Arenavirus*, родини *Arenaviridae*.

Перш за все, діагностика ґрунтується на клінічних та епідеміологічних критеріях. Велике значення має перебування пацієнта в ендемічній зоні не більше ніж за 17 днів до розвитку хвороби, контакт з потенційно хворими на гарячку. Клінічно відрізнити гарячку Ласса від інших геморагічних лихоманок важко, слід негайно проводити специфічну діагностику. Специфічна діагностика – виділення вірусу з крові та слизу з носової частини горла впродовж 2 тижні від початку хвороби зі стабільно високим рівнем віремії. Серологічні дослідження виконують з допомогою РНІФ, ІФА, також використовують ПЛР. Неспецифічно в загальному аналізі крові спостерігають лейкопенія зі зміною на лейкоцитоз, тромбоцитопенію, лімфопенію, збільшення ШОЕ, у загальному аналізі сечі – циліндрурію, протеїнурію, гематурію. При біохімічному аналізі крові підвищення активності АлАТ та АсАТ, ознаки ДВЗ синдрому по коагулограмі.

Лікування. Хворих госпіталізують у інфекційні відділення з режимом ізоляції, обмежити процедури які можуть поранити шкіру. Використовують рибавірин – в ранній стадії перша доза 2 г внутрішньовенно, потім 1 г внутрішньом'язово кожні 6 годин протягом 4-х днів, далі 0,5 г кожні 8 годин ще 6 днів. Іноді застосовують плазму крові перехворілих на гарячку Ласса у дозі 250-500 мл. Патогенетичне лікування – відновлення ОЦК, усунення геморагічних розладів, підтримання функції нирок, печінки, боротьба із ДВЗ синдромом.

Висновки. В діагностиці геморагічної лихоманки Ласса головну роль відіграє епідеміологічний аналіз, клінічна картина та специфічна діагностика, яка проводиться за допомогою РНІФ, ІФА, ПЛР. З метою лікування використовують рибавірин як специфічний препарат, плазму крові перехворілих на гарячку Ласса, та патогенетичне лікування.

Список використаних джерел:

1. Інфекційні хвороби: Підручник / Нікітін Є.В., Андрейчин М.А., Сервецький К.Л., Качор В.О., Головченко А.М., Усиченко Є.М.; За ред.: Є.В. Нікітіна, М.А. Андрейчина. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2014. 364 с.
2. Інфекційні хвороби, підручник / За ред. О.А. Голубовської. — К.: ВС В “ Ме- 174 дииина”, 2012. — 728 с. + І2 с. кольор. вкл. ISBN 978-617-505-214-3

СТРЕС ТА ХРОНІЧНА ІДІОПАТИЧНА КРОПИВ'ЯНКА

Радченко Павло Олександрович

здобувач вищої освіти III медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Ткаченко Ольга Іванівна

здобувач вищої освіти III медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Пустова Наталія Олександрівна

канд. мед. наук, доц. кафедри дерматології, венерології та мед. косметології
Харківський національний медичний університет, Україна

Актуальність. Дослідження показують, що часто появі хронічної ідіопатичної кропив'янки передують значний стресогенний фактор [1]. Також у клінічній практиці часто зустрічається явище коморбідності хронічної ідіопатичної кропив'янки (ХІК) та психічних розладів. В одному з метааналізів було показано, що серед пацієнтів з ХІК коморбідність з психічними розладами фіксується у 31,6% пацієнтів, тоді як у людей, що не хворіють на ХІК, розлади психічного стану зустрічаються у 4,6% випадків [2].

З іншого боку, дослідження розповсюдженості психічних розладів внаслідок воєнних дій показує, що 64% населення у державі, що знаходиться в стані війни, буде страждати від будь-якого психічного розладу після завершення війни [3].

У цій роботі ми хочемо з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки у питанні коморбідності ХІК та психічних розладів. Враховуючи воєнний стан, що триває в Україні, питання, що підіймається нами, є актуальним.

Методи. У роботі ми проведемо огляд на існуючі наукові статті та проведемо опитування за допомогою Google Forms щодо розповсюдженості симптомів гострої та хронічної кропив'янки під впливом стресових факторів серед студентів.

Вступ. Хронічна кропив'янка - поліетіологічне захворювання. Вона може мати інфекційну, судинну, психологічну аутоімунну природу, а також провокуватися хімічними та фізичними агентами або ж фізичним навантаженням. Клінічно вона проявляється наявністю рецидивуючих уртикарій на шкірі, що сверблять, та ангіоневротичним набряком, що продовжується більше 6 тижнів. Патогенетичним механізмом полягає в вивільненні гістаміну з тучних клітин. Діагноз ХІК ставлять після виключення аутоімунних, фізичних та хімічних, судинних та інфекційних причин. Тобто в тих випадках, коли природа виникнення кропив'янки є нез'ясованою [4].

Патогенез ХІК та зв'язок зі стресом. Сучасні дослідження показали, що шкіра активно бере участь у відповіді на стрес головним чином через локальну гіпоталамо-гіпофізарно-наднирникову (ГГН) систему та тучні клітини.

Патофізіологія ХК ще недостатньо вивчена, хоча з'являється все більше доказів того, що стрес і запалення можуть зрештою призвести до дегрануляції тучних клітин. Зв'язок зі стресом визначає потенційну роль нейроендокринної системи в патогенезі ХК через порушення нейротрансмісії.

На ранніх стадіях стресу спостерігається активація ГГН системи. Цей процес включає виділення кортизолу, протизапальних цитокінів та продукції IL-18, який може мати імуномодуючі та прозапальні властивості. Проте тривалий стрес може призвести до виснаження ГГН системи, що може викликати порушення нейротрансмісії, взаємодії між IL-18, кортизолом та основними компонентами ГГН і сприятиме розвитку хронічного запалення шкіри.

Крім того, виявлено, що шкірна система ГГН, аналогічна центральній, регулює рівновагу місцевих запальних цитокінів. Ефекторними клітинами є тучні клітини та кератиноцити, які містять рецептори 1 (P1) кортикотропін- рилізінг-гормону (КРГ) і секретують КРГ та IL-18 у відповідь на стрес. КРГ-P1 відіграє роль в організації реакцій на стрес, тоді як IL-18 індукує шкірне запалення.

Було встановлено, що КРГ індукує дегрануляцію тучних клітин та може спричиняти підвищену секрецію IL-6. Останній відповідає за вазодилатацію і підвищення проникності судин, що є патогенетичною основою кропив'янки. Стрес може посилити ці явища.

При кропив'янці патологія тучних клітин є ключовою: відповідь на різні подразники включає виділення прозапальних, вазоактивних та ноцицептивних молекул. Широкий спектр виділених цитокінів, які сприяють системному запаленню, та їх кількість корелює з тяжкістю захворювання [5].

Нейропептиди, що продукуються нейронами, взаємодіють з ефекторними клітинами, які відповідно вивільняють інші біологічно активні речовини, такі як простагландини та цитокіни, сприяючи вазодилатації та шкірному набряку. Реалізація взаємодії між нервовою системою, через секрецію нейропептидів, і тучними клітинами, через експресію відповідних рецепторів і синтез біологічно активних побічних продуктів, представляє теорію нейрогенного запалення.

Нейрокініни, що включають субстанцію Р (SP), є одними з основних нейромедіаторів, що вивільняються під час нервової стимуляції. Існують докази, що підтверджують участь нейрокінінів у більшості запальних станів. Останні дослідження показали, що циркулюючі рівні SP у пацієнтів з ХК позитивно корелюють із тяжкістю ХК [5].

Клінічні аспекти. Лікування ХК включає три ланки: по-перше, призначають H₁-антигістамінні другого покоління. По-друге, у випадку неефективності першої ланки, дозування призначених ліків збільшують до 4 разів відносно стандартного дозування або ж замінюють антигістамінні препарати на преднізолон. По-третє, якщо збільшення дозування або призначення преднізолону не призвело до полегшення симптомів, до схеми лікування додають омалізумаб (специфічне антитіло проти IgE). Інколи певний антигістамінний засіб припиняє працювати у пацієнта навіть у максимальному дозуванні. Тоді є сенс замінити його на інший препарат з тієї ж фармакологічної групи.

Деякі пацієнти відкладають звернення до лікаря й намагаються поставити діагноз самостійно – часто пацієнти підозрюють у себе алергію, системний червоний вовчак або онкологічні захворювання. При зверненні до лікаря первинної ланки пацієнта направляють до алерголога, дерматолога, ревматолога та ендокринолога. Часто жоден з цих спеціалістів не дає чіткої відповіді щодо причини захворювання. На жаль, багато лікарів не знають про існування ХК, тому пацієнту важливо знайти лікаря, який знає про ХК та зможе призначити правильне лікування та надати інформаційну підтримку.

Нерідко пацієнти не розуміють поняття «ідіопатичний» й все ще намагаються знайти причину свого стану, що може набувати характер іпохондрії. Висип може лякати оточуючих пацієнта, які сприймають його як заразний. Це призводить до підвищення рівня стресу у пацієнта. Іноді контролювати симптоми досить складно, й в окремих випадках пацієнти не можуть виконувати свої робочі обов'язки та навіть домашню роботу через постійний свербіж та відчуття слабкості [6].

Результати опитування. У опитуванні прийняли участь 112 респондентів. На запитання «Чи був у Вашому житті випадок кропив'янки нез'ясованої етіології?» 23

респонденти (21%) відповіли «Так». Цю групу ми виділили окремо й задали додаткові запитання.

Серед респондентів цієї групи на запитання «Чи пов'язуєте ви епізод кропив'янки з підвищеним рівнем стресу у цей період Вашого життя?» 15 опитуваних (65%) відповіли «Так» (рис. 1). У 21 респондента з цієї групи епізод кропив'янки тривав до 1 тижня, у 2-х опитуваних – більше 1 тижня.

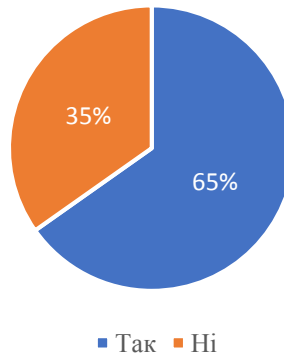

Рис. 1. Підвищений рівень стресу під час епізоду кропив'янки

Висновок. Сучасні дослідження показують наявність патофізіологічних механізмів, що обумовлюють маніфестацію кропив'янки під впливом стресових факторів. У випадку довготривалого стресу кропив'янка може перейти у хронічну форму. Результати опитування також підтверджують, що епізоди кропив'янки нез'ясованої етіології в більшості випадках супроводжуються підвищеним рівнем стресу. Захворювання ХІК може значно знижувати якість життя пацієнта та погіршувати емоційний стан. Тому важливо надавати пацієнту як медикаментозне лікування, так й інформаційну та психологічну підтримку.

Список використаних джерел:

1. Konstantinou GN, Konstantinou GN. Psychological Stress and Chronic Urticaria: A Neuro-immuno-cutaneous Crosstalk. A Systematic Review of the Existing Evidence. Clin Ther. 2020 May;42(5):771-782.
2. Konstantinou GN, Konstantinou GN. Psychiatric comorbidity in chronic urticaria patients: a systematic review and meta-analysis. Clin Transl Allergy. 2019 Aug 23;9:42.
3. Murthy RS, Lakshminarayana R. Mental health consequences of war: a brief review of research findings. World Psychiatry. 2006 Feb;5(1):25-30.
4. Sachdeva S, Gupta V, Amin SS, Tahseen M. Chronic urticaria. Indian J Dermatol. 2011 Nov;56(6):622-8.
5. Konstantinou GN, Konstantinou GN. Psychological Stress and Chronic Urticaria: A Neuro-immuno-cutaneous Crosstalk. A Systematic Review of the Existing Evidence. Clin Ther. 2020 May;42(5):771-782.
6. Goldstein S, Eftekhari S, Mitchell L, Winders TA, Kaufman L, Dudas D, Paknis B, Kavati A, Delwart V, Sofen HL. Perspectives on Living with Chronic Spontaneous Urticaria: From Onset through Diagnosis and Disease Management in the US. Acta Derm Venereol. 2019 Nov 1;99(12):1091-1098.

УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ

Січкарь Дмитро Васильович

здобувач вищої освіти

Сумський національний аграрний університет, Україна

Онопрієнко Ірина Миколаївна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та логістики

Сумський національний аграрний університет, Україна

Сучасна медицина надає спеціалізовану допомогу для лікування різноманітних захворювань та станів. Управління та адміністрування цієї сфери є критичними аспектами забезпечення якісної та ефективної медичної допомоги. Розглянемо основні виклики та стратегії управління спеціалізованою медичною допомогою.

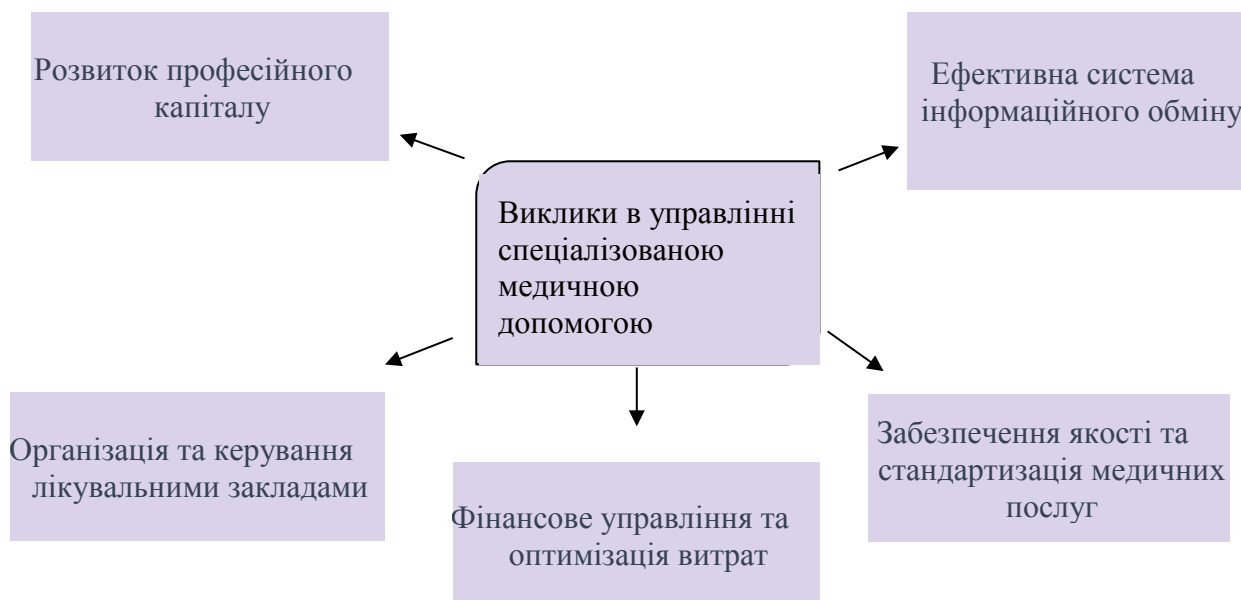

Рис. 1. основні виклики управління спеціалізованою медичною допомогою

Джерело: розроблено автором на основі [1]

1. Організація та керування лікувальними закладами

Ефективне управління спеціалізованою медичною допомогою починається з організації лікувальних закладів. Для раціональної роботи над цим необхідна розробка плану дій, який забезпечить створення конкурентоспроможної та ефективної системи роботи медичної установи і має включати:

Стратегічне планування та розробка місії. Визначення місії та візії - чітка місія та візія закладу визначає його основні цілі та напрямки розвитку. Своєчасне стратегічне планування - регулярне оновлення стратегічного плану для адаптації до змін у сфері охорони здоров'я та потреб пацієнтів.

Ефективне управління персоналом. Планування штату та оптимізація - аналіз потреб у персоналі, адаптація штату до поточних завдань та зменшення зайвих витрат. Навчання та розвиток команди - постійне підвищення кваліфікації персоналу для забезпечення високої якості медичних послуг.

Оптимізація медичних процесів. Впровадження ІТ та електронної медицини - автоматизація медичних записів, лікарських призначень та інших процесів для полегшення роботи та зменшення помилок. Поліпшення ланцюжка надання послуг - оптимізація процесів від реєстрації пацієнта до надання послуги для збільшення ефективності та зниження часу очікування.

Фінансове управління. Бюджетування та моніторинг - ретельне планування та моніторинг бюджету для ефективного використання фінансових ресурсів. Пошук зовнішніх фінансових ресурсів - гранти, партнерства та інші джерела фінансування можуть розширити бюджет та покращити обладнання та послуги.

Якість та безпека пацієнтів. Системи управління якістю - впровадження систем управління якістю та стандартів, таких як ISO 9001, для забезпечення високої якості послуг. Безпека та захист пацієнтів - розробка та впровадження процедур та стандартів безпеки для попередження медичних помилок та запобігання інфекціям.

Розвиток маркетингових стратегій. Реклама та брендування - ефективне маркетингове позиціонування та реклама для залучення більше пацієнтів. Співпраця та партнерства - розвиток партнерств та співпраця з іншими медичними закладами, а також страховими компаніями.

Залучення Спільноти. Інформаційна прозорість - забезпечення доступу до інформації для громади про послуги, результати лікування та новини закладу. Участь у громадських проектах - активна участь у проектах, спрямованих на поліпшення здоров'я та благополуччя спільноти.

Ефективне керування лікувальним закладом включає в себе комплексні стратегії, які спрямовані на покращення якості послуг, оптимізацію витрат та забезпечення доступності та безпеки для пацієнтів. Сучасна медична організація повинна бути гнучкою, адаптованою до нових технологій та вимог ринку, а також враховувати потреби пацієнтів та спільноти. [1] [3]

2. Ефективна система інформаційного обміну

У сфері спеціалізованої медичної допомоги важливо мати ефективну систему інформаційного обміну між лікарнями, клініками та іншими медичними установами. Впровадження електронних медичних карт дозволяє швидко отримувати необхідну інформацію про пацієнтів, їхню медичну історію та проведені процедури. Це сприяє уникненню помилок та покращує координацію надання медичних послуг. [1]

3. Забезпечення якості та стандартизація медичних послуг

Управління спеціалізованою медичною допомогою включає в себе постійний моніторинг та оцінку надання медичних послуг. Визначення стандартів лікування, впровадження клінічних протоколів та постійний аудит допомагають забезпечити високу якість медичної допомоги. Також важливо здійснювати постійну перевірку кваліфікацій медичного персоналу та вдосконалювати їхні професійні навички. [3]

4. Фінансове управління та оптимізація витрат

Ефективне фінансове управління є ключовим аспектом управління спеціалізованою медичною допомогою. Раціональне використання фінансових ресурсів, оптимізація витрат та постійний моніторинг бюджету дозволяють забезпечити фінансову стійкість лікувальних закладів та забезпечити доступність медичних послуг для населення, але і вимагає ретельного планування, аналізу та впровадження стратегій для забезпечення якісних медичних послуг при максимально ефективному використанні ресурсів.

- Ретельний аналіз фінансового стану дозволяє ідентифікувати ключові фінансові показники, такі як витрати на персонал, обладнання, ліки тощо.

- Планування бюджету на основі аналізу дозволяє розподілити ресурси з урахуванням пріоритетів та потреб закладу.

- Оцінка потреб у персоналі та оптимізація штату на підставі завдань закладу допомагає уникнути зайвих витрат на зарплату.
- Постійна переоцінка кваліфікацій та навичок медичного персоналу для визначення оптимального розподілу обов'язків.
- Аналіз використання медичного обладнання дозволяє визначити його ефективність та необхідність оновлення або модернізації.
- Оптимізація запасів та матеріальних ресурсів зменшує витрати на утримання запасів та запобігає їхньому зайвому накопиченню.
- Аналіз та оптимізація медичних процесів може покращити продуктивність та зменшити час надання послуг.
- Впровадження ефективних інформаційних технологій для автоматизації адміністративних та клінічних процесів.
- Визначення та реалізація програм зменшення витрат, таких як енергозбереження, переговори з постачальниками, об'єднання закупівель тощо.
- Впровадження стратегій з оптимізації ліцензійних та страхових платежів.
- Залучення фінансових консультантів чи менеджерів для аналізу та оптимізації фінансових процесів.
- Проведення аудиту для виявлення можливостей удосконалення фінансового управління.
- Встановлення партнерств з іншими медичними закладами може дозволити об'єднувати ресурси та використовувати спільні підходи до оптимізації витрат.

Загалом, оптимізація витрат та ефективне фінансове управління спеціалізованими медичними закладами вимагає систематичного підходу, аналізу, адаптації до змін у сфері охорони здоров'я та постійного вдосконалення процесів. [2]

5. Розвиток професійного капіталу

Найціннішим ресурсом у сфері спеціалізованої медичної допомоги є кваліфікований медичний персонал. Забезпечення їхнього постійного розвитку та навчання є важливим завданням адміністрації. Стимулювання професійного зростання лікарів, медичних сестер та інших фахівців допомагає забезпечити високий рівень медичних послуг.

Узагальнюючи, ефективне управління та адміністрування спеціалізованою медичною допомогою є важливою складовою для забезпечення доступної та якісної медичної допомоги для населення. Сучасні технології, системи інформаційного обміну та професійний розвиток персоналу є ключовими факторами у досягненні цієї мети. [2]

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення надання медичної допомоги” // Zakon.rada.gov.ua: [Веб-сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.
2. Крупський О., Стасюк Ю. (2022) Особливості антикризового управління розвитком діяльності суб'єктів підприємництва у сфері охорони здоров'я. Організаційно-економічні аспекти розвитку підприємницьких структур в Україні та світі: моногр // Philarchive.org: [Веб-сайт]. URL: <https://philarchive.org/archive/GRY-5>.
3. Бойко С. Г. Тенденції та особливості державної кадрової політики у сфері охорони здоров'я. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування // Державне управління: удосконалення та розвиток: [Веб-сайт]. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2011>.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СОЦІАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Москалець Марина Олександрівна

Здобувачка вищої освіти ІІ медичного факультету
Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Науковий керівник: Журавель Яна Вікторівна

асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Вступ. Серед актуальних проблем соціального характеру, що привертають увагу науковців, соціальне благополуччя є одним з найбільш значних питань. Рівень соціального благополуччя населення в суспільстві є одним з показників розвитку держави, тому доцільно з'ясувати проблематику соціального благополуччя серед студентів, однієї з найбільших соціальних груп у нашій країні. Оскільки студенти – соціальна група, яка є структурованою та диференційованою, то виникає необхідність визначення факторів, які впливають на їх соціальне благополуччя.

Метою даного дослідження є визначення факторів, що впливають на соціальне благополуччя студентів медичного університету

Матеріали та методи. Було проведено інтернет-опитування серед студентів медичного університету, в якому взяли участь 80 осіб. Вибірка загалом складалася з жінок -58 (72,5%), в той час як на чоловічу стать припало - 22 (27,5%) За основу була взята анкета, що стосувалася дослідження стосовно з'ясування факторів та міру їх впливу на соціальне благополуччя студентів.

Результати. Дані опитування показали, що з факторів, які студенти визначили як «найбільш впливовими» на стан їх соціального благополуччя є фінансова забезпеченість - 58 (72%) , здоров'я -56 (70%) та їх родина, друзі-52 (66%) .В меншій мірі, вплив мають також, і такі чинники: навчання та робота, самореалізація і можливість самовираження, психічний стан-51 (64%).Серед цих провідних чинників, більшість студентів відзначають оцінку задоволеності станом свого здоров'я на 25-50%- 21 (26,25%), на 50-75% - 44 (55%), на 100%- 15(18,75%).Але, у супротив, цього студенти найбільше приділяють часу саме навчанню та роботі-62 (78%),це можна пояснити і в якості ступеня зайнятості саме у навчальній та професійній сфері, так і взаємозв'язком даного фактору з іншими чинниками та його безпосереднім ефектом на них. Також більшість студентів зазначають вплив інших людей на стан їх соціального благополуччя-60(75%),інші ж 20(25%) це заперечують . Серед прояву соціального благополуччя респонденти виділяють свої життєві цілі та плани, які мають істотне значення для майбутнього суспільства і тому рухаються в цьому напрямку -58(72,5%). Особливо серед факторів, які впливають і наразі на соціальне благополуччя є зміна місця проживання, у зв'язку з повномасштабною війною в Україні. Студенти, які змінили місце проживання в межах України, у більшості визначають погіршення стану свого соціального благополуччя-36 (45 %),на це вплинув психічний стан, пов'язаний зі стресовою ситуацією щодо адаптації до нового місця проживання, та фінансовий стан. 22 (27,5%) відзначили покращення у зв'язку з покращенням рівня життя, зростанням рівня відносної безпеки та можливості належного навчання та праці, а інші ж 22 (27,5%) не відчули змін .Респонденти, що

вимушені були виїхати закордон, у більшості зазначають покращення стану соціального благополуччя- 65(81,25%)-це відчуття повної безпеки, і високий рівень життя, можливість навчатися та працювати, покращення психічного стану. Стосовно оцінки задоволеності власним життям :8(10%)-незадоволені,60(75%)-частково задоволені, 12(15%)-повністю задоволені своїм життям. Також студенти визначають стан свого соціального благополуччя як задовільний- 30 (37,5%), добрий-43(53,75%), відмінний -7(8,75%).

Висновок: Розглянувши проблему соціального благополуччя студентів , можна визначити її значимість для подальших наукових досліджень. Отримані результати свідчать про те, що частина студентів має добрий стан соціального благополуччя .Також дослідження показало, що велика кількість факторів, кожен в своїй мірі, впливають на соціальне благополуччя та обумовлюють його суб'єктивний стан. Тому це дослідження наголошує на проведенні дослідження об'єктивного сприйняття соціального благополуччя різними групами студентів та розробки відповідних методів дослідження, що має велике значення не тільки для студентів , як окремої соціальної групи, а й для суспільства в цілому .

СЕКЦІЯ XXVI. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ Й УДОСКОНАЛЕННЯ СПРИТНОСТІ ТА КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Письменна Вероніка Вікторівна

здобувачка вищої освіти 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності, рядовий поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Порохнявий Андрій Вікторович

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Спритність та координаційні здібності – це важливі фізичні якості, що необхідні для виконання різноманітних рухових дій з точністю та ефективністю [1, ст.265]. Спритність включає в себе швидкість, точність та точне виконання рухів. Це може включати рухи рук, ніг, тулуба та голови, які потрібні для виконання різноманітних спортивних та танцювальних вправ, музичних інструментів, маніпулювання інструментами та обладнанням та багато іншого [1, ст.257]. Координаційні здібності включають в себе можливість контролювати різні м'язові групи для досягнення певного руху. Це може включати контроль різних частин тіла, використання різних м'язових груп та координацію між ними. Розвиток спритності та координаційних здібностей допоможе покращити як рухову ефективність, так і загальний фізичний стан [1, ст. 258]. Для досягнення цього можна використовувати різноманітні тренувальні методики, які мають на меті розвиток точності, швидкості, сили та збалансованості виконання рухів. Існує багато різних способів удосконалення спритності та координаційних здібностей [1, ст.260]. Деякі з найефективніших способів включають:

1. Вправи на розтяжку та розігрівання: розтяжка та розігрівання допомагають покращити рухомість суглобів та збільшити діапазон рухів. Це підготовлює м'язи та суглоби до більш інтенсивних тренувань і зменшує ризик отримання травм.

2. Комплекси вправ на розвиток спритності та координаційних здібностей: існує багато вправ, які можуть допомогти удосконалити спритність та координаційні здібності, такі як стрибки через перешкоди, перекидання м'яча, балансування на одній нозі тощо. Регулярне виконання цих вправ допомагає покращити реакцію, точність та швидкість рухів.

3. Танцювальні та акробатичні заняття: танці та акробатичні заняття можуть допомогти розвивати спритність, координацію та баланс. Ці заняття також сприяють покращенню кардіоваскулярної системи та здоров'ю в цілому.

4. Ігри з м'ячем: ігри з м'ячем, такі як футбол, баскетбол або волейбол, можуть допомогти удосконалити реакцію та координацію. Ці ігри також допомагають покращити витривалість та здоров'я кісток та м'язів.

Проблеми зі спритністю та координаційними здібностями можуть бути наслідком різних факторів. Є п'ять основних проблем удосконалення спритності та координаційних здібностей[2].

Першою, та на мою думку найголовнішою проблемою, є травми та захворювання. Травми та захворювання можуть впливати на розвиток спритності та координаційних здібностей. Наприклад, травма голови може впливати на здатність контролювати рухи, а хвороби нервової системи можуть впливати на координацію рухів[2, ст.146].

Другою, та не менш важливою проблемою є генетичні фактори. Наявність певних генетичних характеристик може впливати на розвиток спритності та координаційних здібностей[2].

Наступною проблемою можна вважати недостатність тренувань. Відсутність відповідного рівня тренувань, або неправильно складені тренувальні програми можуть призвести до зниження рівня спритності та координаційних здібностей.

Останньою з переліку проблем удосконалення спритності та координаційних здібностей є вік. З віком може відбуватися природний зниження рівня спритності та координаційних здібностей, що пов'язано зі змінами в організмі[2].

Важливо розуміти, що проблеми зі спритністю та координаційними здібностями можуть бути різної природи та походження, і викликати їх може багато різних факторів. Тому перед тим, як розпочинати будь-яку програму тренувань, важливо проконсультуватися з лікарем або спеціалістом з фізичної реабілітації, щоб визначити найкращі способи розвитку спритності та координаційних здібностей.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції : зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
2. Теорія і методика фізичного виховання : [підруч. для студ. вищ. навч.закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. :Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с. ; Т. 2. – 366 с.
3. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 ч. / Б. М. Шиян. – Т. : Навчальна книга – Богдан, 2004. – Ч. 1. – 272 с. ; Ч. 2. – 248 с.

ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ

Вязовський Давид Олександрович

курсант 2-го курсу факультету.

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Анісімов Дмитро Олексійович

старший викладач

кафедри спеціальної фізичної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

***Анотація:** Дослідження теми, охоплює широкий спектр аспектів, пов'язаних із ситуаціями, в яких представники правоохоронних органів можуть перевищити зазначені межі у контексті воєнного конфлікту. Обсяг роботи включає в себе теоретичний аналіз правових та етичних питань, що стосуються використання сили правоохоронцями, а також практичний аналіз конкретних випадків взаємодії поліцейських в умовах військового стану. Аналізуються етичні аспекти використання сили та межі необхідної оборони в контексті військових дій, враховуючи важливість забезпечення безпеки громадян та дотримання прав людини. Отримані результати можуть слугувати підставою для подальших покращень в законодавстві, що регулює діяльність поліції в умовах воєнного конфлікту, а також для розробки рекомендацій щодо оптимізації дій правоохоронців у складних умовах, сприяючи підвищенню ефективності та безпеки в суспільстві.*

Результати дослідження: Система нормативно-правових актів в Україні, які регулюють принципи політики держави у сфері захисту прав людини і громадянина, визначається рядом документів, де ключове місце відводиться Конституції України. У цьому основному законі зазначено, що життя, здоров'я, честь і гідність людини, а також її недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю в Україні. Права та свободи громадян визначають спрямованість та зміст діяльності держави, яка несе відповідальність перед кожним громадянином за свої дії.

Окрім Конституції, положення про порядок застосування поліцією вогнепальної зброї закріплені в Кримінальному кодексі України. Він визначає питання правомірності застосування поліцією вогнепальної зброї (статті 364–365), а також регламентує термін «перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця». Згідно з ч. 2 ст. 38 КК України, перевищенням заходів визнається умисне заподіяння шкоди особі, що вчинила тяжкий злочин, який не відповідає реальній небезпеці або обстановці затримання. Перевищення заходів має відповідальність передбачену статтями 118-124 Кримінального кодексу [3].

Таким чином, система законодавчих актів визначає принципи та обов'язки держави у сфері захисту прав громадян, а визначення відповідальності за перевищення заходів затримання злочинця регулюється Кримінальним кодексом України.

Важливо враховувати, що працівники поліції не несуть кримінальної відповідальності за шкоду, завдану під час виконання своїх службових обов'язків у рамках запобігання суспільно небезпечним посяганням і затримання злочинців. Це

стосується ситуацій, коли правоохоронці не вчинили жодних перевищень у застосуванні заходів, що були необхідні для законного затримання [10].

Це забезпечує відсутність кримінальної відповідальності за вчинки поліцейських, які діяли у межах закону та відповідали принципам необхідної оборони та законної дії. У таких випадках, коли застосовані заходи відповідали ситуації і не перевищували необхідності для ефективного затримання злочинців, поліцейські не стають об'єктом кримінальної відповідальності за можливу шкоду, завдану в результаті їх службової діяльності.

Тому, запобігання перевищенню меж необхідної оборони працівниками Національної поліції в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що враховує як правові, так і практичні аспекти. По-перше, важливо удосконалити та ретельно вивчити нормативно-правовий фреймворк, який регулює дії поліцейських у таких умовах. Забезпечення чіткої інтерпретації вимог законів та правил застосування сили у воєнний період може зменшити ризик перевищення оборонних заходів [16].

По-друге, важливо надавати працівникам поліції відповідну підготовку, спрямовану на усвідомлення норм та принципів необхідної оборони в контексті воєнного конфлікту. Систематичні навчання та тренування з етики та використання сили в умовах воєнного стану можуть покращити професійну компетентність поліцейських, знизити ймовірність неправомірного застосування силових методів і забезпечити дотримання принципів прав людини та гуманітарного права [13].

Також, для визначення правомірності застосування поліцейськими табельної вогнепальної зброї, необхідно керуватися судовою практикою. Пленум Верховного Суду України у Постанові «Про судову практику у справах про необхідну оборону» від 26 квітня 2002 року № 1 визначив, що для встановлення наявності або відсутності ознак перевищення меж необхідної оборони, суди повинні враховувати не лише відповідність чи невідповідність знярядь захисту та нападу, а також характер небезпеки, яка загрожувала особі, що захищалася, та обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил.

Це означає врахування місця і часу нападу, його раптовості, неготовності до його відбиття, кількості нападників та тих, хто захищався, їхніх фізичних характеристик (вік, стать, стан здоров'я) та інших обставин. У випадку, якщо суд визнає, що в діях особи є перевищення меж необхідної оборони, вирок повинен чітко визначати, в чому саме це перевищення полягає. Із цього випливає, що судова практика враховує унікальні обставини кожної конкретної ситуації та може застосовувати визначення «виняткового випадку» відповідно до конкретних обставин [11].

Враховуючи вищезазначене, було визначено, що національне законодавство успішно імплементувало більшість норм міжнародного права, регулюючи питання застосування поліцією вогнепальної зброї. Застосування позитивного досвіду у регламентації цих аспектів стало основою для розробки національного законодавства, що підтверджує наявність юридичного захисту у випадках використання зброї у сфері службово-бойової діяльності [2].

Вчений В. В. Паламарчук вказує на соціально-побутові чинники, що впливають на прийняття поліцейськими рішення щодо застосування табельної вогнепальної зброї, включаючи:

- релігійні суперечності, особливо через різні релігійні вірування громадян України, де поняття вбивства може становити значний етичний тягар (що може призвести до ускладнення дій поліцейських в екстремальних ситуаціях);

- професійні суперечності, що виникають з невизначеності поліцейських щодо законності використання табельної вогнепальної зброї, недоліків у навичках і тактиці у взаємодії з озброєними злочинцями [7].

Це свідчить про те, що в українському законодавстві враховано та впроваджено відповідні міжнародні стандарти, але існують соціокультурні та професійні виклики, які також потребують уваги для ефективного та етичного застосування вогнепальної зброї поліцією.

О. М. Дьорова виділяє чотири ключові компоненти психофізичної готовності поліцейських до використання табельної вогнепальної зброї, які включають психологічний, фізичний, тактико-спеціальний та стрілецький аспекти. Ці компоненти взаємодіють і визначають готовність поліцейського до ефективного та законного використання вогнепальної зброї в службових ситуаціях.

І. Ю. Горелов, розглядає психофізичну готовність поліцейських до застосування табельної вогнепальної зброї як комплексний аспект, включаючи кілька визначальних елементів. Серед них - комплекс спеціальних професійних знань, навичок і умінь, що формують здатність використовувати зброю у відповідності до закону; мотиваційне санкціонування конкретних професійних дій; індивідуальні особливості самого поліцейського [8].

У контексті воєнного стану важливо підкреслити, що ці аспекти психофізичної готовності взаємодіють в умовах стресу та надзвичайних обставин. Перевищення меж необхідної оборони може виникнути, коли ці компоненти неспроможні взаємодіяти ефективно або коли недоліки у підготовці поліцейських стають перешкодою для об'єктивної оцінки ситуації та адекватної відповіді. Таким чином, удосконалення психофізичної готовності поліцейських в умовах воєнного конфлікту вимагає постійного вдосконалення тренувань та підвищення рівня професійної підготовки з урахуванням специфічних викликів, що виникають у таких умовах [9].

М. Г. Логачев, відзначає, що психофізична готовність поліцейського до використання табельної вогнепальної зброї складається з двох важливих компонентів: психологічної та бойової готовності. Бойова готовність включає в себе фізичну, вогневу та тактико-спеціальну підготовку. Психологічна готовність поліцейського означає його здатність управляти психологічними процесами в умовах стресу та екстремальних ситуацій, що вимагає вміння мислити стратегічно та адаптуватися до складних обставин.

Одним з ключових аспектів використання табельної вогнепальної зброї є ефективність стрільби, яка безпосередньо залежить від роботи деяких функцій головного мозку. Зокрема, пам'ять, асоціативні процеси, робота рецепторів, які сприймають зовнішні подразники, свідоме керування м'язами та хімічні процеси в організмі впливають на точність та ефективність стрільби. Вивчення електроенцефалограми стрільців під час прицілювання виявляє виражені психофізіологічні реакції, що відображаються в їхній здатності адаптуватися до стресових ситуацій та управляти м'язовою активністю під час стрільби [15].

У зв'язку з воєнним станом важливо підкреслити, що перевищення меж необхідної оборони може виникнути, якщо психофізична готовність поліцейського не забезпечує ефективну адаптацію до екстремальних умов та стресових ситуацій.

Важливо відзначити, що працівники поліції, як члени інституцій сектору безпеки та оборони України, не підпадають під кримінальну відповідальність за завдану шкоду під час виконання службових обов'язків з метою запобігання суспільно небезпечним посяганням та затримання злочинців, якщо вони діють у межах закону і не перевищують заходів, необхідних для законного затримання

порушників. Положення статті 12 Кримінального кодексу України визначає класифікацію кримінальних правопорушень, зокрема, поліцейські можуть застосовувати тільки теж засоби впливу у випадках вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів.

Спеціальні норми, які регулюють базові принципи застосування сили та вогнепальної зброї представниками правоохоронних органів, встановлюють заборону використання технічних та вогневих засобів проти людей, за винятком випадків самозахисту поліцейського чи захисту інших осіб від конкретної загрози смерті або серйозного травмування. Використання таких засобів можливе лише з метою запобігання вчиненню особливо тяжкого злочину, пов'язаного з реальною загрозою життю, а також для арешту особи, яка представляє таку загрозу та володіє загальною небезпекою, за умови використання менш рішучих заходів, які виявились недостатніми для досягнення вказаних цілей [12].

Згідно зі статтею 43 Закону України «Про Національну поліцію» (далі - ЗУНП), встановлено конкретний порядок застосування вогнепальної зброї поліцейським. Зазначається, що перед використанням вогнепальної зброї поліцейський повинен попередити особу про можливе застосування цього заходу та надати достатньо часу для виконання законних вимог поліцейського. Однак у випадках, коли зволікання може призвести до посягання на життя та здоров'я особи або поліцейського, або може мати інші тяжкі наслідки, або коли попередження є неможливим чи необґрунтованим у конкретній ситуації, такий обов'язок не застосовується [4].

Також в статті 43 ЗУНП визначено категорії осіб, до яких заборонено застосовувати вогнепальну зброю, зокрема, до жінок із зовнішніми ознаками вагітності, малолітніх, осіб із зовнішніми ознаками обмежених можливостей чи старості. Проте виняток зроблено для випадків їх участі в збройному чи груповому нападі, збройному опорі поліцейському, що загрожує життю та здоров'ю інших осіб чи поліцейських, якщо відбити такий напад чи опір іншими доступними засобами неможливо [7].

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану, зміни в законодавстві дозволяють поліцейським застосовувати заходи примусу щодо осіб, які приймають участь у збройній агресії проти України. Це розширює повноваження поліції відповідно до вимог, передбачених статтями 43, 45 і 46 ЗУНП, не дотримуючись обмежень, встановлених для звичайних ситуацій.

Згідно зі статтею 46 Закону України «Про Національну поліцію» (ЗУНП), використання табельної вогнепальної зброї (ТВЗ) поліцейським є надзвичайно суворим заходом примусу, який може застосовуватися тільки в «виняткових» ситуаціях. Поліцейський, який має право на застосування ТВЗ, повинен використовувати цей захід з метою запобігання особі шкоди, яка є необхідною та достатньою в даний момент для негайного відвернення або припинення збройного нападу. Застосування ТВЗ є останнім засобом, який виправдовується лише у випадках, коли інші доступні засоби стають недоцільними чи неможливими [5].

Поліцейському дозволяється використовувати ТВЗ лише в разі вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину. Такі злочини включають напади проти життя або здоров'я поліцейського чи інших осіб, проти волі, якщо особа незаконно позбавлена волі, або проти власності та порядку управління.

Поліцейському також надається право використовувати ТВЗ при затриманні злочинця в ряді ситуацій, таких як втікання від правосуддя чи збройний опір поліцейському. Деякі пункти статті 46 також зазначають можливість застосування вогнепальної зброї для зупинки транспортного засобу водієм, який створює загрозу

життю та здоров'ю людей чи поліцейського. При цьому важливо, щоб поліцейський визначив, що дії водія становлять реальну небезпеку чи можуть призвести до шкоди [3].

Табельна вогнепальна зброя (ТВЗ) може бути використана без попередження в ряді ситуацій, включаючи випадки, коли особа, яку поліцейський намагається затримати, підходить або доторкається до нього, скорочуючи визначену поліцейським відстань. Також, ТВЗ може бути використана при збройних нападах, раптових нападах із застосуванням бойової техніки чи транспортних засобів, якщо існує загроза життю чи здоров'ю людей. Додатково, вона може бути застосована при спробі особи, яка вже затримана за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втекти із застосуванням транспортного засобу або при збройному опорі.

Закон також гарантує безпеку поліцейського під час затримання підозрюваних у вчиненні серйозних злочинів. Поліцейський може вживати заходів безпеки, включаючи направлення вогнепальної зброї, під час перевірки документів особи, яка є підозрюваною у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, що невербально попереджує про можливість застосування зброї.

До того ж, визначено умови, при яких поліцейському може бути надане право на володіння, носіння та застосування ТВЗ. Згідно з п. 2 ст. 46 ЗУНП, це право може бути надане лише тим поліцейським, які успішно пройшли спеціальну підготовку [11].

В умовах воєнного стану поліцейські зобов'язані висвітлювати важливість дотримання стратегічних та тактичних заходів для ефективної та законної діяльності. Важливо наголосити на необхідності уникання ситуацій, які можуть вести до перевищення меж необхідної оборони. Поліцейські повинні бути усвідомлені щодо відповідальності за дотримання етичних стандартів та законності у всіх аспектах їхньої службової діяльності під час воєнного стану.

До ключових аспектів роботи поліцейських у воєнний період слід відзначити важливість психофізичної готовності персоналу. Розвиток навичок управління стресом, прийняття обґрунтованих рішень та взаємодії у складних ситуаціях стає невід'ємною частиною підготовки поліцейських до викликів воєнного часу [13].

Однією з проблем, з якими можуть стикатися поліцейські в умовах воєнного стану, є важливість етичної поведінки та здатність дотримуватися високих стандартів професійної поведінки в умовах надзвичайних обставин. Забезпечення правопорядку та безпеки громадян вимагає від поліцейських не тільки високого професіоналізму, але й високого рівня моральності та етичності.

Ще однією потенційною проблемою є необхідність високого рівня комунікації з громадськістю, щоб уникнути непорозумінь та конфліктів. Забезпечення взаємодії та довіри між поліцейськими та громадою стає ключовим елементом в умовах воєнного стану.

В умовах можливого перевищення меж оборони важливість поведінки поліцейського надзвичайно велика. Така поведінка безпосередньо впливає на дотримання прав та свобод громадян, а також на стабільність та легітимність діяльності правоохоронних органів.

Поведінка поліцейського повинна повністю відповідати законам та правилам, що регулюють його дії. Легітимність та законність стають основними факторами для забезпечення підтримки громадськості та легітимності правоохоронних органів [14].

Поліцейські повинні продемонструвати високий рівень професіоналізму в управлінні стресом, прийнятті об'єктивних рішень та виконанні своїх обов'язків, навіть в умовах надзвичайних обставин.

Етична поведінка та високі моральні стандарти є важливими в умовах можливого перевищення меж. Поліцейські повинні дотримуватись високих норм етики, щоб не тільки виконувати свої обов'язки, а й зберігати довіру громадськості [12].

Ефективна комунікація є ключем до розуміння та взаємодії з громадою. Поліцейські повинні бути здатні чітко пояснити свої дії та виправдати їх, щоб уникнути непорозумінь та конфліктів.

Поліцейські повинні мати відповідну підготовку та тренування для ефективного управління ситуаціями, що можуть призвести до перевищення меж оборони. Тренування допомагає підтримувати холонокров'я та професіоналізм в стресових умовах.

Загальна поведінка поліцейського впливає на імідж правоохоронних органів та важливою є для збереження легітимності та підтримки з боку громади, особливо в умовах воєнного стану [7].

Висновки: Отже, слід підкреслити, що питання перевищення меж необхідної оборони працівниками Національної поліції в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим та вимагає відповідального та професійного підходу. З урахуванням високих стандартів етики, законності та легітимності, поліцейські повинні дотримуватись ретельно вивчених стратегій та тактик, щоб уникнути ситуацій, які можуть вивести за межі оборони.

Важливо висвітлити, що психологічна готовність, етична поведінка, високий рівень професіоналізму та ефективна комунікація стають визначальними елементами в управлінні конфліктними ситуаціями. Зазначити, що здатність раціонально реагувати на стрес та обдуманно приймати рішення є невід'ємною частиною підготовки поліцейських.

Також важливо підкреслити, що під час воєнного стану поліцейські повинні мати ясні протоколи та дотримуватись їх з метою уникнення непотрібного застосування сили та врахування особливостей ситуацій, щоб запобігти перевищенню меж оборони.

Враховуючи вищевикладене, висновок має підкреслити необхідність системного навчання, тренування та розвитку поліцейських з урахуванням контексту воєнного стану, з метою підтримання безпеки громадян та збереження легітимності правоохоронних органів в умовах надзвичайних обставин.

Список використаних джерел:

1. Боровик М., Е. М. Сивохоп, І. І. Маріонда. Формування психофізичної готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців. 2023р.34-38с.
2. Бушак Я. Р., І. З. Сень. Окремі проблеми кримінально-правової кваліфікації умисного вбивства в разі перевищення меж необхідної оборони. 2022р. 92-94с.
3. Жеребцов Д. Є. До визначення поняття «Дисциплінарна відповідальність поліцейських». Право і безпека. Харків: 2021р. № 2 (81). 60–66с.
4. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
5. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
6. Каленіченко Л.І. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2019р. Вип. 55, т. 1. 27–31с.
7. Каленіченко Л.І. Юридична відповідальність як форма державно-правового примусу : монографія. Харків :НТМТ, 2017р. 348 с.

8. Калініченко І. Л. Місце і роль Національної поліції України у механізмі реалізації юридичної відповідальності. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Харків, 2020р. 26–29с.
9. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05 квіт. 2001 р. №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. Мух К.Б. Види юридичної відповідальності працівників поліції. Держава та регіони. Серія: Право, 2021р. 79–86с.
11. Падалка О.А. Юридична відповідальність Національної поліції України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2016р. Вип. 20. 81–84с.
12. Попова С. О. Особливості цивільно-правової відповідальності поліцейського за шкоду, завдану у стані крайньої необхідності. 2023р.83с.
13. Ромащенко К. Ю. Марущак НВ. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023р. 191с.
14. Синявська О. Ю. Щодо особливостей і нормативного врегулювання матеріальної відповідальності працівників Національної поліції України. Серія: Право, 2019 р., № 1 (63). 95–99с.
15. Степанова, Ю. Правові засади застосування заходів примусу військовослужбовцями та працівниками Державної прикордонної служби України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. №2.73 2022р. 81-87с.
16. Чорноус О.В., Правове регулювання службової дисципліни поліцейських новим дисциплінарним статутом Національної поліції України. Розвиток трудового права і права соціального забезпечення: за ред. О.М. Ярошенка; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків : ФОП Панов А.Н, 2018р. 210–214с.

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Ребрик Анастасія Русланівна

курсант 2-го курсу факультету

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Петренко Сергій Петрович

старший викладач

кафедри спеціальної фізичної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вступ. Робота співробітника Національної поліції України (НПУ) завжди відзначається надзвичайно високими психічними навантаженнями. Ця професія вимагає не лише високого рівня професійної підготовленості, але й розвинутих морально-вольових якостей. Серед правоохоронців постійно існує можливість зіткнення з екстремальними ситуаціями, що різко підсилює акцент на фізичній підготовці.

Соціально-економічна та політична обстановка в Україні має великий вплив на традиційну систему фізичної підготовки працівників правоохоронних органів МВС. Вимоги до готовності виконувати професійні обов'язки ростуть разом зі складнощами, що виникають у суспільстві. На жаль, останнім часом зафіксовано збільшення випадків травм та загибелі правоохоронців.

Недостатній рівень загальної та спеціальної фізичної підготовки кадрів правоохоронних органів становить серйозну перешкоду для ефективного виконання ними своїх професійних обов'язків.

Однією з основних проблем професійної підготовки кадрів для органів внутрішніх справ України є невизначеність цільових установок і кваліфікаційних характеристик, а також вимог до професійних і соціальних якостей фахівців. Також існує проблема плинності кадрів через загибель співробітників або їхню повну або тимчасову втрату працездатності. У зв'язку з цим, необхідно акцентувати увагу на покращенні системи підготовки та підтримки правоохоронців, щоб вони могли справлятися зі своїми важливими обов'язками на високому рівні в будь-яких умовах.

Виклад матеріалу. Однією з основних цілей центрального фізичного виховання курсантів закладів освіти Міністерства внутрішніх справ України є забезпечення належного рівня фізичної підготовленості, який є необхідним для виконання службових завдань згідно із їх майбутнім призначенням.

Для подальшого удосконалення фізичної підготовки постійного і змінного складу ЗВО МВС України пропонується ряд організаційно-педагогічних підходів та заходів, зокрема: залучення курсантів і студентів активніше до спортивних секцій, зокрема шляхом більш активної взаємодії з науково-педагогічним складом кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки. Посилення відповідальності атестованого складу, зокрема поліцейських, за відвідування занять з фізичної підготовки та тактики самозахисту, які регулярно проводяться в рамках системи службової підготовки правоохоронців [2].

Виділення більшої уваги розвитку матеріально-технічної бази для проведення занять з фізичної культури та спорту курсантами та студентами. Це допоможе створити комфортні умови для підвищення рівня їх фізичної підготовленості [3].

Застосування цих організаційно-педагогічних заходів спрямоване на підвищення ефективності фізичної підготовки майбутніх правоохоронців, щоб вони могли успішно виконувати свої службові обов'язки в майбутньому [6].

Фізична підготовка (ФП) курсантів та студентів, яка здійснюється в навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України (МВС), має за своєю метою надати їм високий рівень фізичної підготовленості, необхідної для успішного виконання службових завдань у майбутньому. Курсанти повинні бути готові не лише до фізичних викликів, але й витримувати розумові, нервово-психічні та фізичні навантаження, не втрачаючи професійної працездатності. Крім того, їм необхідно володіти навичками фізичного впливу та самозахисту [1].

З метою поліпшення рівня фізичної підготовки працівників МВС України, запропоновано ряд організаційно-педагогічних підходів та заходів:

Залучення курсантів і студентів до роботи у спортивних секціях активніше шляхом більш активної взаємодії з викладацьким складом кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки [7].

Посилення відповідальності атестованого складу (поліцейських) за відвідування занять з фізичної підготовки та тактики самозахисту, які регулярно проводяться в системі службової підготовки правоохоронців [5].

Збільшення уваги розвитку матеріально-технічної бази для проведення занять з фізичною культурою та спортом курсантами та студентами.

По суті, ФП включає в себе загальну та спеціальну фізичну підготовку. Вона спрямована на розвиток різних фізичних якостей працівників поліції відповідно до вимог, обумовлених специфікою їхньої професійної діяльності.

Основні методичні принципи проведення занять з ФП включають доступність та індивідуалізацію, безперервність та регулярність, поступове підвищення навантаження і єдність загальної та спеціальної фізичної підготовки. Ці принципи визначають основи планування та проведення занять з ФП, щоб гарантувати належний рівень підготовки майбутніх правоохоронців.

Основний принцип фізичної підготовки поліцейських полягає в забезпеченні доступності та індивідуалізації тренувальних програм. Це передбачає врахування різноманітних факторів, таких як вік, стать, індивідуальні особливості, стан здоров'я, рівень фізичного розвитку і фізичної підготовленості, функціональні можливості організму та його морфологічні характеристики. Важливо враховувати, що намагання виконати надто складні вправи може призвести до травм і спотворення техніки, тоді як надмірне фізичне навантаження може призвести до негативних функціональних змін в організмі [3].

Щоб дотриматися цього принципу, важливо дотримуватися декількох правил:

- Починати з відомого і простого, а потім переходити до складнішого і невідомого.

- Враховувати засвоєність вправ і тренувань, переходячи від того, що вже є і до нових завдань.

- Поступово підвищувати рівень навантаження, забезпечуючи простору для адаптації організму до нових стандартів і навантажень.

- Пам'ятати про обмеженість адекватних адаптаційних реакцій організму і підлаштовувати тренування під фізичні та психічні можливості людини в кожний конкретний момент часу [4].

Другий принцип фізичної підготовки полягає у безперервності та регулярності тренувань. Заняття повинні проводитися так, щоб ефект відпопереднього тренування не встиг зникнути. Необхідно правильно чергувати навантаження та відпочинок, щоб забезпечити накопичення тренувального ефекту в окремих вправах і тренуваннях.

Третій принцип передбачає поступове підвищення рівня навантаження, оскільки організм звикає до стандартних навантажень. Це означає оптимальне підвищення як обсягу, так і інтенсивності тренувань, іноді навіть до межі функціональних можливостей організму [6].

Четвертий принцип передбачає єдність загальної та спеціальної фізичної підготовки. Організм є складною системою, і максимальне розвиток однієї функції вимагає відповідного розвитку інших систем організму. Тому засоби загальної фізичної підготовки повинні використовуватися для покладення функціональної та координаційної основи для подальшої спеціальної фізичної підготовки [7].

Умови невпинної гонитви за часом обов'язково мають бути спрямовані на формування готовності курсантів до високопрофесійної діяльності. Новий етап розвитку нашої країни вимагає від майбутніх працівників правоохоронних органів нового підходу до підготовки. І справді, питання тренування поліцейських завжди залишаються на передньому краї розвитку, особливо на фоні сучасних змін у сфері злочинності, де використання холодної та вогнепальної зброї стає невід'ємною частиною викликів, які стоять перед правоохоронцями.

На сьогоднішній день, підготовці новачків служби внутрішніх справ приділяється велика увага, не лише фізичній, але і психологічній. Поєднання цих двох компонентів є важливою основою для формування досконалих поліцейських, завжди готових до викликів професії. Фізична підготовка стає однією з важливих складових, яка має постійно розвиватися та вдосконалюватися [3].

Під час проведення тренувань береться до уваги як індивідуальні можливості кожного курсанта, так і його вікова категорія. Завдяки цьому, з кожним роком навантаження збільшується, сприяючи створенню професіоналів, які можуть ефективно впоратися з сучасними викликами та завданнями правоохоронців.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було теоретично обґрунтовано необхідність впровадження нової педагогічної технології в освітній процес для майбутніх офіцерів Національної поліції України. Описана технологія спрямована на поліпшення системи фізичної підготовки цих студентів [2].

Важливо відзначити, що жодна педагогічна технологія не може дати позитивних результатів, якщо не існує зацікавленості та професійного ставлення офіцерського та викладацького складу до науково-педагогічної діяльності, яка спрямована на використання інноваційних освітніх технологій, останніх досягнень науки і практики. Також важливими факторами є наявність сучасної навчально-матеріальної бази та належне фінансове забезпечення [4].

Розглядаючи професійну діяльність викладача, слід зазначити, що вона характеризується наступними особливостями:

- Статична робоча поза, що може призвести до проблем зі здоров'ям.
- Гіподинамія та монотонна діяльність, які можуть впливати на фізичний стан вчителя.

- Концентрація уваги та напруження зорового аналізатора внаслідок постійного контролю над навчанням.

- Напруження м'язів спини, шиї та плечового поясу через тривалу роботу у стоячому або сидячому положенні.

- Однотипність рухових дій під час навчання та спілкування з курсантами.
- Різностороння фізична підготовка, необхідна для збереження здоров'я та підтримання ефективності роботи.
- Великі шумові умови, які можуть впливати на концентрацію та якість навчання та роботи.

Таким чином, враховуючи всі ці аспекти, важливо розробити і впровадити технологію, яка б допомагала курсантам удосконалювати свою фізичну підготовку та зберігати здоров'я в умовах сучасної освіти.

Список використаних джерел:

1. Бабурнич С. А. Професіограма спортивного судді з бойового хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. Ірпінь, 2020. С. 343–353.
2. Бадьора С. М. Методи психічної саморегуляції співробітників правоохоронних органів у системі бойового хортингу / С. М. Бадьора, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. Ірпінь, 2020. Ч. 2. С. 334–346.
3. Вайда Т.С., Кузнєцов О.І. Фахові вимоги та організаційно-методичні основи виховання фізичної культури правоохоронців в умовах ВНЗ МВС України. Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 лютого 2010 року). Одеса: ОДУВС, 2010. С. 58-60.
4. Вайда Т.С., Саратовський О.В. Щорічне оцінювання фізичної підготовленості особового складу закладів вищої освіти МВС України: стан і напрями удосконалення системи фізичного виховання (на прикладі Херсонського факультету ОДУВС). Службова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських : матеріали круглого столу, м. Одеса, 15 листопада 2019 року. Одеса, ОДУВС, 2019. С. 35-42.
5. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 року № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>
6. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (зі змінами станом на 15.06.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Сорокін, Р. О. Спеціальна фізична підготовка курсантів МВС. Архітектура та мистецтвознавство 2022 р. 177 с.
8. Anisimov, D.O. & Shablysty, V.V. (2021). Istoriia stanovlennia zakonodavstva pro kryminalnu vidpovidalnist za protypravnyi vplyv na rezultaty ofitsiinykh sportyvnykh zmahan na terytorii Ukrainy (1845-1991 rr.) [The History of the Formation of Legislation on Criminal Liability for Unlawful Influence on the Results of Official Sports Competitions in Ukraine (1845-1991)]. Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Spetsialnyi vypusk – Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. Special issue, 2, 211–215 [in Ukrainian].
9. Anisimov, D.O. & Shablysty, V.V. (2021). Doping as a global problem of the 21st century on account of its illegal influence on the results of official sports competitions. Wiadomosci lekarskie, 74.11 cz 2, 3092–3097. DOI: <https://doi.org/10.36740/WLek202111239> [in English].
10. Anisimov D., Petrushin D., Boguslavsky V. Improvement of physical training of first-year cadets of Dnipropetrovsk state university of internal affairs. *Scientific space in the condition of global transformations of the modern world: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2020. P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-255-5-1>.
11. Анісімов Д.О., Шеверун В.С. Сучасні аспекти вдосконалення рівня фізичної підготовки майбутніх правоохоронців засобами єдиноборств. Молодий вчений. 2021. № 11 (99). С. 284–288. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-63>.

12. Петрушин Д.В., Анісімов Д.О., Пожидаєв М.Ю. Методика розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів закладів вищої освіти Національної поліції України з використанням системи кросфіт. Молодий вчений. 2019. № 2 (66). С. 345–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-75>.
13. Анісімов Д.О., Фурсова А.О., Пономаренко О.Л. Техніка рукопашного бою в аспекті підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України. Молодий вчений. 2022. № 7 (107). С. 9–12. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-3>
14. Анісімов Д.О., Антипова А.К. Фізична підготовка курсантів як необхідна складова нормальної діяльності правоохоронних органів. Молодий вчений. 2022. № 7 (107). С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-2>.
15. Анісімов Д.О. Роль спортивних ігор у вихованні професійних якостей курсантів. Молодий вчений. 2021. № 11 (99). С. 104–106. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-23>.
16. Соловей О.М., Богуславський В.В., Пожидаєв М.Ю., Анісімов Д.О. Мотивація до занять спортом у курсантів різних факультетів і курсів університету внутрішніх справ. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Житомир, 2018. Вип. 6 (25). С. 100–107.
17. Соловей О.М., Пожидаєв М.Ю., Анісімов Д.О., Вознюк К.Г., Логвиненко М.Л. Особливості фізичного стану курсантів, які займаються єдиноборствами при підготовці до професійної діяльності. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Житомир, 2020. Вип. 10 (29). С. 47–54. DOI: [https://doi.org/10.31652/2071-5285-2020-10\(29\)-47-54](https://doi.org/10.31652/2071-5285-2020-10(29)-47-54).
18. Соловей О.М., Пожидаєв М.Ю., Дищенко Д.В., Вознюк К.Г., Петренко С.П., Анісімов Д.О. Теоретична підготовка курсантів як фактор, що впливає на рівень складників спеціальної фізичної підготовленості. Фізичне виховання та спорт. 2021. № 4. С. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.2663/2663-5925-2021-4-10>.
19. Соловей О.М., Пожидаєв М.Ю., Дищенко Д.В., Вознюк К.Г., Петренко С.П., Анісімов Д.О. Теоретична підготовка курсантів як фактор, що впливає на рівень складників спеціальної фізичної підготовленості. Фізичне виховання та спорт. 2021. № 4. С. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.2663/2663-5925-2021-4-10>.
20. Анісімов Д.О., Антипова А.К. Гендерні аспекти фізичної підготовки працівників правоохоронних органів. Молодий вчений. 2022. № 10 (110). С. 14–16. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-3>.
21. Марков Р.А., Кириченко А.В. Сучасний стан і напрями удосконалення системи фізичного виховання у закладах із специфічними умовами навчання. Інноваційна педагогіка. 2023. Випуск 58. Том 2. С. 60–63.
22. Кириченко, А. (2020). ФЕНОМЕНОЛОГІЯ КАТЕГОРІЇ "ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ" У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ. Вісник Національного університету оборони України, 114-120.
23. Кириченко, А. В. Психологічна готовність військовослужбовців Десантно-штурмових військ до екстремального виду діяльності. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України, 200-205.
24. Кириченко, А. В. Психологічна готовність військовослужбовців Десантно-штурмових військ до екстремального виду діяльності. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України, 200-205.
25. Кириченко, А. В., Марков, Р. А., & Попко, С. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ. In The XI International Science Conference «Implementation of modern science in practice», November 29–December 01, San Francisco, USA. 504 p. (p. 216).
26. Chobotko, M., Chobotko, I., Lastovkin, V., & Schastlyvets, V. (2022). Evaluation of the Performances of Judoists (Cadets) of One Weight Category at Competitions of Different Levels for Five Years. Grail of Science, (12-13), 670-675.

СУТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Сільченков Даніїл

Курсант

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Рогальський Володимир

старший викладач

кафедри спеціально-фізичної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

В умовах сучасного світу, де правопорушення і загрози громадській безпеці стають все більш складними, фізична підготовка майбутніх поліцейських набуває вирішального значення. Початковий етап навчання в закладах вищої освіти, спрямований на формування фундаменту фізичної підготовки, визначає не лише здатність поліцейського впоратися з фізичними викликами, але й впливає на його загальний професійний успіх та здатність забезпечувати громадську безпеку.

Однією з ключових особливостей цього етапу є зміцнення м'язів опорно-рухового апарату. Поліцейський повинен мати надійну фізичну основу для виконання своїх обов'язків, яка передбачає не лише здатність до довгих переслідувань, але і збереження ефективності в умовах стресових ситуацій. Зокрема, формування високої функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму визначається важливим завданням цього етапу.

Однак, розвиток фізичних якостей на початковому етапі не обмежується лише аспектами сили і витривалості. Координаційні здатності та гнучкість також займають важливе місце у процесі підготовки майбутнього поліцейського. Здатність точності та узгодженості рухів, вміння швидко реагувати на змінюючіться ситуації та вестибулярна стійкість – усе це стає ключовим для успішної служби.

Ефективність протистояння злочинності в значній мірі залежить від якості професійної підготовки працівників Національної поліції України [1, с.95]. Покращення професійної підготовки майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти МВС України передбачає не лише спрямованість на отримання професійно-практичних знань, обумовлених особливістю правоохоронної діяльності, та формування умінь і навичок їх використання, але й впровадження сучасних методик розвитку фізичних якостей. Важливим фактором ефективності формування раціональної техніки виконання поліцейських заходів примусу є достатній рівень розвиненості фізичних якостей.

Складовими елементами фізичної підготовки працівників Національної поліції України є загальна фізична підготовка та тактика самозахисту та особистої безпеки. Навчання з фізичної підготовки включає формування та удосконалення рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та у надзвичайних ситуаціях; розвиток витривалості, швидкісних та силових якостей, що забезпечують можливість ефективного преслідування правопорушників та перевагу в силових конфліктах під час їх затримання, включаючи подолання перешкод; навички самоконтролю за фізичним станом та здоров'ям під час виконання фізичних вправ; практичні навички застосування методів самозахисту, особистої безпеки та інше.

Під час вивчення спеціальної фізичної підготовки в закладах вищої освіти МВС України курсантам приділяється увага таким етапам, як початкова підготовка, поглиблене навчання та формування психофізичної готовності. Основні завдання початкового етапу включають отримання знань про закономірності розвитку фізичних якостей та формування рухових умінь і навичок; використання фізичних вправ для підвищення здоров'я, набуття рухового досвіду шляхом освоєння нових рухів та вивчення базової техніки самозахисту без зброї [2, с. 49].

Зміст фізичної підготовки на початковому етапі спрямований на зміцнення м'язів опорно-рухового апарату курсантів, формування базового потенціалу сили та витривалості для досягнення високої функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму. Розвиток швидкості та координаційних здатностей, включаючи точність та узгодженість одиночних рухів, швидкість перебудови рухів, вільне розслаблення м'язів та вестибулярну стійкість, також є необхідним. Велика увага приділяється вивченню правильної техніки виконання фізичних вправ, вихованню відчуття рівноваги та досягненню оптимальної гнучкості.

Важливою частиною початкового етапу є також оволодіння технікою самозахисту. Навички самоконтролю за фізичним станом та здоров'ям, практичні уміння використовувати прийоми самозахисту та особистої безпеки в умовах реального конфлікту – це складові, які визначають не лише вищий рівень безпеки поліцейського, але і його здатність ефективно впоратися з різноманітними ситуаціями на службі [3, с.2].

Не менш важливим аспектом є використання сучасних методик розвитку фізичних якостей. Використання інтервальних методів, змагальних та ігрових прийомів дозволяє стимулювати всебічний розвиток майбутніх поліцейських, роблячи процес підготовки більш ефективним та захоплюючим.

У підсумку, початковий етап фізичної підготовки майбутніх поліцейських є невід'ємною частиною їхнього професійного становлення. Зміцнення фізичної основи, розвиток рухових якостей та навичок самозахисту, використання передових методик – усе це формує фахівця, здатного ефективно впоратися з викликами поліцейської служби в сучасному суспільстві.

Отже, початковий етап фізичної підготовки майбутніх працівників поліції сприяє розвитку фізичних якостей та формуванню твердого фундаменту для набуття вмінь та навичок у застосуванні поліцейських заходів примусу. Його особливість полягає в акценті на зміцненні м'язів опорно-рухового апарату, створенні базового потенціалу сили та витривалості, досягненні високої функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму, а також в розвитку швидкості, координаційних здатностей і гнучкості.

Список використаних джерел:

1. Мартишко А. Ю., Рябуха О. С. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських. Юридична психологія. 2016. № 2. С. 91–99.
2. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції : зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОН Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
3. Сергієнко Ю. П. Спеціальна фізична підготовка в системі професійного навчання працівників поліції. Південноукраїнський правничий часопис. 2017. № 1. С. 2–4.

ТЕХНІКО-ТАКТИЧНА БОРотьБА У ДЗЮДО

Боровик Богдан Андрійович

слухач військово-юридичного інституту
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
(Військово-юридичний інститут), м. Харків, Україна

Науковий керівник: Матющенко Сергій Яковлевич

старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
(Військово-юридичний інститут), м. Харків, Україна

Дзюдо в перекладі з японської мови означає "гнучкий шлях". Саме слова "гнучкий" означає, що не сила на першому місці, а м'якість, пластика ну і почуття. У цьому виді боротьби, поєдинок ведеться босоніж, це теж є ритуалом, фактором гнучкості в мистецтві цього виду спорту.

Дозволяється дії ногами, захоплення суглобів рук (крім кисті) з метою застосувати кидок, больовий прийом, задушливе захоплення горла за допомогою захоплення відвороту кімоно.

Високі технічні дії - процес формування техніки, виконання спеціальних вправ, прийомів та їхніх різних комбінацій, що застосовуються в дзюдо.

Технічна підготовка - це формування різноманітних рухових умінь і навичок, що охоплюють різні технічні вирішення спортивно-педагогічних завдань. Систематичне використання певних прийомів сприяє збагаченню рухових навичок та розвитку витривалості які допоможуть йому у боротьбі.

Техніка дзюдо представлена ациклічними рухами, які вирізняються специфічними просторово-часовими відносинами. Мета техніки - реалізація певних біомеханічних принципів для досягнення високого результату.

Техніка дзюдо складається з трьох розділів: боротьби в стійці, боротьби в партері і кидків. Для того щоб оволодіти нею, борці повинні вміти добре виконувати основні елементи боротьби. До них належить страховка, вміння падати після кидків, не пошкодивши партнера і себе, переміщення нормальними кроками та підкрокуванням; вміння обирати вірне захоплення та неприступну стойку; оволодіти всіма способами виведення з рівноваги противника і вміти виконувати всі повороти.

Кидки використовують в абсолютній сутичці, коли партнери, спритно переміщаючись, намагаються вивести один одного з рівноваги, один із борців намагається змінити центр ваги партнера. Раціонально використовуючи точку опори і точку докладання сил, він кидає супротивника в напрямку виведення того з рівноваги. У боротьбі лежачи або партері партнери також шукають можливість вивести один одного зі стійкого положення і, використовуючи помилки противника, використати його ж силу проти нього самого з метою виконання больового прийому або удушливого прийому. Також у дзюдо є утримання.

Під час викладення основ техніки спортивної боротьби (зокрема, у стійці) використовують такі вихідні дані: у кожний окремий момент сутички є два супротивника ; одне з головних завдань рухової діяльності борців - збереження обраної пози; сила тяжіння борців спрямована до килима; завдання борця-атакувальника полягає у виведенні борця, якого атакують, зі стану рівноваги для зміни його положення по відношенню до килима.[3]

Докладання необхідної сили в необхідній точці тіла того, хто атакується, тобто створення моментів сил, створення пари сил, використання моментів сил тяжіння та

інерції, становить основу біомеханічної сутності кожного прийому в боротьбі. Момент докладання сили є ланкою, що з'єднує техніку боротьби з тактикою.

В основі слово тактика вважається військовим терміном, як маневр силами та засобами ведення бою з метою досягнення перемоги. У боротьбі під силами розуміти фізичні та вольові якості, за допомогою яких реалізуються фізичні спортивні дії. В загальному поєднанні всіх фізичних і психічних якостей обох борців, у різноманітності технічних і силових можливостей для досягнення перемоги над своїм суперником.

Поняття класифікації тактики, можна було як тактикою застосування технічних засобів із використанням своїх сил залежно від сил і засобів супротивника.

Часто плутають тактику зі стратегією. Головним напрямком тактики є вміння реалізувати функціональні можливостей у змагальних поєдинках, почати ознайомлення з проблемою вирішення завдань тактики сутички.

Перше рішення:

- намітити стратегію, тобто врахувати всі якості суперника і при цьому вибрати генеральний напрямок своїх дій.

Друге рішення:

- створення переважного становища, нав'язування своєї боротьби в техніці та завоювання переваги (захоплення, стійці, позі).

Третє рішення:

- проведення прийому (вичікування і створення зручного моменту для атаки і динамічного руху).

Одночасно вирішуються завдання захисту від можливих атак противника.

Також класифікуємо положення в боротьбі, зручні для проведення основної технічної дії:

- пересування противника щодо борця;
- заняття противником незручної пози, стійки;
- спроба захопити захоплення з виведенням рівноваги;
- реалізація коронного прийому.

Швидкість рішення у виборі прийому залежить:

- від рівня майстерності спортсмена,
- від його вміння подолати психологічний бар'єр над своїм суперником,
- від стійки противника в проекції фронтальної або горизонтальної площині.

Це є основною умовою тактики. І від цього рішення залежить успіх сутички.

Можна виділити кілька чинників, що мають вирішальне значення в техніці дзюдо: стійкість, закони руху, складання сил, момент сили, пара сил, імпульс сили, сила тяжіння, тертя тощо.

Отримані результати дали змогу провести систематизацію техніки. Основні рухи в дзюдо - рухові дії складної структури: прийоми в положенні стоячи (нагевадза) і прийоми в боротьбі лежачи (катамевадза). Зовнішня форма і внутрішня динаміка окремих прийомів відрізняються один від одного. Певні прийоми мають однакову біомеханічну основу і схожі один на одного за зовнішньою формою. Залежно від прояву прийоми поділяються на групи, вищим ступенем техніки є комбінації прийомів у положенні стоячи та в боротьбі лежачи.

До біомеханічних основ побудови техніки боротьби дзюдо відносять такі поняття:

- стійкість тіла, яка залежить від площі опори, висоти розташування ОЦТ, а також його проекція на площу опори;
- сили, що діють на спортсменів, моменти сил, імпульс сили, складання декількох сил;

- було проведено біомеханічний аналіз окремих прийомів, основою проведення яких є виведення загального центру тяжіння в заданому напрямку.

За сучасними уявленнями про біомеханічний аналіз технічних прийомів дзюдо вони представляються відповідно до "концепції кулі". Виходячи з цього:

- траєкторію кидкового руху можна охарактеризувати як колоподібну;
- показники кругових кидкових рухів значно вищі, ніж при прямолінійному докладанні зусилля;

- у фазі скидання напрямком перекидного зусилля необхідно змінювати так, щоб він залишався перпендикулярним до поздовжньої осі супротивника впродовж усієї траєкторії його падіння з метою раціонального прикладання зусилля і контролю його дій.[4]

Висновок. Під час тренувального процесу спортсмен повинен володіти великим арсеналом технічних дій і тактичних ходів, щоб під час змагальної сутички вміти перебудувати свою боротьбу залежно від змагальної сутички вміти перебудувати свою боротьбу залежно від умов.

Тактична підготовка спортсменів, що займаються, нерозривно пов'язана з технічною підготовкою. Вона виражається в умінні борця свідомо користуватися в сутичці засвоєними засобами спортивної боротьби, враховуючи обстановку, стан своєї підготовки і ступінь підготовленості противника.

З точки зору техніки, видів боротьби може бути дуже багато, але всі вони мають загальну природну основу у вигляді особливостей взаємодії борців, які використовують свої анатомічні можливості.

Список використаних джерел:

1. Алексєєв, А. Ф., Ананченко, К. В., & Бойченко, Н. В. (2014). Теорія та методика викладання дзюдо та самбо: навч. посіб. для студентів 3 курсу (за кредитно-модульною системою). ХДАФК, Харків.
2. Ананченко, К. В., & Серeda, В. В. (2008). «Технічна підготовка юних дзюдоїстів на основі аналізу модельних характеристик», 47-49.
3. Бойченко, Н. В., & Чоботько, М. А. (2019). «Оптимізація навчання техніки дзюдо за допомогою вправ з фітболом». Єдиноборства, 13-20.
4. Камаєв, О. І., Тропін, Ю. М., & Арнаут, В. Ю. (2019). «Біомеханічний аналіз виконання технічних дій у спортивній боротьбі». 32-35.

СЕКЦІЯ XXVII. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ САЙТІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ракущинець Наталія Віталіївна

магістрантка факультету інформаційних технологій

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Науковий керівник: Ніколенко Володимир Володимирович

Кандидат фізико-математичних наук, доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Наш час часто звикли називати «інформаційним віком», адже доволі цінним та необхідним ресурсом зараз є саме інформація. Термін "інформація" відноситься до обробленої, організованої та структурованої форми даних, яка має значення для користувачів або систем.

Сучасний світ, насичений технологіями та інтернет-ресурсами, перетворює не лише спосіб, яким ми взаємодіємо з інформацією, але й наші очікування від подорожей та відпочинку. В умовах цифрової ери важливо визнати, що туристи стають все більш вибагливими та інформованими споживачами. Одним із ключових інструментів для задоволення їхніх потреб та забезпечення зручного та ефективного планування подорожей є створення туристичних веб-сайтів. У цьому контексті особливо важливо розглядати актуальність створення туристичних сайтів для регіонів, багатих культурною спадщиною.

Важливість створення туристичних сайтів полягає в тому, що вони надають можливість представити регіон у всій його різноманітності та привернути увагу різних категорій туристів. Сучасні сайти можуть не лише інформувати про історію, культуру та природу, але й надавати корисні сервіси, такі як онлайн-бронювання, маршрутизація та інші зручності для подорожуючих.

За останні роки туристична галузь стала ключовим сектором економіки, що внесло значний вклад в соціально-економічний розвиток регіонів, завдяки чому вони можуть круто виграти від використання ІТ-рішень для підвищення своєї туристичної привабливості. Створення туристичних сайтів стає актуальним завданням для підвищення облікового запису регіону в інтернет-просторі та привертання уваги потенційних туристів.

Я народилась та виросла на Закарпатті, наша область яка розташована на заході України, надихає своїм культурним розмаїттям та природними скарбами. І навіть живучи тут мені досі не вдалося ознайомитися із всім багатством цього краю. Багато унікальних вражень та прихованих перлин Закарпаття залишаються невідомими як для мене так і для багатьох. І ось я задумалась: як можна було б познайомити більше людей з нашим краєм.

Перше, що прийшло мені на думку – це використати сучасні технології та соціальні мережі. Інтерактивні туристичні сайти, екскурсії, які вирушають на

захопливі подорожі серед карпатських гір і замків та розповідають про унікальні зачіпки і життя на Закарпатті – все це може стати ключем до сердець людей, адже подорож по Закарпаттю можна поєднати з відпочинком та оздоровленням. [1]

Другий крок – співпраця із місцевими ініціативами та громадами. Закарпаття багате не лише природними краєвидами, але і теплими гостинцями своїх мешканців. Підтримка та розповсюдження історій успіху, фестивалів, майстер-класів – все це може стати магнітом для тих, хто хоче зануритися у неповторний дух Закарпаття.

Окремою ланкою у моїй стратегії є гастрономічна подорож. Справжні кулінарні шедеври Закарпаття – це таємниця, яку варто розкривати. Винні погребі, кавові хатки та ресторани із традиційною кухнею – це не лише їжа, а справжня подорож смаком.

Ну і, звісно ж, туристичні агентства та інформаційні центри. Співпраця із ними – це можливість створити зручні та цікаві маршрути, які дозволять кожному відвідувачеві відчути чари Закарпаття.

Закарпаття славиться своєю вражаючою природною красою. Гори Карпат, зелені ліси, та чисті річки створюють картину, що залишає невимовно незабутні враження. Зимові гірські курорти приваблюють любителів лиж та снігових розваг, а влітку гірські походи та велосипедні маршрути відкривають свої секрети природних див, також тут можна насолоджуватися ароматними стравами, які поєднують у собі вплив різних культур. Банош, гуляш, та смачні домашні вино та палинка стали визначними гастрономічними атрибутами цього регіону.

Не можна не згадати і про багатий історичний спадок Закарпаття – старовинні замки, церкви та музеї розповідають про сторіччя минулого і вклад кожної цивілізації у формування цього чарівного краю. Таким чином, Закарпаття – це не просто місце на карті, а своєрідна мозаїка, яка приваблює своєю унікальністю та неповторністю. Цей край наповнений теплом та гостинністю своїх мешканців, які з гордістю діляться красою свого рідного краю з усім світом.

Підвищення популярності Закарпаття – це завдання, яке потребує об'єднання зусиль та любові до цього прекрасного краю. Сподіваюсь, що таким чином Закарпаття стане ще більш відомим і коханим, а також привабливим для тих, хто шукає пригод та вражень. Першим кроком при розробці веб-сайту являється викладення проекту і представництво його внутрішньої організаційної структури. Необхідно уточнити на цьому етапі для чого потрібен майбутній сайт, хто буде його відвідувати. [2]

Актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю виходу на міжнародний ринок туризму, підвищення обізнаності про унікальність та різноманіття Закарпаття серед потенційних туристів. Саме створення туристичних сайтів є важливим кроком для підвищення популярності регіону, адже зараз все визначається потребою в сучасних та доступних інструментах для привертання уваги та залучення туристів. Також актуальність визначається не лише потребою у регіональному розвитку, але й важливістю залучення нових туристів та інвесторів для сталого соціально-економічного зростання краю.

Мета дослідження полягає в аналізі інформаційних потреб сучасних туристів, вивченні можливостей та переваг використання туристичних сайтів для популяризації Закарпатської області.

Основні завдання дослідження:

- Аналіз сучасних тенденцій у розвитку туризму. Вивчення попиту та звичок туристів у сфері використання технологій.
- Вивчення туристичного потенціалу Закарпаття. Аналіз унікальних природних та культурних ресурсів регіону.

- Оцінка ефективності існуючих туристичних ресурсів. Аналіз наявних сайтів та їх вплив на популярність регіону серед туристів.

- Розробка концепції та функціоналу туристичного сайту. Пропозиції щодо структури, змісту та інтерактивних сервісів сайту.

Методи дослідження включають:

- Аналіз літературних джерел. Вивчення наукових праць, пов'язаних із сучасними тенденціями у розвитку туризму та використанням технологій у цій галузі.

- Статистичний аналіз. Оцінка даних про потік туристів в Закарпатті, використання технічних пристроїв та звітності відомств.

- Експертне опитування. Залучення експертів у сфері туризму, маркетингу та веб-розробки для отримання інсайтів.

Очікувані результати. Вивчення проблеми дозволить розкрити особливості та переваги створення туристичних сайтів для Закарпатської області. Розробка концепції сайту сприятиме покращенню інформаційної доступності регіону та підвищить його конкурентоспроможність. Основними етапами процесу є вебдизайн, верстка сторінок, програмування для веб на стороні клієнта і сервера, а також конфігурування вебсервера. [3]

Висновки. На підставі проведеного наукового дослідження, присвяченого актуальності створення туристичних сайтів для Закарпатської області, можна зробити наступні висновки, щодо необхідності інформаційного представлення. Адже з урахуванням сучасних тенденцій у туризмі та інформаційних технологіях, створення туристичних сайтів стає стратегічно важливим елементом для привертання та задоволення потреб сучасного туриста. Існуючі веб-ресурси, присвячені туризму в Закарпатті, демонструють потенціал для підвищення їхньої якості та ефективності через використання новітніх інструментів та технологій. Але варто також не забувати, що важливим аспектом є розуміння та врахування очікувань та потреб цільової аудиторії при розробці та просуванні туристичного сайту. Для ефективності та відстеження впливу туристичного сайту необхідно розробити чіткі показники успішності та моніторингові механізми. Всі зазначені аспекти свідчать про важливість та належність створенню туристичних сайтів для Закарпатської області у сучасному туристичному середовищі. Подальший розвиток та вдосконалення цих веб-ресурсів має потенціал сприяти підвищенню популярності регіону та розвитку його туристичної індустрії.

Список використаних джерел:

1. Топ 15 місць Закарпаття, які варто відвідати. [Електронний ресурс] – URL: <https://kiyavia.com/turizm-v-ukraini/chto-posmotret-v-zakarpacie-top-15-mest>
2. Стратегія і основні кроки при розробці web-сайту. Електронний ресурс] – URL: <http://ruszura.in.ua/ihry-i-ihrovi-konsoli/stratehiya-i-osnovni-kroky-pry-rozrobtsi-web-sajta.html>
3. Web-Розробка [Електронний ресурс] – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B0>

ВПЛИВ МАТЕРІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО НА ВИХОВАННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ХАРАКТЕРУ ТА ВИБІР ДУХОВНОГО ШЛЯХУ СИНА

Мазур Тетяна Михайлівна

магістр другого року навчання

Івано-Франківська Академія Івана Золотоустого, Україна

Каськів Олег Володимирович

октор наук з богослов'я, професор

Івано-Франківська Академія Івана Золотоустого, Україна

Людина видатного розуму та великого серця, яка усе життя присвятила пошуку дороги до Бога та любові до людства, Митрополит Андрей Шептицький з надзвичайною теплотою та любов'ю відносився до своєї матері Софії Шептицької.

Мама праведного Митрополита Андрея, блаженного священномученика Климентія, а також ще п'ятьох синів – Софія Шептицька, народжена в родині Фредрів, була донькою відомого польського письменника і драматурга та дружиною графа Івана Шептицького. Сама Софія була красивою та інтелігентною жінкою, майстром слова і пензля, з виразною збалансованістю та мудрістю, з відкритим серцем, спрямованим на Бога [1].

Софія служить взірцем для сучасних жінок своєю витривалістю в вихованні дітей, самовідданістю, вірою та покорою перед волею Божою. Її внесок у зміцнення родини полягав у тому, як вона закладала та закріплювала її.

Вважала, що головним для жінки має бути бажання стати ангелом миру, який приносить віру, надію та готовність самовіддано служити тим, кого любиш, який має постійне бажання служити Богу та чинити добро людям. Визначалася скромністю, завжди турбувалася, щоб ніхто не вважав її кращою, ніж вона є насправді.

Софія відзначалася особливою життєрадісністю і вважала, що через почуття гумору та веселощі можна досягти більше, ніж через "моралі". Вона майстерно розуміла, як гумором висміювати свої власні слабкості та комплекси, часто роблячи з них об'єкт жартів.

Передусім була люблячою матір'ю. Виховувала своїх синів, щоб стали розумними та Божими дітьми. «Бути серед них, розділяти їхні враження, думки, забави, спостерігати за поступом, бачити, як розвивається інтелект і як вони проявляють свій кругозір – це була для мене найбільша насолода і щастя», – писала вона.

З молодих років Софія віддавала Богові себе, своїх батьків і, відповідно, своїх дітей. Розуміючи, що для того, щоб вони виростили добрими, мудрими, милосердними та вільними у всьому, повинна звертатися до Бога за допомогою. Вона вчила їх підтримувати один одного та інших, уникаючи егоїзму. Незважаючи на свій графський статус, навчала зашивати шкарпетки, робити дрібні домашні справи, дбати про порядок у городі та в кімнатах.

Одночасно стежила за тим, щоб їх навчили малювати, грати на музичних інструментах, розуміти світ мистецтва. Бажала, щоб вони були справді високо освіченими та інтелігентними людьми, але ніколи не забували про Бога, який завжди повинен бути на першому місці [2].

Сама вчила своїх дітей катехизму, біблійної історії, вводила їх у віру як настановою, так і власним життєвим прикладом. І коли сини були віддалені від неї, у

листах надавала їм поради та рекомендації щодо читання книжок, звертала увагу на конкретних святих. Бажала, щоб всі її діти служили Христові. У своїх листах закликала пам'ятати її слова, щоб берегли свою душу, свій розум і своє серце [1].

Коли Софію одного разу запитали, як вона зуміла так благородно виховати своїх синів, вона відповіла: «Я любила їх і старалася пізнати, яким кожний із них є. Моя єдина система виховання – це Богородице Діво. Ніщо інше, – лише Богородице Діво. Хлопець добрий, чемний, вчиться, слухає, є здоровий – Богородице Діво. І навпаки – хлопець зле робить лекції, є непослушний, доказує, наражується на небезпечний випадок – знов Богородице Діво» [2].

Педагогічний підхід Софії Шептицької залишається актуальним і в наш час. Сучасні батьки можуть взяти з неї приклад та запозичити певні якості. Передусім, бути з дітьми, не лише витрачати час на їхні потреби, але й вкладати в них свою працю, проживаючи своє життя так, щоб діти могли спостерігати і наслідувати [3].

Жити з вірою для Софії було ще однією важливою складовою виховання дітей. Якщо батьки живуть вірою, то вони мають не лише вести дітей до церкви, але й вести їх за собою до Бога, вчити їх бути чесними, оскільки діти навчаються наслідуючи. Вважала, що батьки повинні так проживати своє життя, щоб діти могли брати приклад з їхньої поведінки і переймати позитивні риси. Те, як ти живеш, – це найефективніший спосіб виховання, і це залишається актуальним і в наш час [4].

Мама Софія виховувала своїх синів у дусі любові та дружби один до одного. Їй вдалося уникнути ревнощів та конфліктів між своїми дітьми за материнську любов. Вона вміло розподіляла свою увагу між дітьми, намагаючись запобігти сваркам та образам в сім'ї. Ретельно дотримувалася принципу того, щоб її діти були об'єднані любов'ю та підтримкою один одного, уникаючи непорозумінь та образ. Вона завжди підкреслювала важливість того, щоб діти не ставали на шляху протистоянь, але, навпаки, любили та допомагали один одному [1].

Саме Софія відіграла важливу роль у тому, щоб допомогти синам розпізнати своє покликання та знайти свій шлях у житті. Покликання синів були різноманітні: Роман і Казимир обрали службу Богові, Станіслав став відомим польським генералом, ще двоє синів займалися господарством. Хоча батько бажав, щоб їхні вибори відповідали його власним амбіціям, мама більше і глибше спостерігала душу дитини, підтримувала, радила, підштовхувала, а як бачила, що потрібне втручання, то писала відверто про те, що відчуває, що дитині потрібно. Вона залишала простір для самостійних виборів та вироблення рішень, поручала все Богові, часто відсилала до священників, радила поїхати на реколекції, прочитати добру книжку. Писала, щоб знайшли добрий духовний провід [5].

Прийняття Романом і Казимиром східного обряду та українства було для Софії великим випробуванням, оскільки вона сама належала до польського роду і була глибоко вкорінена в західній духовній традиції. Тим не менше, вона змогла прийняти їхні вибори через свою справжню віру та побожність, виявляючи глибоку відданість духовному життю, відкритість перед Богом та любов до Церкви. Хоча серце матері боліло, вона завжди ставила волю Божу на перше місце і висловлювала подяку за все, навіть у важкі моменти [5].

Софія з великою радістю сприймала успіхи Романа (тепер Андрея Шептицького) та його місійної роботи з монахами. Вона розуміла важливість покликання свого сина в тому, щоб допомагати занедбаній частині Церкви Христової та віддаватися тій роботі, до якої його кличе Бог. Софія була горда з послань Митрополита та його душпастирських повчань, навчалася української мови, щоб краще розуміти тексти свого сина [1].

Мама Софія потребувала мати в своєму оточенні людей, з якими можна було б відкрито розмовляти про духовні справи та переживання, і в своїх дітях вона знайшла таких осіб. Окрім листів, які відсилала своїм синам, паралельно писала листи «до шухляди». Передусім син Андрей був тією особою, з якою вона могла ділитися своїми тривогами та турботами, особливо тими, що стосувалися духовного життя. Вона висловлювала свої внутрішні почуття в листах, згадуючи про своє переживання Святого Причастя, відчуття присутності Бога та особливі візії, які описувала йому. Це були її духовні розмови з сином, які вона писала від 1888 року, коли молодий Роман обрав монаший шлях, і до 1904-го, коли відійшла у вічний світ. Вона відчувала близьку смерть і хотіла як найбільше залишити своїм рідним, а особливо Андрею, бо відчувала, що він заступить її в родині, коли її не стане. Вже після смерті матері, Митрополит, одержавши ці листи – духовні роздумування Софії Шептицької – написав на них «Мої благословенні реколекції» [6].

Аналізуючи життя Софії Шептицької, яка залишила по собі пам'ять найкращої матері, пані й опікунки, можна помітити, що духовні цінності мали для неї основне значення. Це проявлялося у згоді на терпіння, яке мотивувало її прагнення довірити своє життя Богові. Софія жила буденністю, шукаючи в усьому Божу волю, а слова, що їх промовив Ісус на Оливній горі «хай не моя, а Твоя буде воля» [7], можна назвати її життєвим кредо.

Список використаних джерел:

1. с. Олена Данута Манькут, СНДМ Софія з Фредрів Шептицька Свічадо, 2015. С. 152.
2. <https://synod.ugcc.ua/data/u-vsomu-vruchala-bogovi-sebe-i-svoyh-ditey-pro-sofiyu-matir-andreya-i-klymentiya-sheptytskyh-1816/>
3. Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері/упор. Г. Меріам-Лужницький. Львів: Світ, 1994. С. 80.
4. Кир Андрей – місія доброго Самарянина. /Місія “Постуляційний центр беатифікації і канонізації святих УГКЦ” Жовква: Місіонер, 2020. С.13-14.
5. Софія з Фредрів Шептицька. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів: Свічадо, 2009. С. 192.
6. Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері/упор. Г. Меріам-Лужницький. Філадельфія, 1982. С. 100.
7. Євангеліє від Луки, 22.

ПОДІЇ ПІВНІЧНОЇ ВІЙНИ НА ТЕРЕНАХ СЛОБОЖАНЩИНИ: ПЕРЕБІГ ТА НАСЛІДКИ

Самойленко Аліна Юріївна

студентка 6 курсу

Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна

Слобідська Україна є унікальним регіоном, де в другій половині XVII-XVIII століть функціонували козацькі полки, що відігравали ключову роль у заселенні цієї території та її захисті від кочовиків. З середини XVII століття розпочалося формування військових слобідських козацьких полків, котрі у свою чергу стали органічною частиною російської армії. У 1708 р. Північна війна (1700-1721 рр.), початково розгорнута в Балтійському регіоні, де відбувалася боротьба за панування та вплив між Московією і Швецією, поширила своє впливове поле на територію України.

1708-1709 рр. стали періодом в Україні, зокрема на землях Полтавщини та Слобожанщини, коли конфлікт досяг свого піку та отримав вирішальне значення для європейських націй. При цьому, у сучасній вітчизняній історіографії тема участі слобідських полків та питання впливу полтавського періоду Північної війни на Слобожанщину є мало розкритим та майже не представленим. До того ж, питання участі слобідських козацьких полків у подіях кінця 1708 – початку 1709 рр., пов'язаних з воєнно-політичним виступом гетьмана І. Мазепи, залишилося ледве не поза увагою більшості вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Загалом, історичні факти свідчать, що для Слобожанщини участь у військових кампаніях Північної війни почалася задовго до Полтавського періоду, оскільки фактично одразу козацькі полки стали одною з регулярних бойових частин російської армії. Зокрема, відомо, що 1700 р. слобідські козацькі полки в повному складі (3500 чол.) були спрямовані Петром I на північ до Нарви, де повинні були розгорнутися основні бої. Безпосередньо в подіях під Нарвою вони участі не брали, тому що на той час ще знаходилися на марші, виступивши з місць дислокації в жовтні. Тільки в середині грудня 1700 р. козаки ввійшли до складу легкої кавалерії армії графа Б.П. Шереметева, що саме формувалася в районі Пскова. Зимові квартири слобожанам організували на кордоні з Ліфляндією [6, с. 58].

До березня наступного року слобідські козаки, разом з іншими нерегулярними формуваннями, ведучи «рейдову війну» проти шведської армії, продемонстрували високий рівень підготовки – завдяки постійним сутичкам з кримськими і ногайськими татарами вони зуміли взяти на озброєння їхні техніки нападів на ворожу територію. Під час наступу на території, які були захоплені Швецією, козаки діяли так швидко, як кочовики на Слобідській Україні: атакували малі шведські загоны, підпалювали населені пункти і захоплювали полонених та худобу. Взимку 1700-1701 рр. їхні рейди простягалися на десятки верст. Ці заходи призвели не лише до знищення обозів і спалених містечок, а й до захоплення шести тисяч полонених, яке слобідські козаки здійснили разом з іншими військами [9, с. 363].

В цілому участь слобідських полків у Лівонській кампанії ілюструє значно розширений спектр їхнього бойового застосування – від проведення тактичної розвідки та «рейдової війни» до прямих сутичок із регулярною шведською піхотою та кавалерією, а також переслідування відступаючого ворога. Один із ключових

факторів перемоги царських військ над шведськими в Лівонії в 1701-1702 рр. полягав у спільних діях новоутвореної регулярної кінноти з легкою і нерегулярною кавалерійською формацією, яка складалася з відмінно підготовлених вершників за участі Слобідських козацьких полків. Вони діяли розсіяно, оточуючи шведські бойові угруповання і нападаючи на них з флангу та тилу [3, с. 172].

Звичайно, в рамках Полтавського періоду Північної війни найбільш відомою подією на українських теренах стала Полтавська битва, яка відбулася 27 червня 1709 р. між військами Петра I та союзним військом І. Мазепи і шведського короля Карла XII. Не вдаючись до аналізу ходу Полтавської битви, чисельності армій, слід наголосити, що разом зі шведами у Полтавській битві брали участь козаки на чолі з кошовим отаманом К. Гордієнком та групою старшин Гетьманщини. Для переважної більшості населення Гетьманщини Північна війна була незрозумілою і чужою [2, с. 193].

Важливо зауважити, що ставлення військових формувань та козацької верхівки Слобожанщини до військових дій на території України були відмінними від усього іншого середовища Лівобережжя [8]. На відміну від гетьманської старшини, яка наприкінці XVII – початку XVIII ст. боролася за збереження своїх прав, слобідська старшина, завдяки своїй «вічній уособленості» та схильності до авантюризму, домоглася розширення власних повноважень: у 1706 р. вийшов царський указ, відповідно до якого по слобідських полках скасовувалися воєводи і вся влада передавалася полковникам. Водночас, декларована козацькою старшиною відданість цареві не завжди відповідала дійсності: варто лише згадати про зв'язки сумського полковника Г. Кондратьєва з опозиційними гетьманами Брюховецьким і Дорошенком, конфлікти з Многогрішним і Самойловичем та яскраво виражені претензії на гетьманську булаву [7, с. 22].

Старшини Сумського полку, об'єднані навколо клану Кондратьєвих, демонструючи свою відданість царському уряду, не виявляли надмірної активності проти гетьманців в ході кампаній 1708-1709 рр. Якщо вони взагалі щось знали про наміри мазепинців, то, ймовірно, не розголошували цього перед царем та його урядовцями. Хоча однозначно стверджувати про їх залучення до кола прихильників І. Мазепи неможливо, проте існує ряд фактів, які можуть навести на таку думку. Як зауважує видатний історик Д. Багалій, антишведські та антигетьманські настрої в середовищі сумського козацтва значно поглибилися взимку 1708-1709 рр. через каральні шведські експедиції та розгорнуті репресивні заходи, які проводила московська сторона проти мазепинців [1]. З поступовим наближенням до України шведського королівського війська, бойові дії Північної війни кінця 1708 – початку 1709 рр. відбувалися вже у безпосередній близькості, а то й на території Сумського козацького полку та прилеглих до нього гетьманських і слобідських полків [5].

Для переважної більшості населення Слобожанщини Північна війна була незрозумілою і чужою. Ставлення до шведсько-українського війська мешканців міст і сіл у листопаді 1708 р. було нейтральним або навіть прихильним. Як відзначає словацький посол євангелічного синоду до Карла XII, учасник Сіверсько-Слобожанського походу і автор «Подорожнього щоденника» Д. Крман, 16 листопада 1708 р. мешканці придонецького с. Лукнова «пригостили свого воєводу й короля хлібом і сіллю, рибою, медом і сиром. Король Карло, шануючи народний звичай, щиро прийняв ці дари і перед очима гостителів відломив хліб і їв, закусуючи іншими дарами цієї країни».

За деякими свідченнями в межах Таємної угоди між І. Мазепою та Карлом XII, гетьман повинен був приєднатися до королівського походу на Москву разом із

слобідськими й донськими козаками, а також забезпечувати постачання продовольства для шведського війська «з України та Слобідщини, найбільш родючих у всьому світі». П. Шоенстрем також згадував про умови українсько-польського договору І. Мазепи з королем С. Лещинським, укладеного майже одночасно з українсько-шведським. Однією з умов цього договору було залучення до союзу слобідських і донських козаків, а також хана калмиків Аюки [4].

Таким чином, можна вважати, що Слобідська Україна в планах гетьмана виконувала важливу роль, зокрема, як джерело продовольства та додаткових військових ресурсів. Важливо відзначити, що навіть перед прибуттям шведської армії московські частини в Україні своєю ворожою діяльністю, такою як грабунки, підпали, напади та насильство, більше нагадували карну експедицію, ніж союзні війська. Отже, сподівання гетьмана на невдоволеність слобожан московською владою є зрозумілими.

Отже, в розрізі Полтавського періоду Північної війни територія Слобожанщини слугувала насамперед буферною зоною та ресурсним середовищем. Численні політичні та соціальні перипетії, перебіг яких відбувався на тлі військових кампаній, свідчать про неоднотайність ставлення населення до війни. Слобідські козацькі полки у свою чергу стали одним з головних боєздатних військових з'єднань.

Список використаних джерел:

1. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. Х., 1993. 465 с.
2. Денисенко О., Денисенко Г. Події Північної війни в Україні в пам'ятках історії та культури: теорія та практика. *Краєзнавство*. 2009. № 3-4. С. 190-200.
3. Дідик С.С. Новослобідський козацький полк – суб'єкт колонізації Степової України (1753-1764). *Козацька спадщина*. 2008. С. 167-174.
4. Іванюк С. Сорочинці в Полтавський період Великої Північної війни 1708-1709 рр.: за матеріалами «Похідної канцелярії О.Д. Меншикова». *Сіверянський літопис*. 2017. № 1-2. С. 35-47.
5. Корнієнко О. Сумський полк та події Сіверсько-Слобожанського походу Карла XII. *Гетьман Іван Мазепа: постать, оточення, епоха*. 2008. С. 105-112.
6. Лишко С.В. Застосування полків Слобідської України на початковому етапі Північної війни (1700-1702 рр.). *Наука, релігія, суспільство*. 2009. № 3. С. 56-59.
7. Мельник Л. Про участь українського козацтва у військових діях в Прибалтиці в роки Північної війни (1700-1721 рр.). *Історія України*. 2001. № 20. С. 17-32.
8. Олізаренко В.О. Артилерія Слобідських козацьких полків (XVII-XVIII ст.). URL: <http://surl.li/ochul>
9. Шендрік Л. Події 1708-1709 років на Полтавщині в контексті Північної війни. Полтавська битва 1709 року в історичній долі України, Росії, Швеції та інших держав: збірник статей. Х.: ФОП Толмачова Н.Ю., 2009. 480 с.

ПРАПОРИ ТА ІНШІ СИМВОЛИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У ПРОПАГАНДІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА НІМЕЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Георгієв Тимур Ігорович

Аспірант кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Запорізький Національний Університет, Україна

Науковий керівник: Давлєтов Олександр Рашидович

ORCID ID: 0000-0002-7904-9776

канд.іст.наук доцент, професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Запорізький Національний Університет, Україна

На початку Першої Світової війни, емблеми, прапори та інші символи стали не лише важливими атрибутами національної ідентичності, але й потужними інструментами пропаганди в руках Великої Британії та Німеччини. Обидві країни виводили на передній план свою унікальну символіку, спираючись на історію, культуру та власні військові традиції, створювався національний образ який підтримував патріотичний настрій серед населення. Ці символи не лише визначали національний характер, але і слугували могутнім засобом маніпулювання масовою свідомістю, зміцнюючи віру в справедливість власної справи.

У Великобританії прапор, відомий як «Union Jack», став основним символом єдності країни, представляючи Англію, Уельс, Шотландію та Ірландію. Прапор складається з складається з червоного хреста Святого Георгія (червоного хреста на білому полі), який представляє Англію, і білого хреста Святого Андрія (білого хреста на синьому полі), який символізує Шотландію. Обидва хрести перетинаються на синьому полі, представляючи об'єднання цих двох королівств. Також червоний косий хрест Святого Патріка представляє Ірландію [1]. Цей основний символ використовувався для підкреслення солідарності та готовності відстоювати власні цінності під час військових дій.

У той же час, Німеччина активно пропагувала свою національну ідентичність через використання чорно-біло-червоного прапора та орла, що символізував німецьку державність.

Рис. 1. Прапор Німецької імперії (1867-1919рр.) [2]

Цей символізм відображав гордість та незалежність країни. Але головним символом мілітаризму у Німеччини став «Eiserne Kreuz» або «Залізний Хрест». Залізний хрест нагороджувався трьома класами, Великим хрестом 1-го та 2-го ступеня. Для бійців вручався на чорно-білій стрічці, а для некомпатантів на біло-

чорній стрічці (2 клас) [3]. Він мав форму чорного хреста, з чотирма виїмками, створював вигляд чотирьохкрилих елементів. Використовувався на формі, флягах, літаках та інших військових атрибутах для визначення військових героїв та відзначення їхнього мужності на полі бою. Важко переоцінити його значення в контексті воєнної символіки та психології того часу, адже він відображав не тільки військову відвагу, а й національний дух та рішучість. Для народу Німеччини "Залізний Хрест" став символом національної єдності та гордості, а також патріотичного підтримки військових зусиль.

На початку Першої Світової війни емблеми, прапори та інші символи виявилися не лише важливими атрибутами національної ідентичності, але й потужними інструментами пропаганди у руках Великої Британії та Німеччини. Обидві країни вдало використовували свою унікальну символіку, спираючись на історію, культуру та військові традиції, для створення національного образу та підтримки патріотичного настрою серед населення. Ці символи не лише визначали національний характер, але і слугували могутнім інструментом маніпулювання масовою свідомістю, зміцнюючи віру в справедливість власної справи.

Список використаних джерел:

1. Union Jack. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.royal.uk/union-jack> (дата звернення 05.12.2022)
2. Schwarz-Weiß-Rot. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://de.wikipedia.org/wiki/Schwarz-Wei%C3%9F-Rot> (дата звернення 07.12.2022)
3. Eisernes Kreuz 1914. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.ehrenzeichen-orden.de/c/erster-weltkrieg/eisernes-kreuz-1914> (дата звернення 08.12.2022)

ХОЛОДНОЯРІВСЬКА РЕСПУБЛІКА: ПРИКЛАД БОРотьБИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ

Соколова Наталія Дмитрівна

канд.іст.наук, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

Прудіус Ілля Віталійович

Студент

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

З моменту проголошення незалежності України українське суспільство отримало можливість ознайомитися з результатами неупереджених досліджень історії Української революції 1917–1921 рр., зокрема, з її славетною сторінкою – боротьбою українського народу з радянською владою за свої національні свободи та соціальні права. Більш того, завдяки Революції Гідності 2013–2014 рр. в Україні відбувся черговий сплеск національно-культурного піднесення, який підвищив інтерес до героїчного минулого українського народу, через що Холодноярська республіка знову опинилась у центрі уваги науковців та громадськості.

Лютнева революція 1917 р. сприяла не лише посиленню в Наддніпрянщині патріотично налаштованих національно-демократичних сил, а й відновленню ними української державності [1, 163]. Однак, невизнання російськими більшовиками незалежності України, їхнє прагнення отримати цілковитий контроль над усіма сферами життя українського суспільства призвело до довготривалого збройного конфлікту на теренах нашої держави, учасниками якого стали й проукраїнські активісти Холодного Яру [3, 64].

Тож, зазначаючи про Холодний Яр, перше, на що варто звернути увагу, так це на вагому роль даної місцевості, насамперед, у суспільно-політичному житті держав, до складу яких вона входила. Наприклад, козацької держави (1648–1781), Речі Посполитої (гайдамацький рух), а також державних утворень доби Української революції 1917–1921 рр.

Перші повстанські дії холодноярців відбулися навесні 1918 р. і були направлені проти розквартированого в Чигирині німецького батальйону, який неодноразово займався грабунком місцевого населення [4, 129]. Останньою краплею для повстанців стало поширення чуток про заплановане німцями пограбування місцевої святині, – Мотронинського монастиря. Рідний брат майбутнього отамана Холодного Яру Василя Чучупаки, – Олексій, зібрав загін із 22 козаків і влаштував засідку, розстріляв німецького коменданта разом з його загоном. Після цих подій розпочалися жорстокі репресії проти жителів населених пунктів Холодного Яру, які були припинені після виведення німецьких військ з території України внаслідок капітуляції Німеччини у Першій світовій війні [7, 31].

Вищевказана обставина сприяла поширенню національно-визвольного руху по всій Чигиринщині. Зима і другий прихід радянської влади в Україну пригасили бойовий запал холодноярців, але не надовго. Так, навесні 1919 р. знекровлені війська УНР відступали за Збруч. Ті з них, хто не встиг це зробити, відійшли до Холодного Яру [5, 409], де обрали В. Чучупаку своїм отаманом [6, 13].

Останній з повною відповідальністю підійшов до виконання своїх обов'язків командира повстанців. Зокрема, він стягнув до Холодного Яру всі свої сили, провів повітові зібрання 10, 11, 12 квітня 1919 р., створив полк гайдамаків та підняв повстання проти комуни та «Радянської влади» за самостійність України [3, 65].

Холодноярська організація дістала назву «республіка», до складу якої ввійшли майже всі села сучасного Чигиринського та Кам'янського районів Черкаської області [5, 410]. У лавах холодноярців можна було зустріти представників різних регіонів України. Основне гасло повстанців - «За вільну і самостійну Україну!» [4, 131].

Після встановлення білогвардійського окупаційного режиму в Україні влітку 1919 р., повстанський рух із новою силою вибухнув по всій Україні, не стала виключенням і Холодноярська республіка. Так, у серпні 1919 р. полк гайдамаків завдав стрімких і болючих ударів як по більшовицьким військам, так і по білогвардійським [2, 77]. Необхідно зазначити й про солідарність у лавах повстанських загонів із різних регіонів України. Зокрема, холодноярці мали досить дружні відносини з махновцями, які діяли на півдні України [7, 32]. Гасло, що приписують анархісту Нестору Махну: «Бий червоних, поки не побіліють, бий білих поки не почервоніють», не було чужим і для повстанців Холодного Яру, які відстоювали ідею незалежності України [6, 14].

Але були життєві обставини, які примушували керівництво Холодноярської республіки тимчасово поступитися своїми принципами заради знищення ворога української державності. Йдеться про спільну військову операцію холодноярців і червоноармійців проти перебуваючих у м. Черкаси денікінських військ, яка завершилася взяттям 31 грудня 1919 р. міста [1, 164].

Загалом 1919–1920 рр., стали своєрідною «золотою добою» для Холодноярської республіки, яка перетворилася з військової організації у провідний центр українського руху опору [5, 78]. Зокрема, на апогеї свого існування організація налічувала близько сорока тисяч воїнів [2, 78]. Повстанці вели активні бойові дії аж до 1922 р., окремі нечисленні загони холодноярців подовжували існувати до 1925 р. [4, 133]. У чесній битві радянська влада зі своїми репресивними органами, так і не змогла перемогти борців за національно-демократичні свободи з Холодного Яру. Останні стали взірцем відваги, доблесті та самопожертви. Наприклад, варто не забувати про знаменитий бій трьохсот повстанців під проводом Івана Чорноуса (псевдонім Чорний Ворон) – отамана Холодноярської республіки з 1922 р. проти цілої дивізії червоноармійців [3, 67].

Отже, повстанці Холодного Яру зробили вагомий внесок у спільну справу тогочасного українського суспільства: боротьбу за незалежність України, формування національної державності, свідомості та історичної пам'яті. А існування самої республіки спростовує міф про позитивне ставлення населення до радянської влади.

Список використаних джерел:

1. Ветров, О. Таємниця Холодного Яру. Невідома війна: національний рух опору у 1940–1950-х роках [Текст] / О. В. Ветров. – Черкаси : «Вертикаль» ; Видавець Кандич С. Г., 2009. – 266 с.
2. Гуля Н., Лаврієнко Н. «Холодноярська республіка» у контексті регіональної історії / Н. Гуля, Н. Лаврієнко // Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки. – Вип. 50. – Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, 2003. – С. 76–79.
2. Мариновський Ю. Черкаська минувшина – 2001: Документи і матеріали з історії Черкащини. – Черкаси : «Відлуння-Плюс», 2001 – 216 с.
3. Мироненко Г. Родина Чучупаків / Г. Мироненко // Героїзм і трагедія Холодного Яру / Заг.ред. Р.М. Коваль. – Київ : Незборима нація, 1996. – 315 с.
4. Морозов А. Холодний Яр / А. Морозов // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – Київ : «Наукова думка», 2013. – Т. 10: Т – Я. – С. 408–410.
6. Середа М. Холодний Яр / М. Середа // Літопис Червоної Калини. – 1931 р. – № 12. – С. 11–14.
7. Черкащина у вогні революції 1917–1921 років : бібліогр. покажч. / Комунал. закл. «Обл. універс. Наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. обл. ради ; уклад. : Л. Т. Демченко, Н. В. Адешелідзе ; авт. передм. та наук. ред. В. М. Мельниченко. – Черкаси, 2017. – 76 с.

СЕКЦІЯ XXVIII. ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОЛОГІЯ

INTO THE BLUE: HARNESSING THE POWER OF AI TO NAVIGATE OCEANOGRAPHIC CHALLENGES

SCIENTIFIC RESEARCH GROUP:

Tymoteusz Miller

ORCID ID: 0000-0002-5962-5334

PhD in biological sciences,
assistant Professor

Institute of Marine and Environmental Sciences

*University of Szczecin. Polish Society of Bioinformatics and Data Science BIODATA, Szczecin,
Poland*

Adrianna Łobodzińska

ORCID ID: 0000-0002-6669-3589

4th year student of Biotechnology, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
*University of Szczecin. Polish Society of Bioinformatics and Data Science BIODATA, Szczecin,
Poland*

Klaudia Lewita

4th year student of Biotechnology, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
*University of Szczecin. Polish Society of Bioinformatics and Data Science BIODATA, Szczecin,
Poland*

Karolina Geroch

1th year student of Oceanography, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
University of Szczecin. Szczecin, Poland

Oliwia Kaczanowska

1th year student of Oceanography, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences,
University of Szczecin. Szczecin, Poland

Abstract. The exploration and understanding of the world's oceans, amidst challenges like climate change and biodiversity loss, have entered a new era termed the Blue Revolution. This revolution is marked by the innovative use of artificial intelligence (AI) and machine learning (ML) in oceanography, transforming how we comprehend and interact with the oceans. AI and ML are exceptionally capable of deciphering patterns, trends, and relationships within vast and complex datasets, presenting a significant opportunity in oceanographic research. These technologies enable advancements in areas such as predicting climate change impacts, monitoring marine biodiversity, optimizing resource management, and improving maritime safety. The theme "Into the Blue: Harnessing the Power of AI to Navigate Oceanographic Challenges" reflects a shift from a reactive to a proactive approach in oceanographic research, anticipating and planning for oceanic changes. This journey must be undertaken with a sense of responsibility and purpose, utilizing AI and ML not only for knowledge advancement but also for the preservation and protection of marine environments. The Blue Revolution

symbolizes a promise for deeper ocean understanding, better decision-making, and a more sustainable future, urging collective navigation and action towards these goals.

Introduction: The Blue Revolution

As we venture further into the 21st century, the exploration and understanding of our world's oceans have never been more critical. Amidst the pressing issues of climate change, biodiversity loss, and increasing demands on our marine resources, we stand on the brink of a new era – the Blue Revolution (1).

The Blue Revolution is characterized by the innovative application of artificial intelligence (AI) and machine learning (ML) in the field of oceanography. This rapidly evolving frontier of technology and science is set to change the way we understand and interact with the vast, dynamic, and complex world of our oceans (2).

AI and ML, with their extraordinary ability to decipher patterns, trends, and relationships within vast and complex data sets, present an unprecedented opportunity in oceanographic research. From predicting climate change impacts and monitoring marine biodiversity to optimizing resource management and improving maritime safety, the potential applications of AI in oceanography are as diverse and intricate as the oceans themselves (3).

It signifies not just a technological shift, but a paradigm shift. We are moving from a reactive approach, where we respond to changes and challenges in our oceans, to a proactive one, where we anticipate them and plan accordingly (4).

But as we embark on this journey into the Blue Revolution, it's essential to do so with a sense of responsibility and purpose. The power of AI and ML must be harnessed not just for the advancement of knowledge, but also for the preservation and protection of our marine environments. After all, the future of our oceans is not just an oceanographic issue – it's a global one (5).

The Blue Revolution is upon us. It's a revolution that promises a deeper understanding of our oceans, better decision-making, and a more sustainable future. Let's navigate this ocean of opportunities together, armed with the power of AI and the determination to make a difference. The tide is turning; let's ensure it's turning in our favor.

AI and Its Transformative Impact on Oceanographic Research

Artificial intelligence (AI) has emerged as a revolutionary force in various fields of science, and oceanography is no exception. The introduction of AI into oceanographic research has unlocked new possibilities, reshaping our understanding of marine environments and accelerating our capacity to address pressing oceanographic challenges (6).

AI, in essence, refers to the capability of a machine to imitate intelligent human behavior. It encompasses a range of technologies, including machine learning (ML), where systems learn from data, identify patterns, and make decisions, often surpassing the accuracy of human capabilities (7).

Enhancing Data Analysis. The ocean is a vast, dynamic entity that generates a staggering amount of data. Traditional methods of data analysis often struggle to cope with the scale and complexity of oceanographic data. Here, AI proves its mettle. Machine learning algorithms can process vast quantities of data, identify patterns, and generate insights that would be almost impossible to achieve manually. Whether it's recognizing patterns in sea surface temperature, predicting the spread of harmful algal blooms, or tracking marine wildlife, AI is transforming the way we analyze and interpret ocean data (8).

Predictive Modeling. Another significant contribution of AI to oceanography is in the realm of predictive modeling. Predictive models are essential tools for forecasting various oceanic phenomena, from climate change impacts to the movement of ocean currents.

Machine learning models can handle complex, non-linear relationships, and they learn and improve over time, making them powerful tools for predicting future oceanic conditions (9).

Interdisciplinary Collaboration. The infusion of AI into oceanography has also fostered interdisciplinary collaboration. It has brought together oceanographers, data scientists, computer scientists, and engineers, sparking a rich cross-pollination of ideas and approaches. This interdisciplinary synergy is not only enriching the field of oceanography but also leading to innovative solutions for marine challenges (10).

Challenges and Opportunities. The journey of integrating AI into oceanographic research is not without challenges. These include technical hurdles, data privacy concerns, and the need for interpretability of AI models. However, these challenges also represent opportunities for innovation, dialogue, and progress (11).

The transformative impact of AI on oceanographic research is undeniable. It has changed the game, enabling us to delve deeper, explore further, and understand better. As we navigate the future of oceanography, AI will continue to be our ally, guiding us through the complexities of our oceans and helping us safeguard their health and sustainability for generations to come (12).

Navigating the Ethical Implications of AI in Oceanography

As artificial intelligence (AI) continues to permeate oceanographic research, it brings with it a new set of ethical implications that must be navigated with care. This integration of AI in oceanography, while offering transformative potential, also raises significant questions about data privacy, interpretability, and the equitable distribution of AI benefits (13).

Data Privacy and Security. Oceanographic research often involves the collection of vast amounts of data, some of which may be sensitive or proprietary. With the use of AI and machine learning, issues surrounding data privacy and security become increasingly important. Measures must be taken to ensure that data is collected, stored, and used in a manner that respects privacy rights and protects against unauthorized access or misuse (14).

Interpretability and Transparency. Machine learning models, particularly complex ones like deep learning networks, are often referred to as "black boxes" due to their lack of interpretability. This lack of transparency can be a significant issue in oceanographic research, where understanding the underlying mechanisms of oceanic phenomena is as crucial as making accurate predictions. Therefore, developing and utilizing AI models that provide interpretable and explainable results is an ethical imperative in the field (15).

Equitable Distribution of Benefits. The benefits of AI in oceanography, such as improved predictive models and data analysis tools, must be accessible to all, irrespective of their technical expertise or resources. There is a risk that the advantages of AI could be confined to a limited group of researchers or institutions, creating a gap between the "AI haves" and the "AI have-nots". Ensuring the equitable distribution of AI benefits is crucial for fostering inclusivity and collaboration in oceanographic research (16).

AI for Good. Lastly, as we harness the power of AI for oceanographic research, we must ensure that it is used for the greater good. This involves using AI to enhance our understanding of the oceans, promote sustainable practices, mitigate climate change impacts, and protect marine biodiversity. It's essential that the use of AI aligns with the broader goals of ocean conservation and sustainability (17).

Navigating the ethical implications of AI in oceanography is a complex but necessary journey. It requires open dialogue, interdisciplinary collaboration, and a commitment to ethical principles. As we chart the course of this journey, let's ensure that we steer the ship of AI towards a future that is not only technologically advanced but also ethical, equitable, and in harmony with our oceans.

Case Study: Machine Learning for Plastic Pollution Tracking in the Oceans

Plastic pollution is a critical issue confronting our oceans. An estimated 8 million tons of plastic waste enter the world's oceans each year, posing grave threats to marine life and ecosystems. Tackling this challenge requires accurate tracking and monitoring of plastic distribution in the oceans – a task that is extraordinarily complex given the vastness and dynamism of marine environments. This case study explores the application of machine learning (ML) in tracking and understanding plastic pollution in our oceans (18,19).

The Challenge of Tracking Plastic Pollution. Tracking the distribution and movement of plastic waste in the oceans is a daunting task. The plastic debris, which ranges from large items to microplastics, is influenced by a variety of oceanic and atmospheric forces and can be found from the surface to the sea floor. Traditional methods of tracking plastic pollution, such as ship-based surveys and satellite imagery, are limited in their spatial and temporal coverage and often struggle to detect smaller debris (20,21).

Leveraging Machine Learning. To overcome these challenges, researchers are turning to machine learning. Machine learning algorithms, with their ability to analyze vast, complex datasets and detect subtle patterns, offer a promising solution for tracking plastic pollution (22).

In one innovative approach, researchers trained a convolutional neural network, a type of deep learning model, to identify and classify plastic debris in images captured by unmanned aerial vehicles (UAVs). The model was trained on thousands of images, with various types and sizes of plastic debris, and was able to detect plastic with high accuracy (23,24).

Another study utilized machine learning to predict the distribution of plastic debris based on ocean current data, wind patterns, and coastal population densities. The model was able to identify hotspots of plastic accumulation and predict the movement of plastic debris (25).

Implications and Impact. The use of machine learning in tracking plastic pollution has significant implications. It can provide more accurate and comprehensive data about plastic distribution, informing clean-up efforts and policy decisions. It also enhances our understanding of how plastic debris interacts with oceanic and atmospheric forces, which can help in developing strategies to prevent plastic from entering the oceans in the first place (26).

Future Directions. Despite these promising developments, there is still much to explore in the application of machine learning for plastic pollution tracking. Future research could focus on refining the accuracy of ML models, integrating different data sources, and expanding the scope to include underwater and microplastic detection (27).

The case of machine learning for plastic pollution tracking demonstrates the transformative potential of AI in addressing oceanographic challenges. It offers a glimpse into a future where technology and oceanography converge to safeguard our oceans and the myriad life forms they support. As we continue to navigate this promising yet complex landscape, let us do so with a sense of responsibility, curiosity, and hope (28).

AI Tools for Ocean Data Visualization. Visualizing ocean data is a critical aspect of oceanographic research. It transforms complex datasets into intuitive, visual representations, enabling researchers to understand patterns, trends, and relationships in the data. However, given the volume, velocity, and variety of ocean data, traditional visualization techniques often fall short. Here, artificial intelligence (AI) steps in, offering powerful tools for ocean data visualization (29,30).

Need for Advanced Visualization. The ocean is a vast and dynamic system, generating enormous amounts of data. This data comes in various formats, from structured

data like temperature and salinity measurements to unstructured data like images and videos from underwater drones. Traditional visualization methods can struggle to handle such diverse and large-scale data. Moreover, these methods often fail to capture the dynamic nature of oceanic phenomena (31,32).

AI and Data Visualization. AI, particularly machine learning and deep learning, can address these challenges. Machine learning algorithms can analyze vast and complex datasets, identify patterns and trends, and translate these into visual forms. Deep learning, a subfield of machine learning, is particularly effective for visualizing unstructured data. It can process images, videos, and other non-text data, extracting features and representing them visually (33).

Examples of AI Tools for Ocean Data Visualization. Several AI tools are now available for ocean data visualization. For instance, neural network-based visualization tools can process large volumes of satellite imagery to produce dynamic visualizations of sea surface temperatures, chlorophyll concentrations, and other oceanic parameters (34).

Another AI tool, known as t-SNE (t-Distributed Stochastic Neighbor Embedding), can visualize high-dimensional data in a two-dimensional space, which is useful for exploring complex relationships in the data. For example, t-SNE has been used to visualize patterns in underwater sound recordings, revealing insights into marine mammal distributions and behaviors (35).

AI is also being used to develop virtual and augmented reality experiences, allowing users to interact with ocean data in immersive and intuitive ways. These tools can represent ocean data in three dimensions and in real-time, providing a more holistic understanding of oceanic phenomena (36).

Moving Forward. While AI tools for ocean data visualization hold great promise, their development and application are not without challenges. These include technical hurdles, data privacy issues, and the need for user-friendly interfaces. However, with continued research and collaboration, these challenges can be overcome (37).

The integration of AI into ocean data visualization is transforming the way we see and understand our oceans. It's enhancing our ability to explore, analyze, and communicate complex ocean data, supporting better decision-making and fostering a deeper connection with our marine environments. As we sail forward into the future of oceanography, let's harness the power of AI to illuminate the mysteries of the deep and guide our journey towards a more sustainable and resilient ocean planet (38,39).

Conclusion: AI's Role in Overcoming Oceanographic Challenges

As we've navigated through various facets of integrating artificial intelligence (AI) into oceanography, one thing is clear: AI has an essential role to play in overcoming oceanographic challenges. With its transformative capabilities, AI is not just a tool for oceanographers; it's a catalyst for a new era of oceanographic research and conservation.

AI's ability to analyze vast, complex datasets is revolutionizing our understanding of the oceans. It's enabling us to detect patterns and trends in ocean data that were previously elusive, enhancing our ability to monitor marine ecosystems, predict oceanic phenomena, and understand the impacts of climate change.

Furthermore, AI's impact extends beyond data analysis and predictive modeling. It's fostering interdisciplinary collaboration, bringing together oceanographers, data scientists, computer scientists, and engineers in a shared endeavor to understand and protect our oceans.

Yet, AI's role in oceanography is not just about technology; it's also about ethics and equity. As we harness the power of AI, we must navigate the ethical implications, ensuring data privacy, interpretability, and the equitable distribution of AI benefits. We must ensure

that AI is used for the greater good, aligning with the broader goals of ocean conservation and sustainability.

The integration of AI into oceanography also reminds us of the value of curiosity, innovation, and adaptability. As we continue to explore the applications of AI in oceanography, we'll undoubtedly encounter challenges. But these challenges also present opportunities for learning, growth, and innovation.

As we look to the horizon, AI's role in overcoming oceanographic challenges is both promising and inspiring. It's a testament to human ingenuity and our determination to safeguard our oceans. As we sail into the future of oceanography, let's embrace the power of AI, not as a panacea, but as a powerful ally in our quest to understand and conserve our oceans. The voyage may be complex, but with AI as our compass, we can navigate the challenges and chart a course towards a sustainable and resilient ocean planet.

References:

1. Garlock T, Asche F, Anderson J, Bjørndal T, Kumar G, Lorenzen K, et al. A Global Blue Revolution: Aquaculture Growth Across Regions, Species, and Countries. *Reviews in Fisheries Science & Aquaculture*. 2020 Jan 2;28(1):107–16.
2. Ahmad H. MACHINE LEARNING APPLICATIONS IN OCEANOGRAPHY. *Aquatic Research*. 2019;161–9.
3. McNabb BJ, Tortell PD. Oceanographic controls on Southern Ocean dimethyl sulfide distributions revealed by machine learning algorithms. *Limnol Oceanogr*. 2023 Mar 16;68(3):616–30.
4. Barker LDL, Jakuba M V., Bowen AD, German CR, Maksym T, Mayer L, et al. Scientific Challenges and Present Capabilities in Underwater Robotic Vehicle Design and Navigation for Oceanographic Exploration Under-Ice. *Remote Sens (Basel)*. 2020 Aug 11;12(16):2588.
5. Dong C, Xu G, Han G, Bethel BJ, Xie W, Zhou S. Recent Developments in Artificial Intelligence in Oceanography. *Ocean-Land-Atmosphere Research*. 2022 Jan;2022.
6. Shafiq SI. Artificial intelligence and big data science for oceanographic research in Bangladesh: preparing for the future. *Journal of Data Acquisition and Processing*. 2023;38(1):418.
7. Durluk I, Miller T, Dorobczyński L, Kozłowska P, Kostecki T. Revolutionizing Marine Traffic Management: A Comprehensive Review of Machine Learning Applications in Complex Maritime Systems. *Applied Sciences*. 2023 Jul 11;13(14):8099.
8. Munim ZH, Dushenko M, Jimenez VJ, Shakil MH, Imset M. Big data and artificial intelligence in the maritime industry: a bibliometric review and future research directions. *Maritime Policy & Management*. 2020 Jul 3;47(5):577–97.
9. Ditria EM, Buelow CA, Gonzalez-Rivero M, Connolly RM. Artificial intelligence and automated monitoring for assisting conservation of marine ecosystems: A perspective. *Front Mar Sci*. 2022 Jul 28;9.
10. Franke A, Peters K, Hinkel J, Hornidge A, Schlüter A, Zielinski O, et al. Making the <sc>UN</sc> Ocean Decade work? The potential for, and challenges of, transdisciplinary research and real-world laboratories for building towards ocean solutions. *People and Nature*. 2023 Feb 4;5(1):21–33.
11. Sanders NR, Boone T, Ganeshan R, Wood JD. Sustainable Supply Chains in the Age of <sc>AI</sc> and Digitization: Research Challenges and Opportunities. *Journal of Business Logistics*. 2019 Sep 4;40(3):229–40.
12. Zhang Y, Li Y, Cui L, Cai D, Liu L, Fu T, et al. Siren's Song in the AI Ocean: A Survey on Hallucination in Large Language Models. *arXiv preprint arXiv:230901219*. 2023;
13. Fard NE, Selmic RR, Khorasani K. Public Policy Challenges, Regulations, Oversight, Technical, and Ethical Considerations for Autonomous Systems: A Survey. *IEEE Technology and Society Magazine*. 2023 Mar;42(1):45–53.
14. Mandal A, Ghosh AR. AI-driven surveillance of the health and disease status of ocean organisms: a review. *Aquaculture International*. 2023 Jul 6;

15. Grasso I, Russell D, Matthews A, Matthews J, Record NR. Applying Algorithmic Accountability Frameworks with Domain-specific Codes of Ethics. In: Proceedings of the 2020 ACM-IMS on Foundations of Data Science Conference. New York, NY, USA: ACM; 2020. p. 83–91.
16. Bell KLC, Chow JS, Hope A, Quinzin MC, Cantner KA, Amon DJ, et al. Low-Cost, Deep-Sea Imaging and Analysis Tools for Deep-Sea Exploration: A Collaborative Design Study. *Front Mar Sci*. 2022 Aug 11;9.
17. Sun Z. Actionable AI for Climate and Environment. In: Actionable Science of Global Environment Change. Cham: Springer International Publishing; 2023. p. 327–54.
18. Sannigrahi S, Basu B, Basu AS, Pilla F. Development of automated marine floating plastic detection system using Sentinel-2 imagery and machine learning models. *Mar Pollut Bull*. 2022 May;178:113527.
19. Duncan EM, Davies A, Brooks A, Chowdhury GW, Godley BJ, Jambeck J, et al. Message in a bottle: Open source technology to track the movement of plastic pollution. *PLoS One*. 2020 Dec 2;15(12):e0242459.
20. Boucher J, Billard G. The challenges of measuring plastic pollution. *Field Actions Science Reports The Journal of Field Actions*. 2019;(Special Issue 19):68–75.
21. Iroegbu AOC, Ray SS, Mbarane V, Bordado JC, Sardinha JP. Plastic Pollution: A Perspective on Matters Arising: Challenges and Opportunities. *ACS Omega*. 2021 Aug 3;6(30):19343–55.
22. Kruse C, Boyda E, Chen S, Karra K, Bou-Nahra T, Hammer D, et al. Satellite monitoring of terrestrial plastic waste. *PLoS One*. 2023 Jan 18;18(1):e0278997.
23. Jia T, Kapelan Z, de Vries R, Vriend P, Peereboom EC, Okkerman I, et al. Deep learning for detecting macroplastic litter in water bodies: A review. *Water Res*. 2023 Mar;231:119632.
24. Hanson N, Demirkaya A, Erdoğan D, Stubbins A, Padır T, Imbiriba T. A Vision for Cleaner Rivers: Harnessing Snapshot Hyperspectral Imaging to Detect Macro-Plastic Litter. *arXiv preprint arXiv:2307.12145*. 2023;
25. Lingaraju AK, Niranjanamurthy M, Bose P, Acharya B, Gerogiannis VC, Kanavos A, et al. IoT-Based Waste Segregation with Location Tracking and Air Quality Monitoring for Smart Cities. *Smart Cities*. 2023 May 27;6(3):1507–22.
26. Mukonza SS, Chiang JL. Meta-Analysis of Satellite Observations for United Nations Sustainable Development Goals: Exploring the Potential of Machine Learning for Water Quality Monitoring. *Environments*. 2023 Oct 2;10(10):170.
27. Singh S, Chhabra R, Arora J. A Systematic Review of Waste Management Solutions Using Machine Learning, Internet of Things and Blockchain Technologies: State-of-Art, Methodologies, and Challenges. *Archives of Computational Methods in Engineering*. 2023 Oct 20;
28. Szpilko D, de la Torre Gallegos A, Jimenez Naharro F, Rzepka A, Remiszewska A. Waste Management in the Smart City: Current Practices and Future Directions. *Resources*. 2023 Sep 26;12(10):115.
29. Katija K, Orenstein E, Schlining B, Lundsten L, Barnard K, Sainz G, et al. FathomNet: A global image database for enabling artificial intelligence in the ocean. *Sci Rep*. 2022 Sep 23;12(1):15914.
30. Wang K, Liang M, Li Y, Liu J, Liu RW. Maritime Traffic Data Visualization: A Brief Review. In: 2019 IEEE 4th International Conference on Big Data Analytics (ICBDA). IEEE; 2019. p. 67–72.
31. Xie C, Li M, Wang H, Dong J. A survey on visual analysis of ocean data. *Visual Informatics*. 2019 Sep;3(3):113–28.
32. Buck JJH, Bainbridge SJ, Burger EF, Kraberg AC, Casari M, Casey KS, et al. Ocean Data Product Integration Through Innovation-The Next Level of Data Interoperability. *Front Mar Sci*. 2019 Feb 28;6.
33. Qian C, Huang B, Yang X, Chen G. Data science for oceanography: from small data to big data. *Big Earth Data*. 2022 Apr 3;6(2):236–50.
34. Ali WH, Lermusiaux PFJ, Mirhi MH, Gupta A, Kulkarni CS, Foucart C, et al. SeaVizKit: Interactive Maps for Ocean Visualization. In: OCEANS 2019 MTS/IEEE SEATTLE. IEEE; 2019. p. 1–10.
35. Potratz GL, Canchumuni SWA, Castro JDB, Potratz J, Pacheco MAC. Automatic lithofacies classification with t-SNE and K-nearest neighbors algorithm. *Anuário Do Instituto De Geociências*. 2021;44.

36. Kaviyaraj R, Uma M. A Survey on Future of Augmented Reality with AI in Education. In: 2021 International Conference on Artificial Intelligence and Smart Systems (ICAIS). IEEE; 2021. p. 47–52.
37. Khang A, Misra A, Gupta SK, Shah V. AI-Aided IoT Technologies and Applications for Smart Business and Production. CRC Press; 2023.
38. Stevens R, Taylor V, Nichols J, Maccabe AB, Yelick K, Brown D. Ai for science: Report on the department of energy (doe) town halls on artificial intelligence (ai) for science. Argonne National Lab.(ANL), Argonne, IL (United States); 2020.
39. Sun Z, Sandoval L, Crystal-Ornelas R, Mousavi SM, Wang J, Lin C, et al. A review of Earth Artificial Intelligence. *Comput Geosci*. 2022 Feb;159:105034.

UTILIZING MACHINE LEARNING FOR PREDICTIVE MODELING IN OCEANOGRAPHY

SCIENTIFIC RESEARCH GROUP:

Tymoteusz Miller

ORCID ID: 0000-0002-5962-5334

PhD in biological sciences, assistant Professor

Institute of Marine and Environmental Sciences

Polish Society of Bioinformatics and Data Science BIODATA, Szczecin, Poland

Adrianna Łobodzińska

ORCID ID: 0000-0002-6669-3589

4th year student of Biotechnology, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
University of Szczecin. Polish Society of Bioinformatics and Data Science BIODATA, Szczecin, Poland

Klaudia Lewita

4th year student of Biotechnology, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
University of Szczecin. Polish Society of Bioinformatics and Data Science BIODATA, Szczecin, Poland

Julia Żejmo

1th year student of Oceanography, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
University of Szczecin. Szczecin, Poland

Julia Biedrzycka

1th year student of Oceanography, Faculty of Physical, Mathematical and Natural Sciences
University of Szczecin. Szczecin, Poland

Abstract. *Oceanography, a field dedicated to studying the world's oceans, is on the brink of a new era with the introduction of artificial intelligence (AI) and machine learning (ML). The ocean's complex ecosystems provide a vast reservoir of data, encompassing temperature fluctuations, salinity variations, migration patterns of marine life, and shifting ocean currents. Traditional data analysis methods often struggle with such massive, multi-dimensional datasets, making the application of machine learning increasingly vital. ML, a subset of AI, enables machines to learn from and interpret data without explicit programming, offering an unprecedented opportunity to explore ocean data, decipher patterns and trends, and develop predictive models that were previously unattainable. The potential applications of ML in oceanography span climate change, marine conservation, navigation, and resource exploration. This new phase in oceanographic research, powered by AI and ML, promises a future where the mysteries of the ocean are unraveled through both human expertise and the predictive power of algorithms, signifying a transformative moment in understanding and preserving our oceans.*

Introduction: The Future of Oceanography

In the dynamic, ever-changing landscapes of scientific research and technological development, one field stands poised at the crest of a transformative wave: Oceanography. This discipline, dedicated to the study of the world's vast and intricate oceans, has always been at the forefront of innovative methods of data collection and interpretation. Today, it

finds itself on the verge of a new era, one marked by the revolutionary impact of artificial intelligence (AI) and machine learning (ML) (1,2).

The ocean, with its complex and diverse ecosystems, is a reservoir of invaluable data. From temperature fluctuations and salinity variations to the migration patterns of marine life and the shifting of ocean currents, the amount of information contained within the ocean's depths is staggering. Traditional methods of data analysis, while still crucial, often fall short when it comes to processing such massive, multi-dimensional data sets. This is where the capabilities of machine learning come into play (3,4).

Machine learning, a subset of AI, endows machines with the ability to learn from and interpret data without explicit programming. In the context of oceanography, it offers an unprecedented opportunity to dive deeper into ocean data, decipher patterns and trends, and make predictive models that would have been unattainable using conventional methodologies. From climate change and marine conservation to navigation and resource exploration, the potential applications are as vast as the ocean itself (5,6).

A future where the mysteries of the ocean are unraveled not just by human intuition and observation, but also by the predictive power of algorithms. A future where machine learning stands as a potent ally in our quest to understand and preserve the planet's most expansive, yet least understood, frontier (7).

In this new dawn of oceanographic research, we're not just looking at the surface anymore. With AI and machine learning, we're venturing into the blue, ready to face the challenges, embrace the opportunities, and navigate the uncharted waters of the future of oceanography (8). The wave is here. It's time to ride it.

The Role of Predictive Modeling in Oceanography with AI

Predictive modeling plays a pivotal role in the field of oceanography, a role that has been exponentially amplified with the introduction of artificial intelligence (AI). It is, essentially, the process of using statistical techniques to predict outcomes. In the realm of oceanography, these outcomes can range from sea surface temperatures and ocean currents to the potential migration patterns of marine species (9).

The development and application of predictive models enable researchers to forecast future oceanic conditions based on historical and current data. However, the sheer complexity and volume of oceanic data have often posed significant challenges to traditional modeling techniques. This is where AI, and more specifically machine learning, comes into the picture (10).

Machine learning (ML) algorithms have the capacity to analyze large, complex datasets and learn from them, thereby improving their predictions over time. This adaptive nature of ML is especially beneficial in an environment as dynamic as the ocean. For example, ML algorithms can ingest data from various sources like satellite imagery, buoy measurements, and autonomous underwater vehicles to predict a multitude of oceanic phenomena such as the spread of harmful algal blooms or the trajectory of an oil spill (11).

The application of AI in predictive modeling also enables the handling of multi-dimensional data. Oceanographic data often includes multiple variables such as temperature, salinity, depth, and pressure, which all interact in complicated, non-linear ways. ML algorithms are capable of managing these complex interactions, offering a more holistic approach to understanding and predicting oceanic processes (12).

Furthermore, AI and ML can enhance the temporal and spatial resolution of predictive models. This means they can provide more detailed predictions over larger areas and extended time frames, which is critical for addressing issues like climate change, sea level rise, and marine conservation (13).

The advent of AI and ML in oceanography has, therefore, marked a significant shift in predictive modeling. By harnessing the power of these advanced technologies, we can dive

deeper into the complexities of our oceans, predict their future states with higher accuracy, and proactively respond to environmental changes. The future of predictive modeling in oceanography with AI is not just about producing better models, it's about empowering our understanding of the world's oceans and, ultimately, our ability to protect and preserve them (14,15).

Bridging the Gap Between Oceanographers and Data Scientists

In the evolving landscape of oceanographic research, a new symbiosis is forming, one that brings together the expertise of oceanographers and data scientists. The integration of these two distinct, yet complementary, fields is ushering in an era of unprecedented discovery and understanding of our oceans (16,17).

Oceanographers, armed with a deep understanding of marine systems, have traditionally focused on collecting and interpreting oceanic data. Their expertise lies in understanding the physical, chemical, biological, and geological aspects of the ocean. On the other hand, data scientists excel in the manipulation and analysis of complex datasets, using advanced algorithms and computational techniques, including machine learning (18).

Despite the immense potential of this collaboration, a gap has existed between these two communities. This gap is characterized by differences in language, methodology, and even culture. However, the increasing recognition of the value of machine learning in oceanography is helping to bridge this divide (19).

The first step in bridging this gap is fostering mutual understanding and respect for each other's expertise. This involves creating opportunities for interdisciplinary education and collaboration. For instance, workshops and seminars that bring together oceanographers and data scientists can provide a platform for shared learning and knowledge exchange (20).

Next, there is a need to develop shared tools and frameworks that facilitate collaborative research. This includes creating standardized datasets that are accessible to both communities, and developing machine learning models that are tailored to the specific needs and challenges of oceanographic research (21).

Moreover, the translation of machine learning outcomes into actionable insights for oceanography is a critical aspect of this bridging process. This means developing models that not only predict oceanic phenomena accurately, but also provide interpretable results that can be utilized in practical oceanography (22).

Finally, promoting a culture of open science, where both data and code are shared freely, can help to establish common ground and foster collaboration (23).

The integration of oceanography and data science is more than just a convergence of disciplines. It represents a new way of thinking and working in the field of ocean research. By bridging the gap between oceanographers and data scientists, we can harness the full potential of AI and machine learning in oceanography, opening new horizons of understanding and preserving our oceans (24).

Case Study: Predicting Sea Level Rise Using Machine Learning

Sea level rise is one of the most profound consequences of climate change, threatening coastal communities and ecosystems worldwide. Predicting sea level changes accurately is crucial for informed decision-making and effective climate adaptation strategies. In this context, the application of machine learning (ML) presents an exciting opportunity, as illustrated by this case study (25).

The Challenge. The factors contributing to sea level rise are multifaceted and complex. They include melting glaciers and ice sheets, thermal expansion of sea water due to global warming, and changes in land water storage. The interplay of these factors creates a challenging task for traditional modeling techniques. Further, the prediction models must account for regional disparities in sea level rise, which adds another layer of complexity (14).

The Approach. In this case study, researchers employed a machine learning model to analyze a broad spectrum of data related to sea level rise. The data sources included satellite observations of sea surface temperatures, ice sheet mass balance, ocean salinity, and other relevant climate variables (26).

The ML model used was a type of neural network known as a Long Short-Term Memory (LSTM) model, designed to handle time-series data effectively. LSTM models can learn and remember over long sequences of data, making them well-suited for predicting future trends based on historical patterns (27).

The Results. The machine learning model was able to predict future sea levels with a high degree of accuracy. Crucially, it was also capable of identifying regional variations in sea level rise, providing a more nuanced and detailed picture than global averages alone (28).

The ML model's predictions were cross-validated with historical data and showed strong alignment with actual observed trends. This validation process confirmed the effectiveness of the ML approach for predicting sea level rise (27).

Implications. This case study demonstrates the transformative potential of machine learning in tackling complex climate phenomena such as sea level rise. By harnessing the predictive power of ML, scientists can generate more accurate, nuanced, and detailed forecasts, informing policy and helping vulnerable communities prepare for the impacts of rising seas (29).

It also underscores the importance of interdisciplinary collaboration, bringing together the expertise of oceanographers, climatologists, and data scientists to address one of the most pressing issues of our time. As we face the ongoing challenges of climate change, the integration of machine learning tools in oceanography will continue to be a critical asset in our collective response (30).

Building Predictive Models for Ocean Temperature and Salinity

The ocean's temperature and salinity are two fundamental parameters that play a crucial role in governing marine ecosystems and climate systems. Accurate predictions of these parameters are vital for understanding ocean circulation, climate change, and the health of marine life. The integration of machine learning in the process of building predictive models for ocean temperature and salinity has opened new avenues in oceanographic research (31).

Understanding the Ocean's Temperature and Salinity. Temperature and salinity together determine the density of seawater, which in turn influences ocean currents, the transport of nutrients, and the distribution of marine species. Changes in these parameters can have significant impacts on the climate system, including influencing atmospheric conditions and contributing to sea level rise (32).

The Need for Machine Learning. The prediction of ocean temperature and salinity involves complex, dynamic systems with nonlinear relationships. Traditional statistical models often struggle with these complexities. Machine learning, on the other hand, excels at handling high-dimensional, nonlinear data, making it well-suited to this task (33).

Machine Learning Approaches. Machine learning models such as Support Vector Machines (SVM), Random Forests, and Neural Networks have been used for predicting ocean temperature and salinity. These models learn from historical oceanographic data, recognizing patterns and relationships between various influencing factors (34).

The process begins with data collection, where information about historical ocean temperatures and salinity levels, along with other relevant parameters like solar radiation, wind speed, and atmospheric pressure, is gathered. This data is then used to train the machine learning model (35).

Validation and Accuracy. Once the model has been trained, it is tested and validated using separate datasets. The predictions generated by the model are compared with actual observations to assess its accuracy. These machine learning models have demonstrated high predictive accuracy in several studies, significantly outperforming traditional statistical models (36).

Future Directions. The use of machine learning for predicting ocean temperature and salinity is an exciting development in oceanography. However, there is still much to explore (37). For instance, how can we best handle the spatial and temporal variability of the ocean? How can we ensure that our models are interpretable to oceanographers and useful for policy-making?

As we continue to develop and refine these machine learning models, they will become an increasingly valuable tool in our efforts to understand and protect our oceans. The convergence of oceanography and data science is not just enhancing our ability to predict ocean parameters; it is also expanding our understanding of the intricate and beautiful complexities of the ocean.

Conclusion: The Next Wave of Predictive Oceanography

As we stand on the shores of the next wave of predictive oceanography, it's clear that the tide is turning. The integration of artificial intelligence and machine learning into oceanographic research marks a transformative moment in the history of this field. It brings with it the promise of unprecedented insights into our oceans and the myriad mysteries they hold.

This journey into the future of oceanography is not without its challenges. The complexity of oceanic data, the need for interdisciplinary collaboration, and the imperative for ethical and responsible use of AI are just a few of the hurdles we face. Yet, as this discussion has illustrated, the potential rewards are immense.

The application of machine learning to predictive modeling in oceanography is revolutionizing our understanding of the ocean's dynamics. From predicting sea level rise to forecasting changes in ocean temperature and salinity, machine learning is enhancing the accuracy, granularity, and scope of our predictions.

But perhaps more importantly, it is changing the way we approach oceanographic research. It is fostering new collaborations between oceanographers and data scientists, bridging gaps in knowledge and methodology, and encouraging a more holistic, data-driven view of the ocean.

The future of predictive oceanography is not merely about forecasting the state of the ocean; it's about empowering our capacity to interact with it. Whether it's informing policy decisions, guiding conservation efforts, or helping coastal communities adapt to changing conditions, the potential impacts of this next wave extend far beyond the realm of academic research.

As we ride this wave into the future, let us do so with a sense of responsibility and optimism. With machine learning as our compass, we venture into a new era of oceanography, ready to uncover the secrets of our oceans, prepared to face the challenges that lie ahead, and committed to safeguarding our planet's most precious resource.

The next wave of predictive oceanography is here. Let's embrace it, let's learn from it, and let's use it to make a difference. The future of our oceans and our planet depends on it.

References:

1. Dong C, Xu G, Han G, Bethel BJ, Xie W, Zhou S. Recent Developments in Artificial Intelligence in Oceanography. *Ocean-Land-Atmosphere Research*. 2022 Jan;2022.
2. Davidson F, Alvera-Azcárate A, Barth A, Brassington GB, Chassignet EP, Clementi E, et al. Synergies in Operational Oceanography: The Intrinsic Need for Sustained Ocean Observations. *Front Mar Sci*. 2019 Sep 3;6.

3. Mascorda Cabre L, Hosegood P, Attrill MJ, Bridger D, Sheehan E V. Offshore longline mussel farms: a review of oceanographic and ecological interactions to inform future research needs, policy and management. *Rev Aquac.* 2021 Sep 15;13(4):1864–87.
4. Holdsworth AM, Zhai L, Lu Y, Christian JR. Future Changes in Oceanography and Biogeochemistry Along the Canadian Pacific Continental Margin. *Front Mar Sci.* 2021 Mar 16;8.
5. Sadaïappan B, Balakrishnan P, C.R. V, Vijayan NT, Subramanian M, Gauns MU. Applications of Machine Learning in Chemical and Biological Oceanography. *ACS Omega.* 2023 May 9;8(18):15831–53.
6. Ahmad H. Applications of Support Vector Machine Learning in Oceanography. 2020;
7. McNelly BP, Whitcomb LL, Brusseau JP, Carr SS. Evaluating Integration of Autonomous Underwater Vehicles into Port Protection. In: *OCEANS 2022, Hampton Roads.* IEEE; 2022. p. 1–8.
8. Sinha A, Abernathey R. Estimating ocean surface currents with machine learning. *Front Mar Sci.* 2021;8:672477.
9. Ali A, Fathalla A, Salah A, Bekhit M, Eldesouky E. Marine data prediction: an evaluation of machine learning, deep learning, and statistical predictive models. *Comput Intell Neurosci.* 2021;2021.
10. Pearman TRR, Robert K, Callaway A, Hall R, Lo Iacono C, Huvenne VAI. Improving the predictive capability of benthic species distribution models by incorporating oceanographic data – Towards holistic ecological modelling of a submarine canyon. *Prog Oceanogr.* 2020 May;184:102338.
11. Sr Y AB, R A, S S, C HN, Cs SG, J M. Predictive Modelling for Healthy Marine Life and Ecosystem using Ensemble Techniques. In: *OCEANS 2022 - Chennai.* IEEE; 2022. p. 1–7.
12. Hao P, Li S, Yu C, Wu G. A Prediction Model of Significant Wave Height in the South China Sea Based on Attention Mechanism. *Front Mar Sci.* 2022 Jun 16;9.
13. Ditria EM, Buelow CA, Gonzalez-Rivero M, Connolly RM. Artificial intelligence and automated monitoring for assisting conservation of marine ecosystems: A perspective. *Front Mar Sci.* 2022 Jul 28;9.
14. Xie J, Zhang J, Yu J, Xu L. An Adaptive Scale Sea Surface Temperature Predicting Method Based on Deep Learning With Attention Mechanism. *IEEE Geoscience and Remote Sensing Letters.* 2020 May;17(5):740–4.
15. Gao S, Huang J, Li Y, Liu G, Bi F, Bai Z. A forecasting model for wave heights based on a long short-term memory neural network. *Acta Oceanologica Sinica.* 2021 Jan 1;40(1):62–9.
16. Sagi T, Lehahn Y, Bar K. Artificial intelligence for ocean science data integration: current state, gaps, and way forward. *Elem Sci Anth.* 2020 Jan 1;8.
17. Qian C, Huang B, Yang X, Chen G. Data science for oceanography: from small data to big data. *Big Earth Data.* 2022;6(2):236–50.
18. Adebisi N, Balogun AL, Min TH, Tella A. Advances in estimating Sea Level Rise: A review of tide gauge, satellite altimetry and spatial data science approaches. *Ocean Coast Manag.* 2021 Jul;208:105632.
19. Johnson GC, Hosoda S, Jayne SR, Oke PR, Riser SC, Roemmich D, et al. Argo—Two Decades: Global Oceanography, Revolutionized. *Ann Rev Mar Sci.* 2022 Jan 3;14(1):379–403.
20. Hornidge AK, Partelow S, Knopf K. Knowing the Ocean: Epistemic Inequalities in Patterns of Science Collaboration. In: *Ocean Governance: Knowledge Systems, Policy Foundations and Thematic Analyses.* Springer International Publishing Cham; 2023. p. 25–45.
21. Dalton K, Skrobe M, Bell H, Kantner B, Berndtson D, Gerhardinger LC, et al. Marine-related learning networks: shifting the paradigm toward collaborative ocean governance. *Front Mar Sci.* 2020;7:595054.
22. Bishop B, Oliver ECJ, Aporta C. Co-producing maps as boundary objects: Bridging Labrador Inuit knowledge and oceanographic research. *Journal of Cultural Geography.* 2022 Jan 2;39(1):55–89.
23. Allen C, Mehler DMA. Open science challenges, benefits and tips in early career and beyond. *PLoS Biol.* 2019 May 1;17(5):e3000246.
24. Buck JJH, Bainbridge SJ, Burger EF, Kraberg AC, Casari M, Casey KS, et al. Ocean Data Product Integration Through Innovation-The Next Level of Data Interoperability. *Front Mar Sci.* 2019 Feb 28;6.

25. Xiao C, Chen N, Hu C, Wang K, Gong J, Chen Z. Short and mid-term sea surface temperature prediction using time-series satellite data and LSTM-AdaBoost combination approach. *Remote Sens Environ.* 2019 Nov;233:111358.
26. Zhu S, Hrnjica B, Ptak M, Choiński A, Sivakumar B. Forecasting of water level in multiple temperate lakes using machine learning models. *J Hydrol (Amst).* 2020 Jun;585:124819.
27. Xiao C, Chen N, Hu C, Wang K, Xu Z, Cai Y, et al. A spatiotemporal deep learning model for sea surface temperature field prediction using time-series satellite data. *Environmental Modelling & Software.* 2019 Oct;120:104502.
28. Pan M, Zhou H, Cao J, Liu Y, Hao J, Li S, et al. Water Level Prediction Model Based on GRU and CNN. *IEEE Access.* 2020;8:60090–100.
29. Zekrif DMS, Kulkarni M, Bhagyalakshmi A, Devireddy N, Gupta S, Boopathi S. Integrating Machine Learning and AI for Improved Hydrological Modeling and Water Resource Management. In 2023. p. 46–70.
30. Najah Ahmed A, Binti Othman F, Abdulmohsin Afan H, Khaleel Ibrahim R, Ming Fai C, Shabbir Hossain M, et al. Machine learning methods for better water quality prediction. *J Hydrol (Amst).* 2019 Nov;578:124084.
31. Medina-Lopez E, Ureña-Fuentes L. High-Resolution Sea Surface Temperature and Salinity in the Global Ocean from Raw Satellite Data. *Remote Sens (Basel).* 2019 Sep 20;11(19):2191.
32. Timmermans M, Marshall J. Understanding Arctic Ocean Circulation: A Review of Ocean Dynamics in a Changing Climate. *J Geophys Res Oceans.* 2020 Apr 30;125(4).
33. Jang E, Kim YJ, Im J, Park YG. Improvement of SMAP sea surface salinity in river-dominated oceans using machine learning approaches. *Glsci Remote Sens.* 2021 Jan 2;58(1):138–60.
34. Sithara S, Pramada SK, Thampi SG. Sea level prediction using climatic variables: a comparative study of SVM and hybrid wavelet SVM approaches. *Acta Geophysica.* 2020 Dec 29;68(6): 1779–90.
35. Rajabi-Kiasari S, Hasanlou M. An efficient model for the prediction of SMAP sea surface salinity using machine learning approaches in the Persian Gulf. *Int J Remote Sens.* 2020 Apr 17;41(8):3221–42.
36. Stammer D, Martins MS, Köhler J, Köhl A. How well do we know ocean salinity and its changes? *Prog Oceanogr.* 2021 Jan;190:102478.
37. Vinogradova N, Lee T, Boutin J, Drushka K, Fournier S, Sabia R, et al. Satellite Salinity Observing System: Recent Discoveries and the Way Forward. *Front Mar Sci.* 2019 May 22;6.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЧИННИК І НАСЛІДОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Влах Мирослава Романівна

ORCID ID: 0000-0002-2070-1897

канд. географ. наук, доцент кафедри економічної і соціальної географії
імені професора Олега Шаблія

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Зизень Іван Дмитрович

здобувач вищої освіти географічного факультету

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Зовнішньоекономічні зв'язки – це сукупність форм, засобів і методів зовнішньоекономічних відносин між країнами. Зовнішньоекономічні зв'язки відображають систему економічних взаємин, які виникають унаслідок руху ресурсів усіх видів між державами чи їхніми економічними суб'єктами. Вони охоплюють усі сфери економічного життя, передусім торговельну, виробничу, інвестиційну та фінансову діяльність [5].

Важливим елементом будь-якої національної економіки є зовнішньоторговельні зв'язки. Сучасні глобалізаційні процеси вимагають дедалі більшої кооперації країн світу для виробництва більшості товарів і послуг. Наприклад, зовнішньоторговельний оборот найбільшої економіки світу – США – станом на 2021 р. становив 26 % (5,95 трлн дол. США) від загального обсягу валового внутрішнього продукту (23,32 трлн дол. США) [4].

У світові ринки з відновленням незалежності держави почала інтегруватися й українська економіка. У 90-ті та на початку 2000-х років Україною було пройдено шлях від планової до ринкової економіки. Унаслідок цього стали формувалися потужні підприємства та галузі, завдяки яким Україна почала експортувати товари та вирівнювати сальдо зовнішньої торгівлі. Український експорт переважно формувався з продукції первинного та вторинного секторів економіки, а саме продуктів сільськогосподарства (зернові, олійні, бобові) та продуктів чорної металургії (чавун, сталь, прокат, феросплави, труби), на які припадало понад 40 % експортних надходжень. Через сировинну прив'язаність української економіки експортні надходження значною мірою залежать від коливання світових цін. Унаслідок фінансової кризи 2008 р. через обвал цін обсяг українського експорту у 2009 р. знизився на 40,7 % (з 66,9 млрд дол. до 39,7 млрд дол. США), імпорт – на 46,9 % (з 85,6 до 45,4 млрд дол. США). Загалом падіння ВВП України становило 15,9 % [2].

Регіоном України, що має чітко виражену зовнішньоторговельну орієнтацію, є Закарпатська область. Географічне положення області між великим ринком ЄС і ринком дешевої продукції України зумовлює її інвестиційну привабливість та конкурентну спроможність. Зовнішньоекономічні зв'язки мають позитивний вплив на економічне зростання області. Зокрема, збільшення інвестицій у реконструкцію і створення нових підприємств («Хенкель-Ужгород», «Грін Рей Закарпаття», «ФЕМ Інвест», «Берегівський радіозавод М», «Мукачівський завод «Точприлад», «Шкода-Авто» «Флекстронікс ТЗОВ», «Ядзакі Україна» та ін.) за період 2000–2004 рр. дали змогу створити понад 19000 місць праці, підняти середню заробітну плату на 15 % [3].

На висхідну динаміку зовнішньоторговельного обороту Закарпатської області вплинуло створення і функціонування тут спеціальної економічної зони, яка дала поштовх розвитку та збільшенню виробництва експортної продукції. Зовнішньоторговельний оборот області за період 2002–2005 рр. зріс із 342 млн дол. до 1,3 млрд дол. США. Подальші інвестиційні впливання збільшували експорт, який довгий час коливався на рівні 1,5 млрд дол. США. Максимальні показники експорту припадають на 2018 р., 2021–2022 рр. Тоді область залучала інвестиції для розширення виробництва як уже наявних підприємств, так і для створення енергетичної інфраструктури, щоб доєднати Україну до європейського енергетичного простору ENTSO-E (європейська мережа операторів системи передачі електроенергії). Створення експортно зорієнтованих підприємств, на яких використовувалися імпортовані компоненти, пришвидшувало імпорт товарів. Пік імпорту припав на 2011–2013 рр. і становив приблизно 2 млрд дол. США (рис. 1).

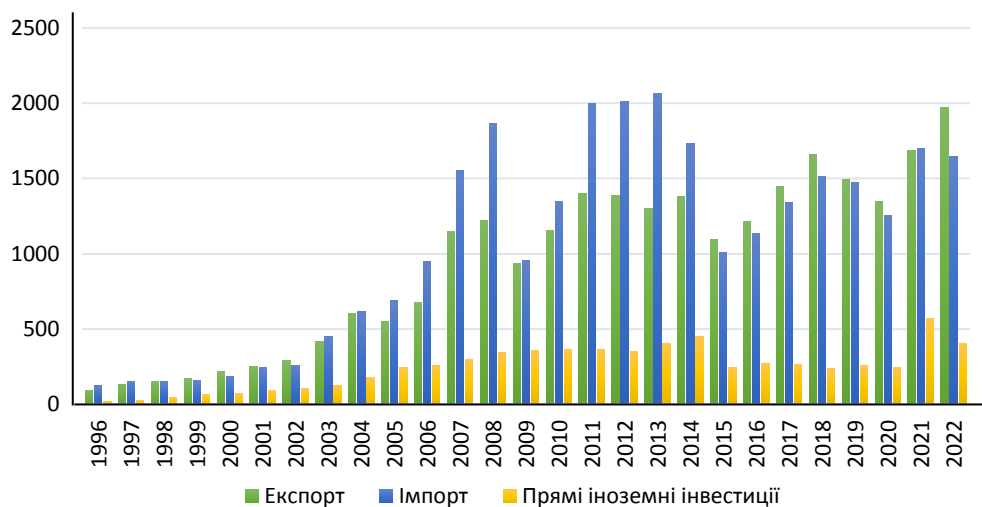

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі та прямих іноземних інвестицій Закарпатської області, млн дол. США *

*побудовано авторами за [1]

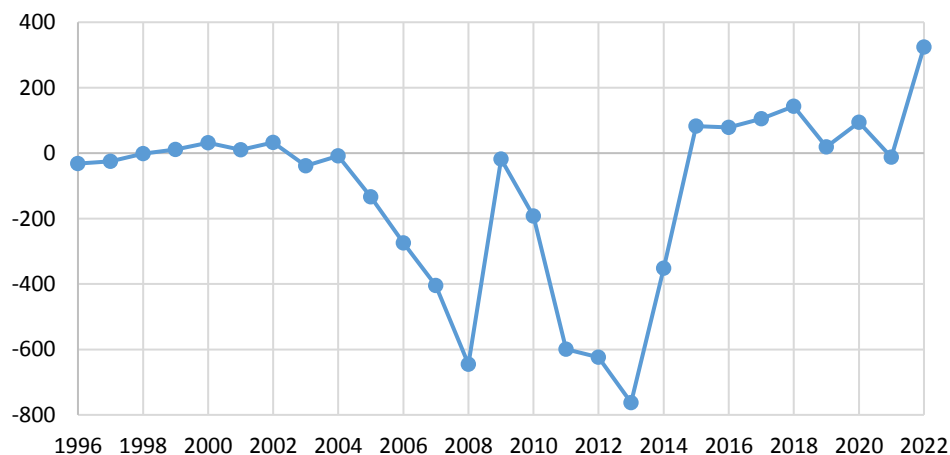

Рис. 2. Динаміка зовнішньоторговельного сальдо Закарпатської області, млн дол. США *

*побудовано авторами за [1]

Співвідношення експортних та імпорتنих зв'язків відображає показник сальдо зовнішньої торгівлі. За період 1996–2004 рр. сальдо зовнішньої торгівлі Закарпатської області балансувало від -15 млн дол. до + 15 млн дол. США. Упродовж 2005–2008 рр., 2010–2015 рр. воно знижувалося через збільшення імпорту побутово-технічних та інших товарів щоденного вжитку внаслідок поліпшення матеріального забезпечення населення. У періоди криз і політичної нестабільності (2008 р., 2015–2022 рр.) відбувається вирівнювання аналізованих показників (рис. 2).

Максимальні додатні значення зовнішньоторговельного балансу Закарпатської області припали на 2022 р., що зумовлено переорієнтацією торговельних зв'язків України через західний регіон, зокрема Закарпатську область. Профіцит торговельного балансу Закарпатської області становив 324,5 млн дол. США [1]. Натомість в Україні дефіцит торговельного балансу становив 11124,7 млн дол. США (рис. 3).

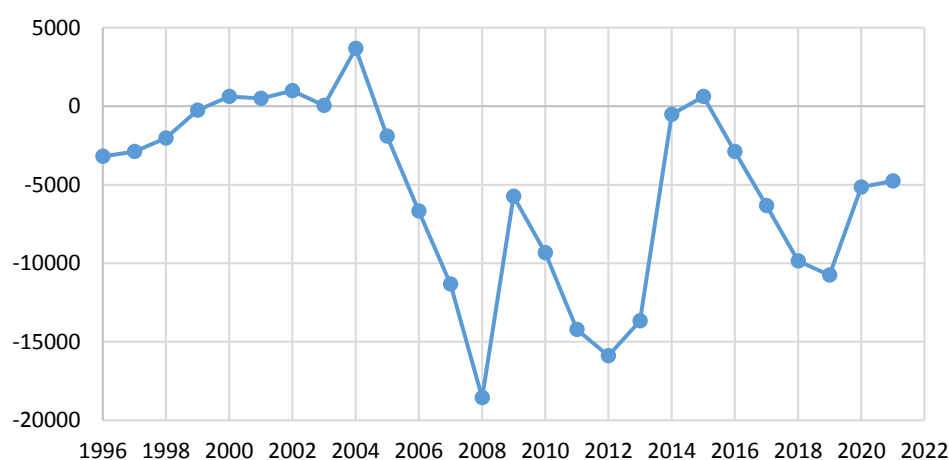

Рис. 3. Динаміка зовнішньоторговельного сальдо України, млн дол. США

**побудовано авторами за [2]*

Висновки. Подальше збільшення профіциту торговельного балансу може стимулювати соціально-економічний розвиток Закарпатської області. Пряме іноземне інвестування, створення нових підприємств зумовлять збільшення експорту та відповідно — сальдо зовнішньої торгівлі. Безпековий чинник в умовах воєнних дій надає значні переваги регіонові щодо інвестування. Перспективними галузями чужоземного і внутрішнього інвестування є автомобілебудування (потенційне розширення виробництва автомобілів корпорацією Volkswagen для забезпечення внутрішнього ринку України), верстатобудування, експортна енергетична інфраструктура.

Список використаних джерел:

1. Головне управління статистики у Закарпатській області. (2023) Вилучено з <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України (2023) Вилучено з : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Про досвід впровадження СЕЗ на Закарпатті. Industry4ukraine. (2020). Вилучено з <https://www.industry4ukraine.net/publications/shhodo-vidnovlennya-sez-zakarpattya/>
4. Світовий банк. Сполучені Штати Америки / Валовий внутрішній продукт (2021) Вилучено з <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/> / 5. Трифонова О. Д., & Дорошкевич Є. С (2017). Аналіз впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на зовнішньоекономічну діяльність України, шляхом дослідження експортно-імпорتنих операцій. *Ефективна економіка*. № 6. Вилучено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_6_29.

[illegible]

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ VI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКОВИЙ ПРОСТІР: АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ»**

15 грудня 2023 року ♦ Київ, Україна

Українською та англійською мовами

*Всі матеріали пройшли оглядове рецензування
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори*

Підписано до друку 15.12.2023. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 44,53. Замовлення № 23/004. Тираж: 50 примірників.
Віддруковано з готового оригінал-макету.

Контактна інформація організаційного комітету:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 40, офіс 103
Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@mcnd.org.ua

Видавець: ТОВ «УКРЛОГОС Груп».
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81. E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7860 від 22.06.2023.